

FINANSŲ
MINISTERIJA

2014

**ENERGIJOS EFEKTYVUMO IŠANKSTINIO (EX ANTE) VERTINIMO ATASKAITA
2014 M. LAPKRITIS**

Turinys

Lentelių sąrašas.....	6
Paveikslų sąrašas.....	10
Žodynas.....	12
1. Įžanga – ex ante vertinimo pagrindimas.....	15
1.1. Energijos efektyvumo finansinių priemonių suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais tikslais energijos efektyvumo srityje.....	16
1.1.1. ES ir nacionaliniai strateginiai dokumentai, aktualūs energijos efektyvumo srityje.....	16
1.1.2. Finansinių priemonių suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais dokumentais.....	21
1.2. Finansinės priemonės, įgyvendintos energijos efektyvumo srityje 2007-2013 m. periodu.....	24
1.3. Finansinių priemonių įgyvendinimo alternatyvos atsižvelgiant į ES reglamentų nuostatas.....	25
2. Rinkos trūkumų/nepakankamumų analizė ir priežastys.....	33
2.1. Sektoriaus infrastruktūros, naudojamos viešųjų paslaugų teikimui, apžvalga.....	33
2.1.1. Viešieji pastatai.....	33
2.1.2. Daugiabučiai namai.....	35
2.1.3. Gatvių apšvietimas.....	36
2.2. Investicijų paklausos ir finansavimo pasiūlos įvertinimas.....	37
2.2.1. Investicijų paklausos analizė.....	37
2.2.1.1. Bendri energijos taupymo tikslai.....	37
2.2.1.2. Viešųjų pastatų modernizavimo paklausos skaičiavimas.....	38
2.2.1.3. Daugiabučių modernizavimo paklausos skaičiavimas.....	44
2.2.1.4. Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausos skaičiavimas.....	47
2.2.1.5. Investicijų paklausos duomenys.....	48
2.2.2. Investicijų pasiūlos analizė.....	49
2.2.2.1. Dabartinis projektų finansavimas.....	49
2.2.2.2. Potencialus 2014-2020 m. laikotarpio projektų finansavimas.....	52
2.2.2.3. Finansavimo pasiūlos apibendrinimas.....	61
2.3. Investicijų trūkumo įvertinimas.....	62
2.4. Rinkos gyvybingumo ir investicijų trūkumo susidarymo priežasčių analizė.....	63
3. Papildomų privačių lėšų pritraukimas.....	73
3.1. Potencialių privačių lėšų šaltinių identifikavimas.....	73
3.2. Lygio ir būdo privačių lėšų pritraukimui nustatymas.....	96
3.3. Skatinamųjų elementų įvertinimas.....	98

4.	Finansinės priemonės pridėtinė vertė ir suderinamumas su kitomis viešųjų intervencijų formomis.....	100
4.1.	Kiekybinis pridėtinės vertės vertinimas - jautrumo analizė ir alternatyvų palyginimas	105
4.1.1.	Daugiabučių renovacijos jautrumo analizė	105
4.1.2.	Viešųjų pastatų renovacijos jautrumo analizė	108
4.1.3.	Alternatyvų palyginimas	113
4.1.3.1.	Daugiabučiai	113
4.1.3.2.	Savivaldybių viešieji pastatai.....	135
4.1.3.3.	Centrinės valdžios viešieji pastatai	136
4.1.3.4.	Gatvių apšvietimas.....	155
4.2.	Kokybinis pridėtinės vertės vertinimas	170
4.2.1.	SSGG analizė. Daugiabučių namų renovacija	170
4.2.2.	SSGG analizė. Viešųjų pastatų renovavimas	171
4.2.3.	SSGG analizė. Gatvių apšvietimo modernizavimas	172
4.3.	Sverto efekto skaičiavimas.....	173
4.4.	Visų alternatyvų palyginimas	176
4.4.1.	Daugiabučių renovacijos scenarijų palyginimas.....	176
4.4.2.	Centrinės valdžios pastatų renovavimo modelių palyginimas.....	178
4.4.3.	Gatvių apšvietimo modernizavimo scenarijų palyginimas.....	180
4.5.	Finansinės priemonės daroma su kitomis viešųjų intervencijų formomis.....	182
4.6.	Finansinių priemonių poveikis valstybės biudžeto deficitui ir valstybės skolai	184
5.	Valstybės pagalba	186
5.1.	Valstybės pagalbos teikimo požymių apibūdinimas	187
5.1.1.	Priemonės priskyrimas viešajam sektoriui.....	187
5.1.2.	Ekonominio pranašumo suteikimas	188
5.1.3.	Priemonės selektyvumas	189
5.1.4.	Priemonės poveikis konkurencijai ir (ar) prekybai.....	189
5.2.	Numatomų vykdyti finansinių priemonių apribojimai, susiję su valstybės pagalbos taisyklių reikalavimais	190
5.2.1.	Daugiabučių renovacijos finansinių priemonių vertinimas.....	190
5.2.1.1.	Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas.....	191
5.2.1.2.	Priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas	196
5.2.1.3.	Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada	197
5.2.2.	Centrinės valdžios pastatų renovacijos finansinių priemonių vertinimas	197

5.2.2.1.	Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas.....	198
5.2.2.2.	Priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas	200
5.2.2.3.	Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada	201
5.2.3.	Gatvių apšvietimo finansinių priemonių vertinimas	201
5.2.3.1.	Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas.....	201
5.2.3.2.	Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada	204
6.	Finansinių priemonių patirtis Lietuvoje ir kitose šalyse	205
6.1.	Finansinių priemonių identifikavimas	205
6.2.	Įgyta patirtis bei atvejų studijos	208
6.3.	Patirties pritaikymas Lietuvoje – rizikos analizė	217
7.	Investavimo strategija.....	218
7.1.	Daugiabučių modernizavimo investavimo strategija.....	218
7.1.1.	Finansinės priemonės apimtis ir tiksliniai galutiniai naudos gavėjai	218
7.1.2.	Finansinio produkto parinkimas	219
7.1.3.	Finansinės priemonės derinimas su parama.....	220
7.1.4.	Finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra.....	221
7.1.4.1.	2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą (fondų fondo tęsinys)	223
7.1.4.2.	Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas	225
7.1.4.3.	2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje	226
7.1.4.4.	Siūloma įgyvendinti alternatyva.....	228
7.1.5.	Tikėtinų rezultatų nustatymas ir skaičiavimas	237
7.1.6.	Finansinės priemonės rezultatų prisidėjimas prie strateginių tikslų	237
7.1.7.	Stebėsenos sistemos apibrėžimas	239
7.2.	Centrinės valdžios viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo investavimo strategija	241
7.2.1.	Finansinių priemonių apimtis ir tiksliniai galutiniai naudos gavėjai	241
7.2.2.	Finansinio produkto parinkimas	243
7.2.3.	Finansinės priemonės derinimas su parama.....	245
7.2.4.	Finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra.....	247
7.2.4.1.	Fondų fondo sukūrimas	250
7.2.4.2.	Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas.....	251
7.2.4.3.	Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas.....	253
7.2.4.4.	Siūloma įgyvendinti alternatyva.....	255

7.2.5.	Tikėtinių rezultatų nustatymas ir skaičiavimas	260
7.2.6.	Finansinės priemonės rezultatų prisidėjimas prie strateginių tikslų	261
7.2.7.	Stebėsenos sistemos apibrėžimas	263
8.	Ataskaitos pabaiga	265
8.1.	Nuostatos ex ante vertinimo peržiūrėjimui	265
8.2.	Ex ante santrauka ir išvados.....	266
9.	Priedai	270
	Priedas Nr. 1. JESSICA programos kvietimų palyginimas	270
	Priedas Nr. 2. Valdymo mokesčio apžvalga pagal Deleguoto reglamento nuostatas.....	272
	Priedas Nr. 3. Lietuvos apžvalga	274
	Priedas Nr. 4. Bulgarijos apžvalga	285
	Priedas Nr. 5. Jungtinės karalystės (UK) apžvalga.....	297
	Priedas Nr. 6. Rizikos faktoriai ir jų valdymo planas.	310
	Priedas Nr. 7. Komercinių bankų apklausos metu gautos informacijos santrauka.....	325
	Priedas Nr. 8. Gatvių apšvietimo modernizavimo poreikis pagal savivaldybes.....	331
	Priedas Nr. 9. Daugiabučių modernizavimo fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė.	337
	Priedas Nr. 10. Centrinės valdžios pasatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė	345

Lentelių sąrašas

Lentelė 1. Energijos efektyvumo veiklų tipų suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais dokumentais.	21
Lentelė 2. Finansinių priemonių ir paramos intensyvumo sumažinimo privalumai ir trūkumai.	23
Lentelė 3. 2007-2013 m. periodu įgyvendintų finansinių priemonių tipai ir skaičius.....	24
Lentelė 4. 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. periodų finansinių priemonių panaudojimo skirtumai.....	25
Lentelė 5. Viešųjų pastatų skaičius ir tipai, 2014 m. sausio 1 d.	33
Lentelė 6. Viešosios paskirties pastatų pasiskirstymas pagal statybos metus.....	33
Lentelė 7. Viešųjų pastatų teritorinis pasiskirstymas.	34
Lentelė 8. Daugiabučiai namai pagal statybos metus, 2010 metų pr. duomenys.	35
Lentelė 9. Gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų sutaupymo laiko grafikas 2015-2020 m. periodu.....	37
Lentelė 10. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai viešųjų pastatų renovacijos plotas paskaičiuojamas proporcingai (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)	39
Lentelė 11. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai centrinės valdžios renovuojamų pastatų kiekis atitinka (neviršija) Energijos efektyvumo direktyvos įsipareigojimus (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)	40
Lentelė 12. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai viešųjų pastatų renovacijos plotas paskaičiuojamas proporcingai (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)	41
Lentelė 13. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai centrinės valdžios renovuojamų pastatų kiekis atitinka (neviršija) Energijos efektyvumo direktyvos įsipareigojimus (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)	42
Lentelė 14. Daugiabučių pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)	45
Lentelė 15. Daugiabučių pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)	46
Lentelė 16. Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)	47
Lentelė 17. Investicijų paklausos duomenys.....	48
Lentelė 18. JESSICA KF 2009-2013 m. paskelbtų kvietimų charakteristikos.	50
Lentelė 19. Viešųjų pastatų renovacijos Ūkio ministerijos 2007-2013 m. priemonių palyginimas.	51
Lentelė 20. Komercinių bankų portfelio prognozė (mln. Lt.).....	53
Lentelė 21. ESCO modelio rizikos.....	57
Lentelė 22. Savivaldybių skolinimosi padėtis 2013 m.....	61
Lentelė 23. Finansavimo šaltinių energijos efektyvumo projektams duomenų apibendrinimas.....	62
Lentelė 24. Rinkos investicijų trūkumo įvertinimo duomenys.....	62
Lentelė 25. Pagrindiniai ERPB veiklos ir finansiniai rodikliai.....	73
Lentelė 26. ERPB veiklos rodikliai Lietuvoje.....	76
Lentelė 27. ERPB portfelio raida Lietuvoje 2008-2013 metais.	76
Lentelė 28. ERPB siūlomų produktų sąlygos.....	78
Lentelė 29. Pagrindiniai NIB veiklos ir finansiniai rodikliai.	80

Lentelė 30. Sutartys pasirašytos per CLEERE priemonę (mln. eurų).....	81
Lentelė 31. NIB suteiktos paskolos energetikos ir aplinkos sektoriuose 2008-2013 m.....	82
Lentelė 32. NIB Lietuvoje finansuotų projektų skaičius ir vertė.	83
Lentelė 33. NIB siūlomų finansinių produktų sąlygos.	83
Lentelė 34. Pagrindiniai EIB veiklos ir finansiniai rodikliai.	85
Lentelė 35. EIB veikla Lietuvoje 2008-2013 m.	90
Lentelė 36. EIB siūlomų finansinių produktų sąlygos.	90
Lentelė 37. Pagrindiniai CEB veiklos ir finansiniai rodikliai.....	92
Lentelė 38. Patvirtinta projektų ir išmokėta lėšų Lietuvoje 2008-2012 m.	93
Lentelė 39. CEB siūlomų finansinių produktų sąlygos.	94
Lentelė 40. Privačių investuotojų lėšų pritraukimas į fondų fondo lygmenį.	97
Lentelė 41. Privačių investuotojų lėšų pritraukimas į finansinės priemonės lygmenį.....	98
Lentelė 42. Daugiabučių renovacijos jautrumo analizės prielaidos.....	105
Lentelė 43. Sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio santykio jautrumo analizė.	106
Lentelė 44. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizės rezultatai (su subsidija)	106
Lentelė 45. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizė (be subsidijos).....	107
Lentelė 46. Energijos kainos ir subsidijos elemento santykio analizė.	107
Lentelė 47. Energijos kainos augimo ir subsidijos elemento santykio jautrumo analizė.	108
Lentelė 48. Kitos viešųjų pastatų renovacijos jautrumo analizės prielaidos.	108
Lentelė 49. Sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio santykio jautrumo analizė.	109
Lentelė 50. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizės rezultatai (su subsidija).	109
Lentelė 51. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizė (be subsidijos).....	110
Lentelė 52. Energijos kainos ir subsidijos elemento santykio analizė.	110
Lentelė 53. Energijos kainos augimo ir subsidijos elemento jautrumo analizė.	111
Lentelė 54. Scenarijaus Nr. 1 prielaidos.....	114
Lentelė 55. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė.....	115
Lentelė 56. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai	115
Lentelė 57. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos.....	116
Lentelė 58. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė.....	117
Lentelė 59. Scenarijaus Nr. 2 rezultatai	117
Lentelė 60. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos:.....	118
Lentelė 61. Scenarijaus Nr. 3 paskolų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė.....	120
Lentelė 62. Scenarijaus Nr. 3 garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė.....	120
Lentelė 63. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai	120
Lentelė 64. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos:.....	121
Lentelė 65. Scenarijaus Nr. 4 įgyvendinimo prognozė.....	123
Lentelė 66. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai	123
Lentelė 67. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos.....	124
Lentelė 68. Scenarijaus Nr. 5 įgyvendinimo prognozė.....	126
Lentelė 69. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai	126
Lentelė 70. Scenarijaus Nr. 6 prielaidos:.....	127
Lentelė 71. Scenarijaus Nr. 6 paskolų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė.....	129
Lentelė 72. Scenarijaus Nr. 6 garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė.....	129

Lentelė 73. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai	129
Lentelė 74. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos.....	130
Lentelė 75. Scenarijaus Nr. 7 įgyvendinimo prognozė.....	131
Lentelė 76. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai	131
Lentelė 77. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos.....	133
Lentelė 78. Scenarijaus Nr. 8 įgyvendinimo prognozė.....	134
Lentelė 79. Scenarijaus Nr. 8 rezultatai	134
Lentelė 80. Scenarijaus Nr. 1 prielaidos.....	137
Lentelė 81. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė.....	138
Lentelė 82. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai	138
Lentelė 83. Scenarijaus Nr. 2 Prielaidos.....	139
Lentelė 84. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė.....	140
Lentelė 85. Scenarijaus Nr. 2 rezultatai	140
Lentelė 86. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos.....	141
Lentelė 87. Scenarijaus Nr. 3 lengvatinių paskolų modelio įgyvendinimo prognozė	143
Lentelė 88. Scenarijaus Nr. 3 garantijų modelio įgyvendinimo prognozė	143
Lentelė 89. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai	143
Lentelė 90. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos.....	144
Lentelė 91. Scenarijaus Nr. 4 paskolų su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus įgyvendinimo prognozė	146
Lentelė 92. Scenarijaus Nr. 4 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė	146
Lentelė 93. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai:	146
Lentelė 94. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos.....	147
Lentelė 95. Scenarijaus Nr. 5 įgyvendinimo prognozė.....	149
Lentelė 96. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai:	149
Lentelė 97. Scenarijaus Nr. 6 Prielaidos.....	150
Lentelė 98. Scenarijaus Nr. 6 įgyvendinimo prognozė.....	151
Lentelė 99. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai	152
Lentelė 100. Scenarijaus Nr. 7 Prielaidos.....	152
Lentelė 101. Scenarijaus Nr. 7 įgyvendinimo prognozė.....	154
Lentelė 102. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai	154
Lentelė 103. Scenarijaus Nr. 1 Prielaidos.....	155
Lentelė 104. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė.....	156
Lentelė 105. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai	156
Lentelė 106. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos.....	157
Lentelė 107. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė.....	158
Lentelė 108. Scenarijaus Nr.2 rezultatai	158
Lentelė 109. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos.....	159
Lentelė 110. Scenarijaus Nr. 3 paskolų modelio įgyvendinimo prognozė	160
Lentelė 111. Scenarijaus Nr. 3 garantijų modelio įgyvendinimo prognozė	160
Lentelė 112. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai	160
Lentelė 113. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos.....	161
Lentelė 114. Scenarijaus Nr. 4 paskolų su išpirkimo galimybe įgyvendinimo prognozė	162
Lentelė 115. Scenarijaus Nr. 4 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė	163
Lentelė 116. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai	163

Lentelė 117. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos.....	163
Lentelė 118. Scenarijaus Nr. 5 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė	165
Lentelė 119. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai	165
Lentelė 120. Scenarijaus Nr. 6 prielaidos.....	166
Lentelė 121. Scenarijaus Nr. 6 lengvatinių paskolų ir bankų bendro finansavimo finansinė priemonė	167
Lentelė 122. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai	167
Lentelė 123. Scenarijaus Nr. 7 prielaidos.....	168
Lentelė 124. Scenarijaus Nr. 7 lengvatinių paskolų finansinė priemonė	169
Lentelė 125. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai	169
Lentelė 126. Daugiabučių renovacijos finansavimo svarto efekto rodikliai pagal atskirus scenarijus.....	173
Lentelė 127. Centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos finansavimo svarto efekto rodikliai pagal atskirus scenarijus.....	174
Lentelė 128. Gatvių apšvietimui modernizuoti svarto rodikliai pagal atskirus scenarijus.....	175
Lentelė 129. Skirtingų scenarijų palyginimas.....	176
Lentelė 130. Skirtingų scenarijų palyginimas.....	178
Lentelė 131. Skirtingų scenarijų palyginimas.....	180
Lentelė 132. Finansinių priemonių įgyvendinimo finansinė pažanga	205
Lentelė 133. Energijos efektyvumo/atsinaujinančių energijos išteklių projektus finansuojančios finansinės priemonės	206
Lentelė 134. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų finansavimas pagal siūlomų produktų tipus ir išmokėtas lėšas.	207
Lentelė 135. Fondo veiklos 1 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas.....	225
Lentelė 136. Fondo veiklos 2 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas.....	226
Lentelė 137. Fondo veiklos 3 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas.....	227
Lentelė 138. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai.....	237
Lentelė 139. Tikėtini daugiabučių renovacijos energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai..	238
Lentelė 140. Pirmosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas.....	251
Lentelė 141. Antrosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas.....	252
Lentelė 142. Trečiosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas.....	254
Lentelė 143. Siūlomas veiksmų planas finansinės priemonės sukūrimui.....	258
Lentelė 144. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai centrinės valdžios pastatų renovacijai.....	260
Lentelė 145. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai gatvių apšvietimui.....	260
Lentelė 146. Tikėtini centrinės valdžios pastatų renovacijos energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai.....	262
Lentelė 147. Tikėtini gatvių apšvietimo modernizavimo energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai.....	262

Paveikslų sąrašas

Paveikslas 1. Finansinių priemonių įgyvendinimo 2014-2020 m. periodu alternatyvos.	27
Paveikslas 2. Finansinių priemonių valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos.	30
Paveikslas 3. Galimos finansinės priemonės įgyvendinimo struktūros.	31
Paveikslas 4. Energijos sutaupymo galimybių pasiskirstymo tarp gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų prielaidos.	38
Paveikslas 5. Ne finansų korporacijoms išduotos naujos paskolos 2006 – 2013 m. laikotarpiu. Šaltinis: KPMG studija.....	53
Paveikslas 6. Bankų suteiktų paskolų eurais nefinansinėms korporacijoms ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui palūkanų norma, proc.....	54
Paveikslas 7. Pastatų remonto sąnaudų elementų kainų indeksai 2004-2013, palyginti su indekso baziniu laikotarpiu (2010 m. = 100). Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.	66
Paveikslas 8. ESCO rinkos barjerai Lietuvoje. Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. ESCO rinkos ataskaita.	71
Paveikslas 9. ESCO rinkos Lietuvoje ypatybės. Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. ESCO rinkos ataskaita.	72
Paveikslas 10. ERPB 2013 m. finansuotų projektų pasiskirstymas pagal sektorius	74
Paveikslas 11. ERPB Lietuvoje finansuojamų projektų pasiskirstymas pagal sektorius.....	77
Paveikslas 12. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius	81
Paveikslas 13. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius (Europos Sąjungoje) (mln. eurų).....	86
Paveikslas 14. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius (Valstybės partnerės) (mln. eurų).....	86
Paveikslas 15. EIB paskolų pasiskirstymas pagal sektorius	89
Paveikslas 16. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius	92
Paveikslas 17. Finansinės priemonės lygiai, kuriuose galimas papildomų lėšų pritraukimas.....	97
Paveikslas 18. Fondų fondo sukūrimo modelis.....	101
Paveikslas 19. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimo modelis.	102
Paveikslas 20. Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas	103
Paveikslas 21. Daugiabučių scenarijaus Nr. 1 veikimo schema.	114
Paveikslas 22. Daugiabučių scenarijaus Nr. 2 schema.	116
Paveikslas 23. Daugiabučių scenarijaus Nr. 3 schema.	118
Paveikslas 24. Daugiabučių scenarijaus Nr. 4 schema.	121
Paveikslas 25. Daugiabučių scenarijaus Nr. 5 schema.	124
Paveikslas 26. Daugiabučių scenarijaus Nr. 6 schema.	127
Paveikslas 27. Daugiabučių scenarijaus Nr. 7 schema.	130
Paveikslas 28. Daugiabučių scenarijaus Nr. 8 schema.	132
Paveikslas 29. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 1 schema.	137
Paveikslas 30. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 2 schema.	139
Paveikslas 31. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 3 schema.	141
Paveikslas 32. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 4 schema.	144
Paveikslas 33. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 5 schema.	147
Paveikslas 34. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 6 schema.	150

Paveikslas 35. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 7 schema.....	152
Paveikslas 36. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 1 schema.....	155
Paveikslas 37. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 2 schema.....	157
Paveikslas 38. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 3 schema.....	158
Paveikslas 39. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 4 schema.....	161
Paveikslas 40. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 5 schema.....	163
Paveikslas 41. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 6 schema.....	165
Paveikslas 42. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 7 schema.....	168
Paveikslas 43. Siūlomas finansinis produktas daugiabučių renovacijai.....	220
Paveikslas 44. Siūloma finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra.....	222
Paveikslas 45. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą.....	224
Paveikslas 46. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje.....	225
Paveikslas 47. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje.....	227
Paveikslas 48. Naujo juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje.....	228
Paveikslas 49. Perėjimas iš JESSICA KF į 2014-2020 m. fondą.....	229
Paveikslas 50. Galima fondo kaip KŪB struktūra.....	233
Paveikslas 51. Pagrindiniai stebėsenos elementai.....	239
Paveikslas 52. ESCO modelio schema.....	242
Paveikslas 53. ESCO modelio naudos pasiskirstymas.....	243
Paveikslas 54. Siūloma centrinės valdžios pastatų renovacijos, naudojant finansines priemones, schema.....	244
Paveikslas 55. Siūloma gatvių apšvietimo atnaujinimo, naudojant finansines priemones, schema ..	245
Paveikslas 56. II ir III valdymo struktūros.....	248
Paveikslas 57. Siūloma valdymo struktūra fondų fondui.....	248
Paveikslas 58. Fondų fondo sukūrimas.....	250
Paveikslas 59. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje.....	251
Paveikslas 60. 2014-2020 lėšų investavimas fondą (sąskaitų rinkinį finansų įstaigoje) ir investicinio fondo steigimas.....	254
Paveikslas 61. 2014-2020 lėšų investavimas į fondų fondą (sąskaitų rinkinį finansų įstaigoje) ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje.....	256
Paveikslas 62. Pagrindiniai stebėsenos elementai.....	263

Žodynas

2014-2020 m. ES lėšos	Pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą projektų finansavimui skiriamos lėšos
2014-2020 m. veiksmų programa	2014 m. rugsėjo 8 d. Europos Komisijos patvirtinta 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa
2014-2020 m. periodas	2014-2020 m. laikotarpis, kuriam skiriamos ESI fondų lėšos įgyvendinti 2014-2020 m. veiksmų programą
2007-2013 m. periodas	2007-2013 m. laikotarpis, kuriam buvo skirtos ESI fondų lėšos įgyvendinti 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, 2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programą ir 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą
Bendrųjų nuostatų reglamentas	2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006
BETA	VšĮ „Būsto energijos taupymo agentūra“
CEB	Europos Tarybos vystymo bankas (<i>angl. Council of Europe Development Bank</i>)
Centrinės valdžios pastatai	Centrinės valdžios subjektams priklausantys ir jų naudojami šildomi ir (arba) vėsinami pastatai
CLEERE	Klimato kaitos, energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių (<i>angl. The Climate Change, Energy Efficiency and Renewable Energy</i>)
Deleguotas reglamentas	2014 m. kovo 3 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 480/2014, kuriuo papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos
DSCR	Finansinių skolų aptarnavimo rodiklis, parodantis gebėjimą apmokėti finansines skolas. Angliškas trumpinys, angl. Debt-Service Coverage Ratio.
DSRA	Paskolų aptarnavimo rezervo rodiklis (<i>angl. debt service reserve account</i>)
EEEF	Europos energetinio efektyvumo fondas (<i>angl. European Energy Efficiency Fund</i>)
EERSF	Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondas Bulgarijoje
EIB	Europos investicijų bankas
EIF	Europos investicijų fondas (<i>angl. European Investment Fund</i>)
Energijos efektyvumo direktyva	2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ERPB	Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (<i>angl. European Bank for Restructuring and Development</i>)
ES	Europos Sąjunga

ESI fondų lėšos	ES struktūrinių ir investicinių fondų lėšos
ESCO	Energetinių paslaugų bendrovė (angl. <i>energy service companies</i>)
Ex ante vertinimo metodologija	Europos Komisijos bendradarbiaujant su EIB parengta ex ante vertinimo metodologija „Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period“, susidedanti iš penkių atskirų dalių. Šiame ex ante vertinime referuojama į I-ąją ir IV-ąją ex ante metodologijos dalis. (http://ec.europa.eu/regional_policy/information/guidelines/index_en.cfm#4)
Finansinė priemonė	Europos Sąjungos finansinės paramos priemonės, papildomumo pagrindu teikiamos iš biudžeto siekiant vieno ar kelių konkrečių Sąjungos politikos tikslų. Tokios priemonės gali būti investicijos į nuosavą kapitalą ar kvazinuosavą kapitalą, paskolos ar garantijos, arba kitos rizikos pasidalijimo priemonės, kurios prirėkus gali būti derinamos su dotacijomis. Sąvoka apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1605/2002.
JESSICA	Bendra Europos parama tvarioms investicijoms į miestų teritorijas (angl. <i>Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas</i>)
JEREMIE	Bendrieji Europos ištekliai labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms (angl. <i>Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises</i>)
JESSICA KF	JESSICA kontroliuojantis fondas
KPMG studija	Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko užsakymu UAB „KPMG Baltics“, „Glimstedt“ advokatų kontoros ir UAB „Ekotermija“ atlikta „Energijos vartojimo efektyvumo projektų Lietuvos viešajame sektoriuje rinkos paklausos studija“ (http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/ESCO_studija.pdf)
LCR	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (angl. <i>liquidity coverage ratio</i>)
LEEF	Londono energetinio efektyvumo fondas Jungtinėje Karalystėje
LGF	Londono žalioji fondas
MRA	Gamybos paskolų pakartotinių investicijų rezervo rodiklis (angl. <i>Manufacturing Reinvestment Account</i>)
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MVĮ	Mažos ir vidutinės įmonės
NIB	Šiaurės investicijų bankas (angl. <i>Nordic Investment Bank</i>)
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
PwC studija	Europos investicijų banko užsakymu PricewaterhouseCoopers atlikta studija „JESSICA 2014-2020 evaluation study for Lithuania“.
ROE (angl. return on equity)	Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis, skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir nuosavo kapitalo santykis
Savivaldybių (viešieji) pastatai	Savivaldybių nuosavybės teise valdomi pastatai
SEFF	Tvarios energijos finansavimo priemonės (angl. <i>Sustainable Energy Financing Facilities</i>)
SEI	Tvarios energetikos iniciatyva (angl. <i>Sustainable Energy Initiative</i>)
SRI	Tvartų išteklių iniciatyva (angl. <i>Sustainable Resource Initiative</i>)
Statybos techninis reglamentas	Statybos techninis reglamentas STR 2.01.09:2005 pastatų energinis naudingumas, energinio naudingumo sertifikavimas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. D1-624
TEN-E	Europos Sąjungos transeuropinis energetikos tinklas
TEN-T	Europos Sąjungos transeuropinis transporto tinklas

Viešieji pastatai	Centrinės valdžios ir savivaldybių viešieji pastatai bendrai
VIPA	UAB „Viešųjų investicijų plėtros agentūra“
VPSP	Viešojo ir privataus sektorių partnerystė

1. Įžanga – ex ante vertinimo pagrindimas

Vienas iš projektų finansavimo būdų ESI fondų lėšomis yra finansinės priemonės, kurios gali būti įgyvendinamos per teikiamas paskolas, garantijas ar kitas rizikos pasidalijimo priemones. Finansinės priemonės yra tvarus finansavimo būdas ilguoju laikotarpiu ir finansinės priemonės tampa vis svarbesnės panaudojant ESI fondų lėšas, kaip tai pažymėta Bendrųjų nuostatų reglamento preambulės (34)-(35) punktuose. Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 37.2 punktu, finansinių priemonių parama grindžiama ex ante vertinimu, kurį atliekant turi būti nustatyti rinkos trūkumai arba neoptimalios investavimo situacijos, apskaičiuotas investicijų poreikio mastas, įvertintas poreikis reikiamas investicijas finansuoti finansinių priemonių pagalba. Nustačius poreikį steigti finansines priemones, turi būti pasiūlyti efektyviausi finansinių priemonių tipai, jų valdymo struktūra, investavimo strategija. Ex ante vertinimas turi būti baigtas iki vadovujančiajai institucijai priimant sprendimą dėl įnašo skyrimo finansinei priemonei pagal 2014-2020 m. veiksmų programą.

EIB užsakymu 2013-2014 m. buvo atliekama PwC studija, kuria buvo siekiama įvertinti JESSICA KF tęstinumą 2014-2020 m. periodu, išanalizuoti potencialius ūkio sektorius finansinių priemonių taikymui bei atlikti pilotinį ex ante vertinimą daugiabučių, viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo sritims. Atsižvelgiant į tai, kad PwC studija buvo atlikta iki Bendrųjų nuostatų reglamento patvirtinimo, kuris apibrėžia ex ante vertinimo turinį, PwC studijoje atliktas pilotinis ex ante vertinimas apėmė ne visus būtinus aspektus.

Atsižvelgdama į teisinį reglamentavimą bei poreikį papildyti PwC studijoje atliktą pilotinį ex ante vertinimą, taip pat vykdydama ESI fondų vadovujančiosios institucijos funkcijas bei siekdama užtikrinti efektyvų ESI fondų panaudojimą, Finansų ministerija inicijavo Viešosios infrastruktūros ir Energijos efektyvumo ex ante vertinimus¹. Viešosios infrastruktūros ex ante vertinimas apima įvairius viešosios infrastruktūros sektorius, tokius kaip aplinkosaugos, vandentvarkos, energetikos, transporto, švietimo, kultūros bei socialinius sektorius. Viešosios infrastruktūros ex ante vertinime energetikos srityje nagrinėjamos šilumos tinklų, elektros tinklų, dujų tinklų ir atsinaujinančių energijos išteklių sritys.

Šis Energijos vartojimo efektyvumo ex ante vertinimas apima daugiabučių namų modernizavimą, centrinės valdžios pastatų modernizavimą, gatvių apšvietimo modernizavimą ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimą (*pastaba: savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo galimybių analizė bus atliekama vėlesniais etapais*). Analizės metu siekiama įvertinti įvairius finansavimo modelius ir finansavimo sąlygas, įvairių tipų finansines priemones, jų administravimo tvarką bei galimybes pritraukti privačius išteklius. Atsižvelgiant į visus šiuos aspektus siekiama pasiūlyti optimaliausius ESI fondų panaudojimo būdus įgyvendinant finansines priemones.

Šis ex ante vertinimas parengtas vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 37.2 dalyje apibrėžtais reikalavimais ex ante vertinimui, bei vadovaujantis ex ante vertinimo metodologija.

---

¹ Finansų ministerijos 2014 metų balandžio 10 dienos raštu Nr. (24.39)-6K-1403042

1.1. Energijos efektyvumo finansinių priemonių suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais tikslais energijos efektyvumo srityje

1.1.1. ES ir nacionaliniai strateginiai dokumentai, aktualūs energijos efektyvumo srityje

Energijos efektyvumas yra viena iš ES bei Lietuvos strateginių krypčių, kurioms skiriamas ypatingas dėmesys, dideli finansiniai ištekliai ir keliami ambicingi siekiai. Energijos efektyvumo srities strateginiai tikslai, keliami reikalavimai ir rezultatai yra įvardijami daugelyje strateginių dokumentų. Toliau trumpai aptariami pagrindiniai strateginiai dokumentai bei jų keliami tikslai.

Europa 2020

„Europa 2020“ – tai šio dešimtmečio ES ekonomikos augimo strategija. Šia strategija kryptingai siekiama, kad ES ekonomika taptų pažangi, tvari ir integracinė. ES užsibrėžė penkių sričių – užimtumo, inovacijų, švietimo, socialinės įtraukties ir klimato bei energetikos – tikslus, o kiekviena valstybė narė nusistatė nacionalinius šių sričių tikslus. Strategija grindžiama konkrečiais ES ir nacionalinio lygmenų veiksmais. Klimato kaitos ir energetikos sritims keliami tikslai, dar vadinami 20-20-20 tikslais, yra šie:

- šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis turėtų būti sumažintas 20 % (arba net 30 %, jei tam bus tinkamos sąlygos), palyginti su 1990 m. rodikliais;
- 20 % energijos turėtų būti gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių;
- energijos vartojimo efektyvumas turėtų būti padidintas 20 %.

Energijos efektyvumo direktyva

Energijos efektyvumo direktyva yra vykdomasis dokumentas, kuriame šalims narėms numatomi reikalavimai, kuriuos įvykdžius bus užtikrintas vieno iš strategijos „Europa 2020“ tikslų – energijos vartojimo efektyvumas padidintas 20% – pasiekimas.

Viena iš reglamentuojamų sričių yra pastatų renovacija, kaip tai apibrėžta Energijos efektyvumo direktyvos 5.1 punkte: „Valstybė narė užtikrina, kad nuo 2014 m. sausio 1 d. kasmet būtų renovuojama 3% bendro centrinės valdžios subjektams priklausančių ir jų naudojamų šildomų ir (arba) vėsiamų pastatų patalpų ploto, kad būtų įvykdyti bent minimalūs energinio naudingumo reikalavimai, kuriuos ji nustatė taikydama Direktyvos 2010/31/ES 4 straipsnį. 3% rodiklis apskaičiuojamas pagal atitinkamos valstybės narės centrinės valdžios subjektams priklausančių ir jų naudojamų pastatų, kurie kiekvienų metų sausio 1 d. neatitinka taikant Direktyvos 2010/31/ES 4 straipsnį nustatytų nacionalinių minimalių energinio naudingumo reikalavimų ir kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 500 kv. m. Nuo 2015 m. liepos 9 d. ta ribinė vertė sumažinama iki 250 kv. m.“.

Daugiabučių modernizavimo srityje taip pat yra aktualių direktyvinių reikalavimų, kurie daro įtaką netgi konkrečių techninių priemonių diegimui daugiabučiuose, tokių kaip pavyzdžiui individualūs skaitikliai: „Daugiabučiuose ir daugeliui paskirčių naudojamuose pastatuose, kuriuose yra centrinis šilumos/vėsumos tiekimo šaltinis arba kuriuos patarnauja centralizuoto šilumos tiekimo tinklas ar centrinis daug pastatų aptarnaujantis šaltinis, ne vėliau kaip 2016 m. gruodžio 31 d. taip pat įrengiami individualaus suvartojimo skaitikliai, kuriais, jei tai techniškai įmanoma ir ekonomiškai

*veiksminga, būtų matuojamas kiekvienos patalpos šilumos, vėsumos ir karšto vandens suvartojimas.*²

Energijos efektyvumo direktyva taip pat reglamentuoja įpareigojimų sistemos sukūrimą, įmonių energetinių auditų atlikimą, skatina viešąsias organizacijas vietiniu ar regioniniu lygmeniu pasitvirtinti energijos vartojimo efektyvumo planus, skatina siekti kuo aukštesnės energetinių auditų kokybės bei didinti visuomenės informuotumą apie energetinių auditų teikiamą naudą, skatina užtikrinti kuo tikslesnę sąskaitose už suvartotą energiją pateikiamą informaciją ir kt.

Energijos efektyvumo direktyva skatina valstybes narės remti energetinių paslaugų rinką (angl. *ESCO market*) platinant reikiamą informaciją, skatina kokybės ženklų kūrimą ir kt. Šios analizės apimtyje itin svarbi Energijos efektyvumo direktyvos 18.1(d) punkto nuostata: „*valstybės narės [...] remia viešąjį sektorių jam priimančioms pasiūlymams dėl energetinių paslaugų, visų pirma dėl pastatų atnaujinimo; tai daroma: i) rengiant pavyzdines sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo [...]; teikiant informaciją apie sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo geriausios praktikos pavyzdžius, įskaitant, prireikus, kaštų ir naudos analizę, paremtą gyvavimo ciklo metodu*“.

Kaip numatyta Energijos efektyvumo direktyvos 24.2 punkte, visos šalys narės turi pasirengti nacionalinius energijos efektyvumo veiksmų planus, kuriais vadovaujantis bus įgyvendinami Energijos efektyvumo direktyvos keliami 20-20-20 reikalavimai. Lietuvos nacionalinis energijos efektyvumo veiksmų planas buvo patvirtintas LR energetikos ministro 2014 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. 1-149. Nacionalinis energijos efektyvumo veiksmų planas yra vykdomojo pobūdžio dokumentas, todėl šiame ex ante vertinimo skyriuje detaliau nėra aprašomas.

Pastatų energinio naudingumo direktyva Nr. 2010/31/ES

Pastatų energinio naudingumo direktyva yra Energinio efektyvumo direktyvą papildantis dokumentas, kurioje reglamentuojamas pastatų energinio naudingumo didinimas ES atsižvelgiant į išorės klimato sąlygas ir vietos ypatybes, taip pat į patalpų mikroklimato reikalavimus ir ekonominį efektyvumą.

Bendrujų nuostatų reglamentas

Bendrujų nuostatų reglamentas nustato ESI fondų teminius tikslus. Pagal šiuos teminius tikslus nustatomi konkretūs kiekvieno ESI fondo prioritetai, nurodomi konkrečiam fondui taikomose taisyklėse. Ketvirtasis teminis tikslas yra aktualiausias šio ex ante vertinimo apimtyje: „*(4) perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos visuose sektoriuose rėmimas*“.

Europos regioninės plėtros fondo reglamentas Nr. 1301/2013

Europos regioninės plėtros fondo lėšomis remiamos Bendrujų nuostatų reglamente nustatyto 4-ojo teminio tikslo veiklos yra detalizuojamos Europos regioninės plėtros fondo reglamento 5 straipsnio nuostatose:

„*(4) perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos visuose sektoriuose rėmimas:*

- a) skatinant energijos, gaunamos iš atsinaujinančių energijos išteklių, gamybą ir paskirstymą;*
- b) skatinant energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiosios energijos naudojimą įmonėse;*

---

² Energijos efektyvumo direktyvos 9.3 punktas.

- c) *remiant energijos vartojimo efektyvumą, pažangų energijos valdymą ir atsinaujinančiosios energijos vartojimą viešojoje infrastruktūroje, įskaitant viešuosius pastatus, ir būstų sektoriuje;*
- d) *plėtojant ir diegiant žemoje ir vidutinėje įtampoje veikiančias pažangias paskirstymo sistemas;*
- e) *skatinant anglies dioksido kiekio mažinimo visų rūšių teritorijose, ypač miesto teritorijose, strategijas, taip pat skatinant tvarų ir įvairiarūši judrumą miestuose ir su švelninimu susijusias pritaikymo priemones;*
- f) *skatinant mokslinius tyrimus ir inovacijos mažo anglies dioksido kiekio technologijų srityje ir tokių technologijų diegimą;*
- g) *skatinant didelio efektyvumo bendros šilumos ir elektros energijos gamybą, grindžiamą naudingosios šilumos paklausa.“*

2014-2020 m. veiksmų programa

2014-2020 m. veiksmų programos 4-asis prioritetas „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“ detalizuoja veiklas, remtinas įvairiose energijos efektyvumo srityse. Šiame ex ante vertinime analizuojamos veiklos yra išskiriamos 4.3 investiciniame prioritete „Energijos vartojimo efektyvumo, pažangaus energijos valdymo ir AIE vartojimo viešosiose infrastruktūrose, įskaitant viešuosius pastatus ir gyvenamųjų namų sektorių, rėmimas“ ir 4.3.1 konkrečiame uždavinyje „Sumažinti energijos suvartojimą viešojoje infrastruktūroje ir daugiabučiuose namuose“.

Minėto konkretaus uždavinio detaliame aprašyme minima, kad daugiausia energijos įmanoma sutaupyti pramonės ir namų ūkiuose – iš viso 61 proc., taip pat nemažas energijos taupymo potencialas yra ir modernizuojant gatvių apšvietimą: sėkmingai įgyvendinus tokius projektus, būtų galima sutaupyti iki 50 proc. energijos, o eksploatacijos sąnaudos sumažėtų 60 proc.

4.3 investicinio prioriteto numatomos remti šios veiklos:

- Daugiabučių namų atnaujinimas ir modernizavimas energetinį efektyvumą didinančiomis priemonėmis (įskaitant socialinių grupių gyvenamosios paskirties pastatus). Numatoma finansuoti pastato energetinį naudingumą didinančias ir kitas pastato atnaujinimo (modernizavimo) (įskaitant kapitalinę renovaciją) priemones (šildymo ir karšto vandens sistemų, ventiliacijos ir rekuperacijos sistemų pertvarkymas, keitimas ar įrengimas, pastato fasado sienų šiltinimas įskaitant sienų konstrukcijos defektų pašalinimą ir nuogrindos sutvarkymą, balkonų ar lodžių įstiklinimas, jų esamos konstrukcijos sustiprinimas ar įrengimas, taip pat laiptinių lauko durų ir patalpų langų keitimas į mažiau šilumą praleidžiančius, rūsio perdangos šiltinimas, liftų atnaujinimas, kitų pastato bendrojo naudojimo inžinerinių sistemų sutvarkymas ir kitos tiesiogiai su atliekamais darbais susijusios priemonės), įskaitant AIE juose diegimą ir įrengimą, siekiant atitikti ne mažesnę kaip C pastato energinio naudingumo klasę.
- Viešosios paskirties pastatų ir daugiabučių namų atnaujinimo skatinimas ir priežiūra. Numatoma finansuoti skatinimo veiklas (viešosios paskirties pastatų ir daugiabučių namų modernizavimo viešinimas, viešosios paskirties pastatų valdytojų ir daugiabučių namų savininkų informavimas ir konsultavimas), rengti tipinius ir investicinius projektus, taip pat vykdyti projektų įgyvendinimo priežiūrą, kontrolę.
- Savivaldybių institucijų ir įstaigų naudojamų pastatų renovacija ir modernizavimas. Planuojama remti savivaldybių institucijų ir įstaigų pastatų (vietos savivaldos administracinės paskirties, kultūros, švietimo ir mokslo, gydymo paskirties pastatų ir kitų pastatų (pavyzdžiui sporto ir specialiosios paskirties)), priklausančių savivaldybių institucijoms ir įstaigoms nuosavybės teise ir (arba) valdomų kitais teisėtais pagrindais, renovavimo priemones (išorinių atitvarų remontas ir (arba) rekonstravimas, pastatų energetikos sistemų modernizavimas ir (arba) rekonstravimas ir kitos susijusios priemonės), siekiant pagerinti pastatų energines savybes, atsižvelgiant į energinio naudingumo susitarimų principą, taip pat AIE panaudojimo energijos gamybai juose skatinimui.

- Valstybės institucijų ir įstaigų naudojamų pastatų renovacija ir modernizavimas. Planuojama remti valstybei nuosavybės teise priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų valstybės institucijų ir įstaigų – valstybinio administravimo subjektų naudojamų pastatų renovavimo priemonės (išorinių atitvarų remontas ir (arba) rekonstravimas, pastatų energetikos sistemų modernizavimas ir (arba) rekonstravimas ir kitos susijusios priemonės), siekiant pagerinti pastatų energines savybes, atsižvelgiant į energinio naudingumo susitarimų principą, taip pat AIE panaudojimo energijos gamybai juose skatinimui.
- Miestų gatvių apšvietimo modernizavimas (planuojama remti šviestuvų, atramų atnaujinimą, intelektualios kontrolės sistemos diegimą, skirstymo bei maitinimo spintų atnaujinimą).

2014-2020 nacionalinės pažangos programa

2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482, buvo parengta siekiant įgyvendinti valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ ir sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme. Viena iš nacionalinės pažangos programos remiamų sričių – energijos efektyvumas, apibrėžiamas nacionalinės pažangos programos 3.3 tikslo apimtyje. Konkrečias veiklas energijos efektyvumo srityje numato 3.3.2 uždavinys „užtikrinti darnų energijos išteklių naudojimą“. Numatomos šios svarbiausios uždavinio kryptys:

„3.3.2.1. *skatinti atsinaujinančių energijos išteklių gamybą ir naudojimą;*

3.3.2.2. *remti energijos vartojimo efektyvumą gyvenamųjų namų ir viešųjų pastatų sektoriuose;*

3.3.2.3. *kurti ir diegti modernias energiją ir kitus gamtos išteklius tausojančias technologijas ir procesų valdymo sistemas;*

3.3.2.4. *didinti energijos išteklių naudojimo efektyvumą energijos gamybos ir naudojimo srityse;*

3.3.2.5. *plėtoti elektra ir kitais alternatyviais degalais varomų transporto priemonių naudojimą ir skatinti intermodalumą.“*

Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija

Lietuvos Respublikos Seimas 2012 metų birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 patvirtino Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategiją, kuri nustato pagrindinius Lietuvos energetikos sektoriaus tikslus ir jų įgyvendinimo kryptis iki 2020 metų ir numato Lietuvos energetikos sektoriaus plėtros gaires iki 2030 ir iki 2050 metų. Svarbiausias šioje strategijoje numatomų energetikos politikos kryptių ir veiksmų tikslas – Lietuvos energetinės nepriklausomybės iki 2020 metų užtikrinimas, sustiprinsiantis Lietuvos energetinį saugumą ir konkurencingumą. Šios strategijos 11 punktą numato, kad „Energetinio efektyvumo didinimo srityje iki 2020 metų bus siekiama kiekvienais metais po 1,5 % didinti vartojimo efektyvumą ir taip stiprinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę, konkurencingumą ir darnią plėtrą“.

Ilgalaikė pastatų nacionalinio fondo atnaujinimo strategija

Šiuo metu³ Energetikos ministerija rengia Ilgalaikę pastatų nacionalinio fondo atnaujinimo strategiją, kurios paskirtis – nustatyti pagrindines valstybės politikos kryptis investicijų telkimui pastatų nacionalinio fondo atnaujinimo srityje. Ilgalaikės pastatų nacionalinio fondo atnaujinimo strategijos projekte apibrėžta, kad Lietuvos trumpalaikis nacionalinio pastatų fondo atnaujinimo tikslas iki 2020 metų yra atnaujinti energetiškai neefektyvius gyvenamuosius ir negyvenamuosius pastatus didinant jų energijos vartojimo efektyvumą. Strategijos projekte nurodyta, jog iki 2020 metų siekiama atnaujinti

³ 2014 m. rugsėjis

3500-4000 daugiabučių ir 700 000 kv. m. viešojo sektoriaus pastatų ploto. Strategija nurodo, jog šiems tikslams pasiekti bus pasitelkiamos ESI fondų lėšos (1,55 mlrd. litų) ir siekiama pritraukti privačias investicijas įgyvendinant finansines priemones.

1.1.2. Finansinių priemonių suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais dokumentais

Bendrujų nuostatų reglamento preambulėje atkreipiamas dėmesys, kad finansinės priemonės yra itin svarbios dėl savo kuriamo svorto efekto, galimybės derinti įvairias viešųjų ir privačiųjų finansų formas bei lėšų grįžtamojo efekto. Dėl visų šių priežasčių finansinių priemonių parama yra tvaresnė ilguoju laikotarpiu. Finansinių priemonių kūrimas skatina vadovaujančias institucijas viešuosius finansus valdyti pagal verslo administravimo principus įgyvendinant viešosios politikos tikslus bei skatinant galutinius naudos gavėjus didinti jų projektų kokybę ir finansinę discipliną. Svorio efektas bei gebėjimas pritraukti privačius išteklius yra ypatingai svarbūs, kai biudžeto ištekliai yra suvaržyti ir riboti.

Kaip yra atkreiptas dėmesys ex ante vertinimo metodologijos IV dalyje, projektai, kurie įgyvendina perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos veiklas, ypač investicijos į energijos efektyvumą ir atsinaujinančius energijos išteklius, yra itin tinkami grįžtamojo pobūdžio finansinėms priemonėms. Viena vertus, energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių investicijos sukuria finansinę ir ekonominę grąžą per patirtus sutaupymus, produktyvesnę turtą, energijos saugą, darbo vietų kūrimą bei gyvenimo kokybės gerėjimą. Kita vertus, poreikis kapitalo investicijoms yra didesnis nei privatūs šaltiniai būtų linkę suteikti. Todėl investicijos į energijos efektyvumo ir atsinaujinančius energijos išteklius yra neoptimalių investavimo situacijų bei rinkos ir reguliavimo trūkumų objektas. Minėtoje ex ante vertinimo metodologijos 4 dalyje taip pat pažymėta, kad subsidijos elementas dažnai bus reikalingas finansuoti dalį energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų, ypač subsidijos elementas bus reikalingas tiems projektams, kurie turi labai žemą arba neigiamą vidinę grąžos normą (angl. *IRR – internal rate of return*) arba jei subsidijos elementas reikalingas dėl socialinių priežasčių arba siekiant įgyvendinti kapitalinę renovaciją.

Žemiau pateiktoje lentelėje pateiktas kiekvienos iš šioje analizėje tiriamų veiklų suderinamumas su 2014-2020 m. veiksmų programa ir kitais ES bei nacionaliniais strateginiais dokumentais. Analizės metu buvo nustatyta, kad energijos efektyvumo veiklos dera su strateginių dokumentų keliamais tikslais, strateginiai dokumentai palaiko, remia ir skatina šias energijos efektyvumo veiklas.

Lentelė 1. Energijos efektyvumo veiklų tipų suderinamumas su ES ir nacionaliniais strateginiais dokumentais.

Veiklos tipas	Veiksmų programos prioritetas	Ryšys su ES lygmens strateginiais dokumentais	Ryšys su nacionaliniais strateginiais dokumentais
Daugiabučių namų modernizavimas	4 prioritetas „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“	Europa 2020 – 3 tikslas „Klimato kaita ir energetikos tvarumas“	Nacionalinės pažangos strategija – 3.3.2 uždavinys
		Energijos efektyvumo direktyva	
		Bendrujų nuostatų reglamentas – 9 straipsnis, 4 teminis tikslas	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija – energetinio efektyvumo didinimo strategija
		Europos regioninės plėtros fondo	

Veiklos tipas	Veiksmų programos prioritetas	Ryšys su ES lygmens strateginiais dokumentais	Ryšys su nacionaliniais strateginiais dokumentais
		reglamentas – 5 straipsnis, 4 investavimo prioritetas	2014 m. energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planas 3.2 dalis „energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės namų ūkių sektoriuje“
Savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimas	4 prioritetas „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“	Europa 2020 – 3 tikslas „Klimato kaita ir energetikos tvarumas“ Energijos efektyvumo direktyva	Nacionalinės pažangos strategija – 3.3.2 uždavinys
		Bendrijų nuostatų reglamentas– 9 straipsnis, 4 teminis tikslas	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija – energetinio efektyvumo didinimo strategija
		Europos regioninės plėtros fondo reglamentas– 5 straipsnis, 4 investavimo prioritetas	2014 m. energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planas 3.3 dalis „energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės paslaugų sektoriuje“
Valstybės viešųjų pastatų modernizavimas	4 prioritetas „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“	Europa 2020 – 3 tikslas „Klimato kaita ir energetikos tvarumas“ Energijos efektyvumo direktyva	Nacionalinės pažangos strategija – 3.3.2 uždavinys
		Bendrijų nuostatų reglamentas– 9 straipsnis, 4 teminis tikslas	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija – energetinio efektyvumo didinimo strategija
		Europos regioninės plėtros fondo reglamentas– 5 straipsnis, 4 investavimo prioritetas	2014 m. energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planas 3.3 dalis „energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės paslaugų sektoriuje“
Gatvių apšvietimo modernizavimas	4 prioritetas „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“	Europa 2020 – 3 tikslas „Klimato kaita ir energetikos tvarumas“ Energijos efektyvumo direktyva	Nacionalinės pažangos strategija – 3.3.2 uždavinys
		Bendrijų nuostatų reglamentas– 9 straipsnis, 4 teminis tikslas	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija – energetinio efektyvumo didinimo

Veiklos tipas	Veiksmų programos prioritetas	Ryšys su ES lygmens strateginiais dokumentais	Ryšys su nacionaliniais strateginiais dokumentais
		Europos plėtros reglamentas, straipsnis, investavimo prioritetas	regioninės fondo 5 4 strategija

Finansinės priemonės gali būti būdas padidinti privataus sektoriaus suinteresuotumą ir motyvaciją atsirinkti efektyviausius ir kuriančius pridėtinę vertę projektus. Kaip alternatyva finansinėms priemonėms galėtų būti svarstomas paramos intensyvumo tarp teikiamos subsidijos ir bendrojo finansavimo keitimas (pvz. mažinamas subsidijos dydis ir taip projekto vykdytojai skatinami ieškoti privačių išteklių užsitikrinti bendrąjį finansavimą). Finansinių priemonių ir paramos intensyvumo sumažinimo privalumų ir trūkumų palyginimas yra pateiktas lentelėje žemiau.

Lentelė 2. Finansinių priemonių ir paramos intensyvumo sumažinimo privalumai ir trūkumai.

Finansinės priemonės		Paramos intensyvumo keitimas	
Privalumai	Trūkumai	Privalumai	Trūkumai
Laipsniškas sektoriaus perėjimas nuo subsidijų paskolų	Potencialiai sudėtingesnė ir sąlyginai brangesnė įgyvendinimo struktūra	Paprastesnė įgyvendinimo struktūra	Mažiau sklandus perėjimas nuo subsidijų prie paskolų
Grįžtančios lėšos	Papildomas valstybės įsikišimas	Greitesnis projektų startas, dėl turimos patirties tokios schemos įgyvendinime	Didesnė skolinimosi kaina kai projektų vykdytojai skolinasi iš privataus sektoriaus
Sverto efektas – pritraukiamos privačių investuotojų lėšos	Potencialiai ilgiau užtrunkantis projektų startas		
Tęstinumas galimybės panaudoti grįžusias lėšas tiems patiems tikslams po 2014-2020 periodo	Socialiai jautrus mechanizmas, ypač jeigu įgyvendinimas daro įtaką mokėtinų sumų dydžiui		
Lėšų prieinamumas ilgesnį laikotarpį			
Išduodamos pigesnės paskolos, todėl sukuriama paskatos projektų vykdytojams skolintis			
Žymiai efektyvesnis ES lėšų panaudojimas			

1.2. Finansinės priemonės, įgyvendintos energijos efektyvumo srityje 2007-2013 m. periodu

Finansinių priemonių panaudojimas įvairių projektų finansavimui įvairiose Europos šalyse yra gana plačiai naudojamas jau ne vienerius metus. Nuo finansinių priemonių atsiradimo ir per 2007-2013 m. periodą jų reikšmė smarkiai išaugo: dabar apie 5% Europos regioninės plėtros fondo ir apie 0,7% Europos socialinio fondo išteklių yra įgyvendinami per finansines priemones.

Per 2007-2013 m. periodą finansinės priemonės buvo pasitelktos remti mažas ir vidutines įmones, miestų plėtrą ir energijos efektyvumo veiklas. 2007-2013 m. periodu įgyvendintos finansinės priemonės nurodytos lentelėje žemiau.

Lentelė 3. 2007-2013 m. periodu įgyvendintų finansinių priemonių tipai ir skaičius.

Sektorius	Paramos tipas	Finansinių priemonių skaičius
Parama mažoms ir vidutinėms įmonėms (ERPF lėšomis)	<ul style="list-style-type: none"> • Paskolos • Garantijos • Bendros investicijos • Kapitalas • Mezaninas • Rizikos kapitalas 	831
Miestų plėtra	<ul style="list-style-type: none"> • Garantijos • Investicinės paskolos • Mezaninas • Kapitalas 	56
Energijos efektyvumas ir atsinaujinantys energijos ištekliai	<ul style="list-style-type: none"> • Investicinės paskolos • Mezaninas • Kapitalas 	20
Parama mažoms ir vidutinėms įmonėms (ESF lėšomis)	<ul style="list-style-type: none"> • Daugiausia paskolos 	33

Šaltinis: Summary Report on the progress made in financing and implementing financial engineering instruments co-financed by Structural Funds, programming period 2007 – 2013, situation as at 31 December 2012, DG Regio, DG Empl, September 2013

Finansinės priemonės Lietuvoje 2007-2013 m. periodu buvo naudojamos remti mažas ir vidutines įmones (JEREMIE iniciatyva) bei modernizuoti daugiabučius namus ir aukštojo mokslo bei profesinio mokymo įstaigų bendrabučius (JESSICA KF). Kadangi finansinės priemonės verslo subjektams nėra šio ex ante vertinimo objektas, toliau nagrinėjamas tik JESSICA KF.

2009 m. birželio 11 d. Finansų ministerija, Aplinkos ministerija ir EIB pasirašė finansavimo sutartį, kuria buvo įsteigtas JESSICA KF. JESSICA KF Investavimo strategijoje numatytas finansinis produktas – lengvatinės paskolos daugiabučių namų modernizavimui. JESSICA KF dydis – 227 mln. eurų, iš kurių 127 mln. eurų ERPF lėšos ir 100 mln. eurų nacionalinės biudžeto lėšos. Į fondą pirmiausia buvo pervesta 149 mln. eurų – 127 mln. eurų ERPF ir 20 mln. eurų nacionalinių biudžeto lėšų.

2009 metų pabaigoje buvo identifikuotas poreikis prie JESSICA KF veiklų įtraukti ir bendrabučių renovacijos projektus. 2010 m. vasario mėn. EIB šiam tikslui parengė studiją, kurioje buvo numatyta,

kad tinkamiausias finansinis produktas bendrabučių renovacijai yra labai panašus į daugiabučių modernizavimo finansinį produktą⁴.

JESSICA KF patirtis, kilusios problemos, jų sprendimo būdai bei išmoktos pamokos nagrinėjamos 6-ame skyriuje.

1.3. Finansinių priemonių įgyvendinimo alternatyvos atsižvelgiant į ES reglamentų nuostatas

2007-2013 m. periodu buvo įgyvendinta nemažai finansinių priemonių, todėl Europos Komisija iš daugybės finansinių priemonių pavyzdžių identifikavo tobulintinus finansinių priemonių įgyvendinimo aspektus⁵:

- Finansinių priemonių įgyvendinimo visuose lygmenyse kompetencijų tobulinimas;
- Stipresnė ES finansinio įnašo finansinei priemonei priežiūra ir kontrolė;
- Finansinės priemonės kritinės masės siekimas, ypač tikslinės rinkos dydžio, efektyvaus potencialaus projektų kiekio ir apimties, teisingo geografinio padengimo aspektais;
- Efektyvaus lėšų išmokėjimo užtikrinimas.

Atsižvelgiant į visus šiuos aspektus, 2014-2020 m. periodo teisinė bazė buvo pritaikyta toliau plėsti ir stiprinti finansinių priemonių įgyvendinimą kaip tvarų ir efektyvų būdą papildyti tradicines subsidijų teikimo schemas. Taip pat Europos Komisija rengia finansinių priemonių techninės paramos platformą 2014-2020 m. periodui, kurios tikslas – padėti vadovaujančioms institucijoms finansinių priemonių įgyvendinime įvairiomis priemonėmis, pvz. komunikacija, situacijų analizėmis, mokymais, išaiškinimais.

2007-2013 m. ir 2014-2020 m. periodų esminiai finansinių priemonių reglamentavimo ir įgyvendinimo skirtumai pateikti lentelėje žemiau.

Lentelė 4. 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. periodų finansinių priemonių panaudojimo skirtumai.

Tema	2007–2013	2014–2020	Pokytis
Remiama veikla	Apribojimai sektoriams, paramos gavėjams: remiamos mažos ir vidutinės įmonės, miestų plėtra ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas. 2007-2013 metų laikotarpyje finansinių priemonių įgyvendinimui negalėjo būti naudojamos Sanglaudos fondo lėšos.	Valstybės narės ir valdymo institucijos gali naudoti finansines priemones visų teminių tikslų įgyvendinimui, jei yra užtikrinama nauda ir efektyvumas	Užtikrinamas lankstumas ES valstybėms narėms ir regionams dėl paramos gavėjų, tikslinių sektorių projektų ir veiklos

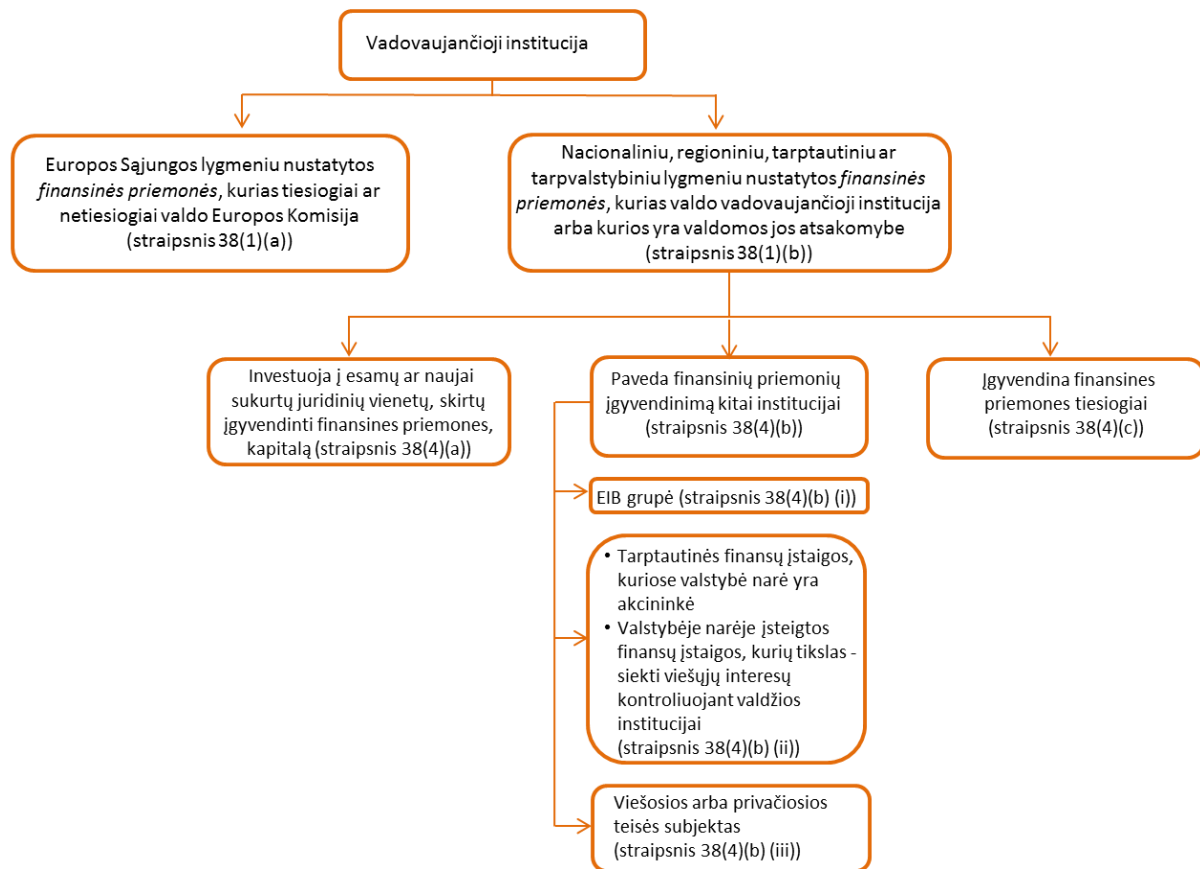
⁴ Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai; Sutkienė, Pilkauskas & Partners, *Annex to the Supplementary Study on JESSICA instruments for energy efficiency in Lithuania*, <http://www.eib.org/attachments/documents/annex-to-supplementary-study-on-JESSICA-instrument-for-energy-efficiency-in-lithuania.pdf>, 61-62 puslapiai.

⁵ Commission staff working document, financial instruments in Cohesion Policy, SWD(2012) 36 final, Brussels, 27.2.2012.

Tema	2007–2013	2014–2020	Pokytis
Priemonių sinergija	Finansinių priemonių derinimas su kitomis paramos formomis neapibrėžtas	Finansinės priemonės gali būti derinamos su dotacijomis, subsidijomis ir garantijomis. Šiuo atveju kiekviena finansavimo forma turi būti apskaitoma atskirai.	Sukuriama sinergija tarp finansinių priemonių ir kitų paramos priemonių, pvz., dotacijų
Įgyvendinimo alternatyvos	Finansų inžinerijos priemonės, įskaitant kontroliuojančiuosius fondus, steigiami kaip: a) nepriklausomi juridiniai asmenys, valdomi pagal bendrą finansavimą vykdančių partnerių ar akcininkų sutartis; b) atskiras finansų padalinys finansų institucijoje	Remdamos finansines priemones vadovaujančiosios institucijos gali: c) investuoti į esamų arba naujų juridinių asmenų, kapitalą; d) įgyvendinimo užduotis pavesti vykdyti: a. EIB; b. Tarptautinėms finansų įstaigoms, arba valstybėje narėje įsteigtoms finansų įstaigoms; c. Viešosios arba privačiosios teisės subjektui; e) Imtis įgyvendinimo užduotis vykdyti tiesiogiai.	Komisijos pasiūlyme pateiktos skirtingos įgyvendinimo alternatyvos, iš kurių valstybės narės ir vadovaujančiosios institucijos gali pasirinkti joms tinkamiausias
Finansinių priemonių tipai	Pagal poreikį sukurtos finansinės priemonės	Vadovaujančios institucijos gali skirti finansinį įnašą šioms finansinėms priemonėms: f) Sąjungos lygmeniu nustatytoms finansinėms priemonėms, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo Komisija; g) Nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu ar tarpvalstybiniu lygmenimis nustatytoms finansinėms priemonėms, kurias valdo arba už kurių valdymą atsako vadovaujančioji institucija: a. Finansinėms priemonėms, kurios atitinka Komisijos nustatytas standartines sąlygas pagal šios dalies antra pastraipą (angl. <i>off the shelf</i>) b. Esamoms arba naujoms finansinėms priemonėms, kurios yra specialiai skirtos konkreitiems pagal atitinkamą prioritetą nustatytiems tikslams pasiekti.	Komisijos pasiūlyme pateiktos skirtingos įgyvendinimo alternatyvos, iš kurių valstybės narės ir vadovaujančiosios institucijos gali pasirinkti joms tinkamiausias

Šaltinis: PWC studija bei autorių papildymai.

Schemoje žemiau yra pavaizduotos finansinių priemonių įgyvendinimo 2014-2020 m. periodu alternatyvos. Šios alternatyvos bus nagrinėjamos tolimesnėse analizės dalyse bei bus parenkamas efektyviausias finansinių priemonių įgyvendinimo modelis.

Paveikslas 1. Finansinių priemonių įgyvendinimo 2014-2020 m. periodu alternatyvos.

1. *ES lygmeniu įgyvendinamos finansinės priemonės.* Europos Komisijos parengtoje ex ante vertinimo metodologijoje pažymima, kad ES lygmeniu įgyvendinamos finansinės priemonės, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo Europos Komisija, yra tinkamas pasirinkimas tais atvejais, kuomet vadovaujančiosios institucijos kompetencijos arba techninės galimybės yra nepakankamos, arba kuomet nėra kritinės masės finansinės priemonės steigimui, o egzistuojanti ES lygmeniu įgyvendinama finansinė priemonė pilnai dera su veiksmų programos tikslais. Šios įgyvendinimo alternatyvos privalumai: lėšos panaudojamos pagal patikrintas schemas, kompetentingus ekspertus, be to, bendrojo finansavimo rodiklis gali būti padidintas iki 100% (kaip tai numatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 120.7 punkte).
2. *Nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu ar tarpvalstybiniu lygmeniu nustatytos finansinės priemonės, kurias valdo arba už kurių valdymą atsako vadovaujančioji institucija.* Pasirinkus šią alternatyvą, tolimesniam finansinių priemonių kūrimui yra trys variantai: arba investuoti lėšas į finansinę priemonę įgyvendinančio juridinio asmens kapitalą, arba patikėti finansinės priemonės įgyvendinimą kitai institucijai, arba imtis įgyvendinimo užduotis vykdyti tiesiogiai, kai finansines priemones sudaro tik paskolos arba garantijos.
  - a. *Investuojamos lėšos į finansinę priemonę įgyvendinančio juridinio asmens kapitalą.* Pasirašoma finansavimo sutartis bei finansinę priemonę įgyvendinantis subjektas turi parengti investavimo strategiją. Subjektas, įgyvendinantis finansinę priemonę, privalo būti atrinktas pagal taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus, atrankos procesas turi būti skaidrus, objektyvus ir pagrįstas.
  - b. *Finansinės priemonės įgyvendinimas patikimas kitai institucijai.* Pasirašoma finansavimo sutartis bei finansinę priemonę įgyvendinantis subjektas turi parengti

investavimo strategiją. Subjektas, įgyvendinantis finansinę priemonę, privalo būti atrinktas pagal taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus, atrankos procesas turi būti skaidrus, objektyvus ir pagrįstas.

- c. *Vadovaujančioji institucija finansinę priemonę įgyvendina pati, kai finansinę priemonę sudaro tik paskolos arba garantijos.* Fondas nėra steigiamas, taip pat nėra pasirašoma finansavimo sutartis. Vadovaujančioji institucija turi parengti Investavimo strategiją, kurią peržiūri Stebėsenos komitetas. Mokėjimai iš Europos Komisijos vykdomi tokia pačia tvarka kaip subsidijų ir avansinio mokėjimo atveju. Valdymo mokestis nėra tinkamas finansuoti, tačiau valdymo išlaidos gali būti padengiamos techninės paramos lėšomis. Šis finansinių priemonių steigimo variantas yra priimtinas tais atvejais, kuomet finansinės priemonės apimtis yra nedidelė ir atskiro fondo kūrimas nėra pagrįstas.

Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 punktu, vadovaujančioji institucija remdama nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu ar tarpvalstybiniu lygmenimis nustatytas finansines priemones, kurias valdo arba už kurių valdymą atsako vadovaujančioji institucija, gali:

- „a) investuoti į esamų arba naujų juridinių asmenų, taip pat ir tų, kurie finansuojami kitų ESI fondų lėšomis, kurių paskirtis – įgyvendinti finansines priemones suderintas su atitinkamų ESI fondų tikslais, ir kurie imsis vykdyti įgyvendinimo užduotis, kapitalą; finansavimas šiems subjektams neviršija sumų, reikalingų naujoms investicijoms įgyvendinti pagal 37 straipsnį ir teikiamas laikantis šio bendrųjų nuostatų reglamento tikslų;
- b) įgyvendinimo užduotis pavesti vykdyti:
- i) EIB;
  - ii) tarptautinėms finansų įstaigoms, kuriose valstybė narė yra akcininkė, arba valstybėje narėje įsteigtoms finansų įstaigoms, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai;
  - iii) viešosios arba privačiosios teisės subjektui; ar
- c) imtis įgyvendinimo užduotis vykdyti tiesiogiai, kai finansines priemones sudaro tik paskolos arba garantijos. Tuo atveju vadovaujančioji institucija laikoma paramos gavėju, kaip apibrėžta 2 straipsnio 10 punkte.“

Vadovaujančioji institucija taip pat turi galimybę pasirinkti vieną iš dviejų finansinių priemonių tipų⁶:

1. *Finansinės priemonės, kurios atitinka Komisijos nustatytas standartines sąlygas pagal šios dalies antra pastraipą (angl. off the shelf).* Tai naujo tipo finansinės priemonės, kurioms yra taikomos iš anksto nustatytos standartinės sąlygos. Šio tipo finansinių priemonių valstybės pagalbos schema yra iš anksto suderinta su Europos Komisija ir valstybės pagalbos reikalavimais, todėl šalims narėms, pasirinkusioms šią alternatyvą, nereikia analizuoti šio klausimo. Standartinių sąlygų finansinės priemonės yra siūlomos šios:
  - a. Paskolų fondas MVI;
  - b. Garantijų MVI fondas;
  - c. Kapitalo investicijų į MVI fondas;
  - d. Paskolų fondas energijos efektyvumo priemonėms pastatų sektoriuje;**
  - e. Paskolų fondas tvariai miestų plėtrai.
2. *Nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu ar tarpvalstybiniu lygmenimis nustatytoms finansinėms priemonėms, kurias valdo arba už kurių valdymą atsako vadovaujančioji institucija.* Tai gali būti nauja arba esama finansinė priemonė, galbūt su reikiamomis modifikacijomis. Renkantis šį finansinių priemonių tipą, privaloma laikytis viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos taikytinų taisyklių.

⁶ Bendrųjų nuostatų reglamento 38.3 punktas.

Pažymėtina, kad alternatyva, kai vadovaujančioji institucija gali skirti finansinį įnašą ES lygmeniu nustatytai/-oms finansinei/ -ėms priemonei/-ėms, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo Europos Komisija (pvz., Horizon 2020, COSME, LIFE, CEF ir t.t.), nėra priimtina, kadangi:

- vadovaujančioji institucija turi pakankamai kompetencijų ir techninių galimybių, jog būtų pajėgi suprojektuoti specifinę finansinę/-es priemonę/-es: 2007-2013 m. ES finansiniu laikotarpiu Lietuva buvo viena pirmųjų valstybių ES, kurioje pradėjo sėkmingai funkcionuoti JEREMIE ir JESSICA iniciatyvų finansuojamos finansinės priemonės, vadovaujančioji institucija aktyviai dalyvavo skleidžiant gerą patirtį ES lygiu;
- ES lygmeniu nustatytos finansinės priemonės neatitinka veiksmų programos tikslų ir identifikuoto poreikio intervencijoms: įvertinus nagrinėjamas sritis, turinio požiūriu artimiausia ES lygmeniu nustatyta priemonė yra LIFE programa (4, 5 ir 6 tematiniai tikslai). Tačiau šios programos projektų specifika nesudaro galimybių efektyviai spręsti veiksmų programoje identifikuotų problemų;
- Lietuvoje energijos efektyvumo sektoriuje yra reikalinga kritinė masė finansinės/-ių priemonės/-ių steigimui tiek potencialių projektų skaičiaus, tiek finansinių apimčių požiūriu.

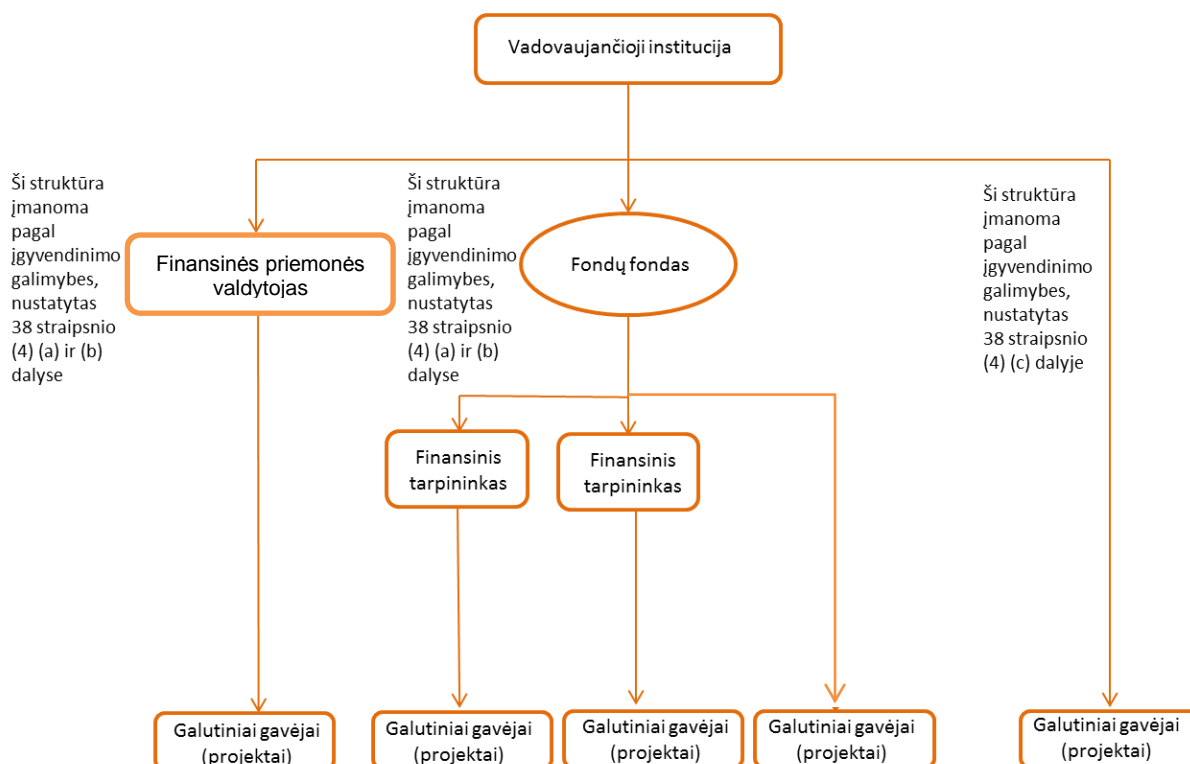
Galimybė skirti finansinį įnašą regioniniu, tarptautiniu ar tarpvalstybiniu lygmeniu nustatytoms finansinėms priemonėms taip pat nėra priimtina, kadangi:

- regioniniu: Lietuva yra pernelyg maža, jog būtų tikslinga finansines priemones papildomai apriboti geografiškai. Atskiroms teritorijoms galima suteikti įdiegiant papildomas skatinamąsias priemones (pvz. 2007-2013 m. ES finansiniu laikotarpiu JESSICA KF pirmojo ir ketvirtojo kvietimų metu Zarasų, Visagino ir Ignalinos rajonuose įgyvendinamiems projektams taikytas didesnis subsidijos procentas);
- tarptautiniu, tarpvalstybiniu: papildomos sąnaudos siekiant integruoti skirtingų valstybių teisinės nuostatas. Be to, įvertinus numatomą projektų turinį, tokio pobūdžio finansinių priemonių steigimas nesukurtų pridėtinės vertės (numatomi projektai, kurių poveikis geografiniu požiūriu yra koncentruotas ir tiesiogiai neįtakoja gretimų valstybių).

Tuo tarpu finansinių priemonių įgyvendinimas nacionaliniu lygiu 2007-2013 m. ES periodu pasiteisino (tiek JESSICA, tiek JEREMIE iniciatyvų atveju).

Atsižvelgiant į tai, tolesniuose ex ante vertinimo skyriuose analizė bus atliekama apsiribojant tik galimybe finansinį įnašą skirti nacionaliniu lygiu nustatytai finansinei priemonei/-ėms.

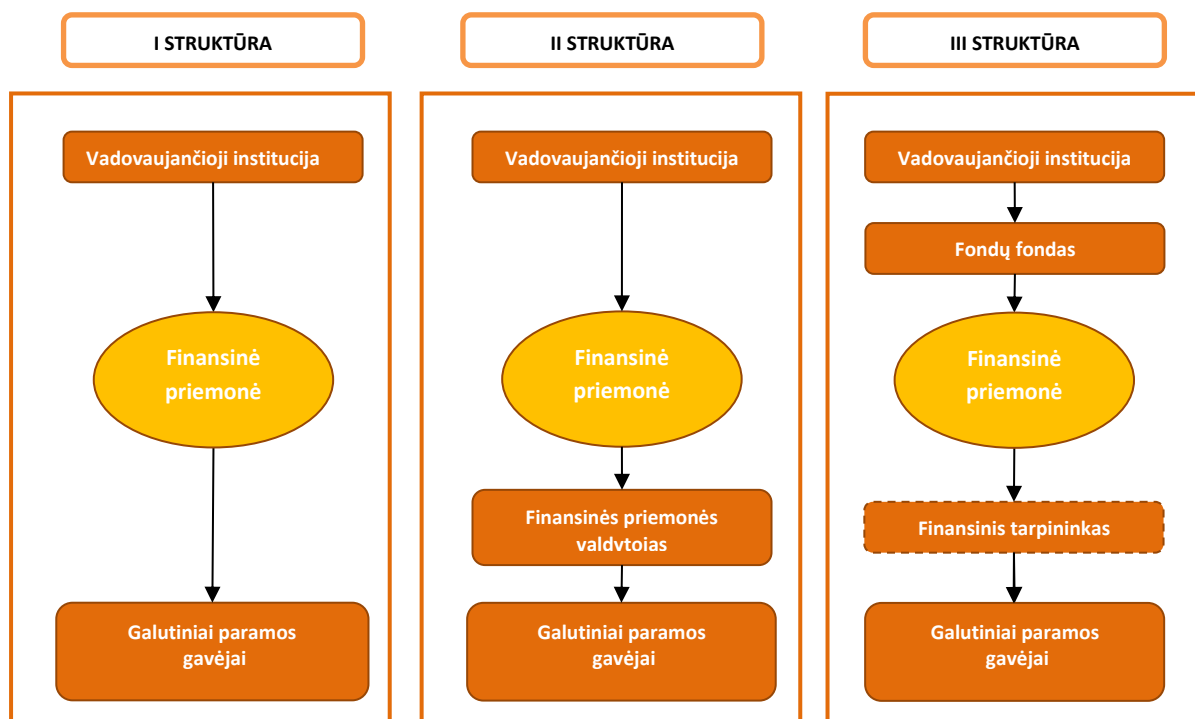
Sekančioje schemoje pateikiamos galimos finansinių priemonių valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos.

Paveikslas 2. Finansinių priemonių valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos.

Jeigu vadovaujančioji institucija priima sprendimą investuoti lėšas į finansinę priemonę įgyvendinančio juridinio asmens kapitalą arba finansinės priemonės įgyvendinimą patikėti kitai institucijai, finansinė priemonė gali būti steigiama su arba be fondų fondo. Fondų fondas – tai fondas, kuris steigiamas tam, kad sukcentruoti vienos ar kelių programų lėšas kelioms finansinėms priemonėms, arba priemonėms įgyvendinamoms per finansinius tarpininkus. Fondų fondas gali valdyti finansines priemones, įgyvendinamas pagal skirtingus tematinis tikslus. Numačius fondų fondo steigimą, dalis finansinės priemonės įgyvendinimo veiklų gali būti patikėta keliems finansiniams tarpininkams, kurie teiks finansavimą galutiniams naudos gavėjams. Jeigu bus nuspręsta fondų fondo nesteigti, lėšos galutinius naudos gavėjus pasieks ne per du lygius (fondų fondą ir finansinį tarpininką), o per vieną lygį, t.y. tik finansinės priemonės valdytoją, kuris tiesiogiai finansuos projektus. Jeigu vadovaujančioji institucija priima sprendimą įgyvendinti veiklas pati, paprastai tarp vadovaujančios institucijos ir galutinių naudos gavėjų nėra jokių tarpininkų ir vadovaujanti institucija yra laikoma paramos gavėju, todėl negali pavesti vienai ar kelioms tarpinėms institucijoms įgyvendinti veiklas vadovaujančios institucijos vardu.

Vadovaujantis šiomis nuostatomis vadovaujančioji institucija gali pasinaudoti trimis pagrindinėmis valdymo struktūromis (paveikslas aukščiau) tam, kad galėtų įgyvendinti pasirinktas finansines priemones.

Paveikslas 3. Galimos finansinės priemonės įgyvendinimo struktūros.

Pirmoji struktūra vadovaujančiai institucijai suteikia galimybę tiesiogiai įgyvendinti finansinę priemonę. Tai yra naudinga tais atvejais, kai jai reikia finansuoti didelių, pavienių projektų įgyvendinimą, nes leidžia sutaupyti daug laiko ir resursų dėl tiesioginio valdymo galimybės. Šios alternatyvos trūkumai – ją sunku įgyvendinti praktikoje kai projektas turi daug galutinių paramos gavėjų, pavyzdžiui, daugiabučių modernizavimo atveju, taip pat visas funkcijas turi atlikti pati vadovaujančioji institucija (tarp įgyvendinamų funkcijų būtina paminėti ir lėšų surinkimą paskolų atveju, kuris gali užsitęsti ilgiau nei konkretaus periodo išlaidų tinkamumo laikotarpis). Ši alternatyva turi labai ribotas galimybes užtikrinti papildomų lėšų pritraukimą. Šios alternatyvos atveju vadovaujančioji institucija yra laikoma paramos gavėju.

Pagal antrąją struktūrą finansinė priemonė yra įgyvendinama per finansinių priemonių valdytojus. Vadovaujančioji institucija pastaruosius atranka, t.y. paveda vykdyti tam tikras užduotis aukščiau nurodytais Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 (a) – (c) punktuose nurodytais būdais. Pagrindinis jos apribojimas, kad vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 38.5 punktu nėra galimybės priemonės įgyvendinimui pasitelkti finansinių tarpininkų, tokia galimybė minima tik fondų fondo steigimo atveju. Ši alternatyva yra galimybė įgyvendinti finansinę priemonę kai viena institucija gali užtikrinti visos finansinės priemonės įgyvendinimą (projektų atranką ir finansavimą) ir kai tikėtinas papildomų lėšų pritraukimas gali būti užtikrinamas tuo pačiu būdu.

Trečioji struktūra leidžia vadovaujančiai institucijai įgyvendinti finansinę priemonę pasinaudojant fondų fondo valdytojo pagalba. Kaip nustatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4(b) punkte, vadovaujančiajai institucijai yra sudarytos kelios galimybės atrinkti fondų fondo valdytoją. Šios alternatyvos atveju yra plačiausios galimybės įgyvendinti ir derinti skirtingas finansines priemones pasitelkiant fondų fondo valdytoją. Ši alternatyva taip pat leidžia ieškoti tinkamiausios konkrečios finansinės priemonės įgyvendinimo schemas, kadangi fondų fondo valdytojas gali finansines priemones įgyvendinti pats tiesiogiai arba dalį įgyvendinimo užduočių pavesti vykdyti finansiniams tarpininkams (kaip tai numatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.5 punkte), be to, fondų fondo valdytojas gali derinti skirtingas finansines priemones. Tiesioginis (be finansinių tarpininkų) užduočių

vykdymas tikslingas tuomet, kai finansiniai tarpininkai nedalyvauja savo lėšomis, kai finansiniai tarpininkai nesuinteresuoti finansinės priemonės įgyvendinimu arba kai yra rinkos nepakankamumas, t.y. finansiniai tarpininkai nepadengia visos numatytos finansinės priemonės įgyvendinimo.

2. Rinkos trūkumų/nepakankamumų analizė ir priežastys

2.1. Sektoriaus infrastruktūros, naudojamos viešųjų paslaugų teikimui, apžvalga

2.1.1. Viešieji pastatai

Pagrindinis informacijos šaltinis apie viešosios paskirties pastatų sektorių Lietuvoje (t. y. pastatų nuosavybę, statybos metus, išorinio pastato atitvaro projekto tipą) yra nekilnojamojo turto registras, kurio duomenis tvarko bei teikia Valstybės įmonė Registrų centras.

Žemiau esančioje lentelėje, 2014 m. Registrų centro duomenimis, 2014 m. sausio 1 d. valstybei priklausė 5531 pastatai, savivaldybėms – 7592 pastatai, kitiems savininkams – 28 634 pastatai. Taigi valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklauso apie 31 % visų viešųjų pastatų Lietuvoje. Pagal pateiktus duomenis vidutinis valstybės ir savivaldybių nuosavybės teise valdomo pastato dydis yra apie 1127 m². Centrinės valdžios ir savivaldybių pastatų fonde savivaldybių pastatai sudaro 58 %, o centrinės valdžios pastatai – 42 %.

Lentelė 5. Viešųjų pastatų skaičius ir tipai, 2014 m. sausio 1 d.

Pastatų paskirtis	Centrinės valdžios nuosavybė		Savivaldybių nuosavybė		Kita nuosavybė	
	Skaičius, vnt.	Plotas, m ²	Skaičius, vnt.	Plotas, m ²	Skaičius, vnt.	Plotas, m ²
Gyvenamieji namai įvairioms socialinėms grupėms	303	76 744	239	282 553	1233	259 0357
Administracinės	1485	1 492 952	753	438 164	7765	7 079 108
Kultūros, mokslo ir sporto	996	2 222 849	4288	6 776 901	2059	2 066 371
Gydymo	386	962 185	670	1 175 194	783	729 496
Specialiosios, religinės ir kitos paskirties pastatai	2361	1 143 399	1642	223 148	16 794	2 919 865
Viso:	5531	5 898 129	7592	8 895 960	28 634	15 385 197

Šaltinis: VĮ Registrų centras.

Žemiau esančioje lentelėje žemiau pateiktas viešųjų pastatų pasiskirstymas pagal statybos metus.

Lentelė 6. Viešosios paskirties pastatų pasiskirstymas pagal statybos metus.

Pastato tipas	Iki 1940 m.		1941–1960		1961–1990		1991 m. ir vėliau	
	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²
Gyvenamieji namai įvairioms socialinėms grupėms	266	157 720	134	150 830	1284	3 188 684	91	140 416
Administraciniai pastatai	1567	1 186 380	840	516 519	6159	5 525 261	1437	1 782 062

Pastato tipas	Iki 1940 m.		1941–1960		1961–1990		1991 m. ir vėliau	
	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²	Pastatų skaičius	Bendras plotas m ²
Kultūros, švietimo, sporto reikmėms naudojami pastatai	1557	1 429 368	653	599 530	4670	7 806 173	463	1 231 046
Medicinos reikmėms naudojami pastatai	426	386 055	193	118 127	1010	1 909 902	210	452 796
Specialiosios, religinės ir kitos paskirties pastatai	1882	645 911	1319	250 261	13 467	2 750 890	4129	639 338
Iš viso	5698	3 805 434	3139	1 635 267	26 590	21 180 910	6330	4 245 658

Šaltinis: VĮ Registrų centras.

64 % visų viešosios paskirties pastatų buvo pastatyti 1961–1990 m. laikotarpiu, kai vyravo plytinių ir stambiaplokščių pastatų statyba. Pasitaiko ir medinių konstrukcijų pastatų. Šių pastatų išorinių atitvarų šiluminės varžos charakteristikos prastos, neatitinka esamų normatyvinių reikalavimų. Juose eksploatuojama pasenusi ir neefektyvi šildymo sistema, nepakeisti žemo šilumos perdavimo koeficiento langai, inžinerinė ir mechaninė įranga susidėvėjusi. Šiluminės energijos sąnaudos, išreikštos kilovatvalandėmis patalpų naudingojo ploto vienam kvadratiniam metrui, šiuose pastatuose sudaro nuo 160-610 kWh/m² per metus, o šie pastatai priskiriami E, F ir G pastato energinio naudingumo klasėms. Šių pastatų šildymui per metus vidutiniškai suvartojama apie 2300 GWh šilumos energijos.

Iki 1990 m. statyti pastatai atitiko tuo metu keliamus statybų reikalavimus, tačiau šiandien šie reikalavimai yra 3–5 kartus griežtesni; pvz., 1959–1990 m. gyvenamųjų namų išorinių pertvarų šilumos perdavimo koeficientas buvo apytiksliai 1,1–1,3 W/(m²K), o dabar šis rodiklis yra 0,2 W/(m²K) arba 5 kartus mažesnis. Įvertinus tai, akivaizdu, kad dėl blogai apšiltintų pertvarų (stogo, išorinių sienų, grindų ir langų) didžiausią dalį sudaro pastatai, kuriuose patenkinamai temperatūrai pastato viduje užtikrinti suvartojama labai daug šilumos.

Žemiau lentelėje pateikiamas viešųjų pastatų teritorinis pasiskirstymas pagal naudojimo paskirtį ir nuosavybės formą.

Lentelė 7. Viešųjų pastatų teritorinis pasiskirstymas.

Apskritis	Administracinės paskirties pastatai		Kultūros, mokslo ir sporto paskirties pastatai		Gydymo paskirties pastatai		Gyvenamieji namai įvairioms socialinėms grupėms		Specialiosios, religinės ir kitos paskirties pastatai	
	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių
Alytaus	99	44	39	251	27	58	11	15	156	128
Kauno	242	129	244	741	86	116	57	26	607	262
Klaipėdos	158	63	114	443	47	71	34	25	212	184
Marijampolės	61	62	35	303	5	43	17	12	138	219
Panevėžio	113	75	48	421	37	56	30	19	161	157
Šiaulių	210	127	78	544	45	66	27	40	194	148

Apskritis	Administracinės paskirties pastatai		Kultūros, mokslo ir sporto paskirties pastatai		Gydymo paskirties pastatai		Gyvenamieji namai įvairioms socialinėms grupėms		Specialiosios, religinės ir kitos paskirties pastatai	
	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių	Valstybės	Savivaldybių
Tauragės	58	29	19	218	4	27	10	21	80	127
Telšių	55	55	25	237	15	48	11	12	67	102
Utenos	97	58	44	311	14	47	15	19	185	92
Vilniaus	392	111	350	819	106	138	91	50	561	223

Šaltinis: VĮ Registrų centras.

Didžioji dalis šių pastatų šildomi centralizuotai. Kaimo vietovėse esantys pastatai apšildomi iš vietinių katilinių.

2.1.2. Daugiabučiai namai

Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programoje⁷ nurodyta, kad 2009 metų pabaigoje Lietuvoje buvo 37 267 daugiabučiai namai (3 ir daugiau butų), iš jų apie 35 000 pastatyti pagal iki 1993 metų galiojusius statybos techninius normatyvus. Vidutinio daugiabučio ploto skaičiavimui buvo pasirinkti iki 1992 metų pastatyti daugiabučiai. Vidutinis daugiabučio plotas yra apie 1287 m². Žemiau esančioje lentelėje pateikiama daugiabučių namų, suskirstytų pagal statybos metus, statistika.

Lentelė 8. Daugiabučiai namai pagal statybos metus, 2010 metų pr. duomenys.

Statybos metai	Namų skaičius		Bendrasis plotas	
	vienetais	procentais	kv. metrais	procentais
Iki 1940 metų	10 362	28	3 790 024	7,4
1941–1960 metai	3 740	10	2 259 107	4,4
1961–1992 metai*	21 090	56,5	39 244 450	76,4
1993 metai ir vėliau*	2 075	5,5	4 092 634	11,8
Iš viso	37 267	100	51 386 305	100

*1991 metų ir vėlesnių duomenų šaltiniai – Nekilnojamojo turto registras ir Lietuvos statistikos departamentas.

Šaltinis: *Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. Nr. 1213 (Žin., 2013, Nr. 83-4153)*

Remiantis šios lentelės duomenimis, apie 60 procentų daugiabučių namų pastatyti per 1961-1993 m. laikotarpį, kai vyravo plytinių ir stambiaploščių tipinių daugiabučių namų statyba ir buvo taikomi kiti statybos techniniai normatyvai. Šių namų išorinių atitvarų šiluminės varžos charakteristikos prastos, neatitinka esamų normatyvinių reikalavimų. Šiluminės energijos sąnaudos šiuose namuose siekia 160–180 kWh/m² per metus, o naujos statybos namuose, statytuose po 1993 metų, – 80–90 kWh/m² per metus.

Šiluminės energijos kaina, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos duomenimis, per 2007–2012 metus nuolat didėjo nuo 0,04 eurų (0,138 lito) iki 0,077 eurų (0,265 litų) už ct/kWh, tai yra 1,9 karto⁸. Pagal situacijos būsto sektoriuje 2014 metų tyrimą⁹ tik trečdalis gyventojų būstą kuriame gyveno vertino kaip gerą arba labai gerą. Dauguma namų ūkių daugiabučiuose namuose mano, kad reikia namo būklę pagerinti (namą atnaujinti).

⁷ Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. Nr. 1213 (Žin., 2013, Nr. 83-4153)

⁸ www.lsta.lt

⁹ www.am.lt /statyba ir būstas/būstas

Pastarąjį dešimtmetį daugiabučių namų gyventojų, daugiabučių namų savininkų bendrijų iniciatyva ir lėšomis pakeista apie 60 procentų butų langų, apie 60 procentų lauko durų, įstiklinta apie 30 procentų balkonų. Be to, šiuos namus administruojančių įmonių, energiją tiekiančių įmonių ir savivaldybių iniciatyva modernizuota (automatizuota) daugiau kaip 80 procentų šilumos punktų. Tai beveik 80 procentų daugiabučių namų leido sumažinti faktines šiluminės energijos sąnaudas 10–15 procentų, palyginti su projekcinėmis sąnaudomis, tai yra iki apytiksliai 150 kWh/m².

2.1.3. Gatvių apšvietimas

Lietuvoje nėra centralizuotos gatvių apšvietimo įrangos duomenų bazės, todėl šiam ex ante vertinimui buvo pasitelkta Energetikos ministerijos pateikta informacija, kuri buvo surinkta iš savivaldybių¹⁰. Lietuvoje yra apie 186 tūkst. šviestuvų, iš kurių apie 9 tūkst. šviestuvų eksploatuoja Lietuvos geležinkeliai (Lietuvos geležinkelių apšvietimas išskiriamas dėl šių tinklų specifikos, be to, tai nėra gatvių apšvietimas). Apie 44 tūkst. šviestuvų yra Vilniuje, kuriems renovuoti buvo parengtas projektas, skelbtas konkursas bei buvo atrinktas privataus sektoriaus partneris, su kuriuo 2014 m. balandį buvo pasirašyta sutartis.

Kaip aprašyta KPMG studijoje, gatvių apšvietimo įrangos metinis elektros suvartojimas Lietuvoje, sudaro apie 103,5 GWh, o gatvės (ir geležinkelių) apšvietimo tinklo ilgis visoje Lietuvoje yra 10 500 km (kabelinės linijos sudaro 46 %, o oro linijos - 54 %). 2012 m. buvo pakeista daugiau kaip 39 000 lempų; vien tik Vilniaus m. savivaldybėje buvo pakeista daugiau kaip 8 200 vienetų. Vidutinis lempos naudojimo laikas yra apie 3,6 metai, nors kai kuriose savivaldybėse lempų naudojimo laikotarpis svyruoja nuo 1,3 iki 8 metų. Naujų natrio lempų (kurios Lietuvoje sudaro 83 % visų gatvių apšvietimui naudojamų lempų) gamintojo nurodytas naudojimo laikas yra 3,3–6,6 metų. Tuo tarpu LED lempų gyvavimo laikotarpis yra iki 23 metų (jei lempa veikia 12 valandų per dieną 365 dienas per metus). 2012 m. gatvių apšvietimo įrangos Lietuvoje atnaujinimo sąnaudos sudarė apytiksliai 1,8 mln. eurų (6,3 mln. litų) ir didžioji išlaidų dalis tenka šviestuvų pirkimui (beveik 26 % visų išlaidų) ir naujiems šviestuvų stulpams (beveik 32 % visų išlaidų). Apskaičiuota, kad 2012 m. elektros sąnaudos gatvių apšvietimui ir techninės priežiūros sąnaudos sudarė 13,6 mln. eurų (47 mln. litų). Didžiausią išlaidų dalį sudarė išlaidos suvartotai elektros energijai. Duomenys rodo, kad apšvietimo įrangos ir elektros įrangos remonto sąnaudos buvo beveik 2 kartus didesnės už apšvietimo įrangos ir elektros įrangos priežiūros sąnaudas. Tai patvirtina, kad gatvių apšvietimo įranga yra pasenusi ir šioje srityje yra būtinos investicijos. Savivaldybių pateikti duomenys rodo, kad nėra galimybės automatiškai reguliuoti apšvietimo intensyvumo ir (arba) automatiškai aptikti šviestuvų gedimų. Visi apšvietimo intensyvumo reguliavimai yra atliekami mechaniškai, o šviestuvų gedimai yra nustatomi per vizualinę apžiūrą.

---

¹⁰ 2014 m. sausio mėn.

2.2. Investicijų paklausos ir finansavimo pasiūlos įvertinimas

2.2.1. Investicijų paklausos analizė

2.2.1.1. Bendri energijos taupymo tikslai

Vadovaudamasi Energijos efektyvumo direktyvos nuostatomis, kiekviena valstybė narė turi nustatyti bendrą galutinio energijos suvartojimo taupymo (toliau – BGEST) rodiklį, kurį šalys turi pasiekti iki 2020 metų visuose sektoriuose, įskaitant pramonės, transporto, pastatų ir kituose sektoriuose. Lietuvoje buvo nustatyta, jog bendras sutaupymas iki 2020 m. visuose sektoriuose siektų 11,68 TWh¹¹ galutinės energijos (48 ktne kasmet, pradedant 2015 m. sausio 1 d.).

Remiantis Nacionaline energijos nepriklausomybės strategija, gyvenamųjų ir visuomeninių pastatų sektoriuje energetinis efektyvumas bus padidintas modernizuojant ir renovuojant pastatus ir taip bus sutaupoma 220 ktne (2,56 TWh) energijos. Tai sudarytų apie 22 % viso BGEST rodiklio energijos kiekio arba 121,8 GWh naujai sutaupytos energijos kiekvienais metais.

Valstybės narės pačios gali apsispręsti, kaip nustatytas energijos vartojimo efektyvumo tikslas išdėstomas per visą 2014 - 2020 m. laikotarpį. Žemiau esančioje lentelėje pateikiamas gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų energijos vartojimo efektyvumo tikslas, išdėstytas linijiniu grafiku (skaičiuojama kumuliaciniu metodu), t.y. kiekvienais metais sutaupant vienodą papildomą energijos kiekį.

Lentelė 9. Gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų sutaupymo laiko grafikas 2015-2020 m. periodu.

Bendri energijos sutaupymai duotaisiais metais		
Metai	Tūkst. tne	GWh
2015	10,5	121,8
2016	31,4	365,4
2017	62,8	730,8
2018	104,7	1218
2019	157,1	1827
2020	219,9	2557,8

Šaltinis: sudaryta autorių.

Skirstydami energijos sutaupymo potencialą valstybės ir savivaldybių viešuosiuose ir daugiabučių pastatuose atsižvelgėme į tai, kad renovuotinių daugiabučių pastatų skaičius yra daug didesnis nei renovuotinių viešųjų pastatų (kaip tai matyti 5-oje ir 8-oje lentelėse). Todėl darėme prielaidą, kad viešuosiuose pastatuose ir daugiabučiuose namuose energijos sutaupymų tikslas skirstytinas šiomis proporcijomis: 70 % arba 85,3 GWh energijos kiekvienais metais sutaupys daugiabučiai pastatai, o viešieji valstybės ir savivaldybės pastatai – 30 % arba 36,6 GWh energijos kiekvienais metais. Šis skirstymas remiasi prielaida, jog mažiausiai energetiškai efektyvūs pastatai, atskirose pastatų grupėse (centrinės valdžios ir savivaldybių pastatų pasiskirstymas aptariamasis 2.1.1 ir 2.1.2 punktuose), yra pasiskirstę proporcingai. Gatvių apšvietimo modernizavimo rodikliai Nacionalinėje energijos nepriklausomybės strategijos bei Energijos efektyvumo direktyvoje atskirai nėra aptarti. Žemiau pateiktoje schemoje pavaizduota, kaip energijos sutaupymo tikslų įgyvendinimas pasiskirsto tarp skirtingų pastatų tipų.

¹¹ http://lpk.lt/sites/default/files/lpk_2014_01_28_1_0.pdf

Gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų sutaupymas kievienais metais - 121,8 GWh

Viešosios paskirties pastatų sutaupymas kievienais metais (30 proc. arba 36,6 GWh)

Daugiabučių sutaupymas kiekvienais metais (70 proc. arba 85,3 GWh)

Centrinės valdžios pastatų sutaupymas :

- a) skirstant viešuosius pastatus proporcingai - 15,4 GWh
- b) pagal Energijos efektyvumo direktyvą - 9,5 GWh

Savivaldybių pastatų sutaupymai:

- a) skirstant viešuosius pastatus proporcingai - 21,2 GWh
- b) pagal Energijos efektyvumo direktyvą - 27,1 GWh

Paveikslas 4. Energijos sutaupymo galimybių pasiskirstymo tarp gyvenamųjų ir viešosios paskirties pastatų prielaidos.

2.2.1.2. Viešųjų pastatų modernizavimo paklausos skaičiavimas

Viešųjų pastatų modernizavimo paklausos paskaičiavimas buvo atliktas remiantis dviem metodais:

1. Remiantis faktinių dydžių skaičiavimo metodu, kai prielaidos ir kiti skaičiavimuose naudojami dydžiai yra skaičiuojami remiantis faktiniais duomenimis, t.y. pastato energijos suvartojimo dydžiai yra realūs, apskaičiuoti pagal faktinį suvartojimą.
2. Remiantis skaičiuotinių dydžių skaičiavimo metodu, kai prielaidos ir kiti skaičiavimuose naudojami dydžiai yra apskaičiuojami remiantis patvirtinta metodologija, apskaičiuotais teoriniais dydžiais, t.y. energijos suvartojimo dydžiai paskaičiuojami pagal pastato technines charakteristikas (medžiagas iš kurių pastatytas pastatas, sienų storius, apšiltinimo sluoksnį, nusidėvėjimo laipsnį ir pan.).

1. Faktinių sutaupymo dydžių skaičiavimo metodu apskaičiuota viešųjų pastatų modernizavimo paklausa

Paklausos skaičiavimas atsižvelgiant į Nacionalinėje energijos nepriklausomybės strategijoje suformuotus tikslus

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant viešųjų pastatų paklausą investicijoms, kai viešųjų pastatų bendras renovuotinas plotas skaičiuojamas proporcingai paskirstant energijos sutaupymus tarp centrinės valdžios pastatų ir savivaldybių pastatų skaičiuojant faktinių dydžių metodu. Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis, pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 10. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai viešųjų pastatų renovacijos plotas paskaičiuojamas proporcingai (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Vidutinis svertinis metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	210	Remiantis KPMG studijos duomenimis
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimas, kWh/m ²	100	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
4.	Vidutis viešojo pastato plotas, m ²	1127	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
5.	Bendras viešųjų pastatų metinis sutaupymas, GWh	36,6	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio viešojo renovuoto pastato sutaupymai, GWh per metus	0,124	(1 – 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų kiekis per metus, vnt.	295	5 / 6
8.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1994	4 x 7 x [6 metai]
9.	Savivaldybių viešųjų pastatų plotas, bendroje viešųjų pastatų apimtyje, proc.	58	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
10.	Centrinės valdžios pastatų plotas, bendroje viešųjų pastatų apimtyje, proc.	42	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
11.	Renovuotinas savivaldybių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1157	8 * 9
12.	Renovuotinas centrinės valdžios pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	837	8 * 10
13.	Viešojo pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	202,7 (700)	Numatyta viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte
14.	Savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	234,6 (809,9)	11 x 13
15.	Centrinės valdžios pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	169,7 (585,9)	12 x 13

Paklausos skaičiavimas atsižvelgiant į Energijos efektyvumo direktyvoje suformuotus įsipareigojimus

Šioje dalyje yra atskirai paskaičiuota viešųjų pastatų paklausa pagal Lietuvos įsipareigojimus pagal Energijos efektyvumo direktyvą kiekvienais metais renovuoti ne mažiau kaip 3% centrinės valdžios pastatų, didesnių kaip 500 m² naudingojo ploto (nuo 2015 m. šis plotas mažinamas iki 250 m²).

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant viešųjų pastatų paklausą, kai centrinės valdžios pastatų renovacijos poreikis yra lygus įpareigojimui pagal Energijos efektyvumo direktyvą (skaičiuojant faktinių dydžių metodu). Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis, pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 11. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai centrinės valdžios renovuojamų pastatų kiekis atitinka (neviršija) Energijos efektyvumo direktyvos įsipareigojimus (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Vidutinis svertinis metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	210	Remiantis KPMG studijos duomenimis
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimas, kWh/m ²	100	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
4.	Vidutinis viešojo pastato plotas, m ²	1127	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
5.	Bendras viešųjų pastatų metinis sutaupymas, GWh	36,6	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio viešojo renovuoto pastato sutaupymai, GWh per metus	0,124	(1 - 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų kiekis per metus, vnt.	295	5 / 6
8.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1994	4 x 7 x [6 metai]
9.	Renovuotinas centrinės valdžios pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	515,9	KPMG studijoje atliktais skaičiavimais, 3% renovuotinių valstybės nuosavybės teise valdomų pastatų plotas sudaro 66,7 tūkst. m ² per metus. Energetikos ministerijos vertinimu papildomų pastatų renovacijos poreikis pastatams nuo 250 iki 500 m ² gali sudaryti apie 7000 m ² per metus. Todėl bendras plotas – (66,7+7)x[6 metai]
11.	Renovuotinas savivaldybių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1478	8 - 9
12.	Viešojo pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	202,7 (700)	Numatyta viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte
13.	Savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	299,7 (1034,6)	11 x 12
14.	Centrinės valdžios pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	104,6 (361,1)	9 x 12

Šiuo atveju, jei bus siekiama renovuoti tiek pastatų, kiek jų privaloma renovuoti tik pagal Energijos efektyvumo direktyvos įpareigojimus (ne mažiau kaip 3 proc. visų valstybės nuosavybės teise valdomų pastatų), bei norint pasiekti viešųjų pastatų sutaupymo rodiklius (pagal Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje suformuotus tikslus) padidės savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos paklausa iki 1478 tūkst. m² (lyginant su variantu kai centrinės valdžios pastatų ir savivaldybių pastatų paklausa paskirstoma proporcingai jų kiekiui) per 2014-2020 m. periodą.

2. Skaičiuotinių sutaupymo dydžių skaičiavimo būdu apskaičiuota viešųjų pastatų modernizavimo paklausa

Paklausos skaičiavimas atsižvelgiant į Nacionalinėje energijos nepriklausomybės strategijoje suformuotus tikslus

Sekančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant viešųjų pastatų paklausą, kai viešųjų pastatų renovacijos plotas paskaičiuojamas proporcingai (tarp centrinės valdžios pastatų ir savivaldybių viešųjų pastatų bendrame jų skaičiuje) skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu. Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis, pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 12. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai viešųjų pastatų renovacijos plotas paskaičiuojamas proporcingai (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	255	Remiantis pastatų energinio naudingumo sertifikatų viešojo registro duomenimis, tokį kiekį energijos vidutiniškai suvartoja sertifikuoti D, E, F energinio naudingumo klasių viešieji pastatai
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimas, kWh/m ²	116	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012 po renovacijos pastatų energetinis naudingumas pagal sertifikavimo duomenis turi pasiekti ne didesnę kaip vidutiniškai nurodytą energijos suvartojimo kiekį
4.	Vidutis viešojo pastato plotas, m ²	1127	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
5.	Bendras viešųjų pastatų metinis sutaupymas, GWh	36,6	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio viešojo renovuoto pastato sutaupymai, GWh per metus	0,157	(1 – 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų kiekis per metus, vnt.	232	5 / 6
8.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1568	4 x 7 x [6 metai]
9.	Savivaldybių viešųjų pastatų plotas, bendroje viešųjų pastatų apimtyje, proc.	58	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
10.	Centrinės valdžios pastatų plotas, bendroje viešųjų pastatų apimtyje, proc.	42	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
11.	Renovuotinas savivaldybių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	909	8 * 9
12.	Renovuotinas centrinės valdžios pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	659	8 * 10
13.	Viešojo pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	202,7 (700)	Numatyta viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
14.	Savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos paklausa sudaro, mln. EUR (mln. Lt)	184,3 (636,3)	11 x 13
15.	Centrinės valdžios pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	133,6 (461,3)	12 x 13

Paklausos skaičiavimas atsižvelgiant į Energijos efektyvumo direktyvoje suformuotus išipareigojimus

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant viešųjų pastatų paklausą, kai centrinės valdžios pastatų renovacijos poreikis yra lygus išipareigojimams pagal Energijos efektyvumo direktyvą (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu). Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis, pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 13. Viešųjų pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas, kai centrinės valdžios renovuojamų pastatų kiekis atitinka (neviršija) Energijos efektyvumo direktyvos išipareigojimus (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	255	Remiantis pastatų energinio naudingumo sertifikatų viešojo registro duomenimis, tokį kiekį energijos vidutiniškai suvartoja sertifikuoti D, E, F energinio naudingumo klasės viešosios paskirties pastatai
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimas, kWh/m ²	116	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012 po renovacijos pastatų energetinis naudingumas pagal sertifikavimo duomenis turi pasiekti ne didesnę kaip vidutiniškai nurodytą energijos suvartojimo kiekį
4.	Vidutis viešojo pastato plotas, m ²	1127	Paskaičiuota 2.1.1. dalyje
5.	Bendras viešųjų pastatų metinis sutaupymas, GWh	36,6	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio viešojo renovuoto pastato sutaupymai, GWh per metus	0,157	(1 – 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų kiekis per metus, vnt.	232	5 / 6
8.	Bendras renovuotinių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1568	4 x 7 x [6 metai]
9.	Renovuotinas centrinės valdžios pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	515,9	KPMG studijoje atliktais skaičiavimais, 3% renovuotinių valstybės nuosavybės teise valdomų pastatų plotas sudaro 66,7 tūkst. m ² per metus. Energetikos ministerijos vertinimu papildomų pastatų renovacijos poreikis pastatams nuo 250 iki 500 m ² gali sudaryti apie 7000 m ² per metus. Todėl bendras plotas – (66,7+7)x[6 metai]

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
11.	Renovuotinas savivaldybių viešųjų pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	1052	8 - 9
12.	Viešojo pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	202,7 (700)	Numatyta viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte
13.	Savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	213,3 (736,4)	11 x 13
14.	Centrinės valdžios pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	104,6 (361,1)	12 x 13

Jei bus siekiama renovuoti tiek pastatų, kiek jų privaloma renovuoti pagal Energijos efektyvumo direktyvos įpareigojimus (t.y. 3 proc. visų centrinės valdžios pastatų), bei norint pasiekti viešųjų pastatų sutaupymo rodiklius pagal nacionalinėje energijos nepriklausomybės strategijoje suformuotus tikslus padidės savivaldybių nuosavybės teise valdomų pastatų renovacijos paklausa iki 1052 tūkst. m² (lyginant su variantu kai centrinės valdžios pastatų ir savivaldybių viešųjų pastatų paklausa paskirstoma proporcingai jų kiekiui) per 2014-2020 m. periodą.

Išvada dėl skaičiavimo metodo ir prielaidų pasirinkimo

Įvertinus viešųjų pastatų paklausos duomenis faktiniais ir skaičiuotiniais dydžiais buvo gauti skirtingi paklausos dydžiai. Viešųjų pastatų renovacijos įvertinimui siūloma pasirinkti faktinių dydžių skaičiavimo metodą, viešųjų pastatų plotą paskirstant proporcingai tarp savivaldybių ir centrinės valdžios pastatų (bendrame jų kiekyje). Ši rekomendacija grįsta tuo, kad:

- skaičiuotinių dydžių paklausai įvertinti buvo naudotas faktinių dydžių (nebuvo rasta duomenų koks galėtų būti skaičiuotino dydžio investicijų poreikis 1 m²) investicijų poreikio 1 m² dydis (tikėtina, jog šis dydis galėtų būti didesnis, negu faktinis investicijų poreikis);
- vertinant paklausos skaičiavimus atsižvelgiant į Energijos efektyvumo direktyvoje suformuotus išpareigojimus bei norint pasiekti viešųjų pastatų sutaupymo rodiklius pagal Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje suformuotus tikslus neproporcingai išauga savivaldybių nuosavybės teise valdomų pastatų renovacijos paklausa (didėja disbalansas tarp centrinės valdžios pastatų ir savivaldybių viešųjų pastatų renovavimo paklausos), nors centrinės valdžios pastatų renovacijai numatyta ESI fondų apimtis yra didesnė už ESI lėšų apimtį skirtą savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos skatinimui;
- ekspertiniu vertinimu, rekomenduojamo varianto rezultatas yra realesnis atsižvelgiant į rinkos tendencijas ir poreikį.

Aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių atnaujinimo (modernizavimo) poreikis

2009 metais Lietuvos Respublikos Seimui pakeitus Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą buvo pakeistas Lietuvos aukštųjų mokyklų juridinio asmens statusas. Aukštosios mokyklos, iki minėtų pakeitimų veikusios kaip biudžetinės įstaigos, įgijo viešųjų įstaigų status ir tokiu būdu joms buvo sudaryta galimybė skolintis bei išigyti turtą. Profesinio mokymo įstaigos taip pat inicijavo savo juridinio asmens statuso pakeitimus į viešąsias įstaigas ir taip įgijo teisę valdyti turtą bei skolintis. Po šių pakeitimų buvo inicijuotas aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių atnaujinimo (modernizavimo) programos rengimas, kuri buvo patvirtinta 2011 m. gruodžio 29 d. Švietimo ir mokslo ministro ir Aplinkos ministro bendru įsakymu Nr. Nr. V-2551/D1-1038.

JESSICA KF trečiasis kvietimas, skirtas aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių atnaujinimui (modernizavimui) finansuoti, buvo paskelbtas 2012 m. sausio 12 d. Vadovaujantis PwC studijos surinkta informacija apie investicijų poreikį bendrabučių renovacijai (apklausa buvo vykdoma siekiant surinkti poreikį energijos efektyvumo ir ne energijos efektyvumo priemonėms finansuoti), apie pusę bendro poreikio investicijoms sudaro ne energijos efektyvumo priemonės. Vadovaujantis JESSICA KF trečiojo kvietimo nuostatomis, JESSICA KF lėšomis gali būti finansuojamos tik energijos efektyvumo priemonės. Ne energijos efektyvumo priemonės gali būti finansuojamos savomis lėšomis arba EIB paskolos lėšomis per LR Finansų ministeriją.

Poreikis energijos efektyvumo priemonėms, t.y. išlaidoms, tinkamoms finansuoti iš ESI fondų, identifikuotas PwC studijoje, sudaro apie 23 mln. eurų. Atsižvelgiant į tai, kad JESSICA KF paskelbto trečiojo kvietimo suma – 20 mln. eurų, galima teigti, kad aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių poreikis energijos efektyvumo priemonėms bus pilnai patenkintas iš šio JESSICA KF kvietimo lėšų. 2014 m. rugpjūčio 18 d. duomenimis, paskolų sutarčių bendrabučių atnaujinimui jau yra pasirašyta už 11,22 mln. eurų¹².

Atsižvelgiant į tai, kad visas identifikuotas aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų poreikis energijos efektyvumo priemonėms bus padengtas iš JESSICA KF trečiojo kvietimo lėšų, bendrabučių modernizavimas energijos efektyvumo aspektu šioje studijoje toliau nėra nagrinėjamas.

2.2.1.3. Daugiabučių modernizavimo paklausos skaičiavimas

Daugiabučių modernizavimo paklausos paskaičiavimas buvo atliktas remiantis dviem metodais:

1. Remiantis faktinių dydžių skaičiavimo metodu, kai prielaidos ir kiti skaičiavimuose naudojami dydžiai yra skaičiuojami remiantis faktiniais duomenimis, t.y. pastato energijos suvartojimo dydžiai yra realūs, apskaičiuoti pagal faktinį suvartojimą.
2. Remiantis skaičiuotinių dydžių skaičiavimo metodu, kai prielaidos ir kiti skaičiavimuose naudojami dydžiai yra apskaičiuojami remiantis patvirtinta metodologija, apskaičiuotais teoriniais dydžiais, t.y. energijos suvartojimo dydžiai paskaičiuojami pagal pastato charakteristikas (medžiagas, iš kurių pastatytas pastatas, sienų storius, apšiltinimo sluoksnį, nusidėvėjimo laipsnį ir pan.)

Vertinant daugiabučių modernizavimo paklausą, verta paminėti, jog prie daugiabučių paklausos formavimo prisideda Aplinkos ministerija ir savivaldybės. Siekiant paspartinti daugiabučių renovaciją, 2013 m. Aplinkos ministerija paskelbė kvietimus savivaldybėms pateikti renovuotinių daugiabučių sąrašus bei paspartinti šių daugiabučių rengimąsi įgyvendinti projektus. Pirmojo kvietimo metu Aplinkos ministerijai savivaldybės pateikė 848 daugiabučių sąrašą, antrojo kvietimo metu buvo gautas papildomai 1680 daugiabučių sąrašas. Pažymėtina, jog šis Aplinkos ministerijos sprendimas buvo svarbus ir tikėtina, jog ir toliau taip bus skatinamas projektų pasirengimas ir įgyvendinimas.

1. Daugiabučių modernizavimo paklausos skaičiavimas faktinių sutaupymo dydžių skaičiavimo metodu

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant daugiabučių pastatų paklausą faktinių dydžių metodu. Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis,

¹² UAB VIPA duomenys.

pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 14. Daugiabučių pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant faktinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	137,5	Atsižvelgiant į Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos duomenis, 57 proc. daugiabučių suvartoja apie 25 kWh/m ² šilumos energijos kiekvieną mėnesį. Kadangi Lietuvoje šildymo sezonas vidutiniškai trunka apie 230 dienų, tačiau pirmuosius ir paskutinius šildymo mėnesius daugiabučiai nesuvartoja didelio kiekio šilumos energijos, todėl darome prielaidą, kad 25 kWh/m ² daugiabučiai naudoja 5,5 mėnesio per metus, todėl per metus daugiabučiai suvartoja apie 137,5 kWh/m ² šilumos energijos. Šis dydis taip pat atitinka Aplinkos ministerijos antrame daugiabučių renovavimo etape atrinktų daugiabučių sąrašo vieno pastato energijos suvartojimo vidurkį (136,5 kWh/m ²).
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimo sutaupymas, proc.	40	Vertinant Daugiabučių namų modernizavimo (atnaujinimo) programos nuostatas, kad siekiant gauti papildomą subsidiją iš Klimato kaitos programos, po renovacijos daugiabutis turi sutaupyti ne mažiau kaip 40 proc. šilumos energijos. Daroma prielaida, kad daugiabučiai pasieks nurodytą šilumos energijos sutaupymą.
4.	Vidutis daugiabučio pastato plotas, m ²	1287	Paskaičiuota 2.1.2. dalyje
5.	Bendras daugiabučių pastatų metinis sutaupymas, GWh	85,3	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio daugiabučio renovuoto pastato sutaupymai, GWh per metus	0,071	(1 x 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių daugiabučių pastatų kiekis per 2014-2020 m. periodą, vnt.	7229	5 / 6 x [6 metai]
8.	Bendras renovuotinių daugiabučių pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	9304	4 x 7
9.	Daugiabučio pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	144,8 (500)	Remiantis BETA pateikta informacija, vidutinė daugiabučio pastato renovacijos kaina sudaro 600-650 Lt/m ² (skaičiuojant kainą naudingam daugiabučio plotui). Paklausos skaičiavime naudojami bendro daugiabučio pastato ploto duomenys. Tipinio daugiabučio naudingo ploto ir bendro ploto santykis yra apie 0,8. Todėl paskaičiuojame, jog vidutinė daugiabučio bendro ploto renovacijos kaina sudaro apie – 480-520 Lt/m ² .

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
10.	Daugiabučių pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	1347,3 (4651,9)	8 x 9

2. Daugiabučių modernizavimo paklausos skaičiavimas skaičiuotinių sutaupymo dydžių skaičiavimo metodu

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai bei jų pagrindimas skaičiuojant daugiabučių pastatų paklausą skaičiuotinių dydžių metodu. Lentelės skiltyje „Informacijos šaltinis, pagrindimas“ esantys skaičiai formulėse nurodo, iš kokių lentelės eilučių imami skaičiai apskaičiuojant siektiną rodiklį.

Lentelė 15. Daugiabučių pastatų paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Metinio šilumos suvartojimo kiekio vidurkis, kWh/m ²	275	Remiantis pastatų energinio naudingumo sertifikatų viešojo registro duomenimis, 2013 m. sertifikuoti D, E, F energinio naudingumo klasės daugiabučiai pastatai metams vidutiniškai suvartoja nurodytą energijos suvartojimo kiekį.
2.	Po renovacijos pastatų energetinio naudingumo klasė, ne mažesnė kaip	C klasė	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012
3.	Po renovacijos pastatų energijos suvartojimas, kWh/m ²	116	Vadovaujantis STR 2.01.09:2012 po renovacijos pastatų energetinis naudingumas pagal sertifikavimo duomenis turi pasiekti ne didesnę kaip vidutiniškai nurodytą energijos suvartojimo kiekį
4.	Vidutis daugiabučio pastato plotas, m ²	1287	Paskaičiuota 2.1.2. dalyje
5.	Bendras daugiabučių pastatų metinis sutaupymas, GWh	85,3	Paskaičiuota 2.2.1. dalyje
6.	Tipinio daugiabučio renovuoto pastato sutaupymai (pasiekus C klasę), GWh per metus	0,219	(1 - 3) x 4
7.	Bendras renovuotinių daugiabučių pastatų kiekis per 2014-2020 m. periodą, vnt.	2335	5 / 6 x [6 metai]
8.	Bendras renovuotinių daugiabučių pastatų plotas per 2014-2020 m. periodą, tūkst. m ²	3005	4 x 7
9.	Daugiabučio pastato renovacijos kaštai, EUR/m ² (Lt/m ²)	144,8 (500)	Remiantis BETA pateikta informacija, vidutinė daugiabučio pastato renovacijos kaina sudaro 600-650 Lt/m ² (skaičiuojant kainą naudingam daugiabučio plotui). Paklausos skaičiavime naudojami bendro daugiabučio pastato ploto duomenys. Tipinio daugiabučio naudingo ploto ir bendro ploto santykis yra apie 0,8. Todėl paskaičiuojame, jog vidutinė daugiabučio bendro ploto renovacijos kaina sudaro apie – 480-520 Lt/m ² .

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
10.	Daugiabučių pastatų renovacijos paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	435,2 (1502,6)	8 x 9

Išvada dėl skaičiavimo metodo ir prielaidų pasirinkimo

Įvertinus daugiabučių pastatų paklausos duomenis faktiniais ir skaičiuotiniais dydžiais buvo gauti skirtingi paklausos dydžiai. Daugiabučių pastatų renovacijos įvertinimui rekomenduojama pasirinkti faktinių dydžių skaičiavimo metodą. Ši rekomendacija grįsta tuo, kad:

- rekomenduojama rinktis faktinių dydžių skaičiavimo variantą, nes skaičiuotinių dydžių paklausai įvertinti buvo naudotas faktinių dydžių (nebuvo rasta duomenų koks galėtų būti skaičiuotino dydžio investicijų poreikis 1 m²) investicijų poreikio 1 m² dydis (tikėtina, jog šis dydis galėtų būti didesnis, negu faktinis investicijų poreikis);
- ekspertiniu vertinimu, rekomenduojamo varianto rezultatas yra realesnis atsižvelgiant į rinkos tendencijas ir poreikį.

2.2.1.4. Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausos skaičiavimas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos prielaidos ir skaičiavimai, bei jų pagrindimas skaičiuojant gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausą.

Lentelė 16. Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausos skaičiavimo prielaidos ir paklausos rodiklių skaičiavimas (skaičiuojant skaičiuotinių dydžių metodu)

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio dydis	Informacijos šaltinis, pagrindimas
1.	Renovuotinių šviestuvų kiekis, vnt.	133 950	Pagal Energetikos ministerijos pateiktus duomenis, surinktus iš savivaldybių, neįtraukiant AB Lietuvos geležinkelių ir Vilniaus miesto šviestuvų kiekio
2.	Vidutiniai vieno šviestuvo pakeitimo kaštai, EUR/vnt. (Lt/vnt.)	710 (2454)	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklą modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Į vidutinę vieno šviestuvo modernizavimo kainą yra įskaičiuotos ir kitos reikalingos įrangos bei montavimo darbų išlaidos, tačiau neįskaičiuoti gatvių apšvietimo tinklo priežiūros ir valdymo kaštai sutarties laikotarpiu
3.	Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo paklausa, mln. EUR (mln. Lt)	95,1 (328,7)	Daroma prielaidą, kad vidutinė vieno šviestuvo renovacijos kaina bus tokia pati kaip Vilniaus gatvių apšvietimo projekte

Remiantis 16-os lentelės duomenimis, įvertinta gatvių apšvietimo modernizavimo investicijų paklausa siekia 329 mln. litų (apie 95 mln. eurų). 2014 m. rugsėjo mėn. iš Lietuvos savivaldybių asociacijos buvo gauta naujausia informacija dėl savivaldybių poreikio gatvių apšvietimo modernizavimui. Informaciją pateikė 39 savivaldybės, iš kurių 3 nurodė, jog tikslus poreikis investicijoms bus žinomas vėlesniu etapu. Likusių 36 savivaldybių pateiktas poreikis investicijoms siekia 316,7 mln. litų.

Atsižvelgiant į tai, kad dalis savivaldybių informacijos nepateikė, tikėtina, kad aukščiau 16-oje lentelėje įvertintas poreikis 328 mln. litų atspindi realią situaciją.

Pagal savivaldybių pateiktus duomenis, didžiausią poreikį investicijoms gatvių apšvietimo modernizavimui nurodė Kauno miesto (56 mln. litų), Klaipėdos miesto (60 mln. litų), Šiaulių miesto (35 mln. litų), Panevėžio (15 mln. litų), Marijampolės (apie 18 mln. litų), Ukmergės (17,5 mln. litų) ir Vilniaus rajono (11,2 mln. litų) savivaldybės. Detali informacija apie savivaldybių poreikį gatvių apšvietimo modernizavimui pateikta 8-ame priede.

2.2.1.5. Investicijų paklausos duomenys

Sekančioje lentelėje pateiktas 2.2 skyriuje pateiktos informacijos apibendrinimas apie investicijų paklausą visoms nagrinėtoms sritims.

Lentelė 17. Investicijų paklausos duomenys.

Infrastruktūros tipas	Investicijų paklausa, mln. EUR (mln. LTL)
Centrinės valdžios pastatų modernizavimas	169,7 (585,9)
Savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimas	234,6 (809,9)
Daugiabučių modernizavimas	1347,3 (4651,8)
Gatvių apšvietimo modernizavimas	95,1 (328,7)

2.2.2. Investicijų pasiūlos analizė

Energijos efektyvumo projektai pastaruoju metu tampa itin populiarūs dėl kelių priežasčių. Pirmiausia, energijos efektyvumas įvairiuose sektoriuose yra valstybių narių strateginis tikslas – visos šalys narės turi strateginius tikslus įgyvendinti bent jau Energijos efektyvumo direktyvos keliamus reikalavimus, o kai kurios šalys turi ir dar didesnius siekius. Antra, energijos efektyvumo projektai turi aiškų investicijų atsipirkimo šaltinį – energijos kaštų sutaupymus, iš kurių yra padengiamos investicijos. Trečia, pradeda augti energijos efektyvumo projektų rinka, atsiranda gerųjų ir blogųjų projektų pavyzdžių, kuriama ir tobulinama teisinė bazė, siekiama pritraukti privatų kapitalą tokio pobūdžio projektų finansavimui, skatinama Energetinių paslaugų tiekėjų ESCO rinka. Dėl šių priežasčių atsiranda didesnis suinteresuotumas iš įvairių finansavimo teikėjų finansuoti tokius projektus.

Finansavimo šaltinių analizė yra ex ante vertinimo dalis, kuri yra būtina siekiant įvertinti, koks yra sektoriaus investicijų trūkumas. Finansavimo šaltinių analizė apima dvi dalis – egzistuojantį finansavimą energijos efektyvumo projektams bei potencialų 2014-2020 m. finansavimą. 2014-2020 m. finansavimo šaltinių analizėje apžvelgiami šie finansavimo šaltiniai: komercinių bankų, veikiančių Lietuvoje, finansavimas; tarptautinių finansų institucijų finansavimas; ESI fondų finansavimas; kitos lėšos, kurios gali būti skiriamos energijos efektyvumo projektams iš įvairių Lietuvos ar ES programų.

2.2.2.1. Dabartinis projektų finansavimas

Šiame skyriuje yra remiamasi PwC studija, kurioje buvo aptartas daugiabučių, viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo projektų finansavimas. Pažymėtina, jog siekiant atspindėti dabartinę aktualią finansavimo situaciją šioje dalyje yra aptariamas tik 2007-2013 m. periodo finansavimas, nors energijos efektyvumo sritys buvo finansuojamos ir anksčiau.

Daugiabučių modernizavimo projektų finansavimas

Vienas iš daugiabučių namų modernizavimo projektų finansavimo šaltinių yra JESSICA KF, įsteigtas 2009 m. birželį ir valdomas EIB.

JESSICA KF dydis – 227 mln. eurų, tačiau įsteigus fondą buvo pervesta 149 mln. eurų. JESSICA KF 2009-2013 m. laikotarpiu paskelbė keturis kvietimus finansiniams tarpininkams atrinkti, iš kurių trys kvietimai buvo skirti daugiabučių modernizavimo finansavimui ir vienas kvietimas skirtas bendrabičių modernizavimui.

Pirmasis kvietimas buvo paskelbtas 54 mln. eurų sumai. Pirmojo kvietimo metu buvo atrinkti trys komerciniai bankai, su kuriais buvo pasirašytos finansavimo sutartys ir kurių pagrindu jie veikia kaip JESSICA KF finansiniai tarpininkai. 2010 metais pirmosios lengvatinės paskolos jau buvo prieinamos rinkoje, be to, papildoma parama iš valstybės biudžeto lėšų buvo skiriama projektų pasirengimo išlaidoms, projektų administravimui padengti, taip pat žemas pajamas gaunantiems asmenims. Pirmojo kvietimo lėšomis paskolos per finansinius tarpininkus buvo skiriamos tiesiogiai su kiekvieno buto gyventojais pasirašant paskolos sutartį.

Antrasis kvietimas buvo paskelbtas 20 mln. eurų sumai, tačiau remiantis EIB duomenimis, nesant tokiam dideliame projektų kiekiui, ši suma buvo sumažinta iki 3 mln. eurų. Antrasis kvietimas buvo paskelbtas siekiant padėti užbaigti įgyvendinti projektus, kurie buvo pradėti pagal senesniąją renovacijos programą, pagal kurios sąlygas 50 proc. projekto lėšų buvo finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų, o likusi 50 proc. dalis turėjo būti skolinamasi iš komercinių bankų. Tačiau prasidėjus pasaulinei finansų krizei, iš komercinių bankų tapo itin sunku pasiskolinti projekto finansavimui

reikalingą dalį. Antrasis kvietimas padėjo padengti būtent šią lėšų sumą, kurią reikėjo pasiskolinti iš komercinių bankų.

Trečiasis kvietimas, skirtas aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių renovacijai ir skelbtas 20 mln. eurų sumai, aprašytas 2.2.1. skirsnyje.

Ketvirtasis kvietimas finansiniams tarpininkams atrinkti buvo paskelbtas 60 mln. eurų sumai 2013 m. pradžioje po teisinės bazės pakeitimų, kurie įgalino daugiabučių namų administratorius skolintis savo vardu gyventojų naudai. Finansinis produktas, siūlomas pagal ketvirtąjį kvietimą, buvo identiškas pirmojo kvietimo finansiniam produktui, tačiau skyrėsi paskolos gavėjas – šį kartą tai buvo daugiabučių namų administratoriai.

JESSICA KF 2009-2013 m. laikotarpiu paskelbtų 4 kvietimų finansiniams tarpininkams atrinkti finansinė apžvalga pateikta žemiau esančioje lentelėje, kurioje pateiktos kiekvienam iš kvietimų skirtos sumos (kvietimo paskelbimo metu) bei su finansiniais tarpininkais pasirašytos finansavimo sutartys¹³. Detalus JESSICA kvietimų palyginimas buvo atliktas PwC studijoje ir yra pateikiamas priede Nr. 1.

Lentelė 18. JESSICA KF 2009-2013 m. paskelbtų kvietimų charakteristikos.

Kvietimas	Tikslas	Pradinė kvietimo suma	Finansiniams tarpininkams skirta suma	Statusas
Pirmasis kvietimas (2009 11 13)	Daugiabučių renovacija	54 mln. eurų	54 mln. eurų	Vyksta
Antrasis kvietimas (2010 06 17)	Daugiabučių renovacija	iki 15 mln. eurų	3 mln. eurų	Vyksta
Trečiasis kvietimas (2012 01 12)	Bendrabučių renovacija	20 mln. eurų	20 mln. eurų	Vyksta
Ketvirtasis kvietimas (2013 04 30)	Daugiabučių renovacija	Iki 100 mln. eurų	60 mln. eurų	Vyksta
VISO		Iki 189 mln. eurų	137 mln. eurų	Vyksta

Šaltinis: Finansų ministerija, 2014 09 24 duomenys.

Be JESSICA KF, egzistuoja ir kiti finansavimo šaltiniai daugiabučių namų renovacijai. Vienas tokių yra 2007-2013 m. periodu įgyvendinta Vidaus reikalų ministerijos priemonė „Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“, kuriai buvo skirta apie 200 mln. litų. Priemonė buvo skirta pirmiausia siekiant gerinti būsto sąlygas probleminėse teritorijose, o tinkama pareiškėjų grupė pagal šią priemonę – probleminėmis teritorijomis pripažintų savivaldybių administracijos. Šia priemone siekiama atnaujinti 300 daugiabučių namų bei pagerinti būsto sąlygas 10 000 asmenų, gyvenančių probleminėse teritorijose.

Dar viena 2007-2013 m. periodu Vidaus reikalų ministerijos įgyvendinama priemonė, susijusi su būsto sektoriumi, yra „Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“. Šios priemonės tikslas - padidinti ar pagerinti savivaldybių socialinio būsto fondą, kuris būtų nuomojamas nepasiturintiems asmenims (šeimoms), turintiems teisę į socialinį būstą. Priemonei įgyvendinti skirta apie 37 mln. litų.

Pažymėtina, kad egzistuoja ir galimybė patiems daugiabučių namų gyventojams skolintis iš komercinių bankų ir savo iniciatyva įgyvendinti daugiabučio modernizavimo projektus. Tokiu atveju komerciniai bankai reikalautų užstato iš paskolos gavėjų, o paskolos palūkanos - rinkos.

¹³ Lentelėje pateikti 2014 m. rugsėjo 23 d. duomenys.

Viešųjų pastatų modernizavimo finansavimas

2007-2013 m. periodu viešųjų pastatų renovacija buvo remiama ESI fondų lėšomis pagal tris Ūkio ministerijos priemones: „Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu“, „Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“ ir „Viešosios paskirties pastatų renovavimo projektai, atitinkantys Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento 1.2 priemonės „Energijos tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas“ naudos ir kokybės vertinimo kriterijus“. Įgyvendinant šių pastatų renovacijos projektus buvo taikyti patrauklus, tačiau ne itin efektyvus finansavimo būdas, kai projektams įgyvendinti buvo skiriamas finansavimas (subsidijs), nesiejant šių investicijų ir siekiamo rezultato, su atsipirkimu ir investicijų padengimu sutaupytos šilumos energijos sąskaita. Lentelėje žemiau yra pateikiamas šių priemonių palyginimas bei šių priemonių pasiekti rezultatai.

Lentelė 19. Viešųjų pastatų renovacijos Ūkio ministerijos 2007-2013 m. priemonių palyginimas.

Priemonė	Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygmeniu ¹⁴	Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygmeniu ¹⁵	Viešosios paskirties pastatų renovacija, atitinkanti 2004-2006 m. kriterijus ¹⁶
Galutiniai naudos gavėjai	Sveikatos institucijos, švietimo institucijos, socialinių paslaugų institucijos, kultūros institucijos, savivaldybės ir savivaldybių įsteigtos institucijos	Projektus pagal priemonę įgyvendina savivaldybės ar jos įstaigų įsteigti viešieji juridiniai asmenys (savivaldybių biudžetinės įstaigos ir viešosios įstaigos) arba šių juridinių asmenų steigėjai	Valstybė ar savivaldybės arba jų įstaigų įsteigti viešieji juridiniai asmenys (valstybės ar savivaldybių biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos) arba šių juridinių asmenų steigėjai
Priemonės rodikliai (rezultato ir produkto)	Energijos sutaupymai – 56 GWh; renovuotų pastatų skaičius – 94 iki 2015	Energijos sutaupymai – 36 GWh; renovuotų pastatų skaičius – 80 iki 2015	Energijos sutaupymai – 8 GWh; renovuotų pastatų skaičius – 26 iki 2015
Finansinis produktas	Subsidijs iki 100%; prisidedama valstybės biudžeto lėšomis	Subsidijs iki 100%; prisidedama valstybės biudžeto lėšomis	Subsidijs iki 100%; prisidedama valstybės biudžeto lėšomis
Priemonei skirtas finansavimas	730 mln. Lt (211 mln. EUR)	346,6 mln. Lt (100 mln. EUR)	42,9 mln. Lt (12,42 mln. EUR)
Pasirašyta sutarčių	304	323	21
Vidutinis projekto finansavimas, EUR	694 tūkst.	309 tūkst.	591 tūkst.

Šaltinis: PwC studija, www.esparama.lt, sudaryta autorių.

Per 2007-2013 m. periodą pagal šias priemones iš viso buvo skirta 323,4 mln. eurų 648 projektų finansavimui. Vidutinė projekto vertė remiantis šiais duomenimis siekia 500 tūkst. eurų.

¹⁴ LR Ūkio ministerija, *Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu VP3-3.4-ŪM-03-V*, 23 May 2013, http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000119e.

¹⁵ LR Ūkio ministerija, *Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu VP3-3.4-ŪM-04-R*, 16 October 2008, http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000119f.

¹⁶ LR Ūkio ministerija, *Viešosios paskirties pastatų renovavimo projektai, atitinkantys Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento 1.2 priemonės „Energijos tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas“ naudos ir kokybės vertinimo kriterijus VP3-3.4-ŪM-05-V*, 24 November 2011, http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd53800011a0.

Gatvių apšvietimo modernizavimo finansavimas

2007-2013 m. periodu ESI fondų lėšomis nebuvo įgyvendinta nė viena priemonė, skirta finansuoti gatvių apšvietimo modernizavimo projektus. Gatvių apšvietimo tinklai pastaraisiais metais buvo renovuojami savivaldybių lėšomis arba skolinantis iš komercinių bankų. Tačiau pažymėtina, jog praktiškai visos investicijos į gatvių apšvietimo tinklus buvo skirtos ne siekti energijos vartojimo efektyvumo, bet sutaisyti bei renovuoti sugedusius šviestuvus (kaip jau buvo aptarta 2.1.3. skirsnyje, kur pažymėta, kad gatvių apšvietimo tinklai yra pasenę ir susidėvėję). Gatvių apšvietimo tinklai taip pat modernizuoti tais atvejais, kai buvo atliekama esminė kelių rekonstrukcija. Pavieniais atvejais naujos technologijos taip pat įdiegiamos tiesiant naujus kelius, pavyzdžiui LED tipo šviestuvais apšviestos Vilniaus vakarinio aplinkkelio atkarpos.

Vienintelis pradedamas gatvių apšvietimo projektas yra Vilniaus gatvių apšvietimo projektas. 2012 m. Vilniaus miesto savivaldybė priėmė sprendimą modernizuoti Vilniaus gatvių apšvietimo tinklus, kadangi „esama Vilniaus gatvių apšvietimo tinklo valdymo ir kontrolės sistema neefektyvi - naudoja energijai imlias technologijas, nėra galimybės reguliuoti apšvietimo lygį, gedimai fiksuojami tik fiziškai apžiūrint šviestuvus. Gatvių apšvietimo infrastruktūros nusidėvėjimas siekia 89,5 proc., ji neužtikrina normatyvuose nustatyto apšvietimo lygio, gedimai pastebimi pavėluotai. 1997 – 2000 m. pasenę gatvių apšvietimui skirti gyvsidabrio lempų šviestuvai buvo pakeisti į ekonomiškiausius natrio lempų šviestuvus. Tai leido mažiausiai dvigubai sumažinti šviestuvų instaliuotą galią, o kartu suvartojamos elektros energijos kiekį. Tačiau daugumos šių šviestuvų eksploatacijos laikas baigsis už 1 – 4 metų, todėl nesiimant projekto įgyvendinimo kokybišką gatvių apšvietimą užtikrinti bus sudėtinga“¹⁷.

Buvo nuspręsta, kad Vilniaus gatvių apšvietimo modernizavimo projekto finansavimui tinkamiausias modelis yra valdžios ir privataus subjektų partnerystės modelis. Šio projekto vertė – 90,5 mln. EUR (312,5 mln. Lt), trukmė – 23 m. Planuojama, kad įgyvendinus projektą elektros energijos suvartojimas sumažės daugiau kaip 70 proc.

2.2.2.2. Potencialus 2014-2020 m. laikotarpio projektų finansavimas

Komercinių bankų finansavimas

Šalies bankinio sektoriaus struktūra

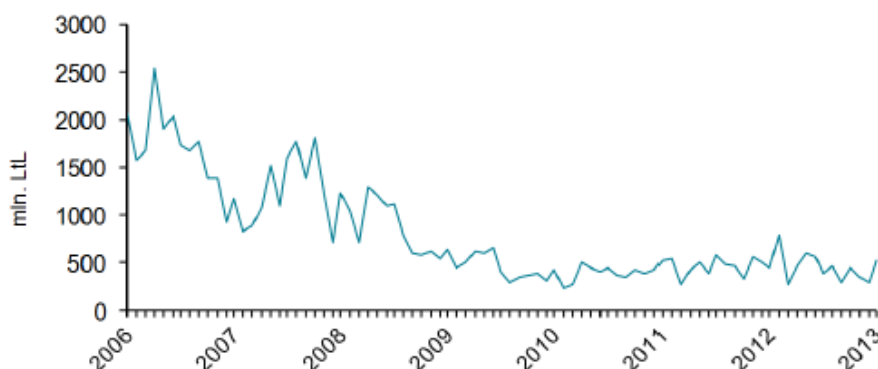
2013 m. pabaigoje Lietuvoje veikė 7 bankai ir 8 užsienio šalių bankų filialai, kurie teikė paskolas bei kitas finansinio pobūdžio paslaugas juridiniams ir fiziniams asmenims. 2013 m. bankų sektoriaus dalyvių skaičius sumažėjo dėl bankroto bylos iškėlimo AB Ūkio bankui ir AS „UniCredit Bank“ Lietuvos filialo veiklos nutraukimo. Tais pačiais metais savo veiklą šalyje pradėjo plėtoti Suomijos banko „Pohjola Bank Plc“ filialas. Remiantis Lietuvos banko duomenimis, 2013 m. III ketvirčio pabaigai komerciniai bankai valdė 21,9 mlrd. eurų (75,6 mlrd. Lt) vertės turtą, kas sudaro 80,7 proc. visos šalies finansų sistemos turto. Pridėjus lizingo bendrovių turtą, kuris daugumoje yra kontroliuojamas šių bankų, bendras komercinių bankų valdomas turtas sudaro iki 23,6 mlrd. eurų (81,5 mlrd. Lt), t.y. 86,9 proc. visos šalies finansų sistemos turto. Atsižvelgiant į tai, komercinių bankų finansavimas yra vienas svarbiausių ir didžiausių finansavimo šaltinių, todėl jam skiriamas didelis dėmesys pasiūlos analizėje.

Lietuvos banko statistika atskleidžia, kad per finansų krizę smarkiai sumažėjo skolinimo ne finansų korporacijoms apimtys (žr. 24 pav.). Pavyzdžiui, 2007 m. kovo mėn. buvo suteikta daugiau kaip 724,1 mln. eurų (2 500 mln. Lt) paskolų, o 2011 m. sausio mėn. - tik 68,1 mln. eurų (235 mln. Lt) paskolų. Nors esama skolinimo ne finansų įmonėms padėtis stabilizuojasi, skaičiai kol kas yra gerokai mažesni,

¹⁷ www.ppplietuva.lt

palyginti su laikotarpiu prieš krizę. Tai rodo, kad komerciniai bankai vis dar nenoriai teikia naujas paskolas ne finansų korporacijoms.

Paveikslas 24. Ne finansų korporacijoms nuo 2006 m. gruodžio iki 2013 m. gruodžio mėn. išduotos naujos paskolos

Šaltinis: Lietuvos bankas

Paveikslas 5. Ne finansų korporacijoms išduotos naujos paskolos 2006 – 2013 m. laikotarpiu. Šaltinis: KPMG studija

Komercinių bankų finansavimas energetikos sektoriui buvo apskaičiuotas remiantis prielaidomis dėl bendro komercinių bankų portfelio augimo prognozių ir švietimo ir mokslo projektų finansavimo dalies bendrame komercinių bankų paskolų portfelyje. Atsižvelgiant į komercinių bankų apklausos metu gautą informaciją, energetikos sektoriaus finansavimas sudaro apie 25 proc. viso viešosios sektoriaus infrastruktūrai tenkančio finansavimo portfelio, iš kurių apie 5 proc. viso finansavimo portfelio gali atitekti energetinio efektyvumo projektams. Remiantis komercinių bankų apklausų metu pateikta informacija, prognozuojamas bendro portfelio augimas iki 2020 metų yra pateikiamas 14-oje lentelėje žemiau. Prognozė komercinių bankų finansavimui yra apskaičiuota remiantis prielaida, kad komercinių bankų portfelis kasmet auga 4 proc.

Lentelė 20. Komercinių bankų portfelio prognozė (mln. Lt.)

Komercinių bankų portfelio prognozė											
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Iš viso 2014-2020
Paskolos (mln. Lt.)	-	611,2	254,2	415,7	432,4	449,7	467,6	486,3	505,8	526,0	3283,5

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis komercinių bankų apklausos rezultatais.

Remiantis lentelėje aukščiau esančioje lentelėje pateiktais duomenimis, komercinių bankų finansavimas, prieinamas viešojo sektoriaus subjektams energetikos sektoriaus projektams finansuoti, 2014-2020 m. sudaro apie 820 mln. Lt, iš jų energetinio efektyvumo projektams finansuoti – apie 46,3 mln. eurų (160 mln. Lt). Atkreiptinas dėmesys, kad komerciniai bankai negalėjo pateikti atskiros informacijos apie daugiabučių renovacijos finansavimą, todėl darytina prielaida, kad daugiabučių renovacijai tenkanti pasiūlos dalis yra įskaičiuota į 46,3 mln. eurų (160 mln. Lt). Atsižvelgiant į komercinių bankų apklausų metu suteiktą informaciją ir ekspertinį vertinimą, nesinaudojant finansinių priemonių pagalba, bankai galėtų paskolinti apie 11,6 mln. eurų (40 mln. Lt).

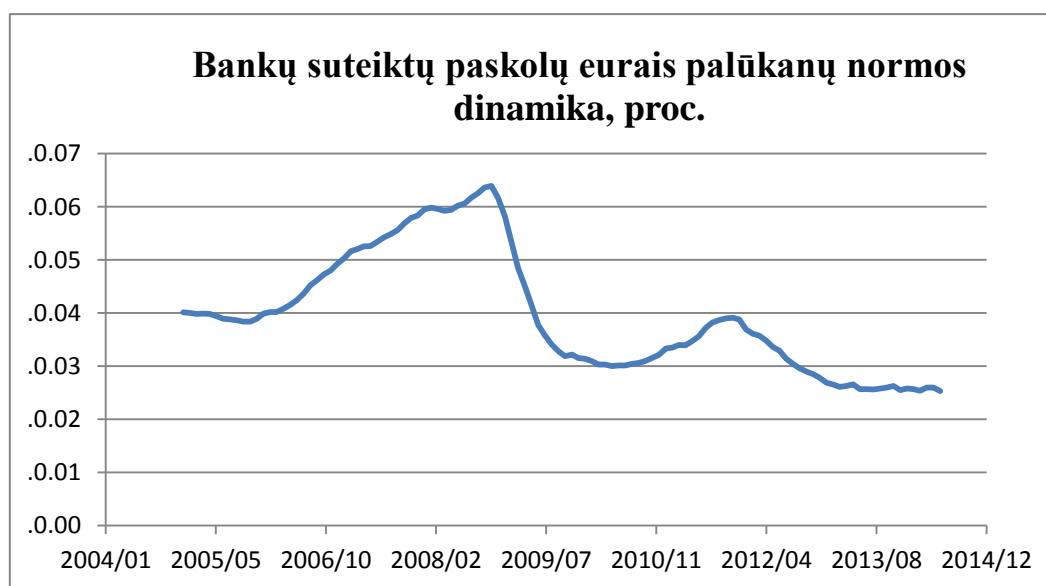
Paskolų kaina

Bankai apklausos metu pabrėžė, kad prieš suteikiant paskolą, jie įvertina paraiškos teikėjo patikimumą, mokumą, skolų aptarnavimo istoriją, jo galimybes prisiimti naujus išsipareigojimus, skolų limitus, paskolos grąžinimo šaltinius, tikimybę, jog šie šaltiniai nesikeis visu paskolos grąžinimo laikotarpiu, įgyvendinamo projekto atsiperkamumą ir kitus rizikos faktorius, susijusius su paraiškos

teikėju. Tačiau didžiausią įtaką skolinimo kainai turi šie faktoriai: projekto generuojami piniginiai srautai ir paskolos gavėjo kredito rizika. Be to, jų skolinimo kainą įtakoja ne tik konkretaus projekto rizika, bet ir bazinių palūkanų normų pokyčiai ir konkurencinė aplinka pačiame bankiniame sektoriuje.

Apklausoje metu komerciniai bankai nurodė, kad didžioji jų dalis per artimiausius du metus nesitiki ženkliai skolinimo kainos augimo. Tačiau kai kurie iš bankų prognozuoja, kad bazinė palūkanų norma pradės didėti 2015 m. II ketvirtį dėl tikėtino Europos centrinio banko vykdomos politikos pasikeitimo. Tai savo ruožtu pradėtų įtakoti palūkanų normą bankų klientams. Dauguma komercinių bankų taip pat nurodė, kad dėl Bazelio III reikalavimų vykdymo skolinimo kaina neturėtų didėti, kadangi daugelis Bazelio III reikalavimų jau yra vykdomi, o kiti reikalavimai turi būti įgyvendinti periodiškai iki 2018 m., todėl staigios įtakos skolinimo kainai šių reikalavimų vykdymas neturės.

Apačioje yra pateiktas grafikas, kuriame parodyta bankų suteiktų paskolų eurais nefinansinėms korporacijoms ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui palūkanų normos dinamika. Šis grafikas gana aiškiai atskleidžia du periodus – 2009 ir 2012 metus, kai paskolų palūkanų norma ženkliai sumažėjo.

Paveikslas 6. Bankų suteiktų paskolų eurais nefinansinėms korporacijoms ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui palūkanų norma, proc.

Atsižvelgiant į komercinių bankų apklausoje metu nurodytas priežastis, tikėtina, kad paskolų kaina išliks tose pačiose ribose sekančius porą metų ir bus vis dar patraukli paskolų gavėjams. Ilgesnio laikotarpio perspektyvoje tikėtina, kad išaugs ilgalaikių paskolų palūkanos, kurios gali padaryti didžiausią įtaką skolinimosi kainos didėjimui.

Paskolos laikotarpis

Apklausoje metu komerciniai bankai nurodė, kad labiausiai priimtinas viešojo sektoriaus investicinio projekto laikotarpis yra 5-10 metų (daugiabučių atveju 10-15 metų).

Paskolos užtikrinimo priemonės

Energijos efektyvumo projektus didžiaja dalimi vykdo daugiabučių namų administratoriai, bendrijos, savivaldybės, savivaldybių įmonės arba kitos valstybės valdomos įmonės.

Komerciniai bankai iš valstybės ir savivaldybių kontroliuojamų įstaigų, siekiančių gauti finansavimą, prašo garantijų, nekilnojamojo turto įkeitimo ar sąskaitos bei gautinų sumų įkeitimo kaip paskolos užtikrinimo priemonės. Taikomos užtikrinimo priemonės visuomet priklauso nuo finansuojamo

projekto rizikos. Bet paprastai bankai reikalauja garantijos ar apsidraudimo priemonės sudarytų ne mažiau kaip 80 proc. suteikiamos paskolos sumos. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 20 straipsnio nuostatomis, savivaldybės yra smarkiai apribotos įkeičiant turtą ir komerciniai bankai neturi teisės iš savivaldybių reikalauti užstato.

Jeigu projektą vykdo privačios įmonės, tai bankai tuomet kelia dar didesnius reikalavimus paskolos gavėjui: iki 200% kredito vertės, jei turtas nekomercinės paskirties, ir iki 150% kredito vertės, jei turtas komercinės ar gyvenamosios paskirties. Kaip papildomą paskolos užtikrinimo priemonę bankai panaudoja lėšų sąskaitose įkeitimą arba papildomą nekomercinės paskirties ir/ar kilnojamo turto įkeitimą

Taip pat bankai nurodo, kad vykdant ilgalaikius projektus, kurie turi ilgą atsipirkimo laikotarpį, jie iš projekto įgyventojų reikalauja, kad projektų vykdytojai į patį projektą investuotų ne mažiau kaip 30 proc. nuosavų lėšų.

Vertinant finansuojamą projektą, esminis kriterijus yra kliento sugebėjimas aptarnauti paskolą. Todėl subsidijos projekto daliai pagerina projekto atsiperkamumą ir kliento sugebėjimą gražinti kreditą. Kitas svarbus kriterijus yra paskolos užtikrinimo priemonės. Dažnai jų trūksta arba jos yra netinkamos, tokiu atveju garantijos turi svarią reikšmę sprendimo priėmimui.

Priežastys dėl kurių nesuteikiamas finansavimas

Apklauskos metu bankai išskyrė tris pagrindines priežastis, dėl kurių dažniausiai yra nesuteikiama paskola viešiesiems subjektams:

- 1) įmonė turi per didelius įsipareigojimus;
- 2) įmonė turėjo mokumų problemų (pradelsti atsiskaitymai, bloga kreditavimo istorija, nepagrįstas planuojamas projekto atsipirkimas);
- 3) įmonė nepagrindžia prašomo finansavimo poreikio (be to, prognozuojamas pinigų srautas paskolai aptarnauti yra nepakankamas).

Taip pat buvo pabrėžta, kad finansavimas savivaldybėms ar valstybės ir savivaldybių valdomoms įstaigoms/įmonėms nesuteikiamas dėl jų blogos finansinės padėties. Tarp priežasčių paminėti šie atvejai: šios įmonės dirba nuostolingai, pastoviai didėja jų įsipareigojimai, jos negeneruoja pakankamo pinigų srauto įsipareigojimams aptarnauti).

Tarp priežasčių, kurias bankai nurodė kaip svarbiausias paskolai suteikti savivaldybėms ar valstybės ir savivaldybių valdomoms įstaigoms/įmonėms, yra šios:

- 1) pareiškėjo finansinė padėtis (turto, įsipareigojimų dydis, turto kokybė; jo piniginiai srautai ir gebėjimas aptarnauti paskolą);
- 2) pareiškėjo patikimumas bei jo mokumo istorija;
- 3) pareiškėjo pateikiama informacija apie ketinamą įgyvendinti projektą, finansavimo poreikį, jo panaudojimo tikslingumą, finansinius srautus, atsipirkimo rodiklius.

Banko taikomi kriterijai ir rodikliai viešosios infrastruktūros projektų finansavimui priklauso nuo pareiškėjo patikimumo, finansinio pajėgumo prisiimti kredito riziką:

- 1) pareiškėjo skolų aptarnavimo rodikliai turi būti pakankami, leidžiantys saugiai aptarnauti prisiimtus finansinius įsipareigojimus nustatytais terminais;

- 2) paskolos aptarnavimo laikotarpis turi būti protingų terminų, saugiai trumpesnis nei finansuojamo objekto nusidėvėjimo laikotarpis;
- 3) savivaldybių skolinimo apimtys turi atitikti įstatymo patvirtintus skolinimosi limitus ir kt.

Bankas, suteikdamas paskolas savivaldybėms, vykdo savivaldybių reitingavimą. Reitingavimo sistema apima savivaldybių demografinę situaciją, makroekonominės tendencijas, biudžetų surinkimo rodiklius, pradelstų skolų teikėjams dydžius, skolų santykius su biudžetu bei šių rodiklių tendencijas ir kt.

Komercinių bankų skatinimo priemonės

Komerciniai bankai apklausoje nurodė, kad jų dalyvavimą projektų finansavime paskatintų tokių finansinių priemonių ar instrumentų taikymas, kurios leistų sumažinti ar visiškai panaikintų bankų prisiimamą riziką.

Pažymėtina, kad tarptautinių finansinių institucijų dalyvavimą projektų finansavime komerciniai bankai mato kaip svarbų kriterijų, nes tokios institucijos dalyvavimas jų nuomone sumažina politinę riziką, bet pirmenybę jie atiduotų atitinkamo dydžio administravimo mokesčio gavimui. Jeigu renovacijos projektai būtų bendrai finansuojami bankų ir ES struktūrinių fondų lėšomis, tai dalis bankų vertintų palankiai, bet tai nebūtų, jų nuomone, pati efektyviausia skatinimo priemonė.

Bankų nuomone, projektų finansavimą paskatintų papildomų priemonių, kurios yra skirtos projekto kokybei užtikrinti ir rizikai sumažinti, taikymas ir su tuo susijusių išlaidų kompensavimas. Šios priemonės galėtų apimti įvairias technines ekspertizes, papildomų specialistų pritraukimą (kai jie yra reikalingi specifinio pobūdžio projektuose) ir kitus elementus projekto įgyvendinimo metu, kurie yra būtini projekto kokybės lygio užtikrinimui. Šių kokybės užtikrinimo priemonių taikymas ir jų išlaidų kompensavimas tampa svarbūs, kai projekto grąža nėra užtikrinta. Be to, šių finansinių priemonių administravimas turėtų būti efektyvus ir nesukurti papildomos administracinės naštos bankams.

Individualios garantijos ir kitos finansinės priemonės

Komerciniai bankai taip pat svarstytų paskolų suteikimą projektų įgyvendinimui, jeigu jiems būtų suteiktos individualios garantijos už paskolų gavėjus. Tai (t.y., valstybės ar kitų valstybinių institucijų garantijų suteikimas) būtų tinkamiausia bankams finansinė priemonė, kad jie galėtų teikti finansavimą projektams. Ši priemonė jiems leistų sumažinti jų prisiimamą riziką. Bet tuomet bankai norėtų žinoti konkrečias suteikiamų garantijų sąlygas ir suteikiamos garantijos dydį. Antra pagal aktualumą finansinė priemonė, kuri nurodė bankai, yra bendras projektų finansavimas, proporcingai dalijantis rizika su vyriausybės paskirta bei valstybės kontroliuojama finansų įstaiga. Įdomu, kad ši priemonė pagal teikiamą svarbą aplenkė tokią priemonę kaip portfelinių garantijų teikimas už banko valdomą viešosios infrastruktūros projektų paskolų gavėjų portfelį. Savo ruožtu būtina pabrėžti, kad bankai apklausos metu nurodė viešosios infrastruktūros projektų kreditavimo palūkanų subsidijas kaip jiems mažiausiai svarbią finansinę priemonę.

Komercinių bankų dalyvavimas finansuojant ESCO projektus

ESCO modelis yra atskiras energijos efektyvumo projektų tipas, kai projekto įgyvendinimas bei energijos kaštų sutaupymų siekimas yra patikimas privačiam partneriui. ESCO modelis yra tam tikro tipo privačios ir viešosios partnerystės (PPP) projektas. Tiek KPMG studijoje, tiek ir papildomų susitikimų su komerciniais bankais susitikimų metu buvo siekiama aptarti komercinių bankų galimybes ir norą dalyvauti finansuojant ESCO projektus. Dažnu atveju bankai atsakė, kad šis modelis jiems yra dar nepažįstamas, todėl atsakyti, ar būtų suinteresuoti finansuoti tokio pobūdžio projektus, galėjo labai abstrakčiai.

Komerciniai bankai KPMG studijos autoriams nurodė, kokios pagrindinės ESCO modelio rizikos iš finansuotojo perspektyvos. Šių rizikų sąrašas ir aprašymas pateikiamas žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 21. ESCO modelio rizikos.

Rizika	Aprašymas
Kredito rizika	Neapibrėžtumas, kuri iš šalių prisiims paskolos grąžinimo riziką tuo atveju, jei ESCO klientas nesugebės mokėti. Kadangi didžiąją dalį viešosios paskirties pastatų sąskaitų apmoka savivaldybės, komercinių bankų atstovai mato riziką, kad savivaldybių biudžetuose ESCO mokėjimams gali būti nepakankamai skirta pinigų.
Rizika, susijusi su ilgalaikiu turto naudojimu	ESCO projektų paskolų grąžinimai gali užtrukti ilgą laikotarpį. Egzistuoja rizika, kad per tą laiką pastatas bus uždarytas ar pakeistas kitu. Bankai nori garantijų, kad pastatai bus naudojami visą sutarties laiką, arba kad, tuo atveju, kai modernizuotas pastatas uždaromas, mokėjimai bus skiriami iš kito pastato lėšų.
Politinė rizika	ESCO koncepcija Lietuvoje yra naujas dalykas, todėl egzistuoja rizika, kad po kelių metų nauja vyriausybė gali pakeisti nuomonę. Bankai išvelgia riziką, kad vyriausybė gali sustabdyti ESCO projektų finansavimą. Viena iš pagrindinių problemų, jog šiuo metu nėra sukurtos jokios teisinės bazės apibrėžiančios ESCO prielaidas bei veikimo būdus, tačiau politinė parama šiam modeliui yra.
Rizika, susijusi su ilgalaikiu finansavimu	Komercinių bankų atstovai mano, kad ESCO projektų koncepcija yra sudėtinga. Ilgalaikis projektų finansavimas turi įvairių rizikų, todėl per fondus vykdomas refinansavimas būtų mažiau rizikinga alternatyva.
Patikimumo rizika	Komerciniai bankai išvelgia riziką, susijusią su įmonės akcininkų patikimumu, kai sutartys sudaromas ilgam laikotarpiui. Bankams reikėtų atlikti potencialių ESCO vindikaciją.
Sutarčių rizika	Kadangi šie projektai apima daug trumpalaikių ir ilgalaikių įsipareigojimų (sutaupomos energijos užtikrinimas, priežiūros užtikrinimas lėšų grąžinimo laikotarpiu ir kt.) bankai pripažįsta, egzistuojant didelę riziką, jog įmonė nesugebės vykdyti visų sutartyje numatytų įsipareigojimų.
Rizika, susijusi su kvalifikacija	Esamų bendrovių ribotos žinios, nes Lietuvoje ESCO projektų patirties beveik nėra. Bankai išvelgia riziką, kad įmonės neturės pakankamai techninių žinių apie ESCO tipo projektus.

Komerciniai bankai taip pat nurodė, kad tiesiogiai ESCO projekto vykdytojui teiktų tik trumpo – vidutinio laikotarpio paskolą, t.y. iki 7 metų. Ilgo laikotarpio finansavimas komerciniams bankams yra visiškai nepatrauklus. Dalyvavimas per sukurtą investicinį mechanizmą domintų visus bankus, todėl ši analizė bus pateikiama privačių išteklių pritraukimo ex ante vertinimo dalyje.

Tarptautinių finansų institucijų finansavimas

Tarptautinės finansų institucijos yra vienas iš labai patikimų, galimai didelės apimties finansavimo šaltinių. Šio vertinimo atlikimo metu buvo nagrinėjama Europos investicijų banko, Europos plėtros ir rekonstrukcijos banko, Šiaurės investicijų banko ir Europos tarybos vystymo banko pateikta ir viešai prieinama informacija. Visos šios institucijos finansavimą projektams teikia vadovaudamosi savo investavimo gairėmis bei strategijomis, todėl kiekvienos iš šių institucijų finansavimas skiriasi tiek pagal siūlomas sąlygas, tiek pagal remiamas sritis.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors visos šios institucijos turi didelį potencialą finansuoti energijos efektyvumo projektus, pastatų renovacijos pavieniai projektai šioms institucijoms yra per mažos apimties, be to, šios institucijos nefinansuoja 100 proc. projekto vertės, taip išvengdamos visos rizikos prisiėmimo bei pritraukdamos papildomų lėšų ir kompetencijų projekto finansavimui:

- *Europos plėtros ir rekonstrukcijos bankas.* Vienam projektui nėra skiriamas didesnis finansavimas nei 35 proc. viso projekto išlaidų; finansavimo dydis ne mažesnis nei 5 mln. eurų;

- *Europos investicijų bankas*. Vienam projektui nėra skiriamas didesnis finansavimas nei 50 proc. viso projekto išlaidų; finansavimo dydis ne mažesnis nei 25 mln. eurų; jeigu projektas yra mažesnės apimties, finansavimas gali būti teikiamas per finansinius tarpininkus;
- *Šiaurės investicijų bankas*. Vienam projektui nėra skiriamas didesnis finansavimas nei 50 proc. viso projekto išlaidų; finansavimo dydis ne mažesnis nei 5 mln. eurų.

Atsižvelgiant į tai, tikėtina, kad nė viena tarptautinė finansų institucija nefinansuotų pavienių pastatų energijos efektyvumo projektų dėl per mažos jų apimties. Tačiau didžiųjų miestų gatvių apšvietimo projektai yra pakankamos apimties, kad pavieniai projektai potencialiai galėtų būti finansuojami tarptautinių finansų institucijų. Vis dėlto šioje pasiūlos analizėje konkreti finansavimo apimtis, kurią galėtų skirti gatvių apšvietimo modernizavimui tarptautinės finansų institucijos, nėra nurodoma dėl informacijos stokos.

Tarptautinių finansų institucijų finansavimo pritraukimas yra analizuojamas tolimesniuose ex ante analizės skyriuose, būtent privačių išteklių pritraukimo analizės skyriuje, kur bus analizuojama, kokia apimtimi ir kokiomis sąlygomis tarptautinės finansų institucijos galėtų finansuoti energijos efektyvumo projektus per sukurtus finansinių priemonių mechanizmus.

ESI fondų finansavimas 2014-2020 ir 2007-2013 JESSICA grįžusios lėšos

2014-2020 m. periodo ESI fondų investicijos Lietuvoje energijos efektyvumo projektų finansavimui sudarys ženklią sumą ir bus skiriamos pagal Veiksmų programos 4-ąjį prioritetą „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“, 4.3 investicinių prioritetą „Energijos vartojimo efektyvumo, pažangaus energijos valdymo ir AIE vartojimo viešosiose infrastruktūrose, įskaitant viešuosius pastatus ir gyvenamųjų namų sektorių, rėmimas“ ir 4.3.1 konkretų uždavinį „Sumažinti energijos suvartojimą viešojoje infrastruktūroje ir daugiabučiuose namuose“.

Bendrai sritims, kurios yra analizuojamos šiame ex ante vertinime, yra skiriama 453 mln. eurų (1,56 mlrd. litų), kurie, remiantis preliminariais Energetikos ministerijos ir Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis, bus išskirstomi sekančiai:

- Aplinkos ministerijos asignavimai – 331,3 mln. EUR (1143,8 mlrd. Lt):
  - Daugiabučių renovacija – 280,9 mln. EUR (970 mln. Lt);
  - Savivaldybių viešųjų pastatų renovacija – 50,3 mln. EUR (173,8 mln. Lt);
- Energetikos ministerijos asignavimai – 108,6 mln. EUR (375 mln. Lt):
  - Valstybės viešųjų pastatų renovacija – 94,1 mln. EUR (325 mln. Lt);
  - Gatvių apšvietimo modernizavimas – 14,5 mln. EUR (50 mln. Lt).

2014-2020 m. periodu taip pat bus galima pakartotinai naudoti 2007-2013 m. periodo JESSICA KF grįžusias lėšas. JESSICA KF paskelbė 4 kvietimus, pagal kuriuose, remiantis paskutiniais priimtais sprendimais, planuojama išskolinti 227 mln. eurų (apie 783 mln. Lt). Iš jų per 2014-2020 m. periodą sugrįš apie 69 mln. eurų (apie 238,2 mln. Lt). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. rugpjūčio 28 d. nutarimo Nr. 791 „Dėl įgyvendinant finansų inžinerijos priemones grįžusių ir grįšiančių lėšų panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis, grįžusios ir grįšiančios lėšos turi būti naudojamos tiems patiems finansų inžinerijos priemonės kūrimo metu nustatytiems tikslams. Atsižvelgiant į tai, daroma prielaida, kad per 2014-2020 m. JESSICA KF grįžusios lėšos bus skiriamos daugiabučių renovacijos projektams finansuoti.

Kitos lėšos

Šioje pasiūlos analizės dalyje yra apžvelgiami likę finansavimo šaltiniai, kurie galėtų būti naudojami energijos efektyvumo projektų finansavimui. Tai – projekto vykdytojo lėšos bei Klimato kaitos

programa, kuri 2007-2013 m. periodu buvo lėšų šaltinis teikti subsidijas už pasiektus didelius energijos sutaupymus (ne mažiau kaip 40 proc.) po projektų įgyvendinimo.

KPMG studijoje nurodoma, kad planuojamos metinės savivaldybių ir Lietuvos geležinkelių disponuojamos apšvietimo sistemos atnaujinimo išlaidos sudaro apie 1,8 mln. EUR (6,3 mln. Lt) per metus, t.y. apie 12,7 mln. EUR (44 mln. Lt) per visą programavimo periodą. Be to, tikėtina, kad savivaldybių viešieji pastatai, siekdami įgyvendinti pastatų modernizavimo projektus, galėtų prisidėti apie 5 proc. savomis lėšomis. Darant prielaidą, kad bus finansuojama visų savivaldybių viešųjų pastatų renovacija (t.y. 260,7 mln. EUR (900 mln. Lt) paklausa), nuosavos lėšos galėtų sudaryti apie 13,0 mln. EUR (45 mln. Lt).

Klimato kaitos specialioji programa

Klimato kaitos specialioji programa yra vienas iš daugiabučių modernizavimo projektų finansavimo šaltinių. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo V skirsnio 13 straipsnio 1 punktu, *“Valstybės parama daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkams, įgyvendinantiems atnaujinimo (modernizavimo) projektus pagal Vyriausybės patvirtintą Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą ar ją atitinkančias savivaldybių programas, teikiama, jeigu pagal atnaujinimo (modernizavimo) projekte numatytas priemonės pasiekama ne mažesnė kaip D pastato energinio naudingumo klasė, kuri nustatoma pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymą įgyvendinančius statybos techninius reglamentus. Valstybės parama teikiama šiais būdais: [...] 5) papildomai Klimato kaitos specialiosios programos lėšomis Vyriausybės nustatytais terminais kompensuojant Vyriausybės nustatytą, tačiau ne didesnę kaip 25 procentų, investicijų, tenkančių Vyriausybės nustatytoms energinį efektyvumą didinančioms priemonėms, dalį, jeigu skaičiuojamosios šiluminės energijos sąnaudos įgyvendinus projektą sumažinamos ne mažiau kaip 40 procentų, palyginti su skaičiuojamosiomis šiluminės energijos sąnaudomis iki atnaujinimo (modernizavimo) projekto įgyvendinimo”¹⁸.*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo 10 straipsnio 3 punktu, Klimato kaitos programos lėšos naudojamos *“energijos vartojimo ir gamybos efektyvumo didinimo projektams: gyvenamiesiems namams ir visuomeninės paskirties pastatams modernizuoti, kitiems projektams, kurie leidžia efektyviausiai sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį energetikos, pramonės, statybos, transporto, žemės ūkio, atliekų tvarkymo ir kitose srityse, įgyvendinti – ne mažiau kaip 40 procentų”¹⁹.*

Atsižvelgiant į aukščiau paminėtas teisės aktų nuostatas, pastaraisiais metais Klimato kaitos programos lėšos buvo planuojamos kaip papildoma parama daugiabučių ir savivaldybių pastatų renovacijos projektų finansavimui. 2014 m. LR aplinkos ministro įsakymu patvirtintoje Klimato kaitos specialiosios programos lėšų naudojimo 2014 m. sąmatoje numatyta, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo projektams, būtent daugiabučių ir visuomeninių pastatų renovacijos projektams yra numatyta 21,6 mln. eurų (74,5 mln. Lt, 54,7 proc.); 2013 m. – 34,6 mln. eurų (119,4 mln. Lt, 66,3 proc.); 2012 m. – 63,7 mln. eurų (220 mln. Lt, 42 proc.)²⁰.

Valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) teikimo ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros taisyklėse numatyta, kad Klimato kaitos programos lėšomis parama daugiabučių namų modernizavimo projektams bus teikiama tik iki 2015 m. spalio 1 d.:

¹⁸ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=449907

¹⁹ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=449512

²⁰ LR aplinkos ministro 2012 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. D1-248; LR aplinkos ministro 2013 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. D1-280; LR aplinkos ministro 2014 m. vasario 7 d. įsakymas Nr. D1-118.

“Daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkams, nuo 2009 m. rugsėjo 20 d. parengusiems ir įgyvendintiems daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektą (išskyrus daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkus, kurie įgyvendino nuo 2009 m. rugsėjo 20 d. parengtą daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektą ir kuriems suteikta papildoma valstybės parama), Klimato kaitos specialiosios programos lėšomis teikiama papildoma valstybės parama kompensuojant šią investiciją, tenkančių Programos priede nurodytoms energinių efektyvumą didinančioms priemonėms, – jeigu įgyvendinus projektą pasiekama ne mažesnė kaip D pastato energinio naudingumo klasė ir skaičiuojamosios šiluminės energijos sąnaudos sumažinamos ne mažiau kaip 40 procentų, palyginti su skaičiuojamosiomis šiluminės energijos sąnaudomis iki atnaujinimo (modernizavimo) projekto įgyvendinimo, dalį:

2.7.1. 25 procentus, jeigu statybos rangos darbų sutartis daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektui įgyvendinti sudaryta iki 2014 m. gruodžio 31 d. ir šis projektas įgyvendintas iki 2015 m. spalio 1 d.;

2.7.2. 15 procentų, jeigu statybos rangos darbų sutartis daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektui įgyvendinti sudaryta po 2014 m. gruodžio 31 d. ir (ar) šis projektas įgyvendintas po 2015 m. spalio 1 d.;

2.7.3. 15 procentų, jeigu statybos rangos darbų sutartis daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektui įgyvendinti sudaryta iki 2014 m. gruodžio 31 d. ir (ar) šis projektas įgyvendintas po 2015 m. spalio 1 dienos”²¹.

Atsižvelgiant į tai, Klimato kaitos specialiosios programos lėšos pasiūlos analizėje yra numatomos tik 2014-2015 metais. Aplinkos ministerijos duomenimis, 2015 m. Klimato kaitos specialiosios programos bendras planuojamas biudžetas turėtų siekti 27,5 mln. eurų (95 mln. Lt). Vadovaujantis Klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo nuostatomis, ne mažiau kaip po 40 proc. šių lėšų turėtų būti skiriama energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių projektų finansavimui. Vertinant daugiabučių namų modernizavimo projektų bumo susidarymą per 2013-2014 metus, didelė tikimybė, kad reikės nemažai Klimato kaitos specialiosios programos išteklių valstybės paramos energijos efektyvumo projektų daliai padengti. Aplinkos ministerijos duomenimis, apie 60 proc. 2015 m. planuojamo Klimato kaitos specialiosios programos biudžeto galėtų būti skiriama daugiabučių ir visuomeninių pastatų modernizavimo projektams finansuoti. Tai sudarytų apie 16,5 mln. eurų (57 mln. Lt). Iš viso 2014 ir 2015 m. Klimato kaitos specialiosios programos lėšos sudaro 38,1 mln. eurų (131,5 mln. Lt). Šios lėšos preliminariai galėtų būti paskirstomos daugiabučių ir visuomeninių pastatų modernizavimo projektams pagal proporcijas 60 ir 40 proc.: daugiabučių renovacijai – 22,9 mln. eurų (78,9 mln. Lt), visuomeninių pastatų renovacijai – 15,2 mln. eurų (52,6 mln. Lt).

Savivaldybių galimybės skolintis ir finansinė būklė

Savivaldybių skolos yra trumpalaikės ir ilgalaikės. Trumpalaikes paskolas savivaldybės gali imti apyvartinių lėšų laikinam trūkumui padengti ir privalo gražinti iki tų pačių metų pabaigos. Ilgalaikės paskolos – savivaldybių pasiskolintos lėšos investicijų projektams finansuoti. Šios skolos ne tik apskaitomos kaip savivaldybių biudžetų deficitas, bet ir įskaičiuojamos į Lietuvos viešųjų finansų deficitą bei valstybės skolą.

Lietuvos teisės aktai pakankamai griežtai reglamentuoja savivaldybių skolinimąsi. Kiekvienais metais Lietuvos Respublikos Seimas, tvirtindamas Finansinių rodiklių įstatymą bei savivaldybių biudžetus, nustato ir jų skolinimosi limitus. Savivaldybės skola negali viršyti 70 procentų, Vilniaus – 135 procentų, prognozuojamų savivaldybės biudžeto pajamų ir valstybės biudžeto bendrosios dotacijos kompensacijų savivaldybės biudžetui pajamų mažėjimui kompensuoti sumos (skola – 0,7 * [pajamos + dotacija]), kuri vidutiniškai sudaro kiek daugiau nei pusę visų savivaldybių biudžetų pajamų.

²¹ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468587&p_tr2=2

Savivaldybės, kurių skola sudaro daugiau kaip 40 procentų (Kauno miesto savivaldybės – daugiau kaip 50 procentų) 2014 metais gali skolintis tik projektams, finansuojamiems iš ESI fondų ir kitos tarptautinės finansinės paramos, įgyvendinti ir paimtoms paskoloms gražinti. Vilniaus miesto savivaldybė gali skolintis tik 2013 m. gruodžio 31 d. esančiam įsiskolinimui už suteiktas paslaugas dengti ir projektams, finansuojamiems iš ESI fondų ir kitos tarptautinės finansinės paramos, įgyvendinti ir paimtoms paskoloms gražinti.

Absoliuti dauguma ilgalaikių paskolų imama ESI fondų remiamiems projektams savivaldybėse bendrai finansuoti.

Yra ir dar vienas griežtas savivaldybių skolinimąsi ribojantis limitas. 59 savivaldybės, kurių skola sudaro daugiau kaip 45 procentus patvirtintų 2013 metų savivaldybės biudžeto savarankiškų pajamų, neturi teisės skolintis investicijų projektams, kurie įgyvendinami be ES ir kitos tarptautinės (Norvegijos, Šveicarijos) finansinės paramos lėšų.

Dėl skolinimosi galimybių apribojimo 25 savivaldybės 2013 m. balandžio 1 d. neteko teisės skolintis savo (ne ES) lėšomis finansuojamiems investicijų projektams įgyvendinti. Todėl pavyzdžiui, savivaldybė, įgyvendindama ESI fondų lėšomis remiamą energijos efektyvumo didinimo projektą, įdiegia tik priemones didinančias šiluminės energijos panaudojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, tačiau palieka apdaužytas, nedažytas sienas ir pan., kadangi tokie darbai ir išlaidos nepripažįstami tinkamomis finansuoti išlaidomis pagal energijos efektyvumo priemones, o savivaldybės neturi teisės jų pasiskolinti.

Yra kelios priežastys, verčiančios savivaldybes skolintis. Pagrindinė priežastis – savivaldybių savarankiškų pajamų mažėjimas pastaruosius penkerius metus. Jei 2008-2009 m. savivaldybių pajamų dalis nacionaliniame biudžete sudarė 13,0 ir 15,4 procento, tai 2012-2013 m. ji sumažėjo iki 10,8 ir 11,2 procentų, nors, savivaldybių asociacijos teigimu, savivaldybių atliekamų funkcijų apimtis bei lėšų poreikis jas įgyvendinti išaugo.

Lentelė 22. Savivaldybių skolinimosi padėtis 2013 m.

Miestas	Skolos riba proc.	Skolos suma tūkst. EUR (tūkst. Lt)	Esama padėtis	Proc.	ES
Vilnius	135%	194,3 (670,9)	261,4 (902,5)	134,5%	50 %
Kaunas	70%	130,9 (451,9)	45,3 (156,4)	34,6%	50%
Klaipėda	70%	61,8 (213,6)	27,7 (95,5)	44,7%	40%
Šiauliai	70%	38,1 (131,7)	15,4 (53,2)	40,4%	40%
Panevėžys	70%	32,9 (113,5)	12,7 (43,8)	38,6%	40%
Kiti miestai	70%	649,4 (2242,2)	259,1 (894,7)	39,9%	40%
Viso		1107,4 (3823,7)	621,5 (2146,1)	56,1%	

Šaltinis: LR finansų ministerijos duomenys, sudaryta autorių.

Įvertinus savivaldybių finansinę padėtį bei galimybes skolintis, pažymėtina, kad pagal savivaldybėms nustatytus skolinimosi limitus, savivaldybės dar turi pajėgumų skolintis, tačiau kyla rizika, kad savivaldybėms siekiant įgyvendinti ir gatvių apšvietimo, ir savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos projektus, savivaldybių finansinė padėtis suprastės. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, kad įgyvendinant energijos efektyvumo projektus, galutinis rezultatas savivaldybėms neturėtų padaryti esminės įtakos, kadangi padidėjus skolai sumažės energijos kaštai, iš kurių sutaupymų padengiamos skolos įmokos.

2.2.2.3. Finansavimo pasiūlos apibendrinimas

Lentelėje žemiau yra pateikiamas įvairių finansavimo šaltinių energijos efektyvumo projektams finansuoti apibendrinimas. Kaip matyti iš lentelės duomenų, didžiausias finansavimas yra prieinamas

daugiabučių modernizavimui, mažiausias – gatvių apšvietimo modernizavimui. Tai koreliuoja ir su investicijų paklausa, kuri buvo skaičiuojama 2.1 skyriuje, kur buvo nustatyta, jog didžiausia paklausa investicijoms yra daugiabučių modernizavimo sektoriuje, mažiausia – gatvių apšvietimo modernizavimo srityje. Lentelėje matyti, iš kokių finansavimo šaltinių susideda bendra finansavimo pasiūla. Duomenys rodo, jog šiuose sektoriuose ESI fondų lėšos sudaro didžiausią finansavimo dalį. Tai rodo, jog šie projektai rinkoje yra finansuojami nedidele apimtimi, be to, projektų vykdytojų galimybės įgyvendinti projektus savo lėšomis arba skolintomis rinkoje yra ribotos.

Lentelė 23. Finansavimo šaltinių energijos efektyvumo projektams duomenų apibendrinimas.

Infrastruktūros tipas	Investicijų pasiūla, mln. EUR (mln. Lt)	Galimi pasiūlos finansavimo šaltiniai	Investicijų pasiūla pagal finansavimo šaltinius, mln. EUR (mln. Lt)
Daugiabučių modernizavimas	382,6 (1320,9)	Komer ciniai bankai	11,6 (40,0)
		ESI fondų lėšos	280,9 (970,0)
		JESSICA grįžusios lėšos	67,2 (232,0)
		Klimato kaitos programa	22,9 (78,9)
Savivaldybių pastatų modernizavimas	87,6 (302,4)	Komer ciniai bankai	8,7 (30,0)
		ESI fondų lėšos	50,7 (175,0)
		Nuosavos lėšos	13,0 (44,9)
		Klimato kaitos programa	15,2 (52,5)
Centrinės valdžios pastatų modernizavimas	102,8 (355,0)	Komer ciniai bankai	8,7 (30,0)
		ESI fondų lėšos	94,1 (325,0)
Gatvių apšvietimo modernizavimas	44,6 (154,0)	Komer ciniai bankai	17,4 (60,0)
		ESI fondų parama	14,5 (50,0)
		Nuosavos lėšos	12,7 (44,0)

2.3. Investicijų trūkumo įvertinimas

Investicijų trūkumas skaičiuojamas kaip investicijų poreikio (t.y. paklausos) ir finansavimo tokioms investicijoms (t.y. pasiūlos) skirtumas. Investicijų trūkumo identifikavimas leis nagrinėti ir gilintis detaliau į sektorių, projektų tipus, projektų vykdytojus (galutinius naudos gavėjus), įvairias finansavimo formas ir apspręsti, kokios finansinės priemonės energijos efektyvumo srityje kuria didžiausią naudą ir pridėtinę vertę.

Lentelė 24. Rinkos investicijų trūkumo įvertinimo duomenys.

Infrastruktūros tipas	Investicijų paklausa, mln. EUR (mln. LTL)	Investicijų pasiūla, mln. EUR (mln. LTL)	Investicijų trūkumas, mln. EUR (mln. LTL)
Centrinės valdžios pastatų modernizavimas	169,7 (585,9)	102,8 (355,0)	66,9 (230,9)
Savivaldybės pastatų modernizavimas	234,6 (809,9)	87,8 (302,4)	146,8 (507,5)
Daugiabučių modernizavimas	1347,3 (4651,8)	382,6 (1320,9)	964,7 (3330,9)
Gatvių apšvietimo tinklo modernizavimas	95,1 (328,7)	44,6 (154,0)	50,5 (174,7)

Lentelėje aukščiau parodyta, kad kiekvienoje iš analizuojamų energijos efektyvumo sričių, susidaro nemaža nepatenkintų investicijų vertė: didžiausias finansavimo trūkumas susidaro daugiabučių modernizavimo, savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo srityse. Valstybei priklausančių viešųjų pastatų modernizavimo ir gatvių apšvietimo modernizavimo srityse taip pat identifikuoti finansavimo trūkumai. Atkreiptinas dėmesys, kad prognozuojamos komercinių bankų lėšos (įtrauktos į lentelę) yra prognozuojant didžiausią komercinių bankų skiriamą finansavimą (tuo atveju, jei renovacijos procesai ir toliau bus skatinami), tačiau realus teikiamas finansavimas gali būti žymiai mažesnis ir tokiu būdu dar labiau didinantis atotrūkį tarp paklausos ir pasiūlos dydžių. Be to, didelę dalį trūkumo padengia 23 lentelėje parodytos ESI fondų lėšos, tad be šio lėšų šaltinio finansavimo trūkumas būtų dar didesnis visose iš 24 lentelėje pateiktų sričių.

2.4. Rinkos gyvybingumo ir investicijų trūkumo susidarymo priežasčių analizė

Šio skyriaus tikslas – įvertinti įvairias priežastis, dėl kurių rinkoje egzistuojantys finansavimo šaltiniai pilnai nepadengia esančios investicijų paklausos. Rinkos nepakankamumo priežastys gali būti labai įvairios, susijusios tiek su paklausos, tiek su pasiūlos puse, taip pat susijusios su pačių projektų esme, pavyzdžiui, gyvybingumo stokos problemos. Dėl šių atsiradusių priežasčių nėra įgyvendinami/pasiekiami energijos taupymo tikslai be valstybės įsikišimo (t.y. jeigu projektai būtų finansuojami tik iš rinkoje esančių finansavimo šaltinių), tačiau ir viešųjų išteklių padengti susidariusiems investicijų poreikiams nepakanka.

Šiame skyriuje aptariama, dėl kokių priežasčių susidaro 24-oje lentelėje identifikuoti rinkos trūkumai energijos efektyvumo projektų finansavimui. Didelė dalis rinkos trūkumų susidarymo priežasčių buvo nagrinėta PwC studijoje bei KPMG studijoje, todėl šiose studijose identifikuotos priežastys taip pat įkeltos į šį ex ante vertinimo skyrių.

Neapmokestinamos taršos įtaka

Viena iš labai svarbių rinkos trūkumo susidarymo priežasčių, kylančių iš paklausos, t.y. projektų, pusės, yra tai, kad aplinkosauginiai ir socialiniai kaštai, tokie kaip taršos, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos, išteklių išekvojimo, geopolitinės priklausomybės, nėra atspindėti energijos kainodaroje. Energijos vartotojai savo sprendimus ir pasirinkimus grindžia atsižvelgiant į energijos kainą, kuri yra mažesnė nei visi kiti visuomenės patiriami kaštai. Elektros kaina namų ūkiams yra viena mažiausių Europoje, o remiantis Eurostato duomenimis, energijos suvartojimo šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos pastaraisiais metais buvo vienos didžiausių Europoje. Tai parodo, kad iš tiesų egzistuoja neigiamas minėtų išorinių veiksnių poveikis.

Aplinkosauginiai veiksniai, kurie nėra padengiami energijos kainos dalimi, sukuria energijos perteklinį vartojimą bei nepakankamas investicijas į energijos efektyvumą ir turto išsaugojimą, be to, energijos vartotojai renka pigesnę energijos rūšį vietoje ekologiškesnių, tačiau brangesnių energijos šaltinių bei energijos efektyvumo priemonių diegimo.

Asimetrinė informacija

Asimetrinė informacija pasireiškia tuomet, kai vartotojai, pardavėjai, gamintojai, politikai, finansuotojai turi nepakankamos arba neteisingos informacijos apie energijos efektyvumo projektų savybes ir teikiamas galimybes. Energijos vartotojai dažnai neturi efektyvios praktikos bei nežino apie egzistuojančias technologijas energijos taupymui. Viena iš tokios informacijos trūkumo susidarymo priežasčių yra energetinio išprusimo, mokymų ir tuo pačiu motyvacijos trūkumas, kurie taip pat prisideda prie nepakankamų investicijų į energijos efektyvumo priemones.

Energijos vartojimo efektyvumo srityje potencialūs projektų vykdytojai – energiją vartojantys fiziniai ir juridiniai asmenys. Fiziniai asmenys, kurie yra galutiniai naudos gavėjai daugiabučių modernizavimo projektuose, dažnai neišmano energinio efektyvumo priemonių įdiegimo naudos, bendras sutarimas tarp daugiabučio namo gyventojų gali būti ilgas, o kartais ir neįgyvendinamas procesas. Daugiabučių namų gyventojai dėl daugelio priežasčių turi žemą motyvaciją inicijuoti energijos efektyvumo projektus.

Finansuotojai taip pat susiduria su asimetrinės informacijos problema, kadangi neturi pakankamos informacijos apie energijos efektyvumo projektų atsiperkamumą, nes tokios istorijos rinkoje yra dar labai nedaug. Be to, finansuotojai ir projektų vykdytojai energijos efektyvumo projektą vertina skirtingais aspektais, todėl projektų vykdytojui gali būti sunku rasti finansavimą, o finansuotojui sunku rasti tinkamų projektų investicijoms.

Didelės rizikos

Investuotojams nepriimtinos rizikos dažnai yra trukdis investicijoms. Energijos efektyvumo srityje pagrindinės rizikos yra šios: realių energijos sutaupymų rizika, statybos darbų rizika, energijos kainų kitimo rizika, bendros ekonominės situacijos rizika, valstybinės politikos tęstinumo rizika, juridinio asmens, kuris vartoja energiją ir iš sutaupymų apmoka investicijas, rizika, viešųjų pastatų reikalingumo rizika, ir kt.

Vartotojų elgsenos ypatumai

Neracionalus vartotojų elgsenys energijos efektyvumo srityje vis dar labai smarkiai paplitęs, o bendras visuomenės suvokimas energijos taupymo ir energijos efektyvumo svarbos klausimu dar nėra susiformavęs. Taip pat žemo finansinio išprusimo energijos vartotojai dažnai neteisingai įvertina suvartotą energiją bei investicijų atsipirkimo laikotarpį ir toliau yra labiau linkę vengti investicijų ir toliau mokėti daugiau už suvartotą energiją. Nuo 2013 metų pradžios, kuomet Aplinkos ministerija ėmėsi radikalių skatinimo priemonių daugiabučių renovacijai, daugiabučių namų gyventojų požiūris ėmė keistis; tačiau vis dėlto nėra nustatyta, ar vartotojų požiūris į energijos efektyvumo investicijas iš tiesų ėmė keistis, ar vartotojai suskubo pasinaudoti Aplinkos ministerijos įvestomis subsidijomis už pasiektus rezultatus, kuri bendrai siekė net iki 40 proc.

Projektų atsipirkimo laikotarpis

Dažnu atveju tiek daugiabučiai, tiek viešieji pastatai yra ne pačios prasčiausios būklės, nes subjektai savais pajėgumais stengiasi įdiegti tam tikras energijos efektyvumo priemones, pavyzdžiui, keičia langus, duris. Atitinkamai planuojant kapitalinę pastato renovaciją ilgėja atsipirkimo laikas, kadangi langų pakeitimas, durų pakeitimas yra vienos iš efektyviausių energijos efektyvumo priemonių. Projekto atsipirkimo laikas dažniausiai viršija 10-15 metų. Atsižvelgiant į komercinių bankų apklausų metu surinktą informaciją, komerciniai bankai investicines paskolas teikia ne ilgesniam nei 10 metų laikotarpiui. Paskolos trukmė yra trumpesnė nei projekto atsipirkimo laikas, todėl arba komerciniai bankai tokios paskolos neteiks, arba paskolą imantis subjektas turės rasti papildomų lėšų šaltinių paskolos aptarnavimui, kadangi energijos kaštų sutaupymų tam nepakaks.

Žemas subjektų finansinis pajėgumas

Šioje analizėje vertinamų energijos efektyvumo projektų vykdytojai – viešasis sektorius arba gyventojai. Viešojo sektoriaus projektų vykdytojai, t.y. savivaldybės (pvz. gatvių apšvietimo projektams, savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo projektams), taip pat gyventojai ar bendrijos (daugiabučių namų modernizavimui) turi ribotas galimybes skolintis arba to daryti nenori. Pavyzdžiui, gyventojų nenoras skolintis buvo viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl 2009 m. sukūrus JESSICA KF ir sudarius visas galimybes skolintis lengvatinėmis sąlygomis lūžis daugiabučių renovacijoje neįvyko.

Savivaldybėms įstatyminėje bazėje yra nustatyti skolinimosi limitai, todėl galimybės kreiptis paskolos labai priklauso nuo išnaudotų skolinimosi limitų. Dalis savivaldybių turi labai prastą finansinę būklę, todėl komerciniai bankai neskolina šioms savivaldybėms. Centrinė valdžia turi santykinai lengvesnę priėjimą prie vietinių ar išorinių finansavimo šaltinių, tačiau centrinės valdžios skolinimasis daro tiesioginę įtaką valstybės skolai ir valstybės biudžeto deficitui, o šie rodikliai turi atitikti ES nustatytus Maastrichto kriterijus, todėl reikalingas itin atsakingas centrinės valdžios skolinimasis bei finansų kontrolė.

Užstato reikalavimas

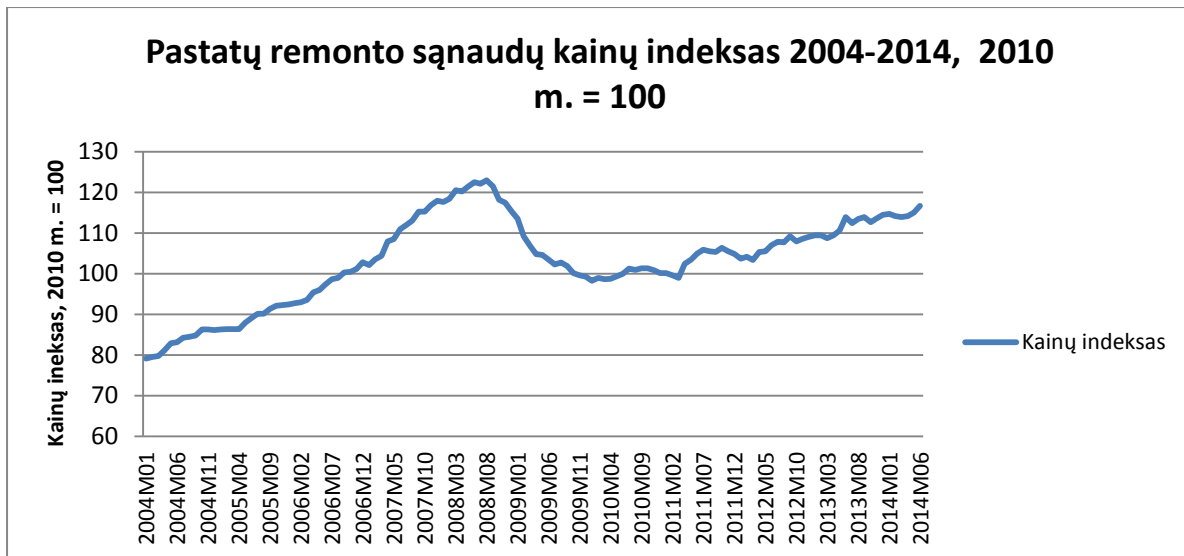
Kliento kreditingumas yra pagrindinis aspektas, kurį vertina finansuotojai prieš suteikdami finansavimą, o projekto pinigų srautų vertinimas yra antraeilis. Taip yra todėl, kad tikslų pinigų srautų vertinimą atlikti prieš projekto įgyvendinimą yra sudėtinga. Kai skolinimas vykdomas turto pagrindu, o ne pinigų srautų pagrindu, galioja viena bendra taisyklė. Skolinant turto pagrindu bankas reikalauja užstato (kuris gali būti net iki 200% paskolos vertės). Tačiau viešųjų pastatų projektų atveju dėl teisinių ar kitų apribojimų nėra turto, kuris gali būti naudojama kaip užstatas. LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nustatyta, kad savivaldybės negali įkeisti savo turto, todėl komerciniai bankai neturi galimybės teikiamą paskolą garantuoti nekilnojamuoju turto.

Nepakankama viešųjų projektų vykdytojų motyvacija

Dar viena rinkos problema yra susijusi su projektų vykdytojų – valstybės institucijų ir savivaldybių – motyvacijos stoka. Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą, valstybės institucijos (biudžetinės įstaigos) ir savivaldybių viešųjų pastatų bei gatvių apšvietimo tinklų valdytojai neturi teisės laisvai disponuoti iš valstybės ar savivaldybės biudžeto skiriamais asignavimais, todėl net ir sutaupius tam tikrą kiekį lėšų, sutaupymo faktas nėra pajaučiamas. Tai veda prie motyvacijos taupyti energiją stokos, kadangi trūksta tiesioginio sutaupymų matymo. Biudžeto paskirstymo ir lėšų pervedimo tvarka aptariama prie reglamentavimo apribojimų žemiau.

Augančios statybos darbų kainos

Augančios statybos darbų kainos daro įtaką energijos efektyvumo projektų planavimui ir įgyvendinimui, kadangi augančios statybos darbų kainos didina investicijas ir taip prailgina projektų atsiperkamumo laikotarpį. Paveiksle žemiau pateikiamas pastatų remonto kainų indeksas 2004-2014 m. laikotarpiu. Iš grafiko matyti, jog pastatų remonto sąnaudų kainų indeksas po-kriziniu laikotarpiu neilgai trukus vėl pradėjo augti. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2014 m. birželio mėn. indekso reikšmė siekė 116,75. Finansų krizės pradžioje 2008 metais indekso didžiausia buvusi reikšmė – 123,04. Tai rodo, kad augančios statybos darbų kainos pastatų remontui artėja iki prieškrizinio lygio.

Paveikslas 7. Pastatų remonto sąnaudų elementų kainų indeksai 2004-2013, palyginti su indekso baziniu laikotarpiu (2010 m. = 100). Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.

Darbo jėga statybų sektoriuje

Remiantis statistiniais duomenimis, per pastaruosius 3 metus nedarbas statybų sektoriuje gerokai sumažėjo ir beveik pasiekė prieš krizę buvusį lygį. Tai lėmė emigracija, darbuotojų persikvalifikavimas ir atsigaunančios statybų įmonės. Dėl paspartėjusio gyvenamųjų namų renovavimo ir statybų sektoriuje prasidėjusio atsigavimo darbuotojų pasiūla ir paklausa po truputį didėja.

Augant pastatų renovavimo paklausai, sumažėjęs statybininkų skaičius gali tapti nemaža problema. Toks kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas gali lemti mažesnę renovavimo kokybę, nesugebėjimą įgyvendinti projektų laiku, išaugusius darbo užmokesčio kaštus ir bendras projekto sąnaudas. Buvo konstatuota, kad tai gali pareikalauti papildomo laiko statybos įmonėms prisitaikyti prie padidėjusios paklausos pastatų renovacijos sektoriuje. Be to, tikėtinas statybos darbų kainų padidėjimas esant išaugusiai paklausai.

Reikalavimai savivaldybių įmonių pajėgumams

Daugiabučių namų renovacijos finansavimo modelis, paskolas teikiant daugiabučių namų savininkų naudai, iškėlė naują klausimą - ar savivaldybių įmonės turi būtinius gebėjimus įgyvendinti ir administruoti renovacijos projektus viso miesto mastu. Savivaldybių įmonės tampa atsakingos už visą renovacijos ciklą - renovacijos projektų rengimas, viešieji pirkimai, sutartis su rangovu, sutartis dėl renovacijos paskolų, butų savininkų mokėjimų administravimas, ir t.t.

Pasirinktos savivaldybių įmonės pagrinde yra kelių tipų - specialiai įsteigtos arba paskirtos viešosios įstaigos (apie 31,6%), šiuo metu veikiančios administratoriai (apie 58%), centrinio šildymo įmonės (apie 5,2%) ir vandens tiekimo įmonės (apie 5,2%).

Šiuo metu BETA vykdo specialius mokymus savivaldybių įmonėms apie naujausius teisinio reglamentavimo pakeitimus, finansų valdymą, viešuosius pirkimus ir kt. BETA taip pat parengė programinę įrangą, kuri bus prieinama savivaldybių įmonėms ir palengvins butų savininkų mokėjimų ir gautos valstybės paramos administravimą. Be to, BETA šiuo metu stiprina savo padalinius, esančius regionuose, siekiant užtikrinti, kad techninė pagalba būtų labiau prieinama visose savivaldybėse.

Renovacijos kokybės kontrolė

Vienas iš svarbiausių rūpesčių butų savininkams yra renovacijos darbų kokybė. Remiantis studija²², kurią užsakė Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, rizika, kad renovacijos darbai gali būti atliekami netinkamai, buvo nustatyta kaip aukšta.

Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija paskelbė, kad renovacijos darbų kontrolė bus atliekama per netikėtus apsilankymus renovuojamuose objektuose. Siekiant užtikrinti kuo geresnę darbų kokybę, kiekvienas renovuojamas namas turi turėti techninį prižiūrėtoją, kuriems renovacijos procese tenka didelė atsakomybė, todėl ir dėmesys jų veiklai ypatingas. Pastarojo veiklą tikrina ne tik renovuojamo namo gyventojai, bet ir Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija (VTPSI) prie Aplinkos ministerijos ir Būsto energijos taupymo agentūra (BETA).

Vykdamas renovaciją statybos techninės priežiūros tikslas – ne tik patikrinti, kaip laikomasi bendrų teisės aktų nuostatų, bet ir įvertinti, ar tinkamai įgyvendinami konkretaus pastato detalizuoti projekto sprendiniai, kaip taikomi normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimai, kaip vykdomos statybos produktų gamintojo rekomendacijos.

Siekiant, kad kontrolė būtų efektyvi, atvykę į statybietę tikrintojai turi rasti visus reikalingus dokumentus ir darbų priežiūrą vykdančius statybos dalyvius. Dėl to techniniams prižiūrėtojams nustatyta prievolė, atsižvelgiant į numatomus vykdyti darbus, parengti, suderinti su užsakovu ir pateikti VTPSI ir BETA pastatų tikrinimo grafikus. Grafikas turi būti sudaromas ne trumpesniais kaip savaitės laikotarpiais nurodant tikslų laiką, kada techniniai prižiūrėtojai planuoja tikrinti renovuojamus namus ir atliekamus darbus.

Poveikis centrinio šildymo sistemoms

Plačios apimties renovacijos miestuose gali turėti poveikį centrines šildymo gamybos ir tiekimo sistemoms dėl sparčiai sumažėjusio šilumos energijos suvartojimo. Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje yra nustatyta, kad dėl daugiabučių namų renovacijos iki 2020 metų šilumos suvartojimas sumažės apie 30-40%.

Remiantis Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos nuomone, nors dėl daugiabučių namų renovacijos šilumos energijos suvartojimas turėtų sumažėti, šildymo kainos neturėtų žymiai išaugti, nes kiekvienais metais auga naujų šilumos vartotojų skaičius. Panaši pozicija taip pat buvo palaikoma ir Lietuvos energetikos konsultantų asociacijos.

Nepaisant to, didelės apimties renovacija miestuose turėtų būti diskutuojama ir derinama su šilumos tiekimo įmonėmis, kad jos galėtų planuoti reikiamas investicijas į infrastruktūrą.

BETA prognozuoja, kad šiuo metu planuojama plačios apimties renovacija neturėtų turėti didelės įtakos šilumos energijos suvartojimo sumažėjimui ir šis klausimas turėtų būti keliamas planuojant tolesnę renovaciją nuo 2015 metų. Buvo rekomenduota visose savivaldybėse apsvaistyti ir aptarti šiuos klausimus su vietos šilumos tiekėjais, siekiant palengvinti reikiamų koregavimų įdiegimą centrinėse šildymo sistemose.

Projekto vykdytojas gali nuspręsti pasikliauti „greitais ir pigiais“ sprendimais ignoruodamas pastato renovavimo poreikius

Atlikus visapusišką pastatų renovavimą ne tik sutaupoma daugiausia energijos, bet ir užtikrinamos komfortiškos sąlygos, pagerinama pastato išorinė būklė, padidinama pastato vertė. Todėl jei projekto vykdytojas renkasi visapusiškai nerenovuoti viešosios paskirties pastato ir pasikliauna „greitais ir pigiais“ sprendimais, gali būti nepasiektas tikėtinas rezultatas.

²² http://www.lsta.lt/files/studijos/2012%20metu/A-77_V.Stankevicius_renovac_paskata.pdf

Pastato savininko lūkesčiai dėl šildymo energijos taupymo galimybės gali būti nepagrįsti

Jei pastatas priskiriamas F, E ar D kategorijai, tai nebūtinai reiškia, kad jo galimybės sutaupyti šilumą yra didelės. Priskiriant pastatą energinio efektyvumo klasei, būna vertinamas ne tik šilumos, bet ir elektros energijos suvartojimas. Pavyzdžiui, lignoninė su mechanine vėdinimo sistema, elektriniais karšto vandens ruošimo boileriais gali būti priskirta D ar net E klasei, bet šilumos kiekis, suvartojamas 1 m², gali būti nedidelis. Šiuo atveju sutaupytos šilumos kiekis taip pat bus nedidelis.

ESCO modelio įgyvendinimo rinkoje barjerai

ESCO modelis – vienas iš būdų sumažinti susidariusius finansavimo trūkumus, kadangi, pagal paplitusią ESCO modelio įgyvendinimo praktiką, ESCO kompanija pati pasirūpina investicijų finansavimu, projekto įgyvendinimu ir rezultatų priežiūra. ESCO kompanija investicijas gali finansuoti nuosavomis, motininės įmonės, skolintomis lėšomis. ESCO kompanija – tradiciškai privati kompanija, todėl privataus kapitalo įmonėms prieiga prie įvairių finansavimo šaltinių gali būti paprastesnė, dėl to, kad įmonės neturi apribojimų skolintis. ESCO kompanija turi pakankamas kompetencijas įgyvendinti tokius projektus ir pan. Taigi ESCO modelis – vienas iš būdų pasiekti geresnius rezultatus.

Nepaisant to, kad ESCO modelis yra tinkamas rinkos nepakankamumą priežasčių sprendimui ir finansavimo trūkumo užpildymui, KPMG ir PwC studijose buvo identifikuota daug kliūčių bei priežasčių, kurios trukdo plėtotis ESCO rinkai Lietuvoje. Žemiau yra pateikti integruoti ir papildyti KPMG studijoje identifikuoti ESCO rinkos plėtros barjerai.

Nepasitikėjimas ir supratimo trūkumas apie ESCO koncepciją

ESCO modelis Europos rinkoje yra ganėtinai naujas ir ne taip seniai pradėtas įgyvendinti. Lietuvoje šio modelio sėkmingų pavyzdžių yra daugiausia privačiame sektoriuje. Atsižvelgiant į tai, ESCO modelis yra ne iki galo suprantamas tiek projektų vykdytojų (t.y. pastatų/patalpų savininkų), tiek finansuotojų.

ESCO modelio taikymas savivaldybių viešųjų pastatų renovavimui

ESCO modelio taikymas savivaldybių viešųjų pastatų renovavimui yra susijęs su dar viena problema – savivaldybių finansine padėtimi bei rizika, kad asignavimai, skirti investicijų padengimui, bus panaudoti kitiems tikslams.

Įgyvendinant ESCO modelį, privataus kapitalo įmonės finansuoja renovacijos procesą ir prisiima energijos sutaupymo riziką. Tačiau kadangi dauguma savivaldybių turi aukštą ar labai aukštą išsiskolinimo lygį, nedemonstruoja finansinės disciplinos, savivaldybių (ar jų kontroliuojamų įmonių) nemokumas ar nenoras mokėti gali būti laikomas itin didele rizika bei esminiu neigiamu faktoriumi svarstant ESCO modelio taikymą šiai sričiai.

Be to, kadangi sutartys su ESCO įmonėmis yra ilgalaikės, valdančiosios daugumos pasikeitimai (politinė rizika) bei savivaldybės tarybos nuomonės dėl ESCO pasikeitimas būtų papildomi aspektai, dėl kurių ESCO taikymas renovuojant savivaldybių pastatus būtų papildomai apsunkinamas.

Norint paskatinti ESCO modelio įgyvendinimą savivaldybių viešųjų pastatų renovacijai, yra svarbu užtikrinti savivaldybės įmokų mokėjimą ESCO įmonėms ir ilgalaikių įsipareigojimų įgyvendinimą. Turi būti siekiama, kad įsipareigojimus prisiėmusi savivaldybė negalėtų nukreipti gaunamų biudžeto asignavimų kitiems tikslams. Tai būtų galima pasiekti keičiant teisės aktus, numatant griežtą savivaldybėms skirtų asignavimų paskirtį, nustatant atskiras išlaidų kategorijas biudžete ilgalaikiams įsipareigojimams, kurių nebūtų galima keisti ar kitomis priemonėmis taip, kad įmokų mokėjimas

ESCO įmonėms pagal galiojančias sutartis nepriklausytų nuo savivaldybės politinės valios pasikeitimų.

Centralizuoto šilumos tiekimo įmonių galimybės teikti ESCO paslaugas ir šilumos ūkio sektoriaus reglamentavimas

Pagal rinkoje susiklosčiusią praktiką, ESCO paslaugos pastatuose apima pastato šildymo įrengimų ir karšto vandens sistemų atnaujinimą bei techninę priežiūrą. Vadovaujantis LR šilumos ūkio įstatymo 20 straipsnio 2 dalies nuostata „Pastato šildymo ir karšto vandens sistemos prižiūrėtoju (eksploatuotoju) negali būti šilumos tiekėjas ar asmenys, susiję su šilumos tiekėju darbo santykiais, ar šilumai gaminti naudojamo kuro, šilumos tiekimo veiklai naudojamų apskaitos prietaisų gamintojai, taip pat asmenys, kurie verčiasi šilumai gaminti naudojamo kuro didmenine ar mažmenine prekyba, ar asmenys, kartu su išvardytais asmenimis priklausantys susijusių ūkio subjektų grupei pagal Konkurencijos įstatymą“. Atsižvelgiant į šį reglamentavimą, ESCO neturi teisės sudaryti šilumos tiekimo sutarčių ir pastatų savininkams pateikti sąskaitas už šilumos energijos tiekimo paslaugas ir į jas įtraukti savo maržą. Tokiu būdu dalis potencialių ESCO eliminuojama iš rinkos dėl teisinės bazės sukuriamų apribojimų.

Pastato savininkas gali pateikti netikslią informaciją apie patalpų vidaus temperatūrą per šildymo sezoną

ESCO teikiama informacija apie pastate palaikomą temperatūrą turi būti kiek galima tikslesnė, nes ji yra tiesiogiai susijusi su energijos kiekiu, kuris bus sutaupomas po renovacijos. Pavyzdžiui, jei pastate vidutinė temperatūra buvo 18 °C, o pastato savininkas pranešė, kad temperatūra buvo 20 °C, dėl sumažėjusios sutaupymo galimybės ESCO (įsipareigojusi užtikrinti 20 °C) gali neįvykdyti sutartinio energijos sutaupymo įsipareigojimo.

Yra apskaičiuota, kad vidaus temperatūrą padidinus 1°C (nuo 17 iki 18°C), sutaupymo dydis sumažėja 5,6 %, ir kai pastato savininkas tvirtina, kad vidaus temperatūra buvo 20°C, bet faktiškai ji buvo 18°C, šilumos sutaupymo galimybė sumažės 10,6 %.

Mažos apimties projektai

ESCO kompanijoms yra sudėtinga įgyvendinti mažos apimties projektus, nes jos turi investuoti daugiau laiko ir išteklių.

Nėra vienos viešosios paskirties pastatų (ir gatvių apšvietimo įrangos) duomenų bazės

Lietuva neturi vienos duomenų bazės, kurioje būtų informacija apie pastatus, pvz., pastatų plotą, šildomą plotą, pastatų energinio efektyvumo klasę, šildymo energijos poreikį pastatuose, šildymo energijos (elektros energijos) poreikį karštam vandeniui ruošti, elektros energijos poreikį pastatuose ir kt. Taip pat nėra vieningos duomenų bazės, kurioje būtų pateikta informacija apie gatvių apšvietimo įrangą. Duomenis apie gatvių apšvietimo tinklą tvarko nemažai įmonių. Dėl duomenų stokos bei sudėtingo surinkimo trūksta skaidrumo bei informacijos apie infrastruktūros būklę, o ESCO kompanijos turi mažiau galimybių naudotis duomenimis priimdamos sprendimus ankstyvose projektų stadijose.

Atitinkamų žinių apie ESCO ir patirties trūkumas potencialiose ESCO

Lietuvoje nėra daug ETPT (Energijos taupymo paslaugų teikimas) sutartimis grindžiamų viešųjų pirkimų, susijusių su viešosios paskirties pastatų renovacija. Tai yra pagrindinė priežastis kodėl Lietuvos įmonės neturi atitinkamų žinių apie ESCO ir su jomis susijusios patirties.

Kadangi įmonės nėra susipažinusios su ESCO verslo modeliu, principais, rizika ir nauda, jos gali nenorėti imtis ESCO projektų arba patirti sunkumų pradėjusios tokius projektus įgyvendinti.

Sudėtingos galimybės refinansuoti trumpalaikes paskolas baigus įgyvendinti modernizacijos projektus

Viena pagrindinių komercinių bankų išskiriamų kliūčių yra neapibrėžtumas dėl to, ar pasibaigus projekto įgyvendinimui paskolos gavėjas turės galimybę refinansuoti trumpalaikę paskolą. Tokių mechanizmų nebuvimas sukurs papildomų sunkumų norint gauti trumpalaikį finansavimą.

Komercinių bankų nenoras teikti ilgalaikes paskolas ESCO projektams finansuoti

Remiantis bankų pateikta informacija, bankams trūksta informacijos apie energijos vartojimo efektyvumo potencialą ir ypač patirtį skolinant projektams įgyvendinamiems per ESCO modelį. Bankai taip pat ne iki galo supranta finansinį modelį renovuojant pastatus per ESCO modelį, nerodo didelės iniciatyvos teikti ESCO projektams ilgalaikių paskolų dėl esamų reglamentavimo sąlygų, sutarčių struktūros ir neapibrėžtumo, susijusio su potencialių ESCO kvalifikacija. Dabartiniai bankų darbuotojai neturi skolinimo ESCO projektams patirties, todėl gali neturėti pakankamai žinių, kaip reiktų tiksliai įvertinti su jais susijusią finansinę riziką. Komerciniai bankai turėtų pasisamdyti naujų specialistų, kurie atliktų kruopštų rizikos vertinimą.

Kita vertus, komerciniai bankai svarstyti trumpalaikių paskolų teikimą per ESCO įgyvendinamiems projektams bei svarstyti tokių projektų refinansavimą per alternatyvius mechanizmus su mažesne prisiimama rizika ir fiksuotomis pajamomis.

ESCO rinkos problematikos Lietuvoje apibendrinimas

Europos Komisija kasmet rengia ESCO rinkos Europoje apžvalgą, kurioje aprašomos įvairių šalių ESCO rinkos, įskaitant ESCO kompanijų dalyvavimą, rinkos plėtros galimybes, pagrindinius barjerus kiekvienoje šalyje. Europos Komisija 2014 m. parengė 2013 metų ESCO rinkos ataskaitą²³, kurioje yra aptariama ir Lietuvos ESCO rinka.

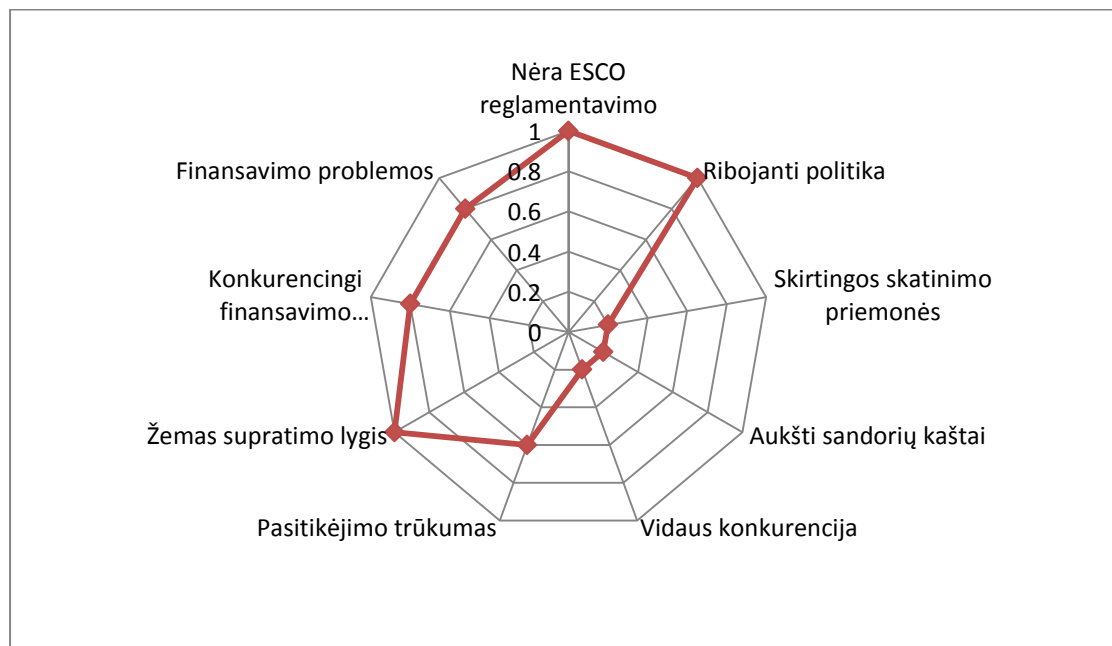
Ataskaitoje aprašoma, jog Lietuvoje ESCO rinka prasidėjo 2001-2003 m. vykdant projektą „Energijos aptarnavimo įmonės Lietuvoje“. Paprastai modelio įgyvendinime dalyvaujančios įmonės buvo didelės kompanijos, kurių pagrindinė veikla – ne ESCO modelio įgyvendinimas. Nuo tada Lietuvoje apytiksliai veikia tik 3-5 aktyvios energijos aptarnavimo ir tiekimo įmonės, įskaitant ir ekspertus, kurios yra kaip didelių kompanijų dukterinės įmonės ir energetinių paslaugų teikimo nesiūlo kaip pagrindinio savo verslo. Tarp minėtų kelių aktyvių kompanijų, tik viena yra vietinė įmonė. Ataskaitoje pažymima, kad Lietuvoje nėra jokios ESCO asociacijos, tačiau yra keletas asociacijų, kurios reprezentuoja ESCO veiklą, pvz., LITBIOMA, LSTA, Lietuvos energetikos institutas.

Dažniausiai Lietuvoje įgyvendinti ESCO projektai buvo šildymo srityje ir apėmė biokuro ir kitų vietinių šaltinių katilinių modernizavimą.

Nors Lietuvoje yra patvirtinta daug strategijų, kurios numato tam tikrų tikslų siekimą energijos efektyvumo srityje (buvo aptarta 1.1.1. skyriuje), Lietuvoje nėra pakankamo ESCO reglamentavimo. To labai trūksta siekiant užtikrinti pasitikėjimą ir skaidrumą rinkoje. Nesant teisiniam reguliavimui, projektai skirtingai įgyvendinami, skirtingai interpretuojami, galimai kyla ginčai dėl rezultatų interpretavimo. Be to, ESCO modelio įgyvendinimą apriboja sudėtingos viešųjų pirkimų procedūros. Anot ataskaitos, nors anksčiau ir buvo parengtos bei skatinamos taikyti praktikoje tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose standartinės ESCO sutartys, jų pritaikymo įtaka nėra žinoma.

²³ The European ESCO market report 2013. *JRC science and policy reports*, Paolo Bertoldi, Benigna Boza-Kiss, Strahil Panev, Nicola Labanca, 2014.

Europos Komisijos ataskaitoje taip pat aptarti pagrindiniai ESCO rinkos barjerai Lietuvoje. Šių barjerų apibendrinimas pateikiamas grafike žemiau.

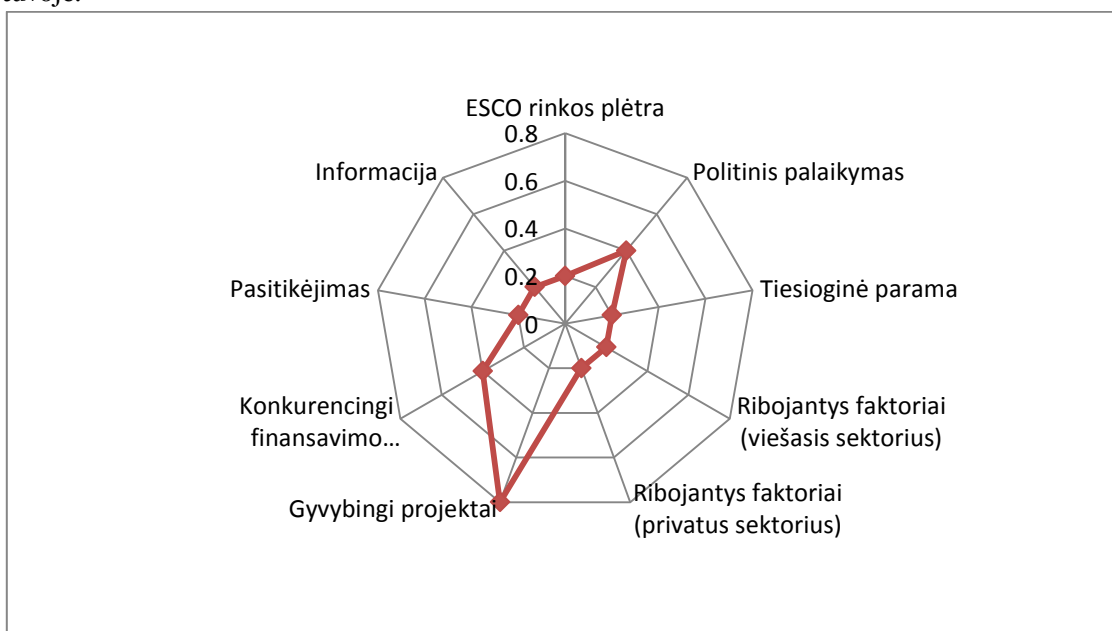
Paveikslas 8. ESCO rinkos barjerai Lietuvoje. Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. ESCO rinkos ataskaita.

Kaip aprašyta Europos Komisijos ataskaitoje, pagrindinė kliūtis ESCO projektams yra patikimos informacijos apie šią rinką ir galimybes trūkumas, bei savivaldybių ir finansinių institucijų ribotas supratimas apie energetinį efektyvumą. Pažymėtina, jog ESCO projektai administraciniu požiūriu yra sudėtingi, nepalankios pirkimų procedūros sukuria sudėtingą aplinką ESCO projektų plėtrai. ESCO projektams Lietuvoje taikoma griežta apskaita ir atsiskaitymas, be to, energijos išlaidos gali būti apmokamos tik tiesiogiai energijos tiekėjui, o ne trečiajai šaliai (ESCO įmonei). Taip pat yra sudėtinga atskirti atsakomybes tarp įvairių institucijų, trūksta kryptingos politikos, remiančios plėtrą ir efektyvios energetikos politikos vystymąsi.

Po finansų krizės finansinis sektorius taiko griežtesnius reikalavimus ir reikalauja stipresnių rizikos mažinimo priemonių, todėl bankų paskolos dažnu atveju nėra patrauklios ESCO projektams. Tikimasi, kad galimybė finansiškai remti pastatų renovaciją bus reikšminga ESCO rinkos plėtrai. Tai galėtų turėti įtakos užtikrinant didesnę sėkmę ir aiškesnį energijos renovacijos kelią ESCO arba kitiems modeliams.

Europos Komisijos ataskaitoje pažymėta, kad atsižvelgiant į visus aukščiau esančiame paveiksle paminėtus barjerus, ESCO rinka turi ribotas galimybes kurtis ir vystytis.

Žemiau esančiame paveiksle apibendrintai pateikiama informacija apie ESCO rinkos ypatybes ir būklę Lietuvoje.

Paveikslas 9. ESCO rinkos Lietuvoje ypatybės. Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. ESCO rinkos ataskaita.

Europos Komisijos ataskaitoje pažymėta, kokie yra būtini pakeitimai siekiant paskatinti ESCO rinkos kūrimąsi. Pirmiausia yra labai svarbu sutvarkyti finansavimo mechanizmą. Antra, teisinės bazės sukūrimas bei teisinių kliūčių pašalinimas turėtų didelę paskatą ESCO modelio įgyvendinimui. Trečia, privalo būti skiriamas didelis dėmesys informacijos sklaidai, pasitikėjimo didinimui.

3. Papildomų privačių lėšų pritraukimas

3.1. Potencialių privačių lėšų šaltinių identifikavimas

Tarptautinių finansų institucijų analizė

Šioje ex ante vertinimo dalyje pateikiama tarptautinių finansų institucijų paslaugų ir produktų, kurie gali būti aktualūs sektoriui, analizė. Analizuojama ERPB, EIB, NIB ir CEB bankų veikla, paslaugos ir produktai. Nėra analizuojamos tarptautinės finansų institucijos, kurios nevykdo ir artimiausiu metu neplanuoja vykdyti veiklos Lietuvoje energetinio efektyvumo srityje.

Kiekvienos institucijos atveju buvo apžvelgtos pagrindinės veiklos kryptys, institucijos veiklos ir finansiniai rodikliai, veikla energetinio efektyvumo sektoriuje, veikla Lietuvoje ir pagrindiniai produktai ir paslaugos.

Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas

ERPB siekia skatinti ekonomines reformas, kurios paspartina valstybių perėjimą prie atviros ir demokratiškos rinkos ekonomikos²⁴.

Bankas finansuoja projektus žemės ūkio, energijos vartojimo efektyvumo, finansų įstaigų, gamybos, vietinės aplinkosaugos infrastruktūros, gamtos išteklių, energetikos, nuosavybės, turizmo, mažų ir vidutinių įmonių, telekomunikacijų, informacinių technologijų, žiniasklaidos ir transporto srityse²⁵.

Pagrindiniai banko veiklos ir finansiniai rodikliai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 25. Pagrindiniai ERPB veiklos ir finansiniai rodikliai.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008-2013
Projektų skaičius (vnt.)	302	311	386	380	393	392	2 164
Prisiimti įsipareigojimai (mln. €)²⁶	5 087	7 861	9 009	9 051	8 920	8 498	-
Išmokėta lėšų²⁷ (mln. €)	5 000	5 500	6.000	6 700	6 000	5 900	35 100
Pritrauktas finansavimas (mln. €)	8 372	10 353	13 174	20 802	17 372	13 488	83 561
Bendra (ERPB + kitos lėšos)	12 889	18 087	22 039	29 479	24 871	20 527	103 021

Šaltinis: 2008-2013 metų ERBP finansinių ataskaitų duomenys²⁸.

²⁴ <http://www.ebrd.com/pages/about/what/mission.shtml>

²⁵ About the EBRD Factsheet, 08 January 2013 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/about.pdf>)

²⁶ Angl. Annual Business Volume

²⁷ Bruto.

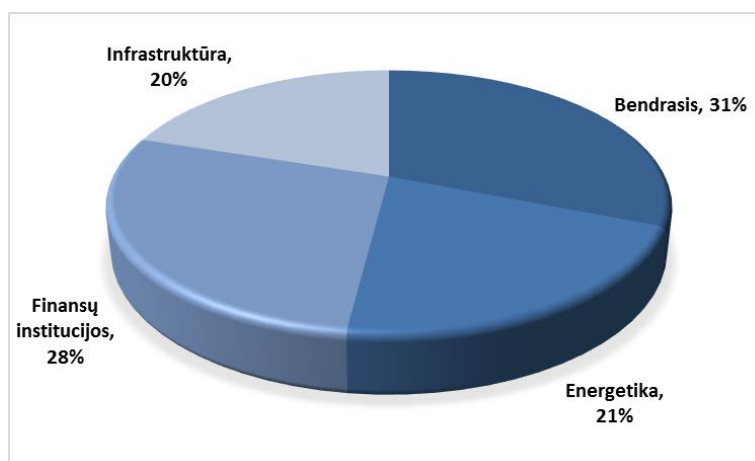
²⁸ EBRD Financial Report 2013 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/ar13e.pdf>);

EBRD Financial Report 2012 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/fr12e.pdf>);

EBRD Financial Report 2010 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/fr10e.pdf>);

EBRD Financial Report 2008 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/fso8e.pdf>)

ERPB 2013 m. finansuotų projektų pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

Paveikslas 10. ERPB 2013 m. finansuotų projektų pasiskirstymas pagal sektorius²⁹

ERPB skirstyme bendrasis sektorius apima žemės ūkį, pramonę, paslaugas, nuosavybę, turizmą ir telekomunikacijas; energetikos sektorius – gamtos išteklių ir elektros energijos gamybos sričių projektus; finansų institucijų sektorius – investicijas į labai mažas, mažas ir vidutines įmones; infrastruktūros sektorius – vietinę aplinkosaugos infrastruktūrą, transportą.

Energetinio efektyvumo projektų finansavimas

ERPB energetinio efektyvumo projektus įgyvendina per Tvarios energetikos iniciatyvą (SEI). 2013 m. iniciatyvos biudžetas siekė 28 proc. metinės banko apyvartos arba 2,4 mlrd. eurų, o bendra energetinio efektyvumo projektų vertė – 13,5 mlrd. eurų. 2013 m. buvo finansuoti 154 tvarios energetikos projektai. Šiuo metu įgyvendinamas trečiasis SEI etapas – 2012-2014 m. Planuojama, kad šiuo laikotarpiu iniciatyvos įgyvendinimui bankas skirs 4,5-6,5 mlrd. eurų.

Lyginant su ankstesniais metais pastebimas SEI biudžeto dalies didėjimas bendroje ERPB apyvartoje (nuo 26 proc. 2012 m. (2,3 mlrd. eurų) iki 28 proc. 2013 m. (2,4 mlrd. eurų)). Tiesa, absoliučiais skaičiais lėšų suma išliko beveik tokia pati. Bankas numato, jog ateityje energetinio efektyvumo svarba tarp banko prioritetų nemažės.

SEI projektai apima komercinį finansavimą, techninę pagalbą analizuojant rinkos kliūtis, energetinį auditą, mokymus, informacijos sklaidą ir subsidijų bendrąjį finansavimą. Taip pat apima politinį dialogą plėtojant institucinę ir teisinę sistemą, kuri skatintų tvarios energetikos projektų plėtrą.

Šių instrumentų pagalba ERPB skatina tvarią energetiką visuose sektoriuose ir valstybėse, kur bankas investuoja.

2013 m. ERPB praplėtė SEI, patvirtindama Tvarių išteklių iniciatyvą (SRI), kuri skirta skatinti tvarų išteklių ir vandens naudojimą, siekiant SEI energijos efektyvumo, atsinaujinančių energijos išteklių ir prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų. 2013 m. ERPB finansavo 32 projektus, kurie prisidėjo prie tvaraus išteklių ir vandens naudojimo 16-oje valstybių.

2013 pabaigoje ERPB patvirtino naują energetikos sektoriaus strategiją³⁰. Šiame dokumente ERPB įtvirtina savo įsipareigojimus padėti šalims naudoti gavyboms kurti tvarios energetikos ateitį. Svarbiausias strategijos prioritetas yra energijos vartojimo efektyvumas, pripažįstant, jog tai yra tinkamiausias kelias siekiant tvarios, saugios ir prieinamos energijos. Strategija pabrėžia energetikos sektoriaus ekonominę svarbą, viešojo ir privataus sektorių sąveiką bei poveikį aplinkai ir energetikos sektorių įvardina kaip vieną iš pagrindinių priemonių, siekiant ERPB tikslų. Strategijoje taip pat

²⁹ Šaltinis: EBRD Annual Report 2013

³⁰ www.ebrd.com/pages/sector/powerenergy/energy-strategy.shtml

akcentuojama parama atsinaujinantiems energijos ištekliams, kuri apima tiek energijos generavimo pajėgumų, tiek pagrindinės infrastruktūros, tokios kaip perdavimo linijų ir t. t., finansavimą.

Nauja energetikos sektoriaus strategija pabrėžia ERPB dėmesį struktūrinėms reformoms – siekį pasitelkti rinkos jėgas ir privatų sektorių, kad padaryti energetikos sektorių labiau tvarų aplinkos, ekonomikos ir politiniu požiūriais. Joje taip pat sustiprinta ERPB parama energijai iš atsinaujinančių išteklių, kuri apims investicijas į svarbiausius projektus ir infrastruktūrą, taip pat toliau šalims bus teikiama pagalba vystant savo teisinio reguliavimo sistemas.

Remiantis strategija ERPB savo veiklą plėtos septyniose srityse. ERPB sieks:

- skatinti energijos vartojimo efektyvumą ir paklausos pusės priemones;
- plėtoti stiprias ir likvidžias energetikos sektoriaus rinkas (stiprinti privataus kapitalo ir rinką skatinančią infrastruktūrą);
- peržiūrėti energetikos sistemas (remti sumaniojo elektros tinklo infrastruktūrą ir pažangias technologijas);
- pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio (didinti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimą ir padėti ekonomikai spręsti visuotinius klimato kaitos tikslus);
- gaminti ir tiekti ekologiškesnę energiją (padėti valstybėms pereiti nuo anglių prie dujų ir mažinti nuostolingą dujų deginimą (dujų fakelus));
- nustatyti standartus ir identifikuoti geriausią patirtį (pvz., Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva³¹);
- skatinti platesnį energetikos sektoriaus vaidmenį stiprinant valstybių ekonomikas.

Tvarios energijos finansavimo priemonių (SEFF) kredito linijos, skirtos vietinėms finansų institucijoms, tvarios energetikos investiciniams projektams finansuoti, yra pagrindinis SEI elementas.

Finansavimas buvo skiriamas dviem pagrindinėms sritims: energetinio efektyvumo ir nedidelės apimties atsinaujinančių energijos išteklių projektams, pasinaudojant vietinėmis finansų įstaigomis kurios perskolino lėšas savo klientams. Taip pat bankas teikia techninę pagalbą – ekspertines žinias, reikalingas finansų įstaigoms siekiant tinkamai įvertinti tvarios energetikos projektų potencialą. Finansų įstaigos įgyja žinių, kaip reikia vertinti energetinių projektų tinkamumą bei vystyti paklausius finansinius produktus.

SEFF paskolos verslui paprastai siekia nuo kelių šimtų tūkstančių iki kelių milijonų eurų. Dažniausiai lėšos panaudojamos įsigyti ir įdiegti įrangai, sistemoms ar procesams. Finansavimą gavo projektai praktiškai visuose sektoriuose – nuo žemės ūkio iki pramonės ir paslaugų.

SEFF paskolos gyvenamiesiems pastatams paprastai siekia nuo kelių tūkstančių iki kelių šimtų tūkstančių eurų. Dažniausiai paskolos naudojamos pastatų fasadui atnaujinti. Paskolos teikiamos individualių namų, butų savininkams, daugiabučių namų asociacijoms, namų savininkų grupėms³².

Energetinio efektyvumo projektais buvo finansuojamas kogeneracijos sistemų įrengimas, katilų atnaujinimas, šildymo sistemų tipų / kuro keitimas, pramonės procesų tobulinimas, šilumos rekuperacijos sistemų įrengimas, energijos valdymo sistemų įrengimas, pastatų šiluminių savybių gerinimas, aukšto efektyvumo apšvietimo įrengimas ir pan.³³

Skolinimas per SEFF 2013 m. augo ir ERPB suteikė naujas paskolas 38 finansinėms institucijoms 16-oje valstybių. Šių paskolų vertė apie 454 mln. eurų. Šiuo metu veikia 23 SEFF 18-oje valstybių. 2013 m. programa išplėtė savo veiklą, ypač Balkanų regione per bankus finansuodama viešąjį sektorių. 2006-2013 m. laikotarpiu ERPB per SEFF institucijoms partnerėms išmokėjo 1,9 mlrd. eurų paskolų,

³¹ angl. Extractive Industry Transparency Initiative

³² <http://www.ebrdseff.com/en/seffs.html>

³³ Sustainable Energy Financing Facilities: Innovative Products for Businesses and Home Owners, EBRD (<http://www.ebrd.com/downloads/sector/eccc/sei-seff.pdf>)

kurios tarpininkams perskolino 1,6 mlrd. eurų. Iš viso buvo paremti 55.000 tvarios energetikos projektai³⁴.

Taip pat ERPB tiesiogiai finansuoja tvarios energetikos projektus, skatinančius pramonės ir savivaldybių infrastruktūros energetinį efektyvumą. ERPB investuoja į gyvenamųjų rajonų (kvartalų) šildymo projektus, kurie mažina šilumos nuostolius, taip pat projektus, kuriais atnaujinama nusidėvėjusi infrastruktūra bei pastatų energijos efektyvumo projektus (ERPB 2013 m. skyrė 83 mln. eurų aštuoniems projektams, o 2012 m. 5-iems projektams – 113 mln. eurų)³⁵.

Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko veikla Lietuvoje

ERPB Lietuvą įvardija kaip daug pasiekusią pereinamojo laikotarpio valstybę. Strategijoje Lietuvai³⁶ nurodoma, kad ERPB veikla šiuo metu apsiriboja ir ateityje apsiribos nedaugeliu prioritetų. Vienas iš keturių ERPB prioritetų, įvardintų šioje strategijoje, yra investicijų rėmimas atsinaujinančių energijos išteklių ir efektyvaus energijos naudojimo srityje. ERPB nurodo, jog remis šiuos projektus ir skatins investicijas, skirtas užtikrinti efektyvesnę energijos naudojimą, ypač visuomeniniuose pastatuose, komunalinių paslaugų įmonėse bei pramonės įmonėse. ERPB taip pat ieškos būdų, kaip remti investicijas į gyvenamųjų namų sektorių.

Remiantis Energetikos ministerijos atstovų duomenimis, ERPB svarsto galimybę dalyvauti masinėje viešųjų pastatų renovacijoje Lietuvoje, suteikdamas paskolą ESCO / administratoriui (tarpininkui)³⁷.

Informacija apie pagrindinius ERPB veiklos rodiklius Lietuvoje pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 26. ERPB veiklos rodikliai Lietuvoje.

Rodiklis	Reikšmė
Projektų skaičius (iš viso)	76
Įsipareigojimai (iš viso)³⁸	623 mln. EUR
Išmokėta lėšų (iš viso)	607 mln. EUR
Portfelio dalis privačiame sektoriuje	57 proc.

Šaltinis: <http://www.ebrd.com/pages/country/lithuania.shtml> (2014 m. kovo 31 d. duomenys)

Informacija apie ERPB portfelio raidą Lietuvoje 2008-2013 metais pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 27. ERPB portfelio raida Lietuvoje 2008-2013 metais.

Mln. € /vnt.	2008	2009	2010	2012	2013
Įsipareigojimai (iš viso)³⁹ (mln. EUR)	495	492	600	627	623,3
Vykdomų projektų skaičius (vnt.)	34	38	40	36	30
Pasirašyta sutarčių dėl projektų (vnt.)	n/d	7	5	2	6
Įsipareigojimai (metiniai)⁴⁰ (mln. EUR)	0	29	99	37	32

³⁴ EBRD Annual Report 2013 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/ar13e.pdf>)

³⁵ EBRD Annual Report 2013 (<http://www.ebrd.com/downloads/research/annual/ar13e.pdf>)

³⁶ Document of European Banks of Reconstruction and Development, Strategy for Lithuania as approved by the Board of Directors at its meeting on 13 November 2012 (<http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/lithuania.pdf>)

³⁷ 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Lithuania. Progress report task 2. 21 October 2013

³⁸ Angl. Net Cumulative Business Volume

³⁹ Angl. Net Cumulative Business Volume/Investment

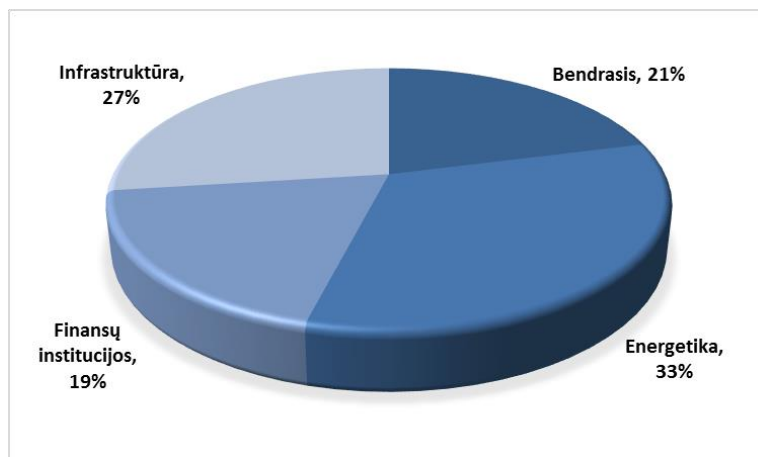
⁴⁰ Angl. Annual Business Volume/Investment

Mln. € /vnt.	2008	2009	2010	2012	2013
Išmokėta lėšų⁴¹ (mln. EUR)	18	6	95	n/d	n/d

Šaltinis: 2012 m. lapkričio mėn. 13 ERPB valdybos patvirtinta strategija Lietuvai⁴²

2014 m. rugpjūčio 31 d. duomenimis ERPB portfelio apimtis buvo 124,2 mln. eurų⁴³.

ERPB Lietuvoje finansuojamų projektų pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas žemiau esančiame paveiksle.

Paveikslas 11. ERPB Lietuvoje finansuojamų projektų pasiskirstymas pagal sektorius.

ERPB skirstyme bendrasis sektorius apima žemės ūkį, pramonę, paslaugas, nuosavybę, turizmą ir telekomunikacijas. Energetikos sektorius – gamtos išteklių ir elektros energijos gamybos sričių projektus. Finansų institucijų sektorius – investicijas į labai mažas, mažas ir vidutines įmones, infrastruktūros sektorius – vietinę aplinkosaugos infrastruktūrą, transportą.

2009 m. spalio mėn., iš dalies reaguodamas į krizę, ERPB suteikė AB Šiaulių bankui 30 mln. eurų konvertuojamąją paskolą, kuria siekta palengvinti kreditų suteikimą Lietuvos MVĮ ir banko vykdomą ES remiamų investicijų bei Lietuvos Vyriausybės programų bendrą finansavimą⁴⁴.

2009 m. spalio mėn. pasirašyta sutartis su AB Lietuvos elektrine, pagal kurią ERPB suteikė 71 mln. eurų paskolą kombinuoto ciklo dujų turbininio bloko statybos finansavimui. Bendra projekto vertė – 360 mln. eurų⁴⁵.

2012 m. spalio mėn. pasirašyta sutartis su LK AB Klaipėdos Smeltė tarptautinio paskirstymo centro Klaipėdos uoste statyboms⁴⁶.

Produktai

Pagrindiniai ERPB siūlomi produktai yra paskolos ir garantijos.

Paskolos

Paskolos sąlygos nustatomos vertinant konkretaus projekto finansinius srautus ir kliento gebėjimą grąžinti paskolą per sutartą laikotarpį. Kredito rizika gali būti pilnai prisiimta banko arba iš dalies

⁴¹ *Angl. Gross Disbursements*

⁴² <http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/lithuania.pdf>

⁴³ Lithuania Factsheet, 2013 August (<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/lithuania.pdf>)

⁴⁴ Document of European Banks of Reconstruction and Development, Strategy for Lithuania as approved by the Board of Directors at its meeting on 13 November 2012 (<http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/lithuania.pdf>), <http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2009/40437.shtml>

⁴⁵ <http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2009/40324.shtml>

⁴⁶ <http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2012/44212.shtml>

sindikuota į rinką. Paskola gali būti užtikrinta skolininko turtu ir / arba gali būti konvertuojama į akcijas ar susieta su kapitalu.

Informacija apie ERPB paskoloms keliamus reikalavimus pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 28. ERPB siūlomų produktų sąlygos.

Paskolos sąlygos	
Dydis	<ul style="list-style-type: none"> - minimalus paskolos dydis – 5 mln. EUR, tačiau kai kuriose valstybėse gali būti ir mažesnis; - mažesni projektai gali būti finansuojami per finansinius tarpininkus arba specialias programas, orientuotas į nedidelės apimties tiesiogines investicijas mažiau išsivysčiusiose valstybėse; - maksimalus paskolos dydis paprastai būna ne didesnis nei 230 mln. EUR; - paprastai ERPB finansuoja iki 35 proc. visos projekto vertės.
Palūkanų norma	<ul style="list-style-type: none"> - konkurencinga, įvertinus rinkos įkainius, pvz. EURIBOR; - ERPB nesiūlo lengvatinių paskolų, taip pat nekonkuruoja su privačiais bankais; - fiksuota arba kintanti palūkanų norma.
Tipas	- privilegijuota, pasitikėtina (subordinuota), „mezzanine“ ar konvertuojamoji skola.
Valiuta	- pagrindinėmis užsienio arba kai kurių valstybių vietinėmis valiutomis.
Trukmė	- 1-15 metų, išimtiniais atvejais iki 20 metų.
Atidėjimo laikotarpis	- analizuojama konkretaus projekto atveju.
Mokesčiai ir rinkliavos	
Banko marža	- nustatoma atsižvelgiant į konkrečios valstybės ir projekto rizikos laipsnį.
Papildomi mokesčiai	<ul style="list-style-type: none"> - vertinimo mokestis; - iš anksto mokamas struktūrizavimo mokestis (angl. <i>front-end</i> mokestis) - sindikuotos paskolos mokestis, jei taikoma; - įsipareigojimo mokestis, mokamas nuo įsipareigotos, bet nepanaudotos paskolos sumos; - paskolos konvertavimo mokesčiai; - avanso, atšaukimo ir vėlavimo mokesčiai, jei taikoma.
Kitos paskolos sąlygos ⁴⁷	
Atgręžtinis reikalavimas	- atgręžtinis reikalavimas, nukreiptas į laiduotojus, nėra visada reikalaujamas. Tačiau ERPB gali reikalauti specifinių veiklos ir užbaigimo garantijų arba kelti kitus reikalavimus, kurie atitinka įprastą praktiką.
Draudimas	- ERPB reikalauja iš projektų vykdytojų draudimo dėl įprastų rizikų, pvz., vagystės, gaisro, specifinių statybos rizikų ir pan.
Paskolos saugumas	<ul style="list-style-type: none"> - ERPB paprastai reikalauja, jog paskola būtų garantuota projekto turtu. Tai gali apimti: <ul style="list-style-type: none"> - nekilnojamojo turto įkeitimą, pvz. žemės, pastatų ir pan.; - kilnojamojo turto įkeitimą, pvz. įrangos ir pan.; - teises į įmonės pajamas užsienio ir vietine valiuta; - akcijų įmonėje įkeitimą; - teises į įmonės draudimo išmokas ir kitą iš sutarčių gaunamą naudą.
Įsipareigojimai pagal sutartį	- tipiniams projektams finansiniai įsipareigojimai pagal sutartį (angl. <i>finance covenants</i>) yra privalomi kaip paskolos paketo dalis. Tokie įsipareigojimai, nurodantys tam tikras skolininko finansinę būklę liečiančias sąlygas, nustatomi derybų būdu.

⁴⁷ Sąlygos priklauso nuo konkrečios paskolos.

Paskolos sąlygos	
Paskolos mokėjimas	
	- paprastai paskolos gražinamos lygiomis dalimis mokant dukart per metus. Ilgesni paskolos gražinimo terminai ir gražinimas nelygiomis dalimis gali būti taikomi išimtiniais atvejais.
Rizikų valdymas (angl. <i>hedging</i>)	
	- ERPB gali padėti valdyti finansų rizikas, susijusias su projekto turtu ir išsipareigojimais. Pagalba apima užsienio valiutų kursų svyravimo riziką, palūkanų normos riziką ir prekių kainos riziką.
Investicijos	
	- ERPB gali investuoti į kapitalo instrumentus pramonės, infrastruktūros ir finansų sektoriuose nuo 2 mln. € iki 100 mln. € priklausomai nuo galimos grąžos. Bankas užima tik mažumos poziciją ir turi aišką pasitraukimo strategiją. Banko taikomi instrumentai: <ul style="list-style-type: none"> - paprastosios akcijos (listinguojamos ir nelistinguojamos akcijos); - pasitikėtinos (subordinuotos) ir konvertuojamosios paskolos; - pajamų vekseliai⁴⁸; - išperkamosios privileijuotosios akcijos.

*Šaltinis: ERPB finansavimo vadovas (2013 rugsėjis)*⁴⁹

Garantijos

ERPB teikia įvairias garantijas – nuo garantijų dėl išsipareigojimų nevykdymo, pagal kurias bankas padengia nuostolius nepriklausomai nuo priežasties, iki garantijų dėl išsipareigojimų nevykdymo, atsirandančių dėl specifinių įvykių. Visais atvejais bankas vertina maksimalią riziką, kuri turi būti žinoma bei išmatuojama, ir kredito riziką, kuri privalo būti priimtina. Kiekvienos garantijos sąlygos vertinamos pagal konkretų atvejį.

⁴⁸ Angl. Income notes

⁴⁹ <http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/guidetofinancing.pdf>

Šiaurės investicijų bankas

NIB finansuoja Šiaurės ir Baltijos valstybių regiono konkurencingumą stiprinančius bei jų aplinką tausojančius projektus.

Bankas finansuoja projektus pažangių technologijų ir inovacijų, žmogiškojo kapitalo plėtros, infrastruktūros gerinimo, rinkos efektyvumo didinimo, efektyvesnio išteklių naudojimo, konkurencingos, mažai anglies dvideginio į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos plėtros, aplinkos ir ekosistemų apsaugos ir švarių technologijų vystymo srityse⁵⁰.

Pagrindiniai banko veiklos ir finansiniai rodikliai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 29. Pagrindiniai NIB veiklos ir finansiniai rodikliai.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 m.	2008-2013
Pasirašyta sutarčių (vnt.)	53	40	39	47	42	43	264
Pasirašyta sutarčių (mln. EUR)	2707	1417	1763	2608	2366	1810	12 671
Išmokėta lėšų (mln. EUR)	2486	1954	1274	1946	2355	1922	11 937
Turimų paskolų portfelis (mln. EUR)⁵¹	13 063	13 763	13 771	14 153	15 131	14 667	-
Išduotos garantijos (mln. EUR)	-	-	-	-	-	-	-
Garantijų įsipareigojimai (mln. EUR)	17	12	8	4	-	-	-

Šaltinis: NIB 2012-2013 metų metinės ataskaitos⁵²

NIB 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

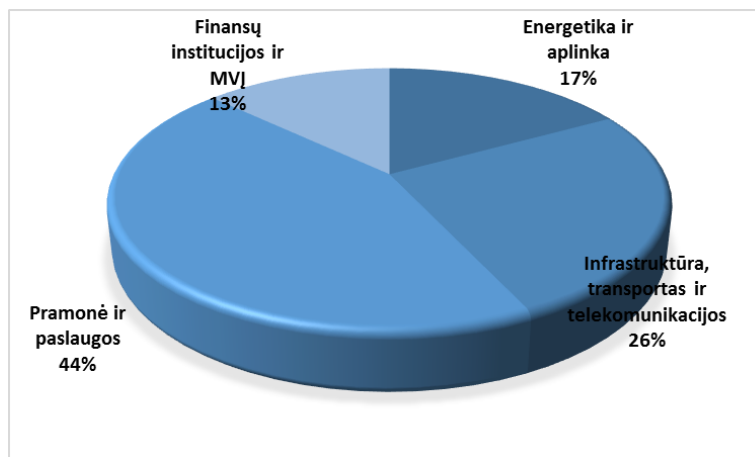
⁵⁰ http://www.nib.int/nib_in_brief/iaur_s_investicij_bankas

⁵¹ Angl. loans outstanding

⁵² NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2012

(https://www.nib.int/filebank/a/1363075450/5de88dfoff299f86b33058ebf2ec4e16/2930-Annual_Report_2012.pdf);
NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2013 (http://annual.nib.int/2013/filebank/630-NIB_Annual_Report_2013.pdf)

Paveikslas 12. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius⁵³

Infrastruktūros, transporto ir telekomunikacijų sektoriuje paskolos buvo nukreiptos į geležinkelių sistemas, uostų, švietimo ir sveikatos apsaugos infrastruktūrą. Pramonės ir paslaugų sektoriuje – į inovacijų finansavimą, ypač MTEP projektus, susijusius su technologijų plėtra. Finansų įstaigų ir MVĮ sektoriuje – į naudos gavėjus, kurių bankas negali tiesiogiai pasiekti (labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės). Finansavimas buvo teikiamas per programas, kurias įgyvendina vietiniai finansų tarpininkai.

Energetikos ir aplinkos sektoriuje paskolos buvo nukreiptos daugiausiai į atsinaujinančių energijos išteklių, ypač hidroenergijos, projektus. Taip pat finansuotos vėjo ir biomasės jėgainės. Be to, finansavimas buvo suteiktas elektros energijos perdavimo ir skirstymo sistemų modernizavimo projektams.

Energetinio efektyvumo projektų finansavimas

2008-2012 m. laikotarpiu NIB energetinio efektyvumo projektus finansavo per CLEERE skolinimo priemonę, kuri buvo skirta kovai arba prisitaikymui prie klimato kaitos visame pasaulyje. Per CLEERE bankas finansavo atsinaujinančių energijos išteklių, energijos efektyvumo, ekologiškesnių gamybos technologijų, mažinančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, plėtros pramonėje projektus, taip pat projektus, susijusius su elektros tinklų ir infrastruktūros pritaikymu prie klimato kaitos, pavyzdžiui, ekstremalių oro sąlygų.

2012 m. bankas padidino Klimato kaitos, energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių skolinimo priemonę 1-u mlrd. eurų – iki 4 mlrd. eurų, arba apie 33 proc. Naujos paskolos buvo skirtos daugiausiai energetikos, pramonės ir transporto sektorių projektams. Viso 2008-2012 m. per CLEERE priemonę pasirašyta paskolų sutarčių už 4.039 mln. eurų (lentelė žemiau).

Lentelė 30. Sutartys pasirašytos per CLEERE priemonę (mln. eurų)

	2008	2009	2010	2011	2012	Viso
Pasirašytos sutartys	505	495	628	1283	1128	4039

Šaltinis: http://www.nib.int/loans/environmental_lending_base_cleere

Šiuo metu NIB energetinio efektyvumo projektus finansuoja kaip vieną iš prioritetinių sričių, t.y. ne per specialiai tam sukurtą priemonę ar instrumentą. 2013 m. energetikos ir aplinkos sektoriaus projektams buvo suteikta paskolų už 302 mln. eurų.

⁵³ Šaltinis: NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2013 ([http://annual.nib.int/2013/filebank/630-NIB Annual Report 2013.pdf](http://annual.nib.int/2013/filebank/630-NIB%20Annual%20Report%202013.pdf))

Lentelė 31. NIB suteiktos paskolos energetikos ir aplinkos sektoriuose 2008-2013 m.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pasirašyta sutarčių energetikos sektoriuje (mln. EUR)	416	89	383	691	525 ⁵⁴	302
Pasirašyta sutarčių aplinkos sektoriuje (mln. EUR)	566	684	498	810		
Dalis nuo visų pasirašytų sutarčių vertės atitinkamais metais (energetika) (proc.)	15,4	6	22	26	22	17
Dalis nuo visų pasirašytų sutarčių vertės atitinkamais metais (aplinka) (proc.)	20,9	48	28	31		

Šaltiniai: NIB 2008-2013 metų metinės ataskaitos⁵⁵.

Pastaraisiais metais stebimas sutarčių, pasirašomų energetikos ir aplinkos sektoriaus projektų, apimčių mažėjimas. 2012 m. ženkliai išaugo banko finansavimas, skirtas skatinti inovacijas pramonės sektoriuje, energetikos ir aplinkos sektoriaus dalyje. Tiesa, stebimas ir bendrų banko veiklos apimčių mažėjimas (nuo 2366 mln. eurų iki 1810 mln. eurų), išskyrus finansų institucijų ir MVĮ finansavimą (2013 m. padidėjo nuo 198 iki 230 mln. eurų). Tokia situacija gali būti nulemta ir geresnės kokybės projektų pasiūlos konkrečiais metais, kadangi oficialiuose banko dokumentuose/pranešimuose nėra minimas NIB noras mažinti energijos efektyvumo srities finansavimą.

Projektų pavyzdžiai: 20 mln. paskola eurų 12 m. laikotarpiui Kemijoki Oy (Suomija) (2013 m. sausio 9 d.), skirta atnaujinti ir modernizuoti hidroelektrinę, 30 mln. eurų paskola 7 m. laikotarpiui Territorial Generating Company No 1 (Rusijos Federacija) (2012 m. gruodžio 4d.), skirta finansuoti investicijų programą, kuri remia tokius projektus kaip hidroelektrinių rekonstrukciją ir plėtrą, 44 mln. eurų paskola 10 m. laikotarpiui Lyse Energi AS (Norvegija) (2012 m. spalio 8 d.), skirta elektros tinklo modernizacijai.

Energijos efektyvumo projektai įgyvendinami ir per finansų institucijas. Šios investicijos priskiriamos finansų institucijų ir MVĮ sektoriui, tačiau NIB per paskolų programas, įgyvendinamas partnerių finansinių institucijų, remia taip pat ir kitus energetikos sektoriaus projektus. 2013 m. buvo patvirtintos septynios programos, remiančios MVĮ ir aplinkos sektorius, tame tarpe atsinaujinančius energijos išteklius.

Papildomai buvo patvirtinta viena programa, skirta energijos efektyvumo investicijoms Šiaurės Vakarų Rusijoje. Iš viso finansų institucijų ir MVĮ sektoriuje pasirašyta sutarčių už 230 mln. eurų arba 13 proc. visų paskolų sutarčių vertės⁵⁶.

Šiaurės investicijų banko veikla Lietuvoje

2007-2013 m. Lietuvoje registruotiems juridiniams asmenims NIB suteikė 13 paskolų. Šių paskolų vertė – 417,6 mln. eurų, trukmė – 10-20 metų (žr. lentelę žemiau). Trys iš jų buvo suteiktos energetikos ir aplinkos sektoriaus projektams ir siekė nuo 15 mln. eurų iki 100 mln. eurų. Verta

⁵⁴ Energetikos ir aplinkos sektoriai nuo 2012 m. metinėje ataskaitoje nurodomi kartu. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog 2008-2011 m. laikotarpio duomenys apima tik energetikos sektorių, tuo tarpu 2012-2013 m. – energetikos ir aplinkos sektorius.

⁵⁵ NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2013, NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2012, NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2011, NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2010, NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2009, NORDIC INVESTMENT BANK Annual Report 2008.

⁵⁶ Annual Review 2013 (https://www.nib.int/filebank/a/1396520875/6690a07ca472a8382a5678b8d2579b1b/3689-A_Review_2013.pdf)

paminėti, jog taip pat buvo suteikta viena paskola finansų institucijai. 2007 m. 5,5 mln. eurų paskola suteikta Šiaulių bankui, kuris šias lėšas nukreipė MVĮ finansavimui.

Lentelė 32. NIB Lietuvoje finansuotų projektų skaičius ir vertė.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
Vertė (mln. EUR.)	5,5	25	135	20	9,6	42,5	180	417,6
Projektų skaičius (vnt.)	1	2	3	1	1	2	3	13

Šaltinis: http://www.nib.int/loans/agreed_loans

Energetikos ir aplinkos sektoriuje didžiausia paskola išduota 2009 m. - Lietuvos Respublikos finansų ministerija pasirašė sutartį su banku dėl 100 mln. eurų paskolos Lietuvai. Suteiktos paskolos lėšos skirtos visuomeninės paskirties pastatams ir daugiabučiams (pastatytiems iki 1992 m.) atnaujinti, siekiant sumažinti šildymo kaštus ir efektyviai taupyti energijos išteklius. Paskolos grąžinimo laikotarpis – 20 metų. Iš banko gautas lėšas Finansų ministerija pervedė tiesiogiai institucijoms, įstaigoms ir organizacijoms, įgyvendinančioms projektus pagal Valstybės investicijų ir Daugiabučių atnaujinimo (modernizavimo) programas⁵⁷.

Produktai

Bankas savo klientams siūlo ilgalaikes paskolas ir garantijas. Atsižvelgiant į NIB misiją, visi banko finansuojami projektai privalo prisidėti prie konkurencingumo stiprinimo ir / arba aplinkos tausojimo, t.y. dviejų pagrindinių NIB strateginių tikslų.

Lentelė 33. NIB siūlomų finansinių produktų sąlygos.

Paskolos sąlygos	
Tikslinė grupė	- bankas teikia paskolas ir garantijas privataus ir viešojo sektoriaus įmonėms, vyriausybėms, savivaldybėms ir finansų įstaigoms.
Dydis	- paprastai banko paskolos yra naudojamos finansuoti dideliems projektams, kurių bendra vertė yra didesnė nei 50 mln. EUR. MVĮ bankas finansuoja per tarpininkus; - paprastai paskolos dydis yra 10-100 mln. EUR; - paskola ar garantija paprastai neturi viršyti 50 proc. bendros projekto vertės.
Palūkanų norma	- konkurencinga, įvertinus rinkos situaciją; - NIB siūlo paskolas ir garantijas komerciškai pagrįstomis bankininkystės sąlygomis, t.y. be subsidijos elemento; NIB nekonkuruoja su privačiais bankais; - NIB neteikia subsidijų ar finansinės paramos; - fiksuota arba kintančia palūkanų norma; - NIB siekia papildyti kitus finansinius šaltinius ir sukurti pridėtinę vertę per ilgalaikį finansavimą ir tarptautinės finansų įstaigos statusą.
Valiuta	- klientas gali rinktis tarp pagrindinių konvertuojamų valiutų.

⁵⁷ http://www.finmin.lt/web/finmin/naujienos?erp_item=naujiena_001265

Paskolos sąlygos	
Trukmė	<ul style="list-style-type: none"> - paprastai paskolos suteikiamos turto, sukurto projekto metu, naudingo ekonominio gyvavimo laikotarpiui arba sutarčių, užtikrinančių finansavimą, laikotarpiui; - paskolos trukmė gali siekti iki 25-30 metų, pvz.: <ul style="list-style-type: none"> - vyriausybės teikiamoms paskoloms arba paskoloms, garantuotoms valstybės (15-25 metų); - paskoloms verslui (5-15 metų); - VPSP projektams (5-15 metų); - MVĮ finansavimui per finansinius tarpininkus (5-12 metų)
Atidėjimo laikotarpis	<ul style="list-style-type: none"> - atidėjimo laikotarpio galimybė analizuojama konkretaus projekto atveju; - atidėjimo laikotarpis iki 5 m.
Lėšų panaudojimo apribojimai	<ul style="list-style-type: none"> - paskolų lėšos gali būti naudojamos bet kokiems su projektu susijusiems kaštams padengti.
Specifiniai reikalavimai projektų turiniui	<ul style="list-style-type: none"> - paskolos teikiamos tik projektams, kurie stiprina konkurencingumą ir tausoja aplinką.
Mokesčiai ir rinkliavos	
Banko marža	<ul style="list-style-type: none"> - nėra informacijos.
Papildomi mokesčiai	<ul style="list-style-type: none"> - mokesčiai apima <i>inter alia</i> išipareigojimų ir parengimo mokesčius.
Kitos paskolos sąlygos	
Paskolos užtikrinimas	<ul style="list-style-type: none"> - negalima išskirti specifinių paskolos užtikrinimo priemonių, kurių reikalauja bankas. Vertinimas atliekamas konkrečiam projektui ir remiantis šio vertinimo rezultatais reikalaujama adekvačių paskolos užtikrinimo priemonių; - NIB gali suteikti ir paskolas be užstato sandorio šalims, jei jos turi pakankamą kreditingumą. Tokiu atveju bankas reikalauja papildomų susitarimų tarp sandorio šalių, kurie įtraukiami į paskolos dokumentų paketą.
Techninė pagalba	<ul style="list-style-type: none"> - NIB gali padėti savo klientams su projekto ir struktūrizuotu finansavimu, pavyzdžiui, naudojant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės modelį.

Šaltinis: http://www.nib.int/loans/loan_characteristics

Žemiau pateikiamas tipinio VPSP projekto finansavimo pavyzdys.

Akcininkų lėšų dalis: 10-15%, bankų paskolos: 90-85%
Akcininkų lėšos įnešamos prieš paskolų išmokėjimą arba <i>pro-rata</i> principu (tačiau tokiu atveju reikalingos papildomos garantijos, užtikrinimo priemonės).
Pagrindinio scenarijaus finansinių prognozių rodikliai: <ul style="list-style-type: none"> - min. DSCR > 1.20-1.25 - min. LCR > 1.25-1.30
Paskolų trukmė: VPSP sutarties trukmė minus 2-3 metai, tačiau ne ilgiau kaip 25-30 metai
Privalomieji rezervai: <ul style="list-style-type: none"> - paskolų aptarnavimo rezervas (DSRA) – 6 mėnesių - reinvesticijų (MRA) – 3-4 metams į priekį (pvz. 100%, 75%, 50%, 25% principu)
Garantijos ir saugumo užtikrinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> - projekto įmonės (SPV) akcijų įkeitimas - banko sąskaitų likučių įkeitimas - teisių į projekto sutartis bei pagal jas gaunamas lėšas, draudimo išmokas, įkeitimas - tiesioginiai susitarimai ir teisė pakeisti išipareigojimų nevykdančią sutarties šalį

Šaltinis: „PPP projektų finansavimo galimybės“, Šiaurės Investicijų Bankas (NIB), 2013 m. gegužės 31 d.

Europos investicijų bankas

EIB remia projektus, kurie reikšmingai prisideda prie ekonomikos augimo, užimtumo didinimo, ekonominės ir socialinės sanglaudos ir aplinkos tvarumo Europoje ir už jos ribų. EIB yra svarbus instrumentas, skirtas padėti valstybėms atsigausti po ekonominės krizės.

EIB teikia finansavimą žinių ekonomikos, TEN-T, konkurencingos ir saugios energetikos, MVĮ ir "mid-caps"⁵⁸ įmonių, miestų atnaujinimo, aplinkosaugos, atsinaujinančių energijos išteklių ir energijos efektyvumo bei tvaraus transporto projektams.

EIF yra EIB grupės dalis, teikianti rizikos kapitalo sprendimus finansų tarpininkams ir taip remiantis MVĮ bei skatinantis Europoje diegti inovacijas.

Pagrindiniai banko veiklos ir finansiniai rodikliai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 34. Pagrindiniai EIB veiklos ir finansiniai rodikliai.

Mln. EUR	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2008-2013
Pasirašyta sutarčių (vnt.)	n/d	400	433	453	472	414	2172
Pasirašyta sutarčių (mln. €)	71 736	52 159	60 880	71 760	79 102	57 625	393 262
Išmokėta lėšų (mln. €)	54 001	51 055	59 881	58 745	54 022	48 614	326 318
Pritrauktas finansavimas⁵⁹ (mln. €)	72 134	71 309	76 021	67 024	79 386	59 497	425 371
Turimų paskolų portfelis (mln. €)	428 138	413 374	395 597	360 553	324 150	350 289	-
EIF							
Pasirašyta sutarčių dėl (mln. €):	3365,8	2570	2654	2839	3031	2552	13 646
Kapitalo investicijos (mln. €)	1468	1350	-	-	-	-	2818
Kapitalo investicijos (sutartys, vnt.)	90	55	-	-	-	-	145
Garantijų (mln. €)	1844	1180	1461	1909	2298	2143	-
Garantijos (sutartys, vnt.)	69	43	47	35	22	20	236
Mikrofinansavimas (mln. €)	53,8	40	77	-	-	-	170,8
Mikrofinansavimas (sutartys, vnt.)	26	14	17	-	-	-	57
Rizikos kapitalas (mln. €)	-	-	1126	930	733	409	3198
Rizikos kapitalas (sutartys, vnt.)	-	-	49	43	39	32	163

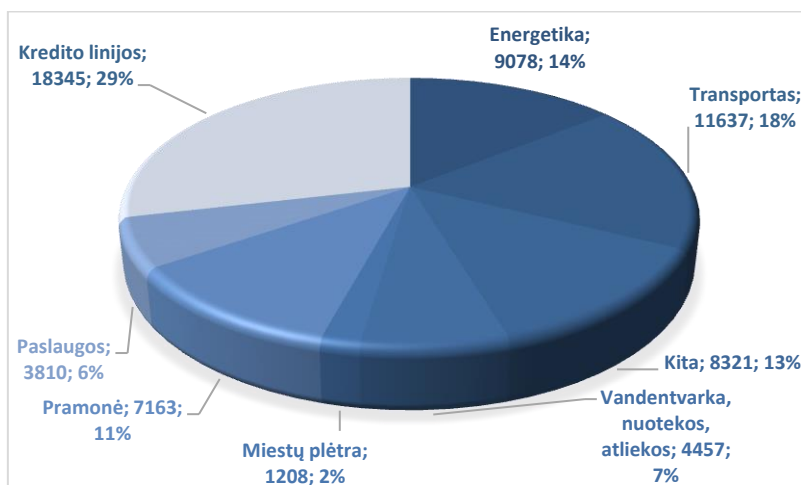
Šaltinis: EIB statistikos ir metinių ataskaitų duomenys⁶⁰.

⁵⁸ Įmonės turinčios 250-3.000 darbuotojų.

⁵⁹ Iki apsikeitimo sandorių (*angl. before swaps*)

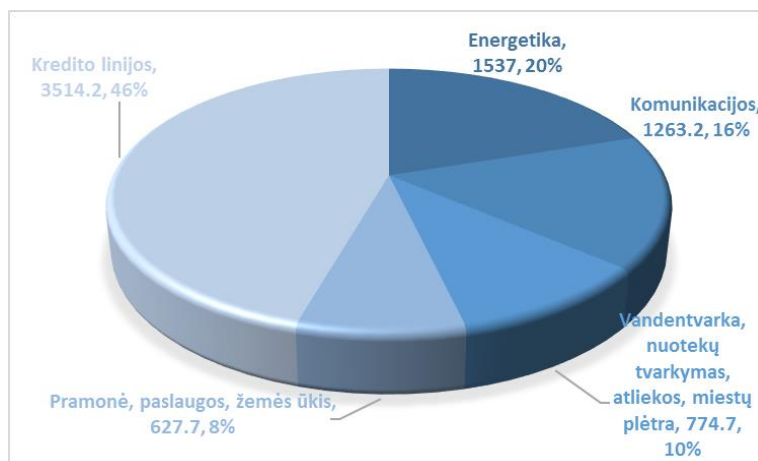
⁶⁰ EIB Statistical Report 2013, EIB Statistical Report 2012, EIB Statistical Report 2011, EIB Annual Report 2010 – "Statistical" volume, EIB Annual Report 2009 – "Statistical" volume, EIB Statistical Report 2008

EIB 2013 m. su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

Paveikslas 13. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius (Europos Sąjungoje) (mln. eurų)⁶¹

EIB 2013 m. su valstybėmis partnerėmis pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

Paveikslas 14. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius (Valstybės partnerės) (mln. eurų)⁶².

Energetinio efektyvumo projektų finansavimas

2013 m. EIB skyrė 5,2 mlrd. eurų strateginiams energetikos projektams ES remti⁶³. 2012 m. buvo suteikta 1,1 mlrd. eurų paskolų (2013 m. duomenimis). Projektai dažniausiai buvo orientuoti į esamos socialinės ir urbanistinės infrastruktūros ir paslaugų modifikavimą ir plėtrą, pvz., gyvenamųjų rajonų (kvartalų) šildymas ir aušinimas, kogeneracija, pastatų atnaujinimas ir modernizavimas, pramonės

⁶¹ Šaltinis: EIB Statistical Report 2013

⁶² EIB Statistical Report 2013

⁶³ Europos investicijų bankas, 2013 m. veiklos ataskaita

procesų tobulinimas, miesto transporto, atliekų ir vandens valdymo tinklų energetinių savybių gerinimas⁶⁴.

EIB siūlo įvairias specializuotas energetinio efektyvumo finansavimo priemones tiek viešam, tiek privačiam sektoriams. Bankas teikia finansavimą per tarpininkus, pvz., finansų įstaigas, valdžios institucijas, ESCO, viešojo ir privataus sektorių partnerystę. Taip pat – netiesioginį finansavimą per investicinius fondus (pvz., 2009 m. kartu su KfW įsteigtas Ekologija – augimui fondas⁶⁵). EIB naudoja rizikos pasidalijimo priemones derinant subsidijas su paskolomis, teikia techninę pagalbą kartu su Europos Komisija arba nacionalinėmis institucijomis (pvz., 2011 m. EIB kartu su Europos Komisija įsteigtas EEEF⁶⁶).

EEEF tikslai:

- prisidėti prie klimato kaitos pasekmių mažinimo;
- pasiekti ekonominį fondo tvarumą;
- pritraukti privatų ir viešąjį kapitalą į kovos su klimato kaita finansavimą⁶⁷.

Galutiniai naudos gavėjai yra vietos ar regionų institucijos, taip pat šių institucijų vardu veikiantys viešieji ir juridiniai asmenys, pvz., daugiabučių namų savininkų bendrijos, ESCO ir t.t. Investuojama gali būti eurai arba vietine valiuta, tačiau pastaruoju atveju taikomi papildomi apribojimai.

EEEF gali investuoti tiesiogiai į ESCO, nedidelėmis apimtimis į iš atsinaujinančių energijos išteklių energiją gaminančias įmones ir t.t. Investicijos svyruoja nuo 5 mln. eurų iki 25 mln. eurų. Investicinės priemonės apima privilegijuotąsias paskolas, „mezzanine“ instrumentus, forfeitingo priemones, lizingą. Taip pat įmanomos kapitalo investicijos atsinaujinančių energijos išteklių projektams arba kapitalo investicijos į specialiosios paskirties įmones⁶⁸. Paskolos suteikiamos iki 15 m. laikotarpiui, kapitalo investicijos gali būti pritaikytos pagal skirtingų projekto etapų poreikius. Fondas gali investuoti kaip konsorciumo dalyvis arba gali dalyvauti dalindamasis rizika su vietine finansų įstaiga.

EEEF taip pat investuoja per finansines įstaigas, tokias kaip vietiniai komerciniai bankai, kurie suteikia finansavimą galutiniams naudos gavėjams. Finansų įstaigos, su kuriomis bendradarbiaujama, gauna terminuotas (iki 15 m.) skolinimo priemones. Skolinimo priemonės apima privilegijuotąsias paskolas, subordinuotas paskolas, garantijas. EEEF neteikia kapitalo investicijų finansų įstaigoms. Finansų įstaigos perskolina lėšas galutiniams naudos gavėjams pagal iš anksto nustatytus tinkamumo kriterijus⁶⁹.

2014 m. I ketvirčio ataskaitos duomenimis EEEF investavo 100,4 mln. eurų keturiose valstybėse – Italijoje (31,7 proc.), Vokietijoje (1,1 proc.), Rumunijoje (24,9 proc.) ir Prancūzijoje (42,3 proc.). 24,9 proc. investicijų sudarė subordinuotos paskolos, 62,7 proc. – privilegijuotosios paskolos, 12,4 proc. – subordinuoti fondai (angl. *junior funds*)⁷⁰.

EIB dalyvauja Europos techninės pagalbos vietinei energetikai priemonėje (ELENA) – tai bendra EIB ir Europos Komisijos iniciatyva, skirta teikti techninę pagalbą vietos ir regionų valdžios institucijoms rengti energijos vartojimo efektyvumo arba atsinaujinančių energijos išteklių projektus, taip didinant jų patrauklumą išorės investuotojams. 2014 m. kovo 31 d. duomenimis buvo patvirtinti 28 projektai, iš kurių dešimt 2013-2014 (iki kovo mėn.) laikotarpiu⁷¹.

⁶⁴ European Investment Bank, Promoting Energy Efficiency
(http://www.eib.org/attachments/thematic/energy_efficiency_en.pdf)

⁶⁵ angl. The Green for Growth Fund)

⁶⁶ European Investment Bank, Promoting Energy Efficiency
(http://www.eib.org/attachments/thematic/energy_efficiency_en.pdf)

⁶⁷ <http://www.eeef.eu/objective-of-the-fund.html>

⁶⁸ SPV (angl. special purpose vehicles)

⁶⁹ <http://www.eeef.eu/eligible-investments.html>

⁷⁰ European Energy Efficiency Fund, Advancing Sustainable Energy for Europe Quarterly Fact Sheet as of 31/03/ 2014
(http://www.eeef.eu/tl_files/downloads/Quarterly_Reports/EEEF%20Quarterly%20Report%202014-Q1.pdf)

⁷¹ <http://www.eib.org/products/elena/>

Kita iniciatyva, kurioje aktyviai dalyvauja EIB, yra Bendra Europos parama tvarioms investicijoms į miestų teritorijas - JESSICA. Šioje iniciatyvoje dalyvauja EIB, Europos Komisija ir Europos Tarybos Vystymo bankas. JESSICA finansuoja miestų infrastruktūrą, paveldo arba kultūros vietas, pramoninės paskirties sklypų pakartotinį panaudojimą, naujų komercinių erdvių kūrimą, universitetų pastatus ir energijos efektyvumo didinimą⁷². Iki 2013 m. pabaigos JESSICA finansavo 18 kontroliuojančiųjų fondų, kuriems skyrė 1,76 mlrd. eurų. Be to, sukūrė 42 miestų plėtros fondus su 1,6 mlrd. eurų kapitalu ir finansavo 82 JESSICA vertinimo tyrimus⁷³.

2013 m. EIB kartu su Europos Komisija pradėjo projektų obligacijų iniciatyvos bandomąjį etapą. Šios rizikos pasidalijimo priemonės tikslas – sudaryti sąlygas projekto įmonėms išleisti skolos kapitalo rinkų investuotojams patrauklias projekto obligacijas TEN-T, TEN-E, telekomunikacijų ir plačiajuosčio ryšio tinklų sektoriuose. Projektų obligacijomis siekiama padėti projektus įgyvendinančioms įmonėms pačioms leisti investicinio reitingo obligacijas. Naudojant Europos Komisijos ir EIB sukurtą rizikos pasidalijimo priemonę, pirmaeilį obligacijų kredito reitingas galėtų padidėti pritraukti institucinių investuotojų lėšas. Daugiausia dėmesio skiriama papildomų lėšų pritraukimui kapitalo rinkose⁷⁴. Bandomuoju laikotarpiu iš ES biudžeto skirta 230 mln. eurų garantinių lėšų investicijoms į infrastruktūrą transporto, energetikos ir ryšių sektoriuose. Tai turėtų sudaryti sąlygas EIB finansuoti infrastruktūros projektus, kurių vertė lyginant tris sektorius didesnė kaip 4 mlrd. eurų.

Pirmieji du projektų obligacijų iniciatyvos projektai finansuoti 2013 metais - (Didžiojo Gabardo vėjo energijos perdavimo jungtis (Jungtinė Karalystė)⁷⁵ ir A11 greitkelio jungtis (Belgija)⁷⁶). Pirmosios dvi projektų obligacijų emisijos Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje parodė ne tik rinkos susidomėjimą, bet ir teigiamą EIB dalyvavimo poveikį nustatant kainą ir pristatant didelius kapitalo projektus⁷⁷.

2013 m. pradėti taikyti atnaujinti skolinimo energetikos projektams kriterijai, kuriais remiantis ateityje daugiausia dėmesio bus skiriama energijos vartojimo efektyvumo didinimo, energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių, energijos tinklų finansavimo projektams ir su šiais klausimais susijusių mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimui. Naujieji kriterijai apima supaprastintas skolinimo energijos vartojimo efektyvumo projektams gaires, siekiant didinti nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo programų bendrą finansavimą⁷⁸.

Tai pat buvo pristatyta nauja išmetamųjų teršalų norma⁷⁹, kuri bus taikoma vertinant visus investicinius projektus, skirtus išskatinti kurą naudojančioms elektrinėms.

2013 m. EIB rėmė septynis specialiai klimato politikai skirtus akcijų ir obligacijų fondus, investavęs į juos 214 mln. eurų. Be to, ir toliau valdė kitus strateginės paskirties fondus ir iniciatyvas, pavyzdžiui, Pasaulinį energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos fondą (GEEREF), kuris per privačias investicijas teikia pasaulinį rizikos kapitalą energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos projektams besivystančiose ir pereinamosios ekonomikos šalyse.

2012 m. EIB akcininkų sprendimu banko kapitalas buvo padidintas 10 mlrd. eurų. Tai leis 2013–2015 m. valstybėms narėms papildomai gauti iki 60 mlrd. eurų įvairiems projektams remti. Tarp sričių, kurioms numatomas didesnis finansavimas, yra ir energetinio efektyvumo didinimas. EIB projektai miesto atnaujinimo ir regeneracijos / miesto infrastruktūros srityse bus grindžiami JESSICA patirtimi⁸⁰. Įgyvendindamas išteklių efektyvumo iniciatyvą, bankas koncentruosis ties tolimesne

⁷² http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/instruments/jessica_lt.cfm#2

⁷³ Europos investicijų bankas, 2013 m. veiklos ataskaita

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ <http://www.eib.europa.eu/projects/press/2013/2013-204-institutional-investor-support-for-greater-gabbard-offshore-transmission-link-encouraged-by-first-use-of-project-bond-credit-enhancement-scheme-in-uk.htm>

⁷⁶ <http://www.eib.europa.eu/projects/press/2014/2014-066-eib-backs-a11-belgian-motorway-link.htm>

⁷⁷ Europos investicijų bankas, 2013 m. veiklos ataskaita.

⁷⁸ Ten pat.

⁷⁹ angl. Emissions Performance Standard

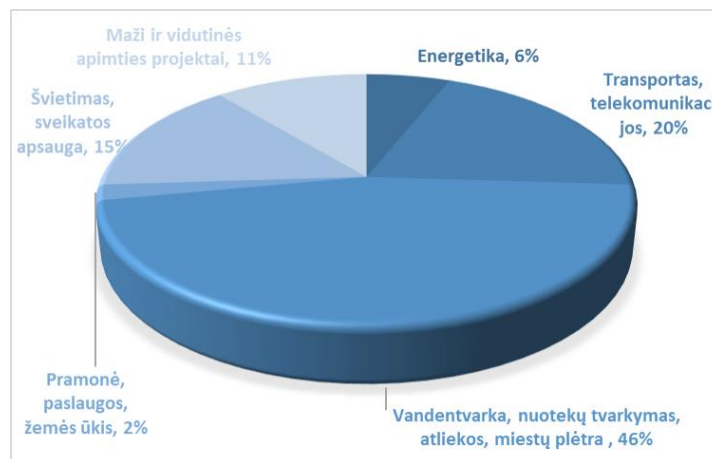
⁸⁰ European Investment Bank Group, Operational Plan 2013-2015

atsinaujinančių energijos išteklių ir energetinio efektyvumo projektų plėtra ir integracija, tame tarpe išteklių efektyvumu ir tvariu transportu.

Europos investicijų banko veikla Lietuvoje

2009-2013 m. EIB Lietuvos subjektams suteikė beveik 1,5 mlrd. eurų paskolų⁸¹. Paskolų pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

Paveikslas 15. EIB paskolų pasiskirstymas pagal sektorius⁸²

Per penkerius metus dažniausiai EIB Lietuvoje išdavė paskolas, kuriomis buvo finansuojamos viešojo sektoriaus investicijos į infrastruktūrą, transporto, vandentvarkos ir nuotekų tvarkymo, sveikatos apsaugos ir švietimo sritis. Lėšos miestų plėtrai Lietuvoje buvo skirtos per JESSICA iniciatyvą. Įgyvendinant JESSICA programą, atnaujinti daugiabučių pastatai, studentų bendrabučiai, sutaupyti energijos ištekliai ir pagerinta gyventojų gyvenimo kokybė.

2013 m. pasirašytos septynios sutartys. 2013 m. EIB skyrė 87 mln. eurų paskolą naujos suskystintųjų gamtinių dujų (SGD) importo infrastruktūros statybai ir veiklai Klaipėdos uoste finansuoti⁸³. Šios investicijos yra svarbios Lietuvai, siekiant užtikrinti energijos tiekimo patikimumą, jo diversifikavimą ir atsarginį aprūpinimą, jei sutriktų dujų tiekimas⁸⁴.

Taip pat buvo pasirašytos sutartys dėl projektų: „Lithuanian railways rolling stock“ (50 mln. eurų), JHF LT Šiaulių bankas III (40 mln. eurų), „Nordea loan for SMEs“ (20 mln. eurų), JHF LT-VIPA-CPVA (20 mln. eurų), JHF LT-VIPA-CPVA II (10 mln. eurų), „Pohjola bank loan for SMEs and mid-caps“ (5 mln. eurų). Pasirašyta viena sutartis dėl kapitalo investicijų – Practica Venture Capital KUB (3,6 mln. eurų)⁸⁵.

2012 m. buvo pasirašyta viena 3,2 mln. eurų vertės sutartis („R&D relating to automobile parts designed to reduce weight and emissions and improve safety“ CIE Automotive SA). Suteiktos keturios garantijos – SIA Unicredit Leasing LT (6 mln. eurų), SEB Bankas Lithuania (10 mln. eurų), Šiaulių bankas (10 mln. eurų) ir SEB Bankas Lithuania (10 mln. eurų). Taip pat pasirašytos dvi sutartys dėl kapitalo investicijų – Practica Seed/Venture Capital (17 mln. eurų) ir LitCapital I (3,5 mln. eurų)⁸⁶.

⁸¹ Europos investicijų bankas, EIB Lietuvoje 2009-2013 metais, 2014 m. vasario mėn.

⁸² Šaltinis: Europos investicijų bankas, EIB Lietuvoje 2009-2013 metais, 2014 m. vasario mėn.

⁸³ angl. Gas import facility Lithuania

⁸⁴ Europos investicijų bankas, EIB Lietuvoje 2009-2013 metais, 2014 m. vasario mėn.

⁸⁵ EIB Statistical Report 2013

⁸⁶ EIB Statistical Report 2012

Informacija apie EIB⁸⁷ veiklą Lietuvoje 2008-2013 m. pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 35. EIB veikla Lietuvoje 2008-2013 m.

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2008-2013
Paskolos (mln. EUR)	232	3,2	10,5	47	1.169	10	1472
Individualios paskolos (mln. EUR)	137 ⁸⁸	3,2	-	20	1.154	-	1314,2
Kredito linijos (mln. EUR)	95	-	10,5	27	15	10	157,5
Paskolų skaičius (vnt.)	7	1	2	2	4	1	17
Garantijos (mln. EUR)	-	36	22	72	75	-	-
Garantijų skaičius (vnt.)	-	4	3	2	1	-	10
Mikrofinansavimas (mln. EUR)	-	-	5	-	-	-	5
Sutarčių skaičius (vnt.)	-	-	1	-	-	-	1
Kapitalo investicijos (mln. EUR)	3,6	20,5	-	36	-	-	60,1
Sutarčių skaičius (vnt.)	1	2	-	3	-	-	6

Šaltinis: įvairūs EIB statistinių ir metinių ataskaitų duomenys⁸⁹.

Produktai

Pagrindinis EIB siūlomas produktas yra paskolos. Jos sudaro maždaug 90 proc. banko finansavimo⁹⁰. EIB taip pat finansuoja kompleksines ilgalaikes programas. Šiomis paskolomis finansuojama įvairūs projektai, pastaruoju metu dažniausiai infrastruktūros, energetinio efektyvumo, atsinaujinančių energijos išteklių transporto ir miestų plėtros sektoriuose⁹¹.

Lentelė 36. EIB siūlomų finansinių produktų sąlygos.

Paskolos sąlygos	
Tikslinė grupė	- tiek privatus, tiek viešasis sektorai.
Projekto dydis	- daugiau nei 25 mln. EUR.
Paskolos dydis	- iki 50 proc. projekto vertės; - paprastai paskola siekia apie 1/3 projekto vertės.
Palūkanų norma	- bankas yra pelno nesiekianti, orientuota į politinių tikslų siekimą institucija; - EIB teikia lengvatines paskolas; - palūkanų norma gali būti fiksuota, kintanti arba konvertuojamoji (t.y. palūkanų normos formulė gali būti peržiūrima tam tikrais iš anksto apibrėžtais laikotarpiais).
Specifiniai reikalavimai projektams	- projektas privalo atitikti EIB skolinimo tikslus ir būti ekonomiškai, finansiškai, techniškai ir aplinkosaugos požiūriu patikimas.
Valiuta	- paprastai paskolos suteikiamos eurais, tačiau taip pat gali būti teikiamos GBP, USD, JPY, SEK, DKK, CHF, PLN, CZK ir HUF ar kitomis valiutomis.

⁸⁷ Taip pat EIF.

⁸⁸ Investicinės paskolos arba daugiašalės paskolos (*angl. Investment loans or Framework loans*).

⁸⁹ EIB Statistical Report 2013, EIB Statistical Report 2012, EIB Statistical Report 2011, EIB Annual Report 2010 – "Statistical" volume, EIB Annual Report 2009 – "Statistical" volume, EIB Statistical Report 2008

⁹⁰ <http://www.eib.org/products/index.htm>

⁹¹ <http://www.eib.org/products/loans/index.htm>

Paskolos sąlygos	
Atidėjimo laikotarpis	- analizuojama konkretaus projekto atveju; - atidėjimo laikotarpis paskolos gražinimui gali būti skiriamas projekto statybų etape.
Mokesčiai ir rinkliavos	
Mokesčiai	- tam tikrais atvejais reikalaujama mokesčių, susijusių su projekto vertinimu, teisinėmis paslaugomis, įsipareigojimu, nepanaudojimu ir pan.
Kitos sąlygos	
	- finansavimo sąlygos priklauso nuo investicijų tipo ir trečiųjų šalių pasiūlyto paskolos užtikrinimo (bankai ar bankų sindikatai, kitos finansų institucijos ar motininės įmonės).
Paskolos mokėjimas	
	- paprastai paskolos gražinamos mokant du arba vieną kartą per metus.

Šaltinis: <http://www.eib.org/products/loans/index.htm>

EIB taip pat gali teikti papildomą paramą prioritetiniams projektams, naudodamas aukštesnės rizikos instrumentus nei įprastai. Per struktūrinę finansinę priemonę⁹² teikiama parama įtraukia tokias priemones kaip privilegijuotosios paskolos ir garantijos rizikoms, galinčioms pasireikšti iki projekto užbaigimo, taip pat ankstyvosios veiklos vykdymo rizikos, subordinuotos paskolos ir garantijos, reitinguojamos aukščiau už akcininkų subordinuotas skolas, „mezzanine“ finansavimas, su projektu susijusios išvestinės finansinės priemonės⁹³.

EIB gali suteikti garantijas dideliems ir mažiems projektams, kad jie taptų patrauklesni investuotojams, teikti garantijas privilegijuotoms ir subordinuotoms paskoloms standartine forma, arba finansinių įsipareigojimų⁹⁴ garantijos forma⁹⁵.

Bankas taip pat investuoja į organizacijų/įmonių nuosavą kapitalą (įskaitant rizikos kapitalo investicijas), į projektus arba fondus. Naudodama šį produktą EIB investuoja į infrastruktūrą, aplinkosaugą, energetinį efektyvumą ir atsinaujinančius energijos išteklius, miestų plėtrą⁹⁶.

Europos Tarybos vystymo bankas

CEB tikslas – įgyvendinti Europos Tarybos solidarumo politiką finansuojant projektus, skatinančius tvarų ir tolygų augimą. Bankas veiklą vykdo trijose srityse: skatina socialinę integraciją, viešąją infrastruktūrą, turinčią socialinį elementą, ir aplinkos apsaugą.

Socialinės integracijos srityje bankas vykdo projektus, susijusius su pabėgėliais, migrantais ir tremtiniais, socialiniu būstu, darbo vietų kūrimu ir išsaugojimu bei gyvenimo sąlygų miestuose ir kaimo vietovėse gerinimu. Aplinkosaugos srityje CEB nuolat reaguoja į stichines nelaimes ir ekologines katastrofas, skatina gamtos apsaugą, istorinio ir kultūrinio paveldo apsaugą. CEB dirba su viešosios infrastruktūros projektais sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, administracinių ir teisminės valdžios paslaugų srityse.

CEB 2010-2014 m. plėtros plane nustatytos šios strateginės kryptys:

- didinti veiklos apimtį;
- didinti paramą tikslinėms valstybėms⁹⁷;

⁹² angl. Structured Finance Facility

⁹³ <http://www.eib.org/products/sff/index.htm>

⁹⁴ angl. debt service

⁹⁵ <http://www.eib.org/products/guarantees/index.htm>

⁹⁶ http://www.eib.org/products/equity_funds/index.htm

- teikti pirmenybę infrastruktūros, prisidedančios prie socialinės sanglaudos, finansavimui;
- stiprinti partnerystę su Europos Sąjunga ir valstybėmis donorėmis⁹⁸.

Banko tikslinė grupė yra 21 Centrinės, Rytų ir Pietų Europos valstybė. Šioms valstybėms teikiamas prioritetas, tačiau banko finansavimas neapsiriboja vien tik jomis.

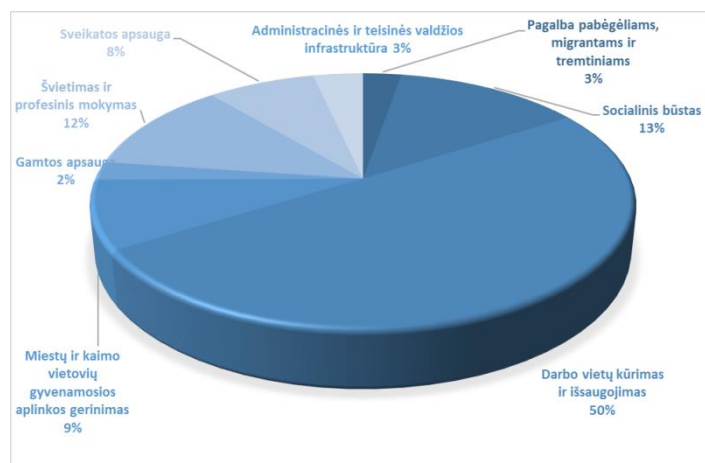
Pagrindiniai banko veiklos ir finansiniai rodikliai pateikiami žemiau esančioje lentelėje .

Lentelė 37. Pagrindiniai CEB veiklos ir finansiniai rodikliai.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008-2013
Patvirtinta projektų (mln. EUR)	1861	2665	2267	2110	1798	2274	12 975
Projektų skaičius (vnt.)	36	36	31	34	28	38	206
Prisiimta finansinių įsipareigojimų (mln. EUR)	1958	2050	2311	1798	1019	2262	-
Išmokėta lėšų (mln. EUR)	1505	1806	1782	1855	1584	1845	10 377
Turimų paskolų portfelis (mln. EUR)	12 423	12 198	11 988	12 075	12 131	12 582	-

Šaltinis: CEB 2008-2013 metų metinės ataskaitos⁹⁹.

2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius pateikiamas paveiksle žemiau.

Paveikslas 16. 2013 m. pasirašytų sutarčių pasiskirstymas pagal sektorius¹⁰⁰

⁹⁷ Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekija, Estija, Gruzija, Vengrija, Makedonija, Latvija, Lietuva, Malta, Juodkalnija, Moldova, Lenkija, Slovakija, Rumunija, Serbija, Slovėnija, Turkija.

⁹⁸ CEB Development Plan 2010-2014

⁹⁹ CEB Annual Report 2013, CEB Annual Report 2012, CEB Annual Report 2011, CEB Annual Report 2010, CEB Annual Report 2009, CEB Annual Report 2008

¹⁰⁰ Šaltinis: <http://www.coebank.org/Contenu.asp?arbo=90&theme=2>

Energetinio efektyvumo projektų finansavimas

Socialinio būsto srityje CEB finansuoja projektus, kurie susiję su tokio būsto renovacija, atnaujinimu, statyba ir esamų pastatų pritaikymu. Investicijos prisideda prie tvarios aplinkos ir energetinio efektyvumo. Šiame kontekste CEB finansuoja miestų atnaujinimo programas, nukreiptas į socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius iššūkius. 2009-2013 m. CEB į socialinio būsto sektorių investavo 1653 mlrd. eurų arba beveik 15 proc. nuo visų paskolų vertės šiuo laikotarpiu. 2013 m. bankas šiame sektoriuje patvirtino paskolų už 300 mln. eurų arba 13 proc. visų projektų, patvirtintų 2013 m. Per 2013 m. buvo išmokėti 243 mln. eurų arba 13 proc. nuo visų išmokėjimų. 2013 m. patvirtintos dvi paskolos: paskolos gavėjas – Vlaamse Maatschappij voor Sociaal wonen (VMSW) (Belgija) (200 mln. eurų), paskolos gavėjas – NRW.Bank (Vokietija) (100 mln. eurų).

Kartu su Europos Komisija ir EIB CEB dalyvauja JESSICA iniciatyvoje, pvz. bankas suteikė dalį finansavimo (140 mln. eurų) pagal JESSICA iniciatyvą įgyvendinamai programai Ispanijoje¹⁰¹.

Taip pat bankas, kartu su Europos Komisija, ERPB ir KfW dalyvauja ELENA iniciatyvoje. Banko priemonė CEB-ELENA teikia subsidijas viešojo sektoriaus institucijoms, kurios nori įgyvendinti energetinio efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektus, tačiau neturi pakankamų institucinių gebėjimų. Finansavimas gali siekti iki 90 proc. tinkamų lėšų. CEB-ELENA remiama Europos Komisijos programos „Pažangi energetika Europai“¹⁰². Kitaip nei kitos ELENA priemonės, CEB-ELENA finansuoja tik projektus, įgyvendinamus palankių sąlygų neturinčiuose regionuose ar bendruomenėse.

Viešosios infrastruktūros projektų srityje 2009-2013 m. buvo patvirtinta paskolų už 2790 mln. eurų arba 25 proc. visų paskolų, suteiktų šiuo laikotarpiu. 2013 m. buvo patvirtinta paskolų už 519 mln. eurų (23 proc. visų 2013 m. patvirtintų paskolų). 2009-2013 m. viso buvo išmokėta 1778 mln. eurų (20 proc. visų išmokėtų lėšų), o 2013 m. – 361 mln. eurų (20 proc. visų 2013 m. išmokėtų lėšų).

Administracinės ir teisinės valdžios paslaugų srityje (finansuojamoje pagal viešosios infrastruktūros sritį) finansuojami infrastruktūros statybos ir atnaujinimo projektai (tame tarpe susiję ir su energetiniu efektyvumu), taip pat esamų pastatų pritaikymas viešųjų paslaugų teikimui. Nuo 2009 m. CEB patvirtino šios krypties paskolų už 457 mln. eurų. 2013 m. patvirtinta paskolų už 80 mln. eurų.

Europos Tarybos vystymo banko veikla Lietuvoje

Lietuva CEB nare tapo 1996 m. 2010-2013 m. Lietuvoje projektų patvirtinta nebuvo. 2013 m. buvo išmokėti 47 mln. eurų pagal 2009 metais patvirtintą finansavimo sutartį. Informacija apie patvirtintų projektų ir išmokėtų lėšų skaičių Lietuvoje 2008-2013 m. pateikiama žemiau esančioje lentelėje .

Lentelė 38. Patvirtinta projektų ir išmokėta lėšų Lietuvoje 2008-2012 m.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008-2013
Patvirtinta projektų (mln. EUR)	-	130,0	-	-	-	-	130,0
Išmokėta lėšų (mln. EUR)	-	28,0	-	-	55,0	47,0	

Šaltinis: CEB 2008-2013 metų metinių finansinių ataskaitų duomenys¹⁰³.

¹⁰¹ Co-financing a multi-faceted investment programme in the framework of the JESSICA initiative aimed at facilitating more dynamic and equitable economic and social growth by revitalising targeted run-down urban areas. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA Madrid)

¹⁰² angl. "Intelligent Energy – Europe II" (IEE II)

¹⁰³ CEB – Annual Report 2013, Annual Report 2012, CEB – Annual Report 2011, CEB – Annual Report 2010, CEB – Annual Report 2009, CEB – Annual Report 2008

2009 m. Lietuvos Respublikos finansų ministerija pasirašė sutartį su CEB dėl ilgalaikės 130 mln. eurų paskolos (paskolos grąžinimo laikotarpis – 15 metų) Lietuvai, skirtos bendrai finansuoti valstybės investicijas į socialinės infrastruktūros plėtros projektus. Paskola teikiama dalimis, kiekvieną kartą bankui nustatant konkrečią palūkanų normą. 2009 m. buvo pasiskolinta 28 mln. eurų, už šią sumą mokant 4,7 proc. palūkanų¹⁰⁴.

2009 m. CEB kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybe patvirtino programą (74 mln. eurų), skirtą investicijoms į viešąją infrastruktūrą per Lietuvos nacionalinę investicijų programą 2009-2011 m. Taip pat CEB kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybe patvirtino 33 mln. eurų programą, skirtą mokyklų pastatų atnaujinimui, įskaitant ir mokyklinių autobusų įsigijimą.

2009 m. Estijai, Latvijai ir Lietuvai buvo patvirtinta nauja programa (10 mln. eurų), skirstoma per skandinavišką Enskilda Banken Group AB (SEB) (Švedija), skirta atliekų surinkimo ir tvarkymo, nuotekų šalinimo tinklų modernizavimo ir energetinio efektyvumo gyvenamuosiuose namuose projektams, bei 5 mln. eurų programa viešųjų paslaugų pastatų atnaujinimui ir greitosios pagalbos ir policijos mašinų įsigijimui.

Produktai

Bankas savo klientams siūlo ilgalaikes paskolas ir garantijas, taip pat įnašus iš patikos sąskaitų, kuriais finansuoja projekto įgyvendinimą.

Paskolos

Pagrindinė banko veikla yra paskolos. CEB gali finansuoti individualius projektus arba paskolų programas, kurios gali apimti vieną arba keletą sektorių. Paskolos gali būti suteikiamos banko narėms, bet kokiam juridiniam asmeniui, patvirtintam konkrečios valstybės narės, kuri taip pat laiduoja už skolą, bet kokiam juridiniam asmeniui, patvirtintam banko narės, jei banko Administracinė taryba patvirtina, jog paskola turi tinkamas garantijas.

Lentelė 39. CEB siūlomų finansinių produktų sąlygos.

Paskolos sąlygos	
Tikslinė grupė	- vyriausybės, vietos ir regionų valdžios institucijos, privačios ar valstybinės finansų įstaigos; - bankas tiesiogiai nefinansuoja fizinių asmenų.
Dydis	- paprastai CEB finansavimas neviršija 50 proc. visų tinkamų projekto išlaidų; - išskirtiniais atvejais finansavimas gali siekti iki 90 proc., ypač tikslinėse valstybėse.
Palūkanų norma	- CEB pritraukia lėšas geriausiomis sąlygomis, tuo metu esančiomis kapitalo rinkose. Šios sąlygos perduodamos skolininkams, taikant mažiausią galimą maržą, į kurią taip pat įeina banko veiklos išlaidos; - bankas neteikia subsidijų; - fiksuota arba kintanti palūkanų norma; - išskirtiniais atvejais paskola gali būti derinama su palūkanų normos subsidijomis.
Valiuta	- paprastai paskolos išduodamos eurais, tačiau, priklausomai nuo konkrečių aplinkybių, gali būti išduodamos ir kita valiuta.
Atidėjimo laikotarpis, mokėjimų pradžia	- analizuojama konkretaus projekto atveju.
Kitos paskolos sąlygos	
Techninė parama	- projektui gali būti teikiama techninė parama.

¹⁰⁴ http://www.finmin.lt/web/finmin/naujienos?erp_item=naujiena_001152

Paskolos sąlygos	
Rizikų vertinimas	- esant poreikiui, bankas vertina ne tik skolininko, bet ir laiduotojo kreditingumą.
Paskolos užtikrinimas	- bankui pareikalavus, skolininko įsipareigojimai turi būtų užtikrinti trečiosios šalies. Laiduotoju gali būti valstybė narė, vyriausybės institucija, finansų įstaiga arba kitas viešasis arba privatus juridinis asmuo, patvirtintas CEB.
Projekto priežiūra	- projektui prasidėjus bankas atlieka nuolatinės priežiūros procedūras ir patikras vietoje.
Paskolos mokėjimas	
	- paskolos išmokamos mažiausiai dviem dalimis, įvertinant a) esamą projekto situaciją / pažangą; b) projekto / skolininko lėšų įsisavinimo pajėgumus.

Šaltinis: CEB paskolų teikimo politika ir projektų rengimo metodika¹⁰⁵.

Garantijos

Bankas teikia garantijas finansų įstaigoms (patvirtintoms banko narių), skirtas įgyvendinti banko tikslus. Kiekvienu atveju vertinama konkreti situacija.

Patikos sąskaitos

Bankas gali atidaryti ir naudoti patikos sąskaitas savo veikloje. Patikos sąskaitos gali būti naudojamos teikiant palūkanų subsidijas paskoloms, suteiktoms CEB, arba teikiant subsidijas investicijoms arba techninei paramai. Patikos sąskaitos ištekliai gali būti naudojami projektams, turintiems ženklių socialinį poveikį ir įgyvendinamiems nustatytoje valstybėje.

Kiti potencialūs papildomo finansavimo šaltiniai

Europos infrastruktūros tinklų priemonė (angl. Connecting Europe facility (CFS))

CFS buvo įsteigta Bendruoju nuostatų reglamentu, kuriame nustatytos sąlygos, metodai ir procedūros kaip teikiama ES parama transeuropiniams tinklams, bendro intereso projektams transporto, energetikos ir telekomunikacijų sektoriuose. Bendras finansavimo paketas 2014-2020 metais sudaro 33,2 mlrd. eurų, iš kurių 5,8 mlrd. eurų skirta energetikos sektoriui. Bendrajame nuostatų reglamente finansinės priemonės aiškiai minimos kaip įgyvendinimo metodas CFS ištekliams taip skatinant esminį privataus sektoriaus ir finansinių institucijų dalyvavimą investuojant į infrastruktūrą, remiantis nuostatomis, kad daugeliu atvejų, esant nepakankamam investavimui ar rinkos nepakankamumo situacijoje gali būti efektyviau spręsti finansiniais instrumentais, o ne dotacijomis.

Pažangi energetika Europai (Intelligent Energy-Europe (IEE))

IEE programa buvo sudaryta 2007-2013 metų programavimo laikotarpiu su tikslu šalinti netechnologines kliūtis energijos efektyvumo didinimo rinkų įsisavinimui. 2014-2020 metų periodu ši programa buvo sujungta su Horizon 2020, kurio tikslas išlieka ir toliau kurti palankias rinkos sąlygas, formuojant politiką ir įgyvendinimą, ruošiant pagrindus investicijoms, žinių įgijimas ir gebėjimų formavimas, suinteresuotų šalių informavimas ir įsipareigojimų skatinimas energijos efektyvumo didinimo srityje.

¹⁰⁵ CEB, Loan and Project Financing Policy; CEB, Handbook for the Preparation and Monitoring of Projects

Horizon 2020

Horizon 2020 yra pagrindinė ES programa skirta tyrimams ir inovacijoms ir bus vykdoma 2014-2020 metais, o jos biudžetas – virš 70 mlrd. eurų. Virš 30 mlrd. eurų bus galimybė panaudoti sprendžiant Klimato kaitos, tvaraus transporto ir mobilumo vystymo klausimams ir pan.

EIB ELENA

EIB-ELENA buvo sukurta Europos komisijos ir EIB iniciatyva kaip dalis IEE programos, kuri buvo sujungta su Horizon 2020. Bendras EIB-ELENA tikslas padėti perėjimui nuo veiksmų plano parengimo iki didelės apimties investicijų įgyvendinimo, paprastai viršijančių 50 mln. eurų sumą.

KfW-ELENA

Nuo 2011 metų KfW-ELENA suteikią papildomą pagalbą prie jau esančio ELENA su tikslu mobilizuoti/apjungti tvarias investicijas mažų ir vidutinių dydžių savivaldybių investicijas ir kur įmanoma ESCO kai suma neviršija 50 mln. eurų.

LIFE+ programa (2014-2020)

Naujoji LIFE programa turi dvi programos kryptis – aplinkai ir klimato kaitai. Klimato kaitos programos kryptis apima tokias sritis kaip klimato kaitos sušvelninimas, prisitaikymas prie klimato kaitos ir klimato valdymo bei informavimo. Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis LIFE programos lėšos gali būti skiriamos kaip garantijos, skelbiant viešuosius konkursus ir per finansinius instrumentus 2014-2020 metų periodu.

Marguerite fondas

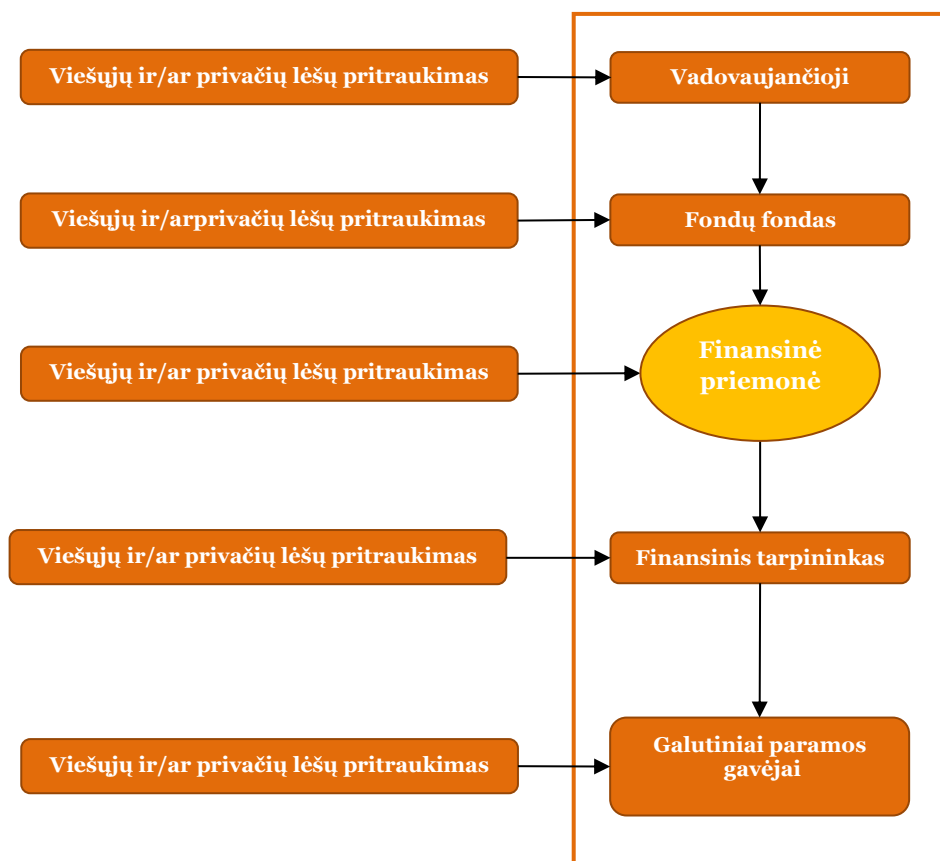
Europos infrastruktūros fondas skirtas ilgo laikotarpio instituciniams investuotojams finansuoti projektų įgyvendinimą transporto, energetikos, klimato ir atsinaujinančių šaltinių srityse investuojant į akcinį kapitalą.

Platesnis pritrauktų privačių lėšų apimties aprašymas, šioje ex ante analizuojamoms sritims identifiukuotas šio vertinimo 2.2.2 punkte.

3.2. Lygio ir būdo privačių lėšų pritraukimui nustatymas

Kaip nurodo ex ante vertinimo metodologija, remiantis Bendrųjų nuostatų reglamento 38 straipsniu, nacionalinių viešųjų ar privačiųjų subjektų įnašai gali būti atliekami visais lygiais, taip pat ir galutinių gavėjų lygyje, išskyrus galutinių naudos gavėjų įnašus.

Paveikslas 17. Finansinės priemonės lygiai, kuriuose galimas papildomų lėšų pritraukimas.

Pokalbių su potencialiais investuotojais metu buvo nustatyta, jog investuotojai būtų suinteresuoti investuoti į investicinį fondą (juridinio asmens statusą turintį fondą), kuriam galėtų teikti paskolas ar kitaip investuoti ir kurio pirmąją nuostolių dalį prisiimtų valstybė. Susidomėjimą tokiu principiniu modeliu išreiškė EIF, ERPB, komerciniai bankai ir pensijų fondai.

Šio ex ante vertinimo 4 dalyje nagrinėjamuose įgyvendinimo modeliuose ir finansavimo scenarijuose privačios lėšos gali būti pritraukiamos įvairiuose lygiuose. Galimuose įgyvendinimo modeliuose lėšos pritraukiamos į fondų fondo lygmenį, o scenarijuose aprašytos situacijos kai lėšos pritraukiamos įgyvendinant finansines priemones.

Lentelė 40. Privačių investuotojų lėšų pritraukimas į fondų fondo lygmenį.

Modelis	Privačių lėšų pritraukimo galimybės
Fondų fondo veiklos vykdymas atskiro asmens	Šiame modelyje nėra pritraukiama papildomų lėšų į fondų fondo lygmenį, todėl multiplikatorius yra sukuriamas tik iš finansinio produkto. Plačiau modelis aprašytas 4 ex ante skyriuje.
Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas	Šiame modelyje privačios lėšos pritraukiamos į fondų fondo lygmenį investuojant lėšas į juridinio asmens statusą turintį fondą. Plačiau modelis aprašytas 4 ex ante skyriuje.
Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio asmens statusą) steigimas	Sukuriamas fondų fondas, kuris įgyvendina finansines priemones, o atskirai privačių investuotojų sukurtas investicinis fondas išperka sėkmingų projektų ateities finansinius srautus iš fondų fondo. Už parduotus ateities pinigų srautus gautos lėšos pakartotinai panaudojamos naujų finansinių priemonių įgyvendinimui (paskolų, garantijų teikimui). Plačiau modelis aprašytas 4 ex ante skyriuje.

Lentelė 41. Privačių investuotojų lėšų pritraukimas į finansinės priemonės lygmenį

Finansinės priemonės	Privačių lėšų pritraukimo galimybės
Lengvatinės paskolos	Lengvatinių paskolų modelyje gali būti rekomenduojama arba privaloma įgyvendinant finansinę priemonę finansiniams tarpininkams prisidėti savomis lėšomis bei prisiimti riziką. Pradiniame etape šis reikalavimas turėtų būti rekomendacinio pobūdžio, o rinkai vystantis (atsiradus gerajai praktikai ir projektų įgyvendinimo istorijai) atsirastų privalomojo pobūdžio reikalavimas, kuris galėtų būti įgyvendinamas per finansinių tarpininkų atrankos kriterijus. Plačiau lengvatinių paskolų veikimo principai aprašyti 4 ex ante vertinimo skyriuje.
Garantijos	Garantijų priemonės atveju komerciniai bankai ir kitos finansų įstaigos dalyvauja priemonės įgyvendinime savo lėšomis, lėšų praradimo rizikai sumažinti ir dalyvavimui paskatinti teikiamos individualios arba portfelinės garantijos. Plačiau garantijų teikimo principai aprašyti 4 ex ante vertinimo skyriuje.

3.3. Skatinamųjų elementų įvertinimas

Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis, įgyvendinant finansines priemones panaudojant ESI fondų lėšas turi būti siekiama pritraukti privačių investuotojų lėšas. Tačiau dėl daugelio aplinkybių, kurios plačiau išdėstytos 2.4 skyriuje, privatūs investuotojai dar nelinkę investuoti į viešosios infrastruktūros bei energijos efektyvumo sričių projektus. Tai yra sąlygota tokių veiksnių kaip kredito istorijos, investicijų gražos istorijos trūkumas, informacijos asimetrija, gerosios praktikos pavyzdžių trūkumas, reguliavimo apribojimai, maža projektų vertė ir kiekis, neaiškios rizikos ir jų valdymas ir kita. Tačiau vis dėlto pažymėtina, jog komercinių bankų, tarptautinių finansų institucijų, pensijų fondų apklausų metu buvo išsakytas susidomėjimas investuoti į energijos efektyvumo didinimo srities projektus.

Siekiant, kad į energijos efektyvumo didinimo sritis investuotų privatūs subjektai, reikalinga paskatinti jų dalyvavimą, užtikrinti jų pasitikėjimą. Įvairios institucijos, su kuriomis buvo diskutuota apie jų potencialias investicijas energijos efektyvumo srityje, potencialių rizikų mažinimą įvardijo kaip vieną iš pagrindinių kriterijų, lemiančių teigiamo sprendimo priėmimą.

Skatinimo priemonės gali būti taikomos keliuose lygmenyse, kaip tai buvo aprašyta 3.2 skyriuje. Atsižvelgiant į Bendrųjų nuostatų reglamento reikalavimus visi skatinimo elementai turi būti prienami visiems pageidaujantiems ir atitinkantiems nustatytus reikalavimus, finansines priemones įgyvendinantys tarpininkai parenkami skaidriai, o skatinimo elementai nediskriminuojantys.

Toliau šiame skyriuje yra nurodytos įvairios potencialių investuotojų skatinimo priemonės, kurios galėtų padėti pritraukti privačias investicijas bei kartu su ESI fondų lėšomis sukurti didesnę svarto efektą, tuo pačiu ir projektų multiplikatorių. Skatinimo priemonės yra sugrupuotos pagal tai, į kokį lygmenį būtų siekiama pritraukti privačias lėšas.

Skatinimo priemonės fondų fondo lygyje

Skatinimo priemonės fondų fondo lygyje yra siejamos su didesnio masto investicijų pritraukimu, investuotojų pasitikėjimo užtikrinimu. Tokių skatinimo priemonių pavyzdžiai galėtų būti:

- asimetrinis rizikos prisiėmimas;
- asimetrinis pelno pasidalijimas;
- ateities pinigų srautų perpardavimas su diskonto norma;

- suteikiama galimybė išpirkti geriausius rezultatus pasiekusių projektų ateities pinigų srautus;
- išperkamu ateities piniginių srautų garantijos;
- mokesstinės priemonių mažinimo taikymas;
- įvairus šių variantų derinys.

Skatinimo priemonės finansinės priemonės (finansinio tarpininko) lygyje

Siekiant pritraukti lėšas finansinės priemonės lygyje, galima panaudoti šiuos skatinimo elementus:

- garantijų teikimas (individualių ir portfelinių);
- paskolų palūkanų kompensavimas;
- techninės pagalbos teikimas;
- administravimo mokesčio mokėjimas;
- paskolos dalies suteikimas iš ESI fondų lėšų, dalies – iš finansinę priemonę įgyvendinančios institucijos lėšų;
- asimetrinis rizikos prisiėmimas, kai finansiniai tarpininkai dalyvauja ir savo lėšomis;
- šių priemonių derinys.

Po kelių metų susikūrus energijos efektyvumo projektų patirčiai ir istorijai, vietoje dabartinio rekomenduojamo finansinių tarpininkų dalyvavimo savo lėšomis galima būtų įvesti privalomą reikalavimą dalyvauti savomis lėšomis. Tokio reikalavimo sąlygos ir atrankos kriterijai būtų kuriami pagal iki tol sukauptą patirtį ir egzistuojančią situaciją.

Skatinimo priemonės galutinio naudos gavėjo lygmenyje

Galutinio naudos gavėjo lygmeniu gali būti taikomi šie elementai:

- žemesnių negu rinkos, fiksuotų palūkanų taikymas;
- subsidijų teikimas projekto dalies finansavimui;
- palūkanų kompensavimas galutiniams naudos gavėjams (galutiniams naudos gavėjams suteikiant galimybę naudotis geresnėmis sąlygomis, t.y. palūkanomis ir terminais);
- ilgesnio negu rinkoje esančio termino paskoloms taikymas;
- užstato nereikalavimas;
- papildoma parama renovacijos dokumentų parengimui ir įgyvendinimo administravimui;
- įvairus šių variantų derinys.

Valdymo mokestis finansiniams tarpininkams ir fondo valdytojams

Už finansinių priemonių įgyvendinimą fondų fondo valdytojui ir finansiniams tarpininkams gali būti mokamas valdymo mokestis. Šio valdymo mokesčio mokėjimo principai ir dydžiai apibrėžti Deleguoto reglamento 12 ir 13 straipsniuose. Valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: bazinio valdymo mokesčio ir nuo veiklos rezultatų priklausančio valdymo mokesčio. Detalus valdymo mokesčio dedamųjų dalių aprašymas bei dydis yra aprašyti 2 priede.

4. Finansinės priemonės pridėtinė vertė ir suderinamumas su kitomis viešųjų intervencijų formomis

Atsižvelgiant į 1.3 punkte išdėstytus teisinius apribojimus ir galimybes, identifikuojamos trys Energetinio efektyvumo finansinių priemonių įgyvendinimo administravimo schemos:

1. Fondų fondo sukūrimas.

Fondų fondas – tai fondas, kurio apibrėžimas yra nustatytas Bendrųjų nuostatų reglamento 2 str. 27 punkte ir jis yra steigiamas kaip atskiras finansų padalinys arba sąskaitų rinkinys pas fondų fondo valdytoją, kuris yra paskiriamas pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 (a) arba (b) dalis. Fondų fondas nėra laikomas atskiru juridinį statusą turinčiu subjektu. Fondų fondo steigimas yra analogija 2007-2013 m. JESSICA KF, kuris yra įsteigtas kaip EIB atskiras finansinis padalinys.

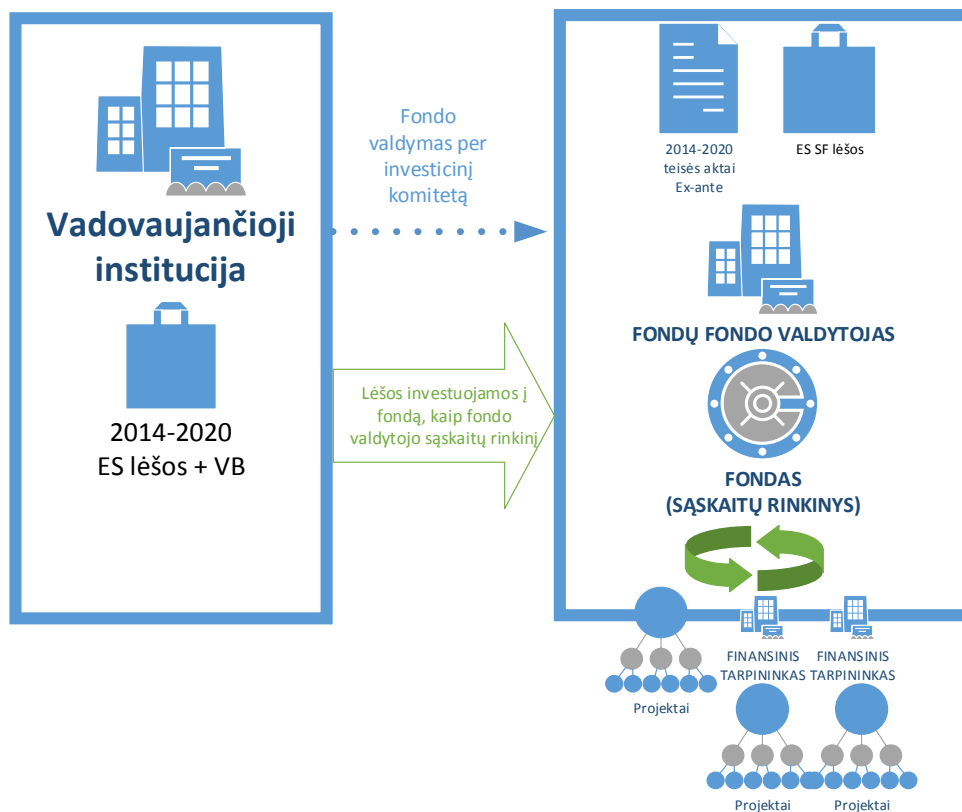
2. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas.

Juridinio asmens statusą turintis fondas yra kuriamas į jį investuojant ESI fondų lėšas bei papildomai pritraukiant privačias investicijas. Vadovaujančioji institucija paskiria tokio fondo valdytoją, tačiau fondo valdytojas ir fondų fondas gali būti du atskiri subjektai.

3. Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas.

Tai yra fondų fondo ir investicinio fondo derinys, kai fondų fondas yra pirmame punkte apibrėžtas fondas, o investicinis fondas yra atskiras privatus investicinis fondas, kuris iš fondų fondo išperka ateities piniginius srautus ar paskolas, o gautos lėšos naudojamos finansinių priemonių įgyvendinimui ir naujų projektų finansavimui.

Fondų fondo sukūrimas

Paveikslas 18. Fondų fondo sukūrimo modelis.

Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su tarpine institucija priima sprendimą sukurti fondų fondą, kuris yra kuriamas kaip atskiras finansų padalinys arba sąskaitų rinkinys pas fondo valdytoją. Vadovaudamasi Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 dalimi, fondų fondo valdytoju vadovaujančioji institucija galėtų paskirti/atrinkti vieną iš 38(4)(b) straipsnyje nurodytų institucijų.

Šios alternatyvos atveju fondų fondo valdytojas tiesiogiai arba atrinkdamas finansinius tarpininkus, įgyvendina finansines priemones energetinio efektyvumo didinimui. Su atrinktais finansiniais tarpininkais fondo valdytojas pasirašo sąlygines paskolos sutartis. Fondų fondo valdytojui už fondo valdymą mokamas sutartas administravimo mokestis, kuris apibrėžtas Deleguoto reglamento 13 straipsnyje. Finansiniai tarpininkai taip pat gauna nustatytą atlygį už teikiamas finansinio tarpininko paslaugas.

Šio modelio panaudojimas turi tam tikrų privalumų. Toks modelis šiuo metu jau naudojamas Lietuvoje, įgyvendinant ir finansuojant daugiabučių bei bendrabučių renovaciją, todėl vadovaujančioji institucija ir ministerijos yra susipažinusios su tokio modelio veikla, turi gerą supratimą, kaip fondų fondas yra valdomas ir kaip jo lėšos paskirstomos per finansinius tarpininkus. Tad svarbiausias šio modelio privalumas yra pakankamai trumpas laikas reikalingas išspręsti visus teisinius ir techninius klausimus, susijusius su fondo įkūrimu ir veiklos vykdymu.

Tačiau šio modelio panaudojimas turi ir svorių trūkumų. Kadangi fondų fondas sukuriamas vadovaujančios institucijos vardu atidarant patikėjimo teise valdomas sąskaitas arba steigiant fondų fondą kaip atskirą finansų padalinį finansų įstaigoje, todėl jis neturi atskiro juridinio asmens statuso. Šis aspektas apriboja galimybę pritraukti papildomas lėšas iš privataus sektoriaus, kadangi fondo valdytojas, kuris yra juridinis vienetas, privalėtų skolintis savo vardu fondo naudai, o už tokią paskolą atsakyti visu savo turtu. Be to, jeigu tokiam fondo valdytojui būtų pavesta valdyti ne vieną fondų

fondą, o kelis, fondo valdytojui tektų prisiimti didesnę riziką dėl paimtos paskolos vieno fondo naudai, bet ne visų fondų naudai. Bet kokių kitų fondo valdytojui patiktų valdyti fondų atžvilgiu tai būtų neproporcingai prisiimta rizika fondų valdyme. Atsižvelgiant į tokį apribojimą, tikėtina, kad būtų pasiekiamas mažesnis svorto efektas.

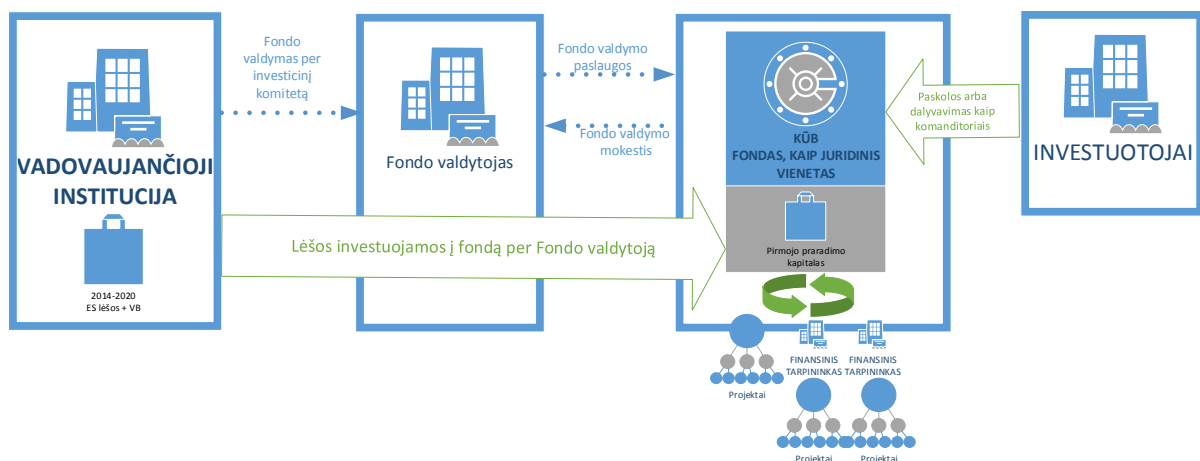
Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas

Atsižvelgiant į prie pirmosios alternatyvos apibrėžtus fondų fondo, kaip sąskaitų rinkinio, steigimo trūkumus, alternatyvus fondo kūrimo modelis apimtų juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimą siekiant sudaryti galimybes pritraukti papildomas lėšas finansinės priemonės įgyvendinimui.

Šios alternatyvos atveju fondų fondas būtų sukurtas kaip atskiras juridinis asmuo, jam pasirinkus tinkamą veiklos formą. Viena iš palankiausių tokio fondo steigimo formų yra Komandinė ūkinė bendrija (KŪB).

Tarptautinių finansų institucijų, Lietuvoje veikiančių komercinių bankų atstovų apklausų metu buvo nustatyta, jog jiems būtų įdomi galimybė dalyvauti tokio fondo veikloje. Tačiau konkretus dalyvavimo bei dalyvavimo apimtį sprendimas priklausytų nuo konkrečių sąlygų, pavyzdžiui, paskirto fondų fondo valdytojo, fondų fondo veiklos schemos, dalyvaujančių finansinių tarpininkų, finansuojamų finansinių priemonių ir kt. Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju, siekiant fondo lygyje pritraukti privačius investuotojus, įnašas, kurį padarys vadovaujančioji institucija į fondų fondą, bus traktuojamas kaip pirmojo nuostolio padengimo lėšos.

Šios alternatyvos atveju, parenkant fondo juridinio asmens statusą ir apibrėžiant investavimo strategiją taip pat turi būti įvertinamos vadovaujančiosios institucijos ir sektorinės ministerijos galimybės dalyvauti tokio fondo steigime (atliekant finansinį įnašą), valdyme, priežiūroje. Šie aspektai analizuojami „Investavimo strategijos“ skyriuje.

Paveikslas 19. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimo modelis.

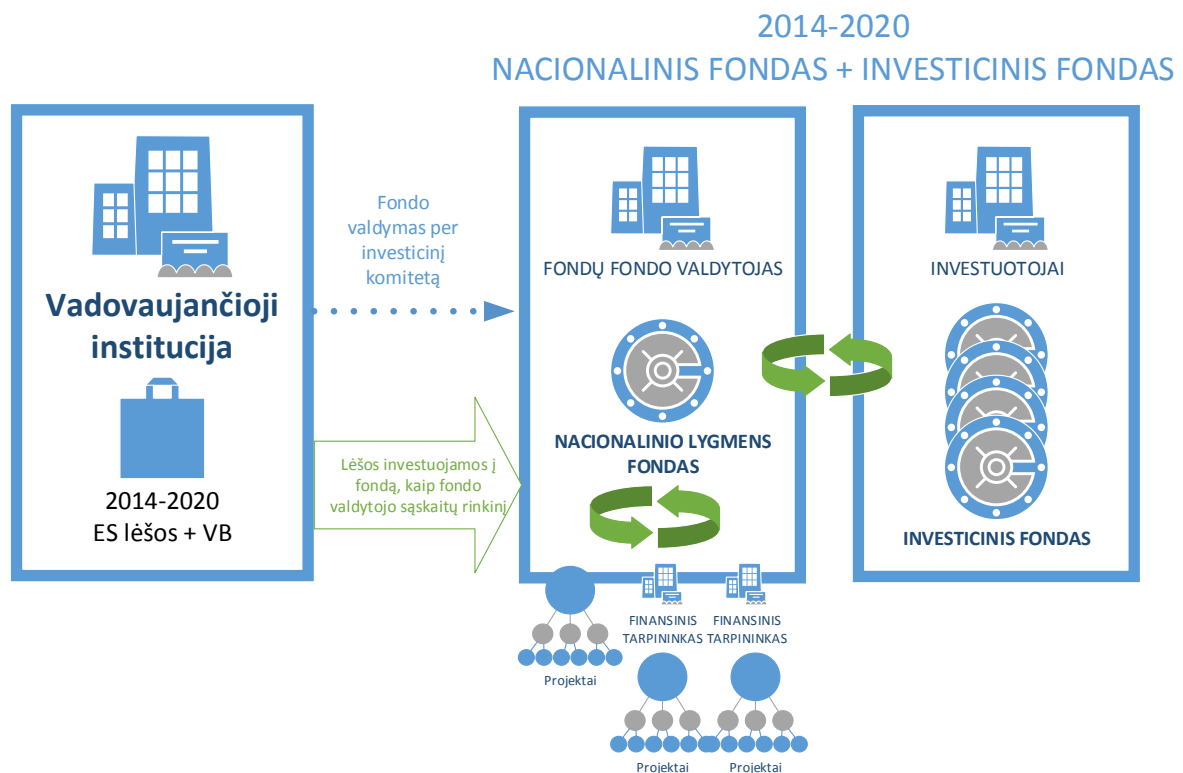
Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas

Šios alternatyvos atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su tarpine institucija priima sprendimą steigti fondų fondą, kuris yra skirtas 2014 – 2020 m. periodo finansinės priemonės/priemonių įgyvendinimui. Jis yra finansuojamas iš ESI fondų lėšų ir iš šalies biudžeto bendrojo finansavimo lėšų. Fondų fondas veikia kaip sąskaitų rinkinys, analogiškai kaip aprašyta

pirmojoje alternatyvoje. Šią finansinę priemonę fondų fondo valdytojas gali įgyvendinti tiesiogiai arba per finansinius tarpininkus.

Vadovaudamasi Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 (a) punktu, vadovaujančioji institucija gali investuoti į esamą arba naują juridinį asmenį arba pavesti užduotis vykdyti Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 (b) punkte nurodytoms institucijoms. Nacionaliniai teisės aktai vadovaujančiosios institucijos taip pat neriboja priimant sprendimą dėl investavimo į esamą arba naują juridinį asmenį – tai reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.

Valdytojui už fondo valdymą yra mokamas sutartas administravimo mokestis, kuris apibrėžtas Deleguoto reglamento 13 straipsnyje.

Paveikslas 20. Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas

Siekiant padidinti svertų efektą, šios alternatyvos įgyvendinimo atveju greta įsteigto fondų fondo ir finansinių priemonių turėtų būti steigiamas investicinis fondas, turintis juridinio asmens statusą ir investuojantis į finansinės priemonės įgyvendinamus projektus. Šio fondo steigime galėtų dalyvauti privatūs investuotojai, tame tarpe tarptautinės finansinės institucijos. Investicinis fondas gali būti sukurtas vėliau nei pradėtų veikti fondų fondas, bet ne vėliau nei būtų panaudotos visos ESI fondų lėšos, skirtos 2014 – 2020 m. periodo finansinės priemonės ar priemonių finansavimui. Viena iš geriausiai tinkančių tokio juridinio asmens formų yra komandinė ūkinė bendrija. Pokalbių su įvairiais investuotojais metu nustatyta, kad tarptautinės finansinės institucijos, komerciniai bankai ir pensijų fondai būtų suinteresuoti dalyvauti tokio fondo veikloje, tačiau kaip ir antrosios alternatyvos atveju ar tikrai būtų investuojama priklausytų nuo konkrečių sąlygų, tokių kaip kad kas būtų fondų fondo ir investicinio fondo valdytojas, kokia fondų fondo veiklos schema, ar ir kokie dalyvauja finansiniai tarpininkai, kokios finansinės priemonės finansuojamos ir kt. Numatoma, kad toks investicinis fondas galėtų nupirkti iš fondų fondo apie 70 proc. geriausių paskolų, t.y. tų, kuriomis

finansuoti projektai jau būtų įgyvendinti ir pademonstruoti efektyvūs energijos sutaupymai. Gautas lėšas fondo valdytojas galėtų investuoti į naujas paskolas, taip didindamas svorto efektą.

Lyginant su antrąja alternatyva šis modelis įgyvendinamas etapais (pirmiausia steigiamas fondų fondas ir antruoju etapu investicinis fondas). Fondų fondo steigimas ir valdytojo parinkimas būtų pakankamai greitai įgyvendinamas etapas pasirenkant Bendrųjų nuostatų reglamento 38 straipsnio 4 dalyje numatytas galimybes, o investicinio fondo sukūrimas galėtų užtrukti apie 2 metus detaliam išanalizuojant ir sukuriant tinkamą aplinką privačių investicijų pritraukimui.

4.1. Kiekybinis pridėtinės vertės vertinimas - jautrumo analizė ir alternatyvų palyginimas

4.1.1. Daugiabučių renovacijos jautrumo analizė

Siekiant išsiaiškinti, ar daugiabučių pastatų renovavimui teikiant lengvatines paskolas reikalinga ir subsidija, kad investicijos pastato renovacijai atsipirktų per paskolos laikotarpį, buvo atlikta jautrumo analizė.

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos duomenimis 2013-2014 metų šildymo sezono metu vidutinė 1 kWh kaina gyventojams sudarė 0,265 Lt su 9 proc¹⁰⁶ lengvatiniu PVM tarifu. Nuo 2009 rugsėjo 1 d. iki 2014 m. gruodžio 31 d. lengvatinio 9 procentų PVM tarifo taikymą šilumos energijai, tiekiamai gyvenamosioms patalpoms šildyti (įskaitant šilumos energiją, perduodamą per karšto vandens tiekimo sistemą), į gyvenamąsias patalpas tiekiamam karštam vandeniui arba šaltam vandeniui karštam vandeniui paruošti ir šilumos energijai, sunaudotai šiam vandeniui pašildyti, reglamentuoja PVM įstatymo 19 str. 3 d. 1 p. Šios nuostatos taikomos iki 2014-12-31 faktiškai patiektai šilumos energijai. Vyriausybė, 2014 m. spalio 3 d., tvirtindama 2015 m. valstybės ir savivaldybių biudžeto projektą, pritarė šio lengvatinio tarifo panaikinimui¹⁰⁷, tačiau šiam sprendimui dar turės pritarti LR seimas. Patvirtinus šį pakeitimą šilumos energijos kaina gali sudaryti 0,294 Lt/kWh. Dėl įvairių šilumos ūkio infrastruktūros planuojamų modernizavimo projektų, mažesnių gamtinių išteklių kainų, šilumos kaina neturėtų augti, tačiau dabartinė geopolitinė situacija bei stiprėjantis JAV dolerio kursas (pagrindinė atsiskaitymo už energetinius išteklius valiuta) prieš eurą, gali lemti padidėjusias šilumos energijos kainas.

Atskiri Lietuvos regionai pagal vartojamos energijos rūšį ar mokamą šilumos kainą nėra išskiriami, kadangi taikyti atskirų subsidijavimo schemų nėra planuojama.

Lentelė 42. Daugiabučių renovacijos jautrumo analizės prielaidos.

Prielaidos	
Tipinio daugiabučio bendras pastato plotas, m ²	1,287
Investicijos, m ²	500
Investicijos projektui, Lt	643,500
Dabartinis suvartojimas kWh/m ² per metus	150
Dabartinis pastato suvartojimas per metus, kWh	193,050
Šilumos energijos kaina kWh/m ²	0,294 Lt
Šilumos kainos augimas kas metus	3%
Sutaupymas įgyvendinus projektą	40%
Sutaupyta suma šildymui per metus, kWh	22,703
Paskolos palūkanos	3%
Paskolos terminas, metais	20

Atsižvelgiant į aukščiau esančioje lentelėje išvardintas prielaidas, žemiau esančioje lentelėje pateikiama sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio jautrumo analizė.

¹⁰⁶ <http://www.lsta.lt/lt/pages/apie-silumos-uki/silumos-kainos-2014-10-06-pateikta-prognozė,-kai-taikomas-9-proc.-lengvatinis-pvm>

¹⁰⁷ <http://www.lrv.lt/naujienos/?nid=15073>

Lentelė 43. Sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio santykio jautrumo analizė.

		Energijos sutaupymai								
		40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%	75%	80%
Subsidija	0%	33.8	27.9	23.8	20.8	18.5	16.7	15.2	13.9	12.9
	10%	28.5	23.8	20.5	18.1	16.1	14.6	13.3	12.2	11.3
	20%	23.8	20.2	17.5	15.5	13.9	12.6	11.5	10.6	9.9
	30%	19.8	16.9	14.8	13.1	11.8	10.8	9.9	9.1	8.5
	40%	16.1	13.9	12.2	10.9	9.9	9.0	8.3	7.6	7.1

Pagal lentelėje pateiktus duomenis, planuojant, jog renovacijos metu bus pasiekti 40 proc. energijos sutaupymai ir bus naudojamas 30 proc. subsidijos elementas (15 proc. paskolos palūkanų kompensavimas ir 15 proc. papildoma subsidija), renovacijos projektas atsiperka per 19,8 metų (t.y. per 20 m. paskolos laikotarpį).

Projektų atsiperkamumo jautrumo analizės rezultatai vertinant šilumos kainos ir galimo sutaupymo pokyčius (esant 30 proc. subsidijos elementui ir nekeičiant kitų prielaidų) pateikti sekančioje lentelėje.

Lentelė 44. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizės rezultatai (su subsidija)

		Energijos sutaupymai										
		20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%
Energijos kaina, Lt	0.26	54.6	37.2	28.7	23.5	19.9	17.3	15.3	13.7	12.5	11.4	10.5
	0.27	112.3	49.9	34.8	27.1	22.2	18.9	16.5	14.6	13.1	11.9	10.9
	0.28	89.7	46.0	32.7	25.6	21.1	18.0	15.7	14.0	12.5	11.4	10.4
	0.29	77.0	42.8	30.8	24.3	20.1	17.2	15.0	13.4	12.0	10.9	10.0
	0.30	68.4	40.1	29.2	23.2	19.2	16.5	14.4	12.8	11.5	10.5	9.6
	0.31	61.9	37.7	27.7	22.1	18.4	15.8	13.8	12.3	11.1	10.1	9.3
	0.32	56.8	35.6	26.4	21.1	17.7	15.2	13.3	11.9	10.7	9.7	8.9
	0.33	52.6	33.7	25.2	20.3	17.0	14.6	12.8	11.4	10.3	9.4	8.6
	0.34	49.0	32.1	24.1	19.5	16.3	14.1	12.4	11.0	10.0	9.1	8.3
	0.35	46.0	30.6	23.2	18.7	15.7	13.6	11.9	10.7	9.6	8.8	8.1
	0.36	43.4	29.2	22.2	18.0	15.2	13.1	11.5	10.3	9.3	8.5	7.8

Pagal aukščiau pateiktoje lentelėje paskaičiuotus jautrumo analizės rezultatus darytina išvada, jog didesnės energijos kainos lemia greitesnį projektų atsipirkimą. Jautrumo analizės duomenys rodo, jog kainai esant 0,294 Lt už vieną kWh (ir kainai augant apie 3 proc. kiekvienais metais), renovacijos projektas atsiperks per šiek tiek mažiau kaip 20 metų, tai yra per 20 m. paskolos laikotarpį.

Žemiau pateikiama jautrumo analizės rezultatų lentelė esant toms pačioms prielaidoms, tačiau be subsidijos elemento.

Lentelė 45. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizė (be subsidijos)

		Energijos sutaupymai										
		25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%	75%
Energijos kaina, Lt	0.26		103.6	57.5	42.5	34.1	28.7	24.8	21.9	19.6	17.8	16.2
	0.27		84.6	52.3	39.4	32.0	27.1	23.5	20.8	18.6	16.9	15.5
	0.28		73.2	48.1	36.9	30.2	25.6	22.3	19.8	17.8	16.1	14.8
	0.29		65.2	44.6	34.7	28.5	24.3	21.2	18.9	17.0	15.4	14.2
	0.30	160.6	59.2	41.7	32.7	27.1	23.2	20.3	18.0	16.2	14.8	13.6
	0.31	108.3	54.4	39.1	31.0	25.8	22.1	19.4	17.3	15.6	14.2	13.0
	0.32	89.7	50.4	36.9	29.4	24.6	21.1	18.6	16.6	15.0	13.6	12.5
	0.33	78.3	47.0	34.9	28.0	23.5	20.3	17.8	15.9	14.4	13.1	12.1
	0.34	70.3	44.2	33.2	26.8	22.5	19.5	17.1	15.3	13.9	12.7	11.7
	0.35	64.1	41.7	31.6	25.6	21.6	18.7	16.5	14.8	13.4	12.2	11.3
	0.36	59.2	39.4	30.2	24.6	20.8	18.0	15.9	14.3	12.9	11.8	10.9

Iš aukščiau pateiktos lentelės duomenų matome, kad daugiabučių renovacijos projektai be subsidijos elemento sutaupant 40 proc. šilumos energijos, net kainai esant 0,36 Lt/kWh (ir kainai kiekvienais metais augant 3 proc.) atsipirktų tik per 24,6 metus. Toks projektų atsipirkimo laikas yra ilgas ir sąlygotų renovacijos projektų nepatrauklumą.

Žemiau pateiktoje jautrumo analizės lentelėje analizuojamas santykis tarp energijos kainos ir subsidijos elemento.

Lentelė 46. Energijos kainos ir subsidijos elemento santykio analizė.

		Subsidija												
		0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%
Energijos kaina	0.26	42.5	38.5	34.9	31.7	28.7	26.0	23.5	21.1	19.0	16.9	15.0	13.1	11.4
	0.27	39.4	35.9	32.7	29.8	27.1	24.6	22.2	20.1	18.0	16.1	14.3	12.5	10.9
	0.28	36.9	33.7	30.8	28.1	25.6	23.3	21.1	19.1	17.2	15.4	13.6	12.0	10.4
	0.29	34.7	31.8	29.1	26.6	24.3	22.2	20.1	18.2	16.4	14.7	13.1	11.5	10.0
	0.30	32.7	30.0	27.6	25.3	23.2	21.1	19.2	17.4	15.7	14.1	12.5	11.1	9.6
	0.31	31.0	28.5	26.2	24.1	22.1	20.2	18.4	16.7	15.1	13.5	12.1	10.6	9.3
	0.32	29.4	27.2	25.0	23.0	21.1	19.4	17.7	16.0	14.5	13.0	11.6	10.2	8.9
	0.33	28.0	25.9	23.9	22.0	20.3	18.6	17.0	15.4	14.0	12.5	11.2	9.9	8.6
	0.34	26.8	24.8	22.9	21.1	19.5	17.9	16.3	14.9	13.4	12.1	10.8	9.6	8.3
	0.35	25.6	23.8	22.0	20.3	18.7	17.2	15.7	14.3	13.0	11.7	10.4	9.2	8.1
	0.36	24.6	22.8	21.1	19.5	18.0	16.6	15.2	13.8	12.5	11.3	10.1	8.9	7.8

Aukščiau pateiktos lentelės duomenys rodo, jog esant 30 proc. subsidijai (nekeičiant kitų prielaidų) ir esant 0,294 Lt/kWh kainai (bei kiekvienais metais kainai didėjant 3 proc.), renovacijos projektai turėtų atsipirkti per 20 m. paskolos laikotarpį. Šilumos kainai mažėjant, net su 30 proc. subsidija, atsipirkimo laikotarpis ilgėja ir viršija 20 m. paskolos laikotarpį.

Žemiau pateikta jautrumo analizės rezultatų lentelė analizuojant santykį tarp energijos kainos augimo ir subsidijos elemento.

Lentelė 47. Energijos kainos augimo ir subsidijos elemento santykio jautrumo analizė.

	Subsidija													
	0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%	
Energijos kainų augimas kiekvienais metais	-1.5%	130.3	89.9	72.0	60.3	51.7	44.8	39.1	34.2	29.9	26.1	22.7	19.6	16.8
	-1.0%	92.2	74.0	62.2	53.5	46.6	40.8	35.9	31.6	27.8	24.4	21.3	18.5	15.8
	-0.5%	75.2	63.5	54.9	48.0	42.3	37.4	33.1	29.3	25.9	22.8	20.0	17.4	14.9
	0.0%	64.3	55.8	49.0	43.4	38.6	34.4	30.6	27.2	24.1	21.3	18.7	16.3	14.1
	0.5%	56.3	49.7	44.2	39.5	35.4	31.7	28.3	25.3	22.5	20.0	17.6	15.3	13.3
	1.0%	50.0	44.7	40.2	36.1	32.5	29.3	26.3	23.6	21.0	18.7	16.5	14.4	12.5
	1.5%	44.9	40.5	36.6	33.2	30.0	27.1	24.4	22.0	19.7	17.5	15.5	13.6	11.8
	2.0%	40.7	36.9	33.6	30.5	27.7	25.2	22.8	20.5	18.4	16.4	14.6	12.8	11.1
	2.5%	37.0	33.8	30.9	28.2	25.7	23.4	21.2	19.2	17.2	15.4	13.7	12.0	10.5
	3.0%	33.8	31.1	28.5	26.1	23.8	21.7	19.8	17.9	16.1	14.5	12.9	11.3	9.9
	3.5%	31.1	28.6	26.3	24.2	22.2	20.3	18.5	16.7	15.1	13.6	12.1	10.7	9.3
4.0%	28.6	26.4	24.4	22.4	20.6	18.9	17.2	15.7	14.2	12.7	11.4	10.0	8.8	
4.5%	26.4	24.4	22.6	20.9	19.2	17.6	16.1	14.7	13.3	12.0	10.7	9.4	8.3	
5.0%	24.4	22.6	21.0	19.4	17.9	16.5	15.1	13.7	12.5	11.2	10.0	8.9	7.8	

Aukščiau pateiktoje lentelėje esanti informacija rodo, jog esant 30 proc. subsidijos elementui ir 3 proc. šilumos kainos augimui (nesikeičiant kitoms šio skyriaus pradžioje priimtoms prielaidoms) renovacijos projektas atsipirktų per paskolos gyvavimo laikotarpį. Tuo tarpu jei šilumos kaina neaugtų esant 30 proc. subsidijai, renovacijos projekto atsipirkimas išsitęstų daugiau kaip 30 metų. Todėl nesant kitų šilumos kainos augimą įtakančių veiksnių PVM lengvatos šildymui panaikinimas galėtų būti teigiama paskata skatinant renovacijos procesus.

IŠVADA

Remiantis aukščiau lentelėse pateiktais jautrumo analizės duomenimis bei numatant, kad 32-oje lentelėje pateiktos prielaidos pasitvirtins, daroma išvada, jog teikiant 30 proc. subsidiją projektams daugiabučių renovacijos projektai atsipirks per 20 m. paskolos laikotarpį.

4.1.2. Viešųjų pastatų renovacijos jautrumo analizė

Siekiant išsiaiškinti ar teikiant lengvatines paskolas viešųjų pastatų renovavimui reikalinga ir subsidija (siekiant, kad investicijos pastato renovacijai atsipirktų per 20 m. paskolos laikotarpį) buvo atlikta jautrumo analizė. Subsidijos poreikio įvertinimui naudojamos prielaidos pateiktos žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 48. Kitos viešųjų pastatų renovacijos jautrumo analizės prielaidos.

Prielaidos	
Vidutinis bendras pastato plotas, m ²	1,127
Investicijos m ² , Lt	700
Investicijos projektui, m ²	789,138

Prielaidos	
Dabartinis suvartojimas kWh/m ² per metus	210
Dabartinis pastato suvartojimas per metus, kWh	236,741
Šilumos energijos kaina kWh/m ²	0,294 Lt
Šilumos kainos augimas kas metus	3%
Sutaupymas įgyvendinus projektą	40%
Sutaupyta suma šildymui per metus	27,841
Palūkanos	1%
Paskolos terminas	20

Atsižvelgiant į aukščiau išvardintas prielaidas sekančioje lentelėje pateikiama jautrumo analizė vertinant santykį tarp sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio.

Lentelė 49. Sutaupytos energijos ir subsidijos poreikio santykio jautrumo analizė.

Subsidija	Energijos sutaupymai									
	40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%	75%	80%	
0%	23.8	20.8	18.6	16.7	15.2	14.0	12.9	12.0	11.2	
10%	21.1	18.6	16.5	14.9	13.6	12.5	11.5	10.7	10.0	
20%	18.6	16.3	14.6	13.1	12.0	11.0	10.2	9.5	8.9	
30%	16.0	14.1	12.6	11.4	10.4	9.6	8.9	8.2	7.7	
40%	13.6	12.0	10.7	9.7	8.9	8.1	7.5	7.0	6.6	

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad pasiekus 40 proc. šilumos energijos sutaupymus ir projektams teikiant 20 proc. subsidiją, tipinio viešojo pastato renovacijos projektas atsiperka per 18,6 metų, tai yra per 20 m. paskolos laikotarpį.

Jautrumo analizės rezultatai vertinant santykį tarp šilumos kainos ir galimo sutaupymo esant 30 proc. subsidijai, nekeičiant kitų prielaidų, pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 50. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizės rezultatai (su subsidija).

Energijos kaina, Lt	Energijos sutaupymai												
	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%	75%
0.26	71.4	48.2	36.6	29.5	24.7	21.3	18.7	16.6	15.0	13.7	12.5	11.6	10.8
0.27	67.6	46.0	34.9	28.2	23.7	20.4	17.9	16.0	14.4	13.1	12.0	11.1	10.4
0.28	64.2	43.9	33.5	27.1	22.7	19.6	17.2	15.3	13.9	12.6	11.6	10.7	10.0
0.29	61.1	42.0	32.1	26.0	21.8	18.8	16.6	14.8	13.3	12.2	11.2	10.3	9.6
0.30	58.4	40.3	30.9	25.0	21.0	18.1	16.0	14.2	12.9	11.7	10.8	10.0	9.3
0.31	55.9	38.7	29.7	24.1	20.3	17.5	15.4	13.8	12.4	11.3	10.4	9.6	9.0
0.32	53.5	37.3	28.6	23.2	19.6	16.9	14.9	13.3	12.0	11.0	10.1	9.3	8.7
0.33	51.4	35.9	27.6	22.5	18.9	16.4	14.4	12.9	11.6	10.6	9.7	9.0	8.4
0.34	49.5	34.6	26.7	21.7	18.3	15.8	13.9	12.5	11.3	10.3	9.4	8.7	8.1
0.35	47.7	33.5	25.8	21.0	17.7	15.3	13.5	12.1	10.9	10.0	9.2	8.5	7.9
0.36	46.0	32.4	25.0	20.4	17.2	14.9	13.1	11.7	10.6	9.7	8.9	8.2	7.7

Remiantis aukščiau pateiktos lentelės duomenimis teigtina, jog didesnės energijos kainos lemia greitesnį projektų atsipirkimą. Dėl įvairių šilumos ūkio infrastruktūros planuojamų modernizavimo projektų, mažesnių gamtinių išteklių kainų, šilumos kaina neturėtų augti, tačiau dabartinė geopolitinė situacija bei stiprėjantis JAV dolerio kursas (pagrindinė atsiskaitymo už energetinius išteklius valiuta) prieš eurą, gali lemti padidėjusias šilumos energijos kainas. Lentelėje esantys duomenys nurodo, jog kainai esant 0,294 Lt už vieną kWh (ir kainai augant apie 3 proc. kiekvienais metais) ir projektams teikiant papildomą 20 proc. subsidiją, tipinio viešojo pastato renovacijos projektas atsipirks per 18.1 metus, tai yra per 20 m. paskolos gyvavimo laikotarpį. Nesikeičiant kitoms sąlygoms ir kainai išlikus 2013-2014 metų lygyje (0,265 Lt) projektas atsipirktų per 20.4 metų, t.y. per nedaug ilgesnį negu paskolos laikotarpį.

Žemiau pateikiama lentelė su tomis pačiomis prielaidomis, tačiau be subsidijos elemento.

Lentelė 51. Šilumos kainos ir galimo sutaupymo santykio jautrumo analizė (be subsidijos)

		Energijos sutaupymai												
		15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%	65%	70%	75%
Energijos kaina, Lt	0.26	101.4	65.1	48.2	38.4	32.0	27.4	23.9	21.3	19.1	17.4	15.9	14.7	13.7
	0.27	95.1	61.7	46.0	36.7	30.6	26.2	22.9	20.4	18.3	16.7	15.3	14.1	13.1
	0.28	89.6	58.7	43.9	35.1	29.3	25.1	22.0	19.6	17.6	16.0	14.7	13.6	12.6
	0.29	84.8	56.0	42.0	33.7	28.1	24.2	21.2	18.8	17.0	15.4	14.2	13.1	12.2
	0.30	80.4	53.5	40.3	32.4	27.1	23.2	20.4	18.1	16.4	14.9	13.7	12.6	11.7
	0.31	76.5	51.3	38.7	31.1	26.1	22.4	19.7	17.5	15.8	14.4	13.2	12.2	11.3
	0.32	73.0	49.2	37.3	30.0	25.1	21.6	19.0	16.9	15.3	13.9	12.7	11.8	11.0
	0.33	69.8	47.3	35.9	29.0	24.3	20.9	18.3	16.4	14.8	13.4	12.3	11.4	10.6
	0.34	66.9	45.6	34.6	28.0	23.5	20.2	17.8	15.8	14.3	13.0	12.0	11.1	10.3
	0.35	64.2	43.9	33.5	27.1	22.7	19.6	17.2	15.3	13.9	12.6	11.6	10.7	10.0
	0.36	61.7	42.4	32.4	26.2	22.0	19.0	16.7	14.9	13.4	12.2	11.3	10.4	9.7

Aukščiau pateiktoje lentelėje matyti santykis tarp energijos sutaupymų ir energijos kainai, kai projektams nėra teikiama 20 proc. subsidija. Pagal pateiktus duomenis matyti, kad tipiniai viešųjų pastatų renovacijos projektai, sutaupant 40 proc. šilumos energijos, tik kainai esant 0,35 Lt/kWh atsipirktų per 19.6 metus (per 20 m. paskolos laikotarpį). Tai pat, siekiant kad projektas atsipirktų per 20 m. paskolos laikotarpį energijos kainai esant pastoviai, projektas turėtų pasiekti bent 50 proc. sutaupymus. Jei energijos kaina atitiks šios ex ante dalies prielaidas, projektai be subsidijos atsipirks per 23,2 metus, o kainai išlikus 2013-2014 metų lygyje (0,265 Lt/kWh) atsipirktų per 26.2 metus.

Žemiau pateiktoje jautrumo analizės lentelėje analizuojamas santykis tarp energijos kainos ir subsidijos elemento.

Lentelė 52. Energijos kainos ir subsidijos elemento santykio analizė.

		Subsidija												
		0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%
s	0.26	27.4	25.8	24.3	22.7	21.3	19.8	18.3	16.9	15.5	14.1	12.7	11.4	10.1

		Subsidija												
		0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%
0.27	0.27	26.2	24.7	23.2	21.8	20.4	19.0	17.6	16.2	14.9	13.6	12.2	11.0	9.7
	0.28	25.1	23.7	22.3	20.9	19.6	18.2	16.9	15.6	14.3	13.0	11.8	10.5	9.3
	0.29	24.2	22.8	21.5	20.1	18.8	17.6	16.3	15.0	13.8	12.6	11.4	10.2	9.0
	0.30	23.2	21.9	20.7	19.4	18.1	16.9	15.7	14.5	13.3	12.1	11.0	9.8	8.7
	0.31	22.4	21.2	19.9	18.7	17.5	16.3	15.1	14.0	12.8	11.7	10.6	9.5	8.4
	0.32	21.6	20.4	19.2	18.1	16.9	15.8	14.6	13.5	12.4	11.3	10.2	9.2	8.1
	0.33	20.9	19.7	18.6	17.5	16.4	15.3	14.2	13.1	12.0	11.0	9.9	8.9	7.8
	0.34	20.2	19.1	18.0	16.9	15.8	14.8	13.7	12.7	11.6	10.6	9.6	8.6	7.6
	0.35	19.6	18.5	17.4	16.4	15.3	14.3	13.3	12.3	11.3	10.3	9.3	8.3	7.4
	0.36	19.0	17.9	16.9	15.9	14.9	13.9	12.9	11.9	11.0	10.0	9.0	8.1	7.2

Aukščiau pateiktos lentelės duomenys rodo, jog esant 20 proc. subsidijos elementui (nekeičiant kitų prielaidų) renovacijos projektai turėtų atsiperkti, per paskolos gyvavimo laikotarpį (18,8 metus). Be subsidijos elemento (šilumos kainai atitinkant priimtas prielaidas) viešųjų pastatų renovacijos projektai galėtų atsiperkti tik per 24,2 metus, o tuo atveju jei šilumos kaina nedidės, palyginus su 2013/2014 šildymo sezono metų kainomis (išliks 0,265 Lt/kWh lygyje), tokių projektų atsipirkimo laikotarpis (be subsidijos elemento) padidės iki daugiau kaip 26 metų.

Žemiau pateikta lentelė su jautrumo analizės rezultatais vertinant santykį tarp energijos kainos augimo ir subsidijos elemento.

Lentelė 53. Energijos kainos augimo ir subsidijos elemento jautrumo analizė.

		Subsidija												
		0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%	55%	60%
Energijos kainų augimas kiekvienais metais	-1.5%	39.7	37.3	34.9	32.6	30.4	28.2	26.1	24.0	21.9	19.9	17.9	16.0	14.1
	-1.0%	37.5	35.3	33.1	30.9	28.8	26.7	24.7	22.7	20.8	18.9	17.0	15.2	13.4
	-0.5%	35.4	33.3	31.3	29.3	27.3	25.3	23.4	21.6	19.7	17.9	16.2	14.4	12.7
	0.0%	33.5	31.5	29.6	27.7	25.8	24.0	22.2	20.5	18.7	17.0	15.4	13.7	12.1
	0.5%	31.6	29.8	28.0	26.2	24.5	22.8	21.1	19.4	17.8	16.2	14.6	13.0	11.5
	1.0%	29.9	28.2	26.5	24.8	23.2	21.6	20.0	18.4	16.9	15.3	13.8	12.4	10.9
	1.5%	28.2	26.6	25.0	23.5	21.9	20.4	18.9	17.4	16.0	14.5	13.1	11.7	10.4
	2.0%	26.7	25.2	23.7	22.2	20.7	19.3	17.9	16.5	15.1	13.8	12.5	11.1	9.8
	2.5%	25.2	23.8	22.4	21.0	19.6	18.3	16.9	15.6	14.3	13.1	11.8	10.6	9.3
	3.0%	23.8	22.5	21.1	19.8	18.6	17.3	16.0	14.8	13.6	12.4	11.2	10.0	8.9
	3.5%	22.5	21.2	20.0	18.7	17.5	16.4	15.2	14.0	12.9	11.7	10.6	9.5	8.4
	4.0%	21.2	20.0	18.9	17.7	16.6	15.5	14.4	13.3	12.2	11.1	10.0	9.0	7.9
	4.5%	20.0	18.9	17.8	16.7	15.7	14.6	13.6	12.5	11.5	10.5	9.5	8.5	7.5
5.0%	18.9	17.8	16.8	15.8	14.8	13.8	12.8	11.9	10.9	9.9	9.0	8.1	7.1	

Iš aukščiau pateiktos lentelės matome, kad esant 20 proc. subsidijos elementui ir 3 proc. šilumos kainos metiniam augimui viešųjų pastatų renovacijos projektai atsiperktų per maždaug 18,6 metų laikotarpį. Tuo tarpu be subsidijos elemento tokių projektų atsipirkimo laikotarpis išsitiestų iki 23,8 metų. Šilumos kainai neaugant ir paliekant 20 proc. subsidijos elementą projektas galėtų atsiperkti per 25,8 metus. Tuo tarpu be subsidijos elemento tokių projektų atsipirkimo laikotarpis išsitiestų iki 33,5 metų.

Taigi 20 proc. subsidijos teikimas galėtų sudaryti sąlygas projektams atsipirkti per paskolos gyvavimo laikotarpį, t.y. 20 metų. Aukščiau pateiktos įvairiais pjūviais atliktos viešųjų pastatų renovacijos jautrumo analizės pagrindžia 20 proc. subsidijos poreikį.

IŠVADA

Remiantis aukščiau lentelėse pateiktais jautrumo analizės duomenimis bei numatant, kad 48-oje lentelėje pateiktos prielaidos pasitvirtins, daroma išvada, jog teikiant 20 proc. subsidiją projektams viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirks per 20 m. paskolos laikotarpį. Šie skaičiavimai buvo atlikti naudojant vidutinius dydžius, todėl tikėtina praktikoje konkreitiems pastatams būtų reikalinga ir mažesnė nei 20 proc. subsidija.

4.1.3. Alternatyvų palyginimas

4.1.3.1. Daugiabučiai

Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis daugiabučių namų renovacijai planuojama skirti 280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ES lėšų. Naujai skiriamų 2014-2020 m. periodo lėšų sumą galima padidinti skiriant 2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančias lėšas, kurios sudarytų apie 67,2 mln. eurų.

Analizuojant ir nustatant galimus daugiabučių renovacijos finansavimo scenarijus, atsižvelgiama į šias pagrindines galimybes lemiančias galimus finansavimo būdus ir papildomų lėšų pritraukimo alternatyvas:

- i. **Gali būti keičiama daugiabučių finansavimui skiriamos paramos forma ir sąlygos.** Bus išnagrinėti scenarijai: dabar egzistuojanti paramos schema su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. subsidija kompensuojančia palūkanas lyginant su paramos schema, kai būtų teikiamos paskolos su 1 proc. palūkanomis be subsidijos;
- ii. **Gali būti keičiama finansinės priemonės lėšų naudojimo tvarka ir sąlygos** siekiant finansinių tarpininkų lygmenyje pritraukti daugiau lėšų projektų finansavimui. Turėtų būti įvertintos galimybės lengvatines paskolas iš ESI fondų lėšų keisti garantijų fondu. Vertintina, kad šiuo atveju taip pat būtų reikalinga papildoma palūkanų kompensacija. Ši alternatyva taip pat yra aptarta ir PwC studijoje;
- iii. **Gali būti keičiama finansinės priemonės valdymo struktūra.** ESI fondų finansinės priemonės valdymo lygyje turėtų būti vertinamos galimybės pritraukti kitų šaltinių lėšas tiesiogiai investuojant (skolinant) į fondą ir (arba) sudarant galimybę investuotojams išpirkti ateities finansinius srautus.

Atsižvelgiant į išvardytus aspektus identifikuojami sekantys daugiabučių renovacijos finansavimui galimi taikyti finansinės priemonės veiklos scenarijai:

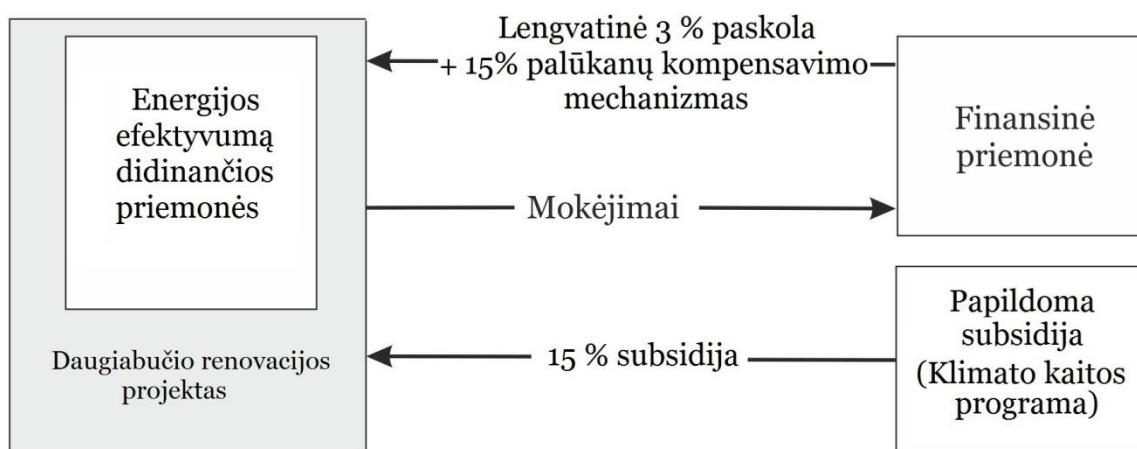
- *Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas vadovaujantis dabartinio JESSICA modelio principais*
- *Scenarijus Nr. 2: Alternatyvus lengvatinių paskolų teikimo modelis*
- *Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį, o dalis į garantijų priemonę*
- *Scenarijus Nr. 4: Visos lėšos panaudojamos garantijoms*
- *Scenarijus Nr. 5: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui*
- *Scenarijus Nr. 6: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį, o dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 7: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į paskolų modelį su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 8: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui ir subsidijų priemonei*

Toliau detaliam nagrinėjami identifikuoti finansinės priemonės veiklos scenarijai.

- **Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas vadovaujantis dabartinio JESSICA modelio principais**

Šiame scenarijuje modeliuojamas dabartinio JESSICA finansinio produkto modelis, pagal kurio sąlygas dabar finansuojami daugiabučių projektai Lietuvoje (modelyje naudojama prielaida, kad bus

teikiama 15 proc. subsidija iš kitų šaltinių ir 15 proc. palūkanų kompensavimo subsidija). Finansinės priemonės teikiamos finansavimo sąlygos pavaizduotos sekančiame paveiksle.

Paveikslas 21. Daugiabučių scenarijaus Nr. 1 veikimo schema.

Lentelė 54. Scenarijaus Nr. 1 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Išankstinis paskolos gražinimas: 10% praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo	Prielaida, kad anksčiau laiko grįžtančios paskolos praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo sudarys 10 % paskolų portfelio, nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registrų centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3 %	Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams - fiksuotos 3 % metinės palūkanos.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skiriama daugiabučių renovacijos paskolų priemonei
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančios lėšos (iki 2020 metų) sudaro apie 67,2 mln. eurų.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 400 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 400 naujų projektų.

Prielaidos	Komentaras
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 55. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė

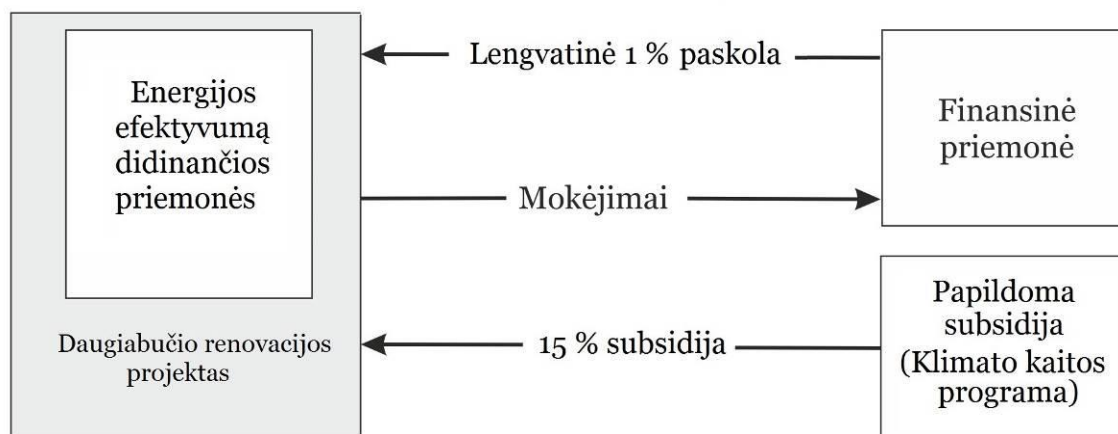
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	400	400	400	400	321	156	169	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	400	800	1200	1600	1921	2077	2246	2246
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)</i>	0,0	74,4	74,4	74,4	74,4	59,7	29,1	31,4	0,0
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)</i>	0,0	74,4	148,8	223,2	297,6	357,3	386,4	417,7	417,7
<i>Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	74,4	74,4	74,4	74,4	59,7	29,1	31,4
<i>Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)</i>	0,0	0,0	74,4	148,8	223,2	297,6	357,3	386,4	417,7
<i>Palūkanų kompensavimo mechanizmas (per metus)</i>	0,0	0,0	11,2	11,2	11,2	11,2	9,0	4,4	4,7
<i>Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	11,2	15,9	28,1	30,7	31,1	28,2	26,8
<i>Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (iš viso)</i>	0,0	0,0	11,2	27,1	55,2	85,9	117,0	145,1	171,9
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)</i>	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)</i>	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,0	0,37	1,58	3,54	6,11	9,16	12,42	15,70	18,88
<i>Fondo likutis</i>	280,90	211,16	152,06	113,09	59,73	29,06	31,35	31,67	60,50

Lentelė 56. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	417,7
I fondą grįžusios lėšos iki 2019 metų (įskaitant subsidijas bei JESSICA KF grįžtančias lėšas)	149,3
Renovuotų pastatų skaičius	2246

- **Scenarijus Nr. 2: Alternatyvus lengvatinių paskolų teikimo modelis**

Scenarijus Nr. 2 modeliuojamas kaip alternatyvi scenarijaus Nr. 1 finansinė priemonė, kurioje nenumatoma subsidija paskolos palūkanų kompensavimui, tačiau sumažinamos paskolos palūkanos iki 1 proc.

Paveikslas 22. Daugiabučių scenarijaus Nr. 2 schema.

Lentelė 57. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 0%	Palūkanų kompensavimo mechanizmas naikinamas, tuo pat metu mažinant fiksuotų palūkanų normą
Išankstinis paskolos gražinimas: 10% praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo	Prielaida, kad anksčiau laiko grįžtančios paskolos praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo sudarys 10 % paskolų portfelio, nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registrų centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 1%	Fiksuotos 1 %
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skiriama daugiabučių renovacijos paskolų priemonei
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančios lėšos (iki 2020 metų) sudaro apie 67,2 mln. eurų.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 400 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 400 naujų projektų.

Valdymo mokestis: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Lėšų išmokėjimo laikotarpis: 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 58. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	400	400	400	400	311	144	157	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	400	800	1200	1600	1911	2055	2212	2212
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	74,4	74,4	74,4	74,4	57,9	26,7	29,2	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	74,4	148,8	223,2	297,6	355,5	382,2	411,4	411,4
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)	0,0	0,0	74,4	74,4	74,4	74,4	57,9	26,7	29,2
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)	0,0	0,0	74,4	148,8	223,2	297,6	355,5	382,2	411,4
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	11,2	15,1	26,4	29,3	29,6	26,9	25,9
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (iš viso)	0,0	0,0	11,2	26,2	52,7	81,9	111,5	138,4	164,4
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,37	1,75	4,04	7,12	10,82	14,81	18,82	22,76
Fondo likutis	280,90	211,16	151,90	112,59	57,89	26,74	29,18	29,44	56,25

Lentelė 59. Scenarijaus Nr. 2 rezultatai

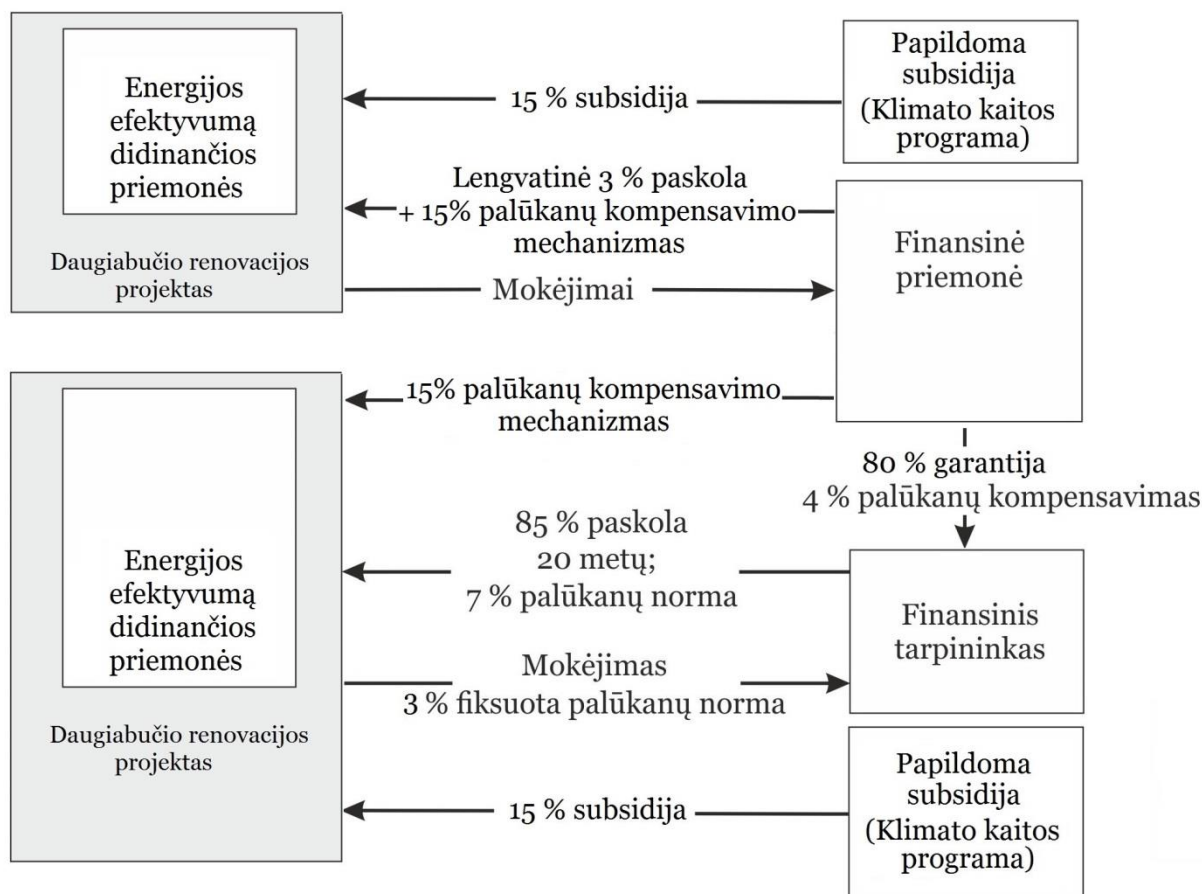
Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	411,4
Į fondą grįžusios paskolos lėšos iki 2019 metų (įskaitant subsidijas bei iš JESSICA KF grįžtančias lėšas)	145,3
Renovuotų pastatų skaičius	2212

Scenarijaus Nr. 1 ir Nr. 2 palyginimo išvados.

Lyginant 1-ojo ir 2-ojo scenarijų įvertintus rezultatus, matyti, jog šių alternatyvų kiekybiniai rezultatai yra labai panašūs. Vis dėlto pažymėtina, jog šiuo metu egzistuojantį modelį (1-asis scenarijus) keičiant į 2-ąjį scenarijų tikėtinas galutinių naudos gavėjų suinteresuotumo sumažėjimas. Pirmiausia dėl psichologinio efekto, kuris grindžiamas tuo, jog gyventojams yra priimtinau gauti kompensaciją iš karto, negu mokėti šiek tiek mažesnes įmokas visos paskolos laikotarpiu. Antra, susiformavusi teisinė bazė yra nusistovėjusi ir gerai pažįstama gyventojams bei finansiniams tarpininkams. Bet kokie jos pakeitimai pareikalautų papildomo laiko jų įgyvendinimui (įstatymų pakeitimo, atitinkamų poįstatyminių teisės aktų pakeitimų parengimo, suderinimo). Taip pat, tikėtina, jog kultų poreikis naują produktą paaiškinti (viešinti) butų ir kitų patalpų savininkams. Labai tikėtina, kad tokie pakeitimai sąlygotų naujų projektų parengimo ir tvirtinimo sustabdymą. Pažymime, kad ankstesnė patirtis parodė, kad net ir nedideli teisinės aplinkos pasikeitimai, bent laikinai, reikšmingai mažino renovacijos patrauklumą.

- **Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį, o dalis į garantijų priemonę (garantinio fondo prielaidos iš PwC studijos)**

3-iajame scenarijuje yra modeliuojamas modelis, kai paskolų priemonė yra derinama su garantijų priemone. Skaičiavimuose remiamasi prielaida, kad 200 mln. eurų būtų skiriama paskolų priemonei, o kita dalis lėšų – 80,9 mln. eurų garantijų teikimo priemonei. Principinė tokios finansinės priemonės veikimo schema pateikta žemiau.

Paveikslas 23. Daugiabučių scenarijaus Nr. 3 schema.

Lentelė 60. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos:

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Garantijų priemonės atveju daroma prielaida, kad iki 2022 metų reikės išmokėti 50% garantijų bankams nuo planuojamų blogų paskolų.

Prielaidos	Komentaras
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registru centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3%	Paskolų ir garantijų priemonių atvejais galutiniams naudos gavėjams taikoma palūkanų norma 3 proc. Garantijų priemonės atveju numatoma bankams kompensuoti palūkanų skirtumą viršijantį 3 proc. palūkanų normą.
Komercinių bankų paskolų palūkanos: 7 %	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota paskolų palūkanų norma (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Ši palūkanų norma įvertinta remiantis šiais duomenimis: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Subsidijuojama palūkanų dalis: 4 %	Garantijų priemonės atveju subsidijuojamas skirtumas tarp šiame scenarijuje naudojamos bankų palūkanų normos ir fiksuotų palūkanų galutiniams naudos gavėjams.
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančios lėšos (iki 2020 metų) sudaro apie 67,2 mln. eurų.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skirstomos, taip: - paskolų finansinei priemonei skiriama 200 mln. eurų bei grįžtančios lėšos skiriamos paskolų finansinei priemonei; - garantijų finansinei priemonei skiriama 93,7 mln. eurų.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išipareigojimų vykdymui: 10 %	Fondo garantiniams išipareigojimams vykdyti rezervuojama 10% nuo garantinės priemonės atveju bankų suteiktų paskolų sumos galutiniams naudos gavėjams. Ši prielaida atitinka PwC studijoje aprašytą prielaidą.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 600 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 600 naujų projektų.
Valdymo mokestis: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų. Grįžusios lėšos naudojamos tik paskolų priemonei.

Lentelė 61. Scenarijaus Nr. 3 paskolų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė

<i>milijonai Eurų</i>	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	400	400	383	191	114	157	141	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	400	800	1183	1373	1487	1645	1785	1785
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)</i>	0,0	74,4	74,4	71,2	35,4	21,3	29,2	26,2	0,0
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)</i>	0,0	74,4	148,8	220,0	255,4	276,7	305,9	332,1	332,1
<i>Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	74,4	74,4	71,2	35,4	21,3	29,2	26,2
<i>Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)</i>	0,0	0,0	74,4	148,8	220,0	255,4	276,7	305,9	332,1
<i>Palūkanų kompensavimo mechanizmas (per metus)</i>	0,0	0,0	11,2	11,2	10,7	5,3	3,2	4,4	3,9
<i>Grįžtančios šio scenarijaus lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	11,2	15,9	27,6	24,7	22,3	19,2	18,2
<i>Grįžtančios šio scenarijaus lėšos (iš viso)</i>	0,0	0,0	11,2	27,1	54,7	79,3	101,7	120,9	139,1
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)</i>	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)</i>	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,0	0,37	1,58	3,52	5,87	8,25	10,66	13,18	15,68
<i>Fondo likutis</i>	200,00	130,26	71,16	35,45	21,27	29,24	26,15	23,65	44,23

Lentelė 62. Scenarijaus Nr. 3 garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė

<i>milijonai Eurų</i>	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	200	200	200	200	70	0	0	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	200	400	600	800	870	870	870	870
<i>Pasirašytos paskolų sutartys (per metus)</i>	0,0	37,2	37,2	37,2	37,2	13,0	0,0	0,0	0,0
<i>Pasirašytos paskolų sutartys (iš viso)</i>	0,0	37,2	74,4	111,6	148,8	161,8	161,8	161,8	161,8
<i>Palūkanų kompensavimo mechanizmas (iš viso)</i>	0,0	5,6	11,2	16,7	22,3	24,3	24,3	24,3	24,3
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	31,6	63,2	94,9	126,5	137,5	137,5	137,5	137,5
<i>Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)</i>	0,0	0,0	31,6	63,2	94,9	126,5	137,5	137,5	137,5
<i>Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,7	1,5	2,2	2,9	3,7	4,4	4,7
<i>Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti</i>	0,0	5,5	9,7	13,6	17,4	17,4	15,6	14,0	13,0
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,00	0,49	1,03	1,63	2,28	2,93	3,54	4,11	4,67
<i>Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (per metus)</i>	0,0	0,0	0,0	1,1	2,1	3,1	4,1	4,4	4,3
<i>Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,0	1,1	3,2	6,3	10,5	14,9	19,1
<i>Fondo likutis</i>	80,9	74,9	69,5	63,1	55,8	51,3	47,6	43,5	39,5

Lentelė 63. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai

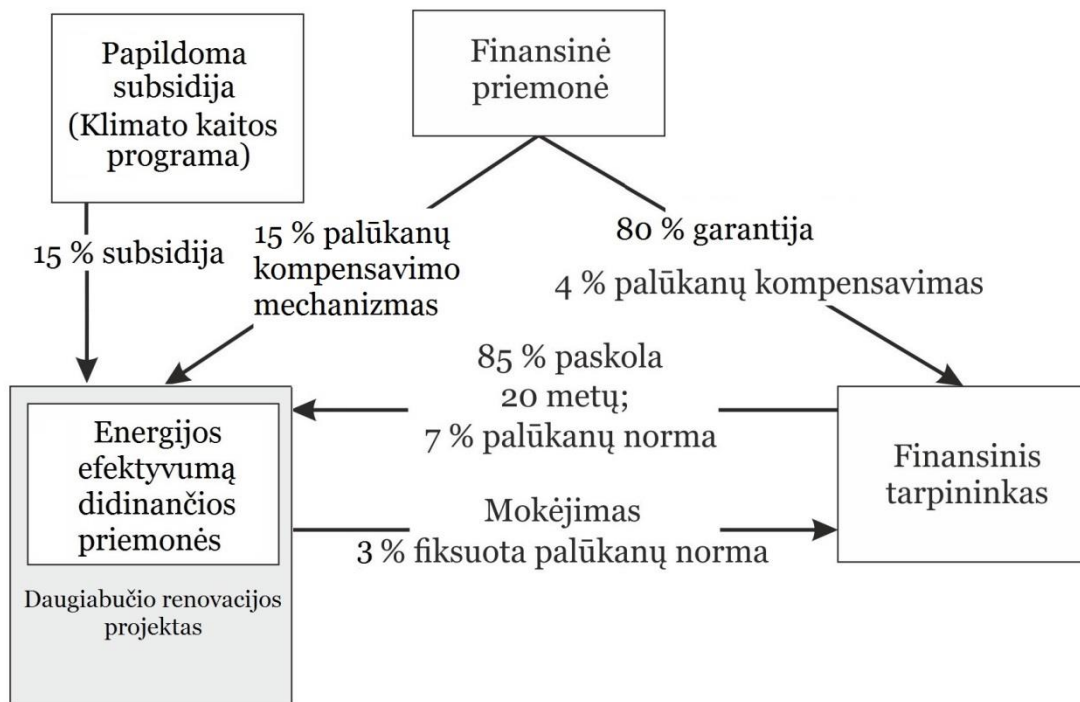
Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	332,1+ 161,8 = 493,9
Į fondą grįžusios paskolos lėšos iki 2019 metų (įskaitant subsidijas bei iš JESSICA KF grįžtančias lėšas)	142,7
Komercinių bankų išmokėtos lėšos	137,5
Renovuotų pastatų skaičius	1785 + 870 = 2655

- Scenarijus Nr. 4: Visos lėšos panaudojamos garantijoms**

Šiame modelyje visos daugiabučių renovacijai numatytos ESI fondų lėšos skiriamos garantijų priemonės įgyvendinimui. Kartu su 2014-2020 m. ES lėšomis garantijų priemonei skiriamos ir visos

grįžtančios lėšos iš JESSICA KF. Visos garantijų priemonės prielaidos tokios pat, kaip scenarijuje Nr. 3 (garantinio modelio dalyje). Šiame scenarijuje modeliuojamas maksimalus projektų skaičius.

Paveikslas 24. Daugiabučių scenarijaus Nr. 4 schema.

Lentelė 64. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos:

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Daroma prielaida, kad iki 2022 metų reikės išmokėti 50% garantijų bankams nuo planuojamų blogų paskolų.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registrų centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3%	Galutiniams naudos gavėjams taikoma palūkanų norma 3 proc. Garantijų priemonės atveju numatoma bankams kompensuoti palūkanų skirtumą viršijantį 3 proc. palūkanų normą.

Prielaidos	Komentaras
Bankų palūkanos: 7 %	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota palūkanų norma jų išduotoms paskoloms (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc.. Šios palūkanos paskaičiuotos remiantis šių rezultatų suma: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indeksą (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Šių palūkanų skaičiavimo metodika taip pat atitinka PwC studijoje naudotą metodiką. Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Subsidijuojama palūkanų dalis: 4 %	Subsidijuojamas skirtumas tarp šiame ex ante vertinime naudojamos bankų palūkanų normos ir paskolos modelyje fiksuotų palūkanų galutiniams naudos gavėjams.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	Visos 2014-2020 periodo ESI fondų lėšos skiriamos garantijų priemonei
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. periodo grįžtančios lėšos, kurios sudarytų apie 67,2 mln. eurų.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų įsipareigojimų vykdymui: 10 %	Fondo garantiniams įsipareigojimams vykdyti rezervuojama 10% nuo bankų suteiktų paskolų sumos galutiniams naudos gavėjams. Ši prielaida atitinka PwC studijoje aprašytą prielaidą.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 520 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 520 naujų projektų.
Valdymo mokestis: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1,5 proc. mokestis nuo garantijų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.

Lentelė 65. Scenarijaus Nr. 4 įgyvendinimo prognozė

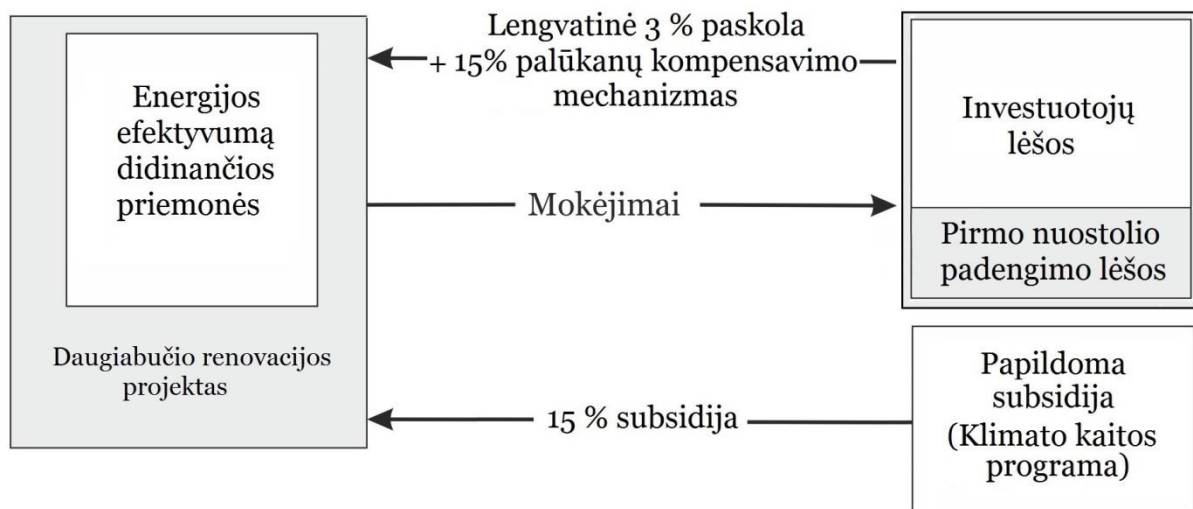
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	400	500	500	500	500	500	482	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	400	900	1400	1900	2400	2900	3382	3382
<i>Pasirašytos paskobų sutartys (per metus)</i>	0,0	74,4	93,0	93,0	93,0	93,0	93,0	89,7	0,0
<i>Pasirašytos paskobų sutartys (iš viso)</i>	0,0	74,4	167,4	260,4	353,4	446,4	539,4	629,1	629,1
<i>Palūkanų kompensavimo mechanizmas (iš viso)</i>	0,0	11,2	25,1	39,1	53,0	67,0	80,9	94,4	94,4
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	63,2	142,3	221,3	300,4	379,4	458,5	534,7	534,7
<i>Bankų išmokėtos paskobų sumos (iš viso)</i>	0,0	0,0	63,2	142,3	221,3	300,4	379,4	458,5	534,7
<i>Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)</i>	0,0	0,0	2,9	5,7	8,6	11,4	14,3	17,2	18,2
<i>Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti</i>	0,0	11,1	20,3	29,1	37,4	45,3	52,7	59,2	54,6
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)</i>	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
<i>Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)</i>	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,00	1,57	3,27	5,08	6,99	9,00	11,09	13,26	15,33
<i>Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (per metus)</i>	0,0	0,0	0,0	2,2	4,8	7,4	9,8	12,3	14,6
<i>Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,0	2,2	6,9	14,3	24,1	36,4	51,0
<i>Fondo likutis</i>	280,9	278,6	277,1	255,3	227,5	197,3	165,0	131,6	122,4

Lentelė 66. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	629,1
Komercinių bankų išmokėtos lėšos	534,7
Renovuotų pastatų skaičius	3382

- **Scenarijus Nr. 5: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui**

Šio scenarijaus atveju ESI fondų lėšos būtų investuojamos į steigiamo juridinio asmens kapitalą – investicinį fondą. Šiomis lėšomis būtų užtikrinamas privačių investuotojų ir/ar paskolos davėjų investicijų saugumas.

Paveikslas 25. Daugiabučių scenarijaus Nr. 5 schema.

Atsižvelgiant į komercinių bankų ir kitų finansų institucijų nuomonę, vertinant trumpą turimą paskolų gražinimo istoriją bei JESSICA programos įgyvendinimo patirtį, galima būtų tikėtis, kad 2014-2020 m. periodu į fondą pritrauktos lėšos susidėtų iš apie 30 proc. ESI fondų lėšų ir iki 70 proc. iš kitų institucinių investuotojų pritrauktų lėšų (pažymėtina, kad toks lėšų portfelis – galutinis fondo veiklos rezultatas 2014-2020 m. periodo pabaigoje, o ne pradinis fondo veiklos lėšų portfelis). Pirmiausia turėtų būti įnešamos ESI fondų lėšos (įnašas ar paskola), iš kurių būtų suformuotas fondo kapitalas, kuris užtikrintų tolesnių investuotojų investicijų saugumą. Privačių investuotojų (įskaitant bankus) lėšų pritraukimo sėkmė priklausys nuo daugelio fondo veiklą įtakančių aplinkybių, įskaitant, bet neapsiribojant, ekonominės situacijos, teisinės bazės stabilumo, valstybės institucijų ir finansinių tarpininkų veiklos efektyvumo. Galimybės pritraukti privačių lėšų yra veikiamos bankų vidinės politikos bei apsisprendimo skolinti, o taip pat, didele dalimi priklauso nuo fondo valdytojo patirties, sugebėjimų ir strategijos, taip pat sumos, kuri bus skirta suformuoti fondo kapitalo pagrindą, dydžio.

Su galimais investuotojais (tarptautinėmis finansų institucijomis, komerciniais bankais, pensijų fondais ir t.t.) aptarus fondo sukūrimo galimybes, buvo nustatyta, jog apie 30 proc. kuriame investicinio fondo lėšų galėtų sudaryti 2014-2020 m. periodo ESI fondų lėšos, o 70 proc. privačių investuotojų lėšos (paskolos ir/ar investicijos). Taigi daroma prielaida, kad bendras fondas siektų iki 1 mlrd. eurų, iš kurių apie 655,4 mln. eurų sudarytų privačių investuotojų lėšos, o 280,9 mln. eurų – 2014-2020 m. periodo lėšos. Pagal turimą fondo dydį vertinamos maksimalios galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos ir maksimalus galimas projektų skaičius.

Lentelė 67. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.

Prielaidos	Komentaras
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Išankstinis paskolos gražinimas: 10% praėjus dvejim metams po projekto įgyvendinimo	Prielaida, kad anksčiau laiko grįžtančios paskolos praėjus dvejim metams po projekto įgyvendinimo sudarys 10 % paskolų portfelio, nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registrų centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3 %	Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams - fiksuotos 3 % metinės palūkanos.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skiriama daugiabučių renovacijos paskolų priemonei
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. periodo grįžtančios lėšos, kurios sudarytų apie 67,2 mln. eurų.
Galimų pritraukti privačių lėšų suma: 655,4	Remiantis prielaida, kad bendroje fondo apimtyje privačios lėšos gali sudaryti apie 70 proc. visų lėšų, numatoma jog privačios lėšos sudarys - 655,4 mln. eurų.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 750 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 750 naujų projektų.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 68. Scenarijaus Nr. 5 įgyvendinimo prognozė

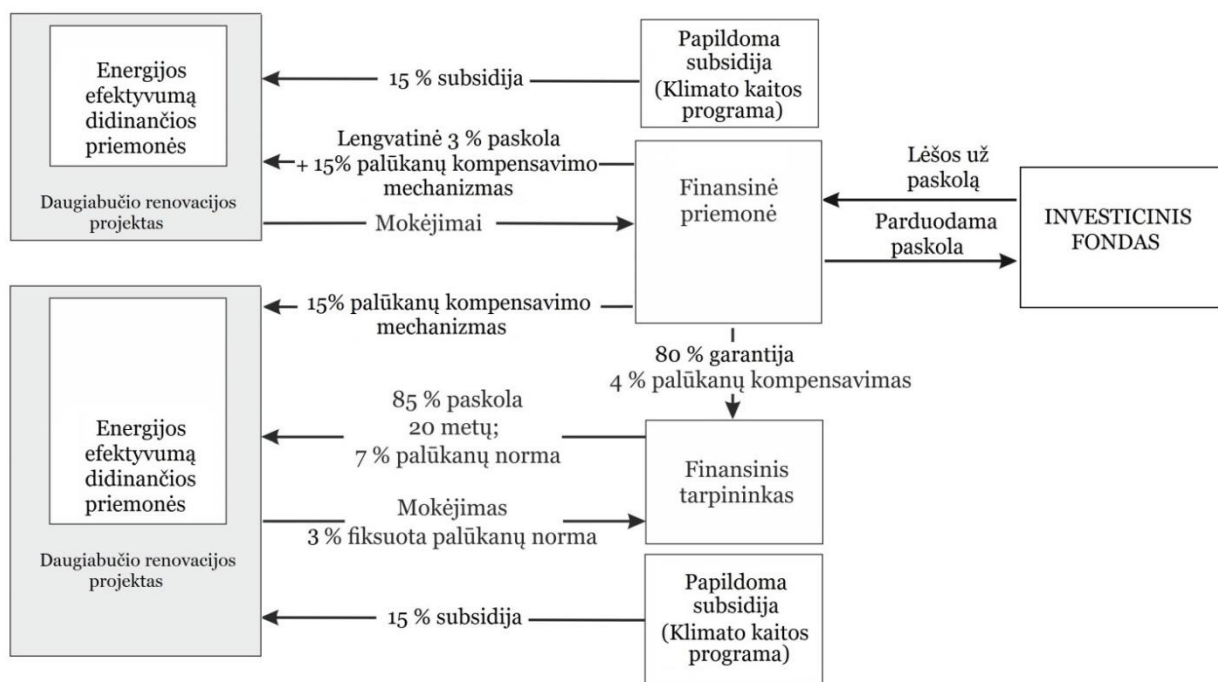
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	400	750	750	750	750	750	323	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	400	1150	1900	2650	3400	4150	4473	4473
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	74,4	139,5	139,5	139,5	139,5	139,5	60,1	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	74,4	213,9	353,4	492,9	632,4	771,9	832,0	832,0
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)	0,0	0,0	74,4	139,5	139,5	139,5	139,5	139,5	60,1
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)	0,0	0,0	74,4	213,9	353,4	492,9	632,4	771,9	832,0
Fondo palūkanų kompensavimo subsidija (per metus)	0,0	0,0	11,2	20,9	20,9	20,9	20,9	20,9	9,0
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	11,2	25,7	42,0	55,3	60,2	65,0	58,0
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (iš viso)	0,0	0,0	11,2	36,8	78,9	134,2	194,3	259,4	317,4
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,37	1,91	4,92	9,21	14,59	20,97	27,91	34,57
Fondo likutis	655,4	585,7	461,1	356,0	245,6	146,8	60,1	57,1	119,3

Lentelė 69. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	832,0
Pritrauktos investuotojų lėšos	655,4
Renovuotų pastatų skaičius	4473

- **Scenarijus Nr. 6: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį, o dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Šio scenarijaus skaičiavimai atitinka scenarijaus Nr. 3 prielaidas, kai 200 mln. eurų ESI fondų lėšų skiriama paskolų priemonei, o kita dalis lėšų – 80,9 mln. eurų garantijų priemonei. Papildomai daroma prielaida, jog 2017 metais bus sukurtas privatus investicinis fondas, kuris išpirktų apie 70 % paskolų, o gautos lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui.

Paveikslas 26. Daugiabučių scenarijaus Nr. 6 schema.

Lentelė 70. Scenarijaus Nr. 6 prielaidos:

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Garantijų priemonės atveju daroma prielaida, kad iki 2022 metų reikės išmokėti 50% garantijų bankams nuo planuojamų blogų paskolų.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registrų centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3%	Paskolų ir garantijų priemonių atvejais galutiniams naudos gavėjams taikoma palūkanų norma 3 proc. Garantijų priemonės atveju numatoma bankams kompensuoti palūkanų skirtumą viršijantį 3 proc. palūkanų normą.

Prielaidos	Komentaras
Bankų palūkanos: 7 %	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota paskolų palūkanų norma (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Ši palūkanų norma įvertinta remiantis šiais duomenimis: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Subsidijuojama palūkanų dalis: 4 %	Garantijų priemonės atveju subsidijuojamas skirtumas tarp šiam scenarijuje naudojamos bankų palūkanų normos ir fiksuotų palūkanų galutiniams naudos gavėjams.
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančios lėšos (iki 2020 metų) sudaro apie 67,2 mln. eurų.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skirstomos, taip: - paskolų finansinei priemonei skiriama 200 mln. eurų bei grįžtančios lėšos skiriamos paskolų finansinei priemonei; - garantijų finansinei priemonei skiriama 80,9 mln. eurų.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išipareigojimų vykdymui: 10 %	Fondo garantiniams išipareigojimams vykdyti rezervuojama 10% nuo garantinės priemonės atveju bankų suteiktų paskolų sumos galutiniams naudos gavėjams. Ši prielaida atitinka PwC studijoje aprašytą prielaidą.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 600 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 600 naujų projektų.
Valdymo mokestis: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.
Privataus investicinio fondo išperkamos paskolos: 70 %	Daroma prielaida, kad privatus investicinis fondas nuo 2017 m. galėtų išpirkti apie 70 proc. visų paskolų portfelio.

Lentelė 71. Scenarijaus Nr. 6 paskolų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	400	400	383	400	356	370	392	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	400	800	1183	1583	1939	2309	2701	2701
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	74,4	74,4	71,2	74,4	66,2	68,8	73,0	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	74,4	148,8	220,0	294,4	360,6	429,4	502,3	502,3
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)	0,0	0,0	74,4	74,4	71,2	74,4	66,2	68,8	73,0
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)	0,0	0,0	74,4	148,8	220,0	294,4	360,6	429,4	502,3
Palūkanų kompensavimo mechanizmas (per metus)	0,0	0,0	11,2	11,2	10,7	11,2	9,9	10,3	10,9
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	11,2	15,9	27,6	30,5	31,5	34,4	36,5
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (iš viso)	0,0	0,0	11,2	27,1	54,7	85,2	116,7	151,2	187,6
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,37	1,58	3,52	6,06	9,11	12,61	16,58	20,67
Privataus investicinio fondo nupirkto paskolos/piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	42,1	42,1	40,2	42,1	37,4	38,9
Finansavimo likutis	200,0	130,3	71,2	77,5	66,2	68,8	73,0	68,9	141,9

Lentelė 72. Scenarijaus Nr. 6 garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo prognozė

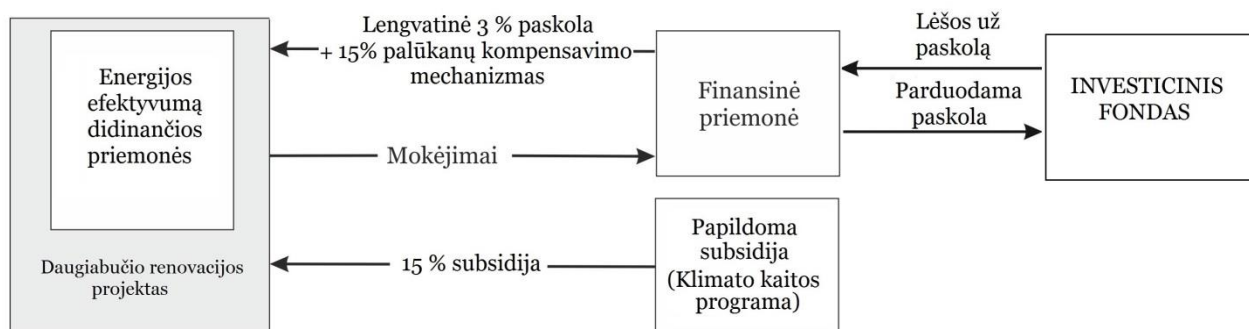
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	200	200	200	200	70	0	0	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	200	400	600	800	870	870	870	870
Pasirašytos paskolų sutartys (per metus)	0,0	37,2	37,2	37,2	37,2	13,0	0,0	0,0	0,0
Pasirašytos paskolų sutartys (iš viso)	0,0	37,2	74,4	111,6	148,8	161,8	161,8	161,8	161,8
Palūkanų kompensavimo mechanizmas (iš viso)	0,0	5,6	11,2	16,7	22,3	24,3	24,3	24,3	24,3
Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)	0,0	31,6	63,2	94,9	126,5	137,5	137,5	137,5	137,5
Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)	0,0	0,0	31,6	63,2	94,9	126,5	137,5	137,5	137,5
Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)	0,0	0,0	0,7	1,5	2,2	2,9	3,7	4,4	4,7
Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti	0,0	5,5	9,7	13,6	17,4	17,4	15,6	14,0	13,0
Valdymo mokestis (iš viso)	0,00	0,49	1,03	1,63	2,28	2,93	3,54	4,11	4,67
Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (per metus)	0,0	0,0	0,0	1,1	2,1	3,1	4,1	4,4	4,3
Fondo palūkanų subsidijos bankams suma (iš viso)	0,0	0,0	0,0	1,1	3,2	6,3	10,5	14,9	19,1
Fondo likutis	80,9	74,9	69,5	63,1	55,8	51,3	47,6	43,5	39,5

Lentelė 73. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	502,3+ 161,8 = 664,1
Į fondą grįžusios paskolos lėšos iki 2019 metų (įskaitant subsidijas bei iš JESSICA KF grįžtančias lėšas)	148,6
Komercinių bankų išmokėtos lėšos	137,5
Privataus investicinio fondo nupirkto paskolos iki 2019 metų	124,4
Renovuotų pastatų skaičius	2701 + 870 = 3571

- **Scenarijus Nr. 7: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į paskolų modelį su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Scenarijus Nr.7 modeliuojamas kaip scenarijaus Nr. 1 finansinė priemonė, tačiau papildomai daroma prielaida, jog 2017 metais veiklą pradės privatus investicinis fondas, kuris išpirks 70 % paskolų, o už išpirktas paskolas gautos lėšos pakartotinai bus naudojamos projektų finansavimui.

Paveikslas 27. Daugiabučių scenarijaus Nr. 7 schema.

Lentelė 74. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija (papildoma valstybės parama) biudžeto lėšomis, (modeliuojant ši suma pervedama į fondą ir laikoma grįžtančiomis lėšomis).
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15%	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Išankstinis paskolos gražinimas: 10% praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo	Prielaida, kad anksčiau laiko grįžtančios paskolos praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo sudarys 10 % paskolų portfelio, nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučių renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučių plotu (paskaičiuota remiantis registru centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3%	Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams - fiksuotos 3 % metinės palūkanos.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma: 280,9 mln. eurų	280,9 mln. eurų 2014-2020 m. ESI fondų lėšų skiriama daugiabučių renovacijos paskolų priemonei
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančios lėšos (iki 2020 metų) sudaro apie 67,2 mln. eurų.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.

Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 500 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 600 naujų projektų.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.
Privataus investicinio fondo išperkamos paskolos: 70 %	Daroma prielaida, kad privatus investicinis fondas nuo 2017 m. galėtų išpirkti apie 70 proc. visų paskolų portfelio.

Lentelė 75. Scenarijaus Nr. 7 įgyvendinimo prognozė

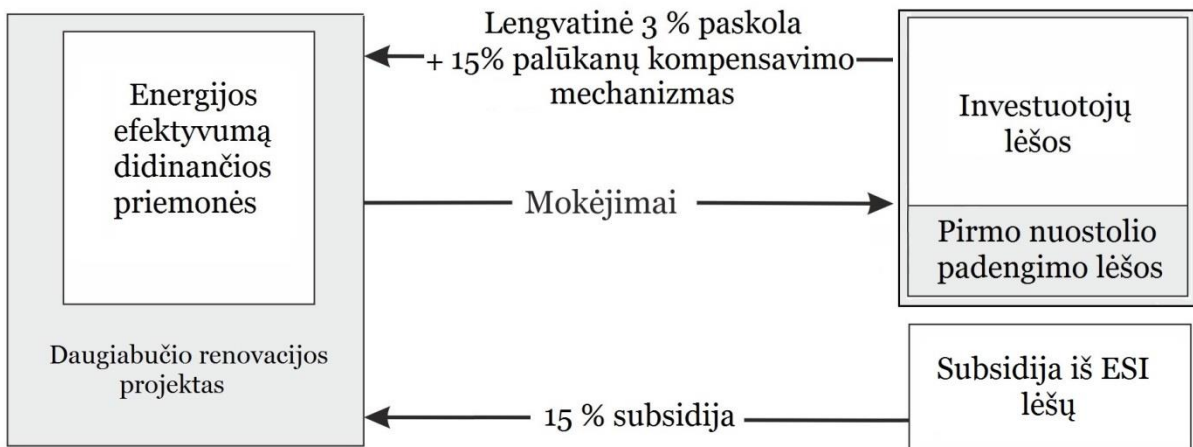
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	400	500	500	500	400	378	409	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	400	900	1400	1900	2300	2678	3087	3087
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	74,4	93,0	93,0	93,0	74,4	70,3	76,0	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	74,4	167,4	260,4	353,4	427,8	498,1	574,1	574,1
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (per metus)	0,0	0,0	74,4	93,0	93,0	93,0	74,4	70,3	76,0
Galutiniams naudos gavėjams išmokėtos lėšos (iš viso)	0,0	0,0	74,4	167,4	260,4	353,4	427,8	498,1	574,1
Palūkanų kompensavimo mechanizmas (per metus)	0,0	0,0	11,2	14,0	14,0	14,0	11,2	10,5	11,4
Grįžtančios modelio lėšos į fondą (per metus)	0,0	0,0	0,0	4,8	18,1	24,6	28,9	32,0	32,9
Grįžtančios modelio lėšos į fondą (iš viso)	0,0	0,0	0,0	4,8	22,9	47,5	76,3	108,3	141,2
Grįžtančios JESSICA lėšos (per metus)	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Grįžtančios JESSICA lėšos (iš viso)	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,37	1,79	4,35	7,95	12,37	17,40	23,01	28,84
Privataus investicinio fondo nupirkto paskolos/piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	42,1	52,6	52,6	52,6	42,1	39,7
Finansavimo likutis	280,9	211,2	133,3	106,0	74,4	70,3	76,0	69,2	138,9

Lentelė 76. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	574,1
Į fondą grįžusios paskolos lėšos iki 2019 metų (įskaitant subsidijas bei JESSICA KF grįžtančias lėšas)	110,9
Privataus investicinio fondo nupirkto paskolos iki 2019 metų	147,3
Renovuotų pastatų skaičius	3087

- **Scenarijus Nr. 8: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui ir subsidijų priemonei**

Šis scenarijus modeliuojamas kaip 5 scenarijus, bet ESI fondų lėšos būtų paskirstomos subsidijų ir paskolų finansinei priemonei. Šis scenarijus būtų įgyvendinamas ir subsidijų priemonei lėšos būtų skiriamos tada, kai nebūtų rasta kitų subsidijos šaltinių, o lėšų skyrimas iš Klimato kaitos programos būtų nebegalimas. Finansinei priemonei skirtos lėšos būtų investuojamos į steigiamo juridinio asmens kapitalą – investicinį fondą. Šiomis lėšomis būtų užtikrinamas privačių investuotojų ir/ar paskolos davėjų investicijų saugumas.

Paveikslas 28. Daugiabučių scenarijaus Nr. 8 schema.

Atlikus skaičiavimus, buvo nustatyta, jog subsidijų priemonei reikėtų skirti 100,7 mln. eurų, tai reiškia, kad finansinei priemonei būtų skiriama likusi ESI fondų dalis - 180,2 mln. eurų.

Atsižvelgiant į komercinių bankų ir kitų finansų institucijų nuomonę, vertinant trumpą turimą paskolų grąžinimo istoriją bei JESSICA KF įgyvendinimo patirtį, galima būtų tikėtis, kad 2014-2020 m. periodu į fondą pritrauktos lėšos susidėtų iš apie 30 proc. ESI fondų lėšų ir iki 70 proc. iš kitų institucinių investuotojų pritrauktų lėšų (pažymėtina, kad toks lėšų portfelis – galutinis fondo veiklos rezultatas 2014-2020 m. periodo pabaigoje, o ne pradinis fondo veiklos lėšų portfelis). Pirmiausia turėtų būti įnešamos ESI fondų lėšos (įnašas ar paskola), iš kurių būtų suformuotas fondo kapitalas, kuris užtikrintų tolesnių investuotojų investicijų saugumą. Privačių investuotojų (įskaitant bankus) lėšų pritraukimo sėkmė priklausys nuo daugelio fondo veiklą įtakančių aplinkybių, įskaitant, bet neapsiribojant, ekonominės situacijos, teisinės bazės stabilumo, valstybės institucijų ir finansinių tarpininkų veiklos efektyvumo. Galimybės pritraukti privačių lėšų yra veikiamos bankų vidinės politikos bei apsisprendimo skolinti, o taip pat, didele dalimi priklauso nuo fondo valdytojo patirties, sugebėjimų ir strategijos, taip pat sumos, kuri bus skirta suformuoti fondo kapitalo pagrindą, dydžio.

Su galimais investuotojais (tarptautinėmis finansų institucijomis, komerciniais bankais, pensijų fondais ir t.t.) aptarus fondo sukūrimo galimybes, buvo nustatyta, jog apie 30 proc. kuriamo investicinio fondo lėšų galėtų sudaryti 2014-2020 m. periodo ESI fondų lėšos, o 70 proc. privačių investuotojų lėšos (paskolos ir/ar investicijos). Taigi daroma prielaida, kad bendras fondas siektų iki 600,7 mln. eurų, iš kurių apie 420,5 mln. eurų sudarytų privačių investuotojų lėšos, o 180,2 mln. eurų – 2014-2020 m. periodo lėšos. Pagal turimą fondo dydį vertinamos maksimalios galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos ir maksimalus galimas projektų skaičius.

Lentelė 77. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos suteikimo terminas 20 metų.
Subsidija: 15 %	Projektams, pasiekusiems ne mažesnę kaip 40 proc. sutaupymą, suteikiama 15 % subsidija iš ESI fondų lėšų.
Palūkanų kompensavimo mechanizmas: 15 %	Po projekto įgyvendinimo paskolos suma sumažinama 15 %. Ši suma atitinka apytiksliai 2 proc. palūkanų, kurias sumoka galutiniai naudos gavėjai per 20 metų paskolos laikotarpį (t.y. galutiniai naudos gavėjai per 20 metų sumoka ne 3 proc. palūkanų, o 1 proc. palūkanų).
Išankstinis paskolos gražinimas: 10% praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo	Prielaida, kad anksčiau laiko grįžtančios paskolos praėjus dvejiems metams po projekto įgyvendinimo sudarys 10 % paskolų portfelio, nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu.
Tipinio pastato projekto investicijų vertė: 186.000 eurų	Vidutinė tipinio daugiabučio renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio daugiabučio plotu (paskaičiuota remiantis registru centro duomenimis). Vidutinė statybos darbų kaina nustatyta pagal BETA pateiktus duomenis.
Palūkanų norma: 3 %	Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams - fiksuotos 3 % metinės palūkanos.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma į fondą: 180,2 mln. eurų	Daroma prielaida, jog daugiabučių renovacijai skirtos ESI fondų lėšos – 280,9 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: - 180,2 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 100,7 mln. eurų subsidijų priemonei.
JESSICA KF grįžtančios lėšos: 67,2 mln. eurų	2007-2013 m. periodo grįžtančios lėšos, kurios sudarytų apie 67,2 mln. eurų.
Galimų pritraukti privačių lėšų suma: 420,5	Remiantis prielaida, kad bendroje fondo apimtyje privačios lėšos gali sudaryti apie 70 proc. visų lėšų, numatoma jog privačios lėšos sudarys – 420,5 mln. eurų.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius: 750 projektų per metus	Vertinant projektų kiekį, buvo paskaičiuota kiek projektų galima atlikti turimomis fondo lėšomis (pagal šį scenarijų) per 2014-2020 programavimo laikotarpį ir projektai proporcingai išdėstyti iki 2020 metų. Vertinama, kad šio scenarijaus atveju, per metus bus įgyvendinama 750 naujų projektų.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo trukmė: 1 metai	Remiantis šiuo metu įgyvendinamų projektų duomenimis nustatyta vidutinė projekto įgyvendinimo trukmė – 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo dienos.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 78. Scenarijaus Nr. 8 įgyvendinimo prognozė

<i>milijonai Eurų</i>	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	400	750	750	750	426	249	285	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	400	1150	1900	2650	3076	3325	3610	3610
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	74,4	139,5	139,5	139,5	79,2	46,3	53,0	0,0
Finansinės priemonės dalis (iš viso)	0,0	63,2	181,8	300,4	419,0	486,3	525,7	570,7	570,7
Subsidijos dalis (iš viso)	0,0	11,2	32,1	53,0	73,9	85,8	92,8	100,7	100,7
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	74,4	213,9	353,4	492,9	572,1	618,5	671,5	671,5
Galutiniams naudos gavėjams finansine priemone išmokėtos lėšos (per metus)	0,0	0,0	63,2	118,6	118,6	118,6	67,4	39,4	45,0
Galutiniams naudos gavėjams finansine priemone išmokėtos lėšos (iš viso)	0,0	0,0	63,2	181,8	300,4	419,0	486,3	525,7	570,7
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,5	21,8	35,7	47,7	45,5	43,4	39,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,5	31,3	67,0	114,7	160,2	203,6	243,2
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (per metus)	2,8	16,5	26,2	7,7	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Grįžtančios JESSICA KF lėšos (iš viso)	5,0	21,5	47,8	55,5	59,5	63,4	67,2	71,1	74,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,32	1,76	4,74	9,07	14,35	19,92	25,58	31,22
Fondo likutis	420,5	362,0	258,5	172,6	79,2	46,3	53,0	51,6	93,2

Lentelė 79. Scenarijaus Nr. 8 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos (įskaitant ir subsidijų priemonę)	671,5
Pritrauktos investuotojų lėšos	420,5
Renovuotų pastatų skaičius	3610

4.1.3.2. Savivaldybių viešieji pastatai

Atsižvelgiant į Bendrųjų nuostatų reglamento 37 straipsnio 3 dalies nuostatas savivaldybių viešųjų pastatų renovacijos galimi finansavimo modeliai bus analizuojami tolimesniu ex-ante analizės etapu.

4.1.3.3. Centrinės valdžios viešieji pastatai

Centrinės valdžios pastatams renovuoti tiesioginis paskolų teikimas yra apribotas teisinių aplinkybių, kadangi biudžetinės įstaigos negali skolintis savo vardu. Centrinės valdžios vardu paskolas imti gali tik Finansų ministerija, todėl siekiant to išvengti yra siūlomi scenarijai, kai paskolos suteikiamos per ESCO įmones arba, kai nėra teisinių apribojimų (pavyzdžiui, viešosioms įstaigoms) paskolos teikiamos tiesiogiai galutiniams naudos gavėjams.

Kaip jau buvo aptarta 2.2.2 skyriuje, Energetikos ministerijos asignavimai, numatyti viešųjų pastatų modernizavimui 2014-2020 m. periodu, siekia 325 mln. litų. Pažymėtina, jog šiuo metu yra planuojamas penkių pilotinių projektų įgyvendinimas¹⁰⁸, kurių finansavimui numatyta skirti lėšas iš ESI fondų lėšų. Daroma prielaida, jog iš šių 325 mln. litų, apie 50 mln. litų būtų numatyta pilotinių projektų finansavimui. Todėl šioje ex ante dalyje modeliuojami pridėtinės vertės skaičiavimai darant prielaidą, kad ESI fondų lėšos, skiriamos projektų finansavimui, yra 275 mln. litų.

Šiame ex ante vertinime bus nagrinėjami šie viešųjų pastatų modernizavimo finansinės priemonės įgyvendinimo scenarijai:

- *Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas*
- *Scenarijus Nr. 2: Lengvatinių paskolų teikimas su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų priemonę ir dalis į garantijų priemonę*
- *Scenarijus Nr. 4: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų priemonę ir dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 5: ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo nuostolio padengimo kapitalui suformuoti*
- *Scenarijus Nr. 6: Lengvatinių paskolų teikimas, kai bankai finansinio tarpininko lygmenyje dalyvauja ir savo lėšomis, su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 7: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos garantijų priemonei*

Subsidijos poreikio analizėje (4.1.1.2 punkte) nustatyta, jog viešųjų pastatų modernizavimo projektams reikalinga papildoma 20 proc. subsidija. Atsižvelgiant į tai, kad papildomų išteklių, iš kurių galėtų būti numatyta teikti 20 proc. subsidiją, valstybės biudžete nėra, subsidija galėtų būti teikiama iš ESI fondų lėšų, turimą lėšų kiekį išskaidant į subsidijų priemonę ir finansinę priemonę.

Toliau detaliam nagrinėjami identifikuoti finansinės priemonės veiklos scenarijai.

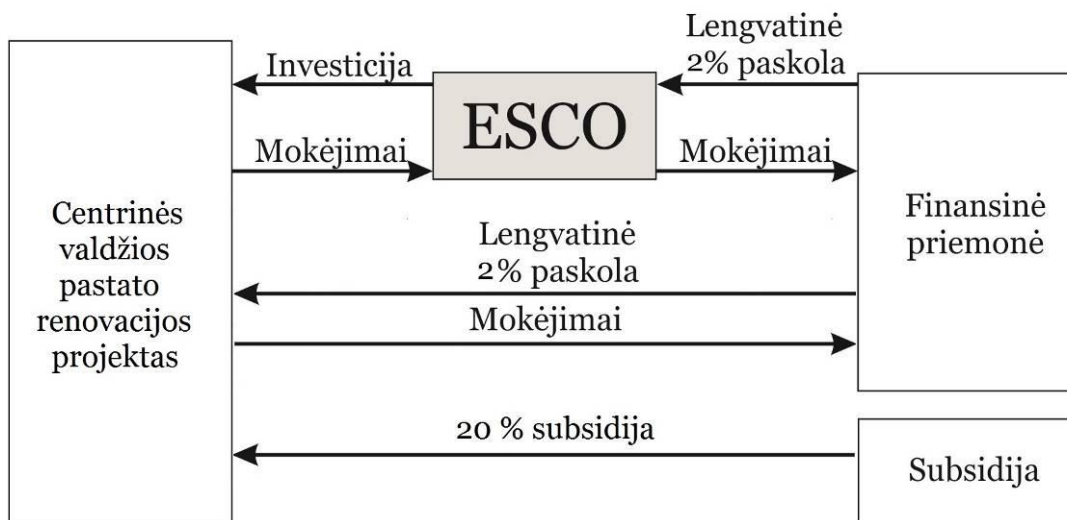
- ***Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas***

Energetikos ministerijos pateiktais duomenimis viešųjų pastatų renovacijai planuojama skirti 275 mln. Lt (79,6mln. eurų) 2014-2020 m. ES lėšų. Šiame scenarijuje nagrinėjama paskolų finansinė priemonė su 2 % fiksuotomis palūkanomis bei subsidijos priemonė.

Atlikus skaičiavimus nustatyta, jog siekiant proporcingai išdėstyti turimas 79,6 mln. eurų lėšas, reikia 63,3 mln. eurų skirti paskolų priemonei, o 16,3 mln. eurų subsidijų priemonei.

¹⁰⁸ Patvirtinta LR Energetikos ministro 2014 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr.1-118.

Paveikslas 29. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 1 schema.

Tolimesniuose skaičiavimuose daroma prielaida, kad per pirmus metus bus renovuoti 50 tipinių viešųjų pastatų, o susiformavus rinkai (patirčiai), kiekvienais sekančiais metais šis skaičius galėtų siekti apie 125 centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos projektų per metus.

Lentelė 80. Scenarijaus Nr. 1 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20 %	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹⁰⁹ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Investuojamų ESI fondų lėšų suma į fondą: 63,3 mln. eurų	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 63,3 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 16,3 mln. eurų subsidijų priemonei.
Paskolų palūkanų norma: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius nuo 2016 m.: 125 projektai	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 125 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus.

¹⁰⁹ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Prielaidos	Komentaras
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Pakartotinai panaudojamos grįžusios lėšos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

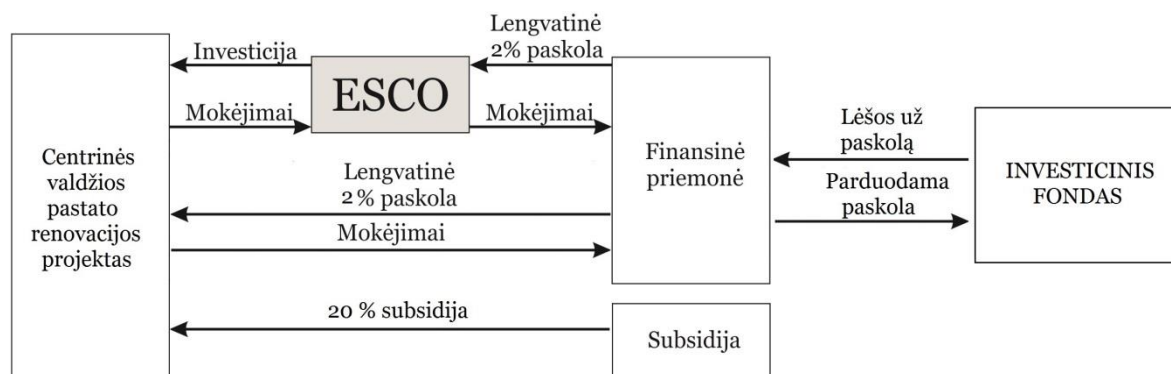
Lentelė 81. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	125	125	43	0	5	10	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	175	300	343	343	348	358	358
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	28,5	28,5	9,9	0,0	1,1	2,3	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (per metus)</i>	0,0	9,1	22,8	22,8	7,9	0,0	0,9	1,9	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (iš viso)</i>	0,0	9,1	31,9	54,7	62,6	62,6	63,5	65,4	65,4
<i>Subsidijos dalis (per metus)</i>	0,0	2,3	5,7	5,7	2,0	0,0	0,2	0,5	0,0
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	2,3	8,0	13,7	15,7	15,7	15,9	16,3	16,3
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	39,9	68,4	78,3	78,3	79,4	81,7	81,7
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,1	22,8	22,8	7,9	0,0	0,9	1,9
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	31,9	54,7	62,6	62,6	63,5	65,4
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,5	1,9	3,2	3,6	3,6	3,7
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,05	0,30	0,89	1,73	2,62	3,47	4,31	5,12
Finansavimo likutis	79,6	68,2	39,4	10,3	0,1	1,1	2,3	2,8	5,6

Lentelė 82. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjams pasiekusios lėšos	81,7
Išmokėtos subsidijos dydis	16,3
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	358
Iki 2022 m. Renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	403,5
Iki 2020 m. Renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	386,8

- **Scenarijus Nr. 2: Lengvatinių paskolų teikimas su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Paveikslas 30. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 2 schema.

Antrame scenarijuje skaičiuojama paskolų finansinė priemonė, kaip ir scenarijuje Nr. 1, tačiau numatoma, jog 2017 metais veiklą pradės privatus investicinis fondas, kuris išpirktų apie 70 proc. finansinės priemonės paskolų (investiciniam fondui būtų parduodamos gerosios paskolos). Įkūrus investicinį fondą, subsidijos dalis būtų skiriama iš lėšų, kurias pervestų naujas investicinis fondas už nupirktas paskolas.

Lentelė 83. Scenarijaus Nr. 2 Prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20 %	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹¹⁰ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Siektnas įgyvendinamų projektų skaičius nuo 2016 m.: 125 projektai	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 125 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma į fondą: 54,7 mln. eurų	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 54,7 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 24,9 mln. eurų subsidijų priemonei. Fondo dydis paskaičiuotas taip, kad būtų galima visiems projektams pagal duotąjį scenarijų skirti 20 proc. subsidiją.
Paskolų palūkanų norma: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.

¹¹⁰ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Prielaidos	Komentaras
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Privataus investicinio fondo išperkamu paskolų dalis: 70 %	Daroma prielaida, kad privatus investicinis fondas nuo 2017 m. galėtų išpirkti apie 70 % visų paskolų portfelio.
Pakartotinai panaudojamos grįžusios lėšos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

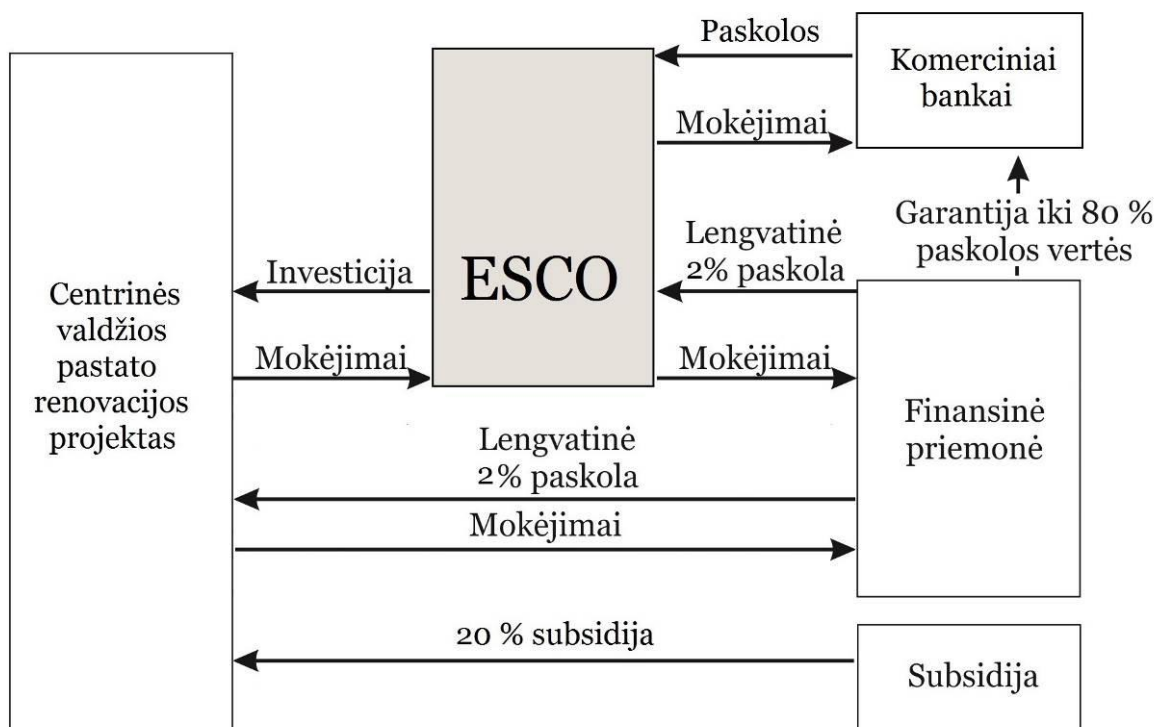
Lentelė 84. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	125	125	67	65	70	44	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	175	300	367	432	502	546	546
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	28,5	28,5	15,2	14,8	16,0	10,1	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (per metus)</i>	0,0	9,1	22,8	22,8	12,1	11,9	12,8	8,1	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (iš viso)</i>	0,0	9,1	31,9	54,7	66,9	78,7	91,5	99,6	99,6
<i>Subsidijos dalis (per metus)</i>	0,0	2,3	5,7	5,7	3,0	3,0	3,2	2,0	0,0
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	2,3	8,0	13,7	16,7	19,7	22,9	24,9	24,9
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	39,9	68,4	83,6	98,4	114,4	124,5	124,5
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,1	22,8	22,8	12,1	11,9	12,8	8,1
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	31,9	54,7	66,9	78,7	91,5	99,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,5	1,9	3,2	3,9	4,6	5,3
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,05	0,30	0,89	1,75	2,76	3,92	5,20	6,50
Privataus investicinio fondo išpirkti finansinės priemonės piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	6,1	19,0	19,0	10,1	9,9	10,6
Finansavimo likutis	79,60	68,15	39,40	15,17	14,83	16,00	10,09	10,50	22,28

Lentelė 85. Scenarijaus Nr. 2 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjams pasiekusios lėšos	124,5
Išmokėtos subsidijos dydis (subsidijos priemonė + papildomos subsidijos suformuojamos iš grįžusių lėšų)	24,9 (16,3+8,6)
Pritraukta lėšų iš kitų šaltinių (t.y. nupirkto paskolos, įvertinus grįžtančių lėšų panaudojimą)	74,7
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	546
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	615,3
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	486,4

- **Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę**

Paveikslas 31. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 3 schema.

Šio scenarijaus atveju kuriamos dvi finansinės priemonės: paskolų ir garantijų. Paskolų priemonės prielaidos yra tokios pat kaip scenarijuje Nr. 1. Šis modelis skaičiuojamas darant prielaidą, kad 60 % projektų bus įgyvendinami per paskolų priemonę, o 40 % projektų bus įgyvendinti suteikiant garantijas bankams. Modelis skaičiuojamas neviršijant turimų asignavimų ribų. Taigi paskolų fondui skiriama 43,5 mln. eurų, subsidijos priemonei skiriama 21,7 mln. eurų, garantijų fondui – 14,4 eurų. Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos paskolų ir garantijų priemonių prielaidos.

Lentelė 86. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20 %	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį. Garantijų priemonės atveju daroma prielaida, kad iki 2022 metų reikės išmokėti 50% garantuotos sumos bankams nuo atsiradusių blogų paskolų.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išsipareigojimų vykdymui: 20 %	Fondo garantiniams išsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5 %, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.
Paskolų palūkanų norma: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.

Prielaidos	Komentaras
Bankų palūkanų norma garantijų priemonės atveju: 7 %	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota paskolų palūkanų norma (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Ši palūkanų norma įvertinta remiantis šiais duomenimis: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹¹¹ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Investuojamų ESI lėšų suma į fondą: 57,9 mln. eurų	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į dvi finansines priemones (paskolų ir garantijų) ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: - 43,5 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 14,4 mln. eurų skiriama garantijų priemonei; - 21,7 mln. eurų subsidijos priemonei. Fondo dydis paskaičiuotas taip, kad būtų galima visiems projektams pagal duotąjį scenarijų skirti 20 proc. subsidiją.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Siektinas įgyvendinamųjų projektų skaičius per metus: 200 projektų per metus	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 125 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus paskolų finansinės priemonės atveju ir 75 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus garantijų finansinės priemonės atveju.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.

¹¹¹ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Lentelė 87. Scenarijaus Nr. 3 lengvatinių paskolų modelio įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	125	62	0	0	6	8	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	175	237	237	237	243	251	251
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	28,5	14,1	0,0	0,0	1,3	1,9	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (per metus)</i>	0,0	9,1	22,8	11,3	0,0	0,0	1,0	1,5	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (iš viso)</i>	0,0	9,1	31,9	43,2	43,2	43,2	44,3	45,8	45,8
<i>Subsidijos dalis (per metus)</i>	0,0	2,3	5,7	2,8	0,0	0,0	0,3	0,4	0,0
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	2,3	8,0	10,8	10,8	10,8	11,1	11,5	11,5
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	11,4	39,9	54,0	54,0	54,0	55,3	57,3	57,3
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,1	22,8	11,3	0,0	0,0	1,0	1,5
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	31,9	43,2	43,2	43,2	44,3	45,8
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,5	1,9	2,5	2,5	2,5	2,6
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,05	0,30	0,83	1,46	2,06	2,64	3,22	3,78
Finansavimo likutis	55,00	43,55	14,80	0,15	0,05	1,30	1,93	1,94	3,89

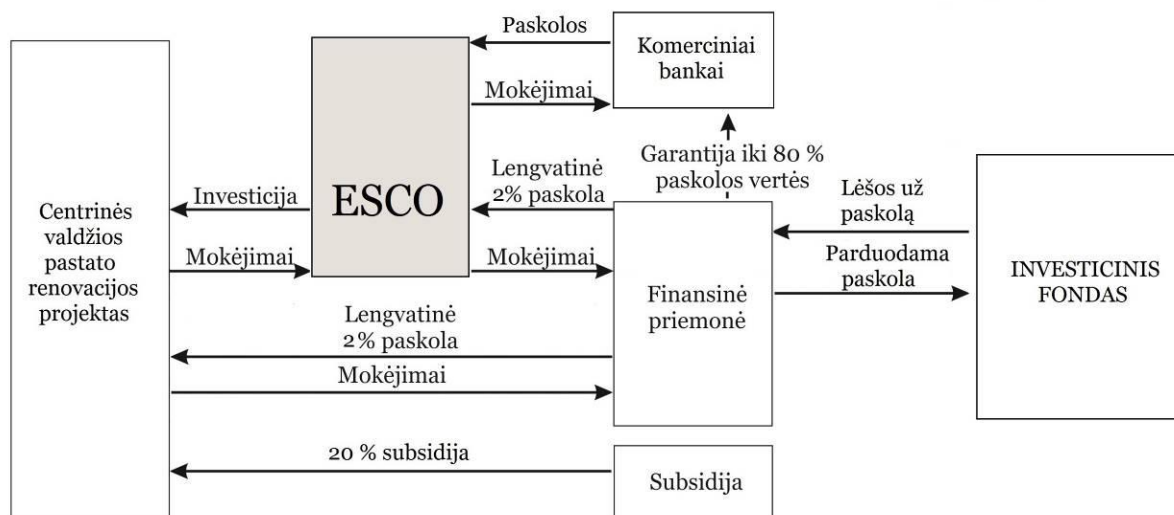
Lentelė 88. Scenarijaus Nr. 3 garantijų modelio įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	75	75	13	3	4	4	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	125	200	213	216	220	224	224
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	17,1	17,1	3,0	0,7	0,9	0,9	0,0
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	11,4	28,5	45,6	48,6	49,2	50,2	51,1	51,1
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	2,3	5,7	9,1	9,7	9,8	10,0	10,2	10,2
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	9,1	22,8	36,5	38,9	39,4	40,1	40,9	40,9
Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	22,8	36,5	38,9	39,4	40,1	40,9
Išmokos bankams pagal garantinius išsipareigojimus (iš viso)	0,0	0,0	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,5	1,6
Rezervuotos lėšos garantiniams išsipareigojimams vykdyti	0,0	3,4	8,2	12,9	13,0	12,3	11,6	10,9	10,2
Valdymo mokesčiai (iš viso)	0,00	0,17	0,42	0,73	1,05	1,34	1,63	1,90	2,16
Finansavimo likutis	24,6	18,7	10,0	1,4	0,0	0,1	0,1	0,0	0,4

Lentelė 89. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	108,4
Suteiktos komercinių bankų paskolos	40,9
Išmokėtos subsidijos dydis (paskolų priemonė)	11,5
Išmokėtos lėšos garantijų padengimui	10,2
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius (per paskolų ir garantijų priemones)	475 (251+ 224)
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	535,3
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	510,4

- **Scenarijus Nr. 4: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Paveikslas 32. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 4 schema.

Šiame scenarijuje naudojamos tokios pat prielaidos, kaip scenarijus Nr. 3, papildomai darant prielaidą, kad bus sukurtas privatus investicinis fondas kuris nupirks apie 70 % fondo paskolų, o šios lėšos bus panaudotos naujų paskolų išdavimui.

Lentelė 90. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20%	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išsipareigojimų vykdymui: 20%	Fondo garantiniams išsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5 %, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.
Paskolų palūkanų norma: 2%	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.

Prielaidos	Komentaras
Bankų palūkanų norma garantijų priemonės atveju: 7%	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota paskolų palūkanų norma (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Ši palūkanų norma įvertinta remiantis šiais duomenimis: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) vidutinės Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹¹² ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Siektinas įgyvendinamųjų projektų skaičius per metus: 150 projektų per metus	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 125 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus paskolų finansinės priemonės atveju. Taip pat daroma prielaida, jog garantijų finansinė priemonė daro lėtą progresą ir projektai sunkiai pradedami įgyvendinti. Be to, esant mišriai priemonei, garantijų priemonės patrauklumas yra mažesnis, nes paskolų finansinė priemonė siūlo geresnes finansavimo sąlygas. Dėl šių priežasčių garantijų priemonė demonstruoja prastus rezultatus ir užtrunka daug laiko juos pademonstruoti.
Investuojamų ESI lėšų suma į fondą: 57,9 mln. eurų	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į dvi finansines priemones (paskolų ir garantijų) ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: - 43,5 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 14,4 mln. eurų skiriama garantijų priemonei; - 21,7 mln. eurų subsidijos priemonei. Fondo dydis paskaičiuotas taip, kad būtų galima visiems projektams pagal duotąjį scenarijų skirti 20 proc. subsidijų. Įkūrus privatų investicinį fondą, dalis subsidijos būtų skiriama iš lėšų, kurios būtų gautos iš šio fondo už nupirktas paskolas. Vėliau subsidijos dalį kaupiti iš grįžtančių lėšų.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Privataus investicinio fondo išperkamų paskolų dalis: 70%	Daroma prielaida, kad privatus investicinis fondas galėtų išpirkti paskolas nuo 2017 m. ir išpirktų apie 70 % visų paskolų portfelio. Iš šių grįžusių lėšų būtų skiriama ir subsidijos dalis.
Pakartotinai panaudojamos grįžusios lėšos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

¹¹² http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Lentelė 91. Scenarijaus Nr. 4 paskolų su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	110	80	19	58	47	18	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	160	240	259	317	364	381	381
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	25,1	18,2	4,3	13,2	10,7	4,0	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (per metus)</i>	0,0	9,1	20,1	14,6	3,5	10,6	8,5	3,2	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (iš viso)</i>	0,0	9,1	29,2	43,8	47,2	57,8	66,4	69,6	69,6
<i>Subsidijos dalis (per metus)</i>	0,0	2,3	5,0	3,6	0,9	2,6	2,1	0,8	0,0
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	2,3	7,3	10,9	11,8	14,5	16,6	17,4	17,4
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	11,4	36,5	54,7	59,1	72,3	83,0	87,0	87,0
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,1	20,1	14,6	3,5	10,6	8,5	3,2
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	29,2	43,8	47,2	57,8	66,4	69,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,5	1,7	2,5	2,7	3,4	3,9
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,05	0,28	0,79	1,45	2,17	3,00	3,91	4,81
Privataus investicinio fondo išpirkti finansinės priemonės piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	6,1	16,7	12,1	2,9	8,8	7,1
Finansavimo likutis	55,00	43,55	18,24	4,34	13,22	10,68	4,02	8,87	17,02

Lentelė 92. Scenarijaus Nr. 4 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	5	10	20	20	25	25	25	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	5	15	35	55	80	105	130	130
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	1,1	2,3	4,6	4,6	5,7	5,7	5,7	0,0
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	1,1	3,4	8,0	12,5	18,2	23,9	29,6	29,6
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	0,2	0,7	1,6	2,5	3,6	4,8	5,9	5,9
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	0,9	2,7	6,4	10,0	14,6	19,2	23,7	23,7
Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)	0,0	0,0	0,9	2,7	6,4	10,0	14,6	19,2	23,7
Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,6	0,7	0,9	0,9
Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti	0,0	0,3	0,8	2,0	3,1	4,5	5,9	7,1	6,8
Valdymo mokestis (iš viso)	0,00	0,40	0,81	1,23	1,67	2,13	2,60	3,09	3,57
Finansavimo likutis	79,6	78,6	77,1	74,5	71,9	68,7	65,6	62,6	62,4

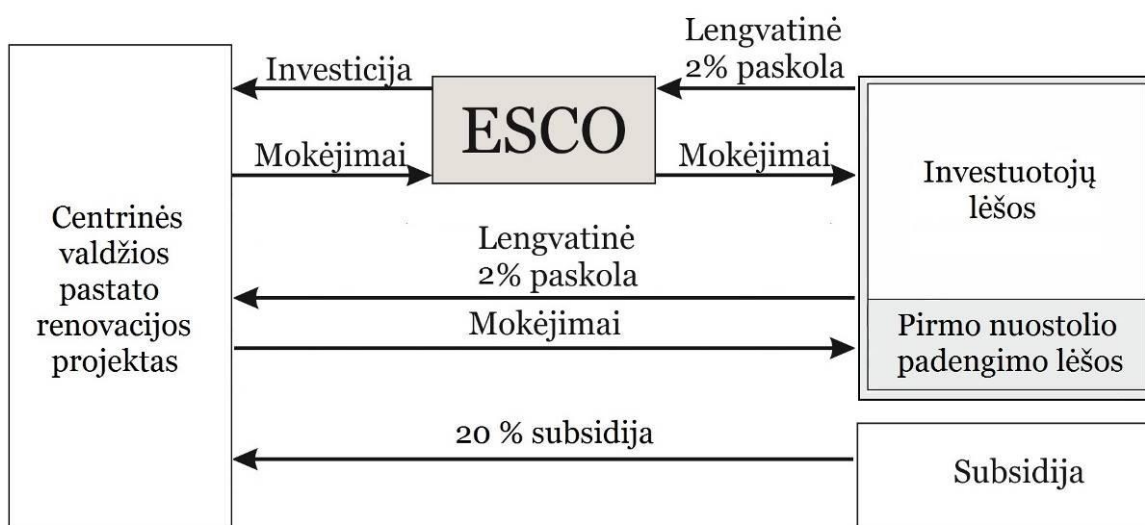
Lentelė 93. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai:

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	116,6
Komercinių bankų paskolos	23,7
Pritraukta lėšų iš kitų šaltinių (įvertinus grįžtančių lėšų panaudojimą)	77,4
Išmokėtos subsidijos dydis (paskoloms + subsidijos teikiamos iš investicinio fondo pirktų paskolų gautų lėšų)	23,3
Išmokėtos lėšos garantijų padengimui	3,9

Fondas	mln. eurų
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius (per paskolos ir garantijos priemonės)	511
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	575,9
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	528,6

- Scenarijus Nr. 5: ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo praradimo kapitalui suformuoti**

Šio scenarijaus atveju ESI fondų lėšos būtų nukreipiamos į naujai sukurtą juridinio asmens statusą turintį subjektą – investicinį fondą, ir tomis lėšomis būtų užtikrinama privačių investuotojų ir/ar paskolos davėjų investicijų saugumas.

Paveikslas 33. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 5 schema.

Su galimais investuotojais (tarptautinėmis finansų institucijomis, komerciniais bankais, pensijų fondais) aptarus finansinės priemonės ar fondų fondo, kaip juridinio asmens įsteigimo galimybes, buvo nustatyta, kad apie 50% (ši dalis yra mažesnė negu daugiabučių renovacijos atveju, nes ESCO rinkos Lietuvoje nėra ir pritraukti investuotojus būtų sunkiau) fondo lėšų galėtų sudaryti 2014-2020 m. ES lėšos numatytos centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijai, ir apie 50% sudarytų privačių investuotojų paskolos ir investicijos į tokį fondą. Tačiau tokį finansinio svėro efektą galima būtų pasiekti, jeigu 60 proc. vadovaujančiosios institucijos įnašo (tokiu atveju bendroje fondo apimtyje pirmo praradimo kapitalas sudarytų 30 proc., t.y. analogiškai kaip daugiabučių pastatų atveju) į fondą, būtų laikomas pirmojo praradimo kapitalu.

Subsidijos priemonei numatoma skirti 21 mln. eurų. 58,6 mln. eurų ESI fondų lėšų skiriama paskolų finansinei priemonei, bei daroma prielaida, kad bus pritraukta maždaug tiek pat privačių lėšų. Paskolų finansinei priemonei numatoma skirti 70% turimo fondo lėšų t.y. 82,0 mln. eurų, o likusi 30% fondo dalis bus laikoma pirmo nuostolio padengimo lėšomis.

Lentelė 94. Scenarijaus Nr. 5 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.

Prielaidos	Komentaras
Subsidija: 20%	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹¹³ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Paskolų palūkanų norma: 2%	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2 % palūkanos.
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius nuo 2016 m.: 125 projektai	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 125 tipinius viešųjų pastatų modernizavimo projektus per metus.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma į fondą: 58,6 mln. eurų	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 58,6 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 21 mln. eurų subsidijų priemonei.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Investicinio fondo pritraukiamų privačių investicijų dalis: 50 proc.	Daroma prielaida, kad investicinis fondas pritrauks tiek pat investicijų kiek bus įnešta iš ESI lėšų. Įnašas, 60 proc. įnašo, kurį padarys vadovaujančioji institucija į fondą, bus laikoma pirmojo praradimo kapitalu.

¹¹³ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

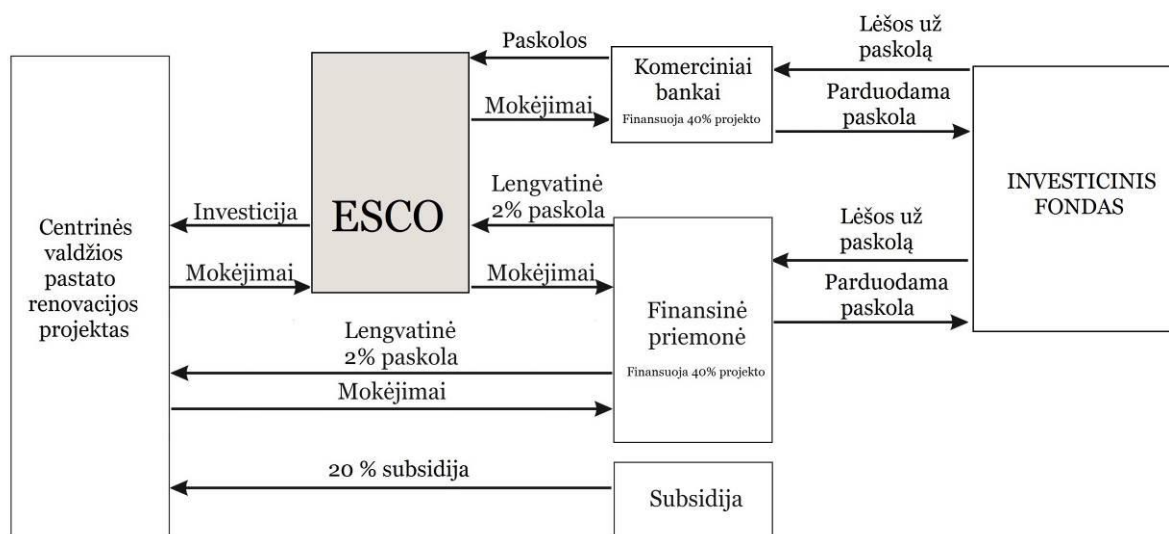
Lentelė 95. Scenarijaus Nr. 5 įgyvendinimo prognozė.

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	50	125	125	125	23	3	9	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	50	175	300	425	448	451	460	460
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	11,4	28,5	28,5	28,5	5,2	0,7	2,0	0,0
Finansinės priemonės dalis (per metus)	0,0	9,1	22,8	22,8	22,8	4,2	0,6	1,6	0,0
Finansinės priemonės dalis (iš viso)	0,0	9,1	31,9	54,7	77,5	81,7	82,3	83,9	83,9
Subsidijos dalis (per metus)	0,0	2,3	5,7	5,7	5,7	1,0	0,1	0,4	0,0
Subsidijos dalis (iš viso)	0,0	2,3	8,0	13,7	19,4	20,4	20,6	21,0	21,0
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	11,4	39,9	68,4	96,9	102,1	102,8	104,9	104,9
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	9,1	22,8	22,8	22,8	4,2	0,6	1,6
Galutiniams naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	9,1	31,9	54,7	77,5	81,7	82,3	83,9
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,5	1,9	3,2	4,5	4,7	4,8
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,05	0,30	0,89	1,80	2,94	4,07	5,17	6,23
Finansavimo likutis	103,4	92,0	63,2	34,1	5,2	0,7	2,0	3,4	7,1

Lentelė 96. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai:

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	104,9
Išmokėtos subsidijos dydis	21
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	460
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	518,4
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	504,8

- **Scenarijus Nr. 6: Lengvatinių paskolų teikimas, kai dalyvauja bankai savo lėšomis finansinio tarpininko lygmenyje, su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Paveikslas 34. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 6 schema.

Šeštame scenarijuje modeliuojama tokia pati finansinė priemonė, kaip ir scenarijuje Nr.2, tačiau papildomai daroma prielaida, jog bankai papildomai dalyvaus savo lėšomis finansinės priemonės lygmenyje proporcingai finansinės priemonės apimčiai (t.y. 40 proc. projekto apimties sieks finansinės priemonės lėšos, 40 proc. projekto apimties sieks bankų dalyvavimas nuosavomis lėšomis ir 20 proc. projekto vertės sudarys subsidijos, o finansinės priemonės apimtyje lėšos pasiskirstys 50 proc. ESI fondų lėšos ir 50 proc. privačios lėšos). Taip pat 2017 metais bus sukuriamas privatus investicinis fondas, kuris nupirks 70 % finansinės priemonės paskolų (investiciniam fondui būtų parduodamos geros paskolos). Įkūrus investicinį fondą, subsidijos dalis būtų skiriama iš lėšų, kurias pervestų naujas investicinis fondas už nupirktas paskolas.

Lentelė 97. Scenarijaus Nr. 6 Prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20%	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹¹⁴ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .

¹¹⁴ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Prielaidos	Komentaras
Siektinas įgyvendinamų projektų skaičius nuo 2016 m.: 70 projektų	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 70 tipinių viešųjų pastatų modernizavimo projektų per metus. Ši prielaida grindžiama tuo, kad didelio proveržio periodo pradžioje nebus, kadangi komerciniai bankai nebus linkę finansuoti naujo modelio būdu įgyvendinamų projektų.
Investuojamų ESI fondų lėšų suma į fondą: 46,8 mln. eurų.	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 46,8 mln. eurų skiriama lengvatinių paskolų priemonei; - 32,8 mln. eurų subsidijos priemonei. Fondo dydis paskaičiuotas taip, kad būtų galima visiems projektams pagal duotąjį scenarijų skirti 20 proc. subsidiją. Įkūrus privatų investicinį fondą, dalis subsidijos būtų skiriama iš lėšų, kurios būtų gautos iš šio fondo už nupirkta paskolas. Vėliau subsidijos dalį kaupti iš grįžtančių lėšų.
Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams: 2%	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Privataus investicinio fondo išperkamų paskolų dalis: 70%	Darome prielaidą, kad privatus investicinis fondas galėtų išpirkti paskolas nuo 2017 m. ir išpirktų 70% visų paskolų portfelio.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

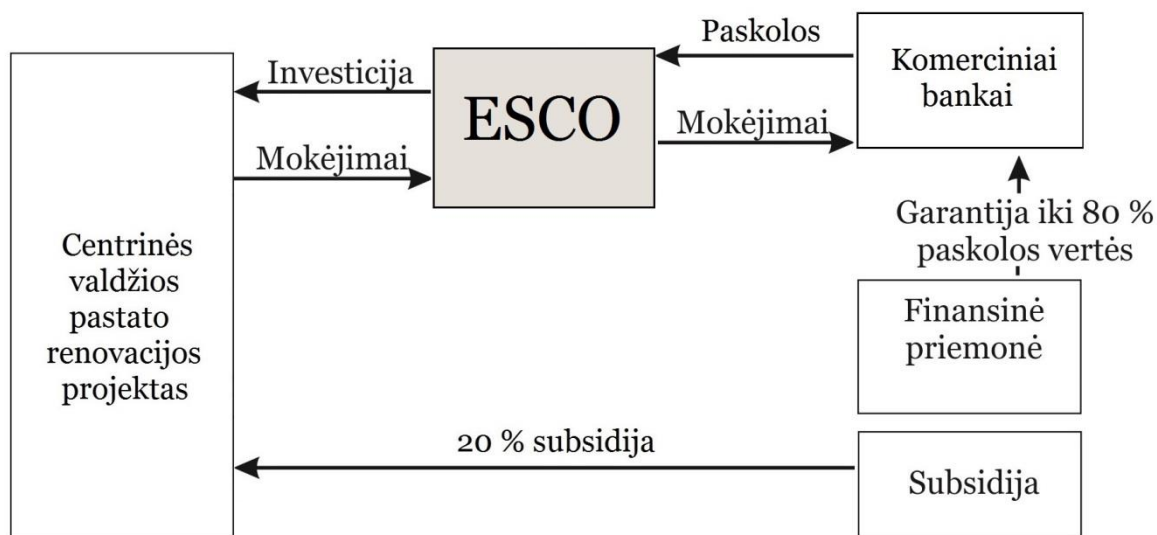
Lentelė 98. Scenarijaus Nr. 6 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	25	70	70	70	70	70	70	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	25	95	165	235	305	375	445	445
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)	0,0	5,7	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	0,0
Finansinės priemonės dalis (iš viso)	0,0	2,3	8,7	15,0	21,4	27,8	34,2	40,6	40,6
Subsidijos dalis (iš viso)	0,0	1,1	4,3	7,5	10,7	13,9	17,1	20,3	20,3
Komercinių bankų dalis (iš viso)	0,0	2,3	8,7	15,0	21,4	27,8	34,2	40,6	40,6
Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)	0,0	5,7	21,7	37,6	53,6	69,5	85,5	101,5	101,5
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	2,3	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
Galutiniams naudos gavėjams pasiekusios finansinės priemonės lėšos (iš viso)	0,0	0,0	2,3	8,7	15,0	21,4	27,8	34,2	40,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	0,9	1,2	1,6	2,0
Valdymo išlaidos (iš viso)	0,0	0,01	0,08	0,24	0,49	0,83	1,26	1,76	2,31
Privataus investicinio fondo išpirkti piniginiai srautai (finansinės priemonės ir komercinių bankų paskolos)	0,0	0,0	0,0	3,0	10,6	10,6	10,6	10,6	10,6
Finansavimo likutis	79,60	76,17	66,53	58,00	52,55	47,38	42,50	37,92	43,23

Lentelė 99. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	101,5
Išmokėtos subsidijos dydis	20,3
Pritraukta lėšų iš kitų šaltinių (įvertinus grįžtančių lėšų panaudojimą)	68,6
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	445
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	501,5
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	422,6

- **Scenarijus Nr. 7: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos garantijų priemonėms**

Paveikslas 35. Viešųjų pastatų scenarijaus Nr. 7 schema.

Šiame scenarijuje modeliuojama situacija su prielaidomis kaip scenarijuje Nr. 3, papildomai darant prielaidą, kad bus kuriama tik garantijų priemonė ir visos lėšos bus panaudotos komerciniams bankams teikiant garantijas pagal kurias pastarieji išduos paskolas.

Lentelė 100. Scenarijaus Nr. 7 Prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus paskolos sutarties terminas yra 20 metų.
Subsidija: 20%	Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, jog 20 proc. subsidija reikalinga norint, kad viešųjų pastatų renovacijos projektai atsipirktų per paskolos laikotarpį, t.y. 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu. Be to, ši prielaida atitinka PwC studijoje nustatytą dydį.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išsipareigojimų vykdymui: 20%	Fondo garantiniams išsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5%, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.

Prielaidos	Komentaras
Tipinio viešojo pastato projekto investicijų vertė: 228 000 eurų	Vidutinė tipinio viešojo pastato renovacijos kaina buvo nustatyta remiantis vidutinio viešojo pastato plotu ir pastato renovacijos kaštais vienam kvadratiniam metrui. Vidutinis pastato plotas paskaičiuotas remiantis Registrų centro duomenimis 2.1.1. skyriuje, o viešojo pastato renovacijos kaštai numatyti Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos projekte ¹⁴⁵ ir sudaro 202,7 eurų /m ² .
Siekimas įgyvendinamų projektų skaičius nuo 2016 m.: 70 projektų	Daroma prielaida, kad nuo 2016 metų, susiformavus ESCO rinkai, projektų skaičius galėtų siekti apie 70 tipinių viešųjų pastatų modernizavimo projektų per metus. Ši prielaida grindžiama tuo, kad didelio proveržio periodo pradžioje nebus, kadangi komerciniai bankai nebus linkę finansuoti naujo modelio būdu įgyvendinamų projektų.
Investuojamų ESI lėšų suma į fondą: 47,4 mln. eurų.	Daroma prielaida, jog centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtos lėšos – 79,6 mln. eurų – būtų išskaidomos į finansinę priemonę ir subsidijų priemonę. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 47,4 mln. eurų skiriama garantijų priemonei; - 32,2 mln. eurų subsidijos priemonei. Fondo dydis paskaičiuotas taip, kad būtų galima visiems projektams pagal duotąjį scenarijų skirti 20 proc. subsidiją.
Bankų palūkanų norma garantijų priemonės atveju: 7%	Daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota paskolų palūkanų norma (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Ši palūkanų norma įvertinta remiantis šiais duomenimis: <ol style="list-style-type: none"> 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) vidutinės Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Palūkanų norma: 1%	Taip pat kaip scenarijuje Nr. 1
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1,5 proc. mokestis nuo garantijų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

¹⁴⁵ http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=241465

Lentelė 101. Scenarijaus Nr. 7 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	25	70	70	70	70	70	70	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	25	95	165	235	305	375	445	445
<i>Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (per metus)</i>	0,0	5,7	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	0,0
<i>Pasirašytų finansinių sutarčių vertė (iš viso)</i>	0,0	5,7	21,7	37,6	53,6	69,5	85,5	101,5	101,5
<i>Subsidijos dalis (iš viso)</i>	0,0	1,1	4,3	7,5	10,7	13,9	17,1	20,3	20,3
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	4,6	17,3	30,1	42,9	55,6	68,4	81,2	81,2
<i>Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)</i>	0,0	0,0	4,6	17,3	30,1	42,9	55,6	68,4	81,2
<i>Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0	2,6	3,1	3,2
<i>Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti</i>	0,0	1,7	5,8	9,8	13,7	17,3	20,7	23,9	22,6
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,00	0,42	0,91	1,45	2,04	2,67	3,36	4,09	4,79
<i>Finansavimo likutis</i>	79,6	76,3	68,0	59,8	51,7	43,7	35,9	28,2	28,7

Lentelė 102. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	101,5
Išmokėtos subsidijos dydis	20,3
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	445
Iki 2022 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	501,5
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	422,6

4.1.3.4. Gatvių apšvietimas

Gatvių apšvietimo modernizavimo projektai yra vieni iš finansiškai gyvybingiausių, todėl nebuvo vertinamas šių projektų subsidijos poreikis. Tačiau nustačius jog šios rinkos pasiūla nepakankama analizuojami galimi finansinės priemonės scenarijai.

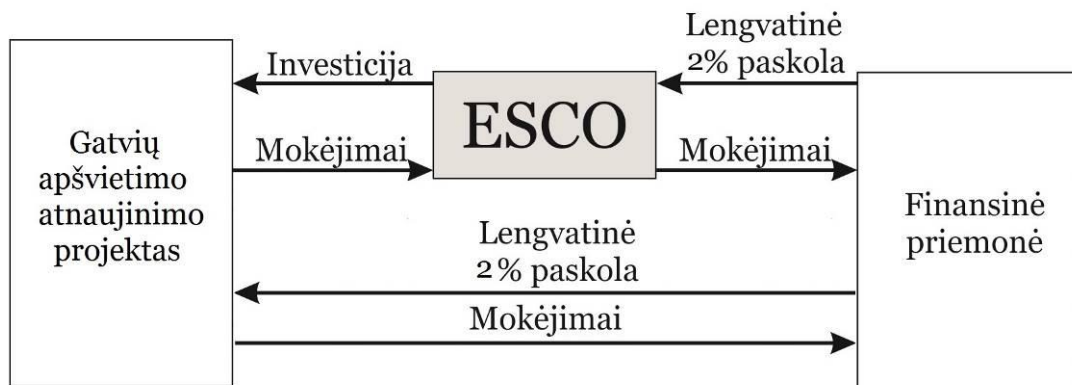
Šiame ex ante vertinime bus nagrinėjami šie gatvių apšvietimo modernizavimo finansinės priemonės veiklos scenarijai:

- *Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas*
- *Scenarijus Nr. 2: Lengvatinių paskolų teikimas su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę*
- *Scenarijus Nr. 4: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus*
- *Scenarijus Nr. 5: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į garantijų priemonę*
- *Scenarijus Nr. 6: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į paskolų priemonę, o finansiniai tarpininkai prisideda prie projektų tokia pačia suma*
- *Scenarijus Nr. 7: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui*

Toliau detaliam nagrinėjami identifikuoti finansinės priemonės veiklos scenarijai.

- **Scenarijus Nr. 1: Lengvatinių paskolų teikimas**

Šiame scenarijuje modeliuojama situacija, kai ESI fondų lėšomis sukuriama finansinė priemonė ir pasitelkus finansinius tarpininkus teikiamos paskolos gatvių modernizavimą vykdančioms subjektams.

Paveikslas 36. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 1 schema.

Lentelė 103. Scenarijaus Nr. 1 Prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį

Prielaidos	Komentaras
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų.	Daroma prielaida, jog 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos lėšos – 14,5 mln. eurų- bus nukeiptos paskolų priemonei įgyvendinti.
Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams: 2%	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus: 10 000	Daroma prielaida, kad per metus butų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog 10000 šviestuvų modernizavimo laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

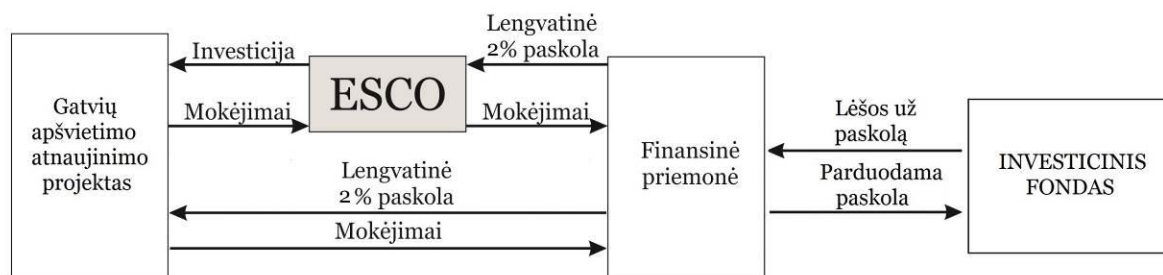
Lentelė 104. Scenarijaus Nr. 1 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	9 850	125	0	172	880	894	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	19850	19975	19975	20147	21026	21920	21920
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	7,0	0,1	0,0	0,1	0,6	0,6	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	14,1	14,2	14,2	14,3	14,9	15,6	15,6
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	7,0	0,1	0,0	0,1	0,6	0,6
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	14,1	14,2	14,2	14,3	14,9	15,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,4	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,04	0,18	0,39	0,59	0,78	0,97	1,16	1,35
Fondo likutis	14,48	7,34	0,21	(0,09)	0,12	0,62	0,63	0,63	1,28

Lentelė 105. Scenarijaus Nr. 1 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	15,6
Renovuotų šviestuvų skaičius	21920

- **Scenarijus Nr. 2: Lengvatinių paskolų teikimas su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Paveikslas 37. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 2 schema.

Antrame scenarijuje modeliuojama toks pat scenarijus kaip scenarijuje Nr. 1, tik papildomai daroma prielaida, kad bus sukuriamas privatus investicinis fondas, kuris išpers 70 % paskolų.

Lentelė 106. Scenarijaus Nr. 2 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų.	Daroma prielaida, jog 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos lėšos – 14,5 mln. eurų- bus nukeiptos paskolų priemonei įgyvendinti.
Palūkanų norma: 2%	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus: 10 000	Daroma prielaida, kad per metus būtų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog 10000 šviestuvų modernizavimo laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.
Privataus investicinio fondo išperkamu paskolų dalis: 70%	Daroma prielaidą, kad privatus investicinis fondas nuo 2017 m. galėtų išpirkti apie 70% visų paskolų portfelio.

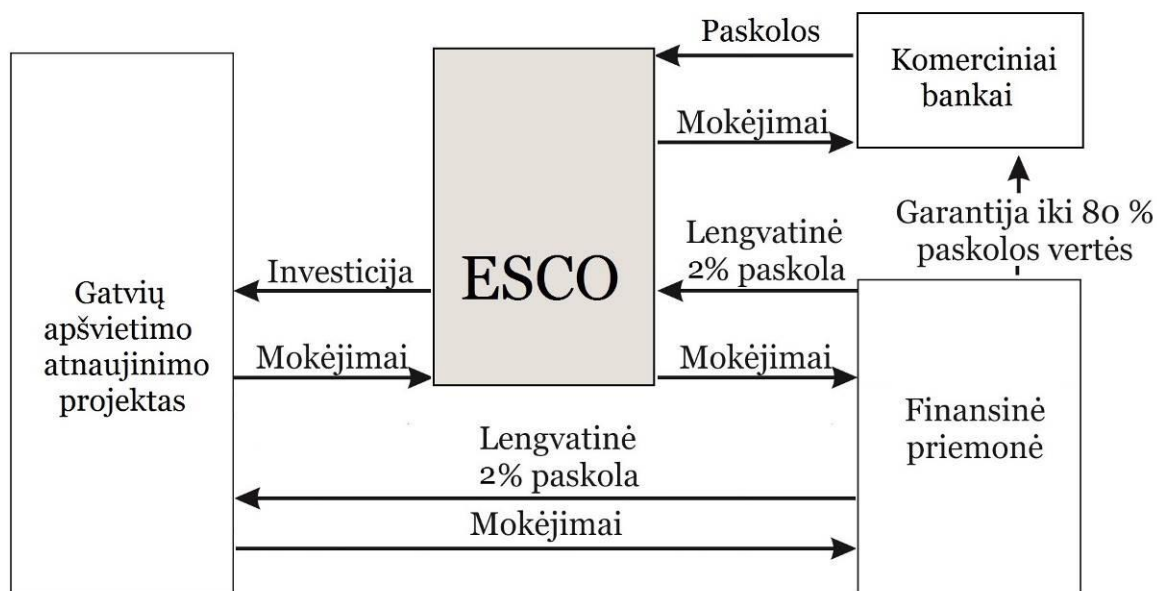
Lentelė 107. Scenarijaus Nr. 2 įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	9 850	125	0	10 000	4 286	729	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	19850	19975	19975	29975	34261	34990	34990
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	7,0	0,1	0,0	7,1	3,0	0,5	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	14,1	14,2	14,2	21,3	24,3	24,8	24,8
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	7,0	0,1	0,0	7,1	3,0	0,5
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	14,1	14,2	14,2	21,3	24,3	24,8
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,4	0,8	0,8	0,8	1,2	1,4
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,04	0,18	0,39	0,59	0,82	1,12	1,45	1,77
Privataus investicinio fondo išpirkti piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	4,7	4,7	0,1	0,0	4,7	2,0
Fondo likutis	14,48	7,34	0,21	4,63	9,49	3,04	0,52	5,22	8,16

Lentelė 108. Scenarijaus Nr.2 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	24,8
Renovuotų šviestuvų skaičius	34990

- **Scenarijus Nr. 3: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę**

Paveikslas 38. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 3 schema.

Šio scenarijaus paskolų priemonės prielaidos yra tokios pat kaip scenarijui Nr. 1., tačiau daroma prielaida, kad dalis lėšų bus nukreipiama į garantijų priemonę. Paskolų garantijų komerciniams bankams prielaidos pateikiamas sekančioje lentelėje. Šis modelis skaičiuojamas atsižvelgiant kad 9 mln. eurų. Bus skirta paskolų teikimui, o 5,5 mln. eurų garantijų priemonei.

Lentelė 109. Scenarijaus Nr. 3 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų.	Daroma prielaida jog, 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizacijai skirtomis lėšomis – 14,5 mln. eurų - bus sukurtos dvi finansinės priemonės. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 9 mln. eurų skiriama paskolų priemonei; - 5,5 mln. eurų skiriama garantijų priemonei;
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus: 10 000	Daroma prielaida, kad per metus būtų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Bankų palūkanos garantijos priemonės atveju: 7 %	Tais atvejais kai bankui reikės išmokėti garantijas už blogas paskolas, numatoma, jog į išmokas turės būti įskaičiuotos palūkanos. Šiame scenarijuje daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota palūkanų norma jų išduotoms paskoloms (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Šios palūkanos paskaičiuotos remiantis šių rezultatų suma: <ol style="list-style-type: none"> 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Šių palūkanų skaičiavimo metodika taip pat atitinka PwC studijoje naudotą metodiką. Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų įsipareigojimų vykdymui: 20 %	Fondo garantiniams įsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5%, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.

Lentelė 110. Scenarijaus Nr. 3 paskolų modelio įgyvendinimo prognozė

<i>milijonai Eurų</i>	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	10 000	1 068	1 233	0	409	475	548	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	10000	11068	12301	12301	12710	13185	13733	13733
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)</i>	0,0	7,1	0,8	0,9	0,0	0,3	0,3	0,4	0,0
<i>Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)</i>	0,0	7,1	7,9	8,7	8,7	9,0	9,4	9,8	9,8
<i>Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	7,1	0,8	0,9	0,0	0,3	0,3	0,4
<i>Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	7,1	7,9	8,7	8,7	9,0	9,4	9,8
<i>Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)</i>	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,0	0,04	0,15	0,27	0,39	0,51	0,63	0,74	0,86
<i>Fondo likutis</i>	9,00	1,86	1,00	0,00	0,29	0,34	0,39	0,39	0,80

Lentelė 111. Scenarijaus Nr. 3 garantijų modelio įgyvendinimo prognozė

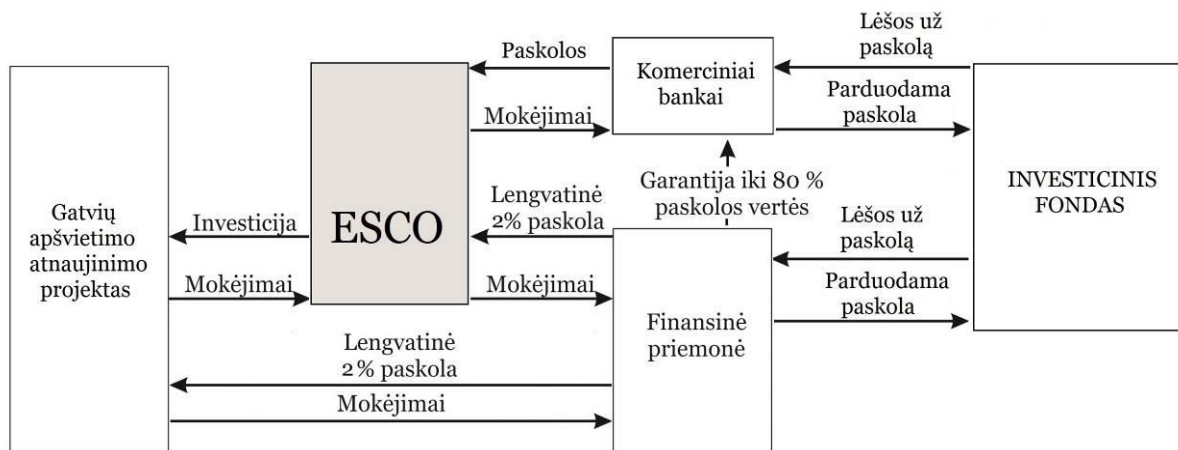
<i>milijonai Eurų</i>	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	10 000	9 800	180	700	600	700	600	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	10000	19800	19980	20680	21280	21980	22580	22580
<i>Projektams reikalingos lėšos (per metus)</i>	0,0	7,1	7,0	0,1	0,5	0,4	0,5	0,4	0,0
<i>Projektams reikalingos lėšos (iš viso)</i>	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0	16,0
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0	16,0
<i>Bankų išmokėtų paskolų sumos (iš viso)</i>	0,0	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0
<i>Išmokėtos garantijos bankams (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6
<i>Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti</i>	0,0	2,7	5,2	4,9	4,8	4,5	4,4	4,2	3,9
<i>Valdymo mokestis (iš viso)</i>	0,00	0,07	0,17	0,27	0,37	0,46	0,55	0,63	0,71
<i>Fondo likutis</i>	5,5	2,7	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2

Lentelė 112. Scenarijaus Nr. 3 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	9,8+16 = 25,8
Renovuotų šviestuvų skaičius	36313

- **Scenarijus Nr. 4: Dalis finansinės priemonės lėšų nukreipiama į paskolų modelį ir dalis į garantijų priemonę su galimybe išpirkti ateities finansinius srautus**

Paveikslas 39. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 4 schema.

Šiuo atveju vertinamas scenarijus su tokiais pat prielaidomis, kaip scenarijus Nr. 3, papildant prielaida, kad bus sukurtas privatus investicinis fondas kuris nupirks 70 % fondo paskolų, o šios lėšos bus panaudotos naujų paskolų išdavimui.

Lentelė 113. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų.	Daroma prielaida jog, 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizacijai skirtomis lėšomis – 14,5 mln. eurų - bus sukurtos dvi finansinės priemonės. Numatytos lėšos skirstomos taip: <ul style="list-style-type: none"> - 9 mln. eurų skiriama paskolų priemonei; - 5,5 mln. eurų skiriama garantijų priemonei;
Pakeistų šviestuvų skaičius per metus : 10 000	Daroma prielaida, kad per metus būtų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.

Prielaidos	Komentaras
Bankų palūkanos garantijos priemonės atveju: 7 %	Tais atvejais kai bankui reikės išmokėti garantijas už blogas paskolas, numatoma, jog į išmokas turės būti įskaičiuotos palūkanos. Šiame scenarijuje daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota palūkanų norma jų išduotoms paskoloms (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Šios palūkanos paskaičiuotos remiantis šių rezultatų suma: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Šių palūkanų skaičiavimo metodika taip pat atitinka PwC studijoje naudotą metodiką. Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išsipareigojimų vykdymui: 20 %	Fondo garantiniams išsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5%, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.
Finansinės priemonės administravimo išlaidos: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų ir: paskolų atveju – 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos; garantijų atveju – 1,5 proc. nuo sumų, išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog tipinio viešojo pastato renovacijos laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Privataus investicinio fondo išperkamų paskolų dalis: 70%	Daroma prielaidą, kad privatus investicinis fondas nuo 2017 m. galėtų išpirkti apie 70 % visų paskolų portfelio.

Lentelė 114. Scenarijaus Nr. 4 paskolų su išpirkimo galimybe įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	1 068	1 233	0	7 769	1 258	434	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	11068	12301	12301	20070	21328	21762	21762
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	0,8	0,9	0,0	5,5	0,9	0,3	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	7,9	8,7	8,7	14,2	15,1	15,5	15,5
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	0,8	0,9	0,0	5,5	0,9	0,3
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	7,9	8,7	8,7	14,2	15,1	15,5
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	0,5	0,5	0,8	0,9
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,04	0,15	0,27	0,39	0,53	0,73	0,94	1,13
Privataus investicinio fondo išpirkti piniginiai sratai	0,0	0,0	0,0	4,7	0,5	0,6	0,0	3,7	0,6
Fondo likutis	9,00	1,86	1,00	4,72	5,52	0,89	0,31	3,97	5,20

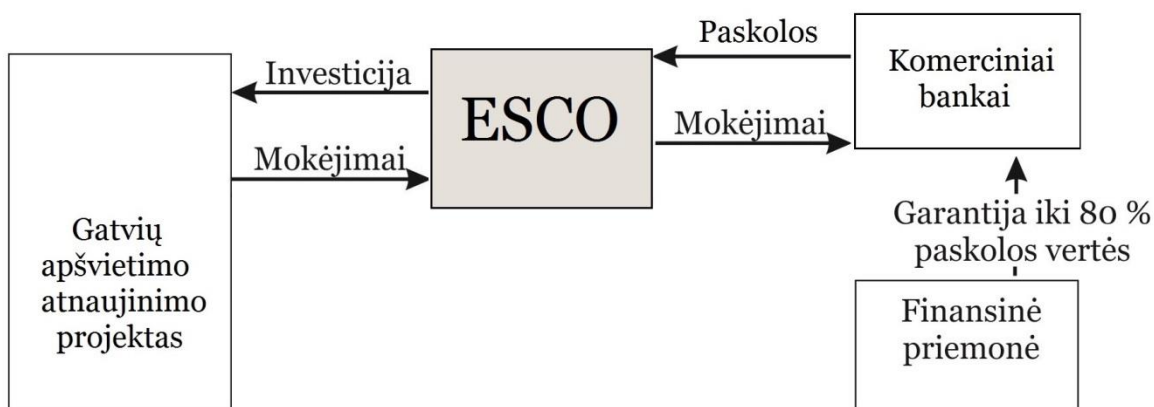
Lentelė 115. Scenarijaus Nr. 4 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Projektų skaičius (per metus)</i>	0	10 000	9 800	180	700	600	700	600	0
<i>Projektų skaičius (iš viso)</i>	0	10000	19800	19980	20680	21280	21980	22580	22580
<i>Projektams reikalingos lėšos (per metus)</i>	0,0	7,1	7,0	0,1	0,5	0,4	0,5	0,4	0,0
<i>Projektams reikalingos lėšos (iš viso)</i>	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0	16,0
<i>Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)</i>	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0	16,0
<i>Bankų išmokėtų paskolų sumos (iš viso)</i>	0,0	0,0	7,1	14,1	14,2	14,7	15,1	15,6	16,0
<i>Išmokėtos garantijos bankams (iš viso)</i>	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6
<i>Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti</i>	0,0	2,7	5,2	4,9	4,8	4,5	4,4	4,2	3,9
<i>Valdymo mokesčiai (iš viso)</i>	0,00	0,07	0,17	0,27	0,37	0,46	0,55	0,63	0,71
<i>Fondo likutis</i>	5,5	2,7	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2

Lentelė 116. Scenarijaus Nr. 4 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	15,5+16 = 31,5
Renovuotų šviestuvų skaičius	44342

- *Scenarijus Nr. 5: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į garantijų priemonę*

Paveikslas 40. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 5 schema.

Vertinamas scenarijus su prielaidomis, kaip scenarijuje Nr. 3, papildant prielaida, kad visos ESI fondų lėšos bus panaudotos garantijų priemonei įgyvendinti.

Lentelė 117. Scenarijaus Nr. 4 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.

Prielaidos	Komentaras
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų.	Daroma prielaida, jog 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos lėšos – 14,5 mln. eurų- bus nukeiptos garantijų priemonei įgyvendinti.
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus: 10 000	Daroma prielaida, kad per metus butų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Bankų palūkanos garantijos priemonės atveju: 7 %	Tais atvejais kai bankui reikės išmokėti garantijas už blogas paskolas, numatoma, jog į išmokas turės būti įskaičiuotos palūkanos. Šiame scenarijuje daroma prielaida, jog, garantijų priemonės atveju, komercinių bankų fiksuota palūkanų norma jų išduotoms paskoloms (20-ies metų laikotarpiui) sudarys 7 proc. Šios palūkanos paskaičiuotos remiantis šių rezultatų suma: 1) Prognozuojamas suderintas vartotojų kainų indekso (SVKI) vidurkis Lietuvoje 2013-2017 (2,9%); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį (2,0%); 3) Galima komercinių bankų marža (2,1%). Šių palūkanų skaičiavimo metodika taip pat atitinka PwC studijoje naudotą metodiką. Pokalbių su bankais metu paminėta, jog vertinant įvairias rizikas, ilgalaikėms paskoloms (20 metų) preliminariai galėtų būti taikomos nuo 7 iki 10 proc. palūkanų normos.
Fonde rezervuojamos lėšos garantijų išsipareigojimų vykdymui: 20 %	Fondo garantiniams išsipareigojimams vykdyti rezervuojama 20 % lėšų, tačiau modeliuojant scenarijų, skaičiuojama jog tikėtina praradimų dalis 5%, kuri paremta ekspertiniu ir komercinių bankų vertinimu, bei atitinka PwC studijos prielaidas.
Finansinės priemonės administravimo išlaidos: remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Garantijų finansinei priemonei numatoma, kad administracinės išlaidos bus sudarytos iš dviejų dalių (remiantis Deleguoto reglamento nuostatomis) ir sudarys 1,5 proc. nuo sumų išmokėtų galutiniams naudos gavėjams ir 0,5 proc. nuo finansinei priemonei įmokėtų į sumų.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog 10000 šviestuvų modernizavimo laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.

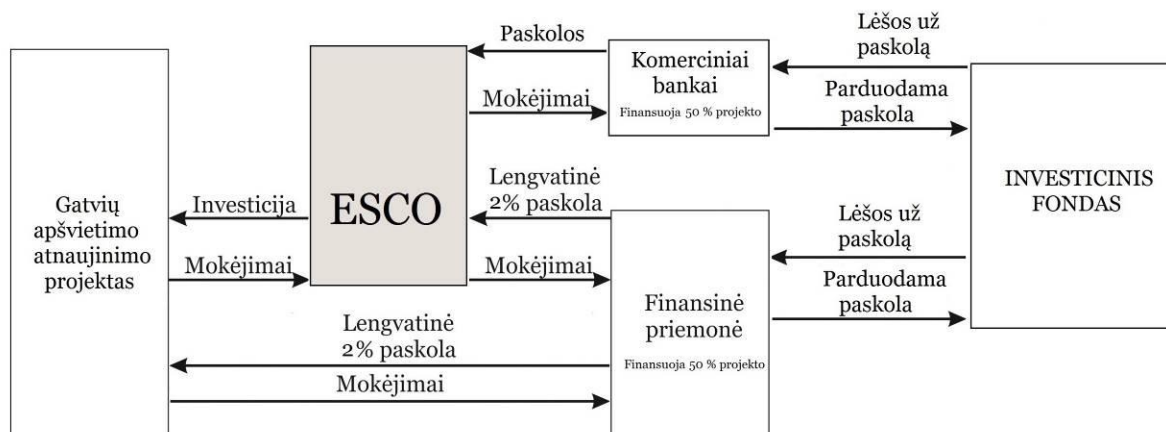
Lentelė 118. Scenarijaus Nr. 5 garantijų priemonės įgyvendinimo prognozė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	6 100	1 500	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	20000	30000	40000	50000	56100	57600	57600
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1	4,3	1,1	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	14,2	21,3	28,4	35,5	39,8	40,9	40,9
Komercinių bankų paskolos dalis (iš viso)	0,0	7,1	14,2	21,3	28,4	35,5	39,8	40,9	40,9
Bankų išmokėtos paskolų sumos (iš viso)	0,0	0,0	7,1	14,2	21,3	28,4	35,5	39,8	40,9
Išmokos bankams pagal garantinius įsipareigojimus (iš viso)	0,0	0,0	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,5	1,6
Rezervuotos lėšos garantiniams įsipareigojimams vykdyti	0,0	2,7	5,0	7,2	9,3	11,2	12,1	11,6	10,8
Valdymo mokestis (iš viso)	0,00	0,11	0,26	0,44	0,64	0,88	1,12	1,36	1,58
Fondo likutis	14,5	11,7	9,0	6,3	3,8	1,3	0,0	0,0	0,4

Lentelė 119. Scenarijaus Nr. 5 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	40,9
Renovuotų šviestuvų skaičius	57600

- **Scenarijus Nr. 6: Finansinės priemonės lėšos nukreipiamos į paskolų priemonę, o finansiniai tarpininkai prisideda prie projektų tokia pačia suma.**

Paveikslas 41. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 6 schema.

Šiuo atveju vertinamas scenarijus su tokiomis pat prielaidomis, kaip scenarijus Nr. 1, papildant prielaida, kad finansiniai tarpininkai (bankai) investuos 50 proc. nuosavų lėšų, t.y. 50 proc. projekto vertės bus finansuojama iš finansinės priemonės lėšų paskolos pavidalu, o bankams bus iškeltas reikalavimas papildomai prisidėti 50 proc. savomis lėšomis.

Lentelė 120. Scenarijaus Nr. 6 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5%	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų	Daroma prielaida, jog 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos lėšos – 14,5 mln. eurų- bus nukeiptos paskolų priemonei įgyvendinti.
Palūkanų norma paskolų priemonės daliai: 1 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Palūkanų norma komercinių bankų daliai	Komercinių bankų nustatyta, rinkos palūkanų norma.
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus: 10 000	Daroma prielaida, kad per metus būtų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog 10000 šviestuvų modernizavimo laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 121. Scenarijaus Nr. 6 lengvatinių paskolų ir bankų bendro finansavimo finansinė priemonė

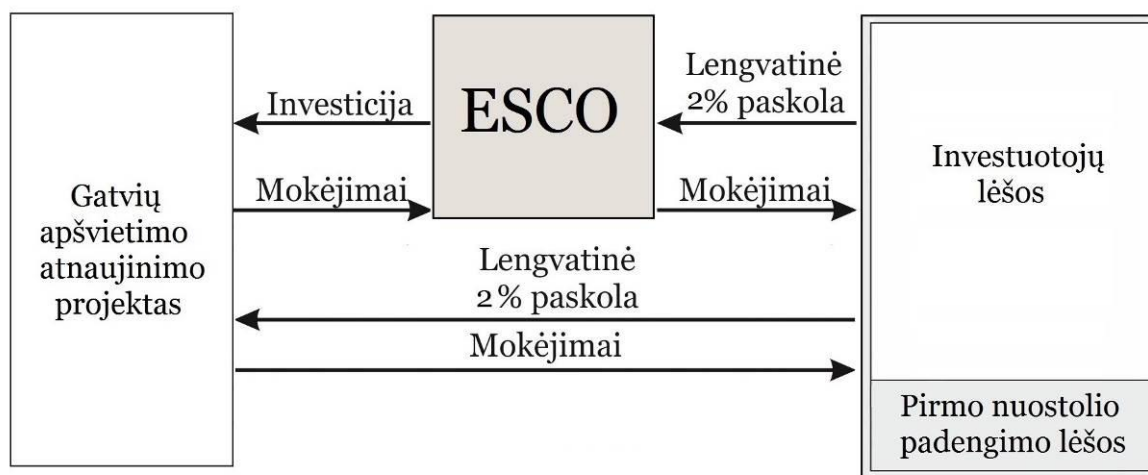
milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	9 850	9 830	8 583	7 620	7 365	7 063	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	19850	29680	38263	45884	53249	60311	60311
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	7,0	7,0	6,1	5,4	5,2	5,0	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (per metus)</i>	0,0	3,6	3,5	3,5	3,0	2,7	2,6	2,5	0,0
<i>Finansinės priemonės dalis (iš viso)</i>	0,0	3,6	7,0	10,5	13,6	16,3	18,9	21,4	21,4
<i>Komercinių bankų dalis (per metus)</i>	0,0	3,6	3,5	3,5	3,0	2,7	2,6	2,5	0,0
<i>Komercinių bankų dalis (iš viso)</i>	0,0	3,6	7,0	10,5	13,6	16,3	18,9	21,4	21,4
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	14,1	21,1	27,2	32,6	37,8	42,8	42,8
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	3,6	3,5	3,5	3,0	2,7	2,6	2,5
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	3,6	7,0	10,5	13,6	16,3	18,9	21,4
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,6	0,8	0,9	1,1
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,02	0,09	0,21	0,38	0,58	0,82	1,09	1,37
Privataus investicinio fondo išpirkti piniginiai srautai	0,0	0,0	0,0	4,7	4,7	4,6	4,1	3,6	3,5
Fondo likutis	14,48	10,91	7,34	6,09	5,41	5,23	5,01	4,83	7,23

Lentelė 122. Scenarijaus Nr. 6 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	42,8
Renovuotų šviestuvų skaičius	60311

- **Scenarijus Nr. 7: ESI fondų lėšos panaudojamos fondo pirmojo nuostolio padengimui**

Šio scenarijaus atveju ESI fondų lėšos būtų nukreipiamos į naujai sukurtą juridinio asmens statusą turintį subjektą – investicinį fondą, ir tomis lėšomis būtų užtikrinama privačių investuotojų ir/ar paskolos davėjų investicijų saugumas.

Paveikslas 42. Gatvių apšvietimo scenarijaus Nr. 7 schema.

Atsižvelgiant į preliminarinius pokalbius su bankais ir kitomis finansinėmis institucijomis ir šiandienines ekonomines aplinkybes bei EIB preliminarų vertinimą, galima būtų tikėtis, kad per 2014-2020 metų laikotarpį būtų galima pasiekti, kad į tokio tipo fondą pritrauktos privačios lėšos sudarytų apie 70 proc. fondo dydžio, o ESI fondų struktūrinės lėšos apie 30 proc..

Vertinama, kad finansinės priemonės lėšos bus nukreipiamos paskolų išdavimui.

Lentelė 123. Scenarijaus Nr. 7 prielaidos

Prielaidos	Komentaras
Paskolos laikotarpis: iki 20 metų	Maksimalus sutarties terminas 20 metų.
Blogų paskolų dalis: 5 %	Blogų paskolų dalis buvo nustatyta remiantis ekspertų ir komercinių bankų vertinimu ir ji atitinka PwC studijoje nustatytą dydį
Vieno šviestuvo pakeitimo vertė: 710 eurų	Atsižvelgiant į Vilniaus miesto apšvietimo tinklų modernizavimo techninį projektą bei pasirašytą sutartį su privačiu partneriu, Vilniuje bus renovuota 44000 šviestuvų už 31,28 mln. EUR (108 mln. Lt). Remiantis šiais duomenimis paskaičiuota, kad vieno šviestuvo vidutinė modernizacijos kaina sieks 710 eurų (2451 LTL).
Investuojamos ESI fondų lėšos į fondą: 14,5 mln. eurų	Daroma prielaida, jog 2014-2020 programavimo periodo, gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos lėšos – 14,5 mln. eurų- bus nukeiptos paskolų priemonei įgyvendinti.
Galimų pritraukti privačių lėšų suma: 33,8 mln. eurų	Remiantis prielaida, kad bendroje fondo apimtyje privačios lėšos gali sudaryti apie 70 proc. visų lėšų, numatoma jog privačios lėšos sudarys – 33,8 mln. eurų
Palūkanų norma galutiniams naudos gavėjams: 2 %	Nustatomos lengvatinės fiksuotos 2% palūkanos.
Siektinas pakeistų šviestuvų skaičius per metus : 10 000	Daroma prielaida, kad per metus būtų galima atnaujinti 10 000 šviestuvų
Valdymo mokestis: vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis	Vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis, valdymo mokestis susideda iš dviejų dalių: 0,5 proc. bazinis mokestis nuo finansinei priemonei skirtų ir įmokėtų lėšų, 1 proc. mokestis nuo paskolų, suteiktų galutiniams naudos gavėjams, sumos.
Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 1 metai	Daroma prielaida, jog 10000 šviestuvų modernizavimo laikas yra 1 metai nuo paskolos sutarties pasirašymo momento.

Prielaidos	Komentaras
Sugrįžusios lėšos pakartotinai panaudojamos: po 2 metų	Daroma prielaida, jog grįžtančios lėšos pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui tomis pačiomis sąlygomis po 2 metų.

Lentelė 124. Scenarijaus Nr. 7 lengvatinių paskolų finansinė priemonė

milijonai Eurų	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Projektų skaičius (per metus)	0	10 000	9 850	9 830	10 000	7 420	552	1 069	0
Projektų skaičius (iš viso)	0	10000	19850	29680	39680	47100	47652	48721	48721
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (per metus)	0,0	7,1	7,0	7,0	7,1	5,3	0,4	0,8	0,0
Pasirašytų paskolų sutarčių vertė (iš viso)	0,0	7,1	14,1	21,1	28,2	33,4	33,8	34,6	34,6
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	7,0	7,0	7,1	5,3	0,4	0,8
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios finansinės priemonės lėšos (per metus)	0,0	0,0	7,1	14,1	21,1	28,2	33,4	33,8	34,6
Grįžtančios (šio scenarijaus) lėšos (per metus)	0,0	0,0	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6	1,9	2,0
Valdymo mokestis (iš viso)	0,0	0,04	0,18	0,42	0,76	1,19	1,65	2,11	2,54
Fondo likutis	33,79	26,65	19,52	12,30	5,27	0,39	0,76	1,18	2,69

Lentelė 125. Scenarijaus Nr. 7 rezultatai

Fondas	mln. eurų
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	34,6
Renovuotų šviestuvų skaičius	48721

4.2. Kokybinis pridėtinės vertės vertinimas

Kokybinis pridėtinės vertės vertinimas atliktas integruojant ir papildant PwC studijos informaciją. Kokybinis pridėtinės vertės vertinimas yra pateikiamas stiprybių-silpnųjų-grėsmių-galimybių (toliau – SSGG) matricos forma.

4.2.1. SSGG analizė. Daugiabučių namų renovacija

<p>Stiprybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškus investicijų grįžimo šaltinis – energijos sutaupymai • JESSICA KF įgyvendinimo metu įgyta patirtis – tiek valstybės institucijų, tiek finansinių tarpininkų • Politinis palaikymas • Didėjantis gyventojų sąmoningumas • Palengvinti centralizuoti viešieji pirkimai • Energijos auditas, investiciniai planai ir energetiniai sertifikatai leidžia įvertinti renovacijos darbų kokybę • Suformuotas projektų kiekis (angl. <i>pipeline</i>) • Tinkamai ir efektyviai išnaudojamos daugiabučių gyvenamųjų namų bendrojo naudojimo objektų administratorių funkcijos • Didėjantis istorinių duomenų kiekis, leidžiantis tiksliau prognozuoti ir vertinti šių projektų finansavimo ir įgyvendinimo galimybes 	<p>Silpnybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilgas sutarčių su finansiniais tarpininkais derinimas • Didelis galutinių naudos gavėjų kiekis viename daugiabutyje • Skirtingos kredito istorijos (ne visi paskolos gavėjai yra patikimi mokėtojai) • Dalis energetinio efektyvumo priemonių įdiegta gyventojų iniciatyva jau anksčiau (mažėja projekto atsiperkamumas) • Skirtingo tipo savininkai daugiabutyje (pvz. įmonės, socialiai remtini asmenys) • Papildomos valstybės paramos poreikis projektų finansiniam atsiperkamumui užtikrinti • Pirkimai mažiausios kainos būdu gali įtakoti darbų kokybę ir mažinti renovacijos patrauklumą
<p>Galimybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Galimybės pritraukti privačius investuotojus • Galimybės sumažinti papildomą valstybės paramą • Grįžtantys pinigų srautai gali būti pakartotinai naudojami projektų finansavimui • Viešųjų pirkimų paprastinimas • Kompleksinės renovacijos įgyvendinimas praplečiant remtinas finansuoti projektų veiklas ir priemones • Modelio lankstumo didinimas • Administracinės naštos mažinimas • Viešinimo ir informacijos sklaidos gerinimas 	<p>Grėsmės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Besikeičiantys techniniai reikalavimai daugiabučiams pastatams • Priklausomybė nuo ekonominės statybos sektoriaus situacijos • Ribotas rangovų skaičius • Didelės renovacijos projektų paklausos nulemtas statybos darbų kainų augimas • Subsidijuojamos šildymo išlaidos • Politinė ir teisinė bazės pasikeitimų rizika • Ribotas, nepakankamas finansavimas • Nepakankama kokybės kontrolė • Rizika nesuvaldyti didelio projektų srauto • Dėl gyventojų emigracijos ir migracijos į didesnius miestus liekantis bešeimininkiai butai • Dėl mažėjančio seno planavimo butų patrauklumo, renovuojamuose pastatuose lieka mažesnes pajamas gaunantys gyventojai

4.2.2. SSGG analizė. Viešųjų pastatų renovavimas

<p>Stiprybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškus investicijų atsiperkamumo šaltinis • Politinis palaikymas ir strateginių dokumentų kryptingumas • Aiški ir koncentruota pastatų nuosavybė • Rengiami techniniai dokumentai leidžia tinkamai įvertinti pastato energetines savybes ir rezultatus po projekto užbaigimo • ES direktyviniai reikalavimai sąlygojantys renovacijos privalomumą 	<p>Silpnybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ribota pastatų renovacijos finansavimo panaudojant finansinius instrumentus patirtis • Pastate dirbančių darbuotojų nesuinteresuotumas taupyti energiją, nes tiesiogiai nėra jaučiama energijos kaštų našta • Nepakankami duomenys apie pastatų energetines savybes (ne visi pastatai turi energetinio efektyvumo sertifikatus) • Diversifikuotas pastatų fondas, kurį sudaro labai įvairaus tipo pastatai pasižymintys skirtingu atsiperkamumu • Prasta savivaldybių finansinė padėtis bei taikomi skolinimosi limitai • Mažėjantis gyventojų skaičius nedidelių miestų teritorijose • Renovuotas pastatas gali prarasti savo aktualumą jo savininkui ilgoju laikotarpiu • Viešieji pastatai anksčiau buvo renovuojami subsidijų būdu
<p>Galimybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neišnaudotos galimybės taikyti ESCO modelį • Privataus sektoriaus įtraukimas • Energijos efektyvumo priemonių derinimas su kitomis priemonėmis, tokiomis kaip gerbūvio sutvarkymas, rekonstrukcija pritaikant pastatą pagal poreikius • Galimybė įtraukti centralizuotą turto valdytoją į ilgojo laikotarpio pastatų fondo strategijos vertinimą • Pakartotinai panaudojamos grįžusios lėšos 	<p>Grėsmės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ribotas ar nepakankamas finansavimas • Politinė ir teisinės bazės keitimo rizika • Įtaka valstybės biudžeto deficito ir valstybės skolos rodikliams • Pastato poreikio ilgoju laikotarpiu įvertinimas • Priklausomybė nuo ekonominės statybų sektoriaus situacijos • Ribotas rangovų skaičius • Didelės renovacijos projektų paklausos nulemtas statybos darbų kainų augimas • Besikeičiantys techniniai reikalavimai pastatams • Nepakankama renovacijos kokybės kontrolė

4.2.3. SSGG analizė. Gatvių apšvietimo modernizavimas

<p>Stiprybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įgyvendinus projektus pasiekiamas greitas ir didelis energijos efektyvumas • Aukštas projektų atsiperkamumas lyginant su kitais energijos vartojimo efektyvumo projektais • Centralizuota gatvių apšvietimo tinklų kontrolė • Galima remtis Vilniaus miesto gatvių apšvietimo modernizavimo projektu 	<p>Silpnybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktūra savivaldybėse nėra pilnai inventorizuota (neaiški tiksli infrastruktūra ir jos būklė) • Ribota patirtis panašių projektų valdyme savivaldybėse • Bloga savivaldybių finansinė būklė (ribotos skolinimosi galimybės)
<p>Galimybės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Privačių partnerių susidomėjimas • Didelė patirtis įvairiose šalyse, daug prieinamų gerosios praktikos pavyzdžių • Galimybė kompleksiskai įgyvendinti projektus, apjungiant kelių miestų gatvių apšvietimo tinklus į vieną projektą • Galimybė įgyvendinti ESCO modelį 	<p>Grėsmės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ribotas įmonių, galinčių dalyvauti, skaičius • Ribotas ar nepakankamas finansavimas • Politinė ir teisinės bazės keitimo rizika

4.3. Sverto efekto skaičiavimas

Remiantis Bendrųjų nuostatų reglamentu sverto efektas privalo būti skaičiuojamas kaip lėšų galutiniams naudos gavėjams sumos santykis su asignuotomis ESI lėšomis specifinei finansinei priemonei.

Pagal 4.1.2.1. skyriuje identifiкуotus scenarijus apskaičiuoti sverto efekto rodikliai daugiabučių renovacijai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 126. Daugiabučių renovacijos finansavimo sverto efekto rodikliai pagal atskirus scenarijus

Scenarijai	Sverto efekto rodiklis
1 scenarijus. Lengvatinė paskola su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu	1,24
2 scenarijus. Lengvatinė paskola su 1 proc. palūkanomis	1,24
3 scenarijus. Lengvatinė paskola 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu ir garantijos bankams	1,73
4 scenarijus. Visos ESI fondų lėšos skiriamos garantijos finansinei priemonei	3,14
5 scenarijus. Investicinis fondas (pirmo praradimo) ir lengvatinė paskola su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu	3,57
6 scenarijus. Lengvatinė paskola (su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu) ir garantijos bankams, ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	2,59
7 scenarijus. Lengvatinė paskola (su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu) ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	2,24
8 scenarijus. Iš ESI fondų lėšų kuriamos subsidijos ir finansinė priemonė. Finansinė priemonė apima - investicinį fondą (pirmo praradimo), lengvatinę paskolą su 3 proc. palūkanomis ir 15 proc. palūkanų kompensavimu. Subsidijų priemonė yra papildoma 15 % subsidija.	2,74

Skaičiavimai rodo, jog daugiabučių renovacijos atveju didžiausias sverto efekto rodiklis (3,57) būtų pasiektas 5 scenarijaus atveju, kai sukuriamas investicinis fondas į kurį investuojamos ESI fondų lėšos kaip pirmo praradimo kapitalas, tokiu būdu pritraukiant privačius investuotojus ir užtikrinant jų investicijų saugumą (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.1 skyriuje – 5 scenarijus).

Nedaug mažesnis sverto rodiklis pasiekiamas kai:

- visos ESI fondų lėšos nukreipiamos į garantinės priemonės (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.1 skyriuje – 4 scenarijus) įgyvendinimą (sverto efekto rodiklis 3,14),
- iš ESI fondų lėšų kuriamos subsidijos ir paskolų finansinė priemonė. Iš finansinei priemonei skirtų lėšų sukuriamas investicinis fondas į kurį investuojamos ESI fondų lėšos kaip pirmo praradimo kapitalas, tokiu būdu pritraukiant privačius investuotojus ir užtikrinant jų investicijų saugumą (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.1 skyriuje – 8 scenarijus), šiuo atveju sverto rodiklis siekia 2,74, arba;
- vadovaujančiai institucijai paskyrus fondo valdytoją, kuris savo institucijoje sukurtų fondų fondą kaip sąskaitų rinkinį, ir kartu yra steigiamas privatus investicinis fondas, kuris iš fondų fondo nuperka gautinus ateities piniginius srautus ir/ar paskolas (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.1 skyriuje – 6 scenarijus). Tokiu atveju būtų pasiektas – 2,59 sverto efekto rodiklis.

Kitų scenarijų atvejais svarto rodiklis yra ne mažiau kaip dvigubai mažesnis.

Pagal 4.1.2.3 skyriuje identifiкуotus scenarijus apskaičiuoti svarto efekto rodikliai centrinės valdžios viešiesiems pastatų renovacijai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 127. Centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos finansavimo svarto efekto rodikliai pagal atskirus scenarijus

Scenarijai	Svarto efekto rodiklis
1 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir 20 proc. subsidijos priemonė	1,00
2 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir 20 proc. subsidijos priemonė, ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	1,94
3 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir 20 proc. subsidijos priemonė, ir garantijos bankams	1,51
4 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir 20 proc. subsidijos priemonė, ir garantijos bankams, ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	1,97
5 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir 20 proc. subsidijos priemonė, ir juridinio asmens statusą turintis fondas (pirmo praradimo kapitalas)	1,74
6 scenarijus. Lengvatinės paskolos (bankai dalyvauja savo lėšomis – 40 proc. finansinės priemonės lėšos ir 40 proc. bankų lėšos paskolos dalies), ir 20 proc. subsidija, ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	1,86
7 scenarijus. Garantijų bankams priemonė ir 20 proc. subsidijos priemonė	2,02

Skaičiavimai rodo, jog centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos atveju didžiausias svarto efekto rodiklis pasiekiamas visas lėšas nukreipus į garantinės priemonės (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.2 skyriuje – 7 scenarijus) įgyvendinimą (svarto efekto rodiklis 2,61). Panašūs svarto efekto rodikliai taip pat pasiekiami tais atvejais, kai:

- vadovaujanti institucija paskiria fondo valdytoją, kuris savo institucijoje sukuria fondų fondą kaip sąskaitų rinkinį, ir kartu yra steigiamas privatus investicinis fondas, kuris iš fondų fondo nuperka gautinus ateities piniginius srautus ir/ar paskolas. Tuo tarpu finansinė priemonė įgyvendinama teikiant lengvatines paskolas su sąlyga, kad bendroje paskolos sumoje ESI fondų lėšos sudarys 50 proc. ir 50 proc. sudarys bankų ir kitų investuotojų lėšos (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.2 skyriuje – 6 scenarijus). Tokiu atveju pasiekiamas svarto efekto rodiklis – 2,43, ir
- tokiu atveju, kai vadovaujanti institucija paskiria fondo valdytoją, kuris savo institucijoje sukuria fondų fondą kaip sąskaitų rinkinį, ir kartu yra steigiamas privatus investicinis fondas, kuris iš fondų fondo nupirktų gautinus ateities piniginius srautus ir/ar paskolas (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.2 skyriuje – 4 scenarijus). Tuo tarpu finansinė priemonė įgyvendinama teikiant lengvatines paskolas, neįpareigojant bankų savo lėšomis dalyvauti paskolų teikime, svarto efekto rodiklis sudaro – 2,19.

Kituose scenarijuose svarto efekto rodiklis yra mažesnis daugiau kaip 25 proc., todėl šių scenarijų pasirinkimas, vertinant tik pagal svarto efektą, nėra patrauklus.

Pagal 4.1.2.4. skyriuje identifiкуotus scenarijus svarto efekto rodikliai gatvių apšvietimui modernizuoti pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 128. Gatvių apšvietimui modernizuoti svarto rodikliai pagal atskirus scenarijus

Scenarijai	Svarto efekto rodiklis
1 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis	1,00
2 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	2,12
3 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir garantijos bankams	2,11
4 scenarijus. Lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis ir garantijos bankams, ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	2,80
5 scenarijus. Garantijų bankams priemonė	3,82
6 scenarijus. Lengvatinės paskolos (bankai dalyvauja savo lėšomis – 50 proc. finansinės priemonės lėšos ir 50 proc. bankų lėšos paskolos dalies) ir nuo 2017 m. sukurtas investicinis fondas išperka 70 proc. visų išduotų paskolų	3,35
7 scenarijus. Investicinis fondas (pirmo praradimo kapitalo) ir lengvatinė paskola su 2 proc. palūkanomis	3,33

Skaičiavimai rodo, jog gatvių apšvietimo modernizavimo atveju didžiausias svarto efekto rodiklis (3,82) pasiekiamas, kai visos lėšos nukreipiamos garantijų priemonei įgyvendinti (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.3 skyriuje – 5 scenarijus).

Panašūs svarto efekto rodikliai pasiekiami, kai:

- kai sukuriamas investicinis fondas (juridinio asmens statusą turintis fondas), į kurio pirmo praradimo kapitalą investuojamos ESI fondų lėšos, taip pritraukiant privačias lėšas bei iš šio fondo teikiant lengvatines paskolas (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.3 skyriuje – 7 scenarijus), pasiekiamas 3,33 svarto efekto rodiklis, arba
- vadovaujanti institucija paskiria fondo valdytoją, kuris savo institucijoje sukuria fondų fondą kaip sąskaitų rinkinį, ir kartu yra steigiamas privatus investicinis fondas kuris iš fondų fondo nuperka gautinus ateities piniginius srautus ir/ar paskolas. Tuo tarpu finansinė priemonė įgyvendinama teikiant lengvatines paskolas su sąlyga, kad bendroje paskolos sumoje ESI lėšos sudarys 50 proc. ir 50 proc. sudarys bankų ir kitų investuotojų lėšos (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.3 skyriuje – 6 scenarijus). Tokiu atveju pasiekiamas svarto rodiklis – 3,35, arba
- vadovaujanti institucija paskiria fondo valdytoją, kuris savo institucijoje sukuria fondų fondą kaip sąskaitų rinkinį, ir kartu yra steigiamas investicinis fondas, kuris iš fondų fondo nuperka gautinus ateities piniginius srautus ir/ar paskolas. Tai pat įgyvendinamos dvi finansinės priemonės – lengvatinių paskolų teikimas ir garantijų priemonė (detalus aprašymas pateikiamas 4.1.2.3 skyriuje – 4 scenarijus). Tokiu atveju pasiekiamas svarto rodiklis – 2,8, ir

Kituose scenarijuose svarto efekto rodiklis yra mažesnis daugiau kaip 25 proc., todėl šių scenarijų pasirinkimas, vertinant tik pagal svarto efektą, nėra patrauklus.

Pažymėtina, jog svarto efekto rodiklio reikšmė turi būti vertinama atsižvelgiant ir į įgyvendinamų projektų skaičių ir kitus kiekybinius bei kokybinius rodiklius.

4.4. Visų alternatyvų palyginimas

4.4.1. Daugiabučių renovacijos scenarijų palyginimas

Lentelėje pateikiamas 4.1. dalyje apskaičiuotų daugiabučių scenarijų rezultatų palyginimas. Taip pat palyginimui nurodoma alternatyva, kai visos ESI fondų lėšos būtų skiriamos subsidijų forma.

Lentelė 129. Skirtingų scenarijų palyginimas

	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 7	Nr. 8	Subsidija
Turimos lėšos (mln. eurų)	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9
Finansinė priemonė	Lengvatinė paskola (3 proc. palūkanų)	Lengvatinė paskola (1 proc. palūkanų)	Lengvatinė paskola + garantijos bankams	Garantijos bankams	Investicinis fondas (pirmo praradimo kapitalo) + lengvatinė paskola	Lengvatinė paskola + garantijos bankams + Investicinis fondas	Lengvatinė paskola + Investicinis fondas	Investicinis fondas (pirmo praradimo kapitalo) + lengvatinė paskola + subsidija iš ESI fondų lėšų	100 proc. Subsidija
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos (mln. eurų)	417,7	411,4	493,9	629,1	832,0	664,1	574,1	671,5	280,9
Renovuoatų pastatų skaičius iki 2022 metų (vnt.)	2246	2212	2655	3382	4473	3571	3087	3610	1510
Projektų multiplikatorius	1,49	1,47	1,76	2,24	2,96	2,36	2,04	2,40	nėra
Svarto rodiklis	1,24	1,24	1,73	3,14	3,57	2,59	2,24	2,74	nėra

Visose alternatyvose yra planuojamas ne mažesnis kaip 40 proc. energijos sutaupymas. Vadovaujantis jautrumo analizės rezultatais projektams apskaičiuotas 15 proc. dydžio papildomos valstybės paramos poreikis (8 scenarijuje ši parama yra finansuojama iš ESI fondų lėšų).

Galutinių naudos gavėjų (daugiabučių patalpų savininkų) lygyje teikiamos lengvatinės 3 proc. fiksuotos palūkanos 20 metų laikotarpiui (bankų apklausos metu dalis bankų nurodė, jog fiksuotos, 20 m. laikotarpio palūkanos būtų arba neįmanomos, arba su labai didele palūkanų norma galinčia siekti net iki 10 proc.). Taip pat analizės metu nustatyta, kad reikalingas papildomas paskolų subsidijavimas, kad renovacijos procesas atsipirktų per paskolos gyvavimo terminą, t.y. 20 metų. Atliekant jautrumo analizę (4.1.1 punktą) buvo nustatyta, jog esant tokioms palūkanoms bei 15 proc. palūkanų subsidijos elementui (toks modelis beveik atitiktų scenarijų, kai paskolos išduodamos su 1 proc. palūkanomis nenaudojant papildomo 15 proc. palūkanų subsidijos finansavimo mechanizmo) yra reikalinga ir papildoma 15 proc. subsidija.

Garantijų teikimo priemonė yra svarstyta alternatyva, siekiant pritraukti papildomas lėšas daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) ir, iš principo, gali padėti užtikrinti gerą finansinį svarto efektą panaudojant turimas ESI fondų lėšas ir pritraukiant komercinių bankų lėšas. Vis dėlto, EIB aptarus šią priemonę su bankais, paaiškėjo, kad garantijų priemonės patrauklumas komerciniams bankams kol kas yra ribotas (kol nėra didesnės tokių projektų įgyvendinimo ir finansavimo duomenų istorijos).

Susitikimų metu bankų atstovai informavo, kad, jei bankai teikia modernizavimo paskolas gyventojams (ar administratoriams) iš savo lėšų (garantijų priemonės atveju), jie privalo atlikti pilną kiekvieno paskolos gavėjo rizikos vertinimą. Atitinkamai paskolos būtų suteikiamos ne visiems gyventojams (administratoriams). Be to, garantijos priemonės atveju, vėluojant įmokoms, bankui reikėtų apskaityti tokias paskolas kaip pradelstas, atitinkamai darant kapitalo atidėjimus.

Bankai taip pat pažymėjo, kad, paskolos, teikiamos iš nuosavų banko lėšų, būtų visiškai kitoks produktas nei dabar teikiamos lengvatinės paskolos, tad bankams reikėtų iš naujo pertvarkyti savo procesus, apskaitą ir apmokyti personalą, kas yra susiję su papildomomis administracinėmis išlaidomis.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, programoje dalyvaujantys bankai kol kas labai rezervuoti žiūri į galimybę tiesiogiai skolinti galutiniams naudos gavėjams. Didelė dalis bankų paminėtų problemų galėtų būti gana efektyviai sprendžiamos bankų finansavimą pritraukiant į juridinio asmens statusą turintį fondą.

Svarstyta galimybė būtų juridinio asmens statusą turinčiame fonde ateityje turėti papildomą garantijų teikimo priemonę, kuria naudotųsi bankai, dėl kokių nors priežasčių nedalyvaujantys ar nepatekę tarp fondo investuotojų, partnerių ar finansinių tarpininkų. Tačiau būtina atsižvelgti į tai, kad dalies ESI fondų lėšų atskyrimas ir išskirstymas kelioms finansinėms priemonėms mažintų kiekvienos atskiros priemonės finansinį pajėgumą bei potencialą pritraukti papildomas privačias lėšas.

Atsižvelgiant į tai, rekomenduotina iš karto neskirstyti lėšų kelioms finansinėms priemonėms, o susikonsultuoti į pasirinktos finansinės priemonės plėtrą. Galbūt tokia (garantijų) papildoma priemonė būtų perspektyvi vėlesniu laikotarpiu, kai nusistovėtų pozityvi modernizavimo paskolų grąžinimo istorija. Garantijų fonde būtų galima panaudoti mišrias lėšas (ESI fondų lėšas bei fondo lygiu pritrauktas investuotojų lėšas), o garantijomis besinaudojantys bankai būtų pasiruošę prisiimti papildomas rizikas ir jų vertinimą.

Remiantis pateiktu ekspertiniu vertinimu bei atliktu alternatyvų rodiklių palyginimu darytina išvada, kad daugiausiai pastatų bus renovuota įgyvendinus 5 scenarijaus modelį, kurio metu kuriamas juridinio asmens statusą turintis fondas. Šiuo atveju pasiekiamas ir didžiausias svarto rodiklis. Taip pat siūloma tęsti esamą paskolų teikimo galutiniams naudos gavėjams modelį nekeičiant esminių finansavimo sąlygų. Vadovaujantis jautrumo analizės duomenimis siūloma papildomą valstybės paramą mažinti nuo 25 iki 15 procentų.

Pagrindinės priežastys, dėl kurių nerekomenduotina keisti finansavimo sąlygų galutiniams paramos gavėjams:

- galutiniai naudos gavėjai yra susipažinę su šiuo veikiančiu finansavimo modeliu, todėl jo įgyvendinimas būtų greitesnis. Taip pat patirtis parodė, jog šio modelio įgyvendinimu suinteresuoti gyventojai, projektų įgyvendinimui parengtos savivaldybių daugiabučių renovacijos programos, projektų įgyvendinimui pasirengę administratoriai, sukurta teisinė bazė, fiksuojami pirmieji gerosios praktikos pavyzdžiai;
- siūlomos finansavimo sąlygos leidžia gyventojams rinktis paskolą savo vardu arba imti paskolą administratoriui, kuris veiktų jų naudai;
- finansiniai tarpininkai yra susipažinę su modeliu ir plečiantis programos įgyvendinimo apimtims kiti bankai būtų labiau linkę įsijungti į programos įgyvendinimą.

Nustačius, kad paskolos finansinė priemonė (kai finansinės priemonės lėšos nukreipiamos pirmo praradimo kapitalui suformuoti) yra kiekybiškai naudingiausias finansinis produktas daugiabučių renovacijos projektams, taip pat buvo identifikuota, kiek ESI fondų ar kitų lėšų reikėtų skirti šiai finansinei priemonei siekiant padengti visą 2-ame skyriuje identifikuotą rinkos finansavimo trūkumą. Apskaičiuota, jog siekiant padengti visą rinkos finansavimo trūkumą (964,7 mln. eurų įvertinus tai,

kad ESI fondų lėšos yra naudojamos pirmo praradimo kapitalui suformuoti) ESI fondų lėšų apimtis turėtų būti 1,1 mlrd. eurų (nekeičiant kitų scenarijuje priimtų prielaidų), taip pat papildomai reikėtų 200 mln. eurų papildomai valstybės paramai kompensuoti (t.y. 15 proc. subsidijai).

Tuo atveju, kai nebus galimybių papildomą valstybės paramą skirti iš Klimato kaitos programos lėšų (kaip tai yra daroma šiuo metu JESSICA KF atveju) rekomenduojama pasirinkti 8 scenarijų, kuris yra analogiškas 5 scenarijui, tik šiuo atveju papildomą subsidijos elementą gauname ESI fondų lėšas paskirstę į subsidijos priemonę ir finansinę priemonę.

4.4.2. Centrinės valdžios pastatų renovavimo modelių palyginimas

Lentelėje pateikiamas 4.1. dalyje apskaičiuotas centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos scenarijų palyginimas. Taip pat palyginimui nurodoma alternatyva, kai visos ESI fondų lėšos būtų skiriamos subsidijų forma.

Lentelė 130. Skirtingų scenarijų palyginimas

	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 7	Subsidija
Finansinė priemonė	Lengvatinė paskola+ 20 proc. subsidija	Lengvatinė paskola + investicinis fondas + 20 proc. subsidija	Lengvatinė paskola + Garantijos bankams + 20 proc. subsidija	Lengvatinė paskola + Garantijos bankams + 20 proc. subsidija + investicinis fondas	Lengvatinė paskola+ 20 proc. subsidija + investicinis fondas (pirmo praradimo kapitalas)	40 proc. Lengvatinės paskolos + 40 proc. komerciniai bankai + 20 proc. subsidija + investicinis fondas	Garantijos + 20 proc. subsidija	100 proc. subsidija
Subsidija (mln. eurų):	16,3	24,9	21,7	23,3	21,0	20,3	20,3	n/a
Fondo lėšos (mln. eurų):	63,3	63,3	57,9	56,3	82,4	59,3	59,3	n/a
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos (mln. eurų)	81,7	124,5	108,4	116,6	104,9	101,5	101,5	79,60
Iki 2022 m. renovuotų pastatų skaičius	358	546	475	511	460	445	445	349
Iki 2022 m. Renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	403,5	615,3	535,3	575,9	518,4	501,5	501,5	393,3
Iki 2020 m. Renovuotų pastatų plotas, tūkst. kv. m.	386,8	486,4	510,4	528,6	504,8	422,6	422,6	393,3
Projektų multiplikatorius	1,03	1,56	1,36	1,46	1,32	1,27	1,27	Nėra
Sverto efektas	1,00	1,94	1,51	1,97	1,74	1,86	2,02	Nėra

Lyginant visus scenarijus matyti, jog scenarijai, kuriuose nėra investicinio fondo, t.y. struktūros, kuri išpirktų ateities pinigų srautus (arba pritrauktų privačių lėšų viršijančių ESI fondų lėšas), arba scenarijai, kuriuose yra garantijų priemonė, turi prasčiausius rodiklius. Todėl vertinant iš kiekybinės pusės šie scenarijai yra nerekomenduotini.

Pažymėtina, kad vertinant teoriškai, garantijų priemonė turėtų demonstruoti geriausius kiekybinius rezultatus. Tačiau susitikimų su komercinių bankų atstovais metu buvo identifikuota, jog garantijų priemonė bankams nėra patraukli. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, kiekybinės pridėtinės vertės analizėje buvo padaryta prielaida, jog garantijų priemonė būtų įgyvendinama gan vangiai, ilgai užtruktų jai įsivažiuoti ir pasiekti gerus rezultatus. Dėl to ir garantijų priemonės kiekybiniai rezultatai yra ne tokie geri. Komercinių bankų susidomėjimas garantijų priemonėmis viešųjų pastatų renovacijai yra ribotas dėl keleto priežasčių. Pirmiausia, paskolos viešųjų pastatų renovacijos projektams, teikiamos iš komercinių bankų, o ne iš ESI fondų lėšų būtų traktuojamos kaip finansinis produktas, kuriam banko viduje reikalinga sukurti ir pritaikyti visus vidinius banko procesus. Antra, naujai sukurta garantijų priemonė komerciniams bankams būtų nepatraukli dėl tokių projektų paskolų istorijos trūkumo. Susitikimų su komerciniais bankais metu bankai pažymėjo, kad viešųjų pastatų renovacijos srityje jie neturi patirties ir išvelgia įvairaus pobūdžio rizikų. Be to, apsisprendus viešųjų pastatų renovaciją vykdyti per ESCO modelį, šis modelis bankams būtų nepažįstamas ir reikalautų daug laiko sąnaudų siekiant jį išsinagrinėti bei įgyvendinti. Atsižvelgiant į tai, kad komerciniams bankams būtų reikalingas ilgas adaptacijos laikotarpis (kol būtų suderintos vidinės procedūros garantuojamų paskolų teikimui) ir bankai paskolas savomis lėšomis teiktų tik esant kelerių metų kredito istorijai. Pabrėžtina, jog tokiai istorijai atsiradus svarstytinas garantijų finansinių instrumentų sukūrimas.

Didžiausias šiame ex ante vertinime identifikuotas trūkumas, kad Lietuvoje nėra darbo su ESCO patirties, todėl bankai nėra suinteresuoti dalyvauti tokių kompanijų finansavime savo lėšomis, todėl 6 scenarijaus įgyvendinimo galimybė šiame etape nėra svarstoma.

ESI fondų lėšų išskaidymas per skirtingas finansines priemones mažintų kiekvienos finansinės priemonės pajėgumą.

Atsižvelgus į pateiktą alternatyvų analizę siūloma pasirinkti scenarijų su paskolų finansine priemone ir galimybe pritraukti lėšas investicinio fondo lygyje. Tokie scenarijai yra 2 ir 5. Lyginant šiuos du scenarijus matyti, jog antrojo scenarijaus atveju sudaromos galimybės padidinti galutinius naudos gavėjus pasiekusių lėšų kiekį (apie 20-čia mln. eurų daugiau), dėl to renovuotų pastatų skaičius išauga apie 100 pastatų, atitinkamai didėja ir renovuotų pastatų plotas. Dar vienas šio scenarijaus pasirinkimo motyvas galėtų būti šio scenarijaus įgyvendinimo sparta, kadangi tokios priemonės struktūra vadovaujančiajai institucijai yra gerai pažįstama.

Atitinkamai rekomenduojama pasirinkti antrąjį scenarijų. Antrojo scenarijaus metu ESI fondų lėšos būtų panaudojamos paskolų finansinės priemonės sukūrimui, o papildomos lėšos būtų pritraukiamos per investicinį fondą. Tuo atveju jei bus nuspręsta pasirinkti finansinius tarpininkus, taip pat rekomenduojama, finansinės priemonės lygiu, atrenkant finansinius tarpininkus, juos skatinti prisidėti savo lėšomis.

Nustačius, kad paskolos finansinė priemonė yra patraukliausias finansinis produktas centrinės valdžios pastatų projektams, taip pat buvo identifikuota, kiek ESI fondų ar kitų lėšų reikėtų skirti šiai finansinei priemonei siekiant padengti visą 2-ame skyriuje identifikuotą rinkos finansavimo trūkumą. Apskaičiuota, jog siekiant padengti visą rinkos finansavimo trūkumą (66,9 mln. eurų įvertinus tai, kad ESI fondų lėšos yra naudojamos paskolos finansinei priemonei įgyvendinti) ESI fondų lėšų apimtis turėtų būti 111,3 mln. eurų (nekeičiant kitų 2 centrinės valdžios pastatų renovavimo scenarijuje priimtų prielaidų), iš kurių 79,1 mln. eurų būtų skirta paskolų finansinei priemonei ir 32,2 mln. eurų į subsidijos priemonei.

4.4.3. Gatvių apšvietimo modernizavimo scenarijų palyginimas

Lentelėje pateikiamas 4.1. dalyje apskaičiuotas gatvių apšvietimo modernizavimo scenarijų rezultatų palyginimas. Taip pat palyginimui nurodoma alternatyva, kai visos ESI fondų lėšos būtų skiriamos subsidijų forma.

Lentelė 131. Skirtingų scenarijų palyginimas

	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 7	Subsidija
Turimos lėšos (mln. eurų)	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5
Finansinė priemonė	Lengvatinė paskola	Lengvatinė paskola + investicinis fondas	Lengvatinė paskola + Garantijos bankams	Lengvatinė paskola + Garantijos bankams + investicinis fondas	Tik garantijos	50 proc. Lengvatinės paskolos + 50 proc. komerciniai bankai + investicinis fondas	KŪB (Lengvatinė paskola)	100 proc. Subsidija
Galutinius naudos gavėjų pasiekusios lėšos (mln. eurų)	15,6	24,8	25,8	31,5	40,90	42,8	34,6	14,5
Renovuotų šviestuvų skaičius iki 2022 metų (vnt.)	21920	34990	36313	44342	57600	60311	48721	20394
Projektų multiplikatorius	1,08	1,71	1,78	2,18	2,82	2,96	2,39	nėra
Sverto efektas	1,00	2,12	2,11	2,80	3,82	3,35	3,33	nėra

Pateiktame gatvių apšvietimo modernizavimo scenarijų palyginime matyti, kad 1-3 scenarijai demonstruoja prastus kiekybinius rezultatus, t.y. mažiausios galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos ir renovuotų šviestuvų skaičius. Atsižvelgiant į tai, šie trys scenarijai toliau nėra nagrinėjami ir nerekomenduojami.

Likę keturi scenarijai (scenarijai 4-7) demonstruoja žymiai geresnius rezultatus, todėl šie keturi scenarijai yra lyginami tarpusavyje.

Pažymėtina, jog gatvių apšvietimo modernizavimui numatyta nedidelė ESI fondų lėšų suma – tik apie 14,5 mln. eurų, todėl lyginant scenarijus taip pat reikia atsižvelgti ir į šį faktorių.

4-asis scenarijus modeliuojamas kai ESI fondų lėšos išskaidomos į dvi finansines priemones: garantijas ir paskolas. Atlikus šį išskaidymą, kiekvienai iš finansinių priemonių įgyvendinti bus skirta tik nedidelė lėšų suma, o administravimo kaštai bei našta santykinai būtų didesni negu vienos priemonės atveju. Atitinkamai tikslinga pasirinkti vieną finansinį produktą gatvių apšvietimo modernizavimo projektų finansavimui, todėl 4 scenarijų siūloma atmesti.

Taip pat siūloma atmesti 7-ąjį scenarijų, kurio metu būtų kuriamas juridinio asmens statusą turintis investicinis fondas. Tai scenarijus, kuris pasiteisintų didesnės apimties fondo atveju, tačiau gatvių apšvietimo modernizavimo įgyvendinimui tai būtų per didelė administracinė našta.

Lyginant 5 ir 6 scenarijus siūloma pasirinkti 5 scenarijų, kadangi tokiu atveju bankai vertintų projektus pagal savo nustatytas vertinimo procedūras ir jiems nereikėtų papildomai pritaikyti

vertinimo kriterijų prie fondų fondo reikalavimų. Taip pat 5 scenarijaus atveju multiplikatoriaus efektas yra panašus, tačiau svorto efektas yra didesnis, o tai reiškia, jog bankai labiau įsitrauks į šių projektų finansavimą, kas galimai geriau leis suprasti ESCO modelio įgyvendinimo subtilybes.

Atsižvelgus į aukščiau pateiktą analizę siūloma pasirinkti scenarijų su garantijų finansine priemone. Nors bankai yra identifikavę, jog garantijų finansinė priemonė yra sudėtingesnė, tačiau gatvių modernizavimo projektai demonstruoja geriausius sutaupymus, atsipirkimo laiką, bei investicijų grąžą, todėl bankų nuomone, ši sritis galėtų būti finansuojama garantijų priemonės pagalba.

Nustačius, kad garantijų priemonė yra kiekybiškai naudingiausias finansinis produktas gatvių apšvietimo modernizavimo projektams, taip pat buvo identifikuota, kiek ESI fondų ar kitų lėšų reikėtų skirti garantijų priemonei siekiant padengti visą 2-ame skyriuje identifikuotą rinkos finansavimo trūkumą. Apskaičiuota, jog siekiant padengti visą rinkos finansavimo trūkumą (70,7 mln. eurų įvertinus tai, kad ESI fondų lėšos yra naudojamos garantijų priemonės kūrimui) garantijų priemonės apimtis turėtų būti 25,85 mln. eurų.

4.5. Finansinės priemonės darna su kitomis viešųjų intervencijų formomis

Šio skyriaus tikslas yra išsiaiškinti, kaip siūlomos finansinės priemonės dera su kitomis viešųjų intervencijų formomis, ar toje pačioje rinkoje finansinės priemonės nepersidengia su kitomis viešųjų intervencijų formomis, o jei persidengia, ar neatsiranda prieštaravimai ir ar skirtingos viešosios intervencijos formos viena kitai nekliudo ir nedaro reikšmingos įtakos.

Daugiabučių pastatų modernizavimas

Daugiabučių pastatų modernizavimui per pastaruosius JESSICA KF įgyvendinimo metus buvo taikomos finansinės priemonės. 2014-2020 m. periodu yra rekomenduojama tęsti finansinių priemonių taikymą, kadangi tokia projektų finansavimo forma yra efektyvi, sudaro galimybes pritraukti privačius išteklius ir generuoja grįžtančias lėšas. Finansinės priemonės taip pat buvo derinamos su kitomis viešųjų intervencijų formomis.

Viešųjų intervencijų formos, kurios buvo nukreiptos į būsto sektorių, yra aptariamose žemiau.

1. Galutiniams naudos gavėjams iki 2015 m. spalio 1 d. 100 proc. kompensuojamos techninio projekto parengimo išlaidos, projekto priežiūros išlaidos, projekto administravimo išlaidos. Nuo 2015 m. spalio 1 d. šios išlaidos bus mažinamos perpus – iki 50 proc.¹¹⁶
2. Kompensuojamos paskolų įmokos asmenims, turintiems teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją, ir savivaldybėms, turinčioms nuosavybės teisę į gyvenamąsias patalpas atnaujinamame name. Be to, atsisakius dalyvauti renovacijos procese gyventojams, turintiems teisę gauti kompensaciją už šildymą, ji mažinama ir/arba jos netenkama. Ši nuostata įtvirtinta Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 21 str. 12 d.
3. Klimato kaitos specialiosios programos lėšomis teikiama papildoma valstybės parama kompensuojant dalį energijos efektyvumo priemonių investicijų, jeigu įgyvendinus projektą pasiekiami ne mažesnė kaip D pastato energinio naudingumo klasė ir skaičiuojamosios šiluminės energijos sąnaudos sumažinamos ne mažiau kaip 40 procentų. Kompensuojama nuo 15 iki 25 proc. tokių investicijų.¹¹⁷
4. PVM lengvata šildymui. Nuo 2009 rugsėjo 1 d. iki 2014 m. gruodžio 31 d. taikomas lengvatinis 9 procentų PVM tarifas šilumos energijai, tiekiamai gyvenamosioms patalpoms šildyti pagal PVM įstatymo 19 str. 3 d. 1 p. Šios nuostatos taikomos iki 2014 m. gruodžio 31 d. faktiškai suteiktai šilumos energijai.
5. 2007-2013 m. ES finansiniu laikotarpiu per Vidaus reikalų ministerijos administruojamas ES SF priemonės buvo remiama socialinio būsto plėtra ir daugiabučių namų renovacija probleminėse teritorijose. Šios VRM priemonės buvo įgyvendinamos subsidijų forma, tačiau pažymėtina, kad JESSICA KF ir VRM priemonės buvo gyvendinamos skirtingose to paties sektoriaus srityse ir siekė skirtingų tikslų.
6. JESSICA KF paskolos daugiabučių modernizavimo projektų įgyvendinimui buvo teikiamos lengvatinėmis sąlygomis. Tai viešosios intervencijos forma, kadangi finansuotojai rinkoje daugiabučių modernizavimo projektams siūlo žymiai didesnes palūkanų normas, be to, reikalauja užstato (šiuo metu iš per JESSICA KF finansuojamų projektų užstatas nereikalaujamas).

¹¹⁶ 2009 m. gruodžio 16 d. LRV nutarimas Nr. 1725 "Dėl valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) teikimo ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros taisyklių patvirtinimo ir daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektui įgyvendinti skirto kaupiamojo įnašo ir (ar) kitų įmokų didžiausios mėnesinės įmokos nustatymo"

¹¹⁷ 2009 m. gruodžio 16 d. LRV nutarimas Nr. 1725.

Pažymėtina, jog šios šešios viešųjų intervencijų formos viena kitai neprieštarauja, o priešingai, yra derinamos tarpusavyje. Lengvatinių paskolų teikimas yra derinamas su 1-4 punktuose nurodytomis priemonėmis ir nekonkuruoja tarpusavyje.

Viešųjų pastatų modernizavimas

Viešųjų pastatų modernizavimas 2007-2013 m. periodu buvo įgyvendinamas per Ūkio ministerijos administruojamas ES SF priemonės (detalesnė aprašyta pasiūlos analizės skyriuje). Šios priemonės buvo įgyvendinamos subsidijų forma. 2014-2020 m. periodu per finansines priemones bus finansuojama viešųjų pastatų renovacija ir siekiama didinti pastatų energetinį efektyvumą. Tačiau verta paminėti ir kitokias priemones, susijusias su viešųjų pastatų atnaujinimu.

Finansų ministerija ir Energetikos ministerija kartu su suinteresuotomis institucijomis šiuo metu¹¹⁸ analizuoja gražintinos paramos modelį viešųjų pastatų modernizavimui. Gražintina parama – tai toks subsidijos teikimo modelis, kuomet paramos gavėjas per finansavimo sutartyje numatytą laiką turi gražinti gautą lėšų sumą. Gražintina parama savo veikimo principais panaši į beprocentę paskolą. Apsprendus gražintinos paramos modelį viešųjų pastatų modernizavimui, gražintina parama būtų taikoma tam tikriems pastatams. Pažymėtina, jog tiek gražintinos paramos, tiek finansinių priemonių taikymo tikslinė grupė yra ta pati – centrinės valdžios viešieji pastatai, todėl kyla rizika, kad šios dvi priemonės gali persidengti ir konkuruoti tarpusavyje. Siekiant to išvengti privaloma suformuluoti aiškius ir griežtus kriterijus, kuriais remiantis yra apsprendžiama, ar pastatui taikoma gražintina parama, ar finansinė priemonė.

Pagal Veiksmų programos 7.1 prioritetą planuojama remti senų viešųjų ar komercinės paskirties pastatų atnaujinimą miestų vietovėse, pritaikant juos naudojimui. Nors tai siejasi su Veiksmų programos 4.3 prioriteto viešųjų pastatų atnaujinimo veiklomis, šių priemonių tikslai ir tikslinės galutinių naudos gavėjų grupės yra skirtingos, todėl šios viešųjų intervencijų formos nekonkuruos tarpusavyje ir nepersidengs.

Dar viena viešųjų intervencijų forma viešųjų pastatų modernizavimo srityje yra Klimato kaitos programa. Klimato kaitos programos lėšomis gali būti remiamas viešųjų pastatų modernizavimas, tačiau, analogiškai kaip ir daugiabučiuose, finansinė priemonė ir parama iš Klimato kaitos programos yra derinama tarpusavyje. Taip užtikrinama, kad priemonės viena kitą papildo, o ne konkuruoja tarpusavyje.

Gatvių apšvietimo modernizavimas

Gatvių apšvietimo projektai 2007-2013 m. ES finansiniu laikotarpiu remiami nebuvo, kitokių viešosios intervencijos formų šiai sričiai nėra, todėl planuojami remti gatvių apšvietimo modernizavimo projektai neturi būti derinami su kitomis viešųjų intervencijų formomis.

---

¹¹⁸ 2014 m. rugsėjo – spalio mėnuo.

4.6. Finansinių priemonių poveikis valstybės biudžeto deficitui ir valstybės skolai

Šiame ex-ante skyriuje išanalizuoti du atvejai, koks yra siūlomų finansinių priemonių poveikis valstybės biudžeto deficitui ir valstybės skolai viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo atvejais:

- finansinės priemonės;
- ESCO modelis.

Finansinės priemonės

Tarpininkaujant finansų įstaigoms fondų fonde esančios lėšos būtų skolinamos viešųjų pastatų valdytojams. Viešųjų pastatų valdytojų atžvilgiu pastatų atnaujinimo darbų finansavimo priemonė būtų aiškiai apibrėžta – paskola. Atitinkamai viešųjų pastatų valdytojai turėtų registruoti finansinį skolinį įsipareigojimą (finansinę skolą) apskaitoje. Statistinė valstybės skola irgi padidėtų paskolos dydžiu. Taigi nors viešųjų pastatų renovacijai skiriama didelė dalis ESI fondų lėšų valstybės skola vis tiek padidėtų viešųjų pastatų valdytojams skolinantis, nepaisant to, kad padidėtų ir valdžios sektoriaus turtas (ateityje – gautina-sugrįžusi suma iš fondo). Pažymėtina, kad, vadovaujantis LR biudžeto sandaros įstatymu, biudžetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, priimti jokių skolinių įsipareigojimų (netaikoma viešosioms įstaigoms).

Įvertinta finansinių priemonių įtaka valdžios sektoriaus balansui (deficitui)

Viešųjų pastatų valdytojai, imdami paskolas pastatų atnaujinimui, už paskolintas lėšas pirktų statybas ir susijusias paslaugas iš privačių subjektų. Pastatų atnaujinimas (pagerinimas) padidintų šių pastatų vertę. Finansinėje apskaitoje investicijų suma būtų pripažinta sąnaudomis dalimis per investicijos naudingo tarnavimo laiką (amortizuojant pastato vertės padidėjimą pamečiui). Rengiant statistinius duomenis visa suma būtų pripažinta sąnaudomis investavimo laikotarpiu ir didintų valdžios sektoriaus deficitą, nors didelė visos schemos finansavimo dalis šaltinio dalis ir yra ESI fondų lėšos, kurios, nesant sudėtingoms įsisavinimo schemoms ir, kai parama įsisavinama laikantis ES reglamentų nuostatų, yra neutralios valdžios sektoriaus deficitui (jo nedidina). Sudėtingesnė finansavimo schema (lyginant su tiesioginiu investavimu be tarpininkų) sąlygoja tai, kad sudėtingiau nustatyti, kuris investuotas į viešąjį pastatą piniginis vienetas yra iš ESI fondų lėšų, o kuris – ne. Siekiant, kad finansinių priemonių naudojimas atnaujinant viešuosius pastatus nedidintų paramos lėšų (kaip tai būtų taikant schemą, neapimančią privataus sektoriaus tarpininkų pritraukimo), nėra aišku, ar rengiant statistinius duomenis galima pripažinti valdžios sektoriaus pajamas, sumažinančias deficitą ir kuriuo laiku.

ESCO modelis

Tarpininkaujant finansų įstaigoms fondų fonde esančios lėšos būtų skolinamos privataus sektoriaus įmonei – ESCO, kuri investuotų į viešuosius pastatus, galimai prisidėdama savo lėšomis. Tarp ESCO ir viešųjų pastatų valdytojo būtų pasirašyta energetinių paslaugų teikimo sutartis. Atsižvelgiant į tai, kad ESCO priimtų tam tikrą riziką dėl investicijos efektyvumo, paslaugų teikimo sutartyje nebūtų įvardintos konkrečios pastato valdytojo mokėtinos sumos ESCO įmonei. Šios sumos būtų kintamos (gali būti didesnės ar mažesnės, nei iš anksto numatytos), priklausomai nuo ateityje gautinų sąskaitų už šildymą ir sutartyje nustatytų ESCO įsipareigojimų užtikrinti atitinkamą energijos išteklių sutaupymo kiekį. Be to, sutartyje mokėtinos palūkanos nebūtų išskiriamos į atskirą piniginių srautą. Dėl to toks viešojo pastato valdytojo įsipareigojimas ESCO įmonei pagal pasirašytą paslaugų teikimo sutartį nebūtų pripažintas skoliniu įsipareigojimu finansinėje apskaitoje ir rengiant statistinius duomenis (išskyrus, kai toks finansavimo modelis pripažįstamas VPSP).

Įvertinta ESCO modelio įtaka valdžios sektoriaus balansui (deficitui)

Kaip ir finansinių priemonių atveju, taikant ESCO modelį viešųjų pastatų renovacija padidintų šių pastatų vertę, o išlaidos (didinančios valdžios sektoriaus deficitą apskaitymo momentu), būtų apskaitytos kaip atidėjinys, kuris neturi įtakos skolai, nes įsipareigojimų ESCO įmonei sumos laikytinos sąlyginėmis (mažiau apibrėžtomis) dėl galimai svyruojančios mokėtinos sumos ESCO sutarties laikotarpiu. Vėlesni (reguliarūs) viešojo pastato valdytojo mokėjimai pagal pateikiamas ESCO sąskaitas nebūtų laikomi valdžios deficitą didinančiais veiksniais. Nesėkmingai investavus į viešuosius pastatus, ESCO prisiima atsakomybę už viešojo pastato valdytojo nuostolius. Kaip ir finansinių priemonių atveju, nėra aišku, kuriuo momentu rengiant statistiką galima pripažinti valdžios sektoriaus nacionalines pajamas (lygias išleistų ES lėšų sumai), sumažinančias deficitą.

Išvados:

- įgyvendinant finansines priemones viešųjų pastatų valdytojų apskaitoje ir statistikoje būtų registruojamas skolinis įsipareigojimas (finansinė skola). Atitinkamai būtų pripažinta įtaka valstybės ir savivaldybių skolinimosi limitams (limitai būtų panaudojami);
- įgyvendinant ESCO modelį viešojo pastato valdytojo įsipareigojimas ESCO įmonei pagal pasirašytą paslaugų teikimo sutartį nebūtų pripažintas skoliniu įsipareigojimu finansinėje apskaitoje ir rengiant statistinius duomenis, nes minėtoje sutartyje nebūtų mokėtinų palūkanų išskyrimo į atskirą piniginių srautą, o grąžintina suma sąlyginė ir tiksliai neapibrėžta. Atitinkamai skolinimosi limitai nebūtų išnaudojami, išskyrus tada, kai toks finansavimo modelis pripažįstamas vieša ir privačia partneryste ir didesnė rizika tenka viešajam sektoriui. Remiantis *Eurostato* vieša ir privačia partneryste ESCO finansavimo modelis būtų pripažintas, jeigu privatus subjektas investuotų sumą, kuri sąlygotų viešojo pastato vertės padidėjimą ne mažiau kaip 50 proc.

5. Valstybės pagalba

Poreikis įvertinti galiojančio valstybės pagalbos teisinio reglamentavimo įtaką, atliekant energijos efektyvumo ex-ante analizę bei laikantis prielaidos, kad numatomos įgyvendinti finansinių priemonių finansavimui bus panaudojamos ES struktūrinės investicijos, yra aiškiai nurodytas Bendrųjų nuostatų reglamento 37 str. 1 d. 2 pastraipoje, 2 d. b) punkte, 4 d., 7 d. bei 9 d. Paskirstytas ES struktūrinių investicijų valdymo, kai didžiąją dalį investicijų panaudojimo valdymo ir kontrolės sistemos funkcijų atlieka nacionalinės institucijos (Vadovaujančioji institucija ir jos įgalios kitos institucijos), modelis kartu reiškia, kad šios investicijos yra sudedamoji nacionalinio biudžeto dalis, tai yra šios investicijos yra viešieji finansiniai ištekliai, kurių panaudojimas turi atitikti taikytinas valstybės pagalbos teikimo kontrolės taisykles.

Pagrindiniai dokumentai, kurių nuostatos yra nagrinėtinos, atliekant valstybės pagalbos taisyklių galimo taikymo ir jų poveikio numatomoms įgyvendinti finansinėms priemonėms vertinimą yra:

- 2014 m. sausio 22 d. Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos rizikos finansų investicijoms skatinti gairių (2014/C 19/04);
- 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius;
- 2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo de minimis pagalbai;
- 2014–2020 m. regioninės valstybės pagalbos gairės (2013/C 209/01).

Nurodytų dokumentų nuostatos yra vertinamos tokiu eiliškumu:

1. apibūdinami valstybės pagalbos teikimo požymiai numatytų finansinių priemonių įgyvendinimo kontekste;
2. atskirai įvertinama kiekviena finansinių priemonių įgyvendinimo alternatyva:
  - 2.1. pasirinktos daugiabučių renovacijos finansinės priemonės bei jos įgyvendinimo struktūros įvertinimas valstybės pagalbos taisyklių kontekste (ex-ante analizės 4.4.1. bei 7.1.4.4. skyriai):
    - 2.1.1. įgyvendinimo struktūra – juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas;
    - 2.1.2. finansinės priemonės - lengvatinės paskolos finansinė priemonė, subsidija. Nepaisant to, kad subsidijų priemonę yra planuojama įgyvendinti kaip atskirą priemonę, jos naudos gavėjai bei potencialūs valstybės pagalbos subjektai sutaps, todėl subsidijos, nors ir nėra šio vertinimo objektas, yra vertinamos atliekant *ex-ante* vertinimą tiek, kiek jos yra susijusios su finansinių priemonių įgyvendinimu;
  - 2.2. pasirinktos centrinės valdžios pastatų finansinės priemonės bei jos įgyvendinimo struktūros įvertinimas valstybės pagalbos taisyklių kontekste (ex-ante analizės 4.4.3. bei 7.2.4.4. skyriai):
    - 2.2.1. įgyvendinimo struktūra - fondų fondo (sąskaitų rinkinio finansų įstaigoje) steigimas (viešosios infrastruktūros fondo steigimas), investicijų fondo steigimas;
    - 2.2.2. finansinės priemonės - lengvatinės paskolos finansinė priemonė;
    - 2.2.3. subsidijos.
  - 2.3. pasirinktos gatvių apšvietimo finansinės priemonės bei jos įgyvendinimo struktūros įvertinimas valstybės pagalbos taisyklių kontekste (ex-ante analizės 4.4.2. bei 7.2.4.4. skyriai):
    - 2.3.1. įgyvendinimo struktūra - fondų fondo (sąskaitų rinkinio finansų įstaigoje) steigimas (viešosios infrastruktūros fondo steigimas), investicijų fondo steigimas;
    - 2.3.2. finansinės priemonės - garantijų finansinė priemonė.

3. apibendrinamos ir nurodomos pagrindinės sąlygos ir apribojimai, kuriems esant numatytos įgyvendinti priemonės gali būti įgyvendinamos, nepažeidžiant valstybės pagalbos teikimo taisyklių reikalavimus.

Pabrėžtina, kad valstybės pagalbos teikimo taisyklių įtaka turi būti vertinama kiekvieno finansinės priemonės įgyvendinime dalyvaujančio ūkio subjektų tipo atžvilgiu atskirai, tai yra priklausomai nuo šio tipo (investuotojas, valdytojas, naudos gavėjas, kt.) bei dalyvavimo priemonėje masto turėtų būti apibūdinamos priemonės įgyvendinimo sąlygos, siekiant jų atitikties valstybės pagalbos taisyklių reikalavimams.

5.1. Valstybės pagalbos teikimo požymių apibūdinimas

Bendruoju atveju, valstybės pagalba yra pripažįstama, kai yra tenkinamos keturios pagrindinės sąlygos¹¹⁹:

- 1) numatoma įgyvendinti priemonė yra priskirtina (angl. *imputable*) viešajam sektoriui (tai yra panaudojami nacionalinio biudžeto ar kiti viešieji ištekliai),
- 2) rinkoje veikiantiems ūkio subjektams teikiama ekonominė nauda (suteikiamas ekonominis pranašumas), kuri nėra prieinama įprastomis rinkos sąlygomis,
- 3) priemone yra (bus) teikiama ekonominė nauda tik kai kuriems rinkos subjektams (priemonės selektyvumo kriterijus),
- 4) priemone yra iškraipoma arba gali būti iškraipoma konkurencija ir (arba) paveikiama prekyba tarp ES valstybių-narių.

Pagal šiuos kriterijus, valstybės pagalba gali būti pripažįstama tik tuo atveju, kai yra visų kriterijų visuma, tai yra numatoma įgyvendinti priemonė atitinka kiekvieną kriterijų. Tiek Europos Komisijos, tiek Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje valstybės pagalbos samprata yra laikoma objektyviu, pirminės teisės nuostatomis apibrėžtu institutu, kurio nuostatų taikymas negali būti skirtingas kiekvienu konkrečiu atveju, išskyrus sudėtingo ekonominio vertinimo reikalaujančias specifines situacijas¹²⁰.

5.1.1. Priemonės priskyrimas viešajam sektoriui

Numatomos įgyvendinti priemonės priskyrimas viešajam sektoriui reiškia, kad priemonės įgyvendinimą kontroliuoja valstybės/savivaldybės institucija. Pabrėžtina, kad privataus juridinio asmens, kurį įsteigė valstybės ar ją atstovaujantys subjektai, teikiamas finansavimas taip pat yra priskirtinas viešajam sektoriui, jeigu tokį šio juridinio asmens elgesį valstybė kontroliuoja/nulemia. Pavyzdiniai požymiai, kuriais remiantis gali būti nustatyta, kad teikiamą finansavimą kontroliuoja viešasis sektorius yra:

- a) ūkio subjekto vykdoma veikla/teikiamos paslaugos yra analogiškos rinkoje teikiamoms paslaugoms, kai priemonę įgyvendina/finansavimą teikia viešasis plėtros bankas¹²¹;
- b) viešojo sektoriaus vykdomos jos įsteigtos įmonės valdymo priežiūros apimtis ar kiti požymiai, apibūdinantys viešojo sektoriaus dalyvavimą, plėtojant priemonę.

¹¹⁹ ES Sutarties suvestinė redakcija, 107 str. (ex 87 str.)

¹²⁰ [Case C-290/07 P Commission v Scott \[2010\] ECR I-7763, para. 66.](#)

¹²¹ [Case C-482/09 France v Commission \(Stardust\) \[2002\] ECR I-4397, para. 57](#)

Būtina pažymėti, kad priemonė nėra priskirtina valstybei, jeigu ji yra įgyvendinama dėl ES *acquis communautaire* įsakmių reikalavimų, tai yra tokiu atveju priemonė yra priskirtina ES teisės aktų leidžiamajai valdžiai, o ne atskirai ES valstybei-narei¹²². Ši taisyklė negali būti taikoma, kai ES teisė tik suteikia galimybę įgyvendinti tam tikras priemones, kurios gali būti laikomos valstybės pagalbos teisinio reglamentavimo objektu, tai yra tokiu atveju ES valstybė-narė turi galimybę pasirinkti elgesio modelį bei prisiimti atsakomybę dėl atliekamos intervencijos poveikio rinkai, arba kitaip tariant, dėl galimos valstybės pagalbos atsiradimo.

5.1.2. Ekonominio pranašumo suteikimas

Rinkoje veikiantis ūkio subjektas yra suprantamas kaip ekonominę veiklą vykdančias vienetas, nepriklausomai nuo jo įsisteigimo teisinės formos bei nepriklausomai nuo šio vieneto finansavimo būdo¹²³. Kitaip tariant, valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu nėra svarbu, ar juridinis vienetas yra įsteigtas kaip pelno nesiekiantis juridinis asmuo, ar kaip bet kurios formos viešasis juridinis asmuo.

Ypatingai aktualu, kad vienetai, vykdančios ir ekonominę veiklą, ir neekonominę veiklą (pvz., viešąjį administravimą) patenka į valstybės pagalbos taisyklių reguliavimo sritį tik ta apimtimi, kuri yra susijusi su ekonominės veiklos vykdymu. Pabrėžtina, kad viešosios infrastruktūros ar jos dalies panaudojimas komercinei veiklai taip pat yra laikytinas ekonomine veikla. Be to, du ar daugiau ūkio subjektų gali būti laikomi vienu vienetu pagal valstybės pagalbos taisykles, jeigu šie ūkio subjektai yra tarpusavyje susiję (vienas ūkio subjektas vykdo kontrolės, valdymo ar kitas funkcijas, susijusias su kitu subjektu)¹²⁴. Taip pat ekonomine veikla yra laikoma bet kokia veikla, tiekiant prekes ar teikiant paslaugas rinkoje.

Konkrečioje valstybėje-narėje taikomas ekonominės ir neekonominės veiklos (pvz., atskirų oro erdvės kontrolės viešųjų funkcijų vykdymas¹²⁵) atskyrimas gali priklausyti nuo ekonominio išsivystymo lygio ir politinių sprendimų dėl ekonomikos reguliavimo, todėl išsamus ir baigtinis ekonominės veiklos rūšių sąrašas negali būti sudarytas.

Finansinių priemonių įgyvendinimo kontekste pažymėtina, kad:

- 1) fiziniai asmenys (gyventojai), kurie nevykdo jokios ekonominės veiklos, kaip ji yra suprantama ES Teisingumo Teismo praktikoje, tai yra gyventojai, kurie neteikia prekių ar paslaugų už atlygį, nėra laikomi ekonomine veikla vykdančiais ūkio subjektais, todėl jų atžvilgiu negali būti taikomi valstybės pagalbos taisyklių reikalavimai, kadangi nėra vieno iš valstybės pagalbos pripažinimui būtino elemento;
- 2) fizinių asmenų (gyventojų), kurie vykdo ekonominę veiklą, atžvilgiu turi būti taikomi valstybės pagalbos teikimo taisyklių reikalavimai, jeigu yra nustatyti visi kiti valstybės pagalbos požymiai;
- 3) nustatant, ar juridiniai asmenys, dalyvaujantys finansinės priemonės struktūroje, nepriklausomai nuo to, koks yra jų vaidmuo (vykdytojas, valdytojas, naudos gavėjas, kt.), yra laikytini ekonomine veikla vykdančiais ūkio subjektais, turi būti vertinamas tik jų vykdomos veiklos pobūdis (ar yra teikiamos prekės/paslaugos rinkoje už atlygį), tačiau neturi būti vertinamas juridinio asmens statusas ar teisinė forma;

¹²² [Case T-351/02 Deutsche Bahn AG v Commission \[2006\] ECR II-1047, para. 102](#)

¹²³ [Joined Cases C-180/98 to C-184/98 Pavlov and Others \[2000\] ECR I-6451, para. 74](#)

¹²⁴ [Case C-480/09 P AceaElectrabel Produzione SpA v Commission \[2010\] ECR I-13355 para. 47-55.](#)

¹²⁵ [Case C-364/92 SAT \[1994\] ECR I-43, para. 30.](#)

4) finansinės priemonės teikiama nauda gali pasireikšti netiesiogiai, tai yra ne tiems subjektams, kuriems yra skiriami viešieji finansiniai ištekliai¹²⁶, o tiems kurie veikia kitame paslaugų teikimo lygmenyje. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai numatomos įgyvendinti priemonės valdytojas yra tik tarpininkas, kuris perduoda finansinės priemonės sukuriama naudą kitiems gavėjams, tačiau pats sau nepasilieka jokios finansinės priemonės teikiamos naudos.

5.1.3. Priemonės selektyvumas

Siekiant pripažinti tam tikrą priemonę selektyvia, nauda turi atsirasti tik tam tikroms įmonėms, įmonių kategorijoms arba ekonominiais sektoriams. Kitaip tariant, priemonė yra selektyvi, jeigu ne visi ūkio subjektai gali pasinaudoti jos teikiama nauda. Šis vertinimas remiasi ne priemonės aprašymu ar struktūra, bet faktiniu poveikiu rinkai, kuris atsiranda įgyvendinant priemonę, tai yra net tuo atveju, kai priemone teisiniu požiūriu gali pasinaudoti bet kuris ūkio subjektas, priemonė gali būti pripažinta selektyvia dėl faktinių jos įgyvendinimo aplinkybių¹²⁷.

Selektyvumas gali pasireikšti priemonės turiniu (pvz., mokesstinės lengvatos taikymas tik investicijoms, kurios viršija tam tikrą finansinę apimtį), taip pat priemonės taikymo administracine tvarka (pvz., kai priemonės vykdytojas/valdytojas turi galimybę įtakoti priemonės įgyvendinimą/pasirinkti naudos gavėjus¹²⁸).

Sudėtingu atveju (kai iš anksto nėra akivaizdus priemonės selektyvus pobūdis), selektyvumas yra nustatomas trimis etapais:

- apibūdinamas atskaitos taškas, tai yra nustatoma rinkos situacija bei identifikuojami rinkoje veikiantys ūkio subjektai;
- nustatoma, ar priemonės praktinis taikymas gali paveikti / nulemti skirtingų rinkos veikėjų situaciją nevienoda apimtimi. Nesant tokios galimybės, priemonė negali būti pripažinta selektyvia;
- įvertinama, ar priemonės įgyvendinimas ir jos sąlygojamas poveikis gali būti pateisintas veikiančios schemos sistema ir prigimtimi¹²⁹.

5.1.4. Priemonės poveikis konkurencijai ir (ar) prekybai

Valstybės finansuojamų ir valdomų selektyvių ūkio subjektams skirtų priemonių įgyvendinimas pagal valstybės pagalbos taisykles yra draudžiamas tik tuo atveju, kai tokie veiksmai paveikia ar gali paveikti konkurenciją bei gali turėti įtakos ES valstybių-narių tarpusavio prekybai.

Potencialus poveikis konkurencijai yra pripažįstamas tada, kaip priemonės įgyvendinimu yra pagerinama ūkio subjekto (priemonės naudos gavėjo) konkurencinė padėtis rinkoje, lyginant su šio ūkio subjekto konkurentais. Kitaip tariant, praktiniu požiūriu, potencialus poveikis konkurencijai yra pripažįstamas tuo momentu, kai ūkio subjektas gauna finansinį pranašumą iš viešojo sektoriaus, su sąlyga, kad ūkio subjektas veikia rinkoje, kurioje gali vykti konkurencija (gali veikti kiti ūkio subjektai), nepriklausomai nuo to, ar taip iš tikrųjų yra.

¹²⁶ [Case C-403/10 Mediaset SpA v Commission \[2011\] ECR I-117, para. 73-77; Case C-382/09 Netherlands v Commission \[2002\] ECR I-5163, para. 60-66](#)

¹²⁷ [Case T-379/09 Italy v Commission \[2012\] ECR I-0000, para. 47.](#)

¹²⁸ [Case C-6/12 P Oy \[2013\] ECR I-0000, para. 27](#)

¹²⁹ [Case C-279/08 P Commission v Netherlands \(NOx\) \[2011\] ECR I-7671, para. 62; Joined Cases C-72/91 and C-73/91 Sloman Neptun \[1993\] ECR I-887, para. 21](#)

Valstybės pagalbos sampratos požiūriu nėra svarbu, ar poveikis konkurencijai gali būti didelis (ženklus), ar mažareikšmis. Kitaip tariant, mažas poveikis nepanaikina rinkos iškreipimo, išskyrus tuos atvejus, kai tokia prielaida būtų visiškai hipotetinė¹³⁰ arba poveikis neviršytų pačios Europos Komisijos nustatytą *de minimis* ribų. Aktualu, kad Bendrųjų nuostatų reglamento požiūriu, valstybės pagalbos sąvoka apima pagal *de minimis* taisyklės teikiamą finansavimą¹³¹.

5.2. Numatomų vykdyti finansinių priemonių apribojimai, susiję su valstybės pagalbos taisyklių reikalavimais

Planuojant finansinių priemonių įgyvendinimą, būtina akcentuoti, kad ES valstybė-narė turi teisę pasirinkti konkrečią priemonės struktūrą bei jos įgyvendinimo mechanizmą taip, kad numatoma finansinė priemonė būtų įgyvendinama kaip priemonė:

- kuriai nėra taikomos valstybės pagalbos taisyklės;
- kuriai yra taikomos *de minimis* taisyklės;
- kuriai yra taikomos bendrosios išimties reglamentų taisyklės;
- kuri naudoja Europos Komisijos patvirtintas standartines finansinių priemonių sąlygas (*off-the-shelf instruments*).
- pagal kurią yra teikiama valstybės pagalba pagal iš anksto suderintą su Europos Komisija schemą.

Žemiau atliekamas finansinių priemonių įgyvendinimo modelio vertinimas valstybės pagalbos taisyklių kontekste, identifikuojant privalomas vykdyti sąlygas, veiksmus ir (arba) veiklos apribojimus tam, kad finansinės priemonės taikymas nepažeistų valstybės pagalbos taisyklių reikalavimų.

Vertinimas atliekamas šiais etapais:

- 1) pasirinkto priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas, tai yra valstybės pagalbos požymių buvimo nustatymas,
- 2) suderinamumo vertinimas, jeigu priemonės įgyvendinimas atitinka valstybės pagalbos požymius,
- 3) notifikavimo procedūros apibūdinimas (jeigu yra nustatomas šio veiksmo poreikis).

Antro etapo veiksmai apima atitikties *de minimis* reglamentavimui vertinimą, atitikties bendrosios išimties reglamento nuostatomis vertinimą ir, esant poreikiui, standartinių sąlygų (*off-the-shelf instrument*) panaudojimo galimybės vertinimą, atsižvelgiant į priemonės įgyvendinimo tikslus ir sektorių. Pabrėžtina, kad pasirinkto finansinės priemonės įgyvendinimo būdo ir sandaros vertinimo valstybės pagalbos taisyklių kontekste rezultatai gali pasikeisti, jeigu bus pakeista priemonės sandara (būdas), kas reikalautų papildomai įvertinti pakeitimų įtaką valstybės pagalbos vertinimo rezultatams.

5.2.1. Daugiabučių renovacijos finansinių priemonių vertinimas

Šiame skyriuje nagrinėjama pasirinkta daugiabučių renovacijai skirtų finansinių priemonių alternatyva. Būtina nurodyti, kad:

¹³⁰ [Case C-280/00 Altmark Trans \[2003\] ECR I-7747, para. 79](#)

¹³¹ Bendrųjų nuostatų reglamento 2 str. 1 d. 13 p.

1) Kaip nurodyta 5.1. skyriuje apibūdinant bendruosius valstybės pagalbos požymius, numatomų įgyvendinti finansinių priemonių kontekste išskirtini ir vertintini visi priemonės įgyvendinime dalyvaujantys fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie atitinka ūkio subjekto apibrėžimą, tai yra vykdo ekonominę veiklą, tiekdami prekes ir (arba) teikdami paslaugas. Pabrėžtina, kad ūkio subjektu gali būti laikomi keli juridiniai asmenys, o ekonominė veikla gali būti ir nedidelė visos ūkio subjekto vykdomos veiklos (pvz., neekonominės viešojo administravimo veiklos) dalis;

2) Vertinimas atliekamas tik finansinių priemonių atžvilgiu. Finansinėmis priemonėmis yra laikomos finansinės paramos priemonės, kurios įgyvendinamos remiantis papildomumo principu, siekiant iš anksto apibrėžtų politikos tikslų. Finansinės priemonės gali apimti nuosavo kapitalo investicijas, kvazinuosavo kapitalo investicijas, paskolas, garantijas, taip pat kitas rizikos pasidalinimo priemones. Finansinių priemonių įgyvendinimas gali būti susietas su subsidijų teikimu (negražintina subsidija, paskolų palūkanų kompensavimas), tačiau šiame dokumente vertinimas yra atliekamas tik finansinių priemonių atžvilgiu. Kitaip tariant, vertinimas neapima planuojamų subsidijų skyrimo procese dalyvaujančių asmenų ir jiems daromos įtakos.

Daugiabučių renovacijai, pagal alternatyvų vertinimo rezultatus, yra pasirinktas lengvatinės paskolos finansinės priemonės bei subsidijos taikymo derinys, steigiant juridinio asmens statusą turintį fondą.

Įgyvendinant priemonę, dalyvauja šie ūkio subjektai:

- 1) fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios bei investiciniame komitete dalyvaujančios viešosios institucijos (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija);
- 2) fondo valdytojas, kuris vykdo fondo valdymo investicinio komiteto pavedimus, teikia fondo valdymo paslaugas nurodytoms viešosioms institucijoms ir investuotojams, valdydamas fondą, taip pat gaudamas fondo valdymo mokestį;
- 3) privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai;
- 4) fondas (kaip atskiras juridinis asmuo);
- 5) įgyvendinant priemonę, numatoma galimybė pasitelkti finansinius tarpininkus, kurie vykdytų finansavimo nukreipimo konkreitiems projektams funkciją;
- 6) daugiabučių namų bendrijos, taip pat daugiabučių namų administratoriai.
- 7) daugiabučių namų gyventojai (fiziniai asmenys), taip pat daugiabučių namų butuose įsikūrę juridiniai asmenys;
- 8) rangos darbus vykdančios ūkio subjektai.

5.2.1.1. Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas

Finansinės priemonės vertinimas, siekiant nustatyti valstybės pagalbos buvimo požymius, turi būti atliekamas kiekvienos tikslinės grupės atžvilgiu atskirai, kadangi priemonės įgyvendinimo poveikis kiekvienai skirtingai grupei gali būti kitoks.

Fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios viešosios institucijos

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija bei Lietuvos Respublikos finansų ministerija, vykdydamos jiems pavestas funkcijas pagal Bendrųjų nuostatų reglamento reikalavimus, taip pat pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo, Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių nuostatas, vykdo tik viešąsias funkcijas, tai yra šios finansinės priemonės kontekste vykdo neekonominę veiklą bei negali būti laikomi ūkio subjektais.

Pabrėžtina, kad šioms viešosioms institucijoms, detalizuojant priemonės aprašymą, negali būti numatytas jokios ekonominės naudos atsiradimas (pvz., sėkmės mokestis, valdymo mokestis, išduotų paskolų palūkanų panaudojimas įstaigos reikmėms, kt.), kadangi tokiu atveju atsirastų valstybės pagalbos atsiradimo rizika.

Fondo valdytojas

Pagal numatomą mechanizmą, fondo valdytojas turi būti atskiras juridinis asmuo, teikiantis fondo valdymo paslaugas. Pabrėžtina, kad numatoma fondo valdytojo teisinė forma valstybės pagalbos požiūriu nėra svarbus veiksnys, kuris nulemtų valstybės pagalbos buvimą (nebuvimą), tačiau atskiro juridinio asmens įsteigimas nulemia didesnę skaidrumą bei atskaitomybę.

Remiantis Valstybės pagalbos rizikos finansų investicijoms skatinti gairių (toliau – Rizikos finansų gairės) 39 punktu, *„jeigu rizikos finansų priemonę valdo įgaliotasis subjektas, bet šis subjektas neinvestuoja kartu su valstybe nare, įgaliotasis subjektas laikomas finansavimo nukreipimo priemone, o ne pagalbos gavėju, jeigu nėra kompensacijos permokos. Tačiau jeigu įgaliotasis subjektas finansuoja priemonę arba investuoja kartu su valstybe nare panašiai kaip finansų tarpininkai, Komisija turės įvertinti, ar įgaliotasis subjektas negauna valstybės pagalbos.“*

Kitai tariant, tam, kad fondo valdytojui neiškiltų valstybės pagalbos teikimo grėsmė ir (ar) nebūtų taikomas reikalavimas dėl notifikavimo, yra būtina laikytis šių finansinės priemonės įgyvendinimo sąlygų:

- a) įgaliotasis subjektas negali investuoti kartu su viešuoju sektoriumi,
- b) kompensacija už teikiamas fondo valdymo paslaugas negali būti per didelė.

Jeigu išpildomos abi sąlygos, valstybės pagalbos rizika yra eliminuojama.

Pabrėžtina, kad pagal Rizikos finansų gairių 39 p., jeigu fondo valdytojas suteikia finansavimą priemonei arba investuoja kartu su valstybe kaip finansų tarpininkas, Europos Komisija turės įvertinti, ar įgaliotasis subjektas negauna valstybės pagalbos. Nesant išlygos su nuoroda į kitus Rizikos finansų gairių punktus, pagal kuriuos gali būti laikoma, kad finansiniai tarpininkai negauna valstybės pagalbos, tikėtina, kad fondo valdytojas, vykdamas nurodytą veiklą, turi būti įvertintas Europos Komisijos valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu visais atvejais. Dėl šios priežasties, nustatant priemonės taisykles, yra siūloma apriboti fondo valdytojo galimybes suteikti finansavimą numatomi įgyvendinti priemonei.

Svarbu, kad fondo valdytoją parinkus atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, pagal Rizikos finansų gairių 40 p., valstybės pagalba fondo valdytojui nėra teikiama. Tokia pati situacija susidaro, kai fondo valdytojo atlygis visiškai atspindi atitinkamose situacijose mokamus atlygius rinkoje.

Jeigu fondo valdytojas yra viešasis subjektas ir nėra parinktas atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka (pvz., fondo valdytojas buvo paskirtas atskiru teisės aktu), tam, kad fondo valdytojas nebūtų laikomas valstybės pagalbos gavėju (tai yra tam, kad būtų pripažinta atitiktis aukščiau nurodytam b) ii. punktui), turi būti įvykdytos šios sąlygos:

- a) valdymo mokesčio suma turi būti apribota (turi būti nurodytas maksimalus mokesčio dydis),
- b) valdymo mokesčio faktinė suma atspindi įprastas rinkos sąlygas,
- c) valdymo mokestis yra susietas su veiklos rezultatais,
- d) įgaliotasis subjektas turi būti valdomas, remiantis komerciniais principais, tai yra investicijų sprendimai turi būti priimami, siekiant pelno, nepriklausomai nuo valstybės nurodymų. Siekiant užtikrinti atitiktį šiai sąlygai, fondo valdymo reguliuojančiuose

dokumentuose turi būti numatytos nuostatos, kurios užtikrintų fondo valdytojo nepriklausomybę nuo galimų valstybės nurodymų,

e) fondo valdytojas privalo privačius investuotojus pasirinkti atviro, skaidraus ir nediskriminacinio konkurso tvarka.

Pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 d. b) p., valstybė-narė, pasirinkusi plėtoti specifinius finansinius instrumentus (tai yra nepasirinkusi naudoti standartinių sąlygų (off-the-shelf) instrumentų), gali paskirti įgaliotuoju subjektu Europos investicijų banką (EIB), tarptautinę finansų įstaigą, kurioje valstybė-narė yra kapitalo dalies savininkas, valstybėje-narėje veikiančią finansų įstaigą, kuri siekia viešojo intereso, kontroliuojant viešajam sektoriui, arba kitai įstaigai, kurios veiklą reguliuoja viešoji arba civilinė teisė. Žemiau pateikiamas vertinimas kiekvieno galimo subjekto atžvilgiu atskirai bei pateikiamas pasiūlymas valstybės pagalbos taisyklių bei apribojimų kontekste.

EIB yra viešojo sektoriaus įstaiga, kuri galėtų būti paskirta remiantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis, tačiau tam, kad būtų pripažinta, kad valstybės pagalba yra neteikiama, turi būti laikomasi visų aukščiau nurodytų sąlygų, taikytinų tais atvejais, kai įgaliotasis subjektas yra viešasis subjektas ir yra paskiriamas nesilaikant atviros, skaidrios, nediskriminacinės ir objektyvios tvarkos.

Lietuva šiuo metu dalyvauja tik tose tarptautinėse finansų įstaigose, kurios yra laikomos viešaisiais subjektais, todėl pasirinkus šį modelį taip pat turėtų būti laikomasi visų aukščiau nurodytų sąlygų.

Pasirinkus valstybėje-narėje veikiančią finansų įstaigą, kuri siekia viešojo intereso, kontroliuojant viešajam sektoriui, tačiau pati nėra viešasis subjektas, valstybės pagalbos teikimo rizika būtų eliminuota šiais atvejais:

- a) fondo valdytojas parinktas atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, arba
- b) fondo valdytojo atlygis visiškai atspindi atitinkamose situacijose mokamus atlygius rinkoje.

Ekonominiu požiūriu, pasirinkus a) variantą, fondo valdytojo atlygis atitiktų rinkos sąlygas fondo valdytojo atrankos metu, tačiau praėjus tam tikram laikotarpiui, sutarties dėl fondo valdymo nuostatomis reguliuojamas atlygis gali neatitikti rinkos sąlygų. Kita vertus, pasirinkus b) variantą, rinkos galimo iškraipymo požiūriu, fondo valdytojo atlygis nuolat atitiktų rinkos sąlygas, nepaisant to, kad valdytojas nėra parinktas a) punkte nurodytos procedūros pagalba.

Pasirinkus kitą įstaigą pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 d. c) p., būtų taikomos tos pačios sąlygos, priklausomai nuo to, ar parinktas viešasis subjektas, ar privatus juridinis asmuo. Pabrėžtina, kad kiekvienos finansinės priemonės įgyvendinimas turi tam tikrą specifiką bei reikalauja specifinės patirties, todėl labiausiai šios funkcijos vykdymui tinka ūkio subjektai, kurie jau šiuo metu turi teisę vykdyti tokią veiklą (pvz., UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, UAB „Viešųjų investicijų plėtros agentūra“, kredito įstaigos).

Remiantis Rizikos finansų gairių 40 p., tam, kad nacionalinė finansų įstaiga nebūtų laikoma valstybės pagalbos gavėju, būtina užtikrinti, kad atlygis, kuri gauna nacionalinė finansų įstaiga už fondo valdymo paslaugas, turi nuolat ir visiškai atspindėti atitinkamose situacijose mokamus atlygius rinkoje. Pagal analogiją taikant Rizikos kapitalo gairių nuostatas, siūloma, kad fondo valdymo mokesčiui būtų nustatyti šie apribojimai:

- 1) valdymo mokesčio suma turi būti apribota (turi būti nurodytas maksimalus mokesčio dydis). Pagal Rizikos kapitalo gairių 148 p., metinė valdymo mokesčio suma neturi viršyti 3 % viso fondo valdytojui patikėto kapitalo, išskyrus valdymo mokesčio dalį, kuri yra susijusi su veiklos rezultatais.
- 2) valdymo mokesčio faktinė suma turi nuolat atspindėti įprastas rinkos sąlygas. Tam, kad būtų vykdoma ši sąlyga, siūloma įpareigoti fondo valdytoją kas pusmetį atlikti rinkos

sąlygų analizę bei pateikti valdymo mokesčio dydžio apskaičiavimo pagrindimo dokumentus. Bendra mokesčio metinė suma negali viršyti veiklos ir valdymo išlaidų, kurių suma gali būti padidinama pagrįstu pelno maržos dydžiu, atitinkančiu rinkos sąlygas.

3) valdymo mokestis negali būti skirtas padengti investicijų išlaidas.

4) valdymo mokestis yra susietas su veiklos rezultatais. Valdymo mokesčio dalis, kurios dydis priklauso nuo veiklos rezultatų, turi būti pakankamai reikšminga tam, kad paskatintų įgaliojamą subjektą pasiekti politikos tikslus bei užtikrintų efektyvią ūkio subjektų, į kuriuos yra investuojama, atranką. Kitaip tariant, valdymo mokestis turi apimti ne tik finansinio instrumento lėšų paskirstymą bei pritraukto privataus kapitalo dydį, bet ir investicijų grąžos sėkmingumą, kuri yra nustatoma pagal tai, kiek yra viršijama minimali grąžos ar pelningumo norma.

Įvykdžius aukščiau nurodytas sąlygas, laikytina, kad fondo valdytojas nėra valstybės pagalbos gavėjas, kadangi fondo valdytojui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas.

Privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai

Pagal numatomą mechanizmą, privatūs investuotojai dalyvaus priemonės įgyvendinime, investuojant į numatomas sukurti komanditinės ūkinės bendrijos (atskiro juridinio asmens statusą turinčio fondo) kapitalą arba skolinant šiai komanditinei ūkinei bendrijai. Pagal Rizikos kapitalo gairių 24 p., dalijimasis rizika ir atlygiu yra būtina finansinės priemonės įgyvendinimo sąlyga tam, kad priemonė nepažeistų valstybės pagalbos reikalavimų. Pagrindinis kriterijus, kuriuo yra remiamasi, priimant sprendimą, ar yra suteikiamas ekonominis pranašumas, yra rinkos ekonomikos veiklos vykdytojo kriterijus.

Pagal šį kriterijų, sandoriai, kuriuos sudaro viešasis sektorius, kurie atitinka normalias rinkos sąlygas ir kurie nesuteikia ekonominio pranašumo kurių ūkio subjektų atžvilgiu, yra laikytini valstybės pagalbos reikalavimų nepažeidžiančiais santykiais. Tam, kad sandoris nesuteiktų ekonominio pranašumo privačiam investuotojui, jis turėtų būti atliekamas *parrī pasu* sąlygomis su viešuoju sektoriumi, tai yra:

- a) viešajai ir privačiai investicijai taikomos tos pačios sąlygos,
- b) investicijos atliekamos vienu metu, ir
- c) privačių partnerių turi didelę ekonominę reikšmę.

Laikytina, kad tos pačios sąlygos yra taikomos viešajai ir privačiai investicijai, jeigu abu subjektai prisiima tokias pačias rizikas ir naudą to paties finansinio instrumento atžvilgiu (arba viešasis subjektas yra geresnėje pozicijoje privataus subjekto atžvilgiu). Pagal pasiūlytą mechanizmą, pirmo nuostolio kapitalo fondo steigimas reiškia, kad viešasis sektorius prisiima didesnę riziką, nei privatūs investuotojai, kadangi potencialiai atsirasis nuostolis turės būti padengtas visų pirma viešojo sektoriaus lėšomis. Dėl šios priežasties pagal Rizikos kapitalo gairių 36 p. yra suteikiamas ekonominis pranašumas privatiems investuotojams (apsauga nuo investicijų vertės sumažėjimo, angl. *downside protection*), o finansinė priemonė atitinka valstybės pagalbos požymius, todėl jai turi būti atliktas suderinamumo vertinimas.

Fondas (kaip atskiras juridinis asmuo)

Pagal numatomą mechanizmą, fondą numatoma įsteigti kaip atskirą juridinį asmenį (komanditinę ūkinę bendriją). Pastarasis juridinis asmuo yra neribotos atsakomybės juridinis asmuo, kuriame dalyvaujantys tikrieji nariai atsako pagal KŪB prievoles visu savo turtu, o komanditoriai - tik savo įnašų suma. Valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu, KŪB steigimo sutartyje iš anksto turi būti numatyta, kad savarankiškai vykdomos ekonominės veiklos KŪB nauda tenka fondo valdytojui, kadangi KŪB steigimo tikslas yra užtikrinti fondų fondo veiklą. Visi ištekliai yra įnešami bei paskirstomi komanditoriams bei tikriesiems nariams, tokiu būdu, pats fondas negauna jokios

ekonominės naudos iš veiklos vykdymo. Kitaip tariant, pats fondas yra laikytinas pagalbos pervedimo priemone, tačiau pats savaime nėra valstybės pagalbos gavėjas.

Finansiniai tarpininkai

Bendruoju atveju finansinis tarpininkas yra laikytinas pagalbos pervedimo galutiniams naudos gavėjams priemone, todėl pats nėra laikomas valstybės pagalbos gavėju, tačiau turi būti užtikrinta, kad tarpininkui taikomos sąlygos atitiktų rinkos investuotojo kriterijų, tai yra kad finansiniam tarpininkui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas, kurio jis negautų rinkos sąlygomis.

Finansų tarpininkams, kurie investuoja kartu su viešosiomis lėšomis savo lėšas (ko-investuoja), yra suteikiama galimybė tokiu būdu padidinti savo turtą bei pasiekti didesnę apyvartą, tačiau tai nelaikoma valstybės pagalbos suteikimu pagal Rizikos kapitalo gairių 43 p., jeigu antrinis pagalbos poveikis nėra nukreiptas į iš anksto nustatytus atskirus finansų tarpininkus. Kitaip tariant, priemonės mechanizmas negali būti susijęs su atskirais finansų tarpininkais.

Finansinius tarpininkus parinkus atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, pagal Rizikos finansų gairių 40 p., valstybės pagalba šiems tarpininkams nėra teikiama.

Pabrėžtina, kad teikiant lengvatines paskolas per finansų tarpininką, būtina laikytis Europos Komisijos komunikato dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo reikalavimų, tai yra laikytis bazinės normos bei maržos kitimo ribų, priklausomai nuo įmonės naudos gavėjos reitingo ir įkeičiamo turto¹³².

Daugiabučių namų bendrijos

Daugiabučių namų bendrijos steigimo tikslas yra įgyvendinti butų ir kitų patalpų (pastatų) savininkų teises ir pareigas, susijusias su jiems priklausančių arba kuriamų naujų bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektų valdymu, naudojimu ir priežiūra. Kitaip tariant, bendrija nevykdo ekonominės veiklos, tai yra neteikia prekių ir paslaugų rinkoje už atlygį, todėl jai nėra taikomos valstybės pagalbos taisyklės.

Daugiabučių namų administratoriai

Daugiabučių namų administratoriai yra ekonominę veiklą vykdančys subjektai, todėl jų atžvilgiu turi būti atliktas mechanizmo klasifikavimas, siekiant įsitikinti, kad administratoriai negauna netiesioginės pagalbos.

Suteikiant lengvatinę paskolą daugiabučio renovacijos projektui, sumažėja pastato eksploatacijos išlaidos, tačiau padidėja finansinės išlaidos, susijusios su paskolos grąžinimu (pagrindinės paskolos dalies grąžinimas ir susijusių palūkanų įmokos). Daugiabučio namo administratoriaus veiklos tikslas yra užtikrinti efektyvų pastato eksploatavimą (šildymą), už šias paslaugas gaunant apmokėjimą, kurio dydį apsprendžia gyventojai. Sumažėjus pastato šildymo sąnaudoms, administratoriaus veiklos apimtis nepasikeičia, tačiau įdiegus papildomas taupymo priemones (pvz., šildymo punkto nuotolinis ir/arba automatinis aptarnavimas), taip pat gali pasikeisti ir administratoriaus veiklos apimtis. Tokiu atveju, nepatikslinus sutarties su administratoriumi sąlygų, gali atsirasti netiesioginis ekonominis pranašumas administratoriui iki sutarties pakeitimo/pabaigos.

Siekiant eliminuoti šią grėsmę, siūloma numatyti paramos gavėjo pareigą daugiabučio renovacijos projekto įgyvendinimo metu peržiūrėti sutarties su administratoriumi paslaugų įkainius tam, kad jos atitiktų rinkos sąlygas.

Įgyvendinus šią sąlygą, administratoriui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas, kas yra vienas iš valstybės pagalbos požymių, todėl nebūtų pripažįstama ir valstybės pagalba.

¹³² Lietuvai nuo 2014-11-01 yra taikomas 0,55 % IBOR. //

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu28bis_en.pdf

Daugiabučių namų gyventojai (fiziniai asmenys), taip pat daugiabučių namų butuose įsikūrę juridiniai asmenys

Fiziniai asmenys valstybės pagalbos taisyklių požiūriu nėra laikomi ūkio subjektais, todėl jų atžvilgiu nėra taikomos valstybės pagalbos taisyklės.

Daugiabučių namų butuose įsikūrę juridiniai asmenys, taip pat ūkinę veiklą vykdančios fiziniai asmenys laikytini ekonominę veiklą vykdančiais ūkio subjektais valstybės pagalbos taisyklių požiūriu, tai yra daugiabučio namo renovacijos projekto dėka sumažėtų šių asmenų įprastinės veiklos sąnaudos, kas yra laikytina ekonominiu pranašumu, todėl šių asmenų atžvilgiu turi būti atliktas priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas.

Rangos darbus vykdančios ūkio subjektai

Pagal numatomą mechanizmą, rangos darbus vykdančios ūkio subjektai bus parenkami Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, tai yra atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, todėl pagal analogiją taikant Rizikos kapitalo gairių 40 p., valstybės pagalba šiems subjektams nebūtų teikiama, kadangi būtų laikomasi rinkos investuotojo kriterijaus (nesuteikiamas ekonominis pranašumas).

5.2.1.2. Priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas

Atlikus mechanizmo klasifikavimą, pripažintina, kad valstybės pagalbos (įskaitant *de minimis* pagalbą, kaip nurodyta 5.1.4. skyriuje) požymius atitinka mechanizmo sąlygos, sudaromos privatiems instituciniams bei profesionaliems investuotojams, taip pat daugiabučių namų gyventojams, vykdančioms ūkinę veiklą, bei juridiniams asmenims, vykdančioms veiklą daugiabutyje.

Pažymėtina, kad suderinamumo vertinimo rezultatas yra tiesiogiai susietas su mechanizmo įgyvendinimo metu planuojamomis panaudoti finansinėmis priemonėmis

Daugiabučių namų gyventojai, vykdančios ūkinę veiklą, bei juridiniai asmenys, vykdančios veiklą daugiabutyje

Šiems ūkio subjektams teikiama pagalba atitinka *de minimis* pagalbos sąlygas, jeigu:

- a) pagalbos suteikimo momentu (*de minimis* Reglamento 3 str. 4 d.) nėra nei vieno ūkio subjekto, kuriam būtų taikoma nemokumo procedūra, ir
- b) paskola yra užtikrinta ne mažiau kaip 50 % paskolos vertės užstatu, o paskolos suma neviršija 1 mln. EUR, kai trukmė yra iki penkerių metų (arba 0,5 mln. EUR, kai trukmė yra iki dešimties metų), ir
- c) bendrasis subsidijos ekvivalentas yra apskaičiuotas pagal bazinę palūkanų normą¹³³, pridodant reikalingą maržą pagal rizikos lygį, taikytiną pagalbos suteikimo momentu.

Pabrėžtina, kad *de minimis* pagalba yra skaičiuojama ne tik vienam juridiniam asmeniui, bet ir visiems su šiuo juridiniu asmeniu susijusiems asmenims, kaip jie yra suprantami pagal *de minimis* Reglamento 2 str. 2 d.

Kitais atvejais, prieš pasirašant sutartį dėl paskolos suteikimo, būtina įsitikinti, kad:

- a) daugiabutyje nėra ūkio subjektų, arba
- b) daugiabutyje yra ūkio subjektų, kurie atitinka nurodytas *de minimis* sąlygas.

¹³³ Lietuvai nuo 2014-11-01 yra taikomas 0,55 % IBOR. //

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu28bis_en.pdf

Atsižvelgiant į valstybės pagalbos taisyklių reikalavimus, siūloma nustatyti, kad pagal numatomą įgyvendinti priemonę daugiabučiai, kuriuose yra ūkio subjektų, neatitinkančių *de minimis* reikalavimų, nėra tinkami pareiškėjai.

Privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai

Įvertinus mechanizmo struktūrą, darytina išvada, kad nesilaikant *parri pasu* principo teikiama pagalba investuotojams, kai viešasis subjektas prisiima didesnę riziką, negu turėtų būti prisiimta, laikantis rinkos investuotojo kriterijaus, neatitinka *de minimis* Reglamento nustatytų sąlygų.

Nustačius, kad mechanizmas neatitinka *de minimis* Reglamento reikalavimų, turėtų būti įvertinta, ar taikytinos bendrosios išimties reglamentų taisyklės. Šiame kontekste turi būti išnagrinėtos 2014 m. birželio 17 d. Europos Komisijos Reglamento (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant sutarties 107 ir 108 straipsnius, nuostatos (toliau - BIR).

Pabrėžtina, kad BIR yra taikomas tik skaidriai pagalbai, kuri finansinių priemonių atveju reiškia, kad nustatytos aiškios sąlygos, kurioms esant priemonė laikoma skaidria. Numatomas įgyvendinti mechanizmas atitinka Bendrosios išimties reglamento 39 str. nuostatas.

Būtina akcentuoti, kad BIR taikymas nustato papildomas sąlygas, kurių turi būti laikomasi, teikiant pagalbą ne tik šios pagalbos gavėjų grupės, bet ir kitų naudos gavėjų grupių atžvilgiu:

- a) pasiektas privataus kapitalo ir viešojo kapitalo santykis 30/70, kaip yra nustatyta BIR 39 str. 7 d., ir
- b) finansiniai tarpininkai ir/ar fondo valdytojas yra parinkti atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, ir
- c) pirmojo praradimo viešojo kapitalo dydis negali viršyti 25 % visos investicijos sumos (BIR 39 str. 8 d. c) p.).

5.2.1.3. Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada

Įvertinus pasirinkto priemonės įgyvendinimo mechanizmo struktūrą, darytinos šios išvados:

- 1) mechanizmo įgyvendinimas nesukelia valstybės pagalbos atsiradimo rizikos, laikantis atitinkamuose skyriuose nurodytų sąlygų, finansavimą suteikiančių viešųjų institucijų, fondo valdytojo, finansinių tarpininkų, daugiabučių namų bendrijų ir administratorių, ūkinės veiklos nevykdančių fizinių asmenų, taip pat rangos darbus vykdančių asmenų atžvilgiu;
- 2) mechanizmo įgyvendinimas sąlygoja *de minimis* pagalbos atsiradimą ūkinę veiklą vykdančių fizinių asmenų, gyvenančių daugiabučiuose, taip pat juose veikiančių juridinių asmenų atžvilgiu, jeigu laikomasi apibrėžtų sąlygų;
- 3) mechanizmo įgyvendinimas sąlygoja valstybės pagalbos investuotojų atžvilgiu atsiradimą, kuriai yra netaikoma pranešimo procedūra pagal BIR nuostatas, jeigu yra laikomasi nustatytų sąlygų,
- 4) dėl BIR taikymo atsiranda papildomi reikalavimai finansinių tarpininkų ir fondo valdytojo atžvilgiu, kurie yra nurodyti 5.1.1.2. skyriuje.

5.2.2. Centrinės valdžios pastatų renovacijos finansinių priemonių vertinimas

Šiame skyriuje nagrinėjama pasirinkta centrinės valdžios pastatų renovacijai skirtų finansinių priemonių alternatyva. Analizės apimtis ir eiliškumas atitinka daugiabučių pastatų analizės apimtį ir eiliškumą.

Centrinės valdžios pastatų renovacijai, pagal alternatyvų vertinimo rezultatus, yra pasirinktas lengvatinės paskolos finansinės priemonės, subsidijos taikymo derinys, nusteigiant juridinio asmens statusą turinčio fondo bei numatant ESCO įmonės ir privataus investicijų fondo dalyvavimą.

Įgyvendinant priemonę, dalyvauja šie ūkio subjektai:

- 9) fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios bei investiciniame komitete dalyvaujančios viešosios institucijos (Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija);
- 10) fondo valdytojas, kuris vykdo fondo valdymo investicinio komiteto pavedimus, teikia fondo valdymo paslaugas nurodytoms viešosioms institucijoms ir investuotojams, valdydamas fondą, taip pat gaudamas fondo valdymo mokestį;
- 11) privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai;
- 12) ESCO įmonės funkcijas vykdančios ūkio subjektai;
- 13) įgyvendinant priemonę, numatoma galimybė pasitelkti finansinius tarpininkus, kurie vykdytų finansavimo nukreipimo konkreitiems projektams funkciją;
- 14) centrinės valdžios pastatų savininkai/valdytojai;
- 15) centrinės valdžios pastatuose įsikūre ir paslaugas teikiantys ūkio subjektai;
- 16) rangos darbus vykdančios ūkio subjektai.

5.2.2.1. Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas

Finansinės priemonės vertinimas, siekiant nustatyti valstybės pagalbos buvimo požymius, turi būti atliekamas kiekvienos tikslinės grupės atžvilgiu atskirai, kadangi priemonės įgyvendinimo poveikis kiekvienai skirtingai grupei gali būti kitoks.

Fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios viešosios institucijos

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija bei Lietuvos Respublikos finansų ministerija, vykdydamos jiems pavestas funkcijas pagal Bendrųjų nuostatų reglamento reikalavimus, taip pat pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo, Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių nuostatas, vykdo tik viešąsias funkcijas, tai yra šios finansinės priemonės kontekste vykdo neekonominę veiklą bei negali būti laikomi ūkio subjektais.

Pabrėžtina, kad šioms viešosioms institucijoms, detalizuojant priemonės aprašymą, negali būti numatytas jokios ekonominės naudos atsiradimas (pvz., sėkmės mokestis, valdymo mokestis, išduotų paskolų palūkanų panaudojimas įstaigos reikmėms, kt.), kadangi tokiu atveju atsirastų valstybės pagalbos atsiradimo rizika.

Fondo valdytojas

Fondo valdytojui taikomas mechanizmas yra tapatus daugiabučių atveju steigiamo fondo valdymo mechanizmui, todėl taikytinos tos pačios sąlygos, kurios yra nurodytos 5.1.1.1. skyriuje

Įvykdžius aukščiau nurodytas sąlygas, laikytina, kad fondo valdytojas nėra valstybės pagalbos gavėjas, kadangi fondo valdytojui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas.

Privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai

Pagal numatomą mechanizmą, valstybė dalyvaus fondo steigime ir valdyme *parri pasu* principo, tai yra užtikrindama, kad investuotojams nėra suteikiamas ekonominis pranašumas dėl ekonominės veiklos įgyvendinimo. Tokiu atveju, pagal Rizikos kapitalo gairių 31 p., laikytina, kad tokios

investicijos atitinka rinkos investuotojo principą bei nepažeidžia valstybės pagalbos teikimo reikalavimų.

Pabrėžtina, kad steigiant investicijų fondą, būtina užtikrinti, kad tiek viešąsias lėšas investuojantis, tiek privatus investuotojai prisiimtų tokias pačias rizikas, atliktų investicijas tuo pačiu metu bei privačių partnerių investicijos sudarytų ne mažiau, nei 30 % visų investicijų sumos.

Nusprendus taikyti kitokias/papildomas priemones, kurios paskatintų privačių investuotojų aktyvesnę dalyvavimą fondo veikloje, turi būti atliktas papildomas vertinimas valstybės pagalbos požiūriu.

ESCO įmonės funkcijas vykdantys ūkio subjektai

ESCO įmonė, pagal numatomą įgyvendinti mechanizmą, yra atskiras juridinis asmuo, kurio paskirtis yra užtikrinti savalaikį investicijų atlikimą, bei gauti mokėjimus už atliktas investicijas iš centrinės valdžios pastato renovacijos projektą įgyvendinančio juridinio asmens.

Taip pat numatoma, kad ESCO įmonė gaus lengvatinę paskolą, kurios tikslinė paskirtis yra renovacijos projekto įgyvendinimas. Kitaip tariant, ESCO įmonė negali gauti naudos iš suteikiamos paskolos, todėl ESCO įmonė negali būti laikoma investuotoju. Kita vertus, ESCO įmonė šiuo atveju atlieka finansinio tarpininko vaidmenį, o už suteikiamas paslaugas gauna valdymo mokesťį.

Kitaip tariant, taikytini Rizikos finansų gairių 40 p. (ESCO įmonės parinkimas atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka), 143-145 p. (valdymo mokesčio suma, atitinkanti rinkos situaciją).

Įvykdžius aukščiau nurodytas sąlygas, laikytina, kad ESCO įmonė nėra valstybės pagalbos gavėjas, kadangi jai nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas.

Finansiniai tarpininkai

Bendruoju atveju finansinis tarpininkas yra laikytinas pagalbos pervedimo galutiniams naudos gavėjams priemone, todėl pats nėra laikomas valstybės pagalbos gavėju, tačiau turi būti užtikrinta, kad tarpininkui taikomos sąlygos atitiktų rinkos investuotojo kriterijų, tai yra kad finansiniam tarpininkui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas, kurio jis negautų rinkos sąlygomis.

Finansų tarpininkams, kurie investuoja kartu su viešosiomis lėšomis savo lėšas (ko-investuoja), yra suteikiama galimybė tokiu būdu padidinti savo turtą bei pasiekti didesnę apyvartą, tačiau tai nelaikoma valstybės pagalbos suteikimu pagal Rizikos kapitalo gairių 43 p., jeigu antrinis pagalbos poveikis nėra nukreiptas į iš anksto nustatytus atskirus finansų tarpininkus. Kitaip tariant, priemonės mechanizmas negali būti susijęs su atskirais finansų tarpininkais.

Finansinius tarpininkus parinkus atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, pagal Rizikos finansų gairių 40 p., valstybės pagalba šiems tarpininkams nėra teikiama.

Pabrėžtina, kad teikiant lengvatines paskolas per finansų tarpininką, būtina laikytis Europos Komisijos komunikato dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo reikalavimų, tai yra laikytis bazinės normos bei maržos kitimo ribų, priklausomai nuo įmonės naudos gavėjos reitingo ir įkeičiamo turto¹³⁴.

Centrinės valdžios pastatų savininkai/valdytojai

Centrinės valdžios pastatų savininkai/valdytojai yra laikytini juridiniais asmenimis, kurie nevykdo ekonominės veiklos, tai yra nėra ūkio subjektai valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu.

Įgyvendinant priemonę, siūloma užtikrinti, kad prieš pradėdant įgyvendinti projektą būtų įsitikinta, kad juridinis asmuo nevykdo ekonominės veiklos, kadangi priešingu atveju gali atsirasti valstybės pagalbos rizika.

¹³⁴ Lietuvai nuo 2014-11-01 yra taikomas 0,55 % IBOR. //

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu28bis_en.pdf

Centrinės valdžios pastatuose įsikūrę ir paslaugas teikiantys ūkio subjektai

Centrinės valdžios pastatuose įsikūrę ir paslaugas teikiantys ūkio subjektai laikytini ekonominę veiklą vykdančiais ūkio subjektais valstybės pagalbos taisyklių požiūriu, tai yra daugiabučio namo renovacijos projekto dėka sumažėtų šių asmenų įprastinės veiklos sąnaudų, kas yra laikytina ekonominiu pranašumu, todėl šių asmenų atžvilgiu turi būti atliktas priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas. Išimtimi yra laikytini tie atvejai, kai šiems ūkio subjektams numatyta nuomos kaina nepriklauso nuo patiriamų sąnaudų, kadangi tokiu atveju nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas, tačiau valstybės pagalbos atsiradimo rizika priklauso nuo faktinio priemonės įgyvendinimo poveikio ūkio subjektų veiklai. Labiausiai tikėtina, kad nuomos kaina net ir nagrinėjamu atveju bus peržiūrėta, įgyvendinus projektą, todėl vertinamas bendrasis atvejis, atliekant suderinamumo vertinimą.

Rangos darbus vykdančios ūkio subjektai

Pagal numatomą mechanizmą, rangos darbus vykdančios ūkio subjektai bus parenkami Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, tai yra atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, todėl pagal analogiją taikant Rizikos kapitalo gairių 40 p., valstybės pagalba šiems subjektams nebūtų teikiama, kadangi būtų laikomasi rinkos investuotojo kriterijaus (nesuteikiamas ekonominis pranašumas).

5.2.2.2. Priemonės įgyvendinimo suderinamumo vertinimas

Atlikus mechanizmo klasifikavimą, pripažintina, kad valstybės pagalbos (įskaitant *de minimis* pagalbą, kaip nurodyta 5.1.4. skyriuje) požymius atitinka mechanizmo sąlygos, sudaromos centrinės valdžios pastatuose įsikūrusiems ir paslaugas teikiantiems ūkio subjektams.

Pažymėtina, kad suderinamumo vertinimo rezultatas yra tiesiogiai susietas su mechanizmo įgyvendinimo metu planuojamomis panaudoti finansinėmis priemonėmis.

Centrinės valdžios pastatuose įsikūrę ir paslaugas teikiantys ūkio subjektai

Šiems ūkio subjektams teikiama pagalba atitinka *de minimis* pagalbos sąlygas, jeigu:

- d) pagalbos suteikimo momentu (*de minimis* Reglamento 3 str. 4 d.) nėra nei vieno ūkio subjekto, kuriam būtų taikoma nemokumo procedūra, ir
- e) paskola yra užtikrinta ne mažiau kaip 50 % paskolos vertės užstatu, o paskolos suma neviršija 1 mln. EUR, kai trukmė yra iki penkerių metų (arba 0,5 mln. EUR, kai trukmė yra iki dešimties metų), ir
- f) bendrasis subsidijos ekvivalentas yra apskaičiuotas pagal bazinę palūkanų normą¹³⁵, pridodant reikalingą maržą pagal rizikos lygį, taikytiną pagalbos suteikimo momentu.

Pabrėžtina, kad *de minimis* pagalba yra skaičiuojama ne tik vienam juridiniam asmeniui, bet ir visiems su šiuo juridiniu asmeniu susijusiems asmenims, kaip jie yra suprantami pagal *de minimis* Reglamento 2 str. 2 d.

Kitaip tariant, prieš pasirašant sutartį dėl paskolos suteikimo, būtina įsitikinti, kad:

- c) centrinės valdžios pastate nėra ūkio subjektų, arba

¹³⁵ Lietuvai nuo 2014-11-01 yra taikomas 0,55 % IBOR. // http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu28bis_en.pdf

- d) centrinės valdžios pastate yra ūkio subjektų, kurie atitinka nurodytas *de minimis* sąlygas.

Atsižvelgiant į valstybės pagalbos taisyklių reikalavimus, siūloma nustatyti, kad pagal numatomą įgyvendinti priemonę centrinės valdžios pastatai, kuriuose yra ūkio subjektų, neatitinkančių *de minimis* reikalavimų, nėra tinkami pareiškėjai.

5.2.2.3. Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada

Įvertinus pasirinkto priemonės įgyvendinimo mechanizmo struktūrą, darytinos šios išvados:

- 1) mechanizmo įgyvendinimas nesukelia valstybės pagalbos atsiradimo rizikos, laikantis atitinkamuose skyriuose nurodytų sąlygų, finansavimą suteikiančių viešųjų institucijų, fondo valdytojo, finansinių tarpininkų, centrinės valdžios pastatų savininkų/valdytojų, taip pat rangos darbus vykdančių asmenų atžvilgiu;
- 2) mechanizmo įgyvendinimas sąlygoja *de minimis* pagalbos atsiradimą ūkio subjektų, veikiančių centrinės valdžios pastatuose, jeigu laikomasi apibrėžtų sąlygų.

5.2.3. Gatvių apšvietimo finansinių priemonių vertinimas

Šiame skyriuje nagrinėjama pasirinkta gatvių apšvietimui skirtų finansinių priemonių alternatyva. Analizės apimtis ir eiliškumas atitinka daugiabučių pastatų analizės apimtį ir eiliškumą.

Gatvių apšvietimui, pagal alternatyvų vertinimo rezultatus, yra taikoma garantijų finansinė priemonė, , nesteigiant juridinio asmens statusą turinčio fondo bei numatant privataus investicijų fondo dalyvavimą.

Įgyvendinant priemonę, dalyvauja šie ūkio subjektai:

- 1) fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios bei investiciniame komitete dalyvaujančios viešosios institucijos (Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija);
- 2) fondo valdytojas, kuris vykdo fondo valdymo investicinio komiteto pavedimus, teikia fondo valdymo paslaugas nurodytoms viešosioms institucijoms ir investuotojams, valdydamas fondą, taip pat gaudamas fondo valdymo mokestį;
- 3) privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai;
- 4) ESCO įmonės funkcijas vykdančys ūkio subjektai;
- 5) įgyvendinant priemonę, numatoma galimybė pasitelkti finansinius tarpininkus, kurie vykdytų finansavimo nukreipimo konkretiems projektams funkciją;
- 6) gatvių apšvietimo taškų savininkai/valdytojai;
- 7) komerciniai bankai ar kitos kredito įstaigos;
- 8) rangos darbus vykdančys ūkio subjektai.

5.2.3.1. Priemonės įgyvendinimo mechanizmo klasifikavimas

Finansinės priemonės vertinimas, siekiant nustatyti valstybės pagalbos buvimo požymius, turi būti atliekamas kiekvienos tikslinės grupės atžvilgiu atskirai, kadangi priemonės įgyvendinimo poveikis kiekvienai skirtingai grupei gali būti kitoks.

Fondo steigimui reikalingą finansavimą suteikiančios viešosios institucijos

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija bei Lietuvos Respublikos finansų ministerija, vykdydamos jiems pavestas funkcijas pagal Bendrųjų nuostatų reglamento reikalavimus, taip pat pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo, Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių nuostatas, vykdo tik viešąsias funkcijas, tai yra šios finansinės priemonės kontekste vykdo neekonominę veiklą bei negali būti laikomi ūkio subjektais.

Pabrėžtina, kad šioms viešosioms institucijoms, detalizuojant priemonės aprašymą, negali būti numatytas jokios ekonominės naudos atsiradimas (pvz., sėkmės mokestis, valdymo mokestis, išduotų paskolų palūkanų panaudojimas įstaigos reikmėms, kt.), kadangi tokiu atveju atsirastų valstybės pagalbos atsiradimo rizika.

Fondo valdytojas

Fondo valdytojui taikomas mechanizmas yra tapatus daugiabučių atveju steigiamo fondo valdymo mechanizmui, todėl taikytinos tos pačios sąlygos, kurios yra nurodytos 5.1.2.1. skyriuje

Įvykdžius aukščiau nurodytas sąlygas, laikytina, kad fondo valdytojas nėra valstybės pagalbos gavėjas, kadangi fondo valdytojui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas.

Privatūs instituciniai bei profesionalūs investuotojai

Pagal numatomą mechanizmą, valstybė dalyvaus fondo steigime ir valdyme *parri pasu* principo, tai yra užtikrindama, kad investuotojams nėra suteikiamas ekonominis pranašumas dėl ekonominės veiklos įgyvendinimo. Tokiu atveju, pagal Rizikos kapitalo gairių 31 p., laikytina, kad tokios investicijos atitinka rinkos investuotojo principą bei nepažeidžia valstybės pagalbos teikimo reikalavimų.

Pabrėžtina, kad steigiant investicijų fondą, būtina užtikrinti, kad tiek viešąsias lėšas investuojantis, tiek privatūs investuotojai prisiimtų tokias pačias rizikas, atliktų investicijas tuo pačiu metu bei privačių partnerių investicijos sudarytų ne mažiau, nei 30 % visų investicijų sumos.

Nusprendus taikyti kitokias/papildomas priemones, kurios paskatintų privačių investuotojų aktyvesnę dalyvavimą fondo veikloje, turi būti atliktas papildomas vertinimas valstybės pagalbos požiūriu.

ESCO įmonės funkcijas vykdančios ūkio subjektai

ESCO įmonė, pagal numatomą įgyvendinti mechanizmą, yra atskiras juridinis asmuo, kurio paskirtis yra užtikrinti savalaikį investicijų atlikimą, paimti rinkos sąlygomis paskolą iš kredito įstaigos bei gauti mokėjimus už atliktas investicijas iš gatvių apšvietimo projektą įgyvendinančio juridinio asmens. Taip pat numatoma, kad ESCO įmonė garantiją už paimtą rinkos sąlygomis paskolą, kurios tikslinė paskirtis yra užtikrinti gatvių apšvietimo projekto įgyvendinimą. Kitaip tariant, ESCO įmonė negali gauti naudos iš suteikiamos garantijos, todėl ESCO įmonė negali būti laikoma investuotoju. Kita vertus, ESCO įmonė šiuo atveju atlieka finansinio tarpininko vaidmenį, o už suteikiamas paslaugas gauna valdymo mokesť.

Kitaip tariant, taikytini Rizikos finansų gairių 40 p. (ESCO įmonės parinkimas atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka), 143-145 p. (valdymo mokesčio suma, atitinkanti rinkos situaciją).

Atsižvelgiant į Komisijos pranešimo dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai 2.2 p., turėtų būti akcentuota, kad, nepaisant to, kad garantija yra suteikiama ESCO įmonės paimtai paskolai, visa nauda, susijusi su šios paskolos ir garantijos gavimu, tenka galutiniam naudos gavėjui, kadangi ESCO įmonė atlieka tik finansinio tarpininko vaidmenį.

Įvykdžius aukščiau nurodytas sąlygas, laikytina, kad ESCO įmonė nėra valstybės pagalbos gavėjas, kadangi jai nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas.

Finansiniai tarpininkai

Bendruoju atveju finansinis tarpininkas yra laikytinas pagalbos pervedimo galutiniams naudos gavėjams priemone, todėl pats nėra laikomas valstybės pagalbos gavėju, tačiau turi būti užtikrinta, kad tarpininkui taikomos sąlygos atitiktų rinkos investuotojo kriterijų, tai yra kad finansiniam tarpininkui nebūtų suteikiamas ekonominis pranašumas, kurio jis negautų rinkos sąlygomis.

Finansų tarpininkams, kurie investuoja kartu su viešosiomis lėšomis savo lėšas (ko-investuoja), yra suteikiama galimybė tokiu būdu padidinti savo turtą bei pasiekti didesnę apyvartą, tačiau tai nelaikoma valstybės pagalbos suteikimu pagal Rizikos kapitalo gairių 43 p., jeigu antrinis pagalbos poveikis nėra nukreiptas į iš anksto nustatytus atskirus finansų tarpininkus. Kitaip tariant, priemonės mechanizmas negali būti susijęs su atskirais finansų tarpininkais.

Finansinius tarpininkus parinkus atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, pagal Rizikos finansų gairių 40 p., valstybės pagalba šiems tarpininkams nėra teikiama.

Pabrėžtina, kad teikiant viešosiomis lėšomis užtikrintas garantijas per finansų tarpininką, būtina laikytis Komisijos pranešime dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai reikalavimų, tai yra būtina įsitikinti, kad naudos gavėjas nėra sunkumus patiriantis ūkio subjektas, o garantijos suma neviršija 80 % paskolos vertės.

Taip pat būtina pažymėti šiuos aspektus:

- a) grąžinant paskolos dalis, turi būti peržiūrima ir garantijos suma taip, kad būtų nuolat laikomasi aukščiau nurodyto 80% limito;
- b) garantija turi būti aiškiai susieta su konkrečia paskola ar paskolomis;
- c) pagal garantijos sąlygas, valstybei negali būti priskirta pirmojo praradimo riziką, pagal kurią pirmieji netekimai, jeigu negražinama paskola, atitektų valstybei;
- d) garantijos įmoka turi atitikti rinkos sąlygas, tai yra nustatoma atsižvelgiant į paskolos trukmę, skolininko finansinę situaciją, užstato dydį ir kitus ekonominius veiksnius. Kitaip tariant, vieningos garantijos įmokos nustatymas visoms paskoloms, kurios yra išduodamos pagal įgyvendinamą finansinę priemonę, pažeis valstybės pagalbos teikimo reikalavimus;
- e) vykdant garantijų schemą, turi būti tinkamai atsižvelgta į palūkanų normą, nesusijusią su priimama rizika¹³⁶.

Gatvių apšvietimo taškų savininkai/valdytojai

Gatvių apšvietimo taškų savininkai/valdytojai yra laikytini juridiniais asmenimis, kurie nevykdo ekonominės veiklos, tai yra nėra ūkio subjektai valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu.

Įgyvendinant priemonę, siūloma užtikrinti, kad prieš pradėdant įgyvendinti projektą būtų įsitikinta, kad juridinis asmuo nevykdo ekonominės veiklos, kadangi priešingu atveju gali atsirasti valstybės pagalbos teikimo rizika.

Komerciniai bankai ar kitos kredito įstaigos

Pagal numatomą įgyvendinti mechanizmą, kredito įstaigos dalyvaus finansinės priemonės įgyvendinime, teikiant paskolas rinkos sąlygomis galutiniams naudos gavėjams (gatvių apšvietimo taškų savininkams/valdytojams) arba ESCO įmonei, kuri perteikia naudą galutiniam gavėjui.

Jeigu yra laikomasi aukščiau nurodytų garantijos suteikimo ir įmokų nustatymo sąlygų, skolintojams neatsiranda nauda dėl finansinės priemonės įgyvendinimo, todėl nėra suteikiamas ir ekonominis pranašumas.

¹³⁶ Komisijos pranešimo dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai 3.4 p. f) p.

Rangos darbus vykdančios ūkio subjektai

Pagal numatomą mechanizmą, rangos darbus vykdančios ūkio subjektai bus parenkami Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, tai yra atvira, skaidria, nediskriminacine ir objektyvia tvarka, todėl pagal analogiją taikant Rizikos kapitalo gairių 40 p., valstybės pagalba šiems subjektams nebūtų teikiama, kadangi būtų laikomasi rinkos investuotojo kriterijaus (nesuteikiamas ekonominis pranašumas).

5.2.3.2. Priemonės įgyvendinimo vertinimo išvada

Įvertinus pasirinkto priemonės įgyvendinimo mechanizmo struktūrą, darytina išvada, kad mechanizmo įgyvendinimas nesukelia valstybės pagalbos atsiradimo rizikos, laikantis atitinkamuose skyriuose nurodytų sąlygų, visų tikslinių grupių, dalyvaujančių finansinės priemonės įgyvendinime atžvilgiu.

6. Finansinių priemonių patirtis Lietuvoje ir kitose šalyse

Šioje ex ante vertinimo dalyje apžvelgiama finansinių priemonių įgyvendinimo patirtis orientuojantis į finansines priemones, finansuojančias projektus energijos efektyvumo/atsinaujinančių energijos išteklių sektoriuose, remiantis informacijos šaltiniais, kurie nurodyti 2014-2020 m. periodo finansinių priemonių ex ante vertinimo metodikoje, ir kitais šaltiniais. Apžvalga parengta sukauptą patirtį identifikavus per šias priemones: atliktus interviu¹³⁷, atliktas tris atvejo studijas: JESSICA KF Lietuvoje, Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondo Bulgarijoje ir Londono energetinio efektyvumo fondo Jungtinėje Karalystėje.

6.1. Finansinių priemonių identifikavimas

Pateikta informacija remiasi suvestine DG REGIO informacija apie finansinių priemonių įgyvendinimą, kurią vadovaujančiosios institucijos Europos Komisijai teikė pagal 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) N. 1260/1999, 67(2)(j) straipsnį. Šiuo metu viešai prieinama yra 2013 m. rugsėjo 19 d. ataskaita, kurioje pateikiami duomenys apie situaciją 2012 m. gruodžio 31 d.¹³⁸

2012 m. gruodžio 31 d. ES veikė 940 finansinių priemonių, finansuojamų struktūrinių fondų lėšomis (tarp kurių buvo 70 kontroliuojančiųjų fondų). 92 proc. šių priemonių skirta finansuoti įmones, 6 proc. miestų plėtrą ir mažiau nei 2 proc. – energijos efektyvumą/atsinaujinančius energijos išteklius. Finansinės priemonės finansuojamos iš 175 veiksmų programų 25 valstybėse narėse (finansinės priemonės nebuvo įgyvendinamos Airijoje ir Liuksemburge). 389 finansinės priemonės buvo įgyvendinamos tiesiogiai (t. y. be kontroliuojančiųjų fondų), o 481 – per 70 kontroliuojančiųjų fondų.

Informacija apie finansinių priemonių įgyvendinimo finansinę pažangą 2012 m. gruodžio 31 d. pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 132. Finansinių priemonių įgyvendinimo finansinė pažanga.

Bendri išpareigojimai pagal finansinius susitarimus (mln. €)	Iš veiksmų programų finansinėms priemonėms pervestos lėšos (mln. €)	Finansų priemonės, įgyvendinamos per kontroliuojančiuosius fondus		Lėšos pervestos tiesiogiai įgyvendinamoms finansinėms priemonėms (mln. €)	Lėšos skirtos galutiniam naudoms gavėjams (mln. €)
		Kontroliuojantiesiems fondams sumokėtos lėšos (mln. €)	Kontroliuojančiųjų fondų lėšos pervestos finansiniams tarpininkams (mln. €)		
17 545,09	12 558,23	5957,16	2812,20	6601,07	4684,33

Šaltinis: DG REGIO informacija apie finansinių priemonių įgyvendinimą

Prie finansinių priemonių įgyvendinimo 17-oje valstybių narių buvo prisidedama papildomais viešais/privačiais ištekliais (2485,4 mln. € arba papildomai 25 proc. prie veiksmų programų indėlio). Finansavimas buvo skirtas daugiau nei 192 000 galutinių naudoms gavėjų.

¹³⁷ Atlikti interviu su G. Tautkute, Būsto energijos taupymo agentūros direktoriaus pavaduotoja; J. Bumelyte, Europos investicijų banko atstove Lietuvoje; I. Kiškiu, LR Aplinkos ministerijos Europos Sąjungos paramos administravimo departamento direktoriumi.

¹³⁸ DG REGIO Summary of data on the progress made in financing and implementing financial engineering instruments reported by the managing authorities in accordance with Article 67(2)(j) of Council Regulation (EC) No 1083/2006 Programming period 2007-2013 Situation as at 31 December 2012, 19/09/2013 COCOF_13-0093-00-EN

Atsižvelgiant į tai, jog ex ante vertinimas skirtas investicijų į energijos efektyvumą sektoriaus analizei, toliau apžvelgiama tik miestų plėtra¹³⁹ ir energijos efektyvumą/atsinaujinančius energijos išteklius finansuojančių priemonių statistika.

Miestų plėtra: 2007-2012 m. laikotarpiu veiksnių programų lėšomis buvo finansuojamos 56 finansinės priemonės, skirtos miestų plėtrai vienuolikoje valstybių¹⁴⁰.

2012 m. pabaigoje kontroliuojantieji fondai finansų tarpininkams buvo pervedę pusę iš vadovaujančiųjų institucijų gautų lėšų (789,9 mln. €). Likusios lėšos – 727,6 mln. € tuo metu dar buvo kontroliuojančiųjų fondų lygyje. 124,4 mln. € lėšų buvo pervesta tiesiogiai įgyvendinamoms finansinėms priemonėms.

Energijos efektyvumas/atsinaujinantys energijos ištekliai: energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektai kaip atskira finansavimo per finansines priemones sritis išskirta 2010 m. patvirtintu reglamentu (ES) 539/2010¹⁴¹ ¹⁴². Iki tol šios srities projektai buvo finansuojami kaip miestų plėtros projektai, pvz., Lietuvos JESSICA KF, kurio lėšomis finansuoti energijos efektyvumo projektai daugiabučiuose namuose.

Iš viso iki 2012 m. pabaigos buvo įsteigta 20 finansinių priemonių¹⁴³. 12 iš jų įsteigta be kontroliuojančiųjų fondų. Kontroliuojančiuosius fondus steigė Čekija, Graikija, Italija ir Nyderlandai.

Lentelė 133. Energijos efektyvumo/atsinaujinančių energijos išteklių projektus finansuojančios finansinės priemonės

Valstybė	Finansinės priemonės (vnt.) (iš viso)	Kontroliuojantieji fondai (vnt.)	Finansinės priemonės įgyvendinamos per kontroliuojančiųjų fondą (vnt.) (finansų tarpininkai)	Tiesiogiai įgyvendinamos finansinės priemonės (vnt.)
1 Bulgarija	1	0	0	1
2 Čekija	1	1	0	0
3 Danija	2	0	0	2
4 Estija	1	0	0	1
5 Graikija	2	1	1	0
6 Italija	6	2	2	2
7 Nyderlandai	1	0	1	0
8 Jungtinė Karalystė	6	0	0	6
Iš viso:	20	4	4	12

Šaltinis: Europos Komisijos informacija apie finansinių priemonių įgyvendinimą¹⁴⁴

¹³⁹ Energijos efektyvumą/atsinaujinančius energijos išteklius finansuojančios priemonės kaip atskira grupė išskirtos tik 2010 m.

¹⁴⁰ 2012 m. įsteigta 10 naujų finansinių priemonių.

¹⁴¹ 2010 m. birželio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 539/2010 keičiantis Tarybos reglamentą Nr. 1083/2006 (OL 2010 L 158, p. 1).

¹⁴² Financial Instruments: A Stock-taking Exercise in Preparation for the 2014-2020 Programming Period Study, EIB, 2013

¹⁴³ Penki per 2012 metus

¹⁴⁴ European Commission, Summary of data on the progress made in financing and implementing financial engineering instruments co-financed by Structural Funds, Programming period 2007-2013 Situation as at 31 December 2012, September 2013

Žemiau esančioje lentelėje pateikiama informacija apie energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektus finansuojamus per finansinių priemonių įgyvendinimą pagal siūlomų produktų tipus ir išmokėtas lėšas.

Lentelė 134. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų finansavimas pagal siūlomų produktų tipus ir išmokėtas lėšas.

Produkto tipas	Vienetai	Išmokėtos veiksmų programų lėšos (mln. €)
Paskolos	13 392	86,4
Garantijos	0	0
Nuosavas/rizikos kapitalas	N.A.	2,9
Kiti produktai	N.A.	0,3
Iš viso:	13 392	89,6

Šaltinis: ex ante vertinimo metodologijos IV dalies informacija

89,6 mln. € pasiekė galutinius naudos gavėjus. Suteiktos 13.392 paskolos. Vidutiniškai vienai paskolai teko 100 tūkst. €.

Apibendrinimas:

- lyginant su įmonėms skirtomis finansinėmis priemonėmis, energijos efektyvumo/miestų plėtros priemonių buvo įgyvendinta ženkliai mažiau (8 proc.). Viena iš priežasčių yra ta, jog tarp naudos gavėjų dominuoja viešojo sektoriaus institucijos. Paskolos ar kitokie finansiniai produktai yra labiau įprasti verslui, be to, miestų plėtros/energijos efektyvumo/atsinaujinančius energijos išteklių projektai yra labiau kompleksiški ir/ar didesni. Atitinkamai sukaupta finansinių priemonių įgyvendinimo patirtis šiuose sektoriuose yra ne tokia didelė kaip JEREMIE iniciatyvoje;
- miestų plėtros/energijos efektyvumo/atsinaujinančių energijos išteklių finansinės priemonės ne tik skaičiumi, tačiau ir įgyvendinimo pažanga atsilieka nuo verslui skirtų finansinių priemonių. Tai nulemta dėl jau minėtų priežasčių – poreikio viešajam sektoriui persiorientuoti nuo subsidijų prie kitokio tipo finansinių priemonių, projektų kompleksškumo ir/ar dydžio;
- nepaisant to, finansinių priemonių skaičius šiuose sektoriuose auga, viešojo sektoriaus atstovai mato potencialą grįžtamose finansinėse priemonėse ir jau yra sėkmingų tokio tipo finansinių priemonių įgyvendinimo pavyzdžių. Vienas jų yra Lietuvoje įgyvendinamas JESSICA KF;
- dominuoja smulkūs projektai (apie 100.000 eurų);
- 2007-2013 m. periodu energijos efektyvumo/atsinaujinančių energijos išteklių priemonės dažniausiai steigiamos be kontroliuojančiųjų fondų. Iki tol šios srities projektai buvo finansuojami kaip miestų plėtros projektai, pvz., Lietuvos JESSICA KF, kurio lėšomis finansuoti energijos efektyvumo projektai daugiabučiuose namuose;
- 2012 m. pabaigos duomenimis aptariamuose sektoriuose buvo siūlomos lengvatinės paskolos ir investicijos į kapitalą. Paskolos yra patraukliausi finansiniai produktai būsto projektams, nes yra tinkamos projektams, turintiems gana ilgą atsipirkimo laiką ir mažas kapitalo sąnaudas bei atitinka būsto projektų rizikos lygį ir tikėtiną grąžą.

6.2. Įgyta patirtis bei atvejų studijos

Identifikuojant finansinių priemonių patirtį buvo išanalizuoti 2014-2020 m. periodo finansinių priemonių ex ante vertinimo metodikoje rekomenduojami pagrindiniai informacijos šaltiniai, taip pat kiti šaltiniai, nagrinėjantys energijos efektyvumo priemonių įgyvendinimo patirtį 2007-2013 m. periodu, atlikti interviu su atsakingų institucijų darbuotojais.

Identifikuojant išmoktas pamokas buvo išanalizuota:

- Europos Audito Rūmų 2012 m. specialioji ataskaita Nr. 2 „Iš ERPF bendrai finansuoto MVĮ skirtos finansinės priemonės“¹⁴⁵;
- DG REGIO 2013 m. rugsėjo 19 d. metinė ataskaita apie finansinių priemonių įgyvendinimo pažangą, kurioje pateikiami duomenys apie situaciją 2012 m. gruodžio 31 d.;
- audito ataskaitos: Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaita „Daugiabučių namų atnaujinimas (modernizavimas)“, 2010 m. rugsėjo 10 d., Nr. VA-P-20-1-14, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė Valstybinio audito ataskaita „Dėl veiksmų programų, įgyvendinančių Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją Konvergencijos tikslui įgyvendinti, valdymo ir kontrolės sistemos veikimo bei Europos Komisijai 2011 metais deklaruotų išlaidų (metinė kontrolės ataskaita pagal reglamento (EB) Nr. 1083/2006 62 str.), 2012 m. gruodžio 20 d. Nr. FA-P-80-1-62;
- taip pat kiti dokumentai/studijos, pvz., Europos Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Finansinių priemonių panaudojimas įgyvendinant Sanglaudos politiką“ Briuselis, 27.2.2012 SWD(2012) 36 galutinis¹⁴⁶; Europos Komisijos, EIB ir CEB ataskaita „JESSICA įgyvendinimo finansinis valdymas, garantijų priemonių projektavimas“, 2013 m. liepa¹⁴⁷; EIB apžvalga „Energijos sektoriaus miestų plėtros fondai“, 2012 m. gruodis¹⁴⁸; Europos Komisijos, EIB ir CEB ataskaita „JESSICA iniciatyva būsto sektoriuje“, 2013 m. birželis¹⁴⁹ ir t. t.

Aktualios pamokos sugrupuotos pagal finansinių priemonių įgyvendinimo ciklą. Žemiau pateikiami apibendrinti analizės rezultatai.

Finansinių priemonių patirtis pagal įgyvendinimo ciklą

Vizijos ir tikslų nustatymas

Kuriant finansines priemones svarbu užtikrinti, jog priemonės vizija ir tikslai atitiktų regiono/tikslinės teritorijos strateginiuose dokumentuose apibrėžtus tikslus ir prisidėtų prie jų įgyvendinimo. Tikslai turi būti savalaikiai, konkretūs ir pasiekiami.

Sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo (ESCO)

ESCO turi potencialą tapti standartizuotu ir plačiai naudojamu miestų energijos efektyvumo projektu įgyvendinimo modeliu.

Remiantis Vokietijos gerąja patirtimi¹⁵⁰, institucijos, norėdamos skatinti ESCO, turėtų visų pirma pasirūpinti parama šiai koncepcijai aukščiausiu politiniu lygiu, taip pat stabilios teisinės bazės sukūrimu, nustatyti patikimų ESCO įmonių sąrašą, išanalizuoti pastatų/projektų grupavimo

¹⁴⁵ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/cont/dv/ecasr22012/_ecasr22012_en.pdf

¹⁴⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/financial/financial_instruments_2012_en.pdf

¹⁴⁷ http://www.eib.org/attachments/documents/jessica_fg_final_report_en.pdf

¹⁴⁸ http://www.eib.org/attachments/documents/jessica_energy_focused_udf_final_report_en.pdf

¹⁴⁹ http://www.eib.org/attachments/documents/jessica_housing_study_final_report_en.pdf

¹⁵⁰ Berlin Energy Saving Partnership model (<http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/klimaschutz/>)

galimybes, leisti ESCO būti miestų plėtros fondų finansavimo galutiniais naudos gavėjais, užtikrinti tinkamą techninę pagalbą ir pasiūlyti standartizuotas dokumentų formas.

Struktūra

2007-2013 m. periodu miestų plėtros fondai, kurie finansavo gyvenamųjų namų sektorių, buvo daugiausiai įsteigti kaip esamos finansų įstaigos ar banko atskiras finansinis padalinys. Ši organizacinė struktūra turi savo privalumų investuojant į atskirus būstus, kadangi finansinis tarpininkas gali pasinaudoti savo klientų duomenų baze. Vienas iš paskolų rizikos perkėlimo vietinėms finansų institucijoms privalumų yra tai, kad finansinės institucijos turi informaciją apie paskolos gavėjų kredito istoriją ir gali geriau įvertinti paskolų teikimo jiems riziką ir grąžą.

Tuo tarpu, kai kalbama apie socialinio būsto projektus, tinkamesnis galėtų būti atskiro juridinio asmens steigimas (pvz., specialaus būsto fondo), kadangi skiriasi galutiniai naudos gavėjai, susijusios rizikos ir investicijų grąža. Socialinio būsto projektuose paprastai dalyvauja didesnis būstų skaičius, paskolą ima ir grąžina vietos savivaldos institucijos arba socialinio būsto organizacijos. Socialinio būsto projektų rizika yra mažesnė, kadangi savivaldos institucijos arba socialinio būsto organizacijos paprastai turi aukštą kredito reitingą. Specialus fondas investuoja, pritraukia ir koordinuoja finansavimą iš įvairių šaltinių, veikia kaip tarpininkas tarp suinteresuotų šalių ir gali greitai pasiekti būtina techninę ekspertizę įgyvendinant didelės apimties projektus. Analogiški principai taikomi ir kitoms energijos efektyvumo sektoriaus sritims.

Modeliams, kurie daugiausiai skirti finansuoti energijos efektyvumo priemonės individualiuose gyvenamuosiuose namuose arba daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose, rekomenduojama struktūra, kurioje kontroliuojantysis fondas finansiniams tarpininkams suteikia finansavimą kaip kredito liniją arba skolos finansinę priemonę.

Ilgai trunkantis steigimo procesas

Finansinės priemonės reikalauja didesnių laiko sąnaudų jas sukurti ir yra labiau kompleksinės lyginant su subsidijų mechanizmais arba privačiais investiciniais fondais, kuriuose nėra naudojamos viešojo sektoriaus lėšos. Tai yra dar labiau aktualu, kai teisinė aplinka yra sudėtinga, o priemonės naujos suinteresuotoms šalims.

Procesas nuo paraiškos pateikimo iki miestų plėtros fondo veiklos pradžios gali trukti net iki trejų metų. Tai gali būti nulemta įvairių priežasčių, pvz., ilgai trukęs ekspertų samdomų miestų plėtros fondų valdytojų atrankai paraiškų vertinimas, ilga procedūra dėl pateiktų pasiūlymų skaičiaus, dokumentų, dėl kurių buvo deramasi, kompleksiskumas ir pan. Taip pat ilgai trunka atitiktis struktūrinių fondų reikalavimams ir valstybės pagalbos taisyklėms užtikrinimas.

Taip pat konkrečių projektų lygiu parengti miestų plėtros projektus paprastai trunka ilgiau nei kitus projektus, o projektų grupavimas, kuris vykdomas, kad būtų užtikrinama pakankama finansinė grąža, gali būti iššūkis. Tačiau ilgas finansinių priemonių kūrimo procesas didina lėšų grąžinimo į ES biudžetą tikimybę.

Patirties stoka

2007-2013 m. periodu viešasis sektorius neturėjo darbo su finansinėmis priemonėmis patirties, todėl reikėjo skubiai mokytis ir prisitaikyti prie pokyčių. Žinių apie finansines priemones viešajame sektoriuje trūkumas ir tokių priemonių traktavimas kaip konkuruojančių su subsidijomis, kurios yra mažiau kompleksiškos, produktų, slopino paklausą, net jei projektai buvo tinkami finansuoti per finansines priemones.

Platus suinteresuotų šalių įtraukimas

Teigiamai vertinamos atsakingų institucijų pastangos įtraukti kuo platesnį suinteresuotųjų institucijų ratą (viešąjį sektorių, nevyriausybinės organizacijas, verslą ir privačius asmenis) į visus finansinių priemonių kūrimo ir įgyvendinimo etapus ir lygius.

Bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis yra ypač svarbus tiems miestų plėtros fondams, kurie apima keletą savivaldybių/regionų, kadangi dalyvaujančių šalių politinis įsipareigojimas ir finansinis dalyvavimas dažnai yra būtinas siekiant užtikrinti projektų srautą ir sėkmingai įgyvendinti projektus.

Tiesa, platus suinteresuotųjų šalių įtraukimas gali sukelti ir tam tikrų problemų, pvz., ilgai trunkančias derybas dėl didelio dalyvių skaičiaus ir struktūros kompleksiško ir pan. Taip pat gali kilti ir valdymo funkcijų ir atsakomybių pasiskirstymo klausimai tarp nacionalinio ir regioninio lygių, nacionalinių institucijų ir tarptautinių finansinių institucijų ir pan.

Finansinių produktų parinkimas

Bendruoju atveju mažo rizikingumo projektams, turintiems stabilų (netgi jei ji maža) grąžą, labiausiai tinka paskoliniai produktai. Jei rinkos palūkanų norma yra tinkama, miestų plėtros fondų valdytojais gali pritraukti investicijų iš privačių bankų ar investicinių fondų.

Labiau rizikingiems projektams, kuriems reikalingos didesnės investicijos, tačiau taip pat turintiems didesnės grąžos potencialą, gali būti svarstoma kapitalo investicijų galimybė. Tokiais atvejais fondo valdytojas galėtų bandyti pritraukti finansavimą iš rizikos kapitalo fondų ar kitų privataus kapitalo šaltinių.

Aukštos rizikos projektų, kurie greičiausiai negeneruos didelės grąžos, pvz., energijos sistemų decentralizacijos projektai, atveju šalia finansinių priemonių gali būti svarstoma ESI fondų arba kitų šaltinių subsidijų galimybė.

Įvertinus esamų fondų patirtį finansuojant renovacijos projektus, panašu, jog paskolos yra vienas iš tinkamiausių finansinių produktų, atsižvelgiant į palyginti ilgą projektų atsipirkimo laikotarpį, mažas sąnaudas, rizikos lygį ir tokių projektų grąžą.

Garantijos gali būti naudojamos būsto projektams, kad projektų plėtotojai (ypač mažos organizacijos), pavyzdžiui, namų asociacijos, ESCO turėtų galimybę gauti paskolas iš finansinių institucijų.

Be to, prieš kuriant finansines priemones būtina atsakingai įsivertinti energijos efektyvumo projektų paklausą, pvz., fondai, veikiantys regioniniu lygiu, gali būti nepajėgūs pritraukti reikiamą kritinę projektų masę, dėl ko intervencijos poveikis bus išsklaidytas ir bus patiriamos didesnės administravimo išlaidos.

Taip pat svarbu, kad dar prieš kuriant finansinius produktus būtų įvertintas kitų projektų ir programų, kurios yra finansuojamos iš struktūrinių fondų ir kitų šaltinių, mastas ir intervencijos sritys.

Galutiniai naudos gavėjai

Patirtis rodo, jog praktiškai neįmanoma sudaryti galutinių naudos gavėjų, kuriems turėtų būti skirtos energijos efektyvumą finansuojančios finansinės priemonės, galutinio sąrašo. Tai priklauso nuo konkretaus finansinio produkto tinkamų finansuoti tikslų ir intervencijos sričių. Prieš apibrėždamas galutinius naudos gavėjus, atsakingos institucijos turi įvertinti visas grupes, kurioms skiriamas finansavimas galėtų būtų aktualus.

Lankstumas

Finansinėms priemonėms svarbus lankstumas. 2007-2013 m. periodu maždaug 50 proc. atvejų steigiant finansines priemones buvo nukrypta nuo vertinimo studijos rekomendacijų, nubrėžtų planavimo etape.

Trečdaliu atvejų tai įvyko dėl politinės situacijos pokyčių, pokyčių vertinant finansinę riziką, techninių aspektų arba administracinių gebėjimų stokos. 66 proc. situacijų strategijos pakeitimai buvo sukelti paklausos pokyčių, atsiradusių dėl ekonominės ir finansinės krizės. Daugumoje atvejų (66 proc.), rinkos sąlygų pokyčiai paskatino naujų produktų diegimą.

Pažymėtina, kad 2007-2013 m. periodu atliktų vertinimų kokybė ne visais atvejais atitiko keliamus lūkesčius. Kai kurios finansinės priemonės patyrė sunkumus įgyvendinant investavimo strategiją, kuri buvo orientuota į siaurą tikslinę grupę, ypač jei kartu buvo taikomi ir geografiniai apribojimai. Todėl atsakingos institucijos turi nuolat sekti finansinių priemonių įgyvendinimo efektyvumą ir lanksčiai reaguoti pasikeitus rinkos poreikiams.

Privačių partnerių pritraukimas

Viena iš pagrindinių problemų, kilusių 2007-2013 m. periodu, buvo privataus sektoriaus pritraukimas dalyvauti finansinėse priemonėse.

Energijos efektyvumo projektai privataus sektoriaus vis dar yra vertinami skeptiškai, kadangi šie projektai yra kompleksiški, sunkiai apskaičiuojamas jų pelningumas ir sudėtinga juos kokybiškai įgyvendinti. Situaciją galima pakeisti tik su viešojo sektoriaus pagalba, lyderyste ir finansavimu. Daug pastangų reikia siekiant įtikinti privataus sektoriaus investuotojus, jog fondo lėšos bus investuojamos pagal privataus sektoriaus principus, ypač kalbant apie greitį ir investavimo sprendimų pobūdį. Remiantis gerąja praktika rekomenduojama, jog miesto plėtros fondo arba konkretaus projekto lygiu būtų bent minimalus privačių lėšų indėlis. Lietuvoje iki šiol nebuvo reikalavimo finansiniams tarpininkams investuoti privačias lėšas, tačiau 2014-2020 m. periodu tai yra labai siektina.

Dalies rizikų perdavimas viešajam sektoriui galėtų paskatinti privačius investuotojus aktyviau investuoti į projektus, kurie nėra patrauklūs be viešojo sektoriaus įsikišimo. Išskirtinės sąlygos yra svarbus veiksnys norint pritraukti privačius investuotojus investuoti kartu su viešosiomis lėšomis didelės rizikos/mažos grąžos srityse siekiant viešosios politikos tikslų. Tiesa, svarbu, jog privatiems investuotojams nebūtų sudarytos išskirtinės sąlygos, kurios pažeistų valstybės pagalbos taisyklių nuostatas.

Techninė pagalba

Techninė pagalba nurodoma kaip vienas svarbiausių energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų sėkmės elementų.

Egzistuoja keli techninės pagalbos teikimo modeliai. Šiuo metu daugumoje miestų plėtros fondų techninė pagalba teikiama išorės institucijų (pvz., BETA Lietuvoje), kadangi miestų plėtros fondų valdytojų funkcijos yra patikėtos komerciniams bankams, kurie neturi reikiamų vidinių techninių išteklių ir pakankamai patirties užtikrinti techninę pagalbą. Tačiau techninę pagalbą taip pat gali teikti institucijos/organizacijos, kurios dalyvauja miestų plėtros fondą valdančiame konsorciume (pvz., „Arup“ LEEF atveju) arba miestų plėtros fondų valdytojai, kurie turi pakankamus techninius išteklius.

Nebūtinai viena institucija turi būti atsakinga už techninės pagalbos teikimą visuose lygiuose. Atsakingos institucijos turėtų aktyviai bendradarbiauti su nacionalinėmis energetikos agentūromis, nepriklausomomis akredituotomis energijos auditorių įmonėmis, vietiniais konsultantais ir kitomis institucijomis ir organizacijomis, kurios galėtų padėti užtikrinti reikalingą techninę paramą finansiniams tarpininkams ir galutiniams naudos gavėjams. Atsižvelgiant į konkrečią situaciją,

funkcijos turėtų būti priskirtos institucijoms ir organizacijoms pagal jų kompetencijos sritis ir išteklius.

JESSICA KF 3-iojo kvietimo finansiniams tarpininkams atrinkti reikalavimuose buvo nustatytas techninės pagalbos teikimas projektams (t.y. aukštosioms mokykloms ar profesinio mokymo įstaigoms). Kadangi techninės pagalbos teikimas šiems projektams apėmė tokias veiklas, kurios nėra tipinės komercinio banko veiklos (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų priežiūra, dokumentacijos parengimas, statybų priežiūra), komerciniai bankai, dalyvavę finansinio tarpininko atrankoje pagal 3-įjį kvietimą, nebuvo suinteresuoti teikti techninę pagalbą projektams ir prisiimti papildomų funkcijų. Atsižvelgiant į tai, po ilgų derybų su komerciniais bankais finansavimo sutartis buvo pasirašyta su VIPA, kuri kaip valstybės įsteigta finansų įstaiga buvo suinteresuota ir pajėgi užtikrinti techninės pagalbos teikimą.

Įvertinus 2007-2013 m. periodo patirtį galima teigti, jog techninės pagalbos poreikis išlieka aktualus visuose įgyvendinimo ciklo etapuose (tiek finansinių priemonių, tiek konkrečių projektų lygiu), nuo inicijavimo iki užbaigimo ir tolimesnės stebėsenos.

Žmogiškųjų išteklių gebėjimų stiprinimas buvo aktualus visoms finansinių priemonių įgyvendinime dalyvaujančioms šalims, įskaitant nacionalines valdžios institucijas, vadovaujančias institucijas, konkrečių projektų rengėjus ir t. t. Pavyzdžiui, dalis projektų buvo nepakankamai išbaigti todėl, kad savivaldybės neturėjo pakankamų gebėjimų paruošti tinkamus projektus ir užtikrinti, kad būtų pasirengta investicijoms. Žinių stoka galėtų būti sprendžiama organizuojant atsakingų institucijų darbuotojų mokymus ir informacijos jų tarpe sklaidą.

Techninei pagalbai teikti gali būti pasinaudojama ELENA ištekliais arba ESI fondų lėšomis.

Viešinimo veiklos

Nuo tinkamai parinktų ir įgyvendintų rinkodaros ir viešinimo veiklų ženkliai priklauso konkrečios finansinės priemonės įgyvendinimo sėkmė. Tinkama viešinimo kampanija padeda užtikrinti projektų vykdytojų pasitikėjimą, informacijos sklaidą, gerosios praktikos pavyzdžių viešinimą, todėl generuojamas stabilus projektų srautas. Viešinimo veiklos ypač svarbios tiems miestų plėtros fondams, kurie investuoja į energijos efektyvumą būstuose, kadangi jų tikslinė grupė yra labai plati ir sėkmė didžiąja dalimi priklauso nuo pritrauktų klientų skaičiaus.

Rekomenduojama praktika, kai fondų valdytojai skirtingiems finansiniams produktams kuria skirtingus prekės ženklus ir taiko strategijas, kurios labiausiai atitinka konkrečių produktų turinį.

Stebėseną

Finansinių priemonių įgyvendinimo stebėseną yra sudėtingas procesas, reikalaujantis apgalvoto rodiklių, kurie geriausiai iliustruotų fondo teikiamą naudą, pasirinkimo.

2007-2013 m. periodu ESI fondų programose trūko rodiklių, kurie būtų tinkami finansinių priemonių stebėsenai, nebuvo takoskyros tarp finansinių priemonių ir subsidijų rodiklių.

Energijos efektyvumo projektuose stebėsenos sistema rodiklių pagalba turėtų leisti įvertinti projekto techninę pažangą, energijos sutaupymus po projekto įgyvendinimo bei finansinę finansinių priemonės veiklos pažangą. Visose grupėse svarbu nustatyti pradines identifikuotų rodiklių reikšmes.

Geroji praktika identifikuoja platesnio socialinio ir ekonominio poveikio matavimo rodiklius, pavyzdžiui, sumažinto degalų skurdo¹⁵¹ arba sukurtų darbo vietų skaičiaus ir pan. kurie įtraukiami į miestų plėtros fondų veiklos stebėsenos sistemą. Kita vertus, tokie rodikliai ne visada yra matuojami

---

¹⁵¹ angl. fuel poverty

regionų lygiu, todėl jų sekimas gali pareikalauti papildomų finansinių išteklių, o tokių rodiklių vertinimas sudėtingas.

Rekomenduotina praktika yra fondų valdytojų vykdoma kokybės kontrolės peržiūra, atsižvelgiant į bendrus projekto stebėsenos ir vertinimo procesus, pavyzdžiui, užtikrinant, kad įgyvendinamo projekto išlaidos atitiks prognozes, o darbai atitiks kokybės reikalavimus.

Energijos efektyvumo didinimo projektuose, taip pat turėtų būti įvertintas ir stebėsenos finansinei priemonei baigus aktyvios veiklos etapą poreikis.

Kiti aspektai

Skaidrumas yra svarbus finansinių priemonių veiklos elementas, pvz., aiškūs investavimo kriterijai, pagrįstas administravimo mokestis ir pan.

Rekomenduotina praktika yra finansuojamų projektų kompleksinis planavimas ir lankstumas, pavyzdžiui, sporto infrastruktūros kaip integralios miesto plėtros plano dalies įtraukimas. Pažymėtina, jog įgyvendinant finansines priemones pastebimas poreikis didesniai lankstumui perkeliant lėšas tarp skirtingų finansinės priemonių.

Atvejo studijos

Identifikuojant aktualias išmoktas pamokas taip pat buvo atlikta išsami trijų atvejų studijų analizė. Analizei buvo pasirinkti JESSICA KF Lietuvoje, Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondas Bulgarijoje (EERSF) ir Londono energetinio efektyvumo fondas Jungtinėje Karalystėje (LEEF).

Analizė atlikta pagal 2014-2020 m. periodo finansinių priemonių ex ante vertinimo metodikoje rekomenduojamą struktūrą, t. y. valstybės/regiono ekonominis ir politinis kontekstas, finansinės priemonės tikslai, tikslinė rinka, pateikiamas išsamus finansinio produkto aprašymas (finansinio produkto tipas, finansinio produkto sąlygos, tinkami galutiniai naudos gavėjai, įgyvendinančios institucijos, organizacinė finansinės priemonės struktūra, privatiems investuotojams taikomos lengvatos/paskatos, rezultatai), finansinės priemonės indėlis į veiksmų programos tikslų pasiekimą, sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai, problemos, su kuriomis susidurta, didesnio rizikingumo aspektai ir pasiūlymai. Ši informacija pateikiama 3-6 prieduose.

JESSICA KF Lietuvoje pasirinktas todėl, kad 2014-2020 m. periodo finansinės priemonės neišvengiamai pasinaudos dalimi šio fondo sukauptos patirties. Taip pat, JESSICA KF Lietuvoje pavyzdys naudingas dėl specifinių teisinės ir socialinės aplinkos aspektų, kurių nebūtų galima identifikuoti analizuojant kitų valstybių patirtį.

EERSF yra įdomus dėl ESCO teikiamų garantijų bei dėl pamokų, kurias galima išmokti iš priemonių, finansuojamų be struktūrinių fondų pagalbos. Kita priežastis yra ta, jog nepaisant to, kad egzistuoja energijos sektoriuje veikiantys miestų plėtros fondai, fondų, kuriuose jau įgyvendinami projektai, skaičius yra ribotas. Dar mažiau yra fondų ir įgyvendinimo modelių, kurie pasiteisino įgyvendinant energijos efektyvumo sektoriaus projektus ir turėjo realų poveikį diegiant energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių sprendimus siekiant tvarios miestų plėtros.

LEEF pasirinktas todėl, kad Jungtinė Karalystė turi bene daugiausiai finansinių priemonių, finansuojamų struktūrinių fondų lėšomis, įgyvendinimo patirties. Priemonės buvo pradėtos įgyvendinti 2000-2006 m. laikotarpiu Škotijoje, Šiaurės Airijoje, Anglijoje ir Velse. Vien Anglijoje ir Velse veikė 21 rizikos kapitalo paskolų fondas, kurie valdė beveik 1 mlrd. eurų. Taigi, Jungtinės Karalystės patirtis įdomi dėl sukauptos patirties, kuri galėtų būti pritaikyta naujoviškoms finansinėms priemonėms. Taip pat, LEEF buvo vienas pirmųjų miestų plėtros fondų, pradėjusių veikti 2007-2013 m. periodu, ir yra geras fondo kaip nepriklausomo juridinio asmens steigimo pavyzdys. Fondas pasižymi efektyvia valdymo struktūra, kurioje dalyvauja viešos ir privačios institucijos.

JESSICA KF Lietuvoje

JESSICA KF Lietuvoje siekia 1) skatinti daugiabučių namų savininkus atnaujinti (modernizuoti) daugiabučius namus, didinant energinį jų naudingumą, ir 2) modernizuoti bendrabučius, pastatytus pagal iki 1993 metų galiojusius statybos techninius normatyvus, pagerinti studentų bei mokinių gyvenimo sąlygas, taupyti energiją. Fondas finansuoja lengvatines paskolas, teikiamas kartu su kita valstybės parama. Tinkami galutiniai naudos gavėjai yra butų ir patalpų savininkai, atstovaujami daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojo, daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojai, daugiabučių namų savininkų bendrijos, savivaldybių administracijos, universitetai.

Svarbiausios pamokos

Pradžioje, kai kuriuose projektuose buvo susidurta su žema statybos darbų kokybe – naudojamos kitos medžiagos nei numatyta arba darbai atliekami nekokybiškai. Pažymėtina, kad darbų klaidos ar nekokybiškų medžiagų naudojimo pasekmės gali pasireikšti net po keleto metų po darbų priėmimo akto pasirašymo. Be to, dažnai, įgyvendinant projektus, siekiama sutaupyti, todėl projektai yra skaičiuojami pagal minimalius reikalavimus, kurie yra numatyti techniniame plane. Tai viena iš priežasčių dėl susidarančio skirtumo tarp lūkesčių ir realių rezultatų įgyvendinus projektą.

Visuomenės pozicija daugiabučių namų atnaujinimo proceso atžvilgiu yra nuosaiki. Gana saikingą lietuvių poziciją daugiausiai lemia neaiški ekonominė situacija ir pinigų stygius, t. y. žmonės nenori investuoti, kai nėra tikri dėl savo finansinės ateities.

Pasirinkus finansinės priemonės kūrimą per kontroliuojančiojo fondo valdymo schemą, kūrimo procesas užtrunka ilgiau ir lėšos galutinius naudos gavėjus pasiekia vėliau nei per finansinę priemonę be kontroliuojančiojo fondo. JESSICA KF atveju po finansavimo sutarties dėl kontroliuojančiojo fondo steigimo pasirašymo prireikė 6 mėnesių kol buvo paskelbtas konkursas finansiniams tarpininkams atrinkti, ir tik po metų buvo pasirašyta pirmoji sutartis su finansiniu tarpininku, o po pusantrų metų – pasirašyta pirmoji paskolos sutartis su galutiniu naudos gavėju.

2007-2013 m. buvo pirmasis periodas, kurio metu ES buvo taip plačiai įgyvendinamos finansinės priemonės finansuojamos ESI fondų lėšomis. Tuo tarpu ESI fondų teisinė bazė buvo labiau pritaikyta subsidijoms – ES teisės aktai nepateikė aiškių atsakymų, susijusių su finansinių priemonių įgyvendinimu, todėl steigiant JESSICA KF ir vėliau, projektų įgyvendinimo metu, teko aktyviai konsultuotis su Europos Komisija, kitomis institucijomis ir ekspertais, kas reikalavo papildomų laiko sąnaudų.

Sukurtos standartinės formos ir pavyzdiniai dokumentai ženkliai prisidėjo prie daugiabučių namų atnaujinimo projektų įgyvendinimo proceso supaprastinimo, patrauklumo ir skaidrumo didinimo. Ypač svarbus yra taisyklių ir teisinės bazės pastovumas, kuris didina pasitikėjimą visa daugiabučių atnaujinimo programa.

Rekomenduotina praktika yra parengiamųjų projekto darbų finansavimas sąskaitų apmokėjimo būdu deklaruojant patirtas, bet dar neapmokėtas išlaidas. Taip pat pasiteisino praktika, kai daugiabučių namų atnaujinimo projektuose nebuvo taikomas reikalavimas užstatyti turtą, bei susiekti paskolą su renovuotinu turtu.

Atliekant viešąjį pirkimą per CPO buvo identifikuotas avanso poreikis. Nors teisinėje bazėje ir numatyta galimybė statybinėms įmonėms sumokėti iki 30 proc. avansą, perkant per CPO tokios galimybės nėra. Todėl visos statybų sutartys buvo perkamos be avanso, o statybininkams trūko apyvartinių lėšų.

JESSICA KF sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai, problemos, su kuriomis susidurta, įvairūs rizikingumo aspektai detaliam aptariami 3 priede, taip pat pateikti pasiūlymai, kurie galėtų būti aktualūs kuriant finansines priemones 2014-2020 m. periodu Lietuvoje.

Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondas Bulgarijoje

Šio fondo tikslas – palengvinti energijos efektyvumo investicijas bei paskatinti energijos efektyvumo sektoriaus rinkos plėtrą ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų įgyvendinimą. Fondas teikia paskolas, dalines garantijas ir ESCO portfelines garantijas. Daugiausiai yra investuojama į viešųjų pastatų projektus. Tinkami galutiniai naudos gavėjai yra savivaldybės, verslo įmonės, universitetai, ligoninės ir pan.

Svarbiausios pamokos

Pastebėta, jog siekiant sėkmingai įgyvendinti fondo tikslus svarbu tinkamą dėmesį skirti informacijos sklaidos veikloms, taip pat aktyviai bendradarbiauti su tikslinėmis grupėmis, kurioms skirti fondo produktai.

Pastebėtas neigiamas tame pačiame sektoriuje vykdomų viešųjų intervencijų/kitų finansinių priemonių poveikis EERSF produktų paklausai (ypač pagal Bulgarijos ESI fondų veiksmų programas skiriamų subsidijų). Todėl rekomenduotina įvertinti konkuruojančių finansinių priemonių sukūrimo naudą, bei kitas intervencijos priemones skirtas tikslinei rinkai.

Siūlomų produktų trukmė turėtų būti nustatoma atsižvelgiant į projektų specifiką ir atsipirkimo laiką. Priešingu atveju tai taip pat gali ženkliai įtakoti paklausą.

Sveikintina praktika yra platus įvairių organizacijų ir ekspertų įtraukimas į fondo valdymo struktūrą. Tai padeda suformuoti įvairiapusišką poziciją, įvertinti poveikį skirtingoms interesų grupėms. Taip pat pažymėtinas fondo lankstumas, kuris leidžia operatyviai reaguoti į rinkos ir konkurencinės aplinkos pokyčius visuose projekto etapuose.

Svarbi yra vyriausybės parama, ypač jei organizacija ar priemonė yra nauja. Taip pat prie sėkmės ženkliai prisideda patikima ir aiški teisinė bazė. Tai ypač aktualu kalbant apie ESCO rinkos plėtrą.

Pastebėta, kad finansinės programos nebuvo sistemingai vertinamos efektyvumo ir poveikio aspektais. Iniciatyvos dažnai nebuvo tarpusavyje koordinuojamos ir optimaliai suprojektuotos, dėl ko atsirasdavo persidengimas bei būdavo nepakankamai išnaudojamas finansinių priemonių potencialas.

EERSF sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai, problemos, su kuriomis susidurta, didesnio rizikingumo aspektai detaliam aptariami 4 priede, taip pat pateikti pasiūlymai, kurie galėtų būti aktualūs kuriant finansines priemones 2014-2020 m. finansiniu laikotarpiu Lietuvoje.

Londono energetinio efektyvumo fondas Jungtinėje Karalystėje

Šis fondas finansuoja investicijas į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones privataus ir viešojo sektoriaus pastatuose. LEEF iki 2015 m. gruodžio siekia investuoti ne mažiau kaip 70 mln. svarų sterlingų daugiausia pirmaeilių (privilegiuotųjų) paskolų bei tarpinio pobūdžio paskolų¹⁵² (laikantis ESI fondų programos reikalavimų) forma. Šiuo metu LEEF yra sukaupusi daugiau nei 100 mln. svarų sterlingų lėšų (50 mln. GBP iš LGF ir daugiau nei 50 mln. GBP papildomo privataus finansavimo). Fondas teikia paskolas (išskirtiniais atvejais gali būti investuojamas ir kapitalas). Kiekvienas projektas privalo sutaupyti mažiausiai 20 proc. energijos lyginant su situacija iki projekto įgyvendinimo ir sumažinti metinį anglies dvideginio kiekį bent viena CO₂ tona už 5000 svarų sterlingų investicijų. Tinkami galutiniai naudos gavėjai yra viešojo sektoriaus organizacijos, pvz., vietos savivaldos institucijos, universitetai, privatus sektorius, pvz., ESCO, statybų rangovai, patalpų

---

¹⁵² Angl. mezzanine loans

savininkai. Taip pat LEEF gali investuoti į bendrų įmonių¹⁵³, specialios paskirties įmonių valdomus projektus, viešo ir privataus sektorių partnerystės būdu įgyvendinamus projektus.

Svarbiausios pamokos

Pastebėta, jog būtina tiksliai įsivertinti rinkos situaciją ir remiantis šiuo vertinimu apibrėžti konkrečias siūlomo produkto sąlygas (kainą, trukmę, tikslines grupes ir t. t.). Kitas svarbus elementas yra efektyvus priemonių valdymas. Už fondo valdymą atsakinga struktūra turi būti pajėgi priimti nepriklausomus, kompetentingus ir patikimus sprendimus.

Nefinansinių tikslų nustatymas, kuris yra inovacija Jungtinėje Karalystėje, padeda pasiekti didesnę socialinę-ekonominę naudą. Pažymėtina, kad miesto plėtros fondams nuo CO₂ taršos sumažėjimo priklauso ir jiems mokamas atlygis, paprastai tai nėra būdinga privačiam sektoriui.

Svarbus aktyvus bendradarbiavimas su Europos Komisija, ypač sprendžiant klausimus, susijusius su finansinių priemonių įgyvendinimu bei papildomų subsidijų teikimu pasirinktame modelyje. Deramas dėmesys turėtų būti skiriamas papildomo privataus finansavimo pritraukimui tiek fondo, tiek ir konkrečių projektų lygiu. Kita vertus, dėl privačių lėšų kainos gali mažėti paskolų patrauklumas. LEEF lėšos yra pigios, bet susietos su privačiomis lėšomis – pabrangsta. Tai gali turėti neigiamą poveikį produktų konkurencingumui.

LEEF atveju labai svarbi ilgalaikė vizija ir įsipareigojimas siekiant įveikti fondo gyvavimo pradžioje kilusias problemas. Taip pat reikia stengtis išlaikyti tas nuostatas, kurios veikia praktikoje, ir tobulinti tik tuos elementus, kurie neveikia, o ne visą modelį kurti iš naujo.

Modelio kūrimo procesas užtruko ilgiau nei planuota. 2007-2013 m. Londono ERPF veiksmų programa buvo patvirtinta 2007 m. gruodį. Nuo šios datos iki pirmos investicijos praėjo 4 metai. Miestų plėtros fondai pradėjo veikti praėjus 30 mėnesių po kontroliuojančiojo fondo įsteigimo. Buvo tikimasi, kad pirmojo miesto plėtros fondo valdytojo atrankos metu įgyta patirtis bus pritaikyta kituose pirkimuose ir dėl to jie vyks greičiau ir paprasčiau. Tačiau LGF atveju miesto plėtros fondai turi unikalią struktūrą, todėl buvo būtina adaptacija siekiant atspindėti skirtumus.

Projektai, ne visada atitinka fondo reikalavimus, todėl kartais nesusidaro prognozuotas projektų srautas. Siekiant sumažinti šią riziką reikia užtikrinant aktyvesnę darbą su potencialiais projektais iki fondo veiklos pradžios. Taip pat padėtų didesnis fondo įgyvendinimo taisyklių lankstumas siekiant prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų.

Pastebėta, jog labai svarbu tinkamai suplanuoti viešinimo veiklas ir skirti joms pakankamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

Papildoma pridėtinė nauda gali būti sukurta identifikavus ir sukūrus efektyvų bendradarbiavimo mechanizmą su kitomis finansinėmis priemonėmis, pvz., RE:FIT programa LEEF atveju.

Vienas didžiausių iššūkių LEEF buvo ERPF taisyklių, kurios iš principo buvo skirtos subsidijoms, taikymas komercinei aplinkai. ESI fondams taikomos nuostatos pasižymi nelankstumu ir papildomomis sąlygomis, t. y. buvo siūloma komercinė paskola, kuri apipinta papildomais reikalavimais.

LEEF sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai, problemos, su kuriomis susidurta, įvairaus rizikingumo aspektai detalai aptariami 5 priede, ten pat pateikti pasiūlymai, kurie galėtų būti aktualūs kuriant finansines priemones 2014-2020 m. periodu Lietuvoje.

---

¹⁵³ angl. Joint Venture

Atvejo studijų analizė daugeliu atvejų patvirtino informacijos šaltinių, kurie nurodyti Ex ante vertinimo metodologijoje, ir kitų šaltinių apžvalgos bei interviu rezultatus.

6.3. Patirties pritaikymas Lietuvoje – rizikos analizė

Atliekant rizikos analizę identifikuoti sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai, problemos, su kuriomis susidurta, įvairaus rizikingumo aspektų pagrindu buvo išskirti rizikos veiksniai, kurie galėtų būti aktualūs projektuojant energijos efektyvumo sektoriui skirtas finansines priemones Lietuvoje 2014-2020 m. periodu.

Šioje ex ante rizikos veiksniai buvo skirstomi į tris rizikų veiksnių grupes: planavimo, mišrią ir įgyvendinimo:

- Planavimo – veiksniai, apimantys veiksmus susijusius su finansinių priemonių kūrimu.
- Mišrūs – veiksniai, kurie aktualūs tiek planavimo, tiek įgyvendinimo etapuose.
- Įgyvendinimo – veiksniai, apimantys veiksmus susijusius su finansinių priemonių įgyvendinimu.

Vertinamas rizikos faktoriaus, jei jis pasireikštų, poveikis. Kiekvieno rizikos veiksnio poveikis vertinamas keturiais aspektais:

- poveikiu rezultatams – vertinamas rizikos faktoriaus pasireiškimo poveikis finansinių priemonių rezultatams ir jų kokybei viso priemonės įgyvendinimo laikotarpio metu;
- finansiniu poveikiu – vertinama, ar pasireiškus rizikos veiksniai gali atsirasti neigiamų finansinių padarinių;
- poveikiu įgyvendinimo spartai – vertinama, ar pasireiškus rizikos veiksniai planavimo ir/ar įgyvendinimo etapai truks ilgiau;
- poveikiu reputacijai – vertinama, ar pasireiškęs rizikos veiksnys, gali turėti neigiamų padarinių finansinės priemonės reputacijai.

Rizikos veiksnių poveikio stiprumas skirstomas į neutralų, neženklų, vidutinį ir ženklų.

Taip pat įvertinama kiekvieno identifikuoto rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė po rizikos valdymo priemonių taikymo. Naudojama vertinimo skalė – labai maža, maža, vidutinė ir didelė.

Identifikuoti rizikos faktoriai ir jų valdymo planas pateikiami lentelėje 6 priede.

Įgyvendinus numatytas rizikos valdymo priemones visų rizikos veiksnių pasireiškimo tikimybė vertinama kaip maža arba labai maža. Todėl daroma išvada, kad numatomų finansinių priemonių rizikos lygis yra priimtinas su sąlyga, kad numatytos rizikos valdymo priemonės bus efektyviai įgyvendintos.

7. Investavimo strategija

Šioje ex ante analizėje analizuojamos šios energijos efektyvumo sritys:

- daugiabučių renovacija;
- centrinės valdžios (valstybės nuosavybės teise valdomų) viešųjų pastatų renovacija;
- savivaldybių (savivaldybių nuosavybės teise valdomų) viešųjų pastatų renovacija (bus analizuojama vėlesniu laikotarpiu);
- gatvių apšvietimo modernizavimas.

Šioje Investavimo strategijoje yra išskiriamos dvi investavimo strategijos: daugiabučių modernizavimo investavimo strategija bei viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo investavimo strategija. Pažymėtina, kad savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo finansinės priemonės bus analizuojamos vėlesniu etapu, todėl ši sritis į Investavimo strategiją kol kas nėra įtraukta.

Taip pat pažymėtina, jog siekiant Investavimo strategijoje siūlomus finansinius modelius aptarti su komercinių bankų atstovais buvo atlikta komercinių bankų apklausa, įvyko papildomi susitikimai įvairiems klausimams aptarti. Komercinių bankų apklausų metu surinktos informacijos santrauka pateikiama 7-ame priede.

7.1. Daugiabučių modernizavimo investavimo strategija

7.1.1. Finansinės priemonės apimtis ir tiksliniai galutiniai naudos gavėjai

Analizės metu buvo įvertinta, jog siekiant pasiekti užsibrėžtus rezultatus, Lietuvoje per 2014-2020 metų programavimo laikotarpį reikia daugiabučių renovacijai skirti daugiau kaip 1,3 mlrd. eurų, tačiau išnagrinėjus visus rinkoje prieinamus finansavimo šaltinius (įskaitant ir ESI fondų lėšas) bendras finansavimas daugiabučių renovacijai yra nepakankamas. Siekiant tęsti 2009 m. sukurto JESSICA KF veiklas, 2014-2020 m. periodu iš ESI fondų lėšų daugiabučių namų renovacijai numatyta skirti apie 280,9 mln. eurų. Tačiau net ir vertinant šiuo metu veikiančio JESSICA KF lėšas, poreikis investicijoms yra daugiau kaip tris kartus didesnis. Siekiant finansuoti daugiau projektų, būtina finansavimą teikti ne subsidijų, bet grįžtančias lėšas generuojančių ir privačias lėšas pritraukiančių finansinių priemonių pagrindu.

4.4.1 skyriuje buvo nustatyta, jog paskolų finansinė priemonė (kai finansinės priemonės lėšos nukreipiamos pirmo praradimo kapitalui suformuoti) yra kiekybiškai naudingiausias finansinis produktas daugiabučių renovacijos projektams, be to, buvo identifikuota, kiek ESI fondų ar kitų lėšų reikėtų skirti šiai finansinei priemonei siekiant padengti visą 2-ame skyriuje identifikuotą rinkos finansavimo trūkumą. Apskaičiuota, jog siekiant padengti visą rinkos finansavimo trūkumą (964,7 mln. eurų įvertinus tai, kad ESI fondų lėšos yra naudojamos pirmo praradimo kapitalui suformuoti) ESI fondų lėšų apimtis turėtų būti 1,1 mlrd. eurų (nekeičiant kitų scenarijuje priimtų prielaidų), taip pat papildomai reikėtų 200 mln. eurų papildomai valstybės paramai kompensuoti (t.y. 15 proc. subsidijai).

Atsižvelgiant į tai, jog planuojamų skirti ESI fondų lėšų ir reikalingų lėšų rinkos finansavimo trūkumo padengimui skirtumas yra labai didelis (280,9 mln. eurų lyginant su 1,1 mlrd. eurų), rekomenduojama finansinės priemonės apimtis – maksimaliai panaudojamos ESI fondų lėšos numatytos daugiabučių renovacijai.

Finansinės priemonės daugiabučių renovacijai planuojamos įgyvendinti visoje Lietuvos Respublikoje. Vadovaujantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reglamentavimu, galutiniais naudos gavėjais laikomi daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai arba projekto administratoriai (bendrojo naudojimo objektų valdytojas arba savivaldybės programos įgyvendinimo administratorius, kaip tai numatyta Valstybės paramos teikimo taisyklėse), veikiantys daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų naudai.

7.1.2. Finansinio produkto parinkimas

Daugiabučių modernizavimo projektams rekomenduojamas efektyviausias finansinis produktas turi būti siūlomas atsižvelgiant į ex ante vertinimo 4.1.1.1 skyriuje atliktą daugiabučių modernizavimo jautrumo analizę ir 4.1.2.1 skyriuje atliktą įvairių finansinių produktų pridėtinės vertės analizę.

Siekiant parinkti optimaliausią finansinį produktą daugiabučių modernizavimo projektų finansavimui, buvo įvertinti (4.1.2.1 skyrius) 7 scenarijai su skirtingais finansavimo modeliais ir finansinėmis priemonėmis. Atsižvelgiant į 4 skyriuje išdėstytus kiekvienos alternatyvos kiekybinius rezultatus, privalumus ir trūkumus bei prognozuojamą lėšų poreikį priemonei įgyvendinti ir tikėtiną finansinio svarto rodiklį, siūloma vadovaujančiai institucijai kartu su Aplinkos ministerija pasirinkti 5-ąjį scenarijuje aprašytą modelį – **ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo praradimo kapitalui suformuoti**, kuris apima juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimą investuotojų pritraukimui ir lengvatinių paskolų teikimui.

Ši alternatyva rekomenduotina dėl didžiausių kiekybinių rodiklių, kuriuos galima pasiekti pasirinkus šią alternatyvą:

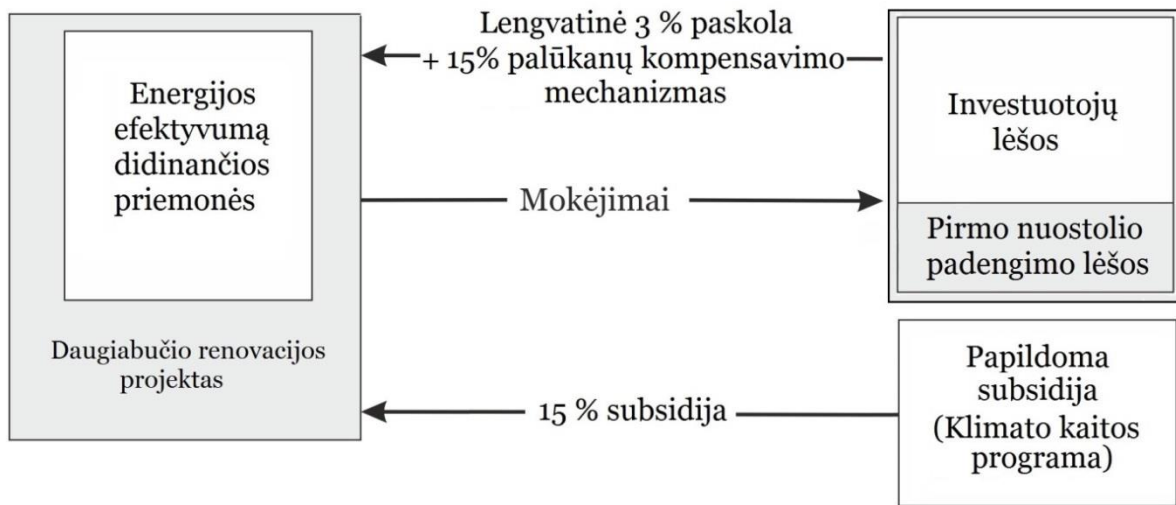
- **Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos – 832,0 mln. eurų.** Šis rodiklis yra didžiausias lyginant su kitomis nagrinėtomis alternatyvomis. Tokią sumą projektų įgyvendinimui galima sugeneruoti apjungiant 2007-2013 m. JESSICA KF grįžtančias lėšas, 2014-2020 m. periodo ESI fondų lėšas bei privačių investuotojų lėšas, kurios, remiantis apklausų su tarptautinėmis finansų institucijomis metu pateikta informacija, galėtų sudaryti apie 70 proc. bendros fondo apimties.
- **Renovuotų pastatų skaičius iki 2022 metų – 4473.** Šis rodiklis, kuris yra tiesiogiai sąlygotas galutinius naudos gavėjus pasiekusių lėšų rodiklio, taip pat yra didžiausias lyginant su kitomis nagrinėtomis alternatyvomis.
- **Multiplikatoriaus efektas – 2,96.** Šis rodiklis yra didžiausias lyginant su kitomis nagrinėtomis alternatyvomis. Multiplikatoriaus efekto rodiklis yra vienas iš svarbiausių rodiklių, kadangi parodo, kiek daugiau projektų galima finansuoti su turimais lėšų ištekliais.
- **Svarto efektas – 3,57.** Šis rodiklis yra trečias pagal dydį lyginant su kitomis nagrinėtomis alternatyvomis. Šis rodiklis parodo, kiek papildomai privačių lėšų galima pritraukti į fondą arba į finansinę priemonę su turimais ESI fondų lėšų ištekliais. Pažymėtina, kad nors svarto efektas pagal rekomenduojamą alternatyvą nėra didžiausias, tai yra sąlygota įvertintų komercinių bankų lėšų pritraukimo per garantijų priemonę kitose alternatyvose. Tačiau, kaip jau buvo pažymėta kitose ex ante vertinimo dalyse, garantijų priemonė yra svarstyтина, tačiau ne pradiniam etape, kadangi komerciniams bankams vis dar nėra pakankamos kredito istorijos.

Siūlomo finansinio produkto – lengvatinių paskolų – sąlygos yra:

- 3 proc. fiksuotos paskolos palūkanos galutiniams naudos gavėjams;
- 15 proc. subsidija (palūkanų kompensavimo mechanizmas) iš fondo lėšų;
- 15 proc. subsidija iš Lietuvos biudžeto (Klimato kaitos programa ar kiti šaltiniai);
- paskolos terminas – iki 20 metų;
- grįžtančios lėšos iš paskolų reinvestuojamos;
- grįžtančios lėšos iš JESSICA KF nukreipiamos į šią priemonę ir reinvestuojamos;

- fondo valdytojo ir finansinių tarpininkų administravimo mokesčiai nustatomi vadovaujantis Deleguoto reglamento nuostatomis (detalesnė aprašyta 2-ame priede).

Žemiau pateikiama principinė finansinio produkto veikimo schema.

Paveikslas 43. Siūlomas finansinis produktas daugiabučių renovacijai.

Siūlomas finansinis produktas (lengvatinė paskola) yra pažįstamas daugeliui modelio įgyvendinime dalyvaujančių subjektų, t.y. vadovaujančiai institucijai, Aplinkos ministerijai, finansiniams tarpininkams, projektų vykdytojams bei galutiniams naudos gavėjams. JESSICA KF praktika rodo, kad net ir nedideli finansinio produkto sąlygų pakeitimai daro ženkliai įtaką galutinių naudos gavėjų suinteresuotumui dalyvauti daugiabučių modernizavimo programoje. Todėl rekomenduojama 2014-2020 m. periodu įgyvendinti tokį finansinį produktą, kuris būtų JESSICA KF finansinio produkto tęsinys bei nedarytų didelės įtakos šiuo metu išibėgėjusiam renovacijos procesui, kas būtų itin tikėtina kuriant naujus finansinius produktus arba iš esmės keičiant esamo finansavimo modelio sąlygas.

7.1.3. Finansinės priemonės derinimas su parama

Bendrųjų nuostatų reglamento 13 straipsnio 7-8 dalys reglamentuoja finansinių priemonių derinimą su kitomis paramos formomis:

„7. Finansinės priemonės gali būti derinamos su subsidijomis, palūkanų normos subsidijomis arba garantijos mokesčio subsidijomis. Tais atvejais, kai ESI fondų parama teikiama pasitelkiant finansines priemones ir kai ji, vykdant vieną veiksmą, derinama su kitų formų parama tiesiogiai susieta su finansinėmis priemonėmis, skirtomis tiems patiems galutiniams naudos gavėjams, įskaitant techninę pagalbą, palūkanų normos subsidijas ir garantijos mokesčio subsidijas, finansinėms priemonėms taikytinos nuostatos taikomos visų formų paramai, teikiamai tam veiksmui. Tokiais atvejais laikomasi taikytinų Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių ir kiekvienos formos paramos atveju tvarkoma atskira apskaita.

8. Pagal ESI fondo finansinę priemonę remiami galutiniai naudos gavėjai gali gauti finansavimą ir pagal kitą ESI fondų prioritetą ar programą arba pagal kitą Sąjungos biudžeto lėšomis remiamą priemonę, laikantis taikytinų Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių. Tuo atveju tvarkoma atskira kiekvieno pagalbos šaltinio apskaita, o ESI fondų finansinės priemonės parama turi sudaryti dalį veiksmo, kurio tinkamos finansuoti išlaidos atskirtos nuo kitų finansavimo šaltinių.

9. *Derinant subsidijomis ir finansinėmis priemonėmis teikiamą finansavimą, kaip nurodyta 7 ir 8 dalyse nurodytas jei laikomasi taikytinų Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių, galima finansuoti tą patį išlaidų elementą, jei visų derinamų formų paramos suma neviršija visos atitinkamo išlaidų elemento sumos. Subsidijos nenaudojamos finansavimui, gautam pagal finansines priemones, apmokėti. Finansinės priemonės nenaudojamos iš anksto, kol negautas subsidijų finansavimas.“*

Daugiabučių modernizavimo jautrumo analizėje (4.1.1.1 skyrius) buvo nustatyta, jog tam, kad investicijos į daugiabučių modernizavimo projektus atsipirktų per 20 m. paskolos laikotarpį, yra reikalinga 30 proc. subsidija (kai teikiamos paskolos 20 metų laikotarpiui su 3 proc. fiksuota palūkanų norma).

Šiuo metu daugiabučių modernizavimo projektams yra skiriama 15 proc. palūkanų subsidija iš JESSICA KF lėšų ir iki 25 proc. (15 proc. + 10 proc. jei paskolos sutartys pasirašytos iki 2014-12-31, o projektai įgyvendinti iki 2015-10-01) subsidija iš Klimato kaitos programos lėšų. Analizės metu buvo apskaičiuota, kad 15 proc. subsidija iš JESSICA KF lėšų atitinka 2 proc. palūkanų subsidiją – tai reiškia, kad galutinė palūkanų norma, kurią sumoka galutiniai naudos gavėjai už paskolą, yra apie 1 proc. Atsižvelgiant į tai, buvo vertinamas administraciniu požiūriu paprastesnis modelis, kai paskolos palūkanų norma yra sumažinama iki 1 proc. ir 15 proc. subsidijos iš fondo lėšų yra atsisakoma. Vertinant šias dvi alternatyvas pažymėtina, kad, gyventojų požiūriu, 15 proc. subsidija, teikiama iš karto po projekto įgyvendinimo, yra labiau priimtina nei sumažintos palūkanos visu paskolos grąžinimo laikotarpiu.

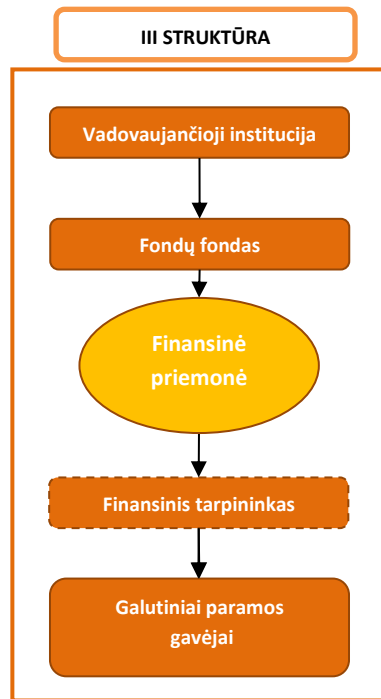
Pažymėtina, jog, kaip nurodyta 2.2.2.2. skyriuje, Klimato kaitos programos lėšomis parama daugiabučių namų renovacijai yra planuojama skirti tik iki 2015 m. spalio 1 d., todėl apsisprendus projektams skirti iki 30 proc. subsidiją 2014-2020 m. periodu, reikalinga ieškoti alternatyvių šaltinių teikti subsidijoms nuo to momento, kuomet bus nebeteikiama parama Klimato kaitos programos lėšomis.

Pasikeitus ex ante aprašytoms sąlygoms ir jautrumo analizės kintamiesiems, galimas ex ante analizės tikslinimas siekiant pakartotinai įvertinti subsidijos dydį. Gyventojams taip pat svarbu, jog prie mažesnių subsidijų būtų pereinama laipsniškai, tai palaikytų stabilesnį gyventojų suinteresuotumą renovacijos procesu.

7.1.4. Finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra

Kaip jau buvo nurodyta 1.3 skyriuje, nuostatos reglamentuojančios vadovaujančiosios institucijos galimybes pasirinkti finansinių priemonių įgyvendinimo struktūrą yra apibrėžtos Bendrųjų nuostatų reglamento 38 straipsnyje.

Atsižvelgiant į tai, kad daugiabučių namų renovacijos projektų atveju susidaro labai didelis galutinių naudos gavėjų, kurie, be to, yra išsisklaidę po visą šalies teritoriją, skaičius, o suteikiamų paskolų dydis yra nedidelis, taip pat atsižvelgiant ir į tai, kad komerciniai bankai ir kitos finansų įstaigos jau veikia kaip finansiniai tarpininkai finansuojant daugiabučių renovaciją bei turi didelį Lietuvos teritorijos padengimą bankų padaliniais, **rekomenduojama finansinės priemonės įgyvendinimui išlaikyti fondų fondo struktūrą** nurodytą paveiksle žemiau. Atsižvelgiant į jau sukauptą patirtį šalyje įgyvendinant finansines priemones praėjusiame programavimo laikotarpyje, vadovaujant institucijai rekomenduotina tęsti finansinės priemonės įgyvendinimą nacionaliniame lygmenyje pasitelkiant finansinius tarpininkus (o iškilus būtinybei ir fondo valdytoją), analizuojant ir identifikuojant būdus pritraukti papildomą finansavimą šios priemonės įgyvendinimui.

Paveikslas 44. Siūloma finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra.

Fondų fondo valdytojas galėtų būti paskiriamas vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 38(4) straipsnyje nurodytomis fondų fondo valdytojo paskyrimo alternatyvomis. Vadovaujančioji institucija turi galimybę investuoti į juridinį vienetą, įgyvendinimo užduotis pavesti EIB (38.4(b)(i)), nacionalinei finansų įstaigai (38.4(b)(ii)) ir/arba konkurso būdu atrinkti kitą viešosios ir privačiosios teisės subjektą (38.4(b)(iii)) arba įgyvendinimo užduotis apsiimti įgyvendinti pati. Visos šios alternatyvos yra analizuojamos 7.1.4.4 dalyje. Vadovaujanti institucija taip pat turi galimybę įgyvendinimo užduotis paskirti ne vienai bet kelioms 38.4(b) punkte nurodytoms institucijoms, pavyzdžiui EIB ir nacionalinei finansų įstaigai. Šiuo atveju institucijos turėtų turėti aiškiai atskirtas funkcijas ir atsakomybes, apibrėžtas bendradarbiavimo sutartyje.

Fondų fondo valdytojas gali finansines priemones įgyvendinti pats tiesiogiai arba dalį įgyvendinimo užduočių pavesti finansiniams tarpininkams. Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 5 dalis numato, kad subjektai, kuriems patikėta įgyvendinti fondų fondą, užduotis gali įgyvendinti patys arba jas patikėti vykdyti finansiniams tarpininkams. Iš to seka išvada, kad fondo valdytojas (priėmus atitinkamus fondo valdymo organų sprendimus) galėtų tiesiogiai finansuoti projektus, atitinkančius fondo veiklos tikslus ir investavimo strategiją. Nors Bendrųjų nuostatų reglamentas nedetalizuoja, kaip ir kokias funkcijas fondo valdytojas galėtų įgyvendinti be finansinių tarpininkų, tačiau ESI fondų valdymo reguliavime yra akcentuojamas skaidrumas, proporcingumas, nediskriminavimas bei interesų konflikto vengimas. Atsižvelgiant į šiuos principus, galima būtų daryti išvadą, kad tiesiogiai atrenkami projektai neturėtų tiesiogiai konkuruoti su projektais, kurių įgyvendinimui yra atrenkami finansiniai tarpininkai. Tiesioginis (be finansinių tarpininkų) užduočių vykdymas tikslingas tuomet, kai finansiniai tarpininkai nedalyvauja savo lėšomis, kai dėl tam tikrų priežasčių užsitęsia sutarčių su finansiniais tarpininkais derybos ir pasirašymas, kai finansiniai tarpininkai nesuinteresuoti finansinės priemonės įgyvendinimu arba kai finansiniai tarpininkai negali įvykdyti visos numatytos finansinės priemonės įgyvendinimo.

Atsižvelgiant į šiuos aukščiau išdėstytus argumentus bei 1.3 skyriuje apibūdintų finansinių priemonių įgyvendinimo alternatyvų privalumus ir trūkumus, vadovaujančiajai institucijai siūloma ir toliau

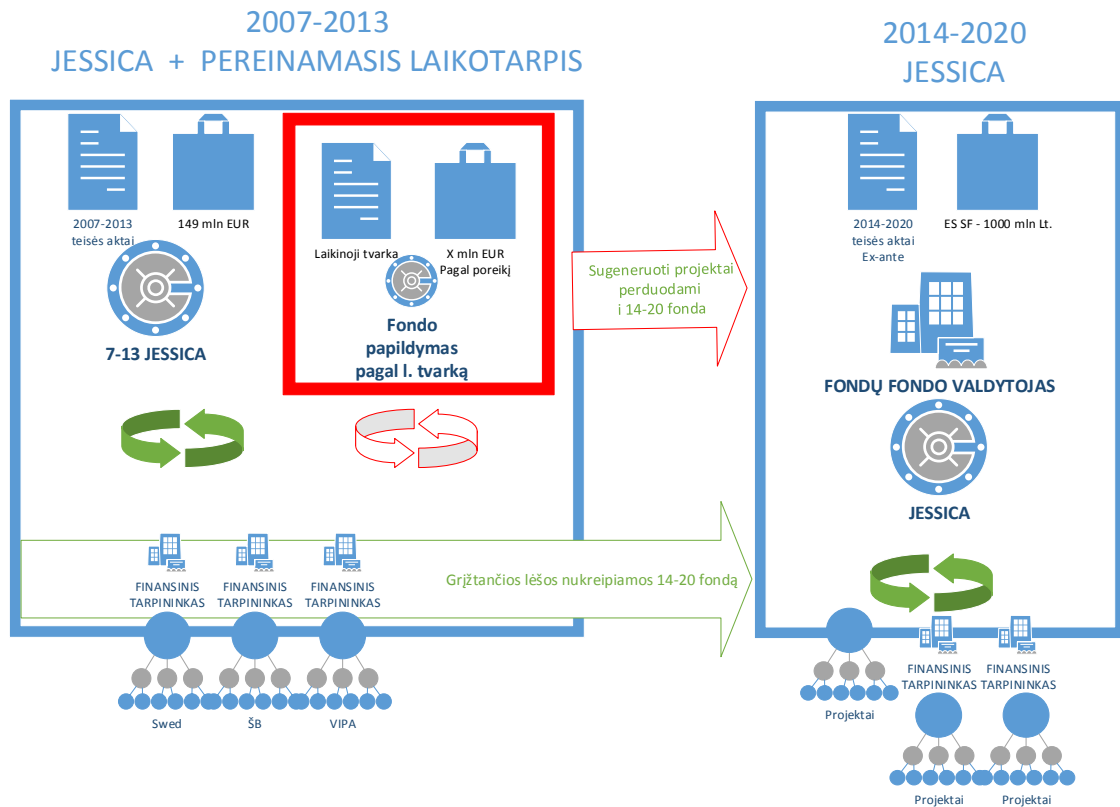
detalizuojama aukščiau pateikta III-ioji struktūra, kuri būtų naudojama daugiabučių atnaujinimo (renovacijos) finansinei priemonei sukurti ir kuria būtų tęsiamas JESSICA KF įgyvendinimas.

Ankstesnėse analizės dalyse jau buvo konstatuota, kad 2014-2020 m. periodu yra labai svarbu pritraukti papildomų privačių lėšų siekiant didinti investicijas į daugiabučių renovacijos projektus. Trys principiniai modeliai tiek fondų fondo kūrimui, tiek ir privačių lėšų pritraukimo mechanizmo kūrimui buvo aprašyti 4 skyriuje. Žemiau yra aprašoma, kaip veiktų kiekviena iš šių principinių schemų daugiabučių renovacijos projektų atveju. Įvertinus kiekvieną iš principinių modelių yra pasirenkama rekomenduotina optimaliausia alternatyva. Analizuojamos šios fondo veiklos alternatyvos:

1. 2014-2020 m. ES lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą (fondų fondo tęsinys).
2. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas.
3. 2014-2020 m. ES lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas Lietuvoje.

7.1.4.1. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą (fondų fondo tęsinys)

Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su Aplinkos ministerija priimtų sprendimą pratęsti JESSICA KF, kuris buvo sukurtas 2007–2013 m. programavimo periodu, veiklą, iš esmės nekeičiant jo struktūros. Vadovaujantis 2013 m. spalio 30 d. LRV nutarimu Nr. 998 patvirtintu 2014–2020 m. iš ESI fondų lėšų planuojamų bendrai finansuoti valstybės projektų atrankos laikinosios tvarkos aprašu (aprašą atitinkamai pakeitus, kad būtų galima finansuoti finansines priemones vadovaujantis laikinąja tvarka) būtų JESSICA KF papildomas 2014-2020 m. ESI fondų lėšomis siekiant patenkinti perėjimo tarp dviejų programavimo periodų laikotarpiu susiformavusį projektų srautą. Vėliau, patvirtinus nacionalinę teisinę bazę, vadovaudamasi Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 dalimi, vadovaujančioji institucija galėtų paskirti/atrinkti vieną iš 38(4)(b) straipsnyje nurodytų institucijų naujojo JESSICA fondų fondo valdytoju. Atrinkus/paskyrus fondų fondo valdytoją, būtų galima naujajam JESSICA fondų fondui perduoti sugeneruotų projektų srautą, JESSICA fondų fondą papildyti 2014-2020 m. programavimo periodo ES struktūrinių fondų lėšomis ir suteikti fondo valdytojui atitinkamus veiklos įgaliojimus.

Paveikslas 45. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą.

Vykdydamas 2014-2020 m. JESSICA fondo veiklą, fondo valdytojas atrinktų finansinius tarpininkus, kurie teiktų lengvatines paskolas daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui). Su atrinktais finansiniais tarpininkais fondo valdytojas pasirašytų sąlygines¹⁵⁴ paskolos sutartis. Valdytojui už fondo valdymą būtų mokamas valdymo mokestis, kuris būtų mokamas vadovaujantis Deleguotame reglamente apibrėžtomis nuostatomis. Finansiniai tarpininkai taip pat gautų nustatytą valdymo mokestį už teikiamas finansinio tarpininko paslaugas, kaip tai numatyta Deleguoto reglamento nuostatose.

JESSICA KF modelio tęstinumas turi tam tikrų privalumų. Vadovaujančioji institucija ir Aplinkos ministerija jau yra gerai susipažinusios su šio modelio veikla, turi didelę patirtį fondų fondo valdyme. Vertinant, kad tiek ministerijos, tiek ir finansiniai tarpininkai turi didelę patirtį įgyvendinant šį modelį, su sąlyga kad iš esmės nebūtų keičiamos fondų fondo įgyvendinimo sąlygos, tikėtina, kad perinamasis laikotarpis tarp 2007-2013 ir 2014-2020 laikotarpių, teisinės bazės pakeitimai, techniniai, sutarčių derinimo klausimai galėtų būti išsprendžiami per sąlyginai trumpą laiką.

Tačiau šio modelio panaudojimas turi ir svarių trūkumų, kurie išryškėjo praėjusiame programavimo laikotarpyje. JESSICA KF buvo sukurtas kaip atskiras finansinis padalinys EIB, t.y. – kaip atskirų sąskaitų rinkinys, todėl jis neturėjo juridinio asmens statuso. O tai apribojo galimybę pritraukti papildomas lėšas iš privataus sektoriaus bei iš kitų tarptautinių finansų įstaigų. Dėl to finansinio svėro efektu nebuvo deramai pasinaudota.

Be to, sutartys su fondo valdytoju ir finansiniais tarpininkais turi būti pakeistos taip, kad jos būtų pritaikytos prie naujų 2014-2020 m. programavimo periodo reikalavimų. Tai gali užtrukti, nes derybos su fondų fondo valdytoju ir finansiniais tarpininkais gali užsitęsti, ypač, jeigu bus keičiami ir jų atlygio dydžiai. Tačiau didžiausias šio modelio trūkumas, kad įgyvendinant finansinę priemonę

¹⁵⁴ Sąlyginės paskolos sutartys apibrėžia tiksliai kokiam tikslui gali būti naudojami pinigai bei kokiomis sąlygomis.

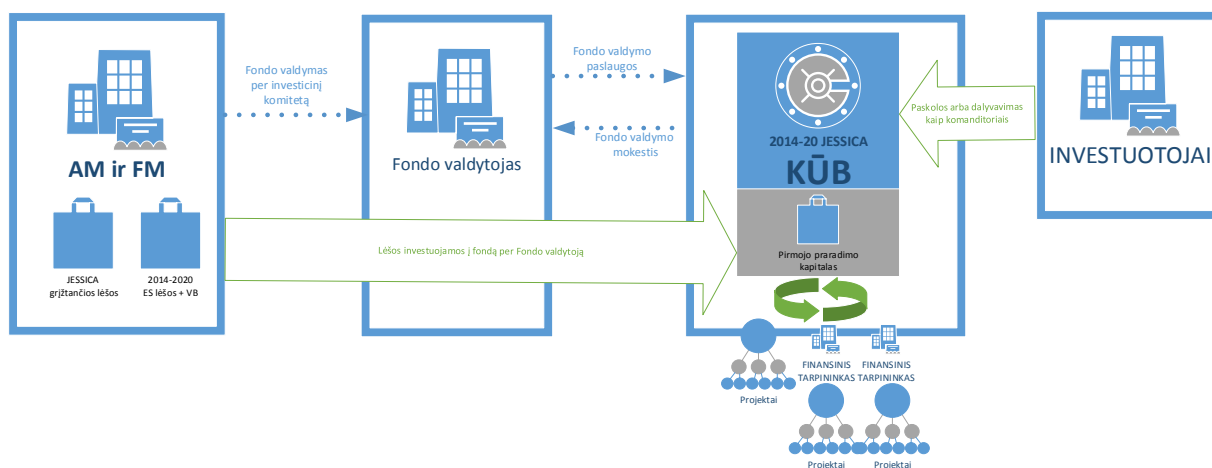
2014–2020 m. periodu negalima būtų pasiekti deramo finansinio svorto efekto ir alternatyva nesudaro galimybių įgyvendinti 4 skyriuje išskirtos naudingiausios alternatyvos - *ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo nuostolio padengimo lėšoms suformuoti*.

Lentelė 135. Fondo veiklos 1 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas

Privalumai	Trūkumai
1. Aiški ir įprasta fondo veiklos struktūra (t.y. fondo valdymas ir jo santykiai su finansiniais tarpininkais).	1. Fondas yra įsteigtas kaip sąskaitų rinkinys, todėl neturi juridinio asmens statuso ir turi tik labai ribotas galimybes pritraukti papildomas lėšas.
2. Pradėtiems projektams sudaromos teisinės prielaidos juos finansuoti 2014 – 2020 m. programavimo periodo lėšomis.	2. Neužtikrina deramo finansinio svorto efekto.
3. Pakankamai trumpas įgyvendinimo laikas	3. Reikia pakeisti sutartis su fondo valdytoju ir finansiniais tarpininkais, kad jos atitiktų 2014 – 2020 m. programavimo periodo reikalavimus, o tai gali užtrukti iki 6 mėnesių ir dar ilgiau.

7.1.4.2. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas

Atsižvelgiant į pirmoje alternatyvoje nurodytus 2007-2013 m. periodu įsteigto JESSICA KF trūkumus, alternatyvus fondo modelis apimtų naujo juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimą. Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su Aplinkos ministerija priima sprendimą steigti fondų fondą, kuris yra skirtas 2014 – 2020 m. periodu teikti paskolas daugiabučių namų modernizavimui. Fondų fondas įsteigiamas kaip juridinis asmuo. Finansinę priemonę jis gali įgyvendinti tiesiogiai arba per finansinius tarpininkus.

Paveikslas 46. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje.

Šios alternatyvos atveju įkurtas fondas, įgyvendinant 4 skyriuje pasirinktą 5 alternatyvą - *ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo praradimo kapitalui suformuoti* savo veiklos metu galėtų pasiekti finansinio svorto rodiklio santykį 70/30. Vadovaujančiajai institucijai fondui skyrus 280,9 mln. eurų sumą iš ESI fondų ir nacionalinių lėšų, ir 67,2 mln. eurų sumą iš grįžtančių lėšų į JESSICA KF, planuojama, kad papildomai iš investuojančių finansinių institucijų galima būtų pritraukti iki 700 mln. eurų. Tokį finansinio svorto efektą galima būtų pasiekti jeigu vadovaujančios institucijos įnašas į fondą bus traktuojamas kaip pirmojo nuostolio padengimo lėšos. Pagrindinis šio modelio privalumas - didelis finansinio svorto efektas.

Lietuvoje steigiant fondą kaip atskirą juridinį asmenį vadovaujantis esama praktika ir patirtimi turėtų būti steigiama komanditinė ūkinė bendrovė (toliau – KŪB). Steigiant šį fondą būtina atsižvelgti į susijusius apribojimus. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 2 str. 5 dalį KŪB yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Atsižvelgiant į tai, kad pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 6 str. 4 ir 5 dalis vadovaujančioji institucija negali būti KŪB nei tikroju nariu nei komanditoriumi, būtent per fondų fondo valdytoją vadovaujančioji institucija galėtų investuoti į KŪB. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 8 str. 1 dalį komanditorius pagal komanditinės ūkinės bendrijos prievolės atsako tik tuo savo turtu, kurį įnešė ir (ar) įsipareigojo įnešti į komanditinę ūkinę bendriją. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 8 str. 1 dalį bendrijos tikrieji nariai pagal bendrijos prievolės atsako solidariai visu savo turtu.

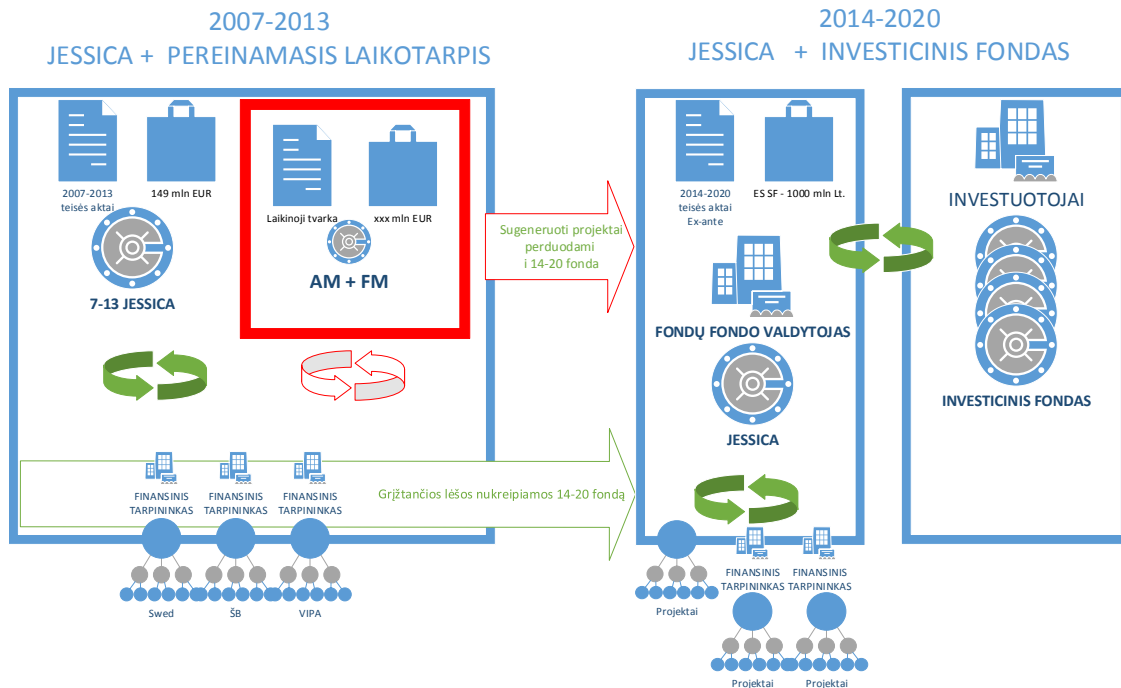
Pažymėtina, jog būtina įvertinti riziką, kad pritraukus papildomų lėšų iš privačių investuotojų pastarieji gali siekti dalyvauti fondo valdyme, gebėti priiminėti sprendimus, kam ir kokiomis sąlygomis yra skolinamos jų investuotos lėšos bei kurie finansiniai tarpininkai gali tą daryti. Iškilus tokiems apribojimams ir siekiant suderinti šalių (vadovaujančios institucijos, Aplinkos ministerijos, fondo valdytojo, investuotojų ir finansinių tarpininkų) interesus, fondo veiklos įgyvendinimas gali užsitęsti.

Lentelė 136. Fondo veiklos 2 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas

Privalumai	Trūkumai
1. Pasiekiamas ženklus finansinio svorto efektas.	1. 2014 – 2020 m. periodo lėšų panaudojimui turės būti sudaromos naujos sutartys su fondo valdytoju, atrenkami finansiniai tarpininkai.
2. Į fondą pritraukiamos privataus sektoriaus lėšos.	2. Finansinių tarpininkų atrinkimui galios Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, todėl tai apsunkins ir gali užžėsti jų atranką.
Finansinę priemonę galima įgyvendinti tiesiogiai ir (arba) per finansinius tarpininkus, jei fondų fondo valdyme dalyvautų nacionalinė finansų įstaiga.	3. Neaišku, kas bus tikroju nariu ir kokį jis vaidmenį atliks fondo įgyvendinime
	4. Komerciniai bankai nenoriai investuotų į fondą, jeigu paskolintas lėšas naudotų ne jie patys.

7.1.4.3. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje

Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su Aplinkos ministerija priimtų sprendimą tęsti 2007-2013 m. JESSICA KF veiklą ir greta kurti investicinį fondą. Analogiškai kaip ir pirmosios alternatyvos atveju, JESSICA KF galėtų būti papildomas 2014-2020 m. ESI fondų lėšomis vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintomis laikinosios tvarkos nuostatomis. Vėliau, patvirtinus nacionalinę teisinę bazę, vadovaudamasi Bendrųjų nuostatų reglamento 38 str. 4 dalimi, vadovaujančioji institucija galėtų įgyvendinimo užduotis pavesti vykdyti vienai ar kelioms iš Bendrųjų nuostatų reglamento 38(4)(b) straipsnyje nurodytų institucijų (detalesiau aprašyta 7.1.4 punkte). Atrinkus/paskyrus fondų fondo valdytoją, būtų galima JESSICA fondų fondui perduoti sugeneruotų projektų srautą, JESSICA fondų fondą papildyti 2014-2020 m. ES lėšomis ir suteikti fondo valdytojui atitinkamus veiklos įgaliojimus. Naujasis JESSICA fondų fondas ir toliau tęstų savo veiklą kaip sąskaitų rinkinys. Vadovaujančioji institucija fondui galėtų skirti 281 mln. eurų sumą iš ESI fondų ir nacionalinių lėšų ir 50 mln. eurų sumą iš grįžtančių lėšų į JESSICA KF.

Paveikslas 47. 2014-2020 lėšų investavimas į esamą JESSICA fondą ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje.

Tęsdamas esamą JESSICA fondo veiklą, šio fondo valdytojas atrinktų finansinius tarpininkus, kurie teiktų lengvatines paskolas daugiabučių namų modernizavimui. Su atrinktais finansiniais tarpininkais fondo valdytojas pasirašytų sąlygines paskolos sutartis.

Greta veikiančio JESSICA fondo būtų steigiamas investicinis fondas, turintis juridinio asmens statusą, kurio pagrindinis tikslas – išpirkti gerus rezultatus pasiekusių projektų ateities piniginius srautus, generuojamus iš energijos kaštų sutaupymų. Pagrindiniai Investicinio fondo dalyviai būtų privatūs ir instituciniai investuotojai. Kaip ir antrosios alternatyvos atveju siūloma jo forma – komandinė ūkinė bendrovė (toliau – KŪB). Būtina pabrėžti taip pat, kad pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 2 str. 5 dalį KŪB yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Planuojama, kad investicinis fondas galėtų perpirkti iš JESSICA fondo iki 70 procentų jos išduotų paskolų sėkmingai įgyvendinamiems projektams. Toks paskolų perpirkimas galėtų būti taikomas ir 2007-2013 m. periodu įgyvendintiems projektams, kurie pademonstravo gerus energijos sutaupymus. Gautas lėšas fondų valdytojas galėtų panaudoti naujų projektų finansavimui, taip didinant multiplikatoriaus ir sverto efektą.

Tačiau šios alternatyvos atveju nebūtų įgyvendinama 4 skyriuje pasirinkta naudingiausia 5 alternatyva - *ESI fondų lėšos nukreipiamos fondo pirmojo praradimo kapitalui suformuoti.*

Lentelė 137. Fondo veiklos 3 alternatyvos privalumų ir trūkumų palyginimas.

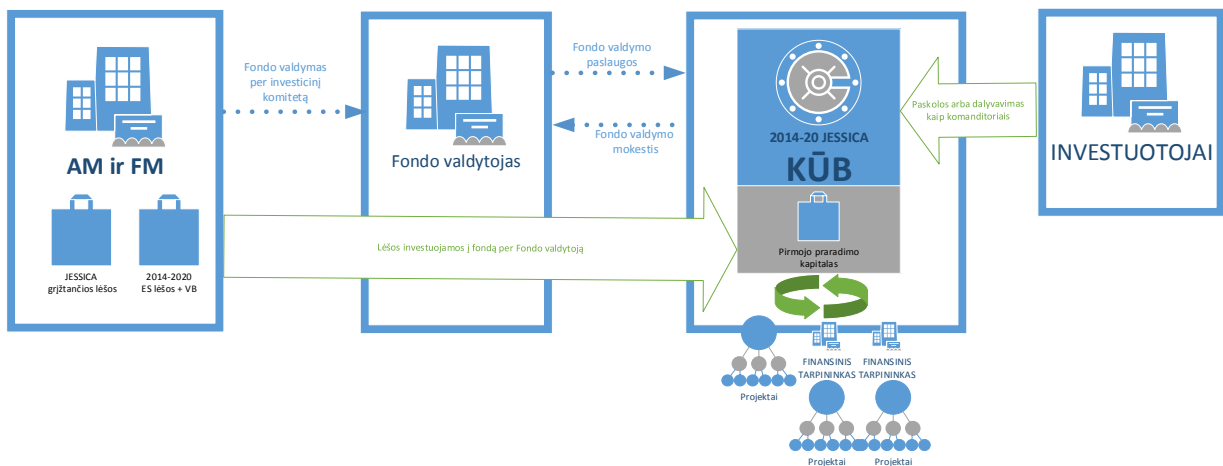
Privalumai	Trūkumai
1. Pakankamai lanksti valdymo struktūra, fondų fondo valdymą galima būtų pavesti EIB ir (arba) nacionalinei finansų įstaigai, o investicinio fondo steigimą ir valdymą – EIB.	1. 2014 – 2020 m. periodo lėšų panaudojimui turės būti sudaroma nauja sutartis su fondo valdytoju.
2. Aiški ir įprasta finansinės priemonės veiklos struktūra (t.y., fondų fondo valdymas ir jo santykiai su finansiniais tarpininkais).	2. Finansinių tarpininkų atrinkimui galioja Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, todėl tai labai apsunkins ir gali užžėsti jų atranką.
3. Finansinę priemonę galima įgyvendinti tiesiogiai ir (arba) per finansinius tarpininkus, jei	

Privalumai	Trūkumai
<p>fondų fondo valdyme dalyvautų nacionalinė finansų įstaiga.</p> <p>4. Pradėtiems projektams sudaromos teisinės prielaidos perkelti finansuoti 2014 – 2020 m. periodo lėšomis.</p> <p>5. Leidžia sutaupyti laiko, nes projektai pradunami finansuoti ESI fondų lėšomis, o investicinis fondas, kuriam įsteigti reikia daugiau laiko, kuriamas lygiagrečiai.</p> <p>6. Suteikia galimybę pritraukti privataus sektoriaus lėšas.</p> <p>7. Finansiniams tarpininkams būtų suteikta galimybė investuoti (išpirkti) savo pačių sėkmingai įgyvendinamų projektų srautus.</p>	

7.1.4.4. Siūloma įgyvendinti alternatyva

Atsižvelgiant į šiuos aukščiau išdėstytus kiekvienos alternatyvos privalumus ir trūkumus bei prognozuojamą lėšų poreikį tai priemonei įgyvendinti ir tikėtiną finansinio svėro rodiklį, rekomenduojama vadovaujant institucijai kartu su Aplinkos ministerija pasirinkti antrąjį modelį. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas leis tinkamai įgyvendinti pasirinktas finansines priemones daugiabučių namų atnaujinimo srityje, bus užtikrintas finansinio svėro pasiekimas.

Pažymėtina, jog, kaip buvo identifikuota 5 skyriuje, **prieš įgyvendinant šią alternatyvą turi būti pilnai suderinta valstybės pagalbos schema, priešingu atveju kyla rizika pažeisti valstybės pagalbos reikalavimus.**

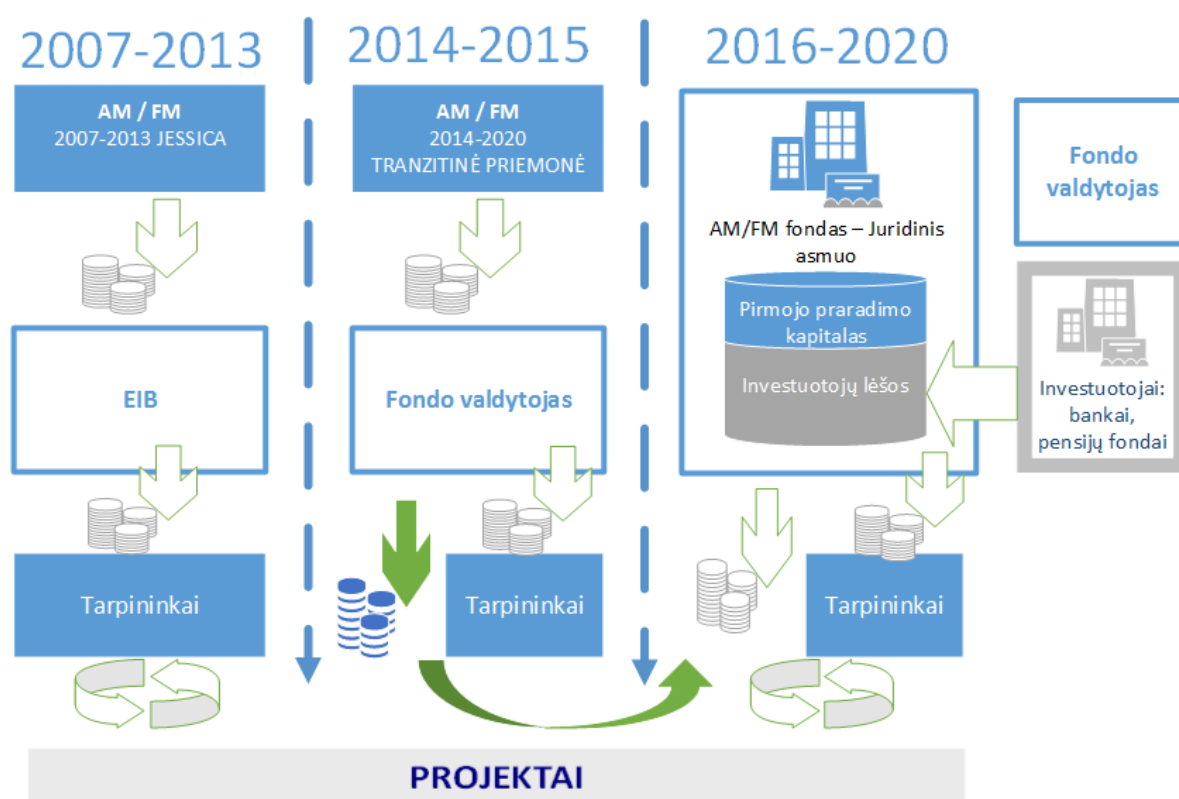

Paveikslas 48. Naujo juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje.

Perėjimas iš dabar veikiančio JESSICA fondo į naujai steigiamą Fondų fondą

Siekiant sėkmingai tęsti daugiabučių namų modernizavimo programos įgyvendinimą ir 2014-2020 m. periodu, perėjimas iš 2007-2013 m. periodo turėtų būti gerai apgalvotas ir įgyvendintas taip, kad galutiniai naudos gavėjai neturėtų sunkumų adaptuotis prie naujojo periodo.

Pažymėtina, kad kadangi antrosios alternatyvos – komandinės ūkinės bendrijos – steigimas ir įgyvendinimas užims nemažai laiko kol bus pradėti finansuoti daugiabučių modernizavimo projektai iš 2014-2020 m. periodo lėšų, bei atsižvelgiant į tai, jog šiuo metu yra susiformavęs didžiulis projektų srautas, kurio finansavimas yra didelis iššūkis programavimo periodų sandūros ir kaitos metu, ir JESSICA KF lėšų kiekis nėra pakankamas padengti susiformavusį projektų srautą, schemoje žemiau yra pateikiamas siūlomas pereinamojo laikotarpio modelis. Pažymėtina, jog kadangi pereinamasis laikotarpis iš 2007-2013 m. JESSICA KF į 2014-2020 m. periodo fondą nėra ex ante analizės objektas, šis pereinamasis laikotarpis detalai nėra nagrinėjamas, tačiau **fondų fondo valdytojas turi pateikti tinkamą ir įgyvendinamą veiksmų planą dėl sklandaus perėjimo iš 2007-2013 m. JESSICA KF į 2014-2020 m. fondą užtikrinant susiformavusio projektų srauto kontrolę ir finansavimo tęstinumą.**

Paveikslas 49. Perėjimas iš JESSICA KF į 2014-2020 m. fondą.

Perėjimas iš JESSICA KF į naujai įkurtą Fondą būtų vykdomas per fondų fondą, sukurtą panaudojant 2014-2020 m. ES lėšas. Šio fondų fondo funkcija – užtikrinti greitą susidariusio projektų srauto finansavimą. Sukūrus fondų fondą, kuris greitai gali reaguoti ir finansuoti projektus, lygiagrečiai gali būti kuriamas juridinio asmens statusą turintis fondas, kuris vėliau perims projektų valdymą iš fondų fondo.

Bendri teisės aktų reikalavimai struktūrai

Vadovaujantis taikytiniais teisės aktais, Fondas galėtų būti steigiamas KŪB teisine forma. Tokiu atveju jis privalėtų būti registruotas kaip juridinis asmuo Juridinių asmenų registre.

Fondo veiklos dokumentai. Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis KŪB veiklą, yra veiklos sutartis (toliau – Veiklos sutartis), kuri turi būti pasirašoma visų Fondo dalyvių (investuotojų) (tikrųjų narių ir komanditorių (toliau tikrieji nariai ir komanditoriai vadinami “Dalyviais”)) ir patvirtinta notariškai. Kadangi ši sutartis turi būti registruojama Juridinių asmenų registre (tokiu būdu pavišinama), esant poreikiui, tam tikros konfidencialios su Fondo veikla susijusios nuostatos gali būti įtrauktos į atskirus susitarimus, pasirašomus su Dalyviais.

Dalyviai. KŪB turi būti bent vienas tikrasis narys (kuris pagal Fondo prievolės atsako solidariai visu savo turtu; dėl šios priežasties tikraisiais nariais paprastai skiriamos specialiai šiam tikslui įsteigtos įmonės (toliau – SPV)) ir bent vienas komanditorius (kuris pagal Fondo prievolės atsako tik tuo savo turtu, kurį įnešė ir (ar) įsipareigojo įnešti į KŪB). Nėra numatytas maksimalus Fondo dalyvių skaičius. Komanditoriai gali tapti Fondo Dalyviais tiek jo steigimo metu, tiek ir po jo.

Atkreiptinas dėmesys, kad tikroju nariu negali būti kitų bendrijų tikrieji nariai, individualių įmonių savininkai, valstybė, savivaldybės, valstybės įmonės, savivaldybės įmonės, biudžetinės įstaigos, ūkinės bendrijos ir individualios įmonės, taip pat Europos ekonominių interesų grupės ir jų nariai, o komanditoriumi negali būti valstybė, savivaldybės, valstybės įmonės, savivaldybės įmonės, biudžetinės įstaigos. Taigi, esant poreikiui, kad Lietuvos ministerijos dalyvautų fonde, jos tai galėtų daryti tik per SPV. Be to, KŪB dalyvis tuo pačiu metu negali būti tos pačios KŪB tikroju nariu ir komanditoriumi.

Dalyvių įnašai. Asmenys tampa KŪB Dalyviais (i) įsipareigodami įnešti įnašą arba (ii) faktiškai jį sumokėdami. Taigi Fondo kapitalas (įnašai) gali būti formuojamas lanksčiai, be to, jam nėra taikomos specialios registravimo ar pan. procedūros, t.y. vadovaujantis Veiklos sutartimi, Dalyviai gali susitarti dėl tam tikrų jų įnašų dydžių į KŪB, kurie būtų sumokami (pilnai arba dalimis), kuomet tai būtų būtina konkrečiam projektui, pagal atskirus Fondo valdytojo (tikrojo nario) prašymus.

Nėra numatyti minimalūs fondo kapitalo (Dalyvių įnašų) reikalavimai, taigi jie gali būti ir, pvz., 1 Lt. Fondo kapitalas gali būti struktūrizuotas kaip (i) Dalyvių įnašai ir (ii) Dalyvių skolos įsipareigojimai (angl. *loan commitments*), teikiami Dalyvių ir/ ar kitų asmenų. Taigi bankai ir kiti investuotojai gali dalyvauti Fonde, įnešdami (įsipareigodami įnešti) įnašus (tuo būdu tapdami KŪB Dalyviais) arba per skolos įsipareigojimus (tokiu atveju jie negalėtų būti priimti į Fondą komanditoriais) arba Veiklos sutartyje kombinuojant abu iš nurodytų mokėjimų.

Fondo valdymas

Teisės aktų reikalavimai. Taikytini teisės aktai nenumato detalių nuostatų, susijusių su KŪB valdymo organais ir/ ar jų kompetencija. Įstatymai neriboja investuotojų (Dalyvių) teisės savo nuožiūra nusimatyti Fondo valdymo struktūrą. Priklausomai nuo specifinių KŪB tikslų Dalyviai iš esmės yra laisvi savo nuožiūra nuspręsti dėl šio klausimo ir Fondo valdymo struktūrą įtvirtinti Veiklos sutartyje.

Vadovaujantis taikytiniais teisės aktais, išimtinai tikrasis narys turi teisę veikti KŪB vardu ir vykdyti jo veiklą. Komanditoriai (kartu su tikroju nariu) priima tik šiuos su KŪB valdymu susijusius sprendimus: dėl jo reorganizavimo, pertvarkymo, likvidavimo, taip pat dėl Veiklos sutarties keitimo. Teisės aktais nėra draudžiama numatyti papildomą komanditorių kompetenciją dėl jų dalyvavimo KŪB valdyme (pvz. tvirtinti tam tikrus Veiklos sutartyje nurodytus sandorius, KŪB vardu sudaromus tikrojo nario).

Teisės aktuose nėra numatytas reikalavimas KŪB turėti savo personalą ir/ ar tam tikras pareigybes. Taigi iš esmės Fondas gali neturėti nei vieno savo darbuotojo (ypač, jei visas valdymo funkcijas prisiima Fondo valdytojas, kuris yra atskira įmonė). Tačiau šie aspektai turėtų būti svarstyti konkrečiu atveju, vertinant fondo valdytojo kompetenciją ir turimą valdymo struktūrą.

Galimas Fondo valdymo modelis pagal Veiklos sutartį. Be tikrojo nario, kuris, kaip nurodyta aukščiau, turi teisę atstovauti Fondui ir kuris paprastai veikia kaip Fondo valdytojas, tokio pobūdžio Fonduose paprastai sudaromi šie organai:

- i. Fondo Dalyvių susirinkimas – visi investuotojai (Dalyviai) turi teisę dalyvauti ir balsuoti susirinkimuose. Šis organas paprastai yra atsakingas už reikšmingiausių su Fondo veikla susijusių klausimų priėmimą (dėl Fondo likvidavimo, naujų Dalyvių priėmimo, tikrojo nario (Fondo valdytojo) pakeitimo ir kt.);
- ii. Investicinis komitetas (patariamoji valdyba ar pan.) – jis paprastai formuojamas iš narių, kuriuos deleguoja investuotojai (konkretaus investuotojo deleguotų narių skaičiui priklausant nuo, pvz., jo įnašo dydžio, taip pat numatant, kad į šį organą nebus paskirtas su Fondo valdytoju susijęs asmuo ir/ ar jo darbuotojas). Šis organas paprastai atsakingas už strateginių klausimų, susijusių su Fondo investicijomis, priėmimą (Fondo investavimo strategijos patvirtinimą ir keitimą, konkrečių investicijų vertinimą, Fondo metinių išlaidų peržiūrą ir pan.);
- iii. Valdymo komitetas – jis paprastai formuojamas Fondo valdytojo (tikrojo nario), ir yra atsakingas už investicinių sprendimų (dėl investavimo ir dėl pasitraukimo iš investicijų) svarstymą ir tvirtinimą.

Atsižvelgiant į tai, kad taikytini teisės aktai nenumato detalių nuostatų, susijusių su KŪB valdymu (išskyrus nuostatas, nurodytas šio skirsnio pradžioje), aukščiau nurodytų organų kompetencijos, jų posėdžių šaukimo procedūros, kvorumo reikalavimai sprendimų priėmimui ir kt. turi būti įtvirtinti Veiklos sutartyje.

Fondo apskaita ir pelno (nuostolių) skirstymas

Darant prielaidą, kad KŪB tikrasis narys bus uždaroji akcinė bendrovė, Fondas privalės įstatymų nustatyta tvarka parengti metinį pranešimą ir sudaryti metinių finansinių ataskaitų rinkinį. KŪB metinių finansinių ataskaitų rinkinys ir metinis pranešimas ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo finansinių metų pabaigos turės būti patvirtinti (finansinių ataskaitų rinkinys turi būti patvirtintas Fondo dalyvių susirinkimo) ir pateikti Juridinių asmenų registrui.

Taikytini teisės aktai nereikalauja, kad KŪB finansinių ataskaitų rinkiniai būtų audituoti, tačiau tokio pobūdžio Fondų Veiklos sutartyse paprastai auditas yra numatomas. Be to, nėra numatyta reikalavimo, kad finansinių ataskaitų rinkiniai būtų parengti pagal tarptautinius apskaitos standartus, tačiau paprastai nustatoma, kad rinkiniai turi būti parengti pagal šiuos standartus arba pagal apskaitos standartus, patvirtintus Europos rizikos kapitalo asociacijos. Kadangi dalis fondo lėšų bus ES struktūrinių fondų lėšos, jų apskaitai bus papildomai taikomos tokių lėšų apskaitos ir ataskaitų rengimo taisyklės.

Tokio pobūdžio Fondų Veiklos sutartyse paprastai numatomas ir įpareigojimas be metinių finansinių ataskaitų rinkinių papildomai rengti ir pusmetines ir/ ar ketvirtines ataskaitas (tai taip pat nėra reikalaujama taikytiniais teisės aktais).

Pasibaigus KŪB finansiniams metams, iš Fondo veiklos gautas pelnas paskirstomas Veiklos sutartyje nustatyta tvarka. Dalyviams skirta iš KŪB veiklos gauto pelno dalis Veiklos sutartyje nustatyta tvarka gali būti paskirstyta ir nepasibaigus Fondo finansiniams metams – už trumpesnį negu finansiniai metai laikotarpį kaip avansu išmokamas pelnas, jeigu (i) KŪB per šį laikotarpį gavo pelno, (ii) neturi neįvykdytų prievolių, kurių terminai yra suėję iki sprendimo dėl pelno dalies paskirstymo priėmimo, ir

paskirsčius iš KŪB veiklos gautą Dalyviams skirtą pelno dalį būtų pajėgi įvykdyti savo prievoles už einamuosius finansinius metus, (iii) KŪB yra sudariusi ir patvirtinusi trumpesnio negu finansiniai metai laikotarpio, už kurį skirstoma Dalyviams skirta pelno dalis, tarpinių finansinių ataskaitų rinkinį. Be to, KŪB tikrieji nariai Veiklos sutartyje nustatytais sąlygomis ir tvarka turi teisę gauti Fondo lėšų kaip avansu išmokamą pelną.

Sprendimas dėl KŪB Dalyviams skirto pelno dalies už trumpesnę negu finansiniai metai laikotarpį paskirstymo gali būti priimtas per tris mėnesius nuo laikotarpio, už kurį siūloma paskirstyti Dalyviams skirto pelno dalį, pabaigos, bet ne anksčiau, negu buvo patvirtintas metinių finansinių ataskaitų rinkinys ir paskirstytas KŪB pelnas už ankstesnius finansinius metus, ir ne vėliau kaip iki finansinių metų pabaigos.

Sprendimą dėl pelno paskirstymo (įskaitant dėl pelno dėl pelno už trumpesnę negu finansiniai metai laikotarpį) priima Fondo tikrieji nariai. Sprendimas priimamas vienbalsiai, jeigu Veiklos sutartyje nenustatyta kitaip.

KŪB pelno dalis, skirta Dalyviams, paskirstoma kiekvienam Dalyviui proporcingai jo įnašo dydžiui, jeigu Veiklos sutartyje nenustatyta kitaip.

Galima Fondo kaip KŪB struktūra

Remiantis pateikta informacija, Fondo struktūros prielaidos būtų tokios:

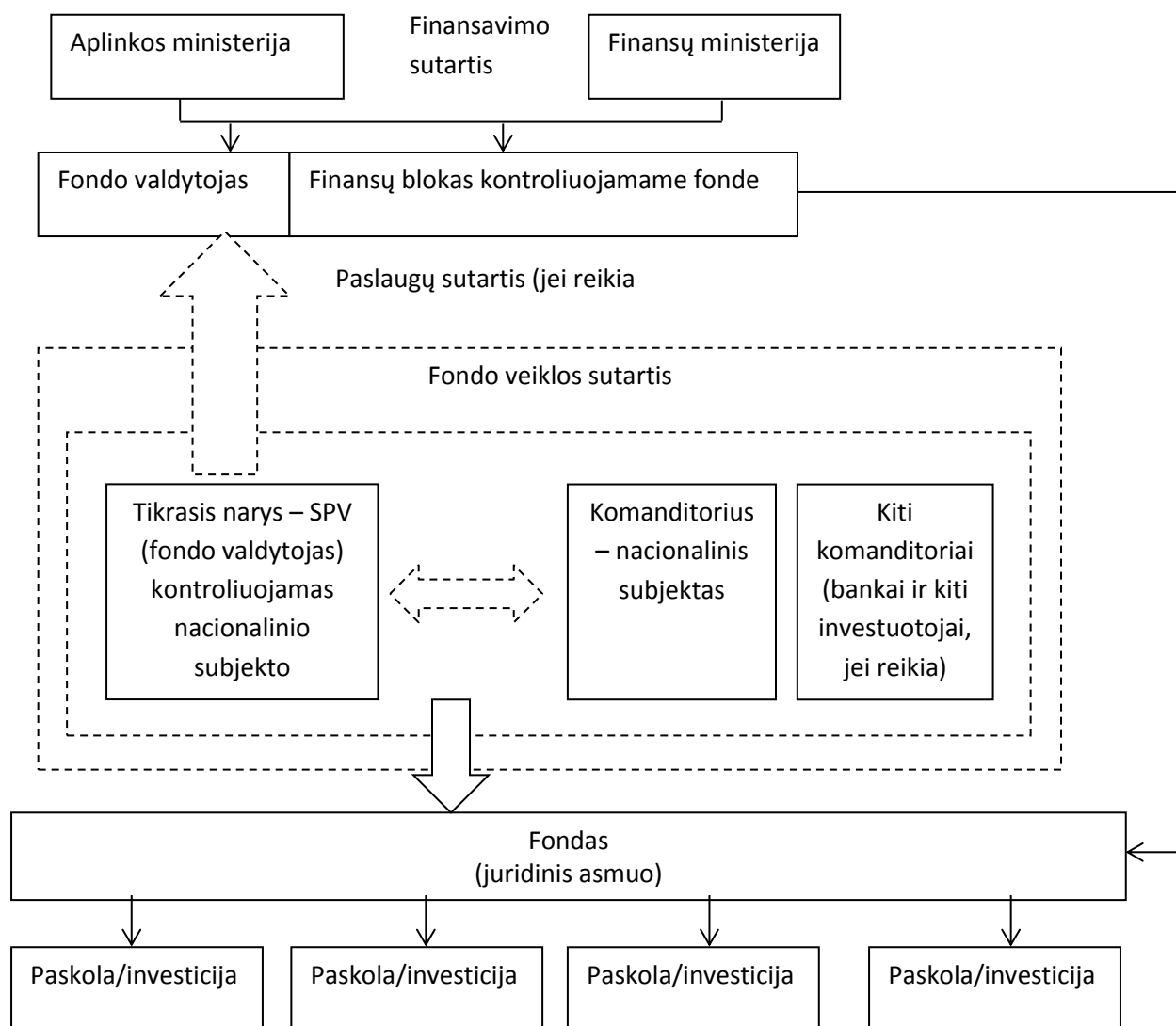
- i. Fondo dalyviai būtų valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojami ribotos atsakomybės juridiniai asmenys;
- ii. Fondo valdytojas(-ai) būtų paskirtas vadovaujančiosios institucijos (galimas variantas, kai EIB atitinkama sutartimi nustatytą laiką dalyvautų Fondo valdyme kartu su nacionaline finansų įstaiga);
- iii. Fondo valdymo struktūra turi užtikrinti, kad strateginius investicinius sprendimus patvirtintų LR finansų ministerija ir LR aplinkos ministerija (jų atstovai).

Siūloma svarstyti toliau aptarta principinė Fondo struktūra (Fondo grafinė struktūra nurodyta 38-ame paveiksle):

- i. Fondo komanditoriumi galėtų būti naujai sukurtas ar egzistuojantis valdžios kontroliuojamas juridinis subjektas (toliau – „Nacionalinis subjektas“). Jei būtų siekiama išvengti neribotos Fondo tikrojo nario atsakomybės, juo siūlytume skirti SPV. SPV galėtų įsteigti Nacionalinis subjektas ar kitas asmuo.
- ii. Aukščiau nurodyti subjektai (Nacionalinis subjektas kaip komanditorius ir SPV, kontroliuojamas Nacionalinio subjekto ar kito asmens, kaip tikrasis narys) būtų Fondo dalyviais, kartu su bankais ir kitais galimais investuotojais, kurie taptų Fondo komanditoriais, įsipareigojusiais atlikti įnašus į KŪB ir suteikti reikiamas paskolas (angl. loan commitment).
- iii. EIB, kaip kontroliuojančiojo fondo valdytojas arba vienas iš kontroliuojančiojo fondo valdytojų, paskirtas vadovaujančiosios institucijos, investuoja į Fondą, suteikdamas jam (sąlyginę) paskolą, kuri galėtų būti subordinuojama kitų investuotojų ar kredito davėjų teikiamo finansavimo atžvilgiu ir būtų prilyginama Fondo kapitalui.

Galima KŪB formos fondo struktūra pavaizduota paveiksle žemiau.

Paveikslas 50. Galima fondo kaip KŪB struktūra.

Siekiant užtikrinti, kad strateginius investicinius sprendimus patvirtintų Finansų ministerija ir Aplinkos ministerija, siūloma, kad būtų sukurta tokia Fondo valdymo struktūra:

- i. Fondo dalyvių susirinkimas – jo sudarymas ir kompetencija galėtų būti tokia, kaip nurodyta aukščiau. Siekiant supaprastinti valdymo organų struktūrą, galima atsisakyti susirinkimo, bet užtikrinti, kad Investiciniame komitete būtų atstovaujami visi Fondo dalyviai, kurie dalyvautų atitinkamų sprendimų priėmimo, kur reikalingi visų Fondo dalyvių balsai;
- ii. Investicinis komitetas – atsižvelgiant į tai, kad šis organas paprastai yra atsakingas už strateginių investicinių sprendimų priėmimą, siūlytume, kad Veiklos sutartyje būtų įtvirtinta, jog dauguma komiteto narių (pvz., 4 nariai iš 7) turi būti paskirti iš kandidatų, pasiūlytų Finansų ministerijos ir Aplinkos ministerijos, taip pat (jei reikia) kad komiteto sprendimai gali būti priimti tik tuo atveju, jeigu visi nariai, pasiūlyti ministerijų, jiems pritaria. Tokiu atveju būtų užtikrinta, kad strateginius su investavimu susijusius sprendimus patvirtina ministerijų atstovai. Kitos nuostatos, susijusios su šiuo komitetu, gali būti tokios pačios ar panašios, kaip nurodyta aukščiau;

- iii. Valdymo komitetas – Veiklos sutartyje gali būti numatyta, kad šį organą sudaro 5 nariai, paskirti tikrojo nario (Fondo valdytojo). Kitos nuostatos, susijusios su šiuo komitetu gali būti tokios pačios ar panašios, kaip aukščiau.

Steigiant siūlomą KŪB struktūrą, reikia atlikti šiuos veiksmus:

- i. parengti, apsvarstyti ir patvirtinti galutinę fondo struktūrą;
- ii. parengti fondo steigimui reikiamus dokumentus ir suderinti su fondo valdytoju;
- iii. parinkti arba įsteigti tikrąjį narį;
- iv. pasirašyti KŪB sutartį.

KŪB bus perkančiąja organizacija tol, kol:

- i. Daugiau kaip 50 proc. finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų (įskaitant ir ESI fondų lėšas), arba kitų perkančiųjų organizacijų lėšų;
- ii. Bus kontroliuojamas (valdomas) valstybės, savivaldybės institucijų arba kitų perkančiųjų organizacijų;
- iii. Daugiau kaip pusę jo administracijos, valdymo ar priežiūros organų skirs valstybės, savivaldybės institucijų arba kitos perkančiosios organizacijos.

VPI procedūrų taikymas:

Investuotojų (naujų narių) pritraukimas. Jeigu nariai įnešdami kapitalą gauna tik standartines teises, kurias numato KŪB valdymo sutartis ir teisės aktai, VPI nėra taikomas. Jeigu gaudami kapitalą, jie gauna specialias teises dalyvauti sutartyse, kurias sudaro Fondas, ir kurios atitinka viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius, tuomet jų pritraukimui (atrankai) turės būti taikomos VPI procedūros:

- iv. Kredito gavėjų pritraukimui. Visos perkančiosios organizacijos skolinasi pagal VPI, išskyrus, jei finansinių paslaugų įsigijimas yra vykdomas iš tarptautinių finansinių institucijų.
- v. Finansinių tarpininkų atrankai - vykdoma pagal VPI nuostatas.
- vi. Tarptautinių organizacijų procedūrų išimtis. VPI netaikomas pirkimams, kurie atliekami pagal tarptautinių organizacijų specialias pirkimo taisykles. Pareiga taikyti tokias taisykles turi atsirasti pagal tų organizacijų steigimo dokumentus ar kitas nustatytas taisykles. EIB galėtų būti viena iš tokių organizacijų, tačiau siekiant galutinai nustatyti, ar atskirais atvejais būtų taikomos EIB taisyklės, reikėtų žinoti, kokį vaidmenį EIB užimtų KŪB struktūroje.

Fondo valdytojo paskyrimo alternatyvos

Daugiabučių namų modernizavimo fondų fondo valdymo užduotys pagal rekomenduojamą alternatyvą gali būti pavestos įgyvendinti Bendrųjų nuostatų reglamento 38(4) punkte nurodytoms institucijoms.

9-ame priede analizuojamos septynios finansinės priemonės įgyvendinimo alternatyvos:

- vadovaujančioji institucija investuoja į esamų ar naujai sukurtų juridinių vienetų, skirtų įgyvendinti finansines priemones, kapitalą (38(4)(a) straipsnis) (toliau – I alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą kitai institucijai. Ši alternatyva skiriama į tris galimybes (38(4)(b) straipsnis):
  - EIB grupė (38(4)(b)(i) straipsnis) (toliau – II alternatyva);
  - tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė yra akcininkė (III alternatyva) (vertinami NIB, EBRD, CEB), valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai (38(4)(b)(ii) straipsnis) (toliau – IV alternatyva);

- viešosios ar privačiosios teisės subjektas (38(4)(b)(iii) straipsnis) (toliau – V alternatyva).
- vadovaujančioji institucija įgyvendina finansines priemones tiesiogiai (38(4)(c)) (toliau – VI alternatyva).
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą dviem institucijoms: EIB ir nacionalinei finansų įstaigai kartu (VII alternatyva).

Taip pat preliminariai buvo nagrinėtos ir kitos alternatyvos, pvz., finansinės priemonės įgyvendinimą pavesti EIB ir viešosios ir privačiosios teisės subjektui. Preliminari šių alternatyvų analizė parodė, jog nei viena iš kombinacijų nėra patraukli, todėl į tolimesnę išsamią analizę jos nebuvo įtrauktos.

Visos alternatyvos vertinamos pagal vienodus kriterijus. Žemiau nurodomi pasirinkti kriterijai ir pateikiamas jų paaiškinimas:

- operatyvumas: vertinama kaip operatyviai būtų galima pradėti įgyvendinti alternatyvas;
- įgyvendinimo kaštai: vertinami alternatyvos įgyvendinimo kaštai, tame tarpe pasirengimo įgyvendinti kaštai (pvz., įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų kūrimas);
- patirtis: vertinama institucijų/organizacijų patirtis įgyvendinant finansines priemones daugiabučių namų modernizavimo sektoriuje bei patirtis įgyvendinant finansines priemones;
- ištekliai: vertinami institucijų/organizacijų turimi žmogiškieji ištekliai;
- lankstumas: vertinamos galimybės atsiradus poreikiui reaguoti į pasikeitusias išorės aplinkybes;
- pasitraukimo rizika: vertinama fondo valdytojo pasitraukimo galimybė;
- kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimas: vertinama, alternatyvos įtaka kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimui. Ateityje didelės finansinių priemonių svarba ESI lėšų panaudojimo kontekste, todėl svarbu sukurti nacionalinę kompetencijos centrą;
- funkcionalumas: vertinamas funkcionalumas (operatyvumas, bendradarbiavimas su kitomis institucijomis / organizacijomis, suinteresuotomis grupėmis ir t.t.).

Pagal kiekvieną kriterijų visoms alternatyvoms suteikiamas įvertinimas nuo 1 iki 3, kur 1 yra žemiausias įvertinimas (pvz., didelių laiko sąnaudų reikalaujanti alternatyva), o 3 – didžiausias (pvz., greitai įgyvendinama alternatyva). Daugiausiai balų surinkusi alternatyva laikoma tinkamiausia.

Atlikus analizę, daugiausiai balų surinko VII alternatyva (20). Šios alternatyvos atveju būtų apjungiami dviejų alternatyvų (II alternatyvos ir IV alternatyvos) privalumai ir neutralizuojami trūkumai. Pagrindiniai tokios alternatyvos privalumai yra:

- greita įgyvendinimo pradžia;
- apjungiami dviejų institucijų patirtis ir žmogiškieji ištekliai;
- patrauklūs įgyvendinimo kaštai;
- nacionalinio kompetencijų centro kūrimas;
- pasitraukimo iš rinkos rizikos suvaldymas.

Šios alternatyvos trūkumas – fondų fondo valdytojams ilgiau užtruktų tarpusavyje derintis fondo valdymo sąlygas, pasiskirstyti atsakomybes ir funkcijas.

Esant poreikiui ir atitinkamiems sprendimams, EIB galėtų dalyvauti Fondo valdyme atskiros sutarties, sudarytos tarp SPV ir EIB, pagrindu.

Detali visų alternatyvų analizė pateikiama priede (žr. priedą Nr. 9).

Finansinių tarpininkų parinkimas

Bendrijų nuostatų reglamento 38 str. 5 dalis numato, kad subjektai, kuriems patikėta įgyvendinti fondų fondą, užduotis gali įgyvendinti patys arba jas patikėti vykdyti finansiniams tarpininkams. Iš to seka išvada, kad Fondo valdytojas (priėmus atitinkamų Fondo organų sprendimus, kaip tai aptarta 4 memorandumo dalyje) galėtų tiesiogiai atrinkinėti finansuojamus projektus, atitinkančius Fondo veiklos tikslus ir investavimo strategiją. Nors Bendrijų nuostatų reglamentas toliau nedetalizuoja, kaip ir kokius projektus Fondo valdytojas galėtų finansuoti, tačiau ES struktūrinių fondų valdymo

reguliuojama yra akcentuojamas skaidrumas, proporcingumas, nediskriminavimas bei interesų konflikto vengimas. Atsižvelgiant į šiuos principus, galima būtų daryti išvadą, kad tiesiogiai atrenkami projektai neturėtų tiesiogiai konkuruoti su projektais, kurių įgyvendinimui yra atrenkami finansiniai tarpininkai. Fondo valdytojas, kuris nustato projektų finansavimo sąlygas ir kontroliuoja atrinktus finansinius tarpininkus, neturėtų konkuruoti su tokiais finansiniais tarpininkais dėl tų pačių projektų. Jei tiesioginis finansavimas būtų taikomas kitoms finansavimo kryptims ar kitoms užduotims nei užduotys, kurių įgyvendinimui yra atrinkti finansiniai tarpininkai, interesų konfliktas nekiltų.

Atsižvelgiant į tai, jog ankstesniame programavimo laikotarpyje ne visi finansiniai tarpininkai aktyviai dalyvavo vykdant prisiimtus įsipareigojimus numatoma, jog esant nepakankamam finansinių tarpininkų aktyvumui, fondo valdytojas gali pats dalyvauti finansinių priemonių įgyvendinime tomis pačiomis sąlygomis, kuriomis dalyvauja atrinkti finansiniai tarpininkai.

Techninės pagalbos daugiabučių namų modernizavimo projektams užtikrinimas

JESSICA KF veiklos laikotarpiu techninę pagalbą daugiabučių namų modernizavimo projektams teikė Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra, kuri vėliau buvo reorganizuota į Būsto energijos taupymo agentūrą (toliau – BETA). BETA šiuo metu yra pagrindinė agentūra, teikianti metodinę pagalbą daugiabučių namų modernizavimo projektų vykdytojams, o jos funkcijos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatyme ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 528 patvirtintose Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą taisyklėse.

Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymas numato, kad:

„8. Vyriausybės patvirtintos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos įgyvendinimą administruoja Vyriausybės įsteigta viešoji įstaiga Būsto energijos taupymo agentūra, kurios veikla finansuojama valstybės biudžeto lėšomis. Ši įstaiga atlieka šias funkcijas:

- 1) vertina savivaldybių programų atitiktį Vyriausybės patvirtintai Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programai;*
- 2) vykdo atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūrą;*
- 3) administruoja ir teikia šio straipsnio 1 dalyje nurodytą valstybės paramą (išskyrus lengvatinių kreditų teikimą ir kredito ir palūkanų apmokėjimą už nepasiturinčius gyventojus);*
- 4) teikia nereikšmingą pagalbą;*
- 5) konsultuoja daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) proceso dalyvius (daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkus, bendrojo naudojimo objektų valdytojus, savivaldybes ir savivaldybių programų įgyvendinimo administratorius) daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) ir valstybės paramos teikimo klausimais, organizuoja visuomenės informavimą, švietimą ir mokymą;*
- 6) organizuoja Vyriausybės patvirtintos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos įgyvendinimo stebėseną“.*

Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą taisyklės numato, kad:

„25.4. viešoji įstaiga Būsto energijos taupymo agentūra teikia metodinę pagalbą ir konsultacijas daugiabučių namų ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių ar jų valdomų visuomeninės paskirties pastatų energinio efektyvumo finansinių priemonių galutiniams naudotojams ir fondų fondo arba finansinių priemonių valdytojams, dalyvaujantiems įgyvendinant veiksmų programos investicinių prioritetą „Energinio efektyvumo, pažangaus energijos valdymo ir atsinaujinančių išteklių energijos vartojimo viešosiose infrastruktūrose, įskaitant viešuosius pastatus ir gyvenamųjų namų sektorius, rėmimas“.

Atsižvelgiant į tai, kokios BETA funkcijos yra numatytos minėtuose teisės aktuose, siūlome kuriant naujas finansines priemones užtikrinti BETA dalyvavimo ir funkcijų vykdymo tęstinumą, kadangi BETA vykdomos funkcijos daro didelę įtaką daugiabučių namų programos įgyvendinimui bei renovacijos sėkmei.

7.1.5. Tikėtinų rezultatų nustatymas ir skaičiavimas

Įgyvendinat siūlomą modelį (steigiant KŪB į kurį būtų investuojamos ESI fondų lėšos) vadovaujančiajai institucijai į jį įnešus 280,7 mln. eurų sumą iš ESI fondų lėšų ir 67,2 mln. eurų sumą iš grįžtančių lėšų į JESSICA KF, planuojama, kad iš investuojančių finansinių institucijų galima būtų pritraukti iki 700 mln. eurų.

Pagal siūlomą modelį įgyvendinant finansinę priemonę gaunami šie rezultatai:

Lentelė 138. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai.

Rodiklis	Apskaičiuoti rezultatai	Palyginimas su paklausos duomenimis
Finansinė priemonė	Paskolos daugiabučių namų renovacijai, kuriant KŪB	-
Finansuojanti institucija	Aplinkos ministerija	-
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	832,0 mln. eurų	1347,3 mln. eurų
Pritrauktos lėšos iš privačių šaltinių	655,4 mln. eurų	-
Sverto efektas	3,57	-
Renovuotų pastatų skaičius iki 2022 metų	4473	7229
Renovuotų pastatų plotas iki 2022 metų	5757 tūkst. kv. m.	9304 tūkst. kv. m.
Renovuotų namų energijos efektyvumo suvartojimo sumažėjimas, ne mažiau kaip	40 proc.	Kuo daugiau
Pasiekta energetinio efektyvumo klasė ne mažesnė kaip	C	C

7.1.6. Finansinės priemonės rezultatų prisidėjimas prie strateginių tikslų

Vertinant įvairius finansinius modelius daugiabučių renovacijos įgyvendinimui geriausia alternatyva buvo pasiūlyta remiantis siektiniais finansinės priemonės rezultatais: multiplikatoriaus efektu, sverto efektu, renovuojamų namų skaičiumi ir kitais rodikliais. Atsižvelgiant į tai, buvo apskaičiuoti ir finansinės priemonės kokybiniai rezultatai, kurie prisidėti prie strateginių tikslų pasiekimo ir kurie yra pagrindinis finansinės priemonės kūrimo motyvas.

Vienas iš strateginių dokumentų, tiesiogiai apibrėžiančių daugiabučių modernizavimo tikslus, yra Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija. Vadovaujantis Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos nuostatomis, strateginis energetinio efektyvumo tikslas gyvenamųjų ir visuomeninių pastatų sektoriuje iki 2020 m. – sutaupyti 220 ktne energijos modernizuojant ir renovuojant pastatus.

Daugiabučių renovavimo procese bus prisidedama prie šių Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programoje išdėstytų tikslų vykdymo:

- skaičiuojamųjų šiluminės energijos sąnaudų santykinis mažėjimas daugiabučiuose namuose, pastatytuose pagal galiojusius iki 1993 metų statybos techninius normatyvus, palyginti su 2005 metais (GWh per metus), 2020 metais ne mažiau kaip 1000;
- anglies dioksido išmetimo į atmosferą mažėjimas (nuo 2005 metų) (tūkst. tonų per metus) 2020 metais – 230;
- įgyvendinta daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų, finansuojamų pagal Programą ir kitas valstybės remiamas ar savivaldybių patvirtintas programas (nuo 2005 metų) (vienetais) 2020 metais – 4000;
- įgyvendinta energiją taupančių priemonių daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų valdytojų ir gyventojų iniciatyva (vienetais) iki 2020 metų – 10000;
- gyventojų informuotumo gerėjimas (procentais) iki 2020 metų – 90;
- ketinančiųjų dalyvauti įgyvendinant Programą arba savarankiškai diegti energijos taupymo priemones daugėjimas (procentais) iki 2020 metų - 60.

Daugiabučių renovavimo procese bus prisidedama prie šių VP (4.3. investicinio prioriteto) išdėstytų tikslų vykdymo:

- Sunaudotas galutinės energijos kiekis paslaugų ir namų ūkių sektoriuose, tūkst. tne, nuo 2109,6 (2011) iki 1680 (2023)
- Galutinės energijos vartojimo efektyvumas, proc, nuo 4,5 (2011) iki 17 (2023)
- Namų ūkių, priskirtų geresnei energijos vartojimo klasei, skaičius, vnt. 30000 (2023)
- Namų ūkių, kuriuose padidintas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo efektyvumas, skaičius, 3 000
- Šilumos vartotojai, kuriems šiluma tiekama patikimiau ir pagerėjo tiekimo kokybė, vnt., 660 000

Daugiabučių renovavimo procese bus prisidedama prie šių Nacionalinėje pažangos programoje išdėstytų tikslų vykdymo:

- Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO₂ ekvivalentu, mln. Tonų, nuo 19,959 (2009) iki 26,886 (2020 metais)
- Galutinės energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas (palyginti su 2009 metų lygiu), procentais, nuo 3 (2010) iki 17 (2020 metais)
- Energijos suvartojimo intensyvumas, kg naftos ekvivalento vienam realiam BVP vienetui, nuo 311 (2011) iki 230 (2020 metais)

Pasirinkus rekomenduojamą daugiabučių renovacijos scenarijų planuojami energijos sutaupymai ir taršos mažinimo rodikliai pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 139. Tikėtini daugiabučių renovacijos energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai.

Rodiklis	Mato vnt.	Sutaupymas ¹⁵⁵
a) Sutaupyta energijos kiekis (neįskaitant 2020 m.)	MWh	431,789

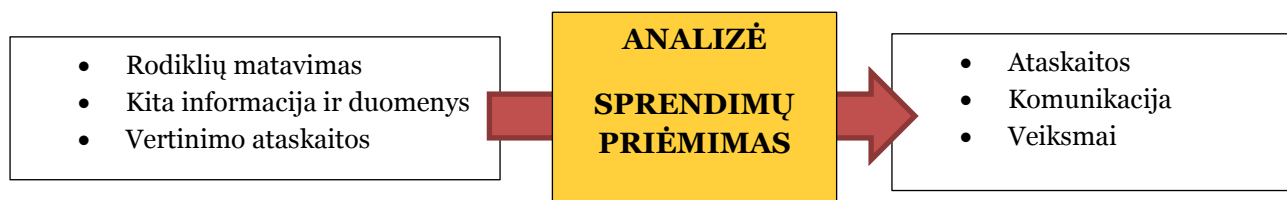
¹⁵⁵ Tipinė centralizuoto aprūpinimo šiluma taršos faktoriaus reikšmė 0,2330 t CO₂e/MWh

Rodiklis	Mato vnt.	Sutaupymas ¹⁵⁵
b) Sutaupyta energijos kiekis (įskaitant 2020 m.)	MWh	672,458
a) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (neįskaitant 2020 m.)	t CO2 ekv	96,289
b) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (įskaitant 2020 m.)	t CO2 ekv	149,958

7.1.7. Stebėsenos sistemos apibrėžimas

Siekiant užtikrinti, kad visi energijos efektyvumo tikslai yra pasiekiami, o finansinė priemonė įgyvendinama efektyviai, be to, lėšos naudojamos pagal patikimus finansų principus, yra tinkamai reaguojama į rinkos pokyčius ar kitus didelę įtaką darančius veiksnius, lemiančius rezultatų pasiekimą, yra būtina apibrėžti tinkamą stebėsenos sistemą finansinės priemonės įgyvendinimui.

Pagrindiniai stebėsenos sistemos elementai yra šie:

Paveikslas 51. Pagrindiniai stebėsenos elementai

Schemoje pademonstruota, jog išanalizavus įvairius duomenų šaltinius, tokius kaip rodiklių pasiekimas, ataskaitos, kita prieinama informacija ir duomenys, reikalinga atlikti analizę ir priimti sprendimus apie finansinės priemonės įgyvendinimo eigą, ko pasekoje yra imamasi įgyvendinti konkrečius veiksmus bei komunikuoti priimtų sprendimų įgyvendinimą.

Vadovaujančioji institucija pirmiausia turi užtikrinti, jog finansavimo sutartyje su fondų fondo valdytoju yra aiškiai apibrėžti ataskaitų teikimo reikalavimai. Pagrindiniai ataskaitų teikimo reikalavimai fondų fondo valdytojui pirmiausia bus apibrėžti Europos Komisijos Įgyvendinimo reglamente, kuris šiuo metu yra rengiamas. Tačiau vadovaujančioji institucija gali neapsiriboti Įgyvendinimo reglamento reikalavimais ir siūlomas ataskaitų formas papildyti jai reikalinga informacija. Vadovaujančiosios institucijos ataskaitų teikimo formos bus tvirtinamos Finansinių priemonių taisyklėse.

Tuo atveju, kai fondų fondo valdytojas pasitelkia finansinius tarpininkus finansinės priemonės įgyvendinimui, fondų fondo valdytojas užtikrina, jog finansavimo sutartyse su finansiniais tarpininkais bus nustatyti visi ataskaitų teikimo reikalavimai ir kad duomenys ir finansinių tarpininkų fondų fondo valdytoją pasieks laiku, duomenys bus teisingi ir naudotini tolimesnėms ataskaitoms. Aktualių duomenų surinkimas iš finansinių tarpininkų yra pilnai fondų fondo valdytojo atsakomybė.

Vadovaujančioji institucija taip pat gali siekti, kad kuo daugiau informacijos apie finansinės priemonės įgyvendinimą būtų prieinama IT platformose, kur informacija gali būti atnaujinama ir naudojama pagal faktinę finansinės priemonės pažangą.

Ataskaitų teikimas turėtų būti įgyvendinamas šiais etapais:

1. Duomenų rinkimas

2. Įgyvendinimo ataskaitos
3. Finansinės ataskaitos

Toks ataskaitų teikimo ciklas leidžia užtikrinti, kad prieinami duomenys yra tikslūs ir atspindi realią situaciją, šių duomenų pagrindu rengiamos pažangos ataskaitos yra teisingos ir galiausiai leidžia užtikrinti finansinį lėšų naudojimo teisingumą.

7.2. Centrinės valdžios viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo investavimo strategija

Energetikos ministerija turi tiesioginius įsipareigojimus dėl Energijos efektyvumo direktyvos iškeltų tikslų šalis narėms pasiekimo. Todėl viešųjų pastatų modernizavimo strategija turi būti sukurta ir išplėta taip, kad būtų įgyvendinti visi privalomi pasiekti tikslai. Nors Energijos efektyvumo direktyva tiesioginių įpareigojimų dėl gatvių apšvietimo modernizavimo neiškelia, gatvių apšvietimo modernizavimas yra rekomenduojamas įgyvendinti pagal tuos pačius principus kaip ir viešųjų pastatų modernizavimas, t.y. įgyvendinant ESCO modelį, todėl siūloma investavimo strategiją viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimui rengti bendrą. Taip bus siekiama optimizuoti šių veiklų įgyvendinimą, mažinti administracinę naštą bei dėl masto ekonomijos pasiekti didesnę efektyvumą. Žemiau yra pateikiama siūloma finansinių priemonių, kurios būtų įgyvendinamos per fondų fondą investavimo strategija.

7.2.1. Finansinių priemonių apimtis ir tiksliniai galutiniai naudos gavėjai

Kaip buvo nustatyta šioje analizėje, poreikis energijos efektyvumo projektų įgyvendinimui yra žymiai didesnis nei rinkoje prieinama finansavimo pasiūla. 2.3. skiltyje identifikuotas rinkos finansavimo nepakankamumas, kuris viešųjų pastatų modernizavimui ir gatvių apšvietimo modernizavimui bendrai siekia 117,4 mln. eurų (405,6 mln. litų). Atsižvelgiant į tai, kad poreikis investicijoms yra dvigubai didesnis nei prieinamos lėšos, siekiant patenkinti kuo didesnę poreikį šioms investicijoms bei įgyvendinti daugiau projektų, būtina įgyvendinti ne subsidijų, bet grįžtančių lėšų finansines priemones ir modelius, pritraukiančius daugiau privačių lėšų.

4.4.2 skyriuje taip pat buvo nustatyta, kad centrinės valdžios pastatų modernizavimui kiekybiškai naudingiausias finansinis produktas yra lengvatinės paskolos, o gatvių apšvietimo modernizavimo projektams – garantijos. Atsižvelgiant į tai buvo apskaičiuota, kiek ESI fondų ar kitų lėšų reikėtų skirti finansinėms priemonėms siekiant padengti visą 2-ame skyriuje identifikuotą rinkos finansavimo trūkumą abiem sritims.

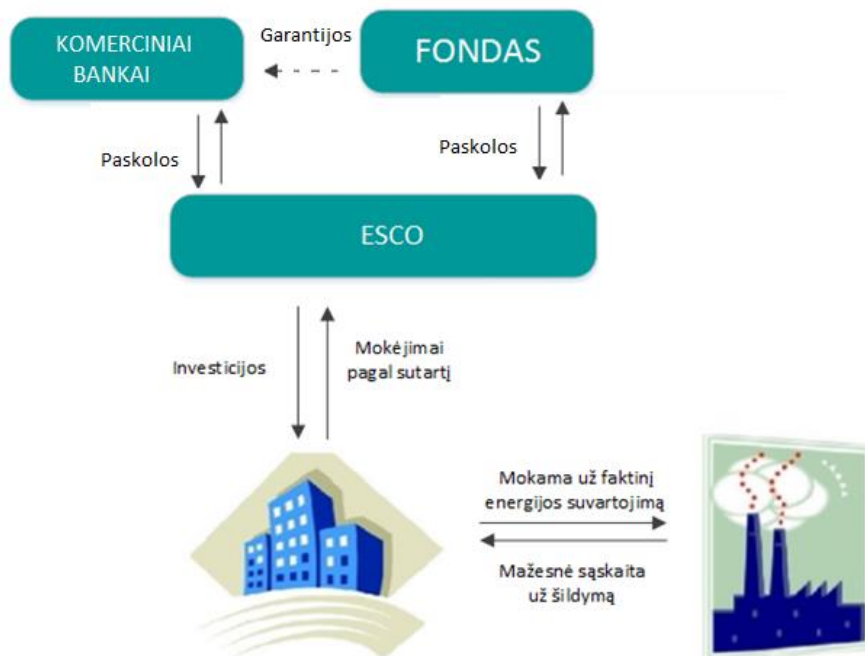
Apskaičiuota, jog siekiant padengti visą rinkos finansavimo trūkumą, centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui skirto finansavimo apimtis turėtų būti 111,3 mln. eurų (iš kurių 79,10 paskolų teikimui, o 32,2 mln. eurų į subsidijų priemonėi), o gatvių apšvietimo modernizavimui skirtos garantijų priemonės apimtis turėtų būti 25,85 mln. eurų.

Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento galutinio naudos gavėjo apibrėžimu, „galutinis naudos gavėjas – juridinis arba fizinis asmuo, gaunantis finansavimą pagal finansinę priemonę“. Atsižvelgiant į tai, finansinės priemonės lėšomis finansuojami galutiniai naudos gavėjai yra subjektai, įgyvendinantys energijos efektyvumo projektus. Tai būtų privatūs juridiniai subjektai – ESCO kompanijos, savivaldybės ir, esant galimybei skolintis, patys centrinės valdžios pastatų valdytojai, kurie galėtų patys įgyvendinti viešųjų pastatų modernizavimo projektus. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad galutinė projekto nauda ir rezultatai didžiąja dalimi atitenka viešiesiems centrines valdžios pastatams bei savivaldybėms, kurioms priklauso gatvių apšvietimo tinklai. Pastarosios institucijos, įgyvendinus projektus, turės energetiškai efektyvius, komfortiškai modernizuotus pastatus, taip pat efektyvesnę, geriau valdomą ir prižiūreitą gatvių apšvietimo tinklą, be to, pasibaigus sutarties su ESCO kompanija laikotarpiui, turės daug mažesnes energijos sąnaudas.

Pažymėtina, kad siekiant užtikrinti gatvių apšvietimo modernizavimo finansinės priemonės darną su Veiksmų programos siektiniais tikslais, prioritetas gatvių apšvietimo modernizavimo srityje turėtų būti teikiamas miestų gatvių apšvietimo tinklų modernizavimui (o ne rajonuose esančių gatvių apšvietimo tinklų modernizavimui). Detali informacija apie savivaldybių pateiktą poreikį investicijoms gatvių apšvietimo modernizavimo tinklams pateikta 8-ame priede.

ESCO modelis

ESCO tai energetinių paslaugų bendrovė (angl. Energy Service Company), kuri sudarydama Energetinių paslaugų sutartį (angl. Energy Performance Contract) su pastato valdytoju investuoja į pastato energinio efektyvumo priemones ir per sutarties galiojimo laikotarpį iš būsimų energijos sutaupymų padengia patirtas investicijas. Šio modelio esmė – didžiausias energijos sutaupymų efektas nepatiriant didelių pradinių investicijų naštos.

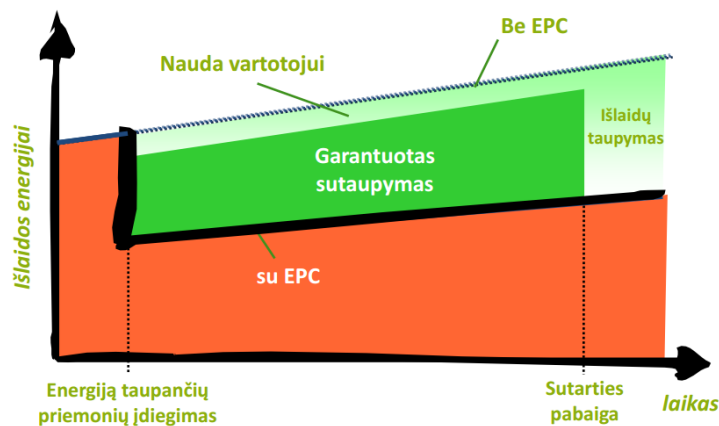

Paveikslas 52. ESCO modelio schema

ESCO modelio taikymas centrinės valdžios viešiesiems pastatams

Centrinės valdžios viešiesiems pastatams šis modelis galėtų būti taikomas dėl to, kad teisiškai biudžetinėms įstaigoms tiesiogiai negali būti teikiamos paskolos. Šio modelio atveju pastato valdytojui taip pat nereikia rūpintis projekto įgyvendinimu ir finansavimu, viską savo rizika atlieka ESCO kompanija, kuri projektą įgyvendina ieškodama geriausio techninio sprendimo bei panaudodama savo žinias, patirtį bei naujausias technologijas.

Šio modelio įgyvendinimo atveju ESCO kompanija būtų atrenkama įvykdžius viešąjį pirkimą, po kurio viešojo pastato valdytojas ir ESCO kompanija pasirašytų energetinių paslaugų sutartį. Šios sutarties pagrindinis elementas – garantuotas energijos sutaupymas pastate įdiegus energiją taupančias priemones.

Paveikslas 53. ESCO modelio naudos pasiskirstymas

Pagrindinis šio modelio privalumas yra tai, kad ESCO kompanijos prisiima riziką, kad energijos sutaupymai po renovacijos tikrai bus pasiekti.

7.2.2. Finansinio produkto parinkimas

4-iame skyriuje buvo analizuojami ir vertinami įvairūs finansiniai produktai, skaičiuojamas jų multiplikatoriaus efektas bei galimybės pritraukti papildomas privačias lėšas. Viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo įgyvendinimui siūlomi finansiniai produktai, parinkti pagal geriausius kiekybinius rezultatus, detalizuojami žemiau.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimas

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui buvo įvertinti (4.1. skyrius) septyni scenarijai su skirtingais administravimo modeliais ir finansinėmis priemonėmis, o taip pat subsidijų teikimo alternatyva. Nustatyta, kad didžiausią pridėtinę vertę turi alternatyva, kurios metu iš pradžių sukuriamas fondų fondas su paskolų finansine priemone, o vėlesniu etapu kuriamas ilgalaikis investicinis fondas, kuris išperka gerus rezultatus pasiekusių projektų ateities pinigų srautus, kitaip tariant, išperka sėkmingai įgyvendintų projektų paskolas, ir taip fondui anksčiau grįžta dalis lėšų, kuriomis galima toliau finansuoti kitus projektus.

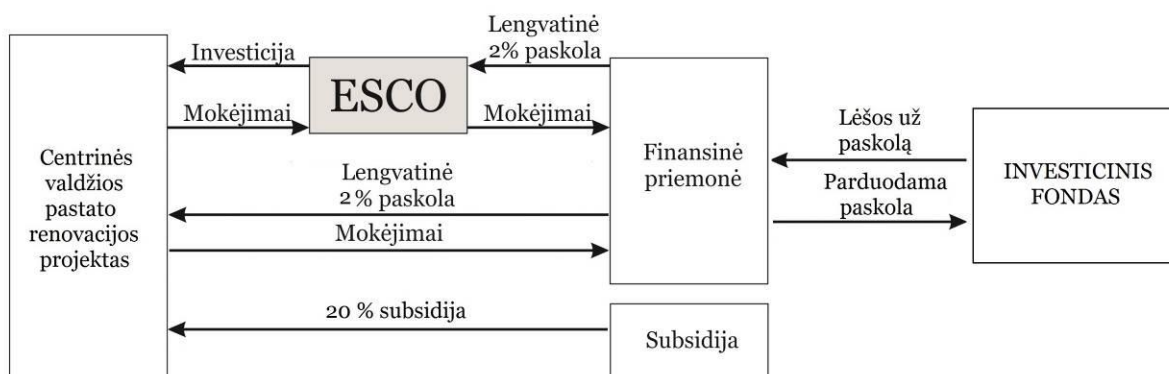
Atsižvelgiant į 4.1 dalyje išdėstytus kiekvienos alternatyvos privalumus ir trūkumus bei prognozuojamą lėšų poreikį tai priemonei įgyvendinti ir tikėtiną finansinio svėro rodiklį, siūloma vadovaujant institucijai kartu su Energetikos ministerija pasirinkti antrąjį scenarijų – lengvatinių paskolų teikimą sukuriant ir ilgalaikį investicinį fondą.

Kaip buvo analizuota 4.1 skyriuje, pradiniam finansinės priemonės kūrimo etape garantijų priemonės kurti nerekomenduojame. Tačiau pažymėtina, kad garantijų priemonė turėtų būti vertinama, analizuojama ir kuriama tada, kada rinkoje susiklostys gera ESCO projektų viešųjų pastatų renovacijai kredito istorija, atsirastų praktika ir šis projektų įgyvendinimo modelis taps pažįstamas ir patikimas.

Siūlomas finansinis mechanizmas – lengvatinės paskolos + 20 % subsidija + investicinio fondo kūrimas. Atsižvelgiant į tai, kad, Energetikos ministerijos duomenimis, jokių papildomų lėšų šaltinių, iš kurių galimai būtų teikiama subsidija projektams, nėra, subsidijos šaltiniui siūlome turimas ESI fondų lėšas skaidyti į dvi priemones: subsidijų priemonę ir finansinę priemonę; remiantis skaičiavimais atitinkamai 16,3 mln. eurų subsidijų priemonei, 63,3 mln. eurų lengvatinių paskolų priemonei.

Siūlomo finansinio produkto – lengvatinės paskolos – sąlygos:

- fiksuotos 2 % palūkanos (t.y. Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijų emisijos (2536 dienų trukmės) palūkanos 2014 rugsėjo mėnesį). Numatoma, kad palūkanų normos taikymo sąlygos bus nuolat stebimos, o finansavimo sąlygos ir/ar ex ante vertinimas turi būti peržiūrėti, kai EURIBOR (12 mėn.) palūkanų norma viršija 2 %;
- paskolos terminas – iki 20 metų;
- paskola teikiama iki 80 % projekto vertės;
- projektams teikiama iki 20 % subsidija;
- ESCO kompanijos, įgyvendinamos projektą, privalo prisidėti savomis lėšomis;
- grįžtančios lėšos iš paskolų reinvestuojamos į naujus projektus;
- lėšos už nupirktas paskolas reinvestuojamos į naujus projektus.

Paveikslas 54. Siūloma centrinės valdžios pastatų renovacijos, naudojant finansines priemones, schema

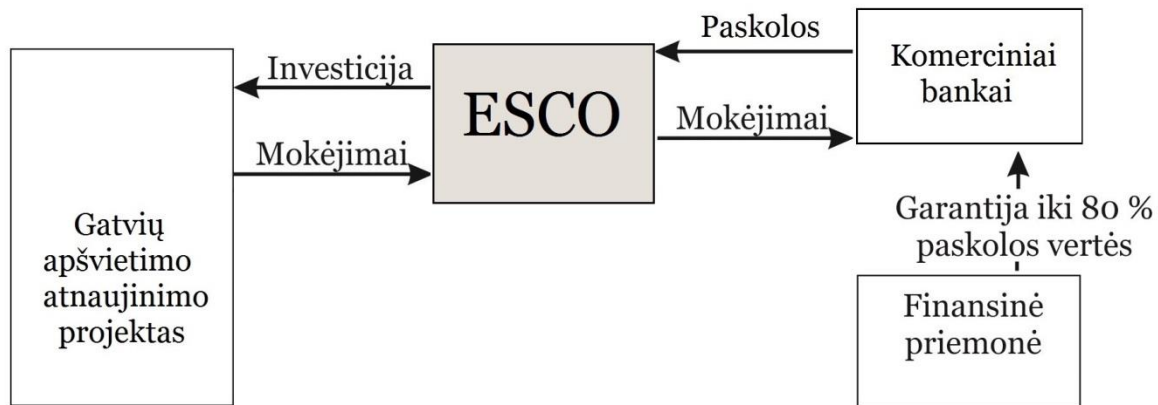
Gatvių apšvietimo projektai

Atsižvelgiant į 4.1 dalyje išdėstytus kiekvienos alternatyvos skaičiavimus bei prognozuojamą lėšų poreikį tai priemonei įgyvendinti ir tikėtiną finansinio svėro rodiklį, siūloma vadovaujant institucijai kartu su Energetikos ministerija pasirinkti penktąjį scenarijų – garantijų teikimą sukuriant ir ilgalaikį investicinį fondą, kuris išperka gerus rezultatus pasiekusių projektų ateities pinigų srautus, o už gautas lėšas yra grąžinamos trumpalaikės paskolos komerciniams bankams. Komerciniai bankai, susigrąžinę išduotas trumpalaikes paskolas, gali toliau finansuoti naujus projektus. Nustatyta, kad būtent toks scenarijus turi didžiausią pridėtinę vertę.

Siūlomas finansinis produktas – garantijos + investicinio fondo kūrimas. Siūloma visas ESI fondų lėšas skirti finansinės priemonės sukūrimui, o investicines veiklas įgyvendinti kartu su centrinės valdžios viešųjų pastatų siūlomu kurti investiciniu fondu.

Siūlomo finansinio produkto - garantijų – sąlygos:

- garantuojama iki 80 % paskolos sumos;
- gali būti teikiamos portfelinės arba individualios garantijos;
- paskolos terminas – iki 20 metų (tačiau tikėtina, kad esant pinigų srautų išpirkimo galimybei, komerciniai bankai suteiks tik trumpo – vidutinio laikotarpio paskolas);
- lėšos už nupirktas paskolas reinvestuojamos į naujus projektus.

Paveikslas 55. Siūloma gatvių apšvietimo atnaujinimo, naudojant finansines priemones, schema

Du faktoriai, mažinantys fondų fondo apimtį, yra blogos paskolos ir valdymo mokestis fondo valdytojui. Pažymėtina, kad finansinis produktas turėtų būti struktūrizuotas taip, kad fondo mažėjimas ilgainiui būtų kuo mažesnis. Tai taip pat yra reglamentuojama ir ES teisės aktuose, kuriuose nustatoma, jog ESI fondų lėšos turi būti valdomos pagal patikimus finansų valdymo principus.

7.2.3. Finansinės priemonės derinimas su parama

Centrinės valdžios pastatai

4.1 dalyje buvo atlikta viešųjų pastatų energijos efektyvumo projektų jautrumo analizė, kurioje buvo nustatyta, kad šių projektų atsipirkimo per 20 m. laikotarpį užtikrinimui yra reikalinga iki 20 % subsidija. Pažymėtina, kad 20 % subsidijos poreikis buvo apskaičiuotas vertinant vidutinius centrinės valdžios pastatų duomenis (t.y. vidutinis plotas, vidutinis sutaupymas ir pan.), tačiau praktikoje tikėtina, kad visų centrinės valdžios pastatų atsiperkamumas ir poreikis subsidijai skirsis. Todėl rekomenduojama planuojant derinti finansinę priemonę su subsidija subsidiją numatyti iki 20 % projekto vertės ir subsidiją skirti atlikus kiekvieno konkretaus projekto atvejų.

Atsižvelgiant į tai, kad energijos efektyvumo srityje Energetikos ministerija neadministruoja jokių papildomų lėšų šaltinių, rekomenduojama dalį ESI fondų lėšų panaudoti reikalingai subsidijai užtikrinti. Visus projektus pradėdant įgyvendinti 2015 metais, subsidijai finansuoti būtų reikalinga apie 16,3 mln. eurų. Prasidėjus lėšų grįžimui iš sukurto investicinio fondo (detaliau aprašyta 7.2.4 skyriuje žemiau), grįžusios lėšos būtų dalinai skiriamos subsidijos priemonei, kuri naudojama skirti 20 % subsidiją naujiems projektams, ir dalinai skiriamos paskolų finansinei priemonei. Remiantis skaičiavimais, apie 8,6 mln. eurų investicinio fondo grįžusių lėšų galėtų būti nukreipiami subsidijos teikimui finansuojant naujus projektus.

Vadovaujantis Finansinių priemonių taisyklėmis, finansinės priemonės gali būti derinamos su parama laikantis šių nuostatų:

1. *Finansinės priemonės gali būti derinamos su negrąžinamosiomis subsidijomis ir kitomis finansinėmis priemonėmis laikantis reikalavimų, nustatytų Reglamente (ES) Nr. 1303/2013. Vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnio 9 dalimi, **kartu sudėjus visas finansavimo formas, konkrečioms išlaidoms finansuoti negali būti skirta daugiau nei 100 procentų šių išlaidų dydžio sumos, taip pat turi būti nepažeidžiami valstybės pagalbos taisyklėse nustatyti reikalavimai.***
2. *Galutiniai naudos gavėjai gali gauti negrąžinamas subsidijas ar kitą finansavimą, kaip nurodyta Reglamente (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnio 8 dalyje, tačiau **negrąžinamosios***

subsidijos negali būti naudojamos padengti išipareigojimams, prisiimtiems gavus finansavimą pagal finansines priemones, o finansinių priemonių finansavimo lėšos negali būti naudojamos apmokėti išlaidoms, kurioms skiriama negrąžinamoji subsidija, kaip nurodyta Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnio 9 dalyje.

3. Finansinės priemonės gali būti derinamos su negrąžinamoja subsidija:
  - a. vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnio 7 dalimi ir Deleguotojo reglamento 5 straipsniu, kai negrąžinamosios subsidijos ir finansinės priemonės, skirtos tiems patiems galutiniams naudos gavėjams, yra tiesiogiai susijusios, finansinės priemonės gali būti įgyvendinamos vykdant vieną projektą kartu su palūkanų normos negrąžinamoja subsidija, garantijos mokesčio negrąžinamoja subsidija ir (ar) remtinių galutinių naudos gavėjų būsimoms investicijoms techniškai parengti skirta techninės paramos negrąžinamoja subsidija. Tokiu atveju, kai vienas projektas apima kelias finansavimo formas, visoms finansavimo formoms taikomos Finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklės;
  - b. **finansinės priemonės ir negrąžinamosios subsidijos gali būti skirtos toms pačioms ar susijusioms galutinių naudos gavėjų veikloms bendrai finansuoti, įgyvendinant susijusias priemones. Gali būti taikomos abi finansavimo formos arba kurios nors finansavimo formos taikymas gali būti išankstinė kitos finansavimo formos taikymo sąlyga, nepažeidžiant Taisyklių 50 punkte nustatytų reikalavimų, kai ministerija nustato tam tikrus skirtingų finansavimo formų derinimo reikalavimus, susijusius su kompleksišku visų veiklų įgyvendinimu, konkretaus objekto sukūrimu ar atnaujinimu, siekdama didesnio skiriamų finansavimo lėšų poveikio ir efektyvaus lėšų panaudojimo.**

Tai yra pagrindinės nuostatos, apribojančios finansinės priemonės ir subsidijų derinimą. Pažymėtina, kad vadovaujantis šiomis nuostatomis, subsidija negali būti teikiama po projekto įgyvendinimo kaip skatinamoji priemonė, kadangi būtų pažeistas reikalavimas, išdėstytas 2-ajame punkte: **„negrąžinamosios subsidijos negali būti naudojamos padengti išipareigojimams, prisiimtiems gavus finansavimą pagal finansines priemones“.**

Atsižvelgiant į tai, subsidija turėtų būti teikiama prieš projekto įgyvendinimą, projekto planuojamas investicijas padengiant iš dviejų finansavimo šaltinių: 20 proc. investicijų finansuojama iš subsidijos, 80 proc. investicijų – per finansinę priemonę ir ESCO kompanijos prisidėjimą savomis lėšomis. Be kita ko, subsidijų teikimui yra taikomi kiti teisės aktai nei finansinei priemonei, kadangi analizėje pagrįsta 20 proc. subsidija neatitinka aukščiau nurodytos 3.a nuostatos. Atitinkamai, didžiąja dalimi subsidiją administruojančios ir teikiančios institucijos yra ne tos pačios, kaip finansinių priemonių valdytojai.

Vadovaujantis šiuo metu patvirtinta 2014-2020 m. teisine baze ESI fondų lėšų administravimui, siekiant vienam projektui skirti 20 proc. subsidiją ir 80 proc. finansavimą per finansinę priemonę, sukuriama didžiulė administracinė našta administruoti šias dvi atskiras paramos formas, kadangi daugeliu atveju šias finansavimo formas administruojančios institucijos bus skirtingos.

Pažymėtina, jog optimaliausias šių **dviejų finansavimo formų suderinimas būtų įgyvendinamas per vieną instituciją**, kuri tuo pačiu atliktų įgyvendinančiosios institucijos funkcijas¹⁵⁶ ir finansinės priemonės valdytojo funkcijas. Tokiu būdu vieno projektų administravimas būtų valdomas vienoje rankose ir taip sumažinama bereikalinga administracinė našta. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama įvertinti, ar nacionalinė institucija, galinti veikti kaip finansinės priemonės valdytojas, galėtų ir būti paskiriama viena iš įgyvendinančių institucijų.

---

¹⁵⁶ Kaip tai apibrėžta Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo taisyklėse.

Pažymėtina, kad vadovaujantis ESI fondų teisine baze, 20 proc. parama projektams galėtų būti teikiama arba kaip subsidija, arba kaip visuotinė dotacija (angl. *global grant*)¹⁵⁷.

Gatvių apšvietimas

Atsižvelgiant į jautrumo analizės metu atliktus skaičiavimų rezultatus, buvo nustatyta, kad gatvių apšvietimo projektų finansinis gyvybingumas ir atsiperkamumas yra pakankami, todėl gatvių apšvietimo finansavimui siūloma subsidijos neteikti.

7.2.4. Finansinės priemonės įgyvendinimo struktūra

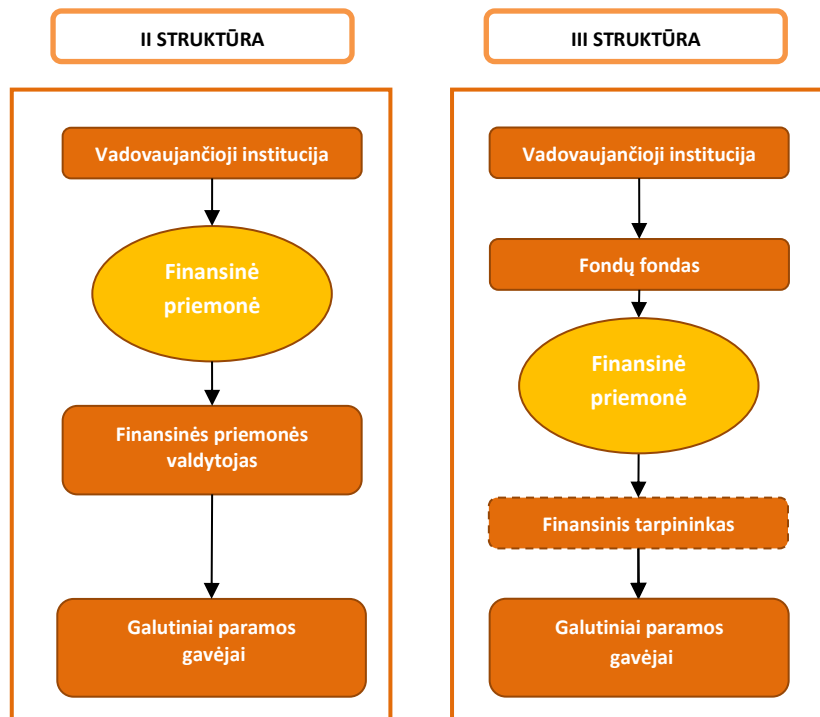
Visos įmanomos finansinių priemonių įgyvendinimo struktūros, reglamentuojamos Bendrųjų nuostatų reglamente, yra aptartos 1.3. skyriuje.

Siekiant identifikuoti efektyviausią finansinės priemonės įgyvendinimo struktūrą, reikėtų atsižvelgti į kelis aspektus. Pirmiausia, siūloma steigti vieną fondą viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimui, taip siekiant užtikrinti administracinės naštos mažinimą, mažesnę procedūrų kiekį, greitesnę lėšų skirstymą tarp sričių. Atsižvelgiant į tai, kad gatvių apšvietimo modernizavimas ir centrinės valdžios pastatų modernizavimas sudaro dvi atskiras finansines priemones, jų bendram įgyvendinimui ir valdymui reikia steigti fondų fondą (kadangi fondų fondo valdytojas valdo visas fondų fonde esančias finansines priemones).

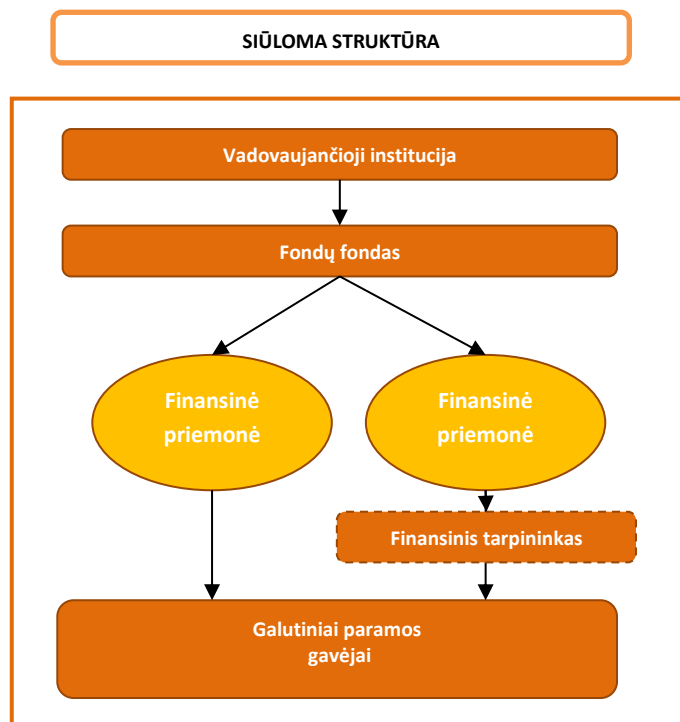
Kaip numatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.5 punkte, subjektai, kuriems patikėta įgyvendinti fondų fondą, užduotis gali įgyvendinti patys arba jas patikėti vykdyti finansiniams tarpininkams. Iš to seka išvada, kad fondų fondo valdytojas galėtų tiesiogiai atrinkinėti finansuojamus projektus, atitinkančius fondų fondo veiklos tikslus ir investavimo strategiją. Nors Bendrųjų nuostatų reglamentas toliau nedetalizuoja, kaip ir kokius projektus fondų fondo valdytojas galėtų finansuoti, tačiau ESI fondų valdymo reguliavime yra akcentuojamas skaidrumas, proporcingumas, nediskriminavimas bei interesų konflikto vengimas. Be to, kyla rizika, jog finansiniai tarpininkai aktyviai nedalyvautų fondų fondo finansinių priemonių įgyvendinime (tai patvirtina ir 2007-2013 m. JESSICA KF patirtis) numatoma, jog fondų fondo valdytojas gali pats įgyvendinti finansines priemones. Todėl siūlytina paskolinių finansinių priemonių įgyvendinimą patikėti fondų fondo valdytojui, o komerciniams bankams, kurie paprastai veikia kaip finansiniai tarpininkai tarp fondų fondo ir galutinių naudos gavėjų, sudaryti galimybę dalyvauti finansinėse priemonėse savo lėšomis, prisiimant dalį rizikų ir dalyvaujant priimtina apimtimi. Tokia fondų fondo valdymo ir įgyvendinimo alternatyva yra struktūra 1.3 skyriuje aprašytos II ir III struktūros, kuri yra pavaizduota žemiau paveiksle. 47-ame paveiksle pavaizduotas struktūrų derinys, kuris siūlomas fondų fondui.

---

¹⁵⁷ Kaip tai apibrėžta Bendrųjų nuostatų reglamento 123.7 punkte: „Valstybė narė arba vadovujančioji institucija gali dalies veiksmų programos valdymą patikėti tarpinei institucijai pagal rašytinį valstybės narės arba vadovujančiosios institucijos ir tarpinės institucijos susitarimą (visuotinė dotacija). Tarpinė institucija pateikia garantijas dėl savo mokumo ir kompetencijos atitinkamoje srityje ir jos administracinio bei finansų valdymo gebėjimų“.

Paveikslas 56. II ir III valdymo struktūros

Paveikslas 57. Siūloma valdymo struktūra fondų fondui.

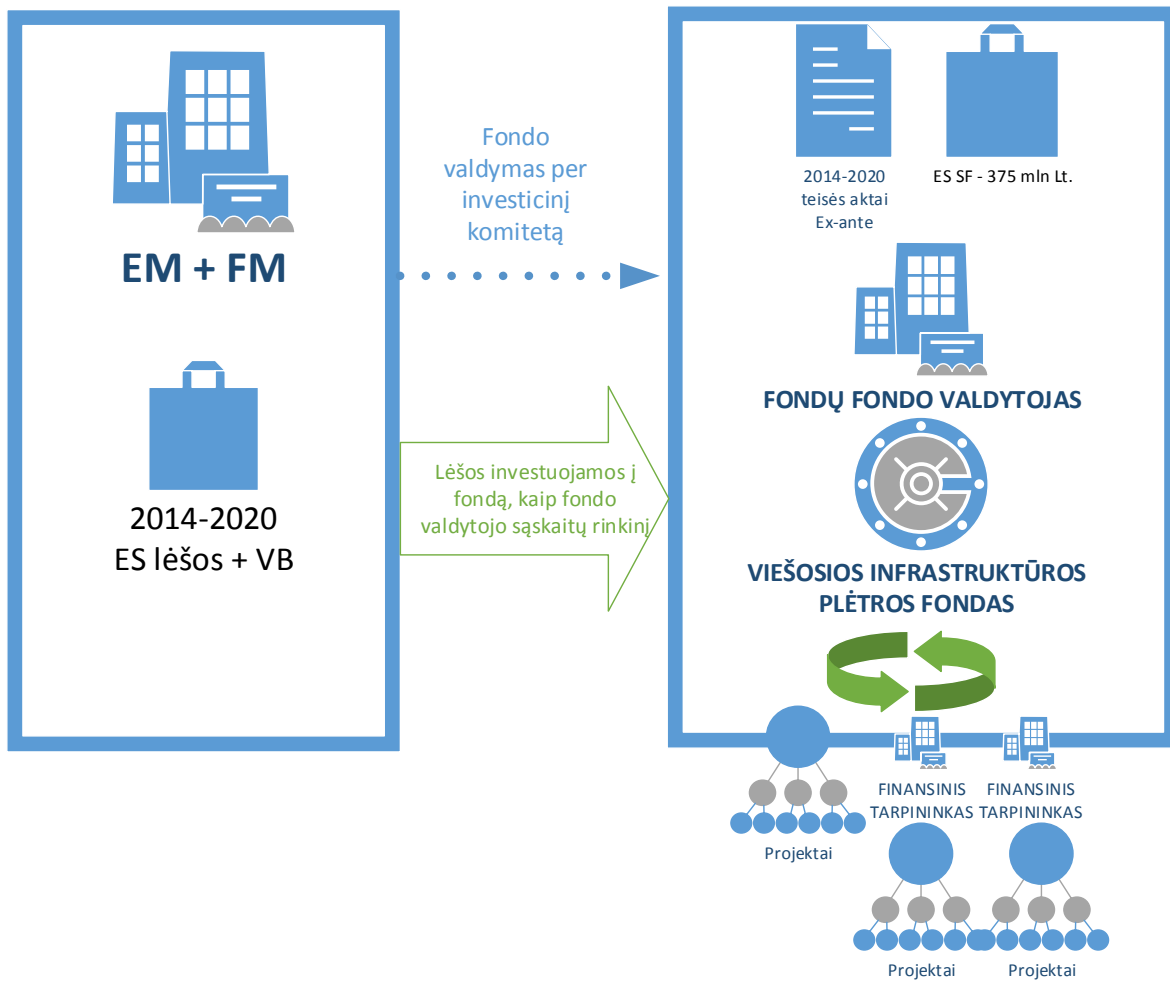

Ankstesnėse analizės dalyse jau buvo konstatuota, kad 2014-2020 m. periodu yra labai svarbu pritraukti papildomų privačių lėšų siekiant didinti investicijas į energijos efektyvumo projektus. Trys principiniai modeliai tiek fondų fondo kūrimui, tiek ir privačių lėšų pritraukimo mechanizmo kūrimui buvo aprašyti 3 skyriuje. Žemiau yra aprašoma, kaip veiktų kiekviena iš šių principinių schemų centrinės valdžios pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo projektų atveju. Įvertinus kiekvieną iš principinių modelių yra pasirenkama rekomenduotina optimaliausia alternatyva. Analizuojamos šios fondo veiklos alternatyvos:

1. Fondų fondo sukūrimas;
2. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas;
3. Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas.

Žemiau pateikiamas kiekvienos iš šių alternatyvų aprašymas, identifikuojami privalumai ir trūkumai bei siūloma geriausia iš šių alternatyvų.

7.2.4.1. Fondų fondo sukūrimas

Paveikslas 58. Fondų fondo sukūrimas

Aukščiau esančiame paveiksle pavaizduotas principinis fondų fondo kūrimas, kuris, vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis, galėtų būti kuriamas kaip atskiras finansinis padalinys finansų įstaigoje.

Viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo renovacijos finansinių priemonių įgyvendinimui skirtas fondas sukuriamas vadovaujantis ESI fondų lėšų panaudojimo reglamentavimo nuostatomis. Energetikos ir Finansų ministerijos vykdo fondų fondo valdytojo atranką, su kuriuo pasirašoma trišalė finansavimo sutartis. Fondų fondo apimtis – Energetikos ministerijos asignavimai, skirti viešųjų pastatų modernizavimo ir gatvių apšvietimo modernizavimo veiklų finansavimui. Energetikos ir Finansų ministerijos fondo valdymui sukuria Priežiūros komitetą, kuris yra pagrindinis fondų fondo valdymo organas.

Fondų fondo valdytojas, siekdamas užtikrinti fondo įgyvendinimą, organizuoja finansinių tarpininkų atranką arba fondo veiklas vykdo pats, kaip tai buvo aprašyta aukščiau remiantis Bendrųjų nuostatų reglamento 38.5 punktu.

Šis modelis turi tiek privalumų, tiek trūkumų. Didelis modelio privalumas – jo paprastumas. Kuriamas vienas fondų fondas, kurio valdytojas atsakingas už veiklų įgyvendinimą. Kitas svarus privalumas – modelio pažįstamumas. Nors Energetikos ministerija praėjusiu 2007-2013 m. periodu ir

neįgyvendino finansinių priemonių, didelę patirtį turi sukaupusi Finansų ministerija, kuri kartu su Aplinkos ministerija dalyvavo JESSICA KF valdyme.

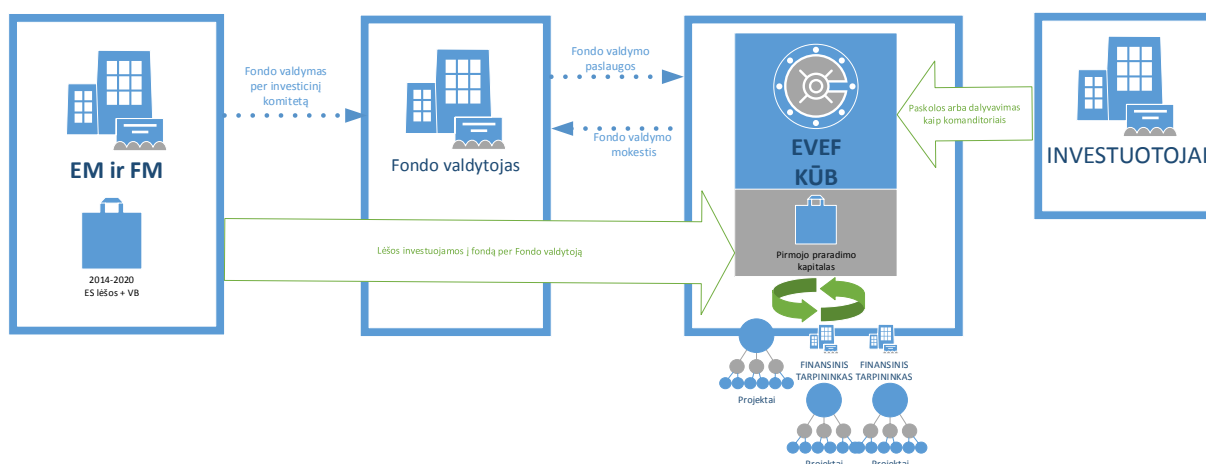
Pagrindiniai modelio trūkumai yra susiję su privačių lėšų pritraukimo galimybėmis bei ilgu lėšų grąžinimo į fondą laikotarpiu. Kadangi fondas pagal šią alternatyvą būtų kuriamas kaip finansų įstaigos atskiras finansinis padalinys (t.y. sąskaitų rinkinys), įvairiems investuotojams investavimo galimybės į fondą būtų ribotos arba komplikotos, kadangi fondų fondas nebūtų atskiras juridinis asmuo. Taigi šios alternatyvos atveju papildomų privačių lėšų pritraukimas ir didesnio svorto siekimas yra pagrindinis trūkumas. Antras, šiam modeliui būdingas ilgas lėšų grąžinimo laikotarpis. Kaip buvo analizuota ankstesnėse ex ante vertinimo dalyse, energijos efektyvumo projektų atsipirkimo laikas siekia iki 20 metų. Atsižvelgiant į tai, kad pirmaisiais fondo steigimo metais būtų kuriami fondo įgyvendinimo mechanizmai, vykdomos atrankos finansiniams tarpininkams, derinamos ir pasirašomos sutartys, pirmaisiais metais įgyvendinamų projektų skaičius būtų labai mažas. Todėl iki programavimo periodo pabaigos iš projektų sugrįžusios lėšos, kurios gali būti pakartotinai panaudojamos projektų finansavimui, sudarytų labai nedidelę fondo lėšų dalį. Šis trūkumas tiesiogiai daro įtaką įgyvendinamų projektų skaičiui ir rezultatų pasiekimui per programavimo periodo laikotarpį.

Lentelė 140. Pirmosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas.

Privalumai	Trūkumai
Sukauptos JESSICA Kontroluojančiojo fondo 2007-2013 patirties panaudojimas	Sudėtingas arba negalimas papildomų privačių lėšų pritraukimas siekiant investuoti į fondą
Modelio paprastumas	Ilgas lėšų grąžinimo laikotarpis

7.2.4.2. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas

Antroji vertinama fondų fondo steigimo alternatyva pavaizduota paveiksle žemiau, kuriame matyti, jog projektų finansavimui bei papildomų lėšų pritraukimui fondas yra steigiamas kaip atskiras juridinis subjektas, galimai turintis komandinės ūkinės bendrijos formą.

Paveikslas 59. Juridinio asmens statusą turinčio fondo steigimas Lietuvoje

Energetikos ir Finansų ministerijos vykdo fondo valdytojo atranką, su kuriuo yra pasirašoma trišalė finansavimo sutartis, o fondas valdomas per pagrindinį valdymo organą – Investicinį komitetą. Fondų fondas įsteigiamas kaip juridinio asmens statusą turintis subjektas. Finansinę priemonę jis gali

įgyvendinti tiesiogiai arba per finansinius tarpininkus. Vadovaujančioji institucija gali investuoti į tokį juridinį asmenį arba užduotis pavesti vykdyti kitoms institucijoms, kaip apibrėžta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 punkte.

Aukščiau esančiame paveiksle matyti, jog dalis fondo kapitalo būtų suformuojama kaip pirmojo praradimo lėšos, kurioms būtų panaudojamos ESI fondų lėšos iš Energetikos ministerijos asignavimų viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimui finansuoti.

Kaip matyti, tarp ministerijų ir fondų fondo įsiterpia trečiasis asmuo – fondo valdytojas. Šis fondo valdytojo tarpininkavimas yra reikalingas dėl Lietuvos teisinės bazės apribojimų KŪB juridinei formai. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 2 str. 5 dalį KŪB yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Atsižvelgiant į tai, kad pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 6 str. 4 ir 5 dalis vadovaujančioji institucija negali būti KŪB nei tikroju nariu nei komanditoriumi, būtent per fondų fondo valdytoją vadovaujančioji institucija galėtų investuoti į KŪB. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 8 str. 1 dalį komanditorius pagal komanditinės ūkinės bendrijos prievolės atsako tik tuo savo turtu, kurį įnešė ir (ar) įsipareigojo įnešti į komanditinę ūkinę bendriją. Pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 8 str. 1 dalį bendrijos tikrieji nariai pagal bendrijos prievolės atsako solidarai visu savo turtu.

Pagrindinis šio modelio privalumas – sukuriamas mechanizmas investuotojų išitraukimui. Pažymėtina, jog būtina įvertinti riziką, kad pritraukus papildomų lėšų iš privačių investuotojų pastarieji gali siekti dalyvauti fondo valdyme, norėti priiminti sprendimus, kam ir kokiomis sąlygomis yra skolinamos jų investuotos lėšos bei kurie finansiniai tarpininkai gali tą daryti. Iškilus tokiems apribojimams ir siekiant suderinti šalių (vadovaujančios institucijos, Energetikos ministerijos, fondo valdytojo, investuotojų ir finansinių tarpininkų) interesus, fondo veiklos įgyvendinimas gali užsitęsti.

Pagrindinis šio modelio trūkumas lyginant su šio modelio taikymu daugiabučių finansavimo atveju, kad nėra ESCO projektų įgyvendinimo patirties. Net ir sukūrus pirmojo praradimo kapitalo fondą, didelė rizika, kad kol neatsiras sėkmingai įgyvendintų projektų pavyzdžių komerciniai bankai ir kiti potencialūs investuotojai neinvestuotų į tokį fondą. Lyginant su daugiabučių renovacijos modeliu, komerciniai bankai jau dalyvauja kaip finansiniai tarpininkai, kiti bankai analizuoja ir stebi šios rinkos pokyčius, todėl gali būti identifikuojamos aiškios galimybės investorių pritraukimui.

Lentelė 141. Antrosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas

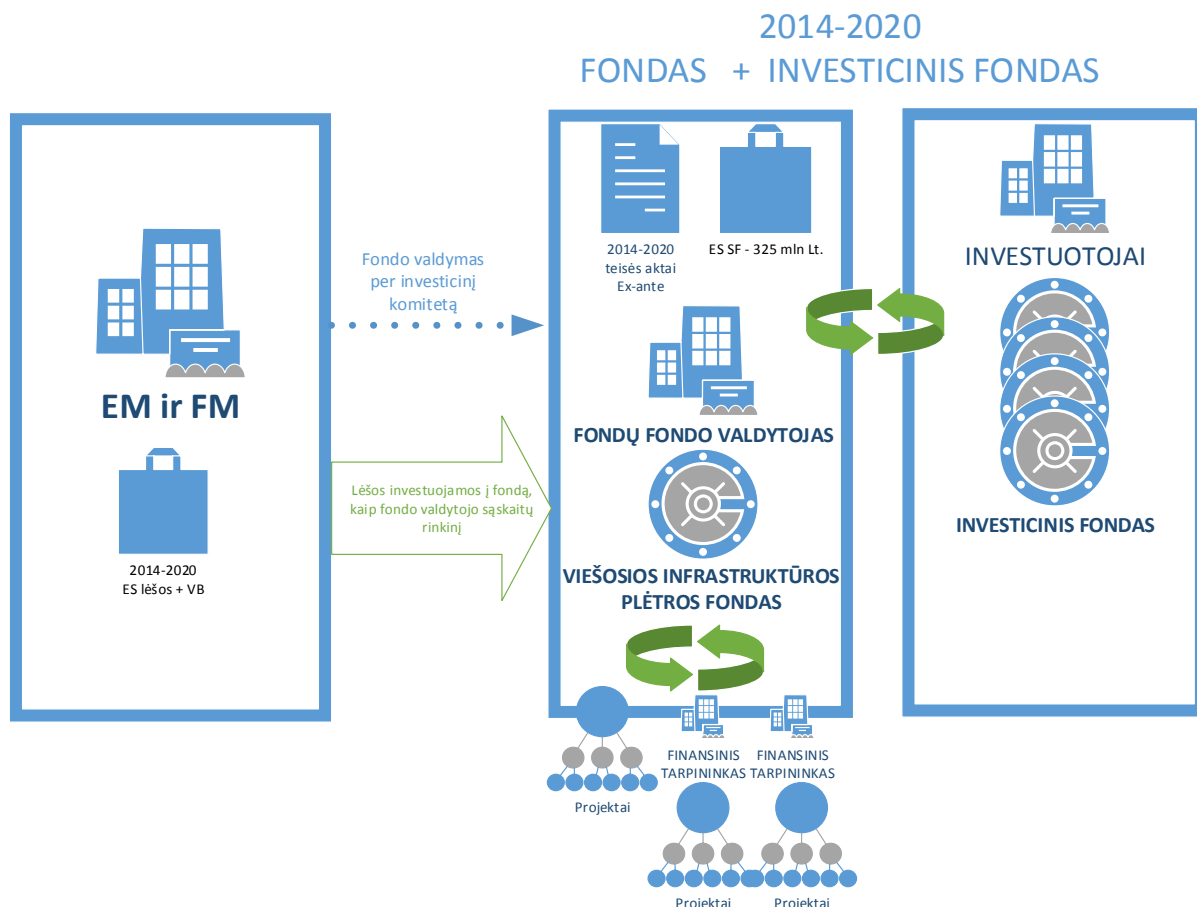
Privalumai	Trūkumai
Sudaromos galimybės pritraukti papildomas investuotojų lėšas	1. Finansinių tarpininkų atrinkimui galios Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, todėl tai apsunkins ir gali užtęsti jų atranką. 2. Neaišku, kas bus tikroju nariu ir kokį jis vaidmenį atliks fondo įgyvendinime 3. Komerciniai bankai nenoriai investuotų į fondą, jeigu paskolintas lėšas naudotų ne jie patys.

7.2.4.3. Fondų fondo ir investicinio fondo (turinčio juridinio asmens statusą) steigimas

Šios alternatyvos įgyvendinimo atveju Finansų ministerija kaip vadovaujančioji institucija kartu su Energetikos ministerija priimtų sprendimą įkurti fondų fondą, kuris vykdytų numatytą veiklą 2014 - 2020 m. periodu. Fondų fondas veiktų kaip sąskaitų rinkinys finansų įstaigoje, o jo valdytojas būtų paskiriamas arba atrenkamas kaip tai numatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 punkte.

Šio fondo valdytojas galėtų atrinkti finansinius tarpininkus, kurie teiktų finansavimą centrinės valdžios viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo tinklo modernizavimo projektams, arba finansavimą galėtų teikti pats. Su atrinktais finansiniais tarpininkais fondo valdytojas pasirašytų sąlygines paskolos sutartis. Finansiniai tarpininkai taip pat gautų nustatytą atlygį už teikiamas finansinio tarpininko paslaugas.

Investicinis fondas, turintis juridinio asmens statusą, būtų steigiamas Lietuvoje, greta veikiančio ESI fondų lėšomis sukurto fondo. Jo veikloje dalyvautų privatūs ir instituciniai investuotojai. Siūloma jo forma – komanditinė ūkinė bendrovė (toliau – KŪB). Būtina pabrėžti, kad pagal LR Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-2073 2 str. 5 dalį KŪB yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Investicinio fondo steigėju galėtų būti ir tarptautinė finansų institucija, kuri tolimesniuose etapuose dalyvautų šio investicinio fondo veikloje/investavime. Planuojama, kad investicinis fondas galėtų perpirkti iš fondų fondo iki 70 procentų jos išduotų geriausių paskolų. Gautas lėšas fondo valdytojas galėtų panaudoti naujų projektų finansavimui, kas padidintų sverto efektą. Tokio modelio veikimo principas pavaizduotas paveiksle žemiau.

Paveikslas 60. 2014-2020 lėšų investavimas fondą (sąskaitų rinkinį finansų įstaigoje) ir investicinio fondo steigimas

Šios alternatyvos atveju būtų įgyvendinama naudingiausias 4 skyriuje identifikuotos alternatyvos centrinės valdžios viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizacijos. Pagrindinis alternatyvos privalumas yra tai, kad fondų fondas gali būti įsteigiamas minimaliais terminais ir maksimaliai greitai gali pradėti veikti, o lygiagrečiai būtų kuriamas investicinis fondas. Investicinis fondas būtų sukurtas poros metų bėgyje, tinkamai suderinant ir įvertinant potencialių investuotojų poreikius ir investavimo galimybes.

Būtent dėl įgyvendinimo etapiškumo šios alternatyvos atveju galima tikėtis didžiausio svorto efekto lyginant su kitomis alternatyvomis.

Lentelė 142. Trečiosios fondo kūrimo alternatyvos viešiesiems pastatams ir gatvių apšvietimui privalumų ir trūkumų palyginimas

Privalumai	Trūkumai
1. Paprastas modelis ir pakankamai lanksti valdymo struktūra	1. 2014 – 2020 m. periodo lėšų panaudojimui sudaroma nauja sutartis su fondo valdytoju.
2. Aiški ir pažįstama finansinės priemonės veiklos struktūra (t.y., fondų fondo valdymas ir jo santykiai su finansiniais tarpininkais).	2. Finansinių tarpininkų atrinkimui galioja Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, todėl tai labai apsunkins ir gali užtęsti jų atranką.
3. Finansinę priemonę galima įgyvendinti tiesiogiai ir (arba) per finansinius tarpininkus	3. Infrastruktūros projektų ateities pinigų srautų išpirkimo patirties trūkumas

Privalumai**Trūkumai**

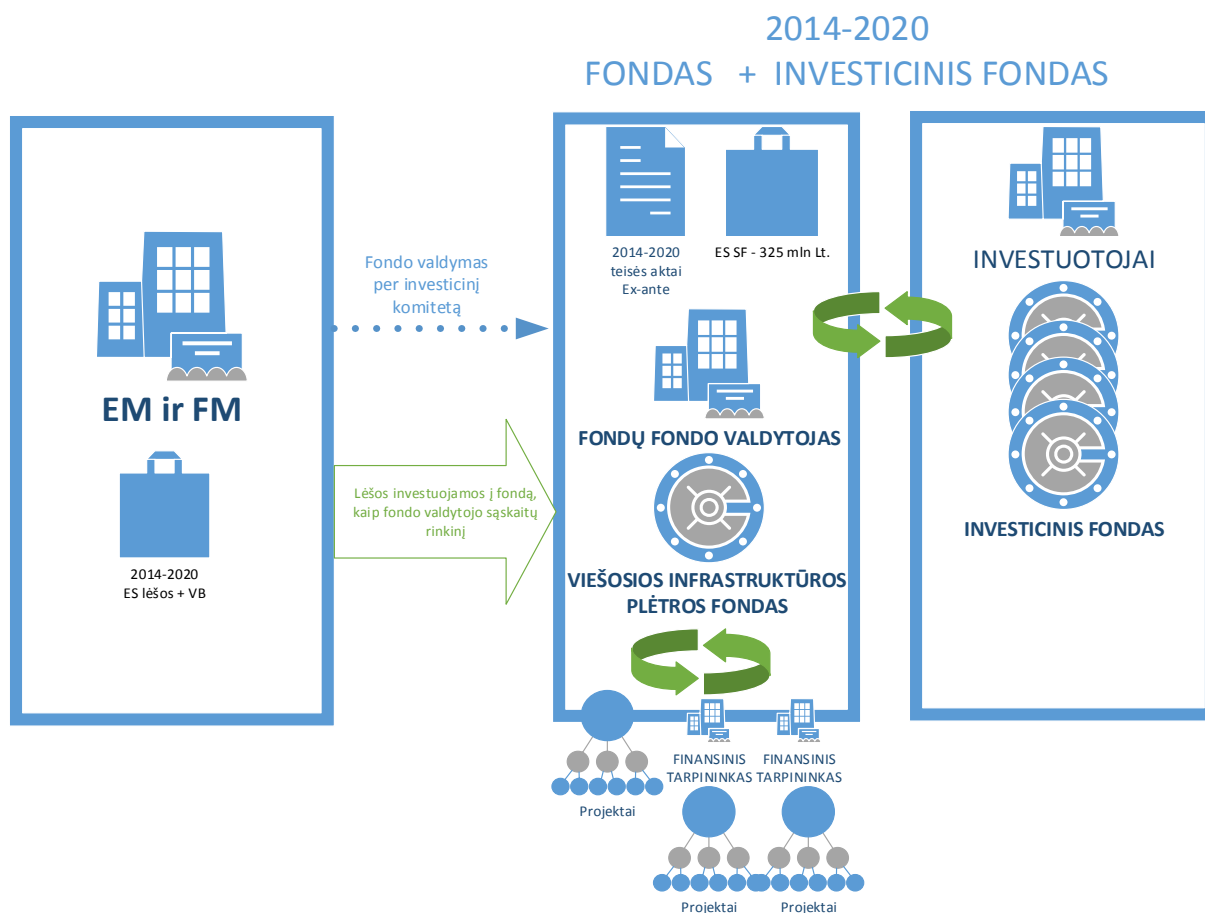
4. Leidžia sutaupyti laiko, nes projektai pradedami finansuoti ESI fondų lėšomis, o investicinis fondas, kuriam įsteigti reikia daugiau laiko, kuriamas lygiagrečiai.

5. Suteikia galimybę pritraukti privataus sektoriaus lėšas.

6. Greitai grįžtančios lėšos į fondą po ateities pinigų srautų išpirkimo

7.2.4.4. Siūloma įgyvendinti alternatyva

Siūloma įgyvendinti alternatyva viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimui remiasi kiekvieno iš aukščiau paminėtų modelių privalumais ir trūkumais, svėro skaičiavimais bei kitomis prielaidomis. Atsižvelgiant į visus šiuos faktorius, siūloma įgyvendinti alternatyva - 2014-2020 m. lėšų investavimas į fondą (sąskaitų rinkinį finansų įstaigoje) ir investicinio fondo steigimas (3 alternatyva). Ši schema pateikiama žemiau.

Paveikslas 61. 2014-2020 lėšų investavimas į fondų fondą (sąskaitų rinkinį finansų įstaigoje) ir investicinio fondo steigimas Lietuvoje

Vertinant įvairias alternatyvas fondų fondo valdytojo paskyrimui, kaip numatyta Bendrųjų nuostatų reglamento 38.4 (b) dalyje, vadovaujančiajai institucijai yra sudarytos kelios galimybės atrinkti fondų fondo valdytoją. Pagal šias galimybes turėtų būti įvertinama, kokie potencialiai fondų fondo valdytojai, veikiantys rinkoje, galėtų būti paskirti fondo valdytoju.

Fondų fondo valdytojo paskyrimo alternatyvos

Centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos ir gatvių apšvietimo infrastruktūros modernizavimo fondų fondo valdymo užduotys pagal rekomenduojamą alternatyvą gali būti pavestos įgyvendinti Bendrųjų nuostatų reglamento 38(4) punkte nurodytoms institucijoms.

10-ame priede analizuojamos septynios finansinės priemonės įgyvendinimo alternatyvos:

- vadovaujančioji institucija investuoja į esamų ar naujai sukurtų juridinių vienetų, skirtų įgyvendinti finansines priemones, kapitalą (38(4)(a) straipsnis) (toliau – I alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą kitai institucijai. Ši alternatyva skiriama į tris galimybes (38(4)(b) straipsnis):
  - EIB grupė (38(4)(b)(i) straipsnis) (toliau – II alternatyva);
  - tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė yra akcininkė (III alternatyva) (vertinami NIB, EBRD, CEB), valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai (38(4)(b)(ii) straipsnis) (toliau – IV alternatyva);
  - viešosios ar privačiosios teisės subjektas (38(4)(b)(iii) straipsnis) (toliau – V alternatyva);

- vadovaujančioji institucija įgyvendina finansines priemones tiesiogiai (38(4)(c)) (toliau – VI alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą dviem institucijoms: EIB ir nacionalinei finansų įstaigai kartu (VII alternatyva).

Taip pat preliminariai buvo nagrinėtos ir kitos alternatyvos, pvz., finansinės priemonės įgyvendinimą pavesti EIB ir viešosios ir privačiosios teisės subjektui. Preliminari šių alternatyvų analizė parodė, jog nei viena iš kombinacijų nėra patraukli, todėl į tolimesnę išsamią analizę jos nebuvo įtrauktos.

Visos alternatyvos vertinamos pagal vienodus kriterijus. Žemiau nurodomi pasirinkti kriterijai ir pateikiamas jų paaiškinimas:

- operatyvumas: vertinama kaip operatyviai būtų galima pradėti įgyvendinti alternatyvas;
- įgyvendinimo kaštai: vertinami alternatyvos įgyvendinimo kaštai, tame tarpe pasirengimo įgyvendinti kaštai (pvz., įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų kūrimas);
- patirtis: vertinama institucijų/organizacijų patirtis įgyvendinant finansines priemones centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijos ir gatvių apšvietimo infrastruktūros modernizavimo sektoriuose bei patirtis įgyvendinant finansines priemones;
- ištekliai: vertinami institucijų/organizacijų turimi žmogiškieji ištekliai;
- lankstumas: vertinamos galimybės atsiradus poreikiui reaguoti į pasikeitusias išorės aplinkybes;
- pasitraukimo rizika: vertinama fondo valdytojo pasitraukimo galimybė;
- kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimas: vertinama, alternatyvos įtaka kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimui. Ateityje didės finansinių priemonių svarba ESI lėšų panaudojimo kontekste, todėl svarbu sukurti nacionalinį kompetencijos centrą;
- funkcionalumas: vertinamas funkcionalumas (operatyvumas, bendradarbiavimas su kitomis institucijomis / organizacijomis, suinteresuotomis grupėmis ir t.t.).

Pagal kiekvieną kriterijų visoms alternatyvoms suteikiamas įvertinimas nuo 1 iki 3, kur 1 yra žemiausias įvertinimas (pvz., didelių laiko sąnaudų reikalaujanti alternatyva), o 3 – didžiausias (pvz., greitai įgyvendinama alternatyva). Daugiausiai balų surinkusi alternatyva laikoma tinkamiausia.

Atlikus analizę, daugiausiai balų surinko IV alternatyva (19). Ši alternatyva pasižymi didesniu lankstumu ir funkcionalumu nei kitos alternatyvos, taip pat greita įgyvendinimo pradžia (pagal šį kriterijų greitesnė įgyvendinimo pradžia galima tik VI alternatyvos atveju).

Alternatyva gali pareikalauti šiek tiek didesnių pasirengimo įgyvendinti kaštų nei alternatyva (VII alternatyva), kurioje dalyvauja EIB, turintis reikalingas sistemas ir procedūras. Taip pat būtų įgyvendinamas nacionalinio kompetencijų centro kūrimo siekis ir yra maža pasitraukimo iš rinkos rizika.

Detali visų alternatyvų analizė pateikiama priede (žr. priedą Nr. 10).

Investuotojai

Pagrindinis investicinio fondo kūrimo tikslas – pritraukti kuo daugiau privačių, institucinių investuotojų. Šio ex ante vertinimo atlikimo metu buvo apklausiami įvairūs potencialūs investuotojai. Dauguma investuotojų buvo susidomėję šia alternatyva bei identifیکavo, kad norėtų investuoti į tokį fondą.

Be to, dauguma potencialių investuotojų pažymėjo, jog investicinis fondas įgytų daug didesnę patrauklumą ir patikimumą, jeigu šio fondo veikloje dalyvautų tarptautinė finansų institucija, nes investuotojų nuomone, tokiu būdu būtų sumažinama politinė rizika, sutartys su investuotojais tikėtina būtų standartizuotos bei atitiktų tarptautinę praktiką ir tai būtų efektyvus būdas pritraukti didesnę kiekį investicijų greičiau. Be to, dauguma tarptautinių finansų institucijų išmano įvairių investicinių fondų veiklos principus, todėl tai investiciniam fondui suteiktų stabilumo, gerintų veiklos efektyvumą, didintų investuotojų pasitikėjimą.

Tarptautinės finansų institucijos, su kuriomis būtų galima pradėti derybas dėl dalyvavimo investicinio fondo veikloje, yra šios: Europos plėtros ir rekonstrukcijos bankas (ERP), Šiaurės investicijų bankas, Europos investicijų bankas. ERPB yra pagrindinė institucija, kuri įvairiose šalyse skatina ESCO rinkos plėtrą ir intensyviai dalyvauja finansuojant tokius projektus. ERPB apklausų metu yra išsakyti, jog į tokį investicinį fondą galėtų arba investuoti, arba suteikti paskolą. ERPB pažymėjo, jog paskolos tokiam fondui būtų teikiamos rinkos palūkanų normomis, o investicijos į kapitalą reikalautų 15 proc. metinės grąžos. Bet kokių atveju, pradėjus dialogą su ERPB dėl dalyvavimo investicinio fondo veikloje būtų deramasi dėl konkretnių investavimo sąlygų.

Kūrimo eiga

Siūloma šią alternatyvą įgyvendinti dviem etapais: pirmiausia panaudojant ESI fondų lėšas kurti finansinę priemonę – fondų fondą, kuris pradeda teikti paskolas viešųjų pastatų renovacijos projektams, tačiau lygiagrečiai siekti įgyvendinti antrąjį etapą – investicinio fondo kūrimą, kuris išpirktų gerųjų paskolų ateities pinigų srautus viešųjų pastatų renovacijos paskolų priemonės atveju. Ateityje būtų galima siekti per fondų fondą įgyvendinti ir garantijų priemones. Garantijų priemonės atveju šis fondas taip pat galėtų išpirkti projektų ateities pinigų srautus arba bankų suteiktas paskolas, tokiu atveju bankai galėtų skolinti projektams jiems labiau priimtinais trumpesniais laikotarpiais. Fondų fondas būtų kuriamas panaudojant Energetikos ministerijos ESI fondų asignavimus, kurie viešųjų pastatų renovacijos ir gatvių apšvietimo modernizavimo finansinėms priemonėms bendrai sudaro apie 79,6 mln. eurų (275 mln. litų).

Pirmojo etapo įgyvendinimui yra parengtas veiksmų planas, kuriuo vadovaujantis finansinė priemonė – fondų fondas – galėtų būti sukurtas iki 2014 metų pabaigos. Veiksmų planas apima tiek teisinės bazės pakeitimų, reikalingų parengti dokumentų sąrašą, tiek ir ESI fondų įgyvendinimo sistemos procesus. Veiksmų planas pateiktas lentelėje žemiau.

Lentelė 143. Siūlomas veiksmų planas finansinės priemonės sukūrimui.

Veiksmas	Atsakinga institucija	Komentaras	Data
Ex ante vertinimo užbaigimas	Finansų ministerija	Ex ante analizės užbaigimas yra būtinas etapas finansinių priemonių kūrimui, nes šioje analizėje pagrindžiamas poreikis finansinėms priemonėms	2014-10-31
Finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklių tvirtinimas	LRV	Finansinių priemonių taisyklės yra pagrindinis nacionalinis teisės aktas, kuriuo yra vadovujamasi įgyvendinant finansines priemones.	2014-10-16
Veiksmų programos priedo tvirtinimas	LRV	Veiksmų programos priedas yra pagrindinis dokumentas ESI fondų lėšų paskirstymui tarp skirtingų priemonių	2014 IV ketv.
Projektų atrankos kriterijai	Stebėsenos komitetas	Siekiant paskirti finansinės priemonės valdytoją vadovaujančioji institucija (Finansų ministerija) ir Energetikos ministerija rengia projektų atrankos kriterijus	2014 IV ketv.
Projekto atrankos sąlygos	Finansų ir Energetikos ministerija	Vadovaujančioji institucija (Finansų ministerija), suderinusi su ministerija, tvirtina projektų atrankos sąlygas, kurias sudaro finansinės priemonės įgyvendinimo būdas, įgyvendinimo	2014 IV ketv.

Veiksmas	Atsakinga institucija	Komentaras	Data
		sąlygos, valdytojo atrankos būdas, kiti papildomi reikalavimai	
Vykdoma valdytojo atranka	Finansų ministerija	Vadovaujančioji institucija vykdo fondų fondo valdytojo atranką ir paskiria valdytoją	2014-12-31
Finansavimo sutartis	Energetikos, Finansų ministerijos, fondų fondo valdytojas	Derinama ir pasirašoma finansavimo sutartis su fondų fondo valdytoju, kuris, vadovaudamasis investavimo strategija, įgyvendins projektą	2014-01-15
Viešųjų pastatų modernizavimo programa	LRV	Energetikos ir Aplinkos ministerija rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei tvirtinti Viešųjų pastatų atnaujinimo programą, kuria vadovaujantis bus įgyvendinama viešųjų pastatų renovacija.	2014 IV ketv.
Tipinių dokumentų ESCO modelio įgyvendinimui tvirtinimas	Energetikos ministerija	Energetikos ministro įsakymu tvirtinami tipiniai ESCO projektų dokumentai: investicijų projekto specifikacija, viešųjų pirkimų dokumentacija, standartizuotas Energetinių paslaugų kontraktas	2015-02-01

Finansinių tarpininkų parinkimas

Kaip aprašyta 7.2.4 skyriaus pradžioje, fondų fondo valdytojas galėtų pats įgyvendinti visas užduotis arba, esant poreikiui, pasitelkti finansinius tarpininkus. Pirminiame etape siūlytina siekti, kad fondų fondo valdytojas užduotis įgyvendintų pats, o finansinius tarpininkus, t.y. komercinius bankus siektų pritraukti kaip papildomus finansuotojus per įvairius finansinius produktus, pavyzdžiui, garantijų teikimą ar dalinį projektų finansavimą.

7.2.5. Tikėtinų rezultatų nustatymas ir skaičiavimas

Centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacija

Įgyvendinat siūlomą modelį gaunami šie rezultatai:

Lentelė 144. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai centrinės valdžios pastatų renovacijai.

Rodiklis	Apskaičiuoti rezultatai	Palyginimas su paklausos duomenimis
Finansinė priemonė	Paskolos centrinės valdžios pastatų renovacijai. Paskolos teikiamos ESCO įmonėms arba esant galimybei tiesiogiai.	-
Finansuojanti institucija	Energetikos ministerija	-
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	124,5 mln. eurų	169,7 mln. eurų
Pritrauktos lėšos iš privačių šaltinių	74,7 mln. eurų	-
Sverto efektas	1,94	-
Renovuotų pastatų skaičius iki 2022 metų	546	837
Renovuotų pastatų plotas iki 2022 metų	615,3 tūkst. kv. m.	837 tūkst. kv. m.
Iki 2020 m. renovuotų pastatų plotas	486,4 tūkst. kv. m.	515,9 tūkst. kv. m.
Renovuotų namų energijos efektyvumo suvartojimo sumažėjimas, ne mažiau kaip	40 proc.	Kuo daugiau
Pasiekta energetinio efektyvumo klasė renovuotuose daugiabučiuose ne mažesnė kaip	C	C

Gatvių apšvietimo modernizavimas

Įgyvendinat siūlomą modelį gaunami šie rezultatai:

Lentelė 145. Tikėtini finansinės priemonės rezultatai gatvių apšvietimui.

Rodiklis	Apskaičiuoti rezultatai	Palyginimas su paklausos duomenimis
Finansinė priemonė	Garantijų priemonė. Bankai teiks paskolas ESCO įmonėms arba tiesiogiai projektus įgyvendinantiems subjektams.	-
Finansuojanti institucija	Energetikos ministerija	-
Galutinius naudos gavėjus pasiekusios lėšos	40,9 mln. eurų	95,1 mln. eurų
Pritrauktos lėšos iš privačių šaltinių	40,9 mln. eurų	-
Sverto efektas	3,82	-

Rodiklis	Apskaičiuoti rezultatai	Palyginimas su paklausos duomenimis
Modernizuotų šviestuvų skaičius iki 2022 metų	57600	133 950

7.2.6. Finansinės priemonės rezultatų prisidėjimas prie strateginių tikslų

Siūlomos finansinės priemonės kūrimas prisidės prie ES ir nacionalinių strateginių tikslų įgyvendinimo. Pagrindiniai tokie strateginiai dokumentai yra Energijos efektyvumo direktyva ir Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija. Žemiau yra pateikiamas detalesnis įvertinimas, kiek finansinės priemonės sukūrimas padės pasiekti strateginius tikslus.

Centrinės valdžios viešieji pastatai

Centrinės valdžios pastatų renovacijos metu būtų prisidedama prie šių energinio efektyvumo tikslų vykdymo:

- valstybei nuosavybės teise priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų valstybės institucijų ir įstaigų – valstybinio administravimo subjektų naudojamų pastatų ploto atnaujinimas (m²) iki 2020 metų – 470000
- skaičiuojamųjų šiluminės energijos sąnaudų sumažėjimas atnaujintuose viešosios paskirties pastatuose (GWh) iki 2020 metų – 100
- anglies dioksido išmetimo į atmosferą mažėjimas (tūkst. t.) iki 2020 metų – 20
- viešosios paskirties pastatų energinio efektyvumo didinimo proceso dalyvių mokymas ir švietimas (procentais) iki 2020 metų – 90
- Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO₂ ekvivalentu, mln. Tonų, nuo 19,959 (2009) iki 26,886 (2020 metais)

Centrinės valdžios pastatų renovacijos metu būtų prisidedama prie šių Veiksmų programos (4.3. investicinio prioriteto) išdėstytų tikslų vykdymo:

- Sunaudotas galutinės energijos kiekis paslaugų ir namų ūkių sektoriuose, tūkst. tne, nuo 2109,6 (2011) iki 1680 (2023)
- Galutinės energijos vartojimo efektyvumas, proc., nuo 4,5 (2011) iki 17 (2023)
- Metinis pirminės energijos suvartojimo viešuosiuose pastatuose sumažėjimas, kWh/per metus, 60 000 000 (2023)
- Šilumos vartotojai, kuriems šiluma tiekiamą patikimiau ir pagerėjo tiekimo kokybė, vnt, 660 000

Centrinės valdžios pastatų renovacijos metu būtų prisidedama prie šių Nacionalinėje pažangos programoje išdėstytų tikslų vykdymo:

- Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO₂ ekvivalentu, mln. Tonų, nuo 19,959 (2009) iki 26,886 (2020 metais)
- Galutinės energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas (palyginti su 2009 metų lygiu), procentais, nuo 3 (2010) iki 17 (2020 metais)
- Energijos suvartojimo intensyvumas, kg naftos ekvivalento vienam realiam BVP vienetui, nuo 311 (2011) iki 230 (2020 metais)

Pasirinkus rekomenduojamą centrinės valdžios pastatų renovacijos scenarijų planuojami energijos sutaupymai ir taršos mažinimo rodikliai pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 146. Tikėtini centrinės valdžios pastatų renovacijos energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai.

Rodiklis	Mato vnt.	Sutaupymas ¹⁵⁸
a) Sutaupyta energijos kiekis (neįskaitant 2020 m.)	MWh	110,548
b) Sutaupyta energijos kiekis (įskaitant 2020 m.)	MWh	164,062
a) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (neįskaitant 2020 m.)	t CO ₂ ekv	24,652
b) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (įskaitant 2020 m.)	t CO ₂ ekv	36,586

Gatvių apšvietimo modernizavimas

Gatvių apšvietimo modernizavimo metu bus prisidedama prie šio Veiksmų programos (4.3. investicinio prioriteto) tikslų vykdymo:

- Miestų, kuriuose sumažintos miestų apšvietimo eksploataavimo ir energijos sąnaudos, skaičius, 3 (2023)

Gatvių apšvietimo modernizavimo metu bus prisidedama prie šių Nacionalinėje pažangos programoje išdėstytų tikslų vykdymo:

- Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO₂ ekvivalentu, mln. Tonų, nuo 19,959 (2009) iki 26,886 (2020 metais)
- Galutinės energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas (palyginti su 2009 metų lygiu), procentais, nuo 3 (2010) iki 17 (2020 metais)
- Energijos suvartojimo intensyvumas, kg naftos ekvivalento vienam realiam BVP vienetui, nuo 311 (2011) iki 230 (2020 metais)

Pasirinkus rekomenduojamą gatvių apšvietimo modernizavimo scenarijų planuojami energijos sutaupymai ir taršos mažinimo rodikliai pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 147. Tikėtini gatvių apšvietimo modernizavimo energijos sutaupymo ir taršos mažinimo rezultatai.

Rodiklis	Mato vnt.	Sutaupymas
a) Sutaupyta energijos kiekis (neįskaitant 2020 m.)	MWh	19,500
b) Sutaupyta energijos kiekis (įskaitant 2020 m.)	MWh	29,250

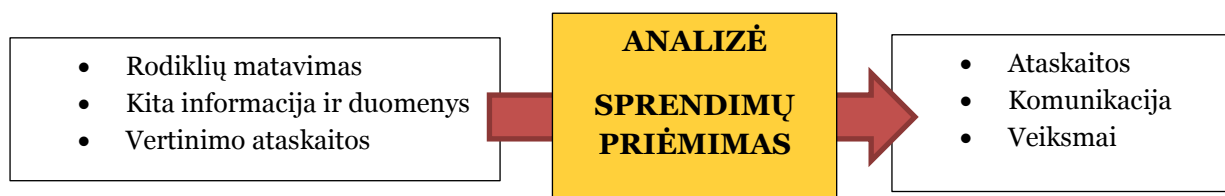
¹⁵⁸ Tipinė centralizuoto aprūpinimo šiluma taršos faktoriaus reikšmė 0,2330 t CO₂e/MWh

Rodiklis	Mato vnt.	Sutaupymas
a) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (neįskaitant 2020 m.)	t CO ₂ ekv	13,786
b) Bendras išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimas (įskaitant 2020 m.)	t CO ₂ ekv	20,679

7.2.7. Stebėsenos sistemos apibrėžimas

Siekiant užtikrinti, kad visi energijos efektyvumo tikslai yra pasiekti, o finansinė priemonė įgyvendinama efektyviai įgyvendinta, lėšos naudojamos pagal patikimus finansų principus, svarbu tinkamai reaguojama į rinkos pokyčius ar kitus didelę įtaką darančius veiksnius, lemiančius rezultatų pasiekimą bei būtina apibrėžti tinkamą stebėsenos sistemą finansinės priemonės įgyvendinimui.

Pagrindiniai stebėsenos sistemos elementai yra šie:

Paveikslas 62. Pagrindiniai stebėsenos elementai

Schemoje pademonstruota, jog išanalizavus įvairius duomenų šaltinius, tokius kaip rodiklių pasiekimas, ataskaitos, kita prieinama informacija ir duomenys, reikalinga atlikti analizę ir priimti sprendimus apie finansinės priemonės įgyvendinimo eigą, ko pasekoje yra imamasi įgyvendinti konkrečius veiksmus bei komunikuoti priimtų sprendimų įgyvendinimą. Šie sprendimai gali būti susiję su tolimesniu finansinių priemonių vykdymu, jų koregavimu ar netgi ex ante vertinimo peržiūrėjimu.

Vadovaujančioji institucija turi užtikrinti, jog finansavimo sutartyje su fondų fondo valdytoju yra aiškiai apibrėžta ataskaitų teikimo tvarka.

Pagrindiniai ataskaitų teikimo reikalavimai fondų fondo valdytojui bus apibrėžti Europos Komisijos Įgyvendinimo reglamente, kuris šiuo metu yra rengiamas. Tačiau vadovaujančioji institucija gali neapsiriboti Įgyvendinimo reglamento reikalavimais ir siūlomas ataskaitų formas papildyti jai reikalinga informacija, tačiau turi užtikrinti, kad gaunama informacija būtų proporcinga ir neperteklinė. Vadovaujančiosios institucijos ataskaitų teikimo formos tvirtinamos Finansinių priemonių taisyklėse.

Tuo atveju, kai fondų fondo valdytojas pasitelkia finansinius tarpininkus finansinių priemonių įgyvendinimui, fondų fondo valdytojas užtikrina, jog finansavimo sutartyse su finansiniais tarpininkais bus nustatyti visi ataskaitų teikimo reikalavimai ir kad duomenys ir finansinių tarpininkų fondų fondo valdytoją pasieks laiku, duomenys bus teisingi ir naudotini tolimesnėms ataskaitoms. Aktualių duomenų surinkimas iš finansinių tarpininkų yra fondų fondo valdytojo atsakomybė.

Vadovaujančioji institucija taip pat gali siekti, kad kuo daugiau informacijos apie finansinės priemonės įgyvendinimą būtų prieinama IT platformose, kur informacija gali būti atnaujinama ir naudojama pagal faktinę finansinės priemonės pažangą.

Ataskaitų teikimas turėtų būti įgyvendinamas šiais etapais:

1. Duomenų rinkimas
2. Įgyvendinimo ataskaitų formavimas
3. Finansinių ataskaitų formavimas

Tokia ataskaitų teikimo tvarka leidžia užtikrinti, kad prieinami duomenys yra tikslūs ir atspindi realią situaciją, todėl šių duomenų pagrindu parengtos pažangos ataskaitos bus teisingos ir galiausiai leis užtikrinti finansinį lėšų naudojimo teisingumą.

8. Ataskaitos pabaiga

8.1. Nuostatos ex ante vertinimo peržiūrėjimui

Siekiant užtikrinti ex ante vertinimo tinkamą naudojimą finansinių priemonių įgyvendinimui, ir svarbiausia – atitikimą esamai situacijai rinkoje, ex ante vertinimo pabaigoje turi būti numatytos nuostatos ir atvejai, skirti ex ante vertinimo peržiūrėjimui ir keitimui. Tai pažymi esminius faktorius, kurių pasikeitimą reikėtų įvertinti ir apsispręsti, ar veikianti finansinė priemonė vis dar atitinka rinkos situaciją ir yra tinkama. Jeigu nustatoma, kad finansinė priemonė nebeatitinka esamos rinkos situacijos, nedemonstruoja gerų rezultatų, ex ante vertinimas gali būti koreguojamas ir taip sukuriamas pagrindas modifikuoti finansinę priemonę.

Ex ante vertinimą rekomenduojama peržiūrėti pasikeitus šiems faktoriams:

1. Reikšmingai pasikeitus prielaidoms, kuriomis remiantis buvo atliekami skaičiavimai šioje ex ante, kadangi dėl to gali būti nepasiekiami ex ante vertinime apskaičiuoti rezultatai:
  - 1.1. Reikšmingai pasikeitus šilumos energijos kainai. Žymus energijos kainos pasikeitimas daro įtaką projektų atsipirkimo laikui ir subsidijos poreikį. Šio elemento derinimas turi būti vertinamas kartu su įgyvendinamų projektų skaičiumi ir turimų laisvų lėšų suma;
  - 1.2. reikšmingai pasikeitus renovacijos kainai (1 kv. m. renovacijos kaina);
  - 1.3. pasikeitus energetinio efektyvumo reikalavimams ir tikslams;
  - 1.4. reikšmingai pasikeitus kitoms šioje ex ante numatytoms prielaidoms.
2. Pasikeitus prielaidoms, pagal kurias buvo nustatomos lengvatinių paskolų palūkanos (kurios buvo įvertintos atsižvelgiant į 2014 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių pelningumą bei EURIBOR palūkanų normą). Taip pat numatoma, jog EURIBOR (12 mėn.) viršijus 2 proc. bus peržiūrima ex ante vertinimas ir finansavimo sąlygos.
3. Pasikeitus prielaidoms dėl subsidijos projekto daliai finansuoti tikslingumo (kasmet).
4. Įgyvendinant ex ante vertinime pasiūlytas finansines priemones susiduriama su reikšmingomis teisinėmis kliūtimis ar prieštaravimais, kurie iš esmės neleidžia įgyvendinti pasiūlytų alternatyvų.
5. Pakeitus ar papildžius energetinio efektyvumo reikalavimų teisinę bazę.
6. Pasikeitus Lietuvos ar ES teisės aktams, kurie suvaržo siūlomų finansinių priemonių įgyvendinimą.
7. Pasikeitus Lietuvos ar ES teisės aktams, kurie atveria galimybes įgyvendinti finansines priemones lengviau, paprasčiau, patiriant mažiau kaštų ir pan. (pavyzdžiui, EK patvirtina naujas standartizuotas finansines priemones (angl. *off-the-shelf instruments*).
8. Pasikeitus strateginiams Lietuvos tikslams ir uždaviniams, siektiniems rezultatams ir pan.
9. Vadovaujančiai institucijai nurodžius papildyti ex ante vertinimą tokiu atveju, kai ex ante pildoma dalimis, arba vadovaujančiai institucijai ir kitoms suinteresuotoms šalims argumentuotai pagrindus, kodėl yra reikalingas ex ante vertinimo pakeitimas.
10. Išnaudojus, arba išnaudojus didžiąją dalį (pvz. daugiau kaip 90 proc.) atskiroms sritims skirtų ESI fondų lėšų.
11. Įtarus, jog ex ante nurodytomis sąlygomis nebus pasiekti numatyti rezultatai.
12. Pasikeitus kitoms sąlygoms kurios ženkliai galėtų įtakoti šios ex ante rezultatus.

Pažymėtina, jog siekiant laiku įvertinti susiklosčiusius pokyčius, išvardintus 1-10 punktuose aukščiau, turėtų būti užtikrinama šios informacijos stebėseną per ataskaitų teikimą. Rekomenduojame fondo valdytojui kasmet teikiant metines ataskaitas peržiūrėti 1-10 punktuose išvardintus aspektus bei pateikti savo rekomendacijas dėl jų esminių ar neesminių pasikeitimų bei savo nuomonę, ar ex ante vertinimas teisingai atspindi esamą situaciją ir ar nėra reikalingas ex ante vertinimo pakeitimas.

8.2. Ex ante santrauka ir išvados

Finansinės priemonės yra tvarus finansavimo būdas ilguoju laikotarpiu ir finansinės priemonės tampa vis svarbesnis įrankis (tai pažymėta ir Bendrųjų nuostatų reglamento preambulės (34)-(35) punktuose) pasiekti strateginius rezultatus. Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 37.2 punktu, finansinių priemonių įgyvendinimas turi būti pagrįstas ex ante vertinimu, kurį atliekant turi būti nustatyti rinkos trūkumai arba beveik optimalios investavimo situacijos, apskaičiuotas viešųjų investicijų poreikių mastas ir apimtis, rinkos trūkumo susidarymo priežastys, įvairių finansinių produktų kiekybinė ir kokybinė analizė, įvertintas poreikis derinti finansines priemones su subsidijomis, finansinės priemonės valdymo alternatyvos ir stebėseną. Įvertinus poreikį kurti finansines priemones siekiant padengti susidariusius rinkos trūkumus (finansavimo trūkumus), turi būti pasiūlyti finansinių priemonių tipai, jų valdymo struktūra, investavimo strategija. Ex ante vertinimas turi būti baigtas iki vadovaujančiajai institucijai priimant sprendimą dėl įnašų pagal programą skyrimo finansinei priemonei.

Finansų ministerijos užsakymu 2013-2014 m. buvo atliekama PwC studija, kuria buvo siekiama įvertinti JESSICA KF tęstinumą 2014-2020 m. periodu, išanalizuoti potencialius ūkio sektoriaus finansinių priemonių taikymui bei atlikti pilotinį ex ante vertinimą daugiabučių, viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo sritims. Atsižvelgiant į tai, kad PwC studija buvo atlikta iki Bendrųjų nuostatų reglamento patvirtinimo, kuris apibrėžia ex ante vertinimo turinį, PwC studijoje atliktas pilotinis ex ante vertinimas turi būti papildytas pagal patvirtintas nuostatas ex ante vertinimo atlikimui.

Atsižvelgdama į teisinį reglamentavimą bei poreikį papildyti PwC studijoje atliktą pilotinį ex ante vertinimą, taip pat vykdydama ESI fondų vadovaujančiosios institucijos funkcijas bei siekdama užtikrinti efektyvų ESI fondų panaudojimą, Finansų ministerija inicijavo Viešosios infrastruktūros ir Energijos efektyvumo ex ante vertinimus. Viešosios infrastruktūros ex ante vertinimas apima įvairius viešosios infrastruktūros sektorius, tokius kaip aplinkosaugos, vandentvarkos, energetikos, transporto, švietimo, kultūros bei socialinius sektorius. Nors Viešosios infrastruktūros ex ante vertinimas turi sąsają su Energijos efektyvumo ex ante vertinimu energetikos srityje, pažymėtina, kad šiuose vertinimuose analizuojamos sritys yra skirtingos. Viešosios infrastruktūros ex ante vertinime energetikos srityje nagrinėjamos šilumos tinklų, elektros tinklų, dujų tinklų ir atsinaujinančių energijos išteklių sritys, o Energijos efektyvumo ex ante vertinimas apima pastatų (daugiabučių ir viešųjų) energetinį efektyvumą ir gatvių apšvietimo energetinį efektyvumą.

Ši energijos vartojimo efektyvumo ex ante analizė apima daugiabučių namų modernizavimą, valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų modernizavimą, gatvių apšvietimo modernizavimą ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų modernizavimą. Remiantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų modernizavimo analizė bus atliekama vėlesniame etape.

Šis ex ante vertinimas buvo atliktas pilnai vadovaujantis Europos Komisijos užsakymu atliktos 2014-2020 metų programavimo laikotarpio finansinių priemonių ex ante vertinimo metodologijos bendrąja ir 4-ąja dalimis ("Perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos"). Be to, buvo vadovaujamas šiuo metu galiojančiais teisės aktais, kurie daro įtaką finansinių priemonių įgyvendinimui.

Vadovaujantis ex ante vertinimo rengimo rekomendacijomis, įvertinus įsipareigojimus pagal ES direktyvas ir kitus dokumentus bei nacionalinių strateginių dokumentų apibrėžtus tikslus buvo apskaičiuota investicijų paklausa kiekvienai iš keturių nagrinėjamų sričių. Buvo nustatyta, kad daugiabučių namų modernizavimo investicijų poreikis siekia 1347,3 mln. eurų ir yra pats didžiausias iš visų nagrinėtų sričių, savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo investicijų poreikis siekia 234,6 mln. eurų, centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo investicijų poreikis siekia 169,7 mln. eurų ir gatvių apšvietimo modernizavimo investicijų poreikis siekia 100,8 mln. eurų.

Siekiant įvertinti, koks rinkos trūkumas susidaro kiekvienoje iš analizuojamų sričių, reikalinga įvertinti finansavimo pasiūlą. Atlikus pasiūlos analizę buvo įvertintas egzistuojantis finansavimas energijos efektyvumo projektams bei potencialus 2014-2020 m. finansavimas. Analizuojant egzistuojantį finansavimą buvo remiamasi pirminiais ir antriniais informacijos šaltiniais, tuo tarpu vertinant potencialų finansavimą papildomai buvo atlikta komercinių bankų, kredito unių, tarptautinių finansinių institucijų, pensijų fondų ir valstybės institucijų apklausa (klausymynų ir interviu pagalba). Tarp potencialių energijos efektyvumą didinančių priemonių finansavimo šaltinių išskirti – ESI fondai, Klimato kaitos programos lėšos, grįžusios JESSICA programos lėšos (daugiabučiams), bankų lėšos ir nuosavos lėšos. Taip pat buvo analizuojami kiti lėšų pritraukimo šaltiniai (kitos ES finansuojamos programos), tačiau jų finansavimo apimtį nustatyti nepavyko. Įvertinus visus finansavimo šaltinius, kiekvienai iš sričių buvo identifikuota pasiūla: daugiabučių modernizavimui – 395 mln. eurų, savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimui – 88 mln. eurų, centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui – 103 mln. eurų ir gatvių apšvietimo modernizavimui – 44 mln. eurų.

Atlikus investicijų paklausos ir finansavimo pasiūlos analizę buvo įvertintas rinkų finansavimo trūkumas (rinkos finansavimo trūkumas yra investicijų paklausos ir finansavimo pasiūlos skirtumas), šio trūkumo susidarymo priežastys bei nustatytos didžiausios finansinių priemonių plėtros kliūtys. Identifikuota, jog didžiausias finansavimo trūkumas susidaro daugiabučių namų modernizavimo srityje, tačiau didžiausios rinkos kliūtys buvo nustatytos centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo srityje, kurioje siekiama pritaikyti ESCO modelį.

Papildomų privačių lėšų pritraukimo dalyje buvo išanalizuotos tarptautinių finansinių institucijų investavimo energijos efektyvumo didinimo srityje ir Lietuvoje apimtys, tokių kaip: Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (*angl. European Bank for Restructuring and Development*); Šiaurės investicijų bankas (*angl. Nordic Investment Bank*); Europos investicijų bankas (*angl. European Investment Bank*); Europos Tarybos vystymo banko (*angl. Council of Europe Development Bank*). Taip pat kiti finansavimo šaltiniai: Connecting Europe facility (Europos infrastruktūros tinklų priemonė); Intelligent Energy Europe (“Pažangi energetika Europai”); Horizon 2020; ELENA; LIFE+Programme (2014-2020); 2020 European Fund for Energy, Climate Change and Infrastructure (the Marguerite Fund) ir kitos. Buvo identifikuoti privačių investicijų pritraukimo lygiai ir būdai, bei privačių investicijų pritraukimo skatinimo elementai.

Siekiant išsiaiškinti tipinių projektų kiekvienoje iš analizuojamų sričių gyvybingumą, buvo atlikta jautrumo analizė. Jautrumo analizės tikslas – įvertinti, kaip keičiasi subsidijos poreikis projektui besikeičiant kitiems veiksniams, pavyzdžiui, projekto atsipirkimo laikotarpiui, energijos kainai ir kt. Jautrumo analizė buvo atlikta įvairiais pjūviais ir nustatyta, jog daugiabučių namų modernizavimo projektams reikalinga papildoma 30 proc. projekto apimtį subsidija siekiant, kad projektas atsipirktų per 20 metų. Ši 30 proc. subsidija galėtų būti teikiama šiuo metu galiojančią tvarką, t.y. 15 proc. palūkanų kompensavimo priemonė finansuojama iš fondo lėšų, bei 15 proc. papildoma valstybės paramos dalis, šiuo metu teikiama iš Klimato kaitos programos.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo projektams jautrumo analizės metu buvo nustatyta reikalinga 20 proc. subsidija, kad energijos efektyvumo didinimo projektai atsipirktų per 20 m. laikotarpį. Siūloma šią 20 proc. subsidiją centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo projektams skirti iš kontroliuojamų Energetikos ministerijos ESI fondų asignavimų. Jautrumo analizės metu buvo nustatyta, kad gatvių apšvietimo projektams subsidija nėra reikalinga siekiant, kad projektas atsipirktų per 20 m. laikotarpį, todėl rekomenduojama gatvių apšvietimo projektams papildomos paramos neskirti.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui yra reikalingas ne tik didelis kiekis lėšų, bet ir egzistuoja teisiniai apribojimai, kurie draudžia biudžetinių įstaigų tiesioginį skolinimąsi, o taip pat šioje srityje privalo būti pasiekti Energijos efektyvumo direktyvos keliama reikalavimai ir tikslai. Šiame kontekste centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui svarbų vaidmenį galėtų atlikti energetinių paslaugų bendrovės (ESCO), kurios sudarytų galimybę projektus įgyvendinti efektyviai

tiek technologine ir finansine prasme. Be to, rekomenduojama ESCO įmonėms įgyvendinant projektus reikalauti jų prisidėjimo savomis lėšomis, kas padėtų užtikrinti kokybišką jų darbą, tinkamą pastato priežiūrą po projekto įgyvendinimo bei efektyvesnę viešųjų finansų naudojimą. ESCO modelio įgyvendinimas taip pat leistų viešajam sektoriui patirti mažesnę technologinę, ekonominę ir finansinę riziką.

Atliekant kiekybinę analizę kiekvienai iš analizuojamų sričių buvo įvertinti skirtingi finansinių produktų scenarijai ir, įvertinus apskaičiuotus kiekybinius rodiklius, pasiūlytas finansinis produktas kiekvienai iš analizuojamų sričių. Be to, buvo atlikta kokybinė analizė, kuri apėmė Stiprybių-Silpnųjų-Grėsmių-Galimybių analizę. Atsižvelgiant į visus šiuos aspektus yra rekomenduojamos optimaliausios ESI fondų investicijų formos finansinių priemonių įgyvendinimui. Visoms analizuojamoms sritims taip pat buvo įvertintos trys pagrindinės galimos valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos: fondų fondo kūrimas, juridinio asmens statusą turinčio fondo kūrimas, fondų fondo ir investicinio fondo steigimas.

Daugiabučių namų modernizavimo kiekybinės analizės metu buvo nustatyta, jog didžiausią pridėtinę vertę sukurtų lengvatinių paskolų teikimo tęstinumas. Vertinant įvairius finansinius produktus buvo nustatyta, jog nors ir yra kitokių finansinių produktų, kurie demonstruotų geresnius kiekybinius rezultatus, jų įvedimas ir pritaikymas projektų finansavimui užimtų daug laiko. Iš patirties žinoma, jog net ir menki teisinės bazės, finansinio produkto pakeitimai reikalauja didelių pastangų užtikrinti galutinių naudos gavėjų informuotumą, tinkamą viešinimą. Modifikavus finansinį produktą kyla didelė rizika, kad šiuo metu susiformavęs projektų srautas staigiai sumažės ir dalis projektų nebus įgyvendinti dėl neuztikrintumo. Todėl daugiabučių namų modernizavimui siūloma palikti tą patį šiuo metu galiojantį JESSICA KF finansinį produktą – lengvatinę paskolą su fiksuotomis 3 proc. palūkanomis, 15 proc. projekto vertės palūkanų kompensavimu ir papildoma 15 proc. subsidija iš kitų šaltinių.

Daugiabučių namų modernizavimui taip pat buvo įvertintos trys galimos valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos ir parengta Investavimo strategija. Įvertinus JESSICA KF patirtį, pagrindinius trūkumus bei privalumus, buvo identifikuota, jog optimaliausia valdymo ir įgyvendinimo alternatyva daugiabučių namų modernizavimui yra juridinio asmens statusą turinčio fondo kūrimas, kurio forma galėtų būti komanditinė ūkinė bendrija (KŪB). Daugiabučių namų modernizavimo Investavimo strategijoje yra detalai aprašytas tokios formos fondo steigimas, valdymas ir veikla. Pagrindinis šio modelio privalumas yra galimybė pritraukti privačias lėšas projektų finansavimui, kadangi toks fondas veiktų kaip atskiras juridinis subjektas ir būtų atskirtas nuo fondo valdytojo. Fondui veikiant kaip atskiram juridiniam subjektui investuotojai galėtų fondo veikloje dalyvauti kaip komanditoriai arba teikti paskolas. Pažymėtina, jog naujo juridinio subjekto kūrimas užima daug laiko, o šiuo metu yra susiformavęs didelis daugiabučių namų modernizavimo projektų srautas, kuriam finansuoti 2007-2013 m. JESSICA KF finansavimo nepakaks. Atsižvelgiant į tai, buvo pasiūlytas pereinamojo laikotarpio modelis ir gerai įvertinus esamą situaciją fondo valdytojas turėtų pateikti siūlomą veiksmų planą, kaip galima sklandžiai pereiti nuo vieno periodo prie kito ir užtikrinti projektų srauto kontrolę.

Daugiabučių namų modernizavimo Investavimo strategijoje taip pat buvo apibrėžti galutiniai naudos gavėjai, detalai paaiškinti siūlomi finansiniai produktai, finansinės priemonės derinimas su parama, apskaičiuoti prognozuojami finansinės priemonės rezultatai bei prisidėjimas prie strateginių tikslų, detalai apibrėžta ir aprašyta valdymo ir įgyvendinimo struktūra bei stebėsenos sistema.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo kiekybinės analizės metu buvo nustatyta, jog didžiausią pridėtinę vertę sukurtų lengvatinių paskolų teikimas taikant 2 proc. fiksuotas palūkanų normas, o EURIBOR (12 mėn) palūkanų normai viršijus 2 proc. peržiūrėti finansavimo sąlygas, su galimybe išpirkti šias paskolas. Lengvatinės paskolos turėtų būti derinamos su 20 proc. paramos teikimu bei ESCO kompanijų nuosavu įnašu. Vertinant kiekybinius rodiklius, šis scenarijus turi vieną geriausių multiplikatoriaus efektų bei sverto rodiklį. Be to, parenkant optimaliausią finansinį produktą šių projektų finansavimui buvo atsižvelgta ir į tai, jog ESCO modelis Lietuvoje iki šiol

viešajam sektoriui nebuvo įgyvendintas, potencialūs finansuotojai (t.y. komerciniai bankai) išvelgia daug rizikų, kredito istorijos trūkumą pažymi kaip vieną iš esminių faktorių, darančių įtaką ESCO modelio finansavimui rinkos sąlygomis. Būtent dėl šių priežasčių garantijų finansinė priemonė, kuri kiekybinės analizės metu pademonstravo dar geresnius kiekybinius rezultatus, pradiniam etape negali būti įgyvendinama. Vis dėlto pažymėtina, jog garantijų priemonės taikymas būtų labai rekomenduotinas tuomet, kuomet atsiras komercinių bankų dalyvavimo suinteresuotumas bei tinkama kredito istorija kartu su modelio įgyvendinimo patirtimi. Įvertinus finansinius produktus ESCO kompanijoms siūloma siekti, kad ESCO kompanijos projektų finansavimui prisidėtų ir savomis lėšomis, taip užtikrinant atsakingą ESCO kompanijų požiūrį į įgyvendinamą projektą ir tinkamą pastato priežiūrą po projekto įgyvendinimo.

Gatvių apšvietimo modernizavimo kiekybinės analizės metu buvo nustatyta, jog geriausius kiekybinius rezultatus pademonstruotų garantijų finansinė priemonė garantuojant ne daugiau kaip 80 proc. paskolos su galimybe išpirkti ateities piniginius srautus. Garantijų priemonė gatvių apšvietimo modernizavimui rekomenduojama dar ir dėl to, jog gatvių apšvietimo modernizavimo projektų finansavimui yra numatyta labai maža ESI fondų lėšų suma, todėl turėtų būti siekiama pritraukti kuo daugiau privačių lėšų, kad būtų pasiekti adekvatūs energijos efektyvumo rezultatai. Taip pat dėl to, kad gatvių apšvietimo projektai yra technologiškai gerokai paprastesni nei centrinės valdžios pastatų, turi geresnį projektų atsipirkimo laikotarpį, sutaupymų efektas pajaučiamas labai greitai. Visos šios projekto savybės lemia mažesnę tokių projektų rizikingumą, tuo pačiu ir komercinių bankų didesnę suinteresuotumą finansuoti tokius projektus.

Atsižvelgiant į tai, kad centrinės valdžios viešųjų pastatų ir gatvių apšvietimo modernizavimą kuruoja Energetikos ministerija, be to, gatvių apšvietimo modernizavimui numatyta nedidelė lėšų suma, valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos šioms dviem sritims buvo analizuojamos kartu.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui ir gatvių apšvietimo modernizavimui buvo įvertintos trys galimos valdymo ir įgyvendinimo alternatyvos ir parengta Investavimo strategija. Vertinant tai, jog šioje srityje finansinės priemonės iki šiol nebuvo taikomos, be to, Energetikos ministerija ir kitos valstybinės institucijos yra suinteresuotos modelio įgyvendinimo sparta dėl taikomų Energijos efektyvumo direktyvos reikalavimų, buvo siekiama identifikuoti modelį, kuris būtų ir efektyvus, ir greitas. Todėl rekomenduojama šioms dviem sritims kurti fondų fondą bei investicinį fondą. Fondų fondas būtų sudarytas iš dviejų skirtingų finansinių priemonių atitinkamai pagal dvi sritis. Fondų fondas būtų sukuriamas kaip finansinis padalinys (atskiras sąskaitų rinkinys) finansų įstaigoje, kadangi tai yra greičiausias ir paprasčiausias būdas kuo greičiau pradėti projektų finansavimą. Lygiagrečiai būtų pradedamas kurti investicinis fondas, kuris būtų sukurtas ir veikiantis rinkos sąlygomis, o jo valdytojai būtų investuotojai, tarptautinės finansų institucijos, pensijų fondai.

Centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimo ir gatvių apšvietimo Investavimo strategijoje taip pat buvo apibrėžti galutiniai naudos gavėjai, detalios paaiškinti siūlomi finansiniai produktai, finansinės priemonės derinimas su parama, apskaičiuoti prognozuojami finansinės priemonės rezultatai bei prisidėjimas prie strateginių tikslų, detalios apibrėžta ir aprašyta valdymo ir įgyvendinimo struktūra bei stebėseną.

Siekiant pasinaudoti kitų šalių patirtimi, ex ante vertinime taip pat buvo išnagrinėtos dviejų šalių finansinių priemonių patirtys - Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondas Bulgarijoje ir Londono energetinio efektyvumo fondas Jungtinėje Karalystėje - bei JESSICA KF Lietuvoje patirtis. Šių trijų atvejo studijų pagrindu buvo parengta rizikų analizė ir identifikuotos rizikų valdymo priemonės.

Pažymėtina, jog ex ante vertinimas buvo atliktas pagal Europos Komisijos parengtos ex ante vertinimo atlikimo metodologijos nuostatas, atliekant ex ante vertinimą buvo konsultuojamasi su visomis suinteresuotomis institucijomis, buvo atsižvelgta į visas pateiktas pastabas ir vertinimas atliktas objektyviai ir nešališkai. Ex ante vertinimas gali būti keičiamas ar pildomas nepažeidžiant ir vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatomis.

9. Priedai

Priedas Nr. 1. JESSICA programos kvietimų palyginimas

Parametrai	1-asis ir 4-asis kvietimai	2-asis kvietimas	3-iasis kvietimas
<i>Paskolos gavėjas</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Daugiabučių namų savininkai, atstovaujami daugiabučių namų administratorių – Administratoriai, veikiantys savo vardu gyventojų naudai (ši alternatyva įgalinta 2012 m. patvirtintoje teisinėje bazėje) – Savivaldybės įmonė (ši alternatyva įgalinta 2013 m. patvirtintoje teisinėje bazėje) 	<ul style="list-style-type: none"> – Daugiabučių namų gyventojų bendrijos 	<ul style="list-style-type: none"> – Aukštosios mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos – Įstaiga, veikianti aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų vardu, ir šioms įstaigoms teikianti paslaugas, susijusias su energijos efektyvumu
<i>Finansinis produktas</i>	Fiksuotų palūkanų normų paskolos	Apribotų palūkanų normų paskolos	Fiksuotų palūkanų normų paskolos
<i>Minimali paskolos suma</i>	–	–	–
<i>Palūkanos/grąža</i>	Fiksuotos palūkanos - 3%	Kintamos palūkanų normos, lygios nuo 1 iki 12 mėn. EURIBOR (apsisprendžia paskolos gavėjas) + 3.0% marža. Palūkanų norma apribota ir negali būti didesnė nei 9%	Fiksuotos palūkanos - 3%
<i>Paskolos terminas</i>	Iki 20 metų	Iki 20 metų	Iki 20 metų
<i>Valiuta</i>	Euras	Euras	Euras
<i>Įmokų dažnumas</i>	Mėnesinis	Mėnesinis	Finansinis tarpininkas gali reikalauti tinkamos pradinės įmokos reprezentuojančios galutinių naudos gavėjų įnašą, vertinant pagal kredito rizikos kriterijus
<i>Nuosavas įnašas</i>	Finansiniai tarpininkai gali reikalauti pradinio įnašo, sudarančio ne daugiau kaip 5% projekto vertės	Finansiniai tarpininkai privalo reikalauti pradinio įnašo, sudarančio ne daugiau kaip 5% projekto vertės	Nedraudžiamas ir detaliau neapibrėžtas
<i>Išankstinis paskolos grąžinimas</i>	Nėra apribojimų ar papildomų mokesčių	Nėra apribojimų ar papildomų mokesčių	–

Parametrai	1-asis ir 4-asis kvietimai	2-asis kvietimas	3-iasis kvietimas
<i>Refinansavimas</i>	Nedraudžiamas	Nedraudžiamas	Finansinis tarpininkas gali reikalauti užstato priklausomai nuo paskolos gavėjo rizikos
<i>Didžiausia mėnesinė įmoka</i>	Didžiausia paskolos mėnesinė įmoka yra apibrėžiama investicijų plane kiekvienam savininkui atskirai	–	15% investicijų į energijos efektyvumo priemones
<i>Užstatas</i>	Paskola pririšta prie būsto, ne prie savininko	Paskola pririšta prie būsto, ne prie savininko	–
<i>Subsidija</i>	15% investicijų į energijos efektyvumo priemones	–	sukauptos paskolos palūkanos per 5 metų laikotarpį nuo pirmojo paskolos išmokėjimo arba 15% pagrindinės paskolos sumos priklausomai nuo to, kuri suma mažesnė
<i>Paskolos draudimas ar garantija</i>	–	–	–

Priedas Nr. 2. Valdymo mokesčio apžvalga pagal Deleguoto reglamento nuostatas

Fondų fondo paramą įgyvendinančio subjekto valdymo išlaidos ir mokesčiai, kurie gali būti deklaruoti kaip tinkamos finansuoti išlaidos pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 42 straipsnio 1 dalies d punktą, negali viršyti sekančių sumų ribų:

- a) 3 proc. fondų fondui sumokėtų programos įnašų pirmuosius 12 mėnesių po finansavimo sutarties pasirašymo, 1 proc. – kitus 12 mėnesių ir po to 0,5 proc. per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo faktinio mokėjimo fondų fondui dienos iki tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos, išmokėjimo vadovaujančiajai institucijai dienos arba užbaigimo dienos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė); ir
- b) 0,5 % fondų fondo finansų tarpininkams sumokėtų programos įnašų per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo fondų fondo atlikto faktinio mokėjimo dienos iki išmokėjimo fondų fondui dienos, tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos arba užbaigimo dienos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė).

Finansines priemones įgyvendinančių subjektų, teikiančių nuosavą kapitalą, paskolas ir garantijas, įskaitant atvejus, kai jie derinami su subsidijomis, palūkanų normos subsidijomis arba garantijos mokesčio subsidijomis pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 37 straipsnio 7 dalį, valdymo išlaidos ir mokesčiai, kurie gali būti deklaruoti kaip tinkamos finansuoti išlaidos pagal to reglamento 42 straipsnio 1 dalies d punktą, neviršija sumos, kuri yra:

- 1) bazinis atlygis, kuris apskaičiuojamas taip:
  - a) finansinės priemonės, kuria teikiamas nuosavas kapitalas, atveju: 2,5 proc. finansinei priemonei pagal atitinkamą finansavimo sutartį įsipareigotų skirti programos įnašų per metus pirmuosius dvidešimt keturis mėnesius po finansavimo sutarties pasirašymo, po to 1 proc. per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo susijusios finansavimo sutarties pasirašymo dienos iki tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos, įnašų išmokėjimo vadovaujančiajai institucijai ar fondų fondui dienos arba užbaigimo dienos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė);
  - b) visų kitų rūšių finansinės priemonės atveju: 0,5 % finansinei priemonei sumokėtų programos įnašų per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo faktinio mokėjimo finansinei priemonei dienos iki tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos, išmokėjimo vadovaujančiajai institucijai arba fondų fondui dienos arba užbaigimo dienos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė); ir
- 2) veiklos rezultatais grindžiamas atlygis, kuris apskaičiuojamas taip:
  - a) finansinės priemonės, kuria teikiamas nuosavas kapitalas, atveju: 2,5 % programos įnašų, pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 42 straipsnio 1 dalies a punktą sumokėtų galutiniams naudos gavėjams nuosavo kapitalo forma, taip pat reinvestuotų lėšų, kurios priskiriamos programos įnašams ir dar negrąžintos finansinei priemonei, per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo išmokėjimo galutiniam naudos gavėjui dienos iki investicijų grąžinimo dienos, susigrąžinimo procedūros pabaigos (nurašymo atveju) arba tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė);
  - b) finansinės priemonės, kuria teikiamos paskolos, atveju: 1 % programos įnašų, pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 42 straipsnio 1 dalies a punktą sumokėtų galutiniams naudos gavėjams paskolų forma, taip pat reinvestuotų lėšų, kurios priskiriamos programos įnašams ir dar negrąžintos finansinei priemonei, per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo išmokėjimo galutiniam naudos gavėjui dienos iki investicijų grąžinimo dienos, susigrąžinimo procedūros pabaigos (įsipareigojimų nevykdymo atveju) arba tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė);
  - c) finansinės priemonės, kuria teikiamos garantijos, atveju: 1,5 % programos įnašų, pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 42 straipsnio 1 dalies b punktą skirtų galiojančioms garantijų sutartims, taip pat pakartotinai panaudotų lėšų, kurios priskiriamos programos įnašams, per metus, skaičiuojant pro rata temporis nuo įsipareigojimų dienos iki garantijų sutarties

- galiojimo pabaigos, susigražinimo procedūros pabaigos (įsipareigojimų nevykdymo atveju) arba tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos (priklausomai nuo to, kuri data ankstesnė);
- d) finansinės priemonės, kuria teikiamos subsidijos, palūkanų normos subsidijos ar garantijos mokesčio subsidijos pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 37 straipsnio 7 dalį, atveju: 0,5 proc. subsidijų, pagal to reglamento 42 straipsnio 1 dalies a punktą išmokėtų galutiniams naudos gavėjams.

Šios nuostatos taikomos finansinę priemonę įgyvendinančiam ir garantijas teikiančiam subjektui, nepriklausomai nuo to, ar tas pats subjektas įgyvendina fondų fondo paramą, su sąlyga, kad laikomasi 4 dalies nuostatų.

Valdymo išlaidų ir mokesčių bendra suma per Bendrųjų nuostatų reglamento 65 straipsnio 2 dalyje nustatytą tinkamumo finansuoti laikotarpį negali viršyti toliau nurodytų ribų:

- a) fondų fondo atveju – 7 % fondų fondui sumokėtų programos įnašų bendros sumos;
- b) finansinės priemonės, kuria teikiamas nuosavas kapitalas, atveju – 20 % finansinei priemonei sumokėtų programos įnašų bendros sumos;
- c) finansinės priemonės, kuria teikiamos paskolos, atveju – 8 % finansinei priemonei sumokėtų programos įnašų bendros sumos;
- d) finansinės priemonės, kuria teikiamos garantijos, atveju – 10 % finansinei priemonei sumokėtų programos įnašų bendros sumos;
- e) finansinės priemonės, kuria teikiamos dotacijos, palūkanų normos subsidijos ir garantijos mokesčio subsidijos pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 37 straipsnio 7 dalį, atveju – 6 % finansinei priemonei sumokėtų programos įnašų bendros sumos.

Kai tas pats subjektas įgyvendina fondų fondo ir finansinės priemonės paramą, nei tinkamų finansuoti valdymo išlaidų ir mokesčių pagal 1 ir 2 dalis sumos, nei 3 dalyje nustatytos ribos nesudedamos tiems patiems programos įnašams arba reinvestuotoms toms pačioms lėšoms, kurios priskiriamos programos įnašams.

Priedas Nr. 3. Lietuvos apžvalga

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
1.	Valstybės/regiono, kur numatoma įgyvendinti finansines priemones, ekonominis ir politinis kontekstas	
1.1.	Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai rodikliai:	<p><i>BVP</i> – 119.305 mln. litų (2013 m. kainomis), 3,4 proc. augimas; <i>Vidutinė metinė infliacija</i> – 1,2 procento, 2 procentiniais punktais mažesnė nei 2012 m.; <i>Prekių eksportas</i> – 84,8 mlrd. litų, 6,5 proc. augimas; <i>Prekių importas</i> – 91,7 mlrd. litų, 6,8 proc. augimas; <i>Svarbiausi prekybos partneriai</i>: 2013 m. buvo Rusija, Vokietija, Lenkija, Latvija, Estija, Nyderlandai, Baltarusija ir Jungtinė Karalystė; <i>Statybų darbų apimtis</i> – 7,2 mlrd. litų, 10,2 procento daugiau nei 2012 m.; <i>Visų transporto rūšių krovinių apyvarta</i> 2013 m., palyginti su 2012 m., išaugo 4,6 proc. Krovinių vežimas padidėjo 2,5 proc.; <i>Ikimokestinis įmonių pelnas</i> – 2013 m. sausio-rugsėjo mėn. įmonės uždirbo 7,8 mlrd. litų ikimokestinio pelno – 4 proc. daugiau negu per atitinkamą 2012 m. laikotarpį; <i>Vidutinis įmonių pelningumas</i> – vidutinis įmonių pelningumas siekė 4,1 proc. ir, lyginant su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, išliko nepakitęs; <i>Vidutinis mėnesinis bruto (iki mokesčių) darbo užmokestis</i> – 2.230 litų, palyginti su 2012 m., padidėjo 5 proc.; <i>Realusis darbo užmokestis (neto darbo užmokestis atsižvelgus į vartotojų kainų pokyčius)</i> 2013 m. padidėjo 3,7 proc.; <i>Nedarbo lygis</i> – 11,8 proc., 1,6 procentinio punkto mažesnis nei 2012 m.</p>
1.2.	Makroekonominės tendencijos:	<p>Svarbiausiais veiksniais išlieka laipsniškas euro zonos atsigavimas, mažų palūkanų normų aplinka, didėjančios realiosios gyventojų pajamos ir perkamoji galia vidaus rinkoje, aktyvėjančios investicijos. Lietuvos BVP toliau didėja – atsigaua nekilnojamojo turto rinka, ekonomiką pozityviai veikia būsimas euro įvedimas. Ateinančiais metais turėtų didėti vidaus vartojimas, kuris tampa pagrindiniu Lietuvos ekonomikos varikliu.</p> <p>Esminis rizikos faktorius – tolimesnė Ukrainos vidaus konflikto eiga, kuri labiausiai įtakoja Lietuvos eksportuotojų situaciją, pvz., vežėjų asociacijos Linava duomenimis, Rytų kryptimi juda apie 70 proc. visų kelių transportu gabenamų Lietuvos bendrovių krovinių. Įmonės, kurių eksporto struktūroje ženkliai užėmė Rusijos Federacijos rinka, turės persiorientuoti į alternatyvias rinkas. Kitas svarbus veiksnys – kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, kuris gali neigiamai įtakoti verslo plėtrą.</p> <p>Vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu Lietuvos ekonomikai teks susidurti su rimtais išmėginimais, kuriuos nulems procikliška fiskalinė politika, visuomenės senėjimas ir su tuo susijusi socialinio draudimo sistemos našta, darbo rinkos nelankstumas ir struktūrinio nedarbo reiškinys, turtingiausių ir skurdžiausių visuomenės narių gerovės atotrūkis, didelės energijos sąnaudos BVP vienetui pagaminti ir pan.</p> <p>Pagrindinių makroekonominių rodiklių prognozės remiantis SEB 2014 m. birželio mėn. Lietuvos makroekonomikos apžvalga Nr. 56: <i>BVP augimas</i>: 2014 m. – 2,7 proc., 2015 m. – 3,8 proc.; <i>Fiskalinis deficitas</i>: 2014 m. – 2,0 proc. BVP, 2015 m. – 1,5 proc. BVP; <i>Vidutinė metinė infliacija</i>: 2014 m. – 0,1 proc., 2015 m. – 0,7 proc.;</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p><i>Einamosios sąskaitos deficitai:</i> 2014 m. – 2 proc. BVP, 2015 m. – 4 proc. BVP;</p> <p><i>Vidutinis metinis nedarbo lygis:</i> 2014 m. – 11,5 proc., 2015 m. – 10,5 proc.;</p> <p><i>Vidutinio darbo užmokesčio augimas:</i> 2014 m. – 4,5 proc., 2015 m. – 6,5 proc.;</p> <p><i>Paskolų portfelio augimas:</i> 2014 m. – 2,5 proc., 2015 m. – 3 proc.;</p> <p><i>Indėlių apimtys didėjimas:</i> 2014 m. – 8 proc., 2015 m. – 8 proc.;</p> <p><i>Paskolų litais palūkanų norma:</i> 2014 m. – 5,5 proc., 2015 m.¹⁵⁹ – 4 proc.</p>
1.3	Finansų institucijų sektoriaus apžvalga	<p>Per metus nuo 2013 m. balandžio mėn. bankų turtas nesikeitė ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 77,9 mlrd. Lt. Paskolų portfelis grynąja verte sumenko beveik 1.630,6 mln. Lt arba 3,1 proc. ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 50,4 mlrd. Lt. Būsto paskolų portfelis grynąja verte augo ketvirtą ketvirtį iš eilės, nors plėtros tempas ir buvo itin kuklus – 1,1 proc. per metus. Šiuo metu stebimą būsto rinkos atsigavimą lemia sukauptos nuosavos gyventojų lėšos, o ne bankų paskolos.</p> <p>Didėja paskolų paklausa, o bankai švelnina skolinimosi sąlygas (įmonėms paskolos suteiktos ilgesniais terminais, padidintos paskolų ar kredito linijų sumos, dalis bankų sumažino vidutines paskolų palūkanų maržas). Kita vertus, paskolų portfelis privačioms įmonėms grynąja verte per metus sumenko 5,8 proc.</p> <p>Bankai tikisi, kad paskolų ir indėlių portfeliai šiais metais augs panašiu tempu – vidutiniškai apie 3 proc. 2015 m. turėtų išsilaikyti artimos šiems metams tendencijos, tačiau paskolų portfelis didės šiek tiek lėčiau.</p> <p>2014 m. pradžioje gerėjo paskolų kokybės rodikliai: specialiųjų atidėjinių ir paskolų portfelio santykis per ketvirtį smuktelėjo 0,1 proc. punkto iki 4,1 proc., nuvertėjusių paskolų lyginamasis svoris bendrame paskolų portfelyje – 0,2 proc. punkto iki 8,2 proc., tuo tarpu neveiksnių paskolų rodiklis – 0,5 proc. punkto iki 10,5 proc.</p>
2.	Finansinės priemonės tikslai	<ul style="list-style-type: none"> • skatinti daugiabučių namų, pastatytų pagal galiojusius iki 1993 metų statybos techninius normatyvus, savininkus atnaujinti (modernizuoti) daugiabučius namus, kad didėtų energinis jų naudingumas, ir sudaryti sąlygas tai atlikti; • modernizuoti bendrabučius, pastatytus pagal iki 1993 metų galiojusius statybos techninius normatyvus, pagerinti studentų bei mokinių gyvenimo sąlygas, taupyti energiją.
3.	Tikslinė rinka	<ul style="list-style-type: none"> • <i>pastatyti arba gavę statybos leidimus iki 1993 m. daugiabučiai namai Lietuvoje</i> (daugiau kaip 34 tūkst.). Iki 2015 m. (nuo 2005 m.) planuojama įgyvendinti 1.500 daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų, aukštųjų mokyklų). Ketvirtuo kvietimo metu pradėti finansuoti daugiabučių namų atnaujinimo projektai gyvenamųjų rajonų (kvartalų) arba miestų lygiu – <i>savivaldybės</i> pagal nustatytus kriterijus sudaro daugiabučių namų, kurie turėtų būti atnaujinti, sąrašus. Lietuvos savivaldybės yra pagrindinis administracinis-teritorinis vienetas Lietuvoje. Šiuo metu yra 60 savivaldybių; • <i>profesinio mokymo įstaigų bendrabučiai</i> (2012-2015 m. planuota atnaujinti 35 bendrabučius) ir <i>energetinių paslaugų bendrovės</i> (toliau – ESCO). Lietuvoje aktyviai veikia maždaug 3-5 ESCO įmonės. Iki šiol visi projektai buvo įgyvendinami šilumos gamybos sektoriuje

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>ir daugiausiai susiję su katilų modernizavimu, juos pritaikant biokuro ir kitų vietinių išteklių naudojimui.</p> <p>Pagrindiniai ESCO rinkos Lietuvoje barjerai yra šie:</p> <p>Lietuvos teisinė bazė nėra palanki ESCO. Apskaitos ir atsiskaitymo už paslaugas sistema yra nelanksti, institucijoms taikomi apribojimai dėl biudžetinių lėšų naudojimo, šilumos tiekėjams taikomi apribojimai dėl veiklų. ESCO modelių sudėtinga taikyti ir dėl viešųjų pirkimų taisyklių ir procedūrų sudėtingumo.</p> <p>ESCO projektai yra sąlyginai sudėtingi administruoti ir kompleksiški. Taip pat sudėtinga institucinė sistema. Centralizuotos duomenų bazės nebuvimas, viešųjų pastatų energijos apskaitos sistemos trūkumai.</p> <p>Patikimos informacijos apie rinką ir jos galimybes stoka, ypač savivaldos ir finansų institucijų tarpe. Taip pat įgūdžių ir žinių stoka potencialių ESCO įmonių tarpe.</p> <p>Finansų sektorius po ekonominės krizės tapo mažiau lankstus ir reikalauja daugiau garantijų, todėl banko paskolos nėra patrauklios ESCO projektams.</p> <p>Subsidijos daugiabučių namų atnaujinimui taip pat ženkliai prisideda prie to, jog ESCO rinka nesivysto¹⁶⁰.</p>
4.	Finansinio produkto aprašymas	2009 m. birželio 11 d. įsteigtas Kontroliuojantysis fondas. Finansinį susitarimą dėl fondo steigimo pasirašė LR finansų ministerija, LR aplinkos ministerija ir Europos investicijų bankas. 2009 m. fonde buvo 227 mln. eurų.
4.1.	Finansinio produkto tipas	Lengvatinės paskolos teikiamos kartu su kita valstybės parama.
4.2.	Finansinio produkto sąlygos	<p>2008-2013 m. laikotarpiu įvyko keturi kvietimai finansinių tarpininkų atrankai:</p> <p><i>Pirmas kvietimas</i> finansinių tarpininkų atrankai – 2009 m. lapkričio 13 d., finansuojama sritis – daugiabučių namų atnaujinimas, numatyta 54 mln. eurų JESSICA kontroliuojančiojo fondo lėšų, pasirašyta sutarčių su finansiniais tarpininkais – už 42 mln. eurų;</p> <p><i>Atrinkti finansiniai tarpininkai:</i> AB Šiaulių bankas (susitarimo vertė – 18 mln. eurų, išmokėta lėšų – 12 mln. eurų), Swedbank AB (susitarimo vertė – 18 mln. eurų, išmokėta lėšų – 12 mln. eurų), AB SEB bankas (susitarimo vertė – 6 mln. eurų, išmokėta lėšų – 6 mln. eurų).</p> <p>Produkto sąlygos:</p> <p>Paskola iki 20 metų laikotarpiui eurais su 3 proc. fiksuota kredito metine palūkanų norma, nereikalaujant užstato. Finansiniai tarpininkai gali reikalauti iki 5 proc. projekto vertės pradinio įnašo. Įmokos – kas mėnesį. Refinansavimas nėra draudžiamas. Paskola susiejama su konkrečiu butu, o ne savininku. Išankstiniam paskolos apmokėjimui netaikomi jokie apribojimai ir mokesčiai.</p> <p>Greta lengvatinės paskolos teikiama ir kita valstybės parama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - subsidija projekto parengiamiesiems darbams ir administravimui – iki 100 proc.; - subsidija įgyvendintoms energetinio efektyvumo priemonėms: daugiabučio namo skaičiuojamasis šiluminės energijos sąnaudas lyginant su prieš tai buvusiomis energijos sąnaudomis, sumažinus ne mažiau kaip 20 proc., bus kompensuojama 15 proc. rangos darbų kainos. 40 proc. rangos darbų kainos kompensuojama, jei šiluminės energijos sąnaudos sumažintos ne mažiau 40 proc. Zarasų, Visagino ir Ignalinos rajonuose subsidija gali siekti iki 55 proc.;

¹⁶⁰ ESCO Market Report 2013, European Commission, 2014

(http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/sites/energyefficiency/files/jrc_89550_the_european_escos_market_report_2013_online.pdf)

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>- socialiai remtiniems gyventojams, kurie gauna kompensacijas už šildymą – iki 100 proc.</p> <p><i>Antras kvietimas</i> finansinių tarpininkų atrankai – 2010 m. birželio 17 d., finansuojama sritis – daugiabučių namų projektai, pradėti pagal LR Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. patvirtintas Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos sąlygas. Numatyta 20 mln. eurų JESSICA kontroliuojančiojo fondo lėšų, pasirašyta sutarčių su finansiniais tarpininkais – 15 mln. eurų; Atrinkti finansiniai tarpininkai: AB Šiaulių bankas (susitarimo vertė – 15 mln. eurų, išmokėta lėšų – 10 mln. eurų). Produkto sąlygos: Paskola iki 20 metų laikotarpiui eurais su kintančia palūkanų norma, lygia 1-12 mėnesių EURIBOR + 3 proc. marža. Palūkanų norma negali būti didesnė nei 9 proc. Finansiniai tarpininkai privalo reikalauti ne didesnio nei 5 proc. projekto vertės pradinio įnašo. Įmokos – kas mėnesį. Refinansavimas nėra draudžiamas. Paskola susiejama su konkrečiu butu, o ne savininku. Išankstiniam paskolos apmokėjimui netaikomi jokie apribojimai ir mokesčiai. Greta lengvatinės paskolos buvo teikiama ir kita valstybės parama: - subsidija atnaujinimo darbams – iki 50 proc.; - socialiai remtiniems gyventojams, kurie gauna kompensacijas už šildymą – iki 100 proc.</p> <p><i>Trečias kvietimas</i> finansinių tarpininkų atrankai – 2012 m. sausio 12 d., finansuojama sritis – aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių atnaujinimas, numatyta 20 mln. eurų JESSICA kontroliuojančiojo fondo lėšų, pasirašyta sutarčių su finansiniais tarpininkais – 20 mln. eurų; Atrinkti finansiniai tarpininkai: VIPA ir CPVA (susitarimo vertė – 20 mln. eurų). Dėl ypatingai prastos bendrabučių būklės bendrabučių atnaujinimo projektams reikėjo kompleksiškesnių nei vien tik energijos efektyvumo priemonių diegimo sprendimų (pvz., visos nuotekų, geriamojo vandens, elektros, apšvietimo, priešgaisrinės signalizacijos sistemų keitimo). Kadangi pagal nacionalinius teisės aktus bendrabučiai priskiriami gyvenamiesiems pastatams, tai jiems taikomi 1080/2006 reglamento 7 str. apribojimai, atitinkamai ir visos bendrabučių atnaujinimo priemonės turėjo būti suskirstytos į dvi grupes – energijos efektyvumo ir kitas priemones. Produkto sąlygos: Paskola iki 20 metų laikotarpiui eurais su 3 proc. fiksuota kredito metine palūkanų norma. Įkeitimas gali būti reikalaujamas priklausomai nuo galutinio naudos gavėjo rizikingumo vertinimo rezultatų. Finansiniai tarpininkai gali reikalauti pradinio įnašo, atsižvelgdami į konkretaus projekto rizikų vertinimo rezultatus. Išankstinis paskolos apmokėjimas nėra draudžiamas. Greta lengvatinės paskolos buvo teikiama ir kita valstybės parama: - paskolos ne energijos efektyvumo priemonėms; - subsidijos energijos efektyvumo priemonėms – iki 15 proc.; - subsidijos ne energijos efektyvumo priemonėms – iki 15 proc.</p> <p><i>Ketvirtas kvietimas</i> finansinių tarpininkų atrankai – 2013 m. balandžio 30 d., finansuojama sritis – daugiabučių namų atnaujinimas. Numatyta 100 mln. eurų JESSICA kontroliuojančiojo fondo lėšų. Atrinkti finansiniai tarpininkai: AB Šiaulių bankas (susitarimo vertė – 40 mln. eurų), VIPA ir CPVA (susitarimo vertė – 10 mln. eurų), AB SEB bankas (susitarimo vertė – 10 mln. eurų). Produkto sąlygos: jos yra identiškos pirmo kvietimo sąlygoms.</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		Esminis skirtumas – daugiabučių namų atnaujinimo projektai gyvenamųjų rajonų (kvartalų) arba miestų lygiu – savivaldybės pagal nustatytus kriterijus sudaro daugiabučių namų, kurie turėtų būti atnaujinti, sąrašus.
5.	Tinkami galutiniai naudos gavėjai	<p><i>Pirmas kvietimas:</i> butų ir patalpų savininkai atstovaujami daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojo, daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojai¹⁶¹;</p> <p><i>Antras kvietimas:</i> daugiabučių namų savininkų bendrijos;</p> <p><i>Trečias kvietimas:</i> aukštosios mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos, energetinių paslaugų bendrovės;</p> <p><i>Ketvirtas kvietimas:</i> butų ir patalpų savininkai atstovaujami daugiabučio namo valdytojo, daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojai, savivaldybių administracijos¹⁶².</p> <p>Savivaldybės sudaro daugiabučių, kurių energijos efektyvumas yra žemiausias, sąrašą. Savivaldybė parengia energinio efektyvumo didinimo atrinktuose daugiabučiuose pastatuose programą. Daugiabučių namų atnaujinimo projektų gyvenamųjų rajonų (kvartalų) arba miestų lygiu įgyvendinimui savivaldybė paskiria programos administratorių. Programos įgyvendinimo administratoriumi gali būti paskirtas daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų valdytojas, specialiai šiam tikslui savivaldybės įsteigta ne pelno siekianti viešoji įstaiga ar kitas, konkurso tvarka atrinktas reikiamas kompetencijas turintis administratorius.</p>
6.	Įgyvendinančios institucijos	<p>LR finansų ministerija, LR aplinkos ministerija – JESSICA kontroliuojančiojo fondo steigėjai. Tuo pačiu LR Finansų ministerija yra ES struktūrinių fondų pirmo tikslo veiksmų programų vadovaujančioji institucija, o LR aplinkos ministerija – atsakinga už daugiabučių atnaujinimo finansavimo modelio įgyvendinimą bei veikia kaip Sanglaudos skatinimo veiksmų programos tarpinė institucija;</p> <p>Europos investicijų bankas – kontroliuojančiojo fondo valdytojas;</p> <p>Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra (toliau – BUPA) teikia konsultacijas būsto savininkams, vertina ir derina pateiktus investicijų planus, pirkimų dokumentus, bendradarbiauja su savivaldos institucijomis, inžinerinėmis konsultacinėmis įmonėmis, mokymo įstaigomis, nevyriausybiniomis organizacijomis ir kt. Nuo 2013 m. vidurio šios funkcijos yra perduotos Būsto energijos taupymo agentūrai (toliau – BETA).</p> <p>Komeraciniai bankai administruoja programos lėšas ir suteikia paskolas programoje dalyvaujantiems daugiabučių namų gyventojams.</p> <p>Trečiame ir ketvirtame kvietimuose kaip finansinis tarpininkas dalyvauja VIPA kartu su CPVA.</p>
7.	Organizacinė finansinės priemonės struktūra	<p>2009 m. birželio 11 d. įsteigtas JESSICA kontroliuojantysis fondas, kurio valdytoju paskirtas Europos investicijų bankas. Miestų plėtros fondų valdytojais viešo konkurso būdu atrinkti komerciniai bankai ir VIPA su CPVA.</p> <p>Investicijų komitetas – komitetas stebi, kaip EIB vykdo iniciatyvos JESSICA veiklą, kaip įgyvendinami kiti finansinių priemonių projektai. Investicijų komitetas taip pat dalyvavo rengiant konkursą, atrenkant bankus, skiriančius kontroliuojančiojo fondo lėšas atnaujinimo projektams.</p>
8.	Privatiems investuotojams taikomos	Privatiems investuotojams lengvatos nėra taikomos. Pagrindinė paskata – administravimo mokestis.

¹⁶¹ Nuo 2012 m. birželio.

¹⁶² Nuo 2013 m. sausio.

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	lengvatos/paskatos	
9.	Finansinės priemonės indėlis į veiksmų programos tikslų pasiekimą	<p>JESSICA kontroliuojantysis fondas finansuojamas 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos lėšomis. Kontroliuojantysis fondas savo veikla prisideda prie pirmojo veiksmų programos tikslo „Sudaryti visas reikalingas prielaidas vietos plėtros potencialui stiprėti ir atsiskleisti“, kuris įgyvendinamas per pirmąjį prioritetą „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“. Viena iš prioriteto priemonių yra „JESSICA kontroliuojantysis fondas“, kuri prisideda prie pirmojo prioriteto uždavinio – mažinti pagrindinių ir kitų šalies miestų gyvenimo aplinkos ir kokybės skirtumus, ypač daug dėmesio skirti būsto sąlygų pagerinimui – įgyvendinimo. Priemonės tikslas – pagerinti būsto sektoriaus energijos vartojimo efektyvumo didinimo projektų finansavimo sąlygas.</p> <p>Priemonės rezultato rodikliai: renovuotų daugiabučių namų energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas (proc.), atnaujintų valstybinių aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendrabučių energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas (proc.).</p> <p>Priemonės produkto rodikliai: atnaujinti daugiabučiai namai (vnt.), atnaujinti valstybinių aukštųjų mokyklų bendrabučiai (vnt.), atnaujinti profesinio mokymo įstaigų bendrabučiai (vnt.).</p> <p>Kiekvienas JESSICA kontroliuojančiojo fondo finansuojamas projektas prisideda prie bent vieno rezultato ir produkto rodiklio.</p>
10.	Sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai Problemos su kuriomis susidurta, didesnio rizikingumo aspektai	<p><i>Žema statybos darbų kokybė:</i> žemą kokybę gali lemti nepakankama statybininkų kvalifikacija, silpna techninė projekto priežiūra ir statybos proceso kontrolė, dėl ko gali būti naudojamos visiškai kitos medžiagos arba darbai atliekami nekokybiškai (įgyvendinus projektą sutrinka ventiliacija, prastai šyla radiatoriai, netinkamai sumontuoti langai ar įstiklinti balkonai ir pan.). Darbų klaidos ar brokas gali pasireikšti nebūtinai iškart po darbų priėmimo akto pasirašymo.</p> <p>Renovacijos darbų priežiūrą pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus vykdo Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija bei BETA (iki 2013 m. vidurio šią funkciją vykdė BUPA). Tačiau pasitaikydavo atvejų, kai kontrolė buvo nepakankama arba vykdoma fragmentiškai, minėtoms institucijoms trūko specialistų tinkamai aprėpti visus projektus. Taip pat aukštos kvalifikacijos statybos priežiūros specialistų samdymas butų savininkams buvo nepriimtinas dėl didelės kainos.</p> <p>2013 m. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija paskelbė, jog stiprins daugiabučių namų atnaujinimo projektų kontrolę – vykdys netikėtas patikras, skirs didesnę dėmesį statybos techninių prižiūrėtojų darbo kokybei¹⁶³.</p> <p>2013 m. lapkričio 14 d. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos duomenimis patikrinus 110 iš 132 projektų daugiausiai nustatyta tik nereikšmingų, renovacijos darbų kokybei tiesioginės įtakos neturinčių teisės aktų reikalavimų pažeidimų, pavyzdžiui, netinkamai įrengtas informacinis stendas, netvarkingai aptverta statybvieta ir pan.¹⁶⁴</p> <p>Reikšmingesnių pažeidimų atveju taikomos administracinio poveikio priemonės – rangovui už statybą pažeidžiant statinio projekto sprendinius numatyta bauda nuo 200 iki 500 litų, techniniam prižiūrėtojui už statinio statybos techninės priežiūros tvarkos nesilaikymą – iki 5.000 litų bauda. Taip pat informacija apie statybos rangovo ir statinio statybos techninio prižiūrėtojo darbo trūkumus pateikiama Statybos produkcijos sertifikavimo centrui, kuris įvertina,</p>

¹⁶³ <http://www.vtpsi.lt/>

¹⁶⁴ <http://www.vtpsi.lt/>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>ar statybos dalyviai atitinka kvalifikacinius reikalavimus.</p> <p>Kita vertus, tokie atvejai, nors ir nėra dažni, tačiau turi stiprų neigiamą poveikį visam renovacijos procesui, kadangi yra plačiai nušviečiami spaudoje¹⁶⁵ ir taip atbaido naujus potencialius dalyvius, griaua pasitikėjimo visu daugiabučių atnaujinimo procesu.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> stiprinti kontrolės sistemą, ypač per BETA veiklą (regioniniuose padaliniuose), skirti daugiau dėmesio tiksliniam atsakingų darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, skatinti platesnį CPO naudojimą.</p> <p><i>Takoskyra tarp rezultatų ir lūkesčių:</i> įgyvendinant projektus, dažniausiai siekiama sutaupyti, todėl projektai yra skaičiuojami pagal minimalius reikalavimus, kurie yra užduoti rinkoje. Didžioji namo gyventojų dalis, kuri dažniausiai niekaip nebūna susijusi su statyba, siekdama sutaupyti, dažnai nubalsuoja už pigiausias investicinio plano sprendinius ir neįsiklauso į specialistų nuomonę. Dėl to investicinio plano rengėjai iš plano išbraukia kai kuriuos sprendinius, kurie konkrečiam namui būna reikalingi.</p> <p>Tuo taip pat suinteresuoti ir statybos darbų rangovai, kurie konkursuose laimi pagal mažiausios kainos kriterijų – pateikia itin mažas darbų ir medžiagų kainas ir, norėdami gauti kuo didesnę pelną, perka pačias pigiausias medžiagas, kurios dažniausiai būna prastos kokybės ir savaime užprogramuoja prastą galutinį rezultatą.</p> <p>Klaidos gali būti padaromos ir projektavimo metu. Čia viskas priklauso nuo projektuotojų įdirbio ir patirties. Kuo labiau patyrusi projektuotojų įmonė bus parinkta, tuo mažesnė bus projektavimo klaidų tikimybė.</p> <p>Galiausiai būtent dėl taupumo sukuriami projektai su klaidomis, samdomi nepatikimi rangovai, kartais neužbaigiantys darbų arba neužtikrinantys garantinių įsipareigojimų, perkamos prastos kokybės medžiagos bei neišlaikomos statybos ir montavimo darbų technologijos.</p> <p>Kita vertus, ir energetinio efektyvumo vertinimas, kuris gali būti atliekamas pagal skirtingas metodikas, iš tiesų gali būti labai nutolęs nuo realios situacijos po projekto įgyvendinimo.</p> <p>Vėlgi, tokie atvejai nėra dažni, tačiau pateikiami daugiabučių atnaujinimo proceso kritikų turi stiprų neigiamą poveikį visam renovacijos procesui ir dažnai užgožia skaitlingesnius gerus pavyzdžius.</p> <p><i>Pasiūlymas:</i> tolimesnis proceso standartizavimas visais lygiais, aktyvi viešinimo kampanija. Be to, Aplinkos ministerija svarsto keletos apsaugos priemonių, kurios galėtų užtikrinti geresnę renovacijos darbų kokybę, galimybes, pvz., konkrečios nuostatos, privalomos visų projektų statybos sutartyse, pagal kurias 10-15 proc. sutarties sumos būtų neišmokama vienerius metus ir, esant poreikiui, panaudojama siekiant ištaisyti statybos trūkumus. Taip pat svarstoma galimybė nustatyti reikalavimą drausti renovacijos darbų kokybę arba reikalavimą, jog rangovai pateiktų užstatą, kuris būtų grąžintas tuo atveju, kai pasiekiami planuoti rezultatai¹⁶⁶.</p> <p><i>Visuomenės pozicija daugiabučių namų atnaujinimo proceso atžvilgiu:</i> Šiaulių banko užsakytos didžiųjų miestų ir miestelių gyventojų apklausos duomenimis tik pusė iš jų (49 proc.) pritaria renovacijai (apklausa atlikta 2014 m. gegužės mėn.)¹⁶⁷. Stebima</p>

¹⁶⁵ Pvz., <http://www.delfi.lt/verslas/nekilnojamas-turtas/daugiabucio-modernizacijos-nesekme-plokstemis-neuzdengta-nama-pesioja-paukscai.d?id=58723791>

¹⁶⁶ European Investment Bank, 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Lithuania, PwC

¹⁶⁷ <http://www.sb.lt/lt/naujienos/tyrimas-daugiabuciu-renovacijai-dazniausiai-pritaria-namu-seimininkes-ir-vaikus-auginancios-mamos/>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>pritariančiųjų renovacijai augimo tendencija – “prieš kelerius metus savo būstą atnaujinti norėjo vos apie trečdalis lietuvių, o pastaruosius kelis metus šis skaičius sparčiai auga”¹⁶⁸. 2013 m. liepos mėn. apklausa parodė, jog net 33,8 proc. apklaustųjų nusiteikę visai pesimistiškai ir mano, jog niekas nebegali pagreitinti renovacijos, nes ši idėja Lietuvoje jau sukompromituota¹⁶⁹.</p> <p>Visuomenės nuomonė yra tik vienas iš faktorių, tačiau pagal svarbą tikrai ne paskutinis, kuris įtakoja daugiabučių namų atnaujinimo procesą.</p> <p>Gana nuosaikią lietuvių poziciją daugiabučių namų atnaujinimo atžvilgiu daugiausiai lemia neaiški ekonominė situacija ir pinigų stygius, t. y. žmonės nenori investuoti, kai nėra tikri dėl savo finansinės ateities. Pastato atnaujinimas butui kainuoja vidutiniškai apie 25 tūkst. litų. Didžioji dauguma šalies gyventojų tokių pinigų neturi, o jei ir turi, tai neketina išleisti savo daugiabučiui namui atnaujinti. Ką tik pasibaigusi/tebesitęsianti ekonominė krizė susijusi su bankų sektoriumi nesuteikia papildomos paskatos dalyvauti daugiabučių atnaujinime.</p> <p>Kita priežastis, kuri labiau pasireiškė JESSICA kontroliuojančiojo fondo veiklos pradžioje, tačiau vis dar nepraranda aktualumo – perėjimas nuo 50 proc. subsidijų pagal ankstesnę daugiabučių atnaujinimo programą prie paskolų. 2013 m. liepos mėn. apklaustos duomenimis atsakydami į klausimą, kas galėtų paspartinti renovacijos procesą, respondentai dažniausiai įvardijo didesnę valstybės paramą (49,2 proc.). Taigi, bent kažkoks subsidijos elementas kol kas turėtų išlikti.</p> <p>Prie nuosaikios butų savininkų pozicijos prisidėjo ir retkarčiais pernelyg tendencingas daugiabučių namų atnaujinimo iniciatyvos nušvietimas viešose informavimo priemonėse, kadangi JESSICA kontroliuojančiojo fondo steigimo metu ši iniciatyva buvo siejama su konkrečia politine jėga ir būtiniais, tačiau nepopuliariais sprendimais ekonominio sunkmečio metu.</p> <p>Svarbus aspektas, į kurį būtina atsižvelgti, yra skirtingų visuomenės grupių požiūris į daugiabučių namų atnaujinimą. Senyvo amžiaus žmonės yra mažiau linkę pasinaudoti programos teikiamomis galimybėmis, tuo tarpu labiau pasiturintys ir jaunesni gyventojai linkę išsikelti į naujos statybos būstus, nors atnaujintas senesnės statybos daugiabutis nei pagal techninius rodiklius, nei estetinė prasme nenusileidžia naujos statybos namams, o kartais juos ir lenkia. Net 95 proc. gyventojų, kurie dalyvavo daugiabučių atnaujinimo projektuose, pareiškė, kad patartų ir kitoms bendrijoms dalyvauti atnaujinimo programoje¹⁷⁰.</p> <p>Pažymėtina, jog jau minėtos 2013 m. liepos mėn. apklaustos duomenimis tik 1,8 proc. apklaustųjų mano, jog teigiamą postūmį renovacijai galėtų turėti prievartinės priemonės. Atsižvelgiant į tai, Lenkijos patirtis, kai buvo panaikintos kompensacijos už šildymą ir taip skatinta gyventojus ryžtis investuoti į šilumos taupymą, arba Slovakijos patirtis, kur yra įvestas privalomas lėšų kaupimas namams renovuoti, turėtų būti svarstomos labai atsargiai ir bet kokie sprendimai priimami tik labai gerai pasvėrus galimas neigiamas pasekmes.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> turėtų būti skiriama pakankamai lėšų ir dėmesio tinkamos viešinimo strategijos parengimui ir įgyvendinimui. Viešinimo veiklos turėtų būti vykdomos atsižvelgiant į kitų modelio</p>

¹⁶⁸ Ten pat.

¹⁶⁹ <http://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/apklausa-daugiabuciu-namu-renovacija-lietuvoje-nematoma-406922#ixzz35ZA4yGiT>

¹⁷⁰ <http://www.atnaujinkbusta.lt/index.php/lt/p/atnaujink-busta/apie-programa/statistika>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>elementų pažangą.</p> <p><i>Ilgai trunkantis finansinių priemonių kūrimo ir diegimo procesas:</i> JESSICA kontroliuojančiojo fondo atveju po finansinio susitarimo dėl kontroliuojančiojo fondo steigimo pasirašymo prirėkė 6 mėnesių, kol buvo paskelbtas konkursas finansiniams tarpininkams atrinkti, metų kol buvo pasirašyta pirmoji sutartis su finansiniu tarpininku, ir pusantrų metų – pasirašyti pirmąją paskolos sutartį su galutiniu naudos gavėju. Kita vertus, kiti kvietimai vyko jau sklandžiau ir laikotarpis trumpėjo.</p> <p>Taip pat reiktų atsižvelgti ir į derybas dėl kontroliuojančiojo fondo sutarties – jos truko apie 6 mėnesius. Lygiagrečiai buvo keičiami ir nacionaliniai teisės aktai.</p> <p>Procesas truko gana ilgai dėl keleto priežasčių. Pirma, nei viešasis sektorius, nei finansų institucijos praktiškai neturėjo analogiško bendradarbiavimo patirties. Šiek tiek anksčiau buvo pradėta įgyvendinti JEREMIE iniciatyva, tačiau įtakos turėjo sektoriaus bei JESSICA specifika. Antra, gyventojai gana skeptiškai žiūrėjo į siūlomą naują daugiabučių namų atnaujinimo finansavimo mechanizmą, t. y. turėjo būti įveiktas tam tikras psichologinis barjeras pereiti nuo subsidijų prie paskolų, kad procesas būtų išjudintas. Trečia, turėjo būti keičiami nacionaliniai teisės aktai, kad atitiktų naujus reikalavimus.</p> <p>Šiuo metu už daugiabučių namų atnaujinimo procesą atsakingos institucijos jau yra įgijusios patirties, sukurta teisės aktų sistema, kuri yra nuolat tobulinama lanksčiai reaguojant į paklausos pokyčius, todėl procesas turėtų užimti mažiau laiko. Taip pat daugėja gerosios praktikos pavyzdžių ir jie yra aktyviai viešinami.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> planuojant būsimas finansines priemones, būtina realiai įsivertinti etapų trukmę ir atitinkamai planuoti tiek finansinių priemonių kūrimą, tiek ir lygiagrečius procesus, pvz., viešinimo kampaniją.</p> <p><i>Sąlyginai ilgos dokumentų tvirtinimo procedūros:</i> šio tipo problemos buvo labiau būdingos ankstesnei daugiabučių atnaujinimo programai – ilgai trunkantis dokumentų tvirtinimas, sprendimų priėmimas, delsimas pervesti valstybės paramą, ilgai trunkantys viešieji pirkimai ir pan.</p> <p>Nors šiuo metu situacija yra geresnė, tačiau ir toliau turėtų būti siekiama proceso tobulinimo, pvz., diegiami įvairūs e-sprendimai – galimybė teikti paraiškos ir/ar ataskaitas ir kitus dokumentus internetu, skatinamas CPO naudojimas ir pan.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> skatinti e-sprendimų diegimą daugiabučių namų atnaujinimo procese.</p> <p><i>Teisinis reglamentavimas:</i> 2007-2013 m. buvo pirmasis ES finansinis laikotarpis, kurio metu buvo taip plačiai įgyvendinamos finansinės priemonės, nors ES struktūrinių fondų teisinė bazė buvo labiau pritaikyta subsidijoms. ES lygio teisės aktai nepateikė aiškių atsakymų, susijusių su finansinių priemonių įgyvendinimu, dėl ko steigiant JESSICA kontroliuojantįjį fondą ir vėliau, projektų įgyvendinimo metu, buvo gaišamas laikas ieškant tinkamų sprendimų, aktyviai konsultuojantis su Europos Komisija, sprendimai buvo priimami rizikuojant, jog gali būti sulaukta neigiamo auditorių vertinimo. Tiesa, vėliau buvo parengti COCOF išaiškinimai, kurie ženkliai prisidėjo prie finansinių priemonių įgyvendinimo aiškumo. Tikėtina, jog Europos Komisija, rengdama 2014-2020 m. finansinio laikotarpio teisinę bazę, atsižvelgs į sukauptą patirtį ir sistema bus tobulesnė., Todėl ši problema turėtų būti mažiau aktuali.</p> <p>Lygiagrečiai turėjo būti keičiami ir Lietuvos teisės aktai. Teisės aktų nuostatų keitimas ir tobulinimas nekėlė pasitikėjimo tarp potencialių</p>

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p>projektų vykdytojų, todėl ateityje turėtų būti siekiama sukurti kaip įmanoma stabilesnį finansinį produktą.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> turėtų būti siekiama kaip įmanoma daugiau pasinaudoti jau turima patirtimi, paruoštais sprendimais bei sukurta teisine baze įgyvendinant JESSICA iniciatyvą Lietuvoje 2007-2013 m.</p> <p><i>Standartinės formos ir pavyzdiniai dokumentai:</i> įgyvendinant daugiabučių namų atnaujinimo programą, buvo parengta visa eilė standartinių formų ir pavyzdinių dokumentų:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pavyzdiniai dokumentai, skirti daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkų susirinkimų ir balsavimų raštu organizavimui, kai yra priimami sprendimai, susiję su daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimu ir lengvatinio kredito; • daugumos standartinių daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) tipiniai darbo projektai; • įvairios sutarčių, prašymų, aktų ir pan. formos. <p>Visi šie dokumentai ženkliai prisidėjo prie daugiabučių namų atnaujinimo projektų įgyvendinimo proceso supaprastinimo, patrauklumo ir skaidrumo didinimo. Taip pat labai svarbus yra taikomų taisyklių pastovumas, kuris didina pasitikėjimą visa daugiabučių atnaujinimo programa.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> šios formos turėtų būti taikomos ir įgyvendinant būsimus projektus (tuo atveju, jei bus įgyvendinami analogiški daugiabučių namų atnaujinimo projektai), jas esant poreikiui pakoregavus pagal 2014-2020 m. finansinio laikotarpio keliamus reikalavimus.</p> <p><i>Kaštų ir naudos vertinimo principų taikymas rengiant projektų investicijų planus:</i> kiekvienas projektas, prieš gaudamas finansavimą, privalo pasirengti investicijų planą, kuriame pateikiama informacija apie namo būklę, įvertinti namo techniniai rodikliai, namo energinis naudingumas, atliekamas įgyvendinti atnaujinimo (modernizavimo) priemonių parinkimas, jų energinio naudingumo nustatymas, preliminari jų kaina, darbų kiekiai ir kiti susiję klausimai. Įvertinami projekto kaštai ir nauda, nustatoma, ar projektą verta įgyvendinti. Su sąlyga, jog investicijų planai parengiami kokybiškai, galima tikėtis, kad, įgyvendinant projektą, darbai nepabrangs, o įgyvendinus – bus pasiekti suplanuoti rezultatai.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> tokia praktika turėtų būti taikoma ir ateityje.</p> <p><i>Poveikis centrinei šildymo sistemai:</i> plačios apimties daugiabučių namų atnaujinimas konkrečiuose miestuose turėtų būti planuojamas įvertinant esamą centrinio šildymo sistemos situaciją, būsimas investicijas ir poveikį. Miesto mastu būtina suderinti renovacijos programas su šilumos tiekimo įmonėmis, kad jos galėtų planuoti reikiamas investicijas į infrastruktūrą, kadangi, renovavus didžiąją dalį gyvenamųjų namų, energijos poreikiai gali sumažėti iki tokio lygio, jog naujai sukurtos infrastruktūros pajėgumai nebus pilnai išnaudojami. Taip pat dėl mažėjančios paklausos šilumos tiekimo įmonės gali pradėti didinti šilumos kainas, dėl ko ekonominis renovacijos efektas bus mažesnis arba jo išvis nebus.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> prieš tvirtinant konkrečius projektus, vertinti galimą poveikį centrinei šildymo sistemai.</p> <p><i>Parengiamųjų projekto darbų finansavimas:</i> anksčiau parengiamųjų projekto darbų išlaidos buvo apmokamos kompensavimo būdu, t. y. daugiabučio namo gyventojai turėjo surinkti lėšas, apmokėti už suteiktas paslaugas ir, tik pateikus dokumentus BUPA, šios išlaidos būdavo kompensuojamos. Dabar yra galimybė pateikti faktūras BUPA (BETA) - ir jos bus apmokėtos iš biudžeto. Taip pat paskolos lėšos gali</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>būti naudojamos ne tik statybos darbams, bet ir parengiamiesiems projekto darbams. <i>Pasiūlymai:</i> tokia praktika turėtų būti taikoma ir ateityje.</p> <p><i>Paskolų sąlygos:</i> daugiabučių namų atnaujinimo projektuose nebuvo taikomas reikalavimas užstatyti turtą. Paskola susiejama su konkrečiu butu, o ne savininku. Pakeitus šias sąlygas, projektų patrauklumas, tikėtina, ženkliai sumažėtų, kadangi žmonės, vis dar nespėję atsigausti po ekonominio sunkmečio ir netikri dėl savo ateities, bijotų rizikuoti savo turtu ar prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus. <i>Pasiūlymai:</i> tokia praktika turėtų būti taikoma ir ateityje.</p> <p><i>Tiesioginis butų savininkų skolinimasis:</i> finansiniai tarpininkai pabrėžė, kad tiesioginis skolinimasis butų savininkams sukūrė papildomą administracinę naštą, finansiniai tarpininkai turėjo įvertinti visų butų savininkų kreditingumą, buvo reikalaujama gauti specialų leidimą iš teismo tuo atveju, jei buto savininkas buvo nepilnametis ir t.t. Finansiniai tarpininkai susidūrė su probleminėmis situacijomis, kai buto savininkas buvo miręs ir niekas nepareikšė teisių į jo palikimą. Tokiais atvejais nebuvo įmanoma suteikti paskolą tokiam butui, nes jis neturėjo savininko¹⁷¹. <i>Pasiūlymai:</i> atrenkant miestų plėtros fondų valdytojus, turėtų būti įvertinama papildoma našta ir kaštai.</p> <p><i>Skolinimosi limitai</i> (bendrabučių atveju): bendrabučių atnaujinimo programos įgyvendinimas gali strigti dėl to, jog aukštosios mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos turi skolinimosi limitus. Bendras skolinimosi limitas visoms aukštosioms mokykloms nustatomas sudarant metinį biudžetą ir tvirtinamas LR Seimo. Jei aukštosios mokyklos viršija skolinimosi limitus, jų galimybės imti renovacijos paskolas yra apribotos¹⁷². <i>Pasiūlymai:</i> jei bus nuspręsta ateityje finansuoti aukštosios mokyklos ir profesinio mokymo įstaigas, svarstyti išimčių teisinėje bazėje nustatymo galimybes.</p> <p><i>Avanso poreikis:</i> nors teisinėje bazėje ir numatyta galimybė statybinėms įmonėms sumokėti iki 30 proc. avansą, perkant per CPO tokios galimybės nėra. Dėl šios priežasties visos statybų sutartys buvo nupirktos be avanso, dėl ko statybininkams trūko apyvartinių lėšų. <i>Pasiūlymai:</i> sudaryti galimybę perkant per CPO numatyti avansą statybininkams.</p>

¹⁷¹ European Investment Bank, 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Lithuania, PwC

¹⁷² European Investment Bank, 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Lithuania, PwC

Priedas Nr. 4. Bulgarijos apžvalga

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
1.	Valstybės/regiono, kur numatoma įgyvendinti finansines priemones, ekonominis ir politinis kontekstas	
1.1	Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai rodikliai:	<p><i>BVP</i> – 40.168,62 mln. € (2012 m. kainomis), 0,9 proc. augimas; <i>Vidutinė metinė infliacija (2013 m.)</i> – -2 procento, 6 procentiniais punktais mažesnė nei 2012 m.; <i>Prekių eksportas</i> – 20.717,68 mln. € (2012 m.), 2,49 proc. augimas; <i>Prekių importas</i> – 25.394,79 mln. € (2012 m.), 8,7 proc. augimas; Svarbiausi prekybos partneriai: 2012 m. – Rusijos Federacija, Vokietija, Italija, Graikija, Rumunija, Turkija; <i>Statybos darbų apimtis</i> – 2013 m., lyginant su 2012 m., statybų apimtis sumažėjo 5,2 proc.; <i>Krovinių apyvartos ir BVP santykis</i> 2012 m. padidėjo 19,4 procentiniais punktais lyginant su 2011 m. (2000 m. = 100) <i>Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis</i> – 414 €¹⁷³, 2,1 proc. didesnis nei 2013 m. kovo mėn.; <i>Nedarbo lygis</i> – 13,0 proc., 0,7 procentinio punkto didesnis nei 2012 m.¹⁷⁴</p>
1.2	Makroekonominės tendencijos:	<p><i>Prognozuojama, jog 2014 m. ir 2015 m. dėl augiančios vidaus paklausos turėtų stiprėti Bulgarijos ekonomikos atsigavimas. Po defliacijos 2014 m., 2015 m. prognozuojama infliacija. 2014 m. fiskalinė politika turėtų išlikti ekspansine (skatinančiaja).</i></p> <p>2013 m. Bulgarijos ekonomika augo 0,9 proc., tuo tarpu 2012 m. BVP augimo rodiklis buvo nežymiai pakoreguotas (sumažintas) iki 0,6 proc. Prognozuojama, jog turėtų atsigauti vidaus paklausa ir didėti eksporto apimtys – du esminiai elementai, kurie iki šiol buvo pagrindinė ekonomikos augimo varomoji jėga. Tiesa, augantis vartotojų pasitikėjimas vis dar nesąlygoja aukštesnio namų ūkių vartojimo. Teigiamai vertinamas 2013 m. vykęs pagrindinių Bulgarijos prekybos partnerių ekonomikų atsigavimas. Tikimasi, jog šiais ir kitais metais bus stebimas bendras investicijų apimčių didėjimas tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose, kuris iš dalies bus sąlygotas ES lėšų įsisavinimo. Investicijų augimą turėtų lydėti sąlyginis finansinio sektoriaus pajėgumų stiprėjimas, nulemtas indėlių apimčių augimo pastaraisiais metais. Naujų paskolų ir indėlių palūkanų norma mažėja, kas leidžia daryti išvadą apie gerėjančias skolinimosi sąlygas ir didėjančią lėšų prieinamumą.</p> <p>Po ketverių metų nepalankių darbo rinkos tendencijų nedarbo lygis 2013 m., atrodo, pasiekė aukščiausią tašką. Nors gamybos ir statybų sektoriai ir toliau atleidinėjo darbuotojus, tačiau darbo rinkos rodikliai 2013 metais rodė ir pozityvias tendencijas, daugiausiai nulemtas užimtumo žemės ūkio sektoriuje didėjimo.</p> <p>Nuo 2013 m. vasaros buvo stebima defliacija, kuri atspindėjo specifinius vidinius ir tarptautinius faktorius (pvz., elektros kaina paskutinį kartą buvo sumažinta 2014 m. pr. ir suderintam vartotojų kainų indeksui turėjo maždaug 0,3 procentinių vienetų poveikį) ir atsargią vartotojų elgseną, nepaisant didėjančios realios perkamosios galios.</p> <p>Valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 0,8 proc. BVP (2012 m) iki 1,5 proc. (2013 m.) ir prognozuojama, kad dar labiau – iki 1,9 proc. – padidės</p>

¹⁷³ 2014 m. kovo mėn.

¹⁷⁴ Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>); РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ Национален статистически институт (<http://www.nsi.bg/en>)

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga																																			
		<p>2014 m. Tai buvo sąlygota lėtesnio ekonomikos atsigavimo 2013 m. ir papildomų viešųjų išlaidų socialinėms reikmėms 2013 m. ir 2014 m. (įskaitant pensijų padidinimą), įvairių einamųjų išlaidų ir viešųjų investicijų.</p> <p>Svarbiausios rizikos sietinos su šalies energetine priklausomybe nuo Rusijos Federacijos gamtinių dujų importo, kurio sutrikimai gali neigiamai įtakoti augimą. Gyventojų vartojimo augimo prognozės gali pasirodyti ne tokios optimistinės, kadangi Bulgarijos darbo rinka vis dar yra nestabili¹⁷⁵. Taip pat situaciją apsunkina neaiškumas dėl Ukrainoje vykstančio vidaus konflikto bei Kinijos ekonomikos augimo sulėtėjimo¹⁷⁶.</p> <p>Pagrindinių makroekonominių rodiklių prognozės pateikiamos lentelėje.</p> <table border="1" data-bbox="497 591 1399 1256"> <thead> <tr> <th></th> <th>2012</th> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>BVP augimas (proc.)</td> <td>0,6</td> <td>0,9</td> <td>1,7</td> <td>2,0</td> </tr> <tr> <td>Infliacija (proc.)</td> <td>2,4</td> <td>0,4</td> <td>-0,8</td> <td>1,2</td> </tr> <tr> <td>Nedarbo lygis (proc.)</td> <td>12,3</td> <td>13,0</td> <td>12,8</td> <td>12,5</td> </tr> <tr> <td>Valdžios sektoriaus deficitas (proc. nuo BVP)</td> <td>-0,8</td> <td>-1,5</td> <td>-1,9</td> <td>-1,8</td> </tr> <tr> <td>Bendroji valstybės skola (proc. nuo BVP)</td> <td>18,4</td> <td>18,9</td> <td>23,1</td> <td>22,7</td> </tr> <tr> <td>Einamosios sąskaitos balansas (proc. nuo BVP)</td> <td>-0,9</td> <td>1,9</td> <td>1,0</td> <td>0,2</td> </tr> </tbody> </table> <p>Šaltinis: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/bulgaria_en.htm</p>		2012	2013	2014	2015	BVP augimas (proc.)	0,6	0,9	1,7	2,0	Infliacija (proc.)	2,4	0,4	-0,8	1,2	Nedarbo lygis (proc.)	12,3	13,0	12,8	12,5	Valdžios sektoriaus deficitas (proc. nuo BVP)	-0,8	-1,5	-1,9	-1,8	Bendroji valstybės skola (proc. nuo BVP)	18,4	18,9	23,1	22,7	Einamosios sąskaitos balansas (proc. nuo BVP)	-0,9	1,9	1,0	0,2
	2012	2013	2014	2015																																	
BVP augimas (proc.)	0,6	0,9	1,7	2,0																																	
Infliacija (proc.)	2,4	0,4	-0,8	1,2																																	
Nedarbo lygis (proc.)	12,3	13,0	12,8	12,5																																	
Valdžios sektoriaus deficitas (proc. nuo BVP)	-0,8	-1,5	-1,9	-1,8																																	
Bendroji valstybės skola (proc. nuo BVP)	18,4	18,9	23,1	22,7																																	
Einamosios sąskaitos balansas (proc. nuo BVP)	-0,9	1,9	1,0	0,2																																	
1.3	Finansų institucijų sektoriaus apžvalga	<p>Ekonominio sunkmečio pradžioje Bulgarijos bankų politika buvo konservatyvi, o tai dar labiau prisidėjo prie ekonomikos nuosmukio, tačiau tuo pačiu sumažino nelikvidžių aktyvų riziką. Bankų veiklą reguliuojantys teisės aktai buvo sąlyginai griežti per ekonomikos pakilimą, tačiau vėliau buvo šiek tiek sušvelninti. Remiantis Bulgarijos nacionalinio banko (BNB) ekonomine apžvalga, Bulgarijos bankų, kurie savo veikloje orientuojasi į tradicinį skolinimą ekonomikai ir investicijas į mažos rizikos vertybinius popierius, verslo modelis ekonominės krizės metu pasiteisino kaip stabilus ir patikimas¹⁷⁷.</p> <p>2014 m. į Bulgarijos bankų sistemą pritrauktos lėšos toliau smarkiai viršija paklausą paskoloms. 2014 m. vasario mėn. užfiksuotas 8,7 proc. nevyriausybinių sektoriaus indėlių vertės metinis augimas. Tuo tarpu nevyriausybinių sektoriaus skolinimosi augimas išliko žemas – 0,8 proc. Ypatingai prie to prisidėjo energetikos¹⁷⁸ ir kitų paslaugų sektoriai. Tuo tarpu svarbiausiu augimą lėmusiu faktoriumi buvo nekilnojamojo turto sektoriaus paskolų apimčių didėjimas. Paskolų paklausos augimas išliko</p>																																			

¹⁷⁵ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/bulgaria_en.htm

¹⁷⁶ Bulgarian National Bank, Economic Review, 1/2014

(http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_publication/pub_ec_r_2014_01_en.pdf)

¹⁷⁷ BTI 2014|Bulgaria Country Report, 2014 (<http://www.bti-project.de/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Bulgaria.pdf>)

¹⁷⁸ Elektros, šildymo ir gamtinių dujų gamyba ir paskirstymas.

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga																				
		<p>mažas pirmiausiai dėl žemo ilgalaikio ekonomikos aktyvumo ir atsargios bankų skolinimo politikos. Kita vertus, skolinimosi apimtys 2014 m. išliko didelės.</p> <p>Siekdami optimizuoti valdomo turto grąžą, bankai didžiąją dalį pritrauktų lėšų investavo į užsienio kapitalą, mokėjo savo užsienio įsipareigojimus ir investavo į Bulgarijos vyriausybės išleistus vertybinius popierius.</p> <p>Palyginti sparti iš gyventojų pritraukiamų lėšų augimo tendencija turėtų išlikti nepakitusi ir 2014 m. II ir III ketv., kas padės užtikrinti aukštą bankų sistemos likvidumą ir bankų užsienio grynojo turto didėjimą. Taip pat tikimasi, kad suaktyvės bankų skolinimas nevyriausybiniam sektoriui, atsižvelgiant į palaiptiesiems augantį ekonominės veiklos aktyvumą.</p> <p>2014 m. I ketv. išnyko tarpbankinių pinigų rinkos palūkanų normos mažėjimo tendencija. Prekybos apimtys Bulgarijos pinigų rinkoje išliko santykinai mažos, kadangi rinka turi tik pagalbinį vaidmenį bankų likvidumo valdymo procesuose.</p> <p>Namų ūkių ir įmonių indėlių palūkanų norma toliau mažėjo. Tai buvo nulemta ženklaus gyventojų indėlių apimčių didėjimo ir santykinai mažos paskolų paklausos. 2014 m. vasario mėn. naujų terminuotųjų indėlių vidutinė svartinė palūkanų norma buvo 3,06 proc. (3,80 proc. 2013 m. vasarį). 2014 m. vasario mėn. naujų paskolų nefinansinėms korporacijoms palūkanų norma buvo 7,8 proc. (paskoloms Bulgarijos levais) ir 8,1 proc. (paskoloms eurai). Bendros kredito kainos metinė procentinė norma (APRC) namų ūkių vartojimo paskoloms šiek tiek padidėjo per pirmuosius du 2014 m. mėnesius. Tokia tendencija stebima nuo 2013 m. vidurio. Naujų būsto paskolų (Bulgarijos levais) metinė palūkanų norma stabilizavosi 2013 m. IV ketv. lygyje. 2014 m. vasario mėn. metinė vartojimo ir būsto paskolų palūkanų norma sudarė atitinkamai 12,6 proc. ir 7,9 proc.¹⁷⁹</p>																				
2.	Finansinės priemonės tikslai	<p>Palengvinti energijos efektyvumo investicijas bei paskatinti energijos efektyvumo sektoriaus rinkos plėtrą ir atsinaujinančių energijos išteklių projektus tarp galutinių energijos naudotojų: savivaldybių, pramonės įmonių ir ESCO.</p>																				
3.	Tikslinė rinka	<p>2010 m. duomenimis bendras pastatų plotas Bulgarijoje buvo apie 262 mln. m², iš kurių 212 mln. m² buvo gyvenamosios paskirties pastatai ir 50 mln. m² – ne gyvenamosios paskirties pastatai. Naujesni duomenys nėra prieinami, tačiau, įvertinus naujų statybų apimtį, paklaida neturėtų būti didelė. Lentelėje pateikiama informacija apie konkrečius Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių fondo (toliau – EERSF) veikloje aktualius segmentus.</p> <table border="1" data-bbox="497 1406 1393 1854"> <thead> <tr> <th>Pastatų tipas</th> <th>Pastatų skaičius (vnt.)</th> <th>Plotas (mln. m²)</th> <th>Nauja statyba (proc.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Privataus ir viešojo sektoriaus biurai</td> <td>N/D</td> <td>20,4</td> <td>0,8</td> </tr> <tr> <td>Sveikatos apsaugos pastatai</td> <td>2.300</td> <td>2,1</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Švietimo įstaigų pastatai</td> <td>7.700</td> <td>12,1</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Pramoninės paskirties pastatai</td> <td>N/D</td> <td>2,07</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Šaltinis:</p>	Pastatų tipas	Pastatų skaičius (vnt.)	Plotas (mln. m ²)	Nauja statyba (proc.)	Privataus ir viešojo sektoriaus biurai	N/D	20,4	0,8	Sveikatos apsaugos pastatai	2.300	2,1	0	Švietimo įstaigų pastatai	7.700	12,1	0	Pramoninės paskirties pastatai	N/D	2,07	0
Pastatų tipas	Pastatų skaičius (vnt.)	Plotas (mln. m ²)	Nauja statyba (proc.)																			
Privataus ir viešojo sektoriaus biurai	N/D	20,4	0,8																			
Sveikatos apsaugos pastatai	2.300	2,1	0																			
Švietimo įstaigų pastatai	7.700	12,1	0																			
Pramoninės paskirties pastatai	N/D	2,07	0																			

¹⁷⁹ Bulgarian National Bank, Economic Review, 1/2014

(http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_publication/pub_ec_r_2014_01_en.pdf)

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p>http://www.ecofys.com/files/files/bpie_ecofys_2012_implementing_nzeb_in_bulgaria.pdf</p> <p>Pastatuose suvartojama energija sudaro maždaug 40 proc. viso Bulgarijos energijos suvartojimo. Viešieji pastatai, tokie kaip mokyklos, universitetai, savivaldybių pastatai, sunaudoja ženkliai pastatų suvartojamos energijos dalį. Gatvių apšvietimas taip pat yra svarbus kalbant apie sunaudojamą energiją ir pasižymi aukštu energijos taupymo potencialu¹⁸⁰.</p> <p>2004-2012 m. laikotarpiu į energijos efektyvumo didinimą Bulgarijoje buvo investuota 1,5 mlrd. €. Tai buvo daroma tiek per nacionalines programas, tiek per tarptautinių finansinių institucijų suteiktas kredito linijas¹⁸¹.</p> <p>Nepaisant to, pastatų ir pramoninių vietovių Bulgarijoje būklė kelia nerimą, reikalinga skubi renovacija. Komforto lygis ir gyvenimo sąlygos yra žemesnės nei vidutinės, gatvės neapšviestos, pastatai neatitinka šiuolaikinių energetinio efektyvumo reikalavimų.</p> <p>Aukštos pastatų šildymo sąnaudos pirmiausiai nulemtos prastos pastatų izoliacijos, dėl ko daug žmonių neišgali sumokėti už šildymą. Įprasta, jog žiemą šildomas tik vienas kambarys, kuriame žmonės praleidžia didžiąją savo laiko dalį, kad išgalėtų sumokėti už šildymą¹⁸².</p> <p>Gatvių apšvietimas beveik visose Bulgarijos savivaldybėse neatitinka tiek kokybinių, tiek kiekybinių reikalavimų. Atskirais atvejais funkcionuoja mažiau nei 1/3 sistemos, apšvietimo lygis mažesnis nei nustatyta reikalavimuose, infrastruktūra yra neefektyvi energijos naudojimo požiūriu. Tai nulemta pasenusios infrastruktūros ir investicijų trūkumo¹⁸³.</p> <p>Viešosioms institucijoms trūksta techninių žinių ir finansinių galimybių sėkmingai įgyvendinti energijos efektyvumo projektus. Taip pat viešajam sektoriui iš dalies trūksta suinteresuotumo ir motyvacijos. Tuo tarpu privataus sektoriaus įmonės dažnai turi žinių ir motyvacijos, tačiau neturi priėjimo prie klientų^{184,185}.</p> <p>Svarbiausia EERSF klientų grupė yra savivaldybės. Bulgarija yra suskirstyta į 28 rajonus (NUTS 3), kuriuose yra 264 savivaldybės (LAU 1). Savivaldybės yra pagrindinės vietos savivaldos institucijos, atsakingos už vietos/miestų plėtros projektų planavimą, programavimą ir finansavimą.</p> <p>Kitas svarbus EERSF veiklos segmentas – ESCO rinka. Nedidelė ESCO rinka Bulgarijoje gyvuoja nuo 2000 m., tačiau tik dėka subsidijų, techninės pagalbos ir kredito linijų, teikiamų tarptautinių finansinių institucijų, tokių kaip Pasaulio bankas, ERPB, Jungtinių Tautų plėtros programos, USAID ir t. t.</p> <p>Tikslus ESCO skaičius Bulgarijoje nėra žinomas, kadangi nėra oficialaus registro. Maždaug 50 įmonių galėtų pasiūlyti energijos efektyvumo paslaugas, tačiau, ekspertų nuomone, rinkoje veikia 7-12 aktyvių EPC įmonių. EERSF duomenimis, tokių įmonių yra apie 20. Per pastarąjį dešimtmetį keturios aktyviausios ESCO pasirašė maždaug 15-20 EPC sutarčių, kurių apimtyje buvo atnaujinta apie 30 viešųjų pastatų ir dvejose savivaldybėse modernizuotas apšvietimas. Didžioji dalis aktyvių įmonių yra vietinio kapitalo. Pagrindinis verslo suinteresuotumas atsiranda dėl statybos darbų, pastatų ūkio valdymo, įrangos tiekimo, konsultacijų ir energijos tiekimo. Energijos efektyvumo paslaugos yra tik kaip papildomos paslaugos greta pagrindinės veiklos. Potencialus rinkos dydis: 500-900 mln. €.</p>

¹⁸⁰ Implementing Nearly Zero-Energy Buildings (nZEB) in Bulgaria – Towards a Definition and Roadmap, BPIE, 2012 (http://www.ecofys.com/files/files/bpie_ecofys_2012_implementing_nzeb_in_bulgaria.pdf)

¹⁸¹ ESCO Market Report 2013, European Commission, 2014 (http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/sites/energyefficiency/files/jrc_89550_the_european_escos_market_report_2013_online.pdf)

¹⁸² Implementing Nearly Zero-Energy Buildings (nZEB) in Bulgaria – Towards a Definition and Roadmap, BPIE, 2012 (http://www.ecofys.com/files/files/bpie_ecofys_2012_implementing_nzeb_in_bulgaria.pdf)

¹⁸³ Ten pat.

¹⁸⁴ <http://www.ebrd.com/pages/news/press/2013/131126a.shtml>

¹⁸⁵ http://www.energy-efficiency-watch.org/fileadmin/eew_documents/Documents/EEW2/Bulgaria.pdf

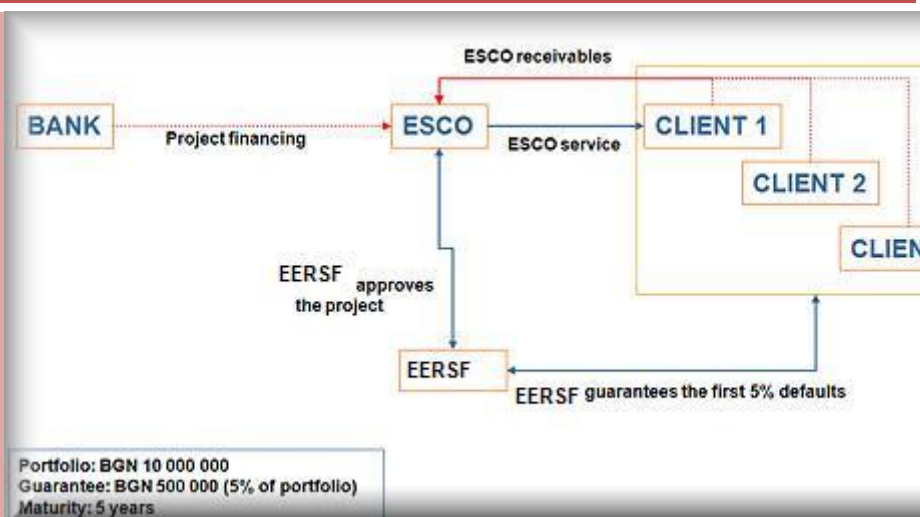

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>ESCO įmonių veikla daugiausiai nukreipta į viešojo sektoriaus projektus. Tik keli projektai tokiu būdu finansuojami privačiame sektoriuje ir pramonėje. Kita vertus, atsižvelgiant į 2-ąją Bulgarijos nacionalinį energijos vartojimo veiksmų planą (NEEAP), vyriausybė tikisi, jog ESCO veikla išsiplės į gyvenamuosius namus ir pramonę.</p> <p>Taikomi sutarčių tipai: energijos tiekimo sutartys, keletas EPC. Tiesa, investicijos yra daugiausiai naudojamos gerinti bazines gyvenimo sąlygas. Tai kenkia ESCO projektų pelningumui/atsipirkimo laikui. Pradiniai sutaupymai naudojami normalizuoti padėti, t. y. investuojama tam, kad pasiekti minimalius galiojančių teisės aktų reikalavimus. Tokiomis sąlygomis sutaupymus garantuojantis susitarimas tarp ESCO ir kliento negali būti pasirašytas, kadangi, įgyvendinus projektą, sutaupymų gali ir nebūti. Tai sąlygoja mažą EPC sutarčių skaičių.</p> <p>Remiant EPC Bulgarijoje aktyviai dalyvauja ERPB, kuris teikia paskolas finansiniams tarpininkams, tokiems kaip EERSF arba tiesiogiai ESCO įmonėms. Šios paskolos naudojamos siekiant pritraukti daugiau investicijų į pramonę ir viešąjį sektorių, pvz., vaikų darželius, mokyklas, ligonines ir kitus savivaldybių pastatus.</p> <p>Vertas paminėti viešojo sektoriaus EPC rinkos paramos modelis. Valstybės biudžetas iš ESCO projekte dalyvaujančių viešųjų subjektų perima mokėjimų įsipareigojimus. Jei savivaldybė dalyvauja šioje programoje, Finansų ministerija (po Darnios energetikos plėtros agentūros patvirtinimo) patvirtina dabartines energijos vartojimo išlaidas visam projekto vykdymo laikotarpiui¹⁸⁶.</p>
4.	Finansinio produkto aprašymas	
4.1	Finansinio produkto tipas	<ul style="list-style-type: none"> • paskolos; • dalinės garantijos; • portfelinės garantijos.
4.2.	Finansinio produkto sąlygos	<p>EERSF siūlo trijų tipų finansinius produktus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paskolas: <ul style="list-style-type: none"> - savivaldybėms: metinė palūkanų norma 4,5-8 proc., maksimali trukmė – 7 metai, minimali nuosavo kapitalo dalis – 10-25 proc.; - verslo klientams ir privatiems asmenims: metinė palūkanų norma 5-9 proc., maksimali trukmė – 7 metai, minimali nuosavo kapitalo dalis – 10-25 proc. <p>Abiem atvejais taikomos vienodos sąlygos (palūkanų norma, paskolos terminas) nepriklausomai nuo to, ar projektas finansuojamas tik EERSF, ar EERSF ir komercinio banko lėšomis. Tačiau, jei projektas finansuojamas kartu su komerciniu banku, reikalaujama ne mažiau kaip 10 proc. projekto vertės padengimo nuosavu kapitalu, o jei projektas finansuojamas tik EERSF – ne mažiau kaip 25 proc. Papildomos kreditavimo sąlygos (mokesčiai) nėra taikomos. Gražinimo grafikas yra parengtas atsižvelgiant į projekto užsakovo poreikius.</p> <p>Finansuojami projektai arba projektų paketai, kurių vertė nuo 15.337 € iki 15.337.007 €. Paskoloms taikoma palūkanų norma priklauso nuo situacijos rinkoje. EERSF stengiasi pasiūlyti palūkanų normą, kuri artima žemiausiai tuo metu esančiai rinkoje. Produktų patrauklumą didina tai, jog nėra jokių paskolos mokesčių, tame tarpe išankstinio gražinimo mokesčio. EERSF taiko konservatyvų rizikų vertinimą.</p> <p>Techniniai-ekonominiai reikalavimai: projektai turi pasiekti ženklus</p>

¹⁸⁶ ESCO Market Report 2013, European Commission, 2014

(http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/sites/energyefficiency/files/jrc_89550_the_european_escos_market_report_2013_online.pdf)

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p>energijos sutaupymus. Daugiau nei pusė projekto naudos turi būti iš objektyviai išmatuojamų energijos sutaupymų. Taip pat projektai privalo taikyti energijos taupymo technologijas, kurių nauda jau yra tinkamai įrodyta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • dalines kreditų garantijas: <ul style="list-style-type: none"> - 80 proc. „<i>pari passu</i>“ pagrindu: metinis mokestis: 0,5-2 proc., maksimali trukmė – iki 7 metų; - 50 proc. pirmųjų nuostolių pagrindu po banko-kreditoriaus: 0,5-2 proc., maksimali trukmė – iki 7 metų. <p>Garantijos išsipareigojimai vienam projektui negali viršyti 409.310,61 € (800.000 BGN).</p> <ul style="list-style-type: none"> • portfelines garantijas: <ul style="list-style-type: none"> - ESCO portfelinės garantijos – garantijomis siekiama į rinką pritraukti daugiau ESCO bendrovių suteikiant garantijas dėl kitos sandorio pusės – projektų naudos gavėjų – rizikos. <p>Paprastai ESCO siūlo projekto kainą ir tik tada kreipiasi į banką siekdama užsitikrinti finansavimą arba turi paruošusi finansavimo liniją ir užpildo ją projektais. Šio modelio trūkumas yra tai, kad ESCO priklauso nuo galimybių gauti paskolas, kurių lėšomis finansuoja naujus projektus, t. y. pinigų srautai privalo būti labai tiksliai apskaičiuoti ir įvertinti. Atidėti klientų mokėjimai ar išsipareigojimų nevykdantys klientai gali ženkliai sutrikdyti ESCO skolų aptarnavimą ir neigiamai paveikti galimybes gauti naujas paskolas. EERSF portfelinėmis garantijomis prisiima dalį rizikų ir garantuoja, jog padengs ESCO išsipareigojimus įplaukų sutrikimų atvejais.</p> <p>ESCO portfelinėms garantijoms EERSF pasirašo susitarimą su ESCO išduoti portfelinę garantiją projektų grupei. Tuo atveju, jei ESCO laimi konkursą dėl energijos efektyvumo didinimo projekto įgyvendinimo, EERSF analizuoja projektą ir, jei jis atitinka keliamus reikalavimus, patvirtina bei įtraukia jį į patvirtintų projektų grupę. EERSF garantuoja, kad bus padengti iki 5 proc. (dėl procentų kiekvienu atveju yra deramasi) portfelio išsipareigojimų nevykdymo, susijusio su pavėluotais mokėjimais. Garantijų trukmė – 5 metai. Turto įkeitimo nėra reikalaujama.</p> <p>Su šia garantija ESCO gauna geresnę palūkanų normą derantis dėl paskolų su komerciniais bankais. Be to, turi 5 proc. rezervą, kurio dėka užkertamas kelias pinigų srautų sutrikimų pasekmėms ir sumažinama klientų nepatikimumo rizika.</p> <p>Statistiškai, ESCO klientų išsipareigojimų neįvykdymo norma yra nereikšminga, todėl 5 proc. padengimą užtikrinanti garantija yra daugiau nei pakankama. Vėluojantys mokėjimai yra labiau tikėtini. Tokiais atvejais EERSF veikia kaip finansinė apsauga, padedanti atlaikyti tokius sukrėtimus. Kita vertus, toks produktas EERSF nuosavoms lėšoms suteikia ženklų finansinio svėro efektą – vieno euro garantija palengvina 20 eurų investicijas.</p> <p>ESCO portfelinių garantijų taikymo schema pateikiama paveiksle.</p>

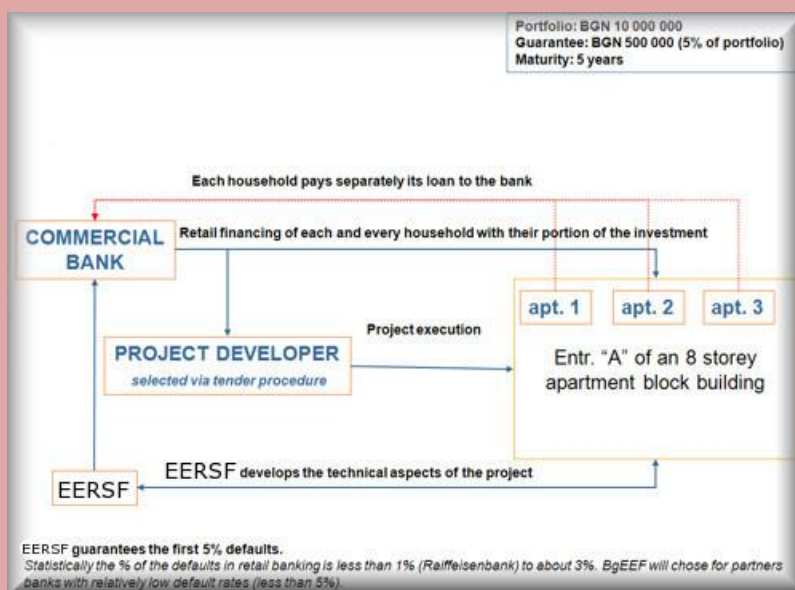
Šaltinis: <http://www.bgeef.com/display.aspx?page=products>

- gyvenamųjų namų (*angl. residential*) portfelinės garantijos – garantijomis siekiama paskatinti energijos efektyvumą didinančias investicijas gyvenamųjų namų sektoriuje.

Gyvenamųjų namų portfelinių garantijų atveju EERSF padeda namų ūkiams tinkamai parengti projektą. Tada atrenkama įmonė, kuri vykdo investicijas – bankas suteikia lėšas įmonei. Lėšų grąžinimas vėliau vykdomas per atskirus namų ūkius (kiekvienas namų ūkis moka proporcingai pagal plotą). EERSF garantuoja, kad padengs pirmuosius 5 proc. nevykdomų įsipareigojimų projekte. Statistiškai klientų įsipareigojimų nevykdymas svyruoja nuo mažiau nei 1 iki 3 proc., todėl 5 proc. garantija visiškai apima komercinio banko riziką.

Produktas sukurtas bendradarbiaujant su komerciniais bankais. Bulgarijoje nėra patalpų savininkų asociacijų tradicijų ir trūksta pasitikėjimo tarp viename pastate gyvenančių šeimų. EERSF produktas veikia kaip jungtis tarp komercinių bankų ir energijos efektyvumo didinimo projektų gyvenamųjų namų sektoriuje.

Gyvenamųjų namų portfelinių garantijų taikymo schema pateikiama paveiksle.

Šaltinis: <http://www.bgeef.com/display.aspx?page=products>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga																				
	naudos gavėjai	<ul style="list-style-type: none"> - savivaldybės; - verslo įmonės; - universitetai, ligoninės ir pan. <p>Svarbiausia EERSF tikslinė grupė yra savivaldybės. Paskolos savivaldybėms sudaro apie 54 proc. viso EERSF paskolų portfelio. Tiesa, 2012 m. ir 2013 m. suprastėjo savivaldybių finansinė situacija (dėl sumažėjusios nuosavų pajamų dalies ir mažesnio finansavimo iš centrinio biudžeto), kas sąlygojo mažesnę susidomėjimą EERSF produktais.</p> <p>Pastebima verslo klientų mažėjimo tendencija. Tai vyksta visų pirma dėl užsitęsusio ekonominio sunkmečio. Taip pat dėl „Bulgarijos ekonomikos konkurencingumo didinimo“ veiksmų programos priemonės, pagal kurią suteikiamos iki 50 proc. subsidijos įmonių energijos efektyvumo projektams. 2013 m. EERSF finansavo tris didelius ESCO projektus skirtus savivaldybių pastatams ir universitetams. EERSF ateityje tikisi pritraukti daugiau ligoninių ir universitetų projektų.</p> <p>2010 m. EERSF pirmą kartą finansavo daugiabučio gyvenamojo namo projektą. Sutartis pasirašyta ir lėšos išmokėtos 2011 m. Nedidelis tokių projektų populiarumas visų pirma sąlygotas to, jog Regioninės plėtros ministerija finansuoja Daugiabučių gyvenamųjų namų modernizavimo programą per „Regioninės plėtros“ veiksmų programą, kur suteikia iki 75 proc. subsidiją.</p> <p>EERSF projektų pasiskirstymas pagal naudos gavėjų tipą 2013 m. gruodžio 1 d. pateikiamas lentelėje.</p> <table border="1" data-bbox="497 976 1399 1384" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th></th> <th>Projektų skaičius (vnt.)</th> <th>Dalis (proc.)</th> <th>Projektų apimtys (proc.)</th> <th>BEEF finansavimo apimtys (proc.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Savivaldybės</td> <td>91</td> <td>57</td> <td>54</td> <td>52</td> </tr> <tr> <td>Verslas</td> <td>50</td> <td>31</td> <td>27</td> <td>28</td> </tr> <tr> <td>Kita (universitetai, ligoninės ir pan.)</td> <td>19</td> <td>12</td> <td>19</td> <td>20</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Šaltinis: EERSF 31 December 2013 Financial Statement</i></p>		Projektų skaičius (vnt.)	Dalis (proc.)	Projektų apimtys (proc.)	BEEF finansavimo apimtys (proc.)	Savivaldybės	91	57	54	52	Verslas	50	31	27	28	Kita (universitetai, ligoninės ir pan.)	19	12	19	20
	Projektų skaičius (vnt.)	Dalis (proc.)	Projektų apimtys (proc.)	BEEF finansavimo apimtys (proc.)																		
Savivaldybės	91	57	54	52																		
Verslas	50	31	27	28																		
Kita (universitetai, ligoninės ir pan.)	19	12	19	20																		
6.	Įgyvendinančios institucijos	<p>EERSF įsteigtas 2004 m. vasario mėn., Bulgarijos parlamentui patvirtinus Energijos Efektyvumo aktą.</p> <p>Fondo valdytojas yra „Econoler-EnEffect-Elana“(EEE) konsorciumas, sudarytas iš Kanados energijos efektyvumo srities konsultacinės įmonės „Econoler International“, „Center for Energy Efficiency EnEffect“ fondo ir nebankinės finansų įstaigos „Elana Holding“ AB.</p>																				
7.	Organizacinė finansinės priemonės o struktūra	<p>EERSF valdymo struktūra susideda iš trijų elementų: Donorų asamblėjos, Valdymo tarybos ir fondo valdytojo.</p> <p><i>Donorų asamblėja</i> sudaro pagrindinių fondo finansuotojų atstovai: Pasaulio banko globalios aplinkos priemonės (<i>angl. The Global Environment Facility (GEF)</i>), Bulgarijos vyriausybės, Austrijos vyriausybės ir privačių finansuotojų.</p> <p>Donorų asamblėja renkasi kas dvejus metus ir yra atsakinga už bendrą fondo veiklos priežiūrą.</p> <p><i>Valdymo taryba</i> yra atsakinga už fondo valdymą atsižvelgiant į nubrėžtus fondo tikslus ir veiklos principus. Tarybą sudaro devyni nariai: Ekonomikos ir energetikos ministerijos atstovas, Regioninės plėtros ministerijos atstovas, Aplinkos ir vandens išteklių ministerijos atstovas, Tvarios energetikos plėtros agentūros direktorius bei penki Donorų asamblėjos išrinkti atstovai (nevyriausybines organizacijos, veikiančios klimato kaitos</p>																				

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga																						
		<p>sirtyje, atstovas, du ekspertai, turintys ekonominį išsilavinimą ir patirties energijos gamybos projektų srityje, energijos efektyvumo srities ekspertas, turintis inžinerinį išsilavinimą, atsinaujinančių energijos išteklių srities ekspertas, turintis inžinerinį išsilavinimą). Valdymo taryba renkasi kartą per mėnesį.</p> <p>Fondo valdytojas yra „Econoler-EnEffect-Elana“ (EEE) konsorciumas, sudarytas iš Kanados energijos efektyvumo srities konsultacinės įmonės „Econoler International“, „Center for Energy Efficiency EnEffect“ fondo ir nebankinės finansų įstaigos „Elana Holding“ AB.</p> <p>Valdytojas yra atsakingas už kasdienę fondo veiklą ir projekto įgyvendinimo ciklą. Pagrindinis valdytojo tikslas yra valdyti fondą kaip pelno siekiantį verslo subjektą ir skatinti energijos efektyvumo didinimo investicijas bei plėtoti tvarią energijos efektyvumo rinką Bulgarijoje. Valdytojas atsakingas už tinkamų finansinių priemonių parinkimą ir taikymą atsižvelgiant į specifinę kiekvieno projekto situaciją ir bendrą projektų portfelio situaciją.</p>																						
8.	Privatiems investuotojams taikomos lengvatos/paskatos	<p>Į fondą norintiems investuoti privatiems investuotojams pagrindinė paskata yra ta, jog fondas veikia kaip pelno siekianti verslo organizacija, t. y. pagrindinė motyvacija yra pelnas.</p>																						
9.	Rezultatai:																							
9.1	Suteiktos paskolos ir garantijos	<p>Pateikiami 2013 m. gruodžio 31 d. duomenys apie išduotas paskolas 2006-2013 m. laikotarpiu:</p> <table border="1" data-bbox="497 958 1398 1115"> <thead> <tr> <th>Projektų skaičius (vnt.)</th> <th>Projektų vertė (mln. €)</th> <th>EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>160</td> <td>33,13</td> <td>22,43</td> </tr> </tbody> </table> <p>Šaltinis: http://www.bgeef.com/display.aspx?page=case_stud</p> <p>Pateikiami 2013 m. gruodžio 31 d. duomenys apie išduotas garantijas 2006-2013 m. laikotarpiu:</p> <table border="1" data-bbox="497 1256 1398 1697"> <thead> <tr> <th>Garantijos tipas</th> <th>Projektų skaičius (vnt.)</th> <th>Projektų vertė (mln. €)</th> <th>EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Paskolų garantijos</td> <td>29</td> <td>8,64</td> <td>0,31</td> </tr> <tr> <td>ESCO portfelinės garantijos</td> <td>32</td> <td>11,71</td> <td>1,94</td> </tr> <tr> <td>Dalinės paskolų garantijos (paskolų sutartims)</td> <td>3</td> <td>3,02</td> <td>1,64</td> </tr> </tbody> </table> <p>Šaltinis: http://www.bgeef.com/display.aspx?page=case_stud</p>	Projektų skaičius (vnt.)	Projektų vertė (mln. €)	EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)	160	33,13	22,43	Garantijos tipas	Projektų skaičius (vnt.)	Projektų vertė (mln. €)	EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)	Paskolų garantijos	29	8,64	0,31	ESCO portfelinės garantijos	32	11,71	1,94	Dalinės paskolų garantijos (paskolų sutartims)	3	3,02	1,64
Projektų skaičius (vnt.)	Projektų vertė (mln. €)	EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)																						
160	33,13	22,43																						
Garantijos tipas	Projektų skaičius (vnt.)	Projektų vertė (mln. €)	EERSF suteiktas finansavimas (mln. €)																					
Paskolų garantijos	29	8,64	0,31																					
ESCO portfelinės garantijos	32	11,71	1,94																					
Dalinės paskolų garantijos (paskolų sutartims)	3	3,02	1,64																					
10.	Finansinės priemonės indėlis į veiksmų programos tikslų pasiekimą	<p>Fondas nėra finansuojamas ES struktūrinių fondų programos lėšomis. Pradiniai indėliai į fondą: Pasaulio banko globali aplinkos priemonė – 10 mln. \$, Bulgarijos vyriausybė – 1,5 mln. €, Austrijos vyriausybė – 1,5 mln. € ir privačios Bulgarijos įmonės.</p> <p>Artimiausiu metu fondas tikisi gauti 5 mln. € subsidiją iš <i>Kozloduy International Decommissioning Support Fund</i>, kad toliau plėtotų paramą ESCO. Taip pat didinti kapitalizaciją pritraukdamas išteklius iš vietinių bankų ir tarptautinių finansinių institucijų.</p>																						

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
11.	<p>Sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai</p> <p>Problemos su kuriomis susidurta, didesnio rizikingumo aspektai</p>	<p><i>Informacijos sklaida, bendradarbiavimas su tikslinėmis grupėmis:</i> geri ryšiai su savivaldybėmis ir jų asociacijomis ženkliai prisideda prie išliekančio didelio susidomėjimo fondo siūlomais produktais. EERSF organizuoja apskritus stalus ir seminarus regionuose, taip pat savo veiklą nušviečia spaudoje, leidžia specializuotus leidinius, organizuoja renginius.</p> <p>Tam tikruose segmentuose egzistuoja informacijos trūkumas, kuris yra įvardijamas kaip viena iš didžiausių kliūčių tolimesnei sėkmingai plėtrai, pvz., informacijos ir gerosios patirties stoka apie ESCO veiklą ir EPC. Tokia situacija nekuria reikiamo pasitikėjimo tarp potencialaus kliento ir fondo bei projekto vykdytojo.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> skirti tinkamą dėmesį ir finansavimą viešinimo veikloms, darbu su tikslinėmis grupėmis (parengti viešinimo veiksmų planą).</p> <p><i>Neigiamas tame pačiame sektoriuje vykdomų viešųjų intervencijų / kitų finansinių priemonių poveikis paklausai.</i> EERSF atveju tai subsidijos įmonėms, teikiamos pagal „Bulgarijos ekonomikos konkurencingumo didinimo“ veiksmų programą ir daugiabučių atnaujinimui pagal „Regioninės plėtros“ veiksmų programą. Šios subsidijos neigiamai įtakoja EERSF siūlomų finansinių produktų paklausą. Tokios situacijos galimybę Lietuvoje sumažina ši <i>ex-ante</i> studija, tačiau nauji produktai gali rinkoje atsirasti jau po studijos atlikimo. Atitinkamai būtina vykdyti nuolatinę situacijos stebėseną.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> stebėti įgyvendinimo metu padėtį rinkoje ir esant poreikiui pagal galimybes koreguoti teikiamų produktų sąlygas.</p> <p><i>Platus įvairių organizacijų ir ekspertų įtraukimas į fondo Valdymo tarybą.</i> EERSF Valdymo tarybą sudaro tiek ministerijų, tiek už energijos efektyvumą atsakingų viešojo sektoriaus institucijų, tiek nevyriausybinų organizacijų atstovai, taip pat įvairių sričių ekspertai. Platus įvairių organizacijų ir ekspertų įtraukimas į fondo veiklą padeda suformuoti įvairiapusišką poziciją, įvertinti poveikį skirtingoms interesų grupėms.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> kuriamų finansinių priemonių valdyme turėtų būti įvertinama kaip įmanoma didesnė nuomonių įvairovė, stengiamasi atsižvelgti į skirtingų interesų grupių poreikius.</p> <p><i>Tinkamas rinkos situacijos įvertinimas:</i> konteksto analizė (valstybės ir regiono situacijos analizė, tikslinių grupių poreikiai, situacija rinkoje (analogiški produktai) ir t. t.) yra vienas svarbiausių veiksnių prieš pasirenkant finansinio produkto rūšį ir sąlygas.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvos atveju rinkos situacija įvertinama atliekant <i>ex-ante</i> studiją.</p> <p><i>Programos lankstumas:</i> EERSF veiksmuose lankstumas buvo labai svarbus veiksnys. EERSF turėjo ir turi galimybę operatyviai reaguoti į reikšmingus rinkos ir konkurencinės aplinkos pokyčius nuo projekto pradžios iki įgyvendinimo etapo pabaigos.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> vengti veiksnių laisvę ribojančių nuostatų įtvirtinimo, pvz., konkrečių finansinio produkto sąlygų apibrėžimo įstatymuose ar kituose sunkiai keičiamuose teisės aktuose ir pan.</p> <p><i>Maži projektai nebuvo patrauklūs bankams:</i> energijos efektyvumo projektai nebuvo patrauklūs vietiniams bankams, todėl tik maždaug 0,32 € privataus finansavimo (daugiausiai galutinių vartotojų kapitalas) buvo pritraukta kiekvienam EERSF skirtam eurui. Rizikos pasidalijimo programa taip pat nesulaukė didelio susidomėjimo iš komercinių bankų dėl to, kad bankai skolinimą visų pirma grindžia kliento reputacija ir darbo su juo patirtimi. Tiesa, šiuo atveju dalinių garantijų svorto efektas buvo didesnis – 3,7 € privataus kapitalo kiekvienam EERSF dalinės paskolos garantijos eurui.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> prieš nustatant konkrečias rinkai siūlomų finansinių produktų sąlygas turėtų būti atliekamas detalus rinkos įvertinimas ir pvz. taikomos papildomos skatinamosios priemonės. Lietuvos atveju rinkos situacija</p>

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p>įvertinama atliekant <i>ex-ante</i> studiją.</p> <p><i>Vyriausybės vaidmuo</i>: EERSF pradedant savo veiklą labai svarbus buvo vyriausybės palaikymas, kol programa įsitvirtino pastatų sektoriuje.</p> <p><i>Pasiūlymai</i>: Lietuvoje vyriausybė skiria pakankamą dėmesį daugiabučių namų ir viešojo sektoriaus atnaujinimui. Papildoma parama VIPA gali praversti įgyvendinant energijos efektyvumo projektus kitose srityse, pvz. gatvių apšvietimo. Taip pat kontaktuojant su tarptautinėmis institucijomis ir organizacijomis.</p> <p><i>Teisinė bazė</i>: Bulgarijoje yra santykinai gerai išplėtotą ir moderni energijos efektyvumo sektorių reglamentuojanti teisinė bazė. Paprastai Europos valstybėse teisinės bazės trūkumai arba jos nebuvimas yra kliūtis ESCO veiklai. Bulgarijoje ESCO rinkai svarbiausias teisės aktas yra 2004 m. energijos efektyvumo aktas, kuriame nustatyti privalomi didelių pastatų ir daugelio pramonės sektoriaus įmonių energetiniai auditaai. Taip pat nustatytos taisyklės energetinius auditus atliekantiems auditoriams, kurie taip pat turi teisę teikti ESCO paslaugas. Prieš tai Nacionalinės energetikos strategijoje (2002 m, bet vėliau peržiūrėta) buvo nustatytos rinkos mechanizmų sąlygos. Energijos taupymo įpareigojimai tiesiogiai taikomi MVĮ, kurios viršija tam tikrą energijos vartojimo ribą. Tai gali turėti teigiamą poveikį ESCO paslaugų plėtrai, tačiau šis ryšis kol kas nėra pagrįstas praktika.</p> <p>Tinkama teisinė bazė yra labai svarbus faktorius, lemiantis ESCO rinkos plėtrą. Pažymėtina, jog ESCO reglamentuojančių teisės aktų trūkumai yra nurodomi kaip viena iš svarbiausių kliūčių ESCO plėtrai Lietuvoje net keliose studijose¹⁸⁷.</p> <p><i>Pasiūlymai</i>: institucijoms (LR aplinkos ministerija) rekomenduojama lygiagrečiai tobulinti su ESCO susijusią teisinę bazę.</p> <p><i>Sisteminis požiūris į ESCO rinkos plėtrą</i>: Bulgarijos ESCO rinka kol kas priklauso nuo subsidijų. ESCO projektai paprastai yra subsidijuojami arba remiami kitomis priemonėmis. 2013 m. pab. ERPB inicijavo programą, kuri turėtų padėti rinkai labiau orientuotis į EPC investicijas. Programa intensyviai skatins informacijos apie EPC sklaidą, analizuos teisinę bazę, ypatingai viešųjų pirkimų taisyklės ir praktiką, taip pat bendrąją teisinę aplinką ir antrinius teisės aktus. Daug dėmesio bus skiriama diskusijoms su svarbiausių suinteresuotųjų organizacijų atstovais, mokymų organizavimui, pavyzdinių sutarčių šablonų rengimui ir pavyzdinių pirkimų konkursų identifikavimui. Trijų metų programos tikslai yra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - keturiose savivaldybėse parengti ir įgyvendinti iki 10 ESCO/EPC pilotinių programų su realiais projektais, įgyvendintais kaip gerosios praktikos pavyzdžiai ir lengvai pritaikomais/perkeliamais į kitus Bulgarijos miestus; - teikti techninę paramą ir organizuoti mokymus bent 20 savivaldybių ir pagrindinėms suinteresuotosioms šalims ESCO/EPC konkursų rengimo ir įgyvendinimo, sutarčių sudarymo, stebėsenos, projekto vykdymo ir įgyvendinimo srityse; - remti tolesnę teisinės bazės reformą, leisiančią lankstesnę ESCO/EPC sutarčių taikymą Bulgarijoje. <p><i>Pasiūlymai</i>: pasiūlius vieną ar keletą į ESCO orientuotus finansinius produktus, to gali neužtekti, kad paskatinti ESCO rinkos plėtrą Lietuvoje, kas gali neigiamai atsiliiepti minėtų produktų paklausai. Reikalingas sisteminis požiūris, t. y. tiek teisinės bazės tobulinimas, tiek žinomumo didinimas, informacijos sklaida, mokymai ir t. t.</p>

¹⁸⁷ ESCO Market Report 2013, European Commission, 2014; Market demand study for energy efficiency projects in the public sector in Lithuania, Prepared by “KPMG Baltics”, UAB “Glimstedt”, law firm “Ekotermija”, UAB, 2014.

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p><i>Stebėseną ir vertinimą:</i> Bulgarijos EPC rinką remiančios finansinės programos nebuvo sistemiškai vertinamos efektyvumo ir poveikio aspektais. Iniciatyvos dažnai nebuvo tarpusavyje koordinuojamos ir optimaliai suprojektuotos, dėl ko atsirasdavo persidengimas bei būdavo nepakankamai išnaudojamas potencialas.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> institucijos turėtų nuolat komunikuoti tarpusavyje ir koordinuoti skirtingas iniciatyvas, nukreiptas į ESCO rinkos plėtros skatinimą.</p> <p><i>Ilgas energetinio efektyvumo projektų atsipirkimo laikas:</i> EERSF siūlomų produktų trukmė yra 5-7 metai. Tai apriboja tiek ESCO modelio taikymą, tiek kitų projektų patrauklumą potencialiems klientams, kadangi reikalauja pakankamai greito atsipirkimo. Dar labiau patrauklumą mažina sandorių išlaidos bei išlaidos, susijusios su papildomais paaiškinimais dėl ESCO modelio finansavimo.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> projektų atsipirkimo laikas turėtų būti įvertintas projektuojant finansinių produktų sąlygas.</p> <p><i>Finansuojamų projektų efektyvumas:</i> papildomos finansinės priemonės ir lėšos gali būti naudingos palengvinant kreditavimą ir padidinant projektų pelningumą. Kita vertus, dotacijos ar kredito linijos, kurios dalinamos pernelyg dosniai, be rezultatų stebėsenos ir griežtų reikalavimų gali būti panaudojamos neefektyviems projektams finansuoti, kas gali diskredituoti visą modelį.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvos atveju produktai bus suprojektuoti atlikus detalų rinkos situacijos vertinimą (<i>ex-ante</i> studiją) ir jo pagrindu parinktos optimaliausios sąlygos.</p> <p><i>Geroji praktika, pasitikėjimo stoka:</i> žinomumo didinimas, naudos komunikavimas ir įvairūs finansavimo būdai yra svarbūs. Tačiau vien tai negali užtikrinti sėkmės. Sklandžiam modelio veikimui yra būtina kritinė sėkmingų projektų pavyzdžių masė, kuri būtų pavyzdys ir iššūkis potencialiems klientams.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> atsiradus gerosios praktikos pavyzdžiams užtikrinti tinkamą informacijos apie juos komunikavimą tikslinėms grupėms.</p>

Priedas Nr. 5. Jungtinės karalystės (UK) apžvalga

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
1.	Valstybės/regiono, kur numatoma įgyvendinti finansines priemones, ekonominis ir politinis kontekstas	
1.1.	Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai rodikliai:	<p>Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai rodikliai pateikiami NUTS1 lygio Londono regionui (jei nenurodoma kitaip), kuris sutampa su Londono energetinio efektyvumo fondo (toliau – LEEF) įgyvendinimo teritorija.</p> <p><i>Nominali bendroji pridėtinė vertė (BPV) (mlrd. £) – 309,3 mlrd. £ (2012 m.), kuri, lyginant su 2011 m., padidėjo 2 proc. Visos Jungtinės Karalystės – 1.383,1 mlrd. £ (2012 m.). Londono dalis sudarė 22,8 proc. (19,8 proc. 2011 m.);</i></p> <p>Londono regionas pagal sukuriamą BPV pirmąja šiuose ekonomikos sektoriuose (2011 m.): informacijos ir komunikacijos (11,6 proc. visos Jungtinės Karalystės sukuriamos BPV), finansinės ir draudimo veiklos (19,8 proc.), profesinės, mokslinės ir techninės veiklos (11,7 proc.), administracinės ir aptarnavimo veiklos (5,4 proc.);</p> <p><i>Nedarbo lygis – 2014 m. vasario-balandžio mėn. buvo 7,5 proc., 1 proc. mažesnis negu 2013 m. tuo pačiu laikotarpiu;</i></p> <p><i>Per valandą darbuotojo sukuriama BPV – 131,2 proc. lyginant su Jungtinės Karalystės vidurkiu (2012 m.) arba 21.446 £;</i></p> <p><i>Vienam asmeniui tenkančios namų ūkio pajamos – 127,7 proc. lyginant su Jungtinės Karalystės vidurkiu (2012 m.);</i></p> <p><i>Vidutinės savaitinės pilną dieną dirbančių asmenų pajamos pagal darbo vietą – 657,7 £ (2013 m.) (didžiausias rodiklis visoje Jungtinėje Karalystėje).</i></p> <p><i>Pagrindinės eksporto valstybės – JAV, Vokietija, Indija, Šveicarija, Airijos Respublika (2014 m. kovo mėn. duomenys);</i></p> <p><i>Pagrindinės importo valstybės – Kinija, JAV, Prancūzija, Vokietija, Nyderlandai (2014 m. kovo mėn. duomenys);</i></p> <p>Vidutinė metinė infliacija¹⁸⁸ (2013 m. gruodžio mėn.) – 2 procentai, 0,7 procentiniais punktais mažesnė nei 2012 m. gruodį;</p> <p><i>Duomenų šaltiniai: Regional Economic Indicators, July 2014, Office for National Statistics, Regional Trade Statistics First Quarter 2014, HM Revenue and Customs, 5 June, 2014.</i></p>
1.2.	Makroekonominės tendencijos:	<p>2013 m. Jungtinės Karalystės ekonomika rodė akivaizdžius atsigavimo požymius. Atsigavimas tęsėsi ir pirmąjį 2014 m. pusmetį. 2013 m. fiksuotas 1,7 proc. BVP augimas 2014 m. turėtų padidėti iki beveik 3 proc. Tiesa, prognozuojama, jog 2015 m., kai nusistovės vartojimo išlaidų augimas, šio rodiklio reikšmė sumažės ir panašus augimo tempas turėtų išlikti iki 2018 m.</p> <p>Vartotojų išlaidos didžiaja dalimi augo dėl to, jog mažėjo namų ūkių taupymo lygis. Įvertinant tai, jog mažėja realus darbo užmokestis, kyla abejonių dėl vartotojų išlaidų atsigavimo tvarumo. Tačiau augančio užimtumo, nedidelės infliacijos ir kai kurių kitų požymių, rodančių darbo užmokesčio augimo tendenciją, derinys rodo, jog artimiausiu metu turėtų augti ir pajamos.</p> <p>Paslaugų sektorius išliks pagrindiniu Jungtinės Karalystės</p>

¹⁸⁸ Jungtinės Karalystės

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga																																																													
		<p>ekonomikos augimo varikliu tiek produkcijos, tiek užimtumo prasme. Taip pat augs ir gamybos bei statybos sektoriai. Londonas ir Pietryčių regionas turėtų toliau pirmauti ir skatinti ekonomikos atsigavimą. Kituose regionuose 2014 m. taip pat prognozuojamas santykinai stabilus augimas.</p> <p>Nedarbo lygis turėtų toliau mažėti ir 2015 m. siekti 6,2 proc. bei toliau išlaikyti tokią pačią tendenciją. Vartotojų kainų infliacija 2015-2018 m. greičiausiai išliks apie 2 proc.</p> <p>Prognozuojama, jog verslo investicijos 2014 m. augs 9,1 proc., o 2015 m. – 9,5 proc.</p> <p>Pagrindinių makroekonominių rodiklių 2014-2015 m. prognozės pateikiamos lentelėje.</p>																																																													
		<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>BVP augimas (pokytis proc.)</td> <td>1,7</td> <td>2,9</td> <td>2,3</td> <td>2,3</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> </tr> <tr> <td>Vartotojų kainos (pokytis proc.)</td> <td>2,6</td> <td>1,6</td> <td>1,7</td> <td>1,8</td> <td>2,2</td> <td>2,3</td> </tr> <tr> <td>Vidutinis darbo užmokestis (pokytis proc.)</td> <td>1,4</td> <td>1,9</td> <td>2,6</td> <td>3,0</td> <td>3,5</td> <td>3,9</td> </tr> <tr> <td>Nedarbo lygis (proc.)</td> <td>7,6</td> <td>6,8</td> <td>6,2</td> <td>6,0</td> <td>5,9</td> <td>5,8</td> </tr> <tr> <td>Grynasis vyriausybės sektoriaus skolinimasis (proc. nuo BVP)</td> <td>5,7</td> <td>4,9</td> <td>4,1</td> <td>2,8</td> <td>1,4</td> <td>0,2</td> </tr> <tr> <td>3 mėnesių tarpbankinė palūkanų norma (proc.)</td> <td>0,5</td> <td>0,5</td> <td>0,7</td> <td>1,7</td> <td>2,7</td> <td>3,7</td> </tr> <tr> <td>Efektyvusis valiutos kursas</td> <td>81,4</td> <td>84,4</td> <td>82,0</td> <td>81,0</td> <td>80,2</td> <td>79,4</td> </tr> </tbody> </table>							2013	2014	2015	2016	2017	2018	BVP augimas (pokytis proc.)	1,7	2,9	2,3	2,3	2,5	2,5	Vartotojų kainos (pokytis proc.)	2,6	1,6	1,7	1,8	2,2	2,3	Vidutinis darbo užmokestis (pokytis proc.)	1,4	1,9	2,6	3,0	3,5	3,9	Nedarbo lygis (proc.)	7,6	6,8	6,2	6,0	5,9	5,8	Grynasis vyriausybės sektoriaus skolinimasis (proc. nuo BVP)	5,7	4,9	4,1	2,8	1,4	0,2	3 mėnesių tarpbankinė palūkanų norma (proc.)	0,5	0,5	0,7	1,7	2,7	3,7	Efektyvusis valiutos kursas	81,4	84,4	82,0	81,0	80,2	79,4
	2013	2014	2015	2016	2017	2018																																																									
BVP augimas (pokytis proc.)	1,7	2,9	2,3	2,3	2,5	2,5																																																									
Vartotojų kainos (pokytis proc.)	2,6	1,6	1,7	1,8	2,2	2,3																																																									
Vidutinis darbo užmokestis (pokytis proc.)	1,4	1,9	2,6	3,0	3,5	3,9																																																									
Nedarbo lygis (proc.)	7,6	6,8	6,2	6,0	5,9	5,8																																																									
Grynasis vyriausybės sektoriaus skolinimasis (proc. nuo BVP)	5,7	4,9	4,1	2,8	1,4	0,2																																																									
3 mėnesių tarpbankinė palūkanų norma (proc.)	0,5	0,5	0,7	1,7	2,7	3,7																																																									
Efektyvusis valiutos kursas	81,4	84,4	82,0	81,0	80,2	79,4																																																									
		<p>Šaltinis: EY ITEM Club, Issue 12 – Spring edition 2014, Outlook for financial services</p>																																																													
1.3	Finansų sektoriaus apžvalga	<p>2013 m. bankų veiklos duomenys rodo, jog sektorius po truputį atsigauja, tačiau dar liko nemažas kelias iki visiško atsigavimo. Pagrindinis iššūkis artimiausiu metu turėtų būti kapitalo grąžos</p>																																																													

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>atstatymas iki patrauklaus dydžio. Sektorius vis dar gali padaryti daugiau, kad sumažintų sąnaudas, bet vien didesnio efektyvumo neužtenka.</p> <p>Prognozuojamas laipsniškas bankų skolinimo apimčių didėjimas. Bendra paskolų apimtis 2014 m. padidės 2,4 proc. ir viršys 5 mlrd. £. Prognozuojama, kad per ketverius metus nuo 2015 m. paskolų apimtis kasmet augs vidutiniškai 4,2 proc. ir 2018 m. pasieks 5,9 mlrd. £.</p> <p>Dabartinis būsto kainų atsigavimas turėtų tęstis. Prognozuojama, jog kainos kils 7,4 proc. 2014 m. ir vidutiniškai šiek tiek daugiau nei 5 proc. 2015-2018 m. laikotarpiu. Būsto paskolų bendra apimtis iki 2014 m. pabaigos turėtų padidėti nežymiai ir pasiekti 1,1 mlrd. £ arba 2,8 proc. daugiau nei 2013 m.</p> <p>Vartotojų skolinimasis 2014 m. didės 2,6 proc., o 2015-2018 m. laikotarpiu vidutiniškai augs beveik 4 proc. kasmet. Dėl didėjančio užimtumo ir darbo užmokesčio augimo kreditų rizika, su kuria susiduria bankai, turėtų mažėti. Prognozuojama, jog vartojimo kreditų nurašymas 2015 m. turėtų sumažėti iki 2,1 proc. (didžiausia reikšmė buvo pasiekta 2010 m. – 5,5 proc.).</p> <p>Skolinimas verslui 2014 m. turėtų didėti tik maždaug 1,5 proc. Prognozė sumažinta nuo 2,5 proc. Verslo paskolų apimtis bus 411 mlrd. £ arba 28 proc. mažesnė nei 2008 m., kai buvo pasiektas aukščiausias taškas, o 2018 m. – 520 mlrd. £ (10 proc. mažiau nei 2008 m.).</p> <p>Jungtinėje Karalystėje trumpo laikotarpio palūkanų norma per pirmus penkis 2014 m. mėnesius padidėjo nežymiai. Prognozuojama, jog panašiam lygyje ji išliks ir artimiausiu metu.</p> <p>Vidutinio laikotarpio išankstinių sandorių palūkanų norma mažėjo (tokia tendencija buvo nuo pat metų pradžios). Dešimties metų vyriausybės obligacijų pajamingumas per ataskaitinį laikotarpį iš esmės nepakito, kadangi trumpo laikotarpio palūkanų norma buvo atsverta žemesnės išankstinių sandorių palūkanų normos.</p> <p>Po 2012 m. ir 2013 m. stebėto mažėjimo, 2014 m. turėtų būti fiksuojamas nedidelis bankų turto vertės augimas – nuo 6,5 mlrd. £ iki 6,7 mlrd. £. Trejus metus mažėjusios bendros pajamos 2014 m. turėtų didėti 1,4 proc.</p> <p>Didžioji dalis rizikingo turto kainų per pirmus penkis 2014 m. mėnesius padidėjo ir iš principo buvo neįtakotos Ukrainos vidaus konflikto ar kitų pasaulinių įvykių.</p> <p>Šaltiniai: <i>EY ITEM Club, Issue 12 – Spring edition 2014, Outlook for financial services; Quarterly Bulletin, 2014 Q2 Volume 54 No. 2, Bank of England.</i></p>
2.	Finansų instrumento tikslai	<p>Londono žaliasis fondas (toliau – LGF) sukurtas tam, kad skatintų nedidelį anglies dvideginio kiekį išmetančios ekonomikos plėtrą, atsižvelgiant į Londono mero ekonominius ir aplinkosaugos prioritetus.</p> <p>LGF yra 100 mln. £ fondas, įsteigtas investuoti į schemas, kurios padėtų sumažinti Londono miesto anglies dvideginio emisiją. Fondas pradėjo veikti 2009 metų spalio mėnesį ir buvo pirmasis JESSICA kontroliuojantysis fondas Jungtinėje Karalystėje (aktyvios fondo veiklos etapas – 2009 m. spalio mėn. – 2015 m. gruodžio mėn. (63 mėnesiai)).</p> <p>LGF 50 mln. £ skyrė 2007-2013 m. Londono ERPF veiksmų programa, 32 mln. £ – Didžiojo Londono administracija (GLA) ir 18 mln. £ – Londono atliekų ir perdirbimo valdyba (LWARB). Europos investicijų bankas valdo fondą GLA ir LWARB vardu.</p> <p>Rezultatai, kuriuos planuoja pasiekti LGF ir kurie yra aktualūs LEEF: 28.000 t mažesnė metinė CO₂ tarša.</p> <p>LGF skiria finansavimą trims miesto plėtros fondams, kurie investuoja tiesiogiai į atliekų tvarkymo, energijos efektyvumo, energetikos</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>decentralizavimo ir socialinio būsto projektus. LEEF (energijos efektyvumo miesto plėtros fondas) buvo įkurtas 2011 m. rugpjūtį. Fondui iš LGF skirta 50 mln. £. LEEF finansuoja investicijas į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones privataus ir viešojo sektoriaus pastatuose, įskaitant:</p> <ul style="list-style-type: none"> • privačių, viešųjų ar nevyriausybinių sektoriaus pastatų (pvz., vietos valdžios institucijų, biurų, gamybinių patalpų, universitetų, ligoninių, mokyklų pastatų) pritaikymas ir/ar atnaujinimas siekiant juos padaryti labiau energiją taupančius, tvarius ir draugiškus aplinkai; • esamo socialinio būsto energijos efektyvumo didinimas; • energijos sistemų decentralizavimas. <p>LEEF savo veikloje atsižvelgia tiek į socialinę ir ekonominę grąžą, tiek ir į finansinę investicijų grąžą. LEEF iki 2015 m. gruodžio siekia investuoti ne mažiau kaip 70 mln. £ daugiausia kaip pirmosios (privilegiuotąsias) paskolas bei tarpinio pobūdžio paskolas¹⁸⁹ (laikantis ERPF programos reikalavimų). Šiuo metu LEEF turi daugiau nei 100 mln. £ (50 mln. £ iš LGF ir daugiau nei 50 mln. £ papildomo privataus finansavimo).</p>
3.	Tikslinė rinka	<p>Galima identifikuoti keletą faktorių, formuojančių tikslinę rinką:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekonominiai: augančios energijos kainos, veiklos efektyvumo didinimo ir veiklos kaštų mažinimo poreikis; • teisiniai: reikalavimai atitikti taršos/vartojimo efektyvumo strateginius tikslus; • socialiniai: mažinti anglies dvideginio pėdsaką, skatinti lyderystę rinkoje, didinti prekės ženklą reputaciją. <p>Vidutinis namų Londone amžius labai skiriasi, vakarinėje miesto centro dalyje yra daugiau iki 1900 m. pastatytų pastatų, tuo tarpu <i>Canary Wharf, Wembley</i> – nemažai XXI amžiaus statybos namų. Iš viso apie 23 proc. namų Londone yra pastatyti iki 1900 m. 50 proc. dabartinių neįgyvenamosios paskirties pastatų ir 75 proc. gyvenamosios paskirties pastatų bus naudojami 2050 m.</p> <p><i>Privatus sektorius:</i> 2012 m. verslo patalpų plotas Londone iš viso buvo 69.476.000 m², iš kurių 16.957.000 m² naudojami mažmeninei prekybai, 26.655.000 m² – biurams, 21.115.000 m² – pramoninei paskirčiai, kitoms reikmėms – 4.749.000 m²¹⁹⁰.</p> <p><i>Viešasis sektorius:</i> viešojo sektoriaus pastatų, t. y. ligoninių, mokyklų, policijos nuovadų, bibliotekų ir t. t. plotas Didžiajame Londone siekia maždaug 27.500.000 m². Kasmet Londono viešasis sektorius išleidžia 750 mln. £ energijai.</p> <p>Energijos efektyvumo priemonių taikymo rinka viešojo sektoriaus pastatuose Londone vertinama 5,6 mlrd. £. Pastatai turi galimybę sutaupyti vidutiniškai 20 proc. savo energijos suvartojimo ir sumažinti anglies dvideginio taršą. Įgyvendinus energijos efektyvumo priemones iki 2020 m., galima pasiekti 4,5 mlrd. £ finansinę naudą.</p> <p>Vien tik mokyklų (tiek privačių, tiek finansuojamų valdžios sektoriaus) Didžiajame Londone yra beveik trys tūkstančiai (713 vidurinių mokyklų ir 2.062 pradinių mokyklų). Dalis jų įsikūrusios energetiškai neefektyviuose pastatuose.</p> <p><i>Būstas:</i> 749.000 (21,8 proc.) namų ūkių turi savo nuosavą būstą be įsipareigojimų bankui ar kitai finansinei įstaigai, 960.000 (28,0 proc.) – įsigijusių būstą su paskola iš banko, 798.000 (23,2 proc.) – nuomoja</p>

¹⁸⁹ Angl. mezzanine loans

¹⁹⁰ UK National Statistics

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>iš vietos savivaldos institucijos ar būsto asociacijos, 64.000 (1,9 proc.) – nuomoja iš darbdavio, kitos organizacijos ar draugo, 830.000 (24,2 proc.) – nuomoja iš privataus asmens.</p> <p>Butai sudaro šiek tiek daugiau nei pusę Londono būsto sektoriaus (iš kurių 38 proc. Londono būsto sektoriaus – butai (<i>angl. purpose-built flats</i>), patalpos, paverstos butais, ar bendri butai – 13 proc., butai komercinės paskirties pastatuose – 2 proc.), sublokuoti namai – 23 proc., namai – 24 proc.</p> <p>Pastarąjį dešimtmetį Londono būsto fondas didėjo po 0,8 proc. kasmet. Naujų namų statyba atsigauna po ekonominio sunkmečio – 2012-2013 m. baigti statyti 21.900 namų, tačiau vis dar išlieka gerokai mažesnė nei 2008-2009 m. Prognozuojama, jog būsto pasiūla didės ir artimiausioje ateityje.</p> <p>Maždaug 49.000 naujų namų kiekvienais metais per ateinančius du dešimtmečius turėtų būti pastatoma Londone, kad patenkinti būsto paklausą. Tai sąlygota spartaus gyventojų skaičiaus didėjimo ir esamo būstų trūkumo.</p> <p>Vieši duomenys apie Londono gyvenamuosiuose pastatuose sunaudojamos energijos pasiskirstymą nėra prieinami. Pateikiama Jungtinės Karalystės statistika: iš viso 2013 m. išduoti 2,113,571 pastato energinio naudingumo sertifikatai (<i>angl. Energy Performance Certificate</i>), iš kurių 2.034.232 gyvenamiesiems namams, 7 proc. kurių buvo priskirti A ar B energetinei klasei, 70 proc. – C ar D, 23 proc. – E, F ar G pagal kuro sąnaudas. Pagal CO₂ emisiją 9 proc. buvo priskirti A ar B energetinei klasei, 57 proc. – C ar D, 34 proc. – E, F ar G.</p> <p><i>ESCO rinka:</i> energijos paslaugų rinka Jungtinėje Karalystėje yra viena brandžiausių, turinti santykinai ilgą istoriją. 2013 m. Jungtinėje Karalystėje veikė 30-50 ESCO įmonių. Didelis įmonių skaičiaus augimas stebimas nuo 2009 m. Šiuo laikotarpiu atsirado maždaug 20 naujų įmonių. Tai sąlygota didėjančio vartotojų energijos naudojimo sąmoningumo, taip pat spaudimo mažinti išlaidas bei teisinių pokyčių, kurie reikalauja energijos paklausos mažinimo visuose sektoriuose, ir skatinamųjų priemonių.</p> <p>Pagrindiniai rinkos žaidėjai vis dar yra dideli tarptautiniai pastatų automatizavimo ir kontrolės sistemų gamintojai, energijos paslaugų ir tiekimo įmonės. Infrastruktūros valdymo įmonės užima svarbią rinkos dalį, pastaraisiais metais daugėja statybos ir nekilnojamojo turto įmonių bei mažesnių konsultacinių ir specializuotų ESCO įmonių</p> <p><i>Šaltiniai:</i> <i>Housing in London, The evidence base for the Mayor's Housing Strategy, Mayor of London; Department for communities and Local Governments, Energy Performance of Buildings Certificates: Statistics Release Q1 2008 to Q4 2013 England and Wales, Energy Efficiency Experimental Official Statistics Release 30 April 2014; The London Energy Efficiency Fund, The LBEG, 12December 2013.</i></p>
4.	Finansinio produkto aprašymas	
4.1.	Finansinio produkto tipas	Paskolos (išskirtiniais atvejais gali būti investuojamas ir kapitalas)
4.2.	Finansinio produkto sąlygos	<p><i>Reikalavimai turiniui:</i> projektai, kuriems LEEF suteikia finansavimą, turi prisidėti prie bendro fondo tikslo mažinti anglies dvideginio emisiją. Be to, kiekvienas projektas privalo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sutaupyti mažiausiai 20 proc. energijos lyginant su situacija iki projekto įgyvendinimo; • sumažinti metinį anglies dvideginio kiekį bent viena CO₂ tona už 5.000 £ investicijų.

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>LEEF finansuoja pastatų energijos efektyvumo didinimo priemones (pvz., liftų atnaujinimą, sienų ir/ar stogo apšiltinimą, vandentiekio atnaujinimą ir pan.). LEEF taip pat remia universitetų miestelių šildymo sistemas ir energetikos decentralizavimo projektus.</p> <p>Taip pat projektai turi atitikti Londono mero planą ir Londono kovos su klimato kaita bei energetikos strategiją.</p> <p><i>Finansinės sąlygos:</i> 2014 balandžio mėn. LEEF siūlė paskolas iki 10 metų laikotarpiui už 1,65 proc. metines palūkanas. Fondo paskolų kaina priklauso nuo potencialaus skolininko kredito reitingo bei garantijos sumos ir saugumo lygio. Fondas siekia sandorį struktūrizuoti taip, kad galėtų pasiūlyti konkurencingą palūkanų normą.</p> <p>Paprastai fondas orientuojasi į 3-10 mln. £ dydžio investicijas (minimalus finansavimo dydis 1 mln. £, o maksimalus - 20 mln. £ vienam projektui). Taip pat fondas skatina projektų plėtojus apsvarstyti, kaip geriausia pasiekti masto ekonomiją, pavyzdžiui, apjungiant į vieną projektą keletą pastatų ar grupuojant projektus. Kiekvienas projektas vertinamas individualiai.</p> <p>LEEF siūlo lanksčius lėšų išmokėjimo ir grąžinimo grafikus, kurie leidžia skolininkui suderinti mokėjimus su išlaidų ir pajamų srautais: todėl projektai įplaukų požiūriu skolininkui gali būti neutralūs arba generuoti teigiamą grynųjų pinigų srautą. Išankstinio kredito grąžinimo nuobaudos gali būti netaikomos.</p> <p>Fondas gali suteikti iki 100 proc. pirmeilės (privilegiuotosios) paskolos finansavimą projektui, jei yra pateikiamos reikalaujamos ir tinkamos garantijos. Fondas teikia grąžintiną investicijų finansavimą, todėl paskola turi būti grąžinta visa kartu su palūkanomis. Fondas negali teikti subsidijų.</p> <p>Nėra nustatytas reikalavimas projekto atsipirkimo laikotarpio trukmei, tačiau fondas daugiausia dėmesio skiria trumpalaikės plėtos ir vidutinės trukmės (5-10 metų) paskoloms, atitinkančioms numatomą atsipirkimo laiką. Ilgesnės trukmės paskolų galimybes vertinamos kiekvienu konkrečiu atveju.</p> <p><i>Tinkama teritorija:</i> LEEF finansuoja projektus 33 Didžiojo Londono rajonuose (angl. <i>London Boroughs</i>) (maždaug 8 mln. gyventojų).</p> <p><i>Kiti reikalavimai, nuostatos:</i> Projektai turi laikytis ERPF lėšoms taikomų reikalavimų. Projektų paraiškos priimamos ir vertinamos tęstinio kvietimo teikti paraiškas būdu.</p>
5.	Galutiniai naudos gavėjai	<ul style="list-style-type: none"> • viešojo sektoriaus organizacijos, pvz., vietos savivaldos institucijos, universitetai; • privatus sektorius, pvz., ESCO, statybų rangovai, patalpų savininkai; <p>Taip pat LEEF gali investuoti į bendrų įmonių (<i>angl. Joint Venture</i>), specialios paskirties įmonių valdomus projektus, įgyvendinamus valdžios ir privataus sektorių partnerystės būdu.</p>
6.	Įgyvendinančios institucijos	<p>„<i>Royal Bank of Scotland</i>“ (RBS) yra vienas iš „<i>Royal Bank of Scotland Group</i>“ mažmeninės bankininkystės dukterinių bankų kartu su <i>NatWest</i> ir <i>Ulster</i> bankais. RBS teikia bankininkystės paslaugas visoje Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje. RBS turi apie 700 filialų, daugiausia Škotijoje.</p> <p><i>Amber Infrastructure Ltd</i> grupė („<i>Amber</i>“) yra turto valdymo ir investicijų konsultavimo paslaugose besispecializuojanti tarptautinė įmonė (paslaugas teikia dėl daugiau nei 4 mlrd. £ turto Europoje, Š. Amerikoje ir Australijoje). <i>Amber Infrastructure</i> konsultuoja dėl turto paieškos, plėtos, investicijų į turtą ir turto valdymo komunalinių paslaugų, transporto, atsinaujinančios energijos ir miestų atnaujinimo sektoriuose. Taip pat <i>Amber Infrastructure</i> dirba su VPSP.</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p><i>Arup</i> (oficialiai „<i>Arup Group Limited</i>“) yra tarptautinė įmonė, įsikūrusi Londone, Didžiojoje Britanijoje, kuri teikia inžinerines, projektavimo, planavimo, projektų valdymo ir konsultavimo paslaugas visais urbanistinės aplinkos aspektais. Įmonė turi 92 padalinius 42 šalyse Afrikoje, Š. ir P. Amerikoje, Australijoje, Pietryčių Azijoje, Europoje ir Artimuosiuose Rytuose, kuriuose dirba daugiau nei 11.000 darbuotojų. <i>Arup</i> dalyvavo projektuose daugiau nei 160 šalių.</p>
7.	<p>Organizacinė finansų instrumento struktūra</p>	<p><i>London Green Fund</i>: kontroliuojančiojo fondo valdytojas yra EIB, kuris daugiausiai atsakingas už (i) pradinio LGF skirto kapitalo valdymą, pajamas iš investicijų ir palūkanas už nepanaudotas lėšas; (ii) miesto plėtros fondų valdytojų atranką, o jai įvykus - lėšų į fondus pervedimą; (iii) pagalbą vykdant miestų plėtros rezultatų stebėseną ir priežiūrą, siekiant užtikrinti teisingą lėšų panaudojimą ir konsoliduotą finansinę atskaitomybę ir t. t. EIB teikia ataskaitas Investicijų tarybai, Didžiojo Londono administracijai ir LWARB. Pagrindinis EIB miestų plėtros fondų stebėsenos instrumentas yra ketvirtinės miestų plėtros fondų ataskaitos, teikiamos patariamųjų komitetų susitikimų metu. Taigi, fondas tiesiogiai neinvestuoja į projektus, o lėšas perveda miestų plėtros fondams. Miestų plėtros fondai yra savarankiški ir valdomi profesionalių fondų valdytojų, kurie vykdo gražintinas investicijas į projektus.</p> <p>Visi 100 mln. € buvo pervesti EIB. Palūkanos, gaunamos nuo šių lėšų, naudojamos apmokėti fondo administravimo išlaidas.</p> <p>Didžiojo Londono administracija vykdo kontroliuojančiojo fondo stebėseną ir užtikrina jo suderinamumą su strateginėmis politikos kryptimis ir planavimu visame regione. Administracija taip pat padeda užmegzti ryšius ir bendradarbiauti su pagrindiniais infrastruktūros projektais ir viešosiomis agentūromis, kur galėtų atsirasti potencialios investavimo galimybės.</p> <p>LGF Investicijų taryba sudaryta iš septynių asmenų, kurie susitinka kas ketvirtį. Tarybą sprendimus priimti yra įgaliojusios Londono plėtros agentūra ir LWARB. Abi šios institucijos į tarybą skiria po du atstovus. Po vieną atstovą skiria Didžiojo Londono administracija, Būsto ir bendruomenių agentūra ir Aplinkosaugos agentūra.</p> <p><i>LEEF</i>: miestų plėtros fondų valdytojai atrinkami įvertinus jų kompetenciją ir patirtį. Miesto plėtros fondų valdytojai, vadovaudamiesi Investicijų tarybos patvirtinta investavimo strategija, priima sprendimus dėl konkrečių projektų finansavimo. Taip pat jie yra atsakingi už administravimo funkcijas, pavyzdžiui, apskaitą, finansines operacijas, lėšų saugojimą ir išmokėjimą iš EIB, taip pat už vidaus kontrolę. Fondai dirba tiesiogiai su klientais: identifikuoja tinkamus projektus, derasi dėl sąlygų ir atlieka investicijas.</p> <p>2011 m. Didžiojo Londono administracijos vardu EIB energijos efektyvumo miesto plėtros fondą valdyti paskyrė „<i>Amber Green</i>“ konsorciui, kuriame vadovaujantį vaidmenį atlieka „<i>Amber Infrastructure Ltd</i>“ (atsakinga už papildomo finansavimo pritraukimą ir sprendimus dėl konkrečių projektų finansavimo), taip pat dalyvauja „<i>Royal Bank of Scotland</i>“ (RBS) (užtikrina finansavimą (50 mln. £)) ir „<i>Arup</i>“ (veikia kaip techniniai patarėjai). 2015 m. pasibaigus aktyviajam fondo veiklos laikotarpiui, konsorciumas fondą valdys dar 10 metų, t. y. iki 2025 m.</p> <p>Kiekvienas miesto plėtros fondas turi patariamąjį komitetą, kuris susitinka kas ketvirtį apžvelgti patvirtintus projektus, tinkamas projektų paraiškas ir dalintis informacija. EIB, Didžiojo Londono administracijos ir LWARB atstovai dalyvauja komitetų susitikimuose. Investiciniai sprendimai priimami fondų valdytojų.</p> <p>EIB ir miesto plėtros fondų valdytojai organizuoja reguliarius susitikimus, kurių metu diskutuoja apie investavimo strategijos įgyvendinimą ir santykį su konkrečiais projektais. Kiekvienas miesto</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga															
		<p>plėtos fondas kas ketvirtį teikia ataskaitas EIB, kuris vėliau atsiskaito Investicijų valdybai, Didžiojo Londono administracijai ir LWARB. Ataskaitose pateikiami duomenys apie finansinius rezultatus, potencialius projektus, CO₂, darbo vietų kūrimo ir energijos vartojimo efektyvumo rodiklių pasiekimo pažangą.</p> <p>LEEF projektų CO₂ ir energijos vartojimo efektyvumo rodiklių stebėsenai „Arup“ buvo paskirtas techniniu patarėju. „Arup“ atlieka vertinimą (<i>due diligence</i>) projektų rengimo etape ir jo rezultatai yra įrašomi į sutartį su projektu kartu su reikalavimu kas ketvirtį teikti duomenis. Kai projektas baigiamas, „Arup“ patikrina duomenis. „Amber Green“ konsorciui mokamas sėkmės mokestis po to, kai „Arup“ ataskaita sėkmingai audituojama.</p> <p>Ši procedūra padeda surinkti geresnės kokybės duomenis apie energijos vartojimo efektyvumo priemonių kaštus ir teikiamą naudą. Konsorciui turi pasirašęs memorandumą su <i>Carbon Trust</i>¹⁹¹ dėl dalinimosi informacija ir duomenų bazės apie anglies dvideginio taršos mažinimo intervencijas tobulinimą.</p>															
8.	Privatiems investuotojams taikomos lengvatos/paskatos	Administravimo mokestis bei sėkmės mokestis susietas su rezultatais.															
9.	Rezultatai:																
9.1.	Suteiktos paskolos	<p>2014 m. II ketvirčio duomenimis fondas buvo investavęs 80 proc. lėšų septyniuose projektuose. Duomenys apie projektus pateikiami lentelėje.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Projekto pavadinimas</th> <th>FEF išsipareigojimai (mln. £)</th> <th>Bendra projekto vertė (mln. £)</th> <th>Pirmos investicijos data</th> <th>Projekto aprašymas</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Plas Recycle</td> <td>5,6</td> <td>10,7</td> <td>2012 m. kovas</td> <td>PlasRecycle projektas plėtoja pirmuosius Jungtinėje Karalystėje specializuotus plastikinių maišelių ir plėvelės perdirbimo įrenginius. Baigus įgyvendinti projektą šie įrenginiai bus pajėgūs kasmet perdirbti iki 20.000 t. plastikinių paketų ir plėvelės į švirią plastiko žaliavą, kuri vėliau bus naudojama naujų šiukšlių maišelių gamybai.</td> </tr> <tr> <td>TEG Biogas</td> <td>9,0</td> <td>22,9</td> <td>2012 m. rugpjūtis</td> <td>Projekto pajėgumai: 30.000 tonų per metus 1,4 MW anaerobinio pūdymo jėgainės ir 19,000 tonų per metus kompostavimo tunelyje (angl. <i>in-vessel composting</i>) jėgainės statyba.</td> </tr> </tbody> </table>	Projekto pavadinimas	FEF išsipareigojimai (mln. £)	Bendra projekto vertė (mln. £)	Pirmos investicijos data	Projekto aprašymas	Plas Recycle	5,6	10,7	2012 m. kovas	PlasRecycle projektas plėtoja pirmuosius Jungtinėje Karalystėje specializuotus plastikinių maišelių ir plėvelės perdirbimo įrenginius. Baigus įgyvendinti projektą šie įrenginiai bus pajėgūs kasmet perdirbti iki 20.000 t. plastikinių paketų ir plėvelės į švirią plastiko žaliavą, kuri vėliau bus naudojama naujų šiukšlių maišelių gamybai.	TEG Biogas	9,0	22,9	2012 m. rugpjūtis	Projekto pajėgumai: 30.000 tonų per metus 1,4 MW anaerobinio pūdymo jėgainės ir 19,000 tonų per metus kompostavimo tunelyje (angl. <i>in-vessel composting</i>) jėgainės statyba.
Projekto pavadinimas	FEF išsipareigojimai (mln. £)	Bendra projekto vertė (mln. £)	Pirmos investicijos data	Projekto aprašymas													
Plas Recycle	5,6	10,7	2012 m. kovas	PlasRecycle projektas plėtoja pirmuosius Jungtinėje Karalystėje specializuotus plastikinių maišelių ir plėvelės perdirbimo įrenginius. Baigus įgyvendinti projektą šie įrenginiai bus pajėgūs kasmet perdirbti iki 20.000 t. plastikinių paketų ir plėvelės į švirią plastiko žaliavą, kuri vėliau bus naudojama naujų šiukšlių maišelių gamybai.													
TEG Biogas	9,0	22,9	2012 m. rugpjūtis	Projekto pajėgumai: 30.000 tonų per metus 1,4 MW anaerobinio pūdymo jėgainės ir 19,000 tonų per metus kompostavimo tunelyje (angl. <i>in-vessel composting</i>) jėgainės statyba.													

¹⁹¹ <http://www.carbontrust.com/about-us/>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga				
		Closed Loop Recycling	7,9	53,8	2013 m. sausis	<i>Closed Loop Recycling</i> yra pirmoji pasaulyje plastikinių butelių, naudojamų maisto pramonėje, perdirbimo gamykla. Naudojama perdirbimo technologija leidžia rūšiuoti, smulkinti, nuplauti ir išvalyti iki 35.000 tonų plastikinių butelių bei paversti juos į žaliavą, kuri naudojama gaminant naujas maisto produktų ir gėrimų pakuotes.
		London Recycling & Renewable Energy	9,0	9,0	2013 m. rugsėjis	9,0 MW energiją iš atliekų gaminančios jėgainės ir atliekų perdirbimo įrenginių statyba.
		React Energy	8,7	8,7	2013 m. gruodis	10,3 MW kogeneracinės biomasės jėgainės statyba.
		Orion Support Services	1,0	1,0	2014 m. balandis	Pradinės investicijos skirtos <i>Orion</i> plėtrai. <i>Orion</i> yra bendrovė teikianti komercinių, pramoninių, statybos ir griovimo atliekų surinkimo ir perdirbimo paslaugas.
		Willen Biogas	7,5	14,9	2014 m. gegužė	32.400 tonų per metus aerobinio pūdymo jėgainės ir 25.000 tonų per metus žaliųjų atliekų kompostavimo kaupuose (angl. <i>Green Waste Open Windrow Composting</i>) jėgainės statyba.
		Iš viso:	48,7	121,0		
10.	Finansų instrumento indėlis į veiksmų programos tikslų pasiekimą	<p>LGF finansuojamas 2007-2013 m. Londono ERPF programos lėšomis. Veiksmų programa siekia prisidėti prie dviejų Londono mero ekonominės plėtros strategijos investavimo sričių:</p> <ul style="list-style-type: none"> • investicijos į teritorijas ir infrastruktūrą, skirtos skatinti ekonomikos augimą ir užtikrinti tvarią Londono bendruomenių ir įmonių plėtrą; • investicijos į įmones, skirtos skatinti augimą ir konkurencingumą. <p>Veiksmų programos vizija – skatinti tvarų, aplinkosauginiu požiūriu veiksmingą augimą Londone, išnaudojant sukauptą inovacijų ir žinių potencialą, daugiausia dėmesio skiriant socialinės įtraukties skatinimui išplečiant ekonomines galimybes bendruomenėse tose teritorijose, kuriose tai labiausiai reikalinga.</p> <p>LGF labiausiai prisideda prie trečio veiksmų programos prioriteto –</p>				

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>darnios teritorijos verslui (angl. <i>Sustainable Places for Businesses</i>). Pagal šį prioritetą finansuojamas darbo ir aplinkinių erdvių tobulinimas aplinkosauginiu aspektu.</p> <p>Programa skatina tvaraus projektavimo ir statybos metodus. Be to, statybų projektai projektavimo etape turi įvertinti maža anglies dvideginio tarša pasižyminčias alternatyvas, atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimą, efektyvų nuotekų tvarkymą ir energijos bei vandens išteklių efektyvų panaudojimą.</p> <p>Be to, klimato kaitos poveikio problema Londone yra horizontaliai integruota į kiekvieną ERPF programos finansavimo sritį.</p> <p>LGF, o tuo pačiu ir LEEF, prisideda prie aplinkosauginių veiksmų programos rodiklių pasiekimo, pvz., aplinkosauginius reikalavimus atitinkantys nauji ar atnaujinti pastatai (m²) ir t.t.</p>
11.	<p>Sėkmės faktoriai, pasiteisinusios idėjos/elementai</p> <p>Problemos su kuriomis susidurta, didesnio rizikingumo aspektai</p>	<p><i>Tikslus produkto rinkos ir paklausos įvertinimas:</i> svarbu teisingai įvertinti tokias produkto savybes kaip kaina (LEEF siūlomas finansavimas yra pigesnis už kitų šaltinių siūlomą finansavimą), trukmę (paprastai LEEF teikia paskolas 10 metų ar trumpalaikį finansavimą plėtrai, kas šiuo metu yra aktualu LEEF tikslinei grupei), tikslinę grupę (atskirų tikslinių grupių poreikius, galimybes gauti specifinį produktą rinkoje), papildomas skatinamąsias priemones (pvz., išankstinio kredito grąžinimo nuobaudų nebuvimą, lanksčius lėšų išmokėjimo ir grąžinimo grafikus, kurie leidžia skolininkui suderinti mokėjimus su išlaidų ir pajamų srautais, kad projektai įplaukų požiūriu skolininkui galėtų būti neutralūs arba generuoti teigiamą grynujų pinigų srautą, ir pan.).</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvos atveju rinkos situacija įvertinama atliekant <i>ex-ante</i> studiją.</p> <p><i>Efektyvus instrumentų valdymas:</i> labai svarbus yra nepriklausomas, kompetentingas ir patikimas sprendimų priėmimas valdant fondą. LGF atveju svarbų vaidmenį atlieka Investicijų taryba, kuri vadovauja svarbiausiems procesams, koreguoja investavimo strategiją ir įsitikina, jog priimami tinkami sprendimai. Svarbu, kad analogiškas funkcijas atliekančioje valdymo institucijoje būtų kompetentingi asmenys, atstovaujantys skirtingas interesų grupes ir požiūrius. Taip pat organizuojami nuolatiniai susitikimai tarp kontroliuojančiojo fondo valdytojo ir miestų plėtros fondų valdytojų.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> įgyvendinant finansines priemones Lietuvoje suformuoti kompetentingą valdymo instituciją, užtikrinti efektyvią komunikaciją ir bendradarbiavimą tarp skirtingų modelio lygių ir veikėjų.</p> <p><i>Nefinansinių tikslų nustatymas:</i> nefinansinių projektų tikslų nustatymas, tokių kaip CO₂ taršos mažinimas, buvo inovacija Jungtinėje Karalystėje (kai kalbama apie finansinius produktus), kuri padėjo pasiekti didesnę socialinę-ekonominę naudą. Tokie reikalavimai padėjo investuoti lėšas pagal užsibrėžtus viešosios politikos tikslus ir efektyviau. Pažymėtina, kad miesto plėtros fondams nuo CO₂ taršos sumažėjimo priklauso ir jiems mokamas atlyginimas, kas yra nebūdinga privačiam sektoriui.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> projektams turėtų būti nustatomi ne vien tik finansiniai, tačiau ir socialiniai-ekonominiai tikslai, kurie būtų susieti su aktualiais strateginiais dokumentais ir prisidėtų prie jų įgyvendinimo.</p> <p><i>Aktyvus bendradarbiavimas su Europos Komisija:</i> nemažai klausimų, ypač susijusių su finansų inžinerijos taisyklių taikymu, buvo išspręsti tiesioginio dialogo su Europos Komisija pagalba. Daugiausiai kylančios problemos buvo sietinos su Lietuvos atvejo studijoje aptartais teisinės bazės trūkumais. 2007-2013 m. buvo pirmasis ES finansinis laikotarpis, kurio metu buvo taip plačiai įgyvendinamos finansinės priemonės, nors ES struktūrinių fondų teisinė bazė buvo</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>labiau pritaikyta subsidijoms.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> bendradarbiauti su Europos Komisija ir, kiek tai yra įmanoma, stengtis iš anksto sužinoti poziciją dėl mažiau aiškių reglamentavimo nuostatų.</p> <p><i>Efektyvesnės investicijos:</i> LGF investicijos yra efektyvesnės lyginant su subsidijomis. Tai, kad yra investuojama, o ne suteikiama negražintina subsidija, įpareigoja ir todėl daugiau dėmesio skiriama investicijų tvarumui ir ne tik finansiniam, bet ir socialiniam-ekonominiam poveikiui. Tai užtikrina didesnę poveikį nei dotacijos. Taip pat iš projektų pusės lėšos yra panaudojamos efektyviau, nes paramos gavėjai stengiasi optimizuoti projektuose taikomus sprendimus.</p> <p><i>Privataus finansavimo pritraukimas:</i> deramas dėmesys turėtų būti skiriamas papildomo privataus finansavimo pritraukimui tiek fondo, tiek ir konkrečių projektų lygiu, kadangi tai iškart didina viešųjų lėšų finansinio svėro efektą. Tiesa, tai taip pat yra ir nemenkas iššūkis dėl vis dar besitęsiančio ekonominio sunkmečio. Fondų valdytojai turėtų tam numatyti pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir tai galėtų būti viena iš fondo valdytojo atrankos sąlygų.</p> <p>Kita vertus, dėl privačių lėšų kainos augimo mažėjo LEEF paskolų patrauklumas. LEEF lėšos yra pigios, bet kai yra suliejamos su privačiomis lėšomis – pabrangsta. Tai turėjo neigiamą poveikį LEEF produktų konkurencingumui. Privačių bankų dalyvavimo privalumai yra jų turimi keliai į rinką ir esami klientai.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> modelyje turėtų būti užsibrėžta pritraukti tam tikrą kiekį privačių lėšų, tačiau taip pat turėtų būti atsižvelgiama ir į galimus privačių lėšų naudojimo minusus. Sutartyse su privačiais investuotojais turėtų būti numatytos nuostatos dėl jų dalies kainos.</p> <p><i>Ilgalaikės vizijos svarba:</i> LEEF atveju labai svarbi buvo ilgalaikė vizija ir įsipareigojimas siekiant įveikti fondo gyvavimo pradžioje kilusias problemas. Subsidijos teikia trumpalaikę naudą ir jas yra lengviau suteikti, todėl ilgalaikis požiūris bei būsimos naudos matymas yra labai svarbūs. Tai ilgalaikės investicijos, kurių bankai paprastai nevykdo.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvos atveju ši problema neturėtų kilti, kadangi tai išnagrinėta <i>ex-ante</i> studijoje.</p> <p><i>Taisyklių pastovumas:</i> reikia stengtis išlaikyti tas nuostatas, kurios veikia praktikoje, ir tobulinti tik tuos elementus, kurie neveikia, o ne visą modelį kurti iš naujo.</p> <p><i>Pasiūlymas:</i> kaip įmanoma daugiau pasinaudoti jau turima patirtimi ir teisine baze, sukurta įgyvendinant JESSICA iniciatyvą Lietuvoje 2007-2013 m.</p> <p><i>Techninės pagalbos poreikis:</i> LEEF identifikavo techninės pagalbos poreikį. CO₂ mažinimo ir energijos efektyvumo priemonės yra nustatomos kiekvienam pastatui individualiai. Taip pat individualūs yra ir energijos sutaupymai bei CO₂ taršos sumažėjimas įgyvendinus projektą. Siekiant tiksliai išmatuoti šiuos duomenis, būtina tinkama kvalifikacija.</p> <p><i>Pasiūlymas:</i> projektų plėtotojams turėtų būti pasiūlytos techninės pagalbos paslaugos arba kompensacija už tokias išlaidas. Taip pat nustatyti aiškūs kokybiniai reikalavimai.</p> <p><i>Mažesnė nei prognozuota LEEF rinka:</i> projektai, kurie ieško investicijų, ne visada atitinka fondo reikalavimus. Kai kurie projektai skirti modernizuoti pastatus, kiti investuoja į naujas statybas. Daugiau gali būti padaroma užtikrinant projektų srautą iki fondo veiklos pradžios. Buvo identifiкуotas mechanizmas, kuris paskatintų ir</p>

Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
	<p>paremtų projektus ankstyvojoje jų rengimo stadijoje, poreikis.</p> <p><i>Pasiūlymas:</i> intensyvus darbas su tikslinėmis grupėmis dar iki fondo veiklos pradžios, t. y. tiesioginiai kontaktai su savivaldybėmis, asociacijomis ir pan.</p> <p><i>Finansinių priemonių principų suvokimo stoka:</i> tikslinių grupių tarpe trūksta suvokimo apie finansinių priemonių ir JESSICA iniciatyvos veikimo principus. Taip pat dalies politikų susidomėjimo, kadangi fondas yra ilgalaikis projektas, kurio nauda matoma ne iš karto.</p> <p><i>Pasiūlymas:</i> intensyvus darbas su tikslinėmis grupėmis aiškinant būsimų produktų esmę ir naudą.</p> <p><i>Darbuotojų kvalifikacija:</i> LGF ir LEEF buvo identifikuotas visų modelio lygių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo poreikis. Geresnis suvokimas tiek apie tai kokias galimybes suteikia finansinės priemonės, tiek kaip jos veikia, kaip investuoti ir kaip joms suteikti pakankamai lankstumo.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> deramą dėmesį skirti už finansinių instrumentų įgyvendinimą atsakingų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui.</p> <p><i>Visi fondai yra unikalūs:</i> buvo tikimasi, kad pirmojo miesto plėtros fondo valdytojo atrankos metu įgyta patirtis bus pritaikyta kituose pirkimuose ir dėl to jie vyks greičiau ir paprasčiau. Tačiau praktika parodė, jog tai neveikia taip, kaip tikėtasi, nes visi miesto plėtros fondai turi unikalią struktūrą ir kiekvienu atveju buvo būtina adaptacija siekiant atspindėti skirtumus.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> planuojant būsimas finansines priemones būtina realiai įsivertinti etapų trukmę ir atitinkamai planuoti tiek finansinių priemonių kūrimą, tiek ir lygiagrečius procesus, pvz., viešinimo kampaniją.</p> <p><i>Sinergija su kitais instrumentais:</i> LGF RE:FIT programa siūlo techninę paramą viešojo sektoriaus institucijoms įgyvendinant energijos taupymo projektus pagal ESCO modelį (pvz., supaprastintą sutarčių sudarymo procesą, susietą su EPC garantijomis). Projektai, besinaudojantys RE:FIT programa, yra potenciali LEEF investicijų sritis, kuri turi bendrų sąlyčių taškų su LEEF tikslais. Fondas glaudžiai dirba su RE:FIT komanda siekiant užtikrinti sinergiją. Tačiau projektams naudoti RE:FIT nėra privaloma, todėl projektai taiko įvairius viešųjų pirkimų proceso sprendimus.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvos atveju situacija ir galimybės bendradarbiauti su kitais mechanizmais ir instrumentais įvertintos atliekant <i>ex-ante</i> studiją.</p> <p><i>Ilgas modelio kūrimo procesas:</i> modelio kūrimo procesas užtruko ilgiau nei planuota. 2007-2013 m. Londono ERPF programa buvo patvirtinta 2007 m. gruodį. Nuo šios datos iki pirmos investicijos praėjo 4 metai. Miestų plėtros fondai pradėjo veikti praėjus 30 mėnesių po kontroliuojančiojo fondo įsteigimo. Tai lėmė įvairios priežastys, pvz., neaiškumai dėl struktūrinių fondų taisyklių bei kitų teisės aktų nuostatų taikymo, ilgas dialogas tarp institucijų, pvz. dėl valstybės pagalbos.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> planuojant būsimas finansines priemones, būtina realiai įvertinti etapų trukmę ir atitinkamai planuoti tiek finansinių priemonių kūrimą, tiek ir lygiagrečius procesus, pvz., viešinimo kampaniją.</p> <p><i>Viešinimo svarba:</i> „Amber Green“ konsorciumas organizavo LEEF atidarymo renginį, fondo valdytojas bent kartą per savaitę aktyviai dalyvauja renginiuose, kuriuose viešina LEEF ir „Amber Green“. LEEF turi savo atskirą internetinę svetainę. Palyginus su privačiais pensijų fondais, LEEF vykdoma viešinimo veikla yra žymiai aktyvesnė. Kartu</p>

	Nagrinėjamas aspektas	Apžvalga
		<p>su RE:FIT programa kiekvieną ketvirtį organizuojami bendri renginiai, kurių metu viešinama finansinė ir techninio pobūdžio informacija. Taip pat kviečiamos įvairios institucijos ir organizacijos, kurios dalinasi gerąja patirtimi apie savo jau įgyvendintus energijos efektyvumo projektus. Šiuose renginiuose dalyvauja 20-30 žmonių. Taip pat daromi pristatymai tarptautinėse konferencijose.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> skirti pakankamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius viešinimo veikloms, parengti viešinimo planą, numatyti viešinimo specialisto pareigybę fondo lygiu, sukurti atskirą internetinę fondo svetainę, organizuoti bendrus viešinimo renginius su kitus finansinius instrumentus, kurie galėtų papildyti siūlomus finansinius instrumentus, valdančiomis institucijomis.</p> <p><i>Struktūrinių fondų taisyklės:</i> vienas didžiausių iššūkių buvo ERPF taisyklės pritaikyti komercinei aplinkai, kadangi jos iš principo buvo skirtos subsidijoms. JESSICA yra tinkama ir vertinga iniciatyva, tačiau pati struktūra nesudarė galimybių investicijas į rinką pateikti greitai ir efektyviai. ES struktūriniam fondams taikomos nuostatos pasižymi nelankstumu ir papildomomis sąlygomis, t. y. buvo siūloma komercinė paskola, kuri apipinta papildomais reikalavimais. Iš principo ir nacionalinės taisyklės ne visais atvejais buvo pritaikytos finansinėms priemonėms, tačiau šiuo atveju buvo paprasčiau įtakoti galimas korekcijas. Pvz. pačioje fondo kūrimo pradžioje, kai reikėjo kapitalizuoti LGF, Londono plėtros agentūra turėjo žemės, tačiau neturėjo piniginių lėšų, todėl pasiūlė žemę kaip turtą. Tačiau nebuvo aišku, ar toks požiūris yra tinkamas ir turėjo būti suderintas su Europos Komisija, kuri galiausiai jam pritarė.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> Lietuvoje turėtų būti siekiama kaip įmanoma daugiau pasinaudoti jau turima patirtimi, paruoštais sprendimais bei sukurta teisine baze įgyvendinant JESSICA iniciatyvą Lietuvoje 2007-2013 m. Kita vertus 2014-2020 m. finansinio laikotarpio teisinė bazė bus tobulesnė, todėl ši problema turėtų būti mažiau aktuali.</p> <p><i>Lankstumas:</i> tuo metu, kai kūrėsi LEEF, pagrindinė tikslinė grupė buvo savivaldos ir nacionalinės sveikatos apsaugos sistemos institucijos. Šiuo metu šios institucijos turi priėjimą prie kitų viešųjų finansinių išteklių, kurie yra pigesni. Universitetai ir kultūros institucijos negali gauti tokio finansavimo ir iš principo šioms institucijoms sunku rasti šaltinį, iš kurio galėtų pasiskolinti vidutinės trukmės laikotarpiui priimtiniomis sąlygomis, todėl šiuo metu jie yra pagrindinė LEEF tikslinė grupė.</p> <p><i>Pasiūlymai:</i> vengti veiksmų laisvę ribojančių nuostatų įtvirtinimo, pvz., konkrečių finansinio produkto sąlygų apibrėžimo įstatymuose ar kituose sunkiai keičiamuose teisės aktuose ir pan. Taip pat būtina koordinuoti viešųjų šaltinių finansavimą, kad jie nekonkuruotų tarpusavyje.</p>

Priedas Nr. 6. Rizikos faktoriai ir jų valdymo planas.

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
Planavimas					
1.	Vizijos ir strateginių tikslų nustatymas	Kuriant finansines priemones svarbu užtikrinti, jog priemonės vizija ir tikslai atitiktų regiono/tikslinės teritorijos strateginiuose dokumentuose apibrėžtus tikslus ir prisidėtų prie jų įgyvendinimo. Jei finansinės priemonės tikslai neatitinka regiono vizijos, kuriamos priemonės gali nesulaukti politinio lygio dėmesio ir paramos arba prieštarauti kitų vykdomų politikų nuostatom, kas gali turėti neigiamą poveikį užsibrėžtiems rezultatams.	Poveikis rezultatams – vidutinis; Poveikis finansams – nežymus; Poveikis spartai – nežymus; Poveikis reputacijai – vidutinis.	Santykis su strateginiais dokumentais įvertintas <i>ex-ante</i> studijoje. Nustatyti finansinių priemonių tikslai bus savalaikiai, konkretūs ir pasiekiami. Nuolatinė strateginių dokumentų pasikeitimų stebėseną, aktyvus dalyvavimas rengimo procese (pasiūlymų dėl dokumentų projektų teikimas, dalyvavimas viešuose aptarimuose ir pan.).	Labai maža
2.	Modelio struktūra	2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu miestų plėtros fondai, kurie finansavo gyvenamųjų namų sektorių, buvo daugiausiai įsteigti kaip esamos finansų įstaigos ar banko atskiras finansinis padalinys (angl. <i>separate block of finance</i>). Kita alternatyva yra savarankiško juridinio asmens steigimas, kuris investuotų, pritrauktų ir koordinuotų finansavimą iš įvairių	Poveikis rezultatams – vidutinis; Poveikis finansams – vidutinis; Poveikis spartai – nežymus; Poveikis reputacijai – nežymus.	Viena iš šios rizikos valdymo priemonių yra ši <i>ex-ante</i> studija, kurioje išanalizuoti galimi finansiniai produktai ir pateikiami siūlymai dėl bendros modelio struktūros. Nuolatinė stebėseną ir, esant poreikiui, korekcijos, pvz., steigiant naują miesto plėtros fondą pasirenkama kitokia struktūra.	Labai maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>šaltinių, veiktų kaip tarpininkas tarp suinteresuotų šalių ir galėtų greitai pasitelkti būtinas technines žinias įgyvendinant didelės apimties projektus.</p> <p>Modelio struktūros pasirinkimas priklauso nuo galutinių naudos gavėjų, projektų rizikos lygio, investicijų gražos ir pan.</p> <p>Neteisingai pasirinkus modelio įgyvendinimo struktūrą finansinė priemonė gali būti įgyvendinama ne taip sklandžiai ir efektyviai.</p>			
3.	Ilgai trunkantis steigimo procesas	<p>Finansinės priemonės reikalauja didesnių laiko sąnaudų jas sukurti ir yra kompleksiškesnės lyginant su subsidijų mechanizmais arba privačiais investiciniais fondais, kuriuose nėra naudojamos viešojo sektoriaus lėšos.</p> <p>Procesas nuo kontroliuojančiojo fondo įsteigimo iki miestų plėtos fondo veiklos pradžios gali trukti net iki trejų metų.</p> <p>Ilgas finansinių priemonių kūrimo procesas didina lėšų gražinimo į Europos Bendrijos biudžetą tikimybę.</p> <p>Per laikotarpį nuo finansų priemonės inicijavimo iki projektų įgyvendinimo rinkos sąlygos gali pasikeisti ir suplanuotos intervencijos tapti mažiau aktualios.</p> <p>Ilgas procesas taip pat reikalauja papildomo koordinavimo su kitomis</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – ženklus;</p> <p>Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Skiriami pakankami išteklių finansinių priemonių steigimo etapui.</p> <p>Pasitelkti kvalifikuoti darbuotojai, turintys patirties steigiant ir įgyvendinant finansines priemones 2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu.</p> <p>Stengiamasi maksimaliai pasinaudoti pasiteisinusią praktika ir pritaikomais elementais iš praeito finansinio laikotarpio.</p> <p>Visos veiklos, pvz., viešinimo kampanija, koordinuojamos įvertinant bendrą finansinių priemonių kūrimo pažangą.</p>	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		veiklomis, kurios priklauso nuo pagrindinių veiklų įgyvendinimo pažangos.			
4.	Rinkos rizika	<p>Klaidingai prognozuota energijos efektyvumo projektų paklausa įtakotų finansinės priemonės gyvybingumą, t.y. nebūtų pasiekti užsibrėžti rezultatai, neužtikrintas pakankamas projektų srautas, socialinis-ekonominis poveikis ir t.t. Ši rizika gali pasireikšti netinkamai atlikus rinkos analizę ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - netinkamai pasirinkus produkto tipą (pagal planuojamų finansuoti projektų atsipirkimo laiką, kapitalo sąnaudas, rizikos lygį ir tikėtiną grąžą); - neteisingai įvertinus tame pačiame sektoriuje vykdomų viešųjų intervencijų/kitų finansinių instrumentų poveikį; - neteisingai įvertinus ir parinkus tokias produkto savybes kaip kainą, trukmę, tikslinę grupę/-es, tikslinę teritoriją (pvz., fondai veikiantys regioniniu lygiu gali būti nepajėgūs pritraukti reikiamą kritinę projektų masę, dėl ko intervencijos poveikis bus išsklaidytas ir/arba patiriamos didesnės 	<p>Poveikis rezultatams – ženklus; Poveikis finansams – ženklus Poveikis spartai – vidutinis; Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Viena iš šios rizikos valdymo priemonių yra ši <i>ex-ante</i> studija, kurioje detalai išanalizuota rinkos situacija, dėl ko mažėja klaidingo poreikių nustatymo tikimybė. Įgyvendinimo metu numatoma stebėti padėtį rinkoje ir, esant poreikiui (pasikeitus rinkos situacijai), pagal galimybes koreguoti teikiamų produktų sąlygas. Taip pat planuojamas intensyvus darbas su tikslinėmis grupėmis iki fondo veiklos pradžios, t. y. tiesioginiai kontaktai su savivaldybėmis, asociacijomis ir pan.</p>	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>administravimo išlaidos), papildomas skatinamąsias priemones ir t.t.;</p> <p>- tinkamai nepasinaudojus gerąja 2007-2013 m. patirtimi ir nepritaikius elementų, kurie pasiteisino, pvz., netaikyti reikalavimo užstatyti turto daugiabučių namų atnaujinimo projektuose ir pan.</p>			
Mišrūs					
5.	Politinė rizika	<p>Vyriausybės ir politikų parama svarbi, ypač jei organizacija ar instrumentas yra naujas, t.y. kol susikuriama reputacija ir įsitvirtinama savo rinkos segmente. Be politinio lygio paramos tai gali nepavykti ir planuoti rezultatai būti nepasiekti arba žlugti visas modelis. Kitas politinės rizikos veiksnio aspektas yra nacionalinės politikos energijos efektyvumo sektoriuje prioritetų pasikeitimas. Nacionalinių strategijų energetikos sektoriuje prioritetų pakeitimas (finansavimo dabartiniams prioritetams sumažinimas) galėtų neigiamai įtakoti finansines priemones (pvz., lėšų perskirstymas, dėl kurio nebūtų įmanoma pasiekti kritinės projektų masės/pasikeistų administravimo kaštai ir pan.).</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – vidutinis;</p> <p>Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Nuolatinė teisės aktų pasikeitimų stebėseną, aktyvus dalyvavimas teisės aktų rengimo procese (pasiūlymų dėl teisės aktų projektų teikimas, dalyvavimas viešuose aptarimuose ir pan.).</p> <p>Organizuojami susitikimai su politikais ir politinio pasitikėjimo pareigūnais skirti informuoti apie modelį (iki įgyvendinimo pradžios) ir apie jo įgyvendinimo pažangą. Nuolatinis informacijos teikimas LR finansų, LR aplinkos ir LR energetikos ministerijoms aiškiai pabrėžiant modelio naudą.</p>	Maža
6.	Teisinė aplinka	Gerai išplėtotą ir moderni teisinė	Poveikis	Didesnės rizikos aspektai, kurie gali	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>aplinka yra vienas svarbiausių finansinių priemonių sėkmingo įgyvendinimo faktorių. Žemiau pateikiamos kelios sritys, kuriose galima išvelgti potencialią riziką:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2007-2013 m. vienas esminių iššūkių buvo ERPF taisyklių, kurios buvo labiau pritaikytos subsidijoms, taikymas komercinei aplinkai. JESSICA yra tinkama ir vertinga iniciatyva, tačiau pati struktūra nesudarė galimybių lėšas į rinką pateikti greitai ir efektyviai; - tinkama teisinė bazė yra labai svarbus faktorius, lemiantis ESCO rinkos plėtrą. Pažymėtina, jog ESCO reglamentuojančių teisės aktų trūkumai yra nurodomi kaip viena iš svarbiausių kliūčių ESCO plėtrai Lietuvoje net keliose studijose; - bendrabučių atnaujinimo programos (ir analogiškų iniciatyvų) įgyvendinimas Lietuvoje gali strigti dėl aukštosioms mokyklos ir profesinio mokymo įstaigoms taikomų skolinimosi limitų. 	<p>rezultatams – ženklus; Poveikis finansams – vidutinis; Poveikis spartai – ženklus; Poveikis reputacijai – nežymus.</p>	<p>kelti problemų ateityje, identifikuoti <i>ex-ante</i> studijoje. Pasitelkti kvalifikuoti darbuotojai, turintys patirties steigiant ir įgyvendinant finansines priemones 2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu. Siekama kaip įmanoma daugiau pasinaudoti jau turima patirtimi, paruoštais sprendimais bei sukurta teisine baze įgyvendinant JESSICA iniciatyvą Lietuvoje 2007-2013 m. Numatoma aktyviai bendradarbiauti su Europos Komisija ir, kiek tai yra įmanoma, stengtis iš anksto sužinoti poziciją dėl mažiau aiškių nuostatų. Aktyviai bendradarbiauti su politikais, politinio pasitikėjimo pareigūnais, atsakingais valstybės tarnautojais, organizuoti susitikimus, siūlyti konkrečius sprendimus, kurie padėtų spartinti finansinių priemonių įgyvendinimą ir spręsti kylančias problemas.</p>	
7.	Techninės pagalbos	Efektyvi techninė pagalba nurodoma	Poveikis	Bus įvertintas techninės pagalbos	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
	užtikrinimas	<p>kaip vienas svarbiausių energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių projektų sėkmės elementų įgyvendinant JESSICA iniciatyvos lėšomis finansuojamus projektus.</p> <p>2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu techninės pagalbos poreikis buvo aktualus visuose etapuose (tiek finansinių priemonių, tiek konkrečių projektų lygiu), nuo inicijavimo iki užbaigimo ir tolimesnės stebėsenos. Negalima identifikuoti geriausio techninės pagalbos teikimo modelio. Tai gali būti išorės organizacija, konsorciumo dalyvė ar techninė pagalba, kuri teikiama tiesiogiai fondo valdytojo. Taip pat negalima identifikuoti rekomenduojamo dalyvaujančių institucijų skaičiaus. Taigi, modelis turi būti parenkamas įvertinus konkrečias finansinės priemonės aplinkybes.</p> <p>Nepakankamai efektyvi techninė pagalba gali turėti neigiamą poveikį visuose įgyvendinimo lygiuose, pvz., CO₂ mažinimo ir energijos efektyvumo priemonės yra nustatomos kiekvienam pastatui individualiai. Taip pat individualūs yra ir energijos sutaupymai bei CO₂ taršos sumažėjimas įgyvendinus projektą. Neturint reikiamos kvalifikacijos, šių rodiklių tinkamai išmatuoti negalima, dėl ko gali būti nepasiekti ar iškraipyti užsibrėžti</p>	<p>rezultatams – ženklus;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – ženklus;</p> <p>Poveikis reputacijai – nežymus.</p>	<p>poreikis, numatyti reikiami finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, pasiūlytos techninės pagalbos paslaugos arba kompensacija už tokias išlaidas.</p> <p>Įvertinta 2007-2013 m. laikotarpiu sukaupta patirtis ir taikyta institucinė struktūra.</p> <p>Nustatyti aiškūs kokybiniai reikalavimai.</p>	

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		rezultatai.			
8.	Gerosios patirties pritaikymas	<p>Reikėtų išlaikyti tas nuostatas, kurios veikia praktikoje (pvz., standartinės formos ir pavyzdiniai dokumentai, paskolų susiejimas su butu, o ne savininku, nereikalauti užstatyti turto, parengiamųjų projekto darbų finansavimas sąskaitų apmokėjimo būdu deklaruojant patirtas, bet dar neapmokėtas išlaidas ir t.t.), ir tobulinti tik tuos elementus, kurie neveikia (pvz., avanso numatymas statybų įmonėms vykdant viešąjį pirkimą per CPO), o ne visą modelį kurti iš naujo.</p> <p>Tinkamai nepasinaudojus sukauptą patirtimi, naujų elementų kūrimas ir taikymas gali įtakoti finansinių priemonių įgyvendinimo sėkmę ir pareikalauti nemažų sąnaudų.</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – ženklus;</p> <p>Poveikis reputacijai – nežymus.</p>	<p>Įvertinta turima patirtis, o pasiteisinusi praktika ir pritaikomi elementai naudojami 2014-2020 m. finansiniu laikotarpiu.</p>	Maža
9.	ESCO rinka	<p>Šiuo metu ESCO rinka Lietuvoje yra kūrimosi stadijoje. Aktyviai veikia maždaug 3-5 ESCO įmonės. Iki šiol visi projektai buvo įgyvendinami šilumos gamybos sektoriuje ir daugiausiai susiję su katilų modernizavimu, juos pritaikant biokuro ir kitų vietinių išteklių naudojimui.</p> <p>Norint pasinaudoti ESCO modeliu įgyvendinant finansines priemones turėtų būti siekiama skatinti ESCO rinką. Pasiūlius vieną ar keletą į ESCO orientuotus finansinius</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus;</p> <p>Poveikis finansams – ženklus;</p> <p>Poveikis spartai – vidutinis;</p> <p>Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Vykdoma nuolatinė ESCO rinkos stebėseną ir analizę.</p> <p>Numatoma aktyviai bendradarbiauti su politikais, politinio pasitikėjimo pareigūnais, atsakingais valstybės tarnautojais, organizuoti susitikimus. Susitikimų metu siūlyti konkrečius sprendimus, kurie paskatintų ESCO rinkos plėtrą Lietuvoje.</p>	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>produktus, to gali neužtekti, kad paskatinti ESCO rinkos plėtrą Lietuvoje, kas neigiamai atsilieps minėtų produktų paklausai. Institucijos, norėdamos skatinti EPC taikymą, turėtų visų pirma pasirūpinti parama šiai koncepcijai aukščiausiu politiniu lygiu, taip pat stabilios teisinės bazės sukūrimu, nustatyti patikimų ESCO įmonių sąrašą, išanalizuoti pastatų/projektų grupavimo galimybes, leisti ESCO būti miestų plėtros fondų finansavimo galutiniais naudos gavėjais, užtikrinti tinkamą techninę pagalbą ir pasiūlyti standartizuotas dokumentų formas.</p>			
10.	Tinkamas valstybės pagalbos taisyklių taikymas	<p>Išskirtinės sąlygos yra svarbus veiksnys siekiant pritraukti privačius investuotojus investuoti kartu su viešosiomis lėšomis didelės rizikos/mažos gražos srityse siekiant viešosios politikos tikslų. Svarbu, jog privatiems investuotojams nebūtų sudarytos išskirtinės sąlygos, kurios pažeistų valstybės pagalbos taisyklių nuostatas. Valstybės pagalbos nuostatų taikymas aktualus ir kituose modelio lygiuose. Valstybės pagalbos taisyklės yra</p>	<p>Poveikis rezultatams – neutralus; Poveikis finansams – ženklus¹⁹²; Poveikis spartai – vidutinis; Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Valstybės pagalbos taisyklių taikymas išanalizuotas <i>ex-ante</i> studijoje. Vykdoma nuolatinė stebėseną. Nauji finansiniai produktai vertinami valstybės pagalbos taisyklių taikymo požiūriu.</p>	Maža

¹⁹² Priklauso nuo projektų, kuriuos finansuojant buvo pažeistos valstybės pagalbos taisyklės, apimties.

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>sudėtinga ir kompleksiška sritis, kuri gali pareikalauti papildomų laiko sąnaudų. Jas pažeidus, gali tecti gražinti lėšas į Bendrijos biudžetą.</p>			
11.	<p>Nepakankama modelyje dalyvaujančių institucijų/organizacijų žmogiškųjų išteklių kvalifikacija</p>	<p>2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu viešasis sektorius neturėjo darbo su atnaujinančiomis finansinėmis priemonėmis patirties, todėl reikėjo skubiai mokytis ir prisitaikyti prie kultūrinių pokyčių. Žinių apie gražintinus finansavimo instrumentus viešajame sektoriuje trūkumas ir tokių instrumentų traktavimas kaip konkuruojančių su subsidijomis, kurios yra mažiau kompleksiškos, produktų, slopino paklausą, net jei projektai buvo tinkami finansuoti per finansines priemones.</p> <p>Žmogiškųjų išteklių gebėjimų stiprinimas buvo aktualus visoms finansinių priemonių įgyvendinime dalyvaujančioms šalims, įskaitant nacionalines valdžios institucijas, vadovaujančias institucijas, projektų rengėjus ir t.t.</p> <p>Šiuo metu jau yra sukaupta patirtis įgyvendinant finansines priemones, tačiau 2014-2020 m. finansiniu laikotarpiu reikalavimai keisis. Be to, ne visos institucijos 2007-2013 m. įgijo vienodą patirtį, kai kuriuose lygiuose ši problema gali būti aktuali ir sulėtinti bendrą proceso įgyvendinimo spartą.</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus; Poveikis finansams – ženklus; Poveikis spartai – ženklus; Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Bus įvertintas poreikis ir numatyti finansiniai ištekliai reikalingi už finansinių instrumentų įgyvendinimą atsakingų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, organizuojami mokymai tikslinėms grupėms.</p> <p>Atrenkant miestų plėtros fondų valdytojus, nustatomi objektyvūs ir įvertinami kvalifikaciniai reikalavimai.</p> <p>VIPA lygiu: detalai apibrėžti pareigybėms taikomi kvalifikaciniai reikalavimai, vykdomi metiniai vertinimai, institucijų darbuotojams sudaromos galimybės tobulėti.</p>	Labai maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
12.	Privataus sektoriaus lėšų pritraukimas	<p>Vienas didžiausių iššūkių 2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu buvo privačių investuotojų pritraukimas dalyvauti finansinėse priemonėse. Finansinio svarto efektas tarp paskolas ir kapitalo investicijas vykdžiusių finansinių priemonių nebuvo didelis.</p> <p>Energijos efektyvumo projektus privatus sektorius vis dar traktuoja kaip nepelningus, kompleksiškus ir sudėtingus įgyvendinti. Daug pastangų reikia siekiant įtikinti privataus sektoriaus investuotojus, jog fondo lėšos bus investuojamos pagal privataus sektoriaus principus, ypač kalbant apie greitį ir investavimo sprendimų pobūdį. Kita vertus, išlieka potencialus konfliktas tarp komercinio požiūrio, neatskiriama nuo daugelio finansinių priemonių, ir platesnių sanglaudos politikos tikslų, kurie siekia labiau socialinio-ekonominio poveikio.</p> <p>Dėl šių priežasčių, tikėtina, jog gali atsirasti kliūčių pritraukiant pakankamą kiekį privataus sektoriaus lėšų, o tai turėtų poveikį užsibrėžtų pasiekti rezultatų apimtims.</p> <p>Kita vertus, galima ir neigiama</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus;</p> <p>Poveikis finansams – ženklus¹⁹³;</p> <p>Poveikis spartai – neutralus;</p> <p>Poveikis reputacijai – neženklus.</p>	<p>Privataus sektoriaus lėšų pritraukimo mechanizmai išanalizuoti ex-ante studijoje.</p> <p>Privataus sektoriaus lėšas bus siekiama pritraukti per patrauklų rizikų tarp privataus ir viešo sektorių pasidalinimo modelį.</p> <p>Dalies rizikų perdavimas viešajam sektoriui galėtų paskatinti privačius investuotojus aktyviau investuoti į projektus, kurie nėra patrauklūs be viešo sektoriaus įsikišimo. Viešasis sektorius gali valdyti rizikas pervesdamas lėšas į finansinę priemonę atskiromis dalimis, susiedamas su lėšų įsisavinimo pažanga.</p> <p>Atrankos principai, privataus sektoriaus skatinimo mechanizmas/atsakomybė nepasiekus užsibrėžtų rezultatų (pvz., nefinansinių rezultatų inkorporavimas į atlygio skaičiavimo formulę) nustatomi skaidriai, nešališkai ir remiantis lygybės principu.</p> <p>Atsižvelgiama į galimą neigiamą privačių lėšų naudojimo poveikį finansinių produktų patrauklumui (pvz., kai bus žinoma pinigų kaina rinkoje konkrečiu momentu).</p>	Maža

¹⁹³ Vertinama situacija, kai planuojamas ženklus finansinio svarto efektas.

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>privatų lėšų įtaka finansinių produktų patrauklumui dėl santykinai didesnės privataus sektoriaus išteklių kainos. Papildomų išteklių gali pareikalauti ir projektų grupavimas siekiant juos padaryti patrauklius privačiam investuotojui.</p>			
13.	Kintančios rinkos sąlygos	<p>Finansinių priemonių įgyvendinimo metu gali stipriai pasikeisti ekonominės sąlygos ir siūlomi produktai pasidaryti nebeatrauklūs tikslinėms grupėms. Taip pat gali pasikeisti tikslinių grupių situacija (pvz., atsirasti priėjimas prie kitų viešųjų finansinių išteklių, kurie yra pigesni) ir pan. Todėl labai svarbi yra galimybė operatyviai reaguoti į reikšmingus rinkos ir konkurencinės aplinkos pokyčius nuo projekto pradžios iki įgyvendinimo etapo pabaigos. Instrumento negebėjimas reaguoti gali turėti neigiamą poveikį paklausai.</p>	<p>Poveikis rezultatams – ženklus; Poveikis finansams – ženklus; Poveikis spartai – vidutinis; Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Bus stengiamasi vengti veiksmų – laisvę ribojančių nuostatų įtvirtinimo, pvz., konkrečių finansinio produkto sąlygų apibrėžimo įstatymuose ar kituose sunkiai keičiamuose teisės aktuose ir pan. Vykdoma nuolatinė finansinių priemonių įgyvendinimo pažangos stebėseną ir atliekamas rezultatų vertinimas. Miestų plėtros fondų lygiu numatytos nuostatos, kurios, esant poreikiui, leis įtakoti teikiamų finansinių produktų sąlygas.</p>	Maža
14.	Nepakankamos, nekokybiškos arba netinkamu metu vykdomos viešinio veiklos	<p>Informacijos stoka/klaidinanti informacija neigiamai įtakoja pasitikėjimą tarp potencialaus kliento ir fondo bei projekto vykdytojo. Informacijos trūkumas tam tikruose segmentuose gali tapti viena iš didžiausių kliūčių sėkmingam finansinių priemonių įgyvendinimui, pvz., informacijos ir gerosios patirties stoka apie</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis; Poveikis finansams – vidutinis; Poveikis spartai – vidutinis; Poveikis reputacijai – ženklus.</p>	<p>Bus parengtas viešinio veiklų planas, jam įgyvendinti skirti pakankamai žmogiškieji ir finansiniai ištekliai. Viešinio priemonių pavyzdžiai: viešinio specialisto pareigybė fondo lygiu, atskira internetinė svetainė, bendri viešinio renginiai su kitais finansiniais instrumentais, kurie galėtų papildyti finansines</p>	Labai maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>siūlomus produktus, ESCO veiklą, EPC ir t.t. gali neigiamai įtakoti produktų paklausą. Tai ypač aktualu tokiuose kompleksiškuose projektuose kaip daugiabučių namų atnaujinimas, kur reikia gauti didžiosios dalies gyventojų pritarimą.</p> <p>Ne mažiau svarbi yra ir informacijos sklaida ir bendro suvokimo apie finansines priemones ir JESSICA iniciatyvą didinimas.</p> <p>Taip pat viešinimo veiklos turėtų padėti spręsti ne tik žinomumo problemas, tačiau ir kurti teigiamą produktų įvaizdį, pvz., šiuo metu Lietuvoje visuomenės pozicija daugiabučių namų atnaujinimo proceso atžvilgiu yra gana nuosaiki. Neigiama tikslinių grupių pozicija siūlomų produktų atžvilgiu gali lemti modelio nesėkmę.</p> <p>Viešinimo kampanija privalo būti įgyvendinama laiku, atsižvelgti į skirtingų tikslinių grupių segmentų poreikius tam, kad pasiektų didžiausią efektą.</p>		<p>priemonės, institucijomis, tarptautiniuose tiesioginis darbas su grupėmis ir t.t.</p> <p>valdančiomis dalyvavimas renginiuose, su tikslinėmis</p>	
15.	Valdymo rizika	<p>Sėkmingam finansinės priemonės įgyvendinimui labai svarbus yra nepriklausomas, kompetentingas ir patikimas sprendimų priėmimas valdant fondą.</p> <p>Platus įvairių organizacijų ir ekspertų įtraukimas į fondo veiklą padeda suformuoti įvairiapusišką poziciją, įvertinti poveikį</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – vidutinis;</p> <p>Poveikis reputacijai – vidutinis.</p>	<p>Suformuota kompetentinga valdymo struktūra, užtikrinsianti efektyvią komunikaciją ir bendradarbiavimą tarp skirtingų modelio lygių ir suinteresuotų šalių.</p> <p>Į valdymo procesą bus įtraukti įvairių institucijų ir/arba organizacijų atstovai ir ekspertai.</p> <p>Aiškiai apibrėžtos atsakomybės</p>	Labai maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>skirtingoms interesų grupėms bei teisingai apibrėžti tame pačiame sektoriuje vykdomų viešųjų intervencijų/kitų finansinių instrumentų poveikį.</p> <p>Neužtikrinus kompetentingų valdymo struktūrų ir plataus įvairių organizacijų ir ekspertų įtraukimo gali kilti pavojus sėkmingam finansinių priemonių įgyvendinimui. Taip pat svarbi efektyvi struktūra, kadangi platus suinteresuotųjų šalių įtraukimas gali turėti ir neigiamą poveikį, pvz., ilgai trunkančios derybos tarp suinteresuotų šalių dėl didelio dalyvių skaičiaus ir struktūros kompleksškumo, valdymo funkcijų ir atsakomybių pasiskirstymo klausimai tarp nacionalinio ir regioninio lygių, nacionalinių institucijų ir tarptautinių finansinių institucijų ir pan.</p>		<p>pasiskirstymo sritys.</p> <p>Bus stengiamasi įvertinti kaip įmanoma didesnę nuomonių įvairovę bei atsižvelgti į skirtingų interesų grupių poreikius.</p> <p>Taip pat bus stengiamasi įtraukti įvairias suinteresuotas šalis kompleksinių ir sudėtingų projektų atveju (projektų lygiu).</p> <p>Visuose etapuose užtikrinamas skaidrumo principo laikymasis.</p>	
16.	Pastovumas	<p>Nuolatinis taisyklių keitimas gali neigiamai įtakoti pasitikėjimą tarp potencialaus kliento ir fondo bei projekto vykdytojo. Taip pat administracines procedūras ir procesus gali padaryti ženkliai sudėtingesnius.</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis;</p> <p>Poveikis finansams – vidutinis;</p> <p>Poveikis spartai – vidutinis;</p> <p>Poveikis reputacijai – ženklius.</p>	<p>Numatoma kaip įmanoma daugiau panaudoti turimą patirtį ir teisinę bazę, sukurta įgyvendinant JESSICA iniciatyvą Lietuvoje 2007-2013 m.</p>	Labai maža
17.	Takoskyra tarp realių rezultatų įgyvendinus projektą ir lūkesčių	<p>Takoskyra tarp realių rezultatų įgyvendinus projektą ir lūkesčių gali atsirasti dėl žemos statybos darbų</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis;</p>	<p>Tolimesnis proceso standartizavimas visais lygiais, aktyvi viešinimo kampanija.</p>	Maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksny	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>kokybės – naudojamos kitos medžiagos nei numatyta arba darbai atliekami nekokybiškai. Darbų klaidos ar brokas gali pasireikšti nebūtinai iškart po darbų priėmimo akto pasirašymo. Be to, dažnai, įgyvendinant projektus, siekiama sutaupyti, todėl projektai yra skaičiuojami pagal minimalius reikalavimus, kurie yra užduoti rinkoje. Taip pat samdomi nepatikimi rangovai, kartais neužbaigiantys darbų arba neužtikrinantys garantinių įsipareigojimų, perkamos prastos kokybės medžiagos bei neišlaikomos statybos ir montavimo darbų technologijos, samdomi nekvalifikuoti priežiūros specialistai. Klaidos gali būti padaromos ir projektavimo metu.</p> <p>Energetinio efektyvumo vertinimas atliekamas pagal skirtingas metodikas, gali būti labai nutolęs nuo realios situacijos po projekto įgyvendinimo.</p> <p>Pasireiškus paminėtoms rizikoms gali ženkliai skirtis finansiniai įsipareigojimai ir reali nauda, atsirasti nepasitikėjimas modeliu.</p>	<p>Poveikis finansams – vidutinis; Poveikis spartai – nežymus; Poveikis reputacijai – ženklus.</p>	<p>Papildomų mechanizmų, padedančių užtikrinti geresnę renovacijos darbų kokybę, taikymo galimybių analizė ir pasiūlymų formulavimas, pvz., reikalavimas, pagal kurį 10-15 proc. sutarties sumos neišmokama vienerius metus ir, esant poreikiui, panaudojama siekiant ištaisyti statybos darbų trūkumus ir pan.</p> <p>Energijos efektyvumo projektų įgyvendinimo kokybės kontrolės stiprinimas.</p>	
18.	Stebėseną	<p>Finansinių priemonių įgyvendinimo stebėseną yra sudėtingas procesas, reikalaujantis apgalvoto rodiklių, kurie geriausiai iliustruotų fondo teikiamą naudą, pasirinkimo.</p>	<p>Poveikis rezultatams – vidutinis; Poveikis finansams – nežymus;</p>	<p>Sukurta efektyvi stebėsenos sistema, padėsianti laiku identifikuoti ir reaguoti į atsirandančias įgyvendinimo problemas. Rodikliai nustatyti įvertinus</p>	Labai maža

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos veiksnio aprašymas ir pagrindimas	Poveikio stiprumas pasireiškus rizikos veiksmui	Valdymo priemonės	Rizikos veiksnio pasireiškimo tikimybė
		<p>2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu struktūrinių fondų programose trūko rodiklių, kurie būtų tinkami finansinių priemonių stebėsenai, nebuvo takoskyros tarp finansinių priemonių ir subsidijų rodiklių. Nekokybiški rodikliai nesudaro sąlygų tinkamai stebėti finansinių priemonių pažangos bei operatyviai reaguoti į pavojaus signalus, susijusius su įgyvendinimo procesais.</p>	<p>Poveikis spartai – neutralus; Poveikis reputacijai – ženklus.</p>	<p>finansinių priemonių specifiką. Jie leis įvertinti projektų techninę pažangą, energijos sutaupymus (ir kitus rezultatus, pvz., CO₂ taršos sumažėjimą, jei bus nuspręsta tokius duomenis sekti) po projekto įgyvendinimo bei finansinę finansinės priemonės veiklos pažangą. Nustatytos pradinės identifikuotų rodiklių reikšmės bei įvertinti stebėsenos kaštai.</p>	

Priedas Nr. 7. Komercinių bankų apklausos metu gautos informacijos santrauka

Atlikus įvairių finansinių produktų ir finansinių modelių analizę buvo nuspręsta ex ante vertinimo rezultatus pristatyti komerciniams bankams. Šis pristatymas komerciniams bankams įvyko 2014 m. spalio mėn. 2 d., po kurio komerciniams bankams papildomai buvo pateiktas klausimynas apie ex ante vertinime naudotas prielaidas ir rekomenduojamas finansines priemones bei jų valdymo modelius. Atsakymai buvo gauti iš didžiausių ir aktyviausiai prisidedančių įgyvendinant JESSICA KF finansinę priemonę Lietuvos bankų. Šiame priede pateikiami apibendrinti bankų apklausos rezultatai.

LĖŠŲ PRITRAUKIMAS FONDŲ FONDO LYGMENYJE

Rekomenduojamas daugiabučių renovacijos finansavimo modelis – fondų fondas kuriamas kaip atskiras juridinis asmuo (komanditinė ūkinė bendrija)

Visi bankai išreiškė suinteresuotumą dalyvauti investuojant į daugiabučių renovacijos fondą, kuriame ESI fondų lėšos būtų naudojamos užtikrinti investuotojų lėšų saugumą (asimetrinis rizikos pasidalijimas), tačiau nurodė, jog galutiniam sprendimui priimti bankams būtų reikalinga gilesnė ir detalesnė informacija, apie:

- valdymo modelį;
- fondo valdytoją;
- pasitraukimo iš fondo galimybes;
- finansavimo struktūrą ir pan.

Bankai nurodė, jog prielaida, kad ESI fondo lėšos galėtų sudaryti 30 proc. bendro fondų fondo lėšų portfelio galėtų būti teisinga (nors vienas iš bankų nurodė, jog komfortiškiau jaustųsi jei ESI fondų lėšos sudarytų didesnę šio fondo dalį) esant dabartinėms JESSICA KF sąlygoms (pasikeitus sąlygoms, bankai iš naujo svarstytų galimybes investuoti į tokį fondą). Susikūrus ilgesnei tokio fondo istorijai, bei pasitvirtinus prielaidoms (pvz. jog daugiabučių renovacijos projektų mokėjimai yra sąlyginai kokybiški) bankai svarstytų ir mažesnės garantijos galimybę. Taip pat buvo nurodyta, jog reiktų papildomos informacijos apie garantijos schemą, tokios kaip:

- Ar ESI fondų lėšos bus naudojamos ir kitoms išlaidoms (administravimo, fondo valdymo, palūkanų kompensavimo ir pan.) finansuoti, ar tik nuostolių padengimui;
- Detalesnės garantijos schemas ir jos sąlygų.

Vienas iš bankų nurodė, jog svarstytų galimybę tapti komanditoriumi, kiti bankai verčiau skolintų savo lėšas tokiam fondui. Bankai nurodė tam tikras sąlygas, kurios leistų bankams lengviau priimti tokio finansavimo sprendimą:

- bankams būtų suteikta teisė fondui paskolintą lėšų sumą išskolinti galutiniams naudos gavėjams kaip finansinis tarpininkas;
- pirmieji galutinių naudos gavėjų mokėjimai būtų nukreipiami bankų finansavimu padengti;
- numatyti, bankams priimtinus, papildomus kontrolės mechanizmus nuostolių reguliavimui, ir pan.

Bankai nenurodė konkretaus investicijų / finansavimo grąžos rodiklio (buvo nurodyta, kad finansavimas bus teikiamas komercinėmis sąlygomis), kadangi šie rodikliai priklausys nuo detalesnės informacijos ir su tuo susijusiomis rizikomis, kurių su bankais turėtų suderinti paskirtas fondo valdytojas.

Komerciniai bankai nurodė, kad tokiam fondui galėtų skolinti periodui iki 20 metų.

Bankai taip pat negalėjo nurodyti kokį kiekį lėšų jie galėtų investuoti, nes tai priklausytų nuo įvairių sąlygų, pvz.:

- fondo investicijų kokybės;
- rinkos poreikių;
- Lietuvos banko reikalavimų (pvz. maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui);
- poveikio kapitalo pakankamumo rodikliams ir pan.

Bankai taip pat nurodė, kitus kriterijus, kurie būtų svarbūs investuojant į tokį fondą:

- finansavimo schema turėtų atitikti bankų reikalavimus, kad bankams nereikėtų vertinti kiekvieno galutinio naudos gavėjo rizikos;
- fondo valdytojas turėtų turėti tinkamas kompetencijas, arba valdymo struktūra leistų neabejoti tinkamu lėšų panaudojimu bei efektyviu lėšų valdymu;
- investavimo sąlygos aiškios ir atitinkančios tarptautinius standartus;
- turi būti užtikrintas tolimesnis politinis palaikymas, bei aiškus teisinis reguliavimas.

Rekomenduojamas centrinės valdžios pastatų finansavimo modelis – kai fondų fondas kuriamas kaip sąskaitų rinkinys finansinėje institucijoje, o šalia kuriamas investicinis fondas, kuris nuperka ateities pinigų srautus / paskolas

Visi bankai pareiškė, jog norėtų investuoti tokiame finansavimo modelyje. Komerciniai bankai taip pat nurodė, jog norėtų, jog būtų sudarytos sąlygos bei svarstyti tiesiogiai iš fondų fondo pirkti paskolas ar ateities pinigų srautus. Papildomai komerciniai bankai nurodė, jog galutiniam sprendimui priimti bankams būtų reikalinga gilesnė ir detalesnė informacija, apie:

- galimybę įgyti teises į fondo perkamus pinigų srautus;
- sąlyga, kad fondas ateities gautinus piniginius srautus pirktų, tik po to kai būtų įgyvendintas projektas ir pademonstruoti energijos sutaupymai;
- kaip bus užtikrintas asignavimų energijos išlaidoms pastovumas ir jų pervedimas finansuotojui;
- kaip bus užtikrinti mokėjimai fondui ESCO kompanijoms susidūrus su finansiniais sunkumais;
- gatvių apšvietimo atveju, fondo gautini pinigų srautai galėtų būti perkami tik iš finansiškai stiprių savivaldybių (jei projektą įgyvendintų savivaldybės ar jų įmonės), ypač tuo atveju jei projektas įtakoja jų skolinimosi limitus.

Visi komerciniai bankai nurodė, jog tarptautinių finansų institucijų dalyvavimas tokiame fonde būtų įvertintas teigiamai, nes:

- Sumažintų politinę riziką;
- Sudarytų galimybes fondą valdyti pagal tarptautinius standartus ir gerąją praktiką.

Komeraciniai bankai nurodė, jog tokiam fondui galėtų skolinti iki 20 metų laikotarpiui (iki 10 metų laikotarpiui laisviau, o ilgesnio laikotarpio investicija būtų svarstoma giliau ir detaliau išanalizavus visas sąlygas).

Bankai nenurodė konkretaus investicijų / finansavimo gražos rodiklio (buvo nurodyta, kad finansavimas bus teikiamas komercinėmis sąlygomis), kadangi šie rodikliai priklausys nuo detalesnės informacijos ir su tuo susijusiomis rizikomis, kurių su bankais turėtų suderinti paskirtas fondo valdytojas.

Atsakydami į klausimą dėl optimalios vienos fondo išperkamos emisijos apimties bankai nurodė, jog nėra taip svarbu, kokio dydžio apimtis, svarbiau išperkamos emisijos finansinių srautų kokybė.

Išperkami pinigų srautai turėtų pasižymėti šiomis savybėmis:

- kuo labiau sumažintas gaunamų srautų svyravimas priklausantis nuo išorinių veiksnių (pvz. energijos kainų);
- priimtina įmokų vėlavimų istorija;
- eliminuota rizika, dėl pastato poreikio ilguoju periodu;
- centrinės valdžios pastatų renovavimo atveju, turėtų būti apsvaistyta galimybė prilyginti gautinus piniginius srautus valstybės rizikai aptarnauti prisiimtus finansinius išsipareigojimus;
- kitos pinigų srautų negavimo rizikas minimizuojančios savybės.

Komeraciniai bankai negalėjo pateikti informacijos kokią dalį visų paskolų galėtų išpirkti toks fondas, kadangi nėra sukurta ESCO kompanijų veiklos istorija.

LĖŠŲ PRITRAUKIMAS FINANSINIŲ TARPININKŲ LYGMENYJE

Garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo galimybės daugiabučių renovacijos metu

Bankai nurodė, kad jie svarstyti daugiabučių renovacijos garantijos finansinę priemonę ateityje, tačiau ši priemonė būtų labai sudėtinga įgyvendinti. Šiuo metu, pagal JESSICA priemonę, bankas yra tarpininkas, o ne kredito davėjas, o renovuoto būsto savininkas nėra kredito gavėjas. Teikiant kreditą iš banko lėšų, bankas privalėtų informuoti bankų priežiūros institucijas apie suteiktas paskolas, būsto savininkai taptų kredito gavėjais, ir reiktų laikytis bankų priežiūros institucijų reikalavimo, kad ne daugiau kaip 40 proc. pajamų gali būti skirta finansinių išsipareigojimų aptarnavimui. Bankai, teikdami paskolas nuosavomis lėšomis, privalėtų įvertinti kiekvieno kredito gavėjo mokumą, o mokumo vertinimui yra būtinas kiekvieno buto/patalpos savininko sutikimas dėl asmens duomenų patikros. Dėl minėtų reikalavimų toks finansavimas taptų ypač sudėtingas, o tam tikrais atvejais ir neįmanomas.

Bankai taip pat nurodė teisinio reglamentavimo pakeitimus bei kitas sąlygas, kurie galėtų sumažinti banko rizikas (kas leistų ateityje svartyti garantijų priemonės įgyvendinimą):

- įteisinti privalomą daugiabučio namo rezervo fondo (12 mėn. įmokų dydžio) sukaukimą iki projekto įgyvendinimo pradžios;
- naikinti Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo 16 str. 2 d. įvirtiną apribojimą, pagal kurį draudžiama nukreipti išieškojimą pagal buto savininko neįvykdytas prievolės dėl atnaujinimo (modernizavimo) projekto jo dalies apmokėjimo į jo butą atnaujintame (modernizuotame) name, jeigu tai yra vienintelis šeimos (vieno gyvenančio asmens) būstas;
- naikinti LR CPK 663 str. 3 ir 4 dalyse nustatytus apribojimus išieškoti skolą iš skolininkui priklausančio būsto, kuriame jis gyvena, jeigu išieškoma suma yra mažesnė nei 7 000 Lt bei

panaikinti leidimą teismui uždrausti išieškoti nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas iš paskutinio buto, gyvenamojo namo ar jų dalies, būtinų šiems asmenims gyventi;

- siekiant apriboti banko atsakomybę už paskolos apskaitą, ataskaitų teikimą, tinkamą paskaičiavimą, bei išvengti situacijų, kai keičiasi administratoriai (dėl bankroto, dėl savivaldybės sprendimų ar gyventojų sprendimų ir pan.) ir neperduoda dokumentacijos bei reikiamos informacijos naujam administratoriui, sukurti centralizuotą IT sprendimą, kur būtų vienodai apskaitoma ir kaupiama informacija apie suteiktas paskolas (priskaičiuotas ir sumokėtas paskolos gavėjų iki gyventojų lygio paskolos ir palūkanų įmokas ir t.t.);
- įstatymu įteisinti nuostatą, neleidžiančią keisti daugiabučio (projekto) administratoriaus, kurio vardu, bet gyventojų naudai bankas yra suteikęs paskolą (išskyrus bankroto atvejus);
- palengvinti skolos pagal atnaujinimo (modernizavimo) paskolas priteisimą, leidžiant notaram išduoti vykdomąjį raštą;
- įstatyme numatyti administratoriaus teisę nusirašyti neginčo tvarka visas paskolos įmokas nuo bet kurios savininko sąskaitos, t.y. įtvirtinti privalomą tiesioginį debetą;
- įtvirtinti banko teisę nustatyti priverstinį įkeitimą į reikalavimo teises į butų/patalpų savininkus, kurių naudai administratorius yra paėmęs paskolą;
- įtvirtinti aukštesnį eiliškumą išieškant modernizavimo paskolų įmokas iš skolininko, lyginant su kitais kreditoriais (išskyrus hipotekinius kreditorius);
- nustatyti, kad modernizavimo paskola būtų laikoma daiktine, o ne asmenine prievole, t.y. ji „sektų paskui turtą“ ir net savininko bankroto atveju išvaržius turtą, modernizavimo paskolos negražinimo atveju, ją privalėtų gražinti ši turtą įgijęs asmuo;
- suteikęs paskolą, bankas turi sudaryti sąlyginio reikalavimo perleidimo sutartį. Šiuo atveju esant įsipareigojimų nevykdymams, bankas įgytų reikalavimo teises į galutinius paskolos gavėjus, t.y. butų patalpų savininkus;
- nustatyti, kad bendrijai ar administratoriui sudarius kredito sutartį, laikoma, kad pasiskolina visi butų patalpų savininkai, net, jei jie ir nėra pvz.: bendrijos nariai.

Daugiabučių renovacijos atveju bankus labiau domintų portfelinės garantijos, tačiau bankai pažymėjo, jog garantijų priemonė galėtų būti diferencijuojama pagal jos įgyvendinimo regioną (mažuose miestuose kur renovacijos investicijų ir buto rinkos vertės santykis yra didelis ir demografinė tendencija yra neigiama labiau pageidautinos individualios garantijos modelis).

Bankai taip pat įvardino tam tikras sąlygas, kurios paskatintų juos dalyvauti garantijų priemonėje:

- nuostoliai būtų dengiami asimetrinės rizikos pasidalijimo būdu;
- fondo teikiama garantija būtų prilyginama valstybės garantijai;
- garantijos suma išliktų proporcinga mažėjant paskolos sumai;
- sukurtos aiškios garantijos sąlygos.

Bankai nenurodė konkrečios fiksuotos palūkanų normos paskoloms iki 20 metų, kuriomis suteiktų paskolas, garantuotas fondų fondo lėšomis (buvo nurodyta, kad finansavimas bus teikiamas komercinėmis sąlygomis), kadangi šie rodikliai priklausys nuo detalesnės informacijos ir su tuo susijusiomis rizikomis, kurias su bankais turėtų suderinti paskirtas fondo valdytojas.

Analizuojant garantijų fondo atidėjimus, bankai šią dalį vertino konservatyviai ir nurodė, jog jie jaustųsi komfortiškiau jei fondas rezerve laikytų nuo 20 iki 35 proc. rezervinę sumą, t.y. didelį rezervą virš prognozuojamo blogų paskolų portfelio.

Centrinės valdžios pastatų renovacijos paskolų finansinės priemonės įgyvendinimo galimybės

Visiems bankams būtų įdomi dalyvavimo tokioje finansinėje priemonėje galimybė ir bankai turi keletą siūlymų, kurie paskatintų prisidėjimą prie tokio modelio įgyvendinimo savo lėšomis:

- galimybė užtikrinti reikalavimo teisę iš pirminio lėšų šaltinio (ne ESCO kompanijos, o savivaldybės ar valstybės biudžeto, tuo atveju, jei ESCO bankrutuotų);
- paskolos gražinimo srautai užtikrinimo galimybės pirminiame šaltinyje (valstybės ar savivaldybės biudžete) po projekto įgyvendinimo bei jų pokyčio minimizavimo aspektų įvedimas visu paskolos gražinimo laikotarpiu;
- galimybė sutaupomų lėšų srautą nukreipti ne asignavimų valdytojams/įstaigoms įgyvendinančioms projektus, bet tiesiogiai finansuotojams;
- paskolos gražinimo šaltinio mokėjimai nepriklausytų nuo ESCO kompanijos pakeičiamumo, ESCO paskesnės darbų kokybės, pasikeitusių energijos kainų ir pan.
- užtikrinti pastato paskirties tęstinumą ir reikalingumą visu paskolos laikotarpiu.

Bankai nenurodė konkrečios fiksuotos palūkanų normos paskoloms iki 20 metų, kuriomis suteiktų paskolas, dalyvaudami savo lėšomis (buvo nurodyta, kad finansavimas bus teikiamas komercinėmis sąlygomis), kadangi šie rodikliai priklausys nuo detalesnės informacijos ir su tuo susijusiomis rizikomis, kurias su bankais turėtų suderinti paskirtas fondo valdytojas

Pagrindinė centrinės valdžios modelio rizika yra ta, kad bankai neturi darbo su ESCO kompanijomis patirties. Todėl bankai pageidautų, kad ESCO kompanijos prie projektų prisidėtų savo lėšomis 20-30 proc.

Gatvių apšvietimo modernizavimo garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo galimybės

Bankams pageidautų dalyvauti tokio garantijų modelio įgyvendinime atliekant gatvių apšvietimo modernizavimo darbus. Bankai taip pat identifikavo tam tikras sąlygas, kurios paskatintų juos dalyvauti tokioje priemonėje:

- galimybė fondo garantiją prilyginti valstybės garantijai arba galimybė pergarantuoti (EIB arba ERPB);
- projektus įgyvendinti finansiškai stabiliose savivaldybėse. Kai kurios savivaldybės finansavimas būtų problematiškas (o tam tikrais atvejais ir neįmanomas), net ir esant 100 % garantijai;
- prioritetą, būtų teikiamas ESCO kompanijoms atlikusioms projektus savo lėšomis pademonstruojant sutaupymus, teikiant joms sekančias paskolas;
- paskolos gražinimo srautai užtikrinimo galimybės pirminiame šaltinyje (valstybės ar savivaldybės biudžete) po projekto įgyvendinimo bei jų pokyčio minimizavimo aspektų įvedimas visu paskolos gražinimo laikotarpiu;
- galimybė sutaupomų lėšų srautą nukreipti ne asignavimų valdytojams/įstaigoms įgyvendinančioms projektus, bet tiesiogiai finansuotojams;
- paskolos gražinimo šaltinio mokėjimai nepriklausytų nuo ESCO kompanijos pakeičiamumo, ESCO paskesnės darbų kokybės, pasikeitusių energijos kainų ir pan.

Priklausomai nuo garantijų sąlygų, bankams tiktų tiek individualios tiek portfelinės garantijos. Esant didesniems projektams (modernizuojant kelių miestų ar rajonų gatvių apšvietimą), bankai prioritetą teiktų individualioms garantijoms.

Komeraciniai bankai nurodė, jog tokiam fondui galėtų skolinti iki 20 metų laikotarpiui (iki 10 metų laikotarpiui laisviau, o ilgesnio laikotarpio investicija būtų svarstoma giliau išanalizavus visas sąlygas).

Bankai nenurodė konkrečios palūkanų normos paskoloms, kuriomis suteiktų, dalyvaudami garantijų finansinėje priemonėje (buvo nurodyta, kad finansavimas bus teikiamas komercinėmis sąlygomis), kadangi šie rodikliai priklausys nuo detalesnės informacijos ir su tuo susijusiomis rizikomis, kurias su bankais turėtų suderinti paskirtas fondo valdytojas.

Bankai taip pat nurodė, jog blogoms paskoloms padengti fondas turėtų sukaupti rezervą nuo 10 iki 20 proc. paskolų vertės.

Pagrindinė centrinės valdžios modelio rizika yra ta, kad bankai neturi darbo su ESCO kompanijomis patirties. Todėl bankai pageidautų, kad ESCO kompanijos prie projektų prisidėtų savo lėšomis 20-30 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad bankams norėtų dalyvauti šioje ex ante rekomenduojamuose fondu fondo finansavimo modelyje bei finansinių priemonių įgyvendinime. Todėl paskirtas fondo valdytojas turės labai glaudžiai bendradarbiauti su komerciniais bankais siekdamas pateikti patrauklias komerciniams bankams, investavimo / finansavimo bei įgyvendinimo sąlygas.

Priedas Nr. 8. Gatvių apšvietimo modernizavimo poreikis pagal savivaldybes

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
MIESTO					
1	Klaipėdos miesto	60 000 000,00	n/d	2013-2014 m. parengtos dvi galimybių studijos. 60 mln. Lt. poreikis nurodytas ne tik gatvių apšvietimo infrastruktūrai, bet ir kitoms priemonėms, pvz. "žaliajai šviesoforų bangai".	
2	Kauno miesto	56 000 000,00	n/d	Apšvietimo infrastruktūrą ketinama modernizuoti įdiegiant elektros suvartojimą mažinančias technologijas. Numatoma modernizuoti 239 gatvių apšvietimo valdymo punktų.	
3	Šiaulių miesto	35 000 000,00	11 605,00	Kartu su šviestuvais būtų keičiami/modernizuojami 144 prožektoriai, 4057 gelžbetonio atramos, 93 km aliuminio laidų, 47 km oro kabelių ir 125 valdymo punktai.	31 333 500,00
4	Panevėžio miesto	15 000 000,00	n/d	Panevėžio miesto integruotos teritorijos vystymo 2014–2020 m. programoje numatyta priemonė: "Panevėžio miesto gatvių apšvietimo rekonstrukcija"	
5	Palangos miesto	9 000 000,00	3 110,00	Šiuo metu atliekama apšvietimo sistemos inventorizacija	8 397 000,00
6	Rietavo savivaldybė	3 000 000,00	n/d	Parengti 8 gatvių rekonstrukcijos techniniai projektai su gatvių apšvietimo modernizavimo sprendimais	

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
7	Kazlų Rūdos savivaldybė	926 000,00	n/d	Parengtas keleto miesto gatvių apšvietimo sistemos rekonstrukcijos techninis projektas, galimybių studija (galimybių studija apima ne tik apšvietimo infrastruktūrą)	
VISO		178 926 000,00			39 730 500,00
RAJONO					
8	Ukmergės rajono	17 500 000,00	1 649,00	Nurodytas bendras šviestuvų skaičius, t.y. planuojamų keisti. Taip pat identifiкуotas poreikis keisti 143 km apšvietimo linijų	4 452 300,00
9	Akmenės rajono	15 000 000,00	3 050,00	Rengiamas techninis projektas.	8 235 000,00
10	Vilniaus rajono	11 212 000,00	n/d	2014 m. parengta galimybių studija.	
11	Šakių rajono	10 190 000,00	n/d	Pradėtas infrastruktūros inventorizavimas ir techninių projektų parengiamieji darbai. Planuojama įgyvendinti 14 projektų.	
12	Kretingos rajono	8 850 000,00	n/d	Ketinama įgyvendinti 40 projektų. Iš jų parengti 8 projektai, 2 techniniai projektai ir vykdoma viena statybos leidimo gavimo procedūra.	
13	Joniškio rajono	8 500 000,00	900,00	Taip pat numatytas naujų kabelių (apie 50 km), naujų stulpų ir nuotolinės valdymo sistemos įrengimas	2 430 000,00
14	Šilutės rajono	6 397 985,30	1 649,00	Nurodytas šviestuvų skaičius yra bendras, t.y. nebūtinai planuojamų keisti. Parengti 23 gatvių rekonstrukcijų projektai, kurie apima ir gatvių apšvietimą, šiuo metu rengiami dar 2 projektai. Reikia dar įrengti 22,14 km naujų gatvių	4 452 300,00

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
				apšvietimo linijų.	
15	Pakruojo rajono	5 000 000,00	n/d	2014-2020 m. savivaldybės strateginiame plane numatytos dvi apšvietimo atnaujinimo ir plėtros priemonės	
16	Radviliškio rajono	3 400 000,00	n/d	Rengiama galimybių studija ir techninis projektas. Inventorizuoti trijų miesto gatvių inžineriniai tinklai.	
17	Panevėžio rajono	3 345 000,00	3 345,00		9 031 500,00
18	Jonavos rajono	3 050 000,00	1 430,00	Rengiama studija, parengti 3 techniniai projektai.	3 861 000,00
19	Utenos rajono	2 700 000,00	230,00	Bendras šviestuvų skaičius - 2760. Šiuo metu rengiama galimybių studija. Parengti 4 gatvių rekonstrukcijos techniniai projektai.	621 000,00
20	Anykščių rajono	2 500 000,00	n/d	Savivaldybė gatvių apšvietimo modernizavimą nurodo kaip prioritetinę sritį, tačiau kaip pagrindinė kliūtis veiksmy šioje srityje įgyvendinimui nurodomas lėšų trūkumas.	
21	Pasvalio rajono	2 500 000,00	n/d	Jei būtų skirtos ES lėšos, galėtų įgyvendinti 11 projektų.	
22	Mažeikių rajono	2 132 000,00	600,00	Numatoma įgyvendinti 4 gatvių apšvietimo projektus.	1 620 000,00
23	Kėdainių rajono	2 000 000,00	1 660,00	2005 m. parengtas Basanavičiaus g. techninis projektas.	4 482 000,00

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
24	Telšių rajono	1 843 500,00	n/d	Parengta atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo galimybių studija. Numatoma įgyvendinti 16 apšvietimo projektų, iš jų keturiems jau parengti techniniai projektai.	
25	Kauno rajono	1 428 000,00	760,00	Projektai būtų įgyvendinami 7 seniūnijose. Projektų dokumentacija šiuo metu nėra parengta.	2 052 000,00
26	Zarasų rajono	1 000 000,00	n/d	Rengiami viešųjų pirkimų dokumentai apšvietimo valdymo priemonių ir energiją taupančių lempų pirkimui.	
27	Biržų rajono	950 000,00	1 319,00	Rengiama projekto dokumentacija.	3 561 300,00
28	Varėnos rajono	920 000,00	n/d	Planuojama įgyvendinti 5 apšvietimo modernizavimo projektus: 2 - rengiama techninė projektavimo užduotis, 3 - nustatytas preliminarus lėšų poreikis	
29	Vilkaviškio rajono	877 500,00	n/d	2013 m. parengtas 12 gatvių atnaujinimo investicinis projektas.	
30	Jurbarko rajono	850 000,00	n/d	Rengiama galimybių studija	
31	Kalvarijos savivaldybė	840 000,00	1 050,00	Planuojama įrengti 40 automatizuotų apšvietimo valdymo linijų. Papildomai reikėtų įrengti dar 500 šviestuvų.	2 835 000,00
32	Raseinių rajono	800 000,00	350,00	Pirmo etapo metu numatoma modernizuoti 350 vnt. šviestuvų. Viso yra apie 2850 vnt. 2009 m. patvirtintas apšvietimo tinklų inventorizacijos, modernizavimo ir plėtros planas 2010-2020 m.	945 000,00

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
33	Lazdijų rajono	412 500,00	144,00	Baigiamas rengti Kauno g. apšvietimo techninis projektas. Patvirtintas 2014-2020 m. apšvietimo modernizavimo planas, kuriame yra numatyti dar 4 objektų gatvių apšvietimo modernizavimo darbai, kuriems nėra reikalingas techninis projektas.	388 800,00
34	Marijampolės savivaldybė	18 694 500,00	n/d	Atlikta apšvietimo tinklų dalinė inventorizacija ir būklės analizė. Nurodomas lėšų poreikis reikalingas užbaigti inventorizaciją.	
35	Visagino savivaldybė	8 700 000,00	n/d	Būtina modernizuoti elektros valdymo spintas (39 vnt.) ir požemines elektros komunikacijas (apie 80 km), įrengti kryptinį apšvietimą 35 pėsčiųjų perėjose.	
36	Druskininkų savivaldybė	5 200 000,00	2 900,00	Numatyta pakeisti 2900 vnt. šviestuvų	7 830 000,00
37	Rietavo savivaldybė	3 000 000,00	n/d	Parengti 8 gatvių rekonstrukcijos techniniai projektai su gatvių apšvietimo modernizavimo sprendimais	
38	Kazlų Rūdos savivaldybė	926 000,00	n/d	Parengtas keleto miesto gatvių apšvietimo sistemos rekonstrukcijos techninis projektas, galimybių studija (galimybių studija apima ne tik apšvietimo infrastruktūrą)	
		150 718 985,30			56 797 200,00
NĖRA DUOMENŲ					
39	Trakų rajono	Paašškės lapkritį	n/d	Šiuo metu atliekama inventorizacija.	
40	Kaišiadorių rajono	Atliekama galimybių studija	n/d	Rengiama galimybių studija	

Eil. nr.	Savivaldybė	Išreikštas poreikis (Lt)	Keičiamų šviestuvų skaičius	Parengtumo lygis	Poreikis investicijoms, įvertinus Vilniaus gatvių apšvietimo CAPEX
41	Kelmės rajono	Atliekama galimybių studija	1 785,00	Rengiama galimybių studija	4 819 500,00
					4 819 500,00
	VISO	329 644 985,30			101 347 200,00

Priedas Nr. 9. Daugiabučių modernizavimo fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė.

Analizuojamos septynios finansinės priemonės įgyvendinimo (administravimo ir valdymo) alternatyvos:

- vadovaujančioji institucija investuoja į esamų ar naujai sukurtų juridinių vienetų, skirtų įgyvendinti finansines priemones, kapitalą (38(4)(a) straipsnis) (toliau – I alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą kitai institucijai. Ši alternatyva skiriama į tris galimybes (38(4)(b) straipsnis):
  - EIB grupė (38(4)(b)(i) straipsnis) (toliau – II alternatyva);
  - tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė yra akcininkė (III alternatyva) (vertinami NIB, EBRD, CEB), valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai (38(4)(b)(ii) straipsnis) (toliau – IV alternatyva) (vertinama VIPA, kaip LRV įsteigta finansų įstaiga finansinių priemonių plėtrai analizuojamoje srityje);
  - viešosios ar privačiosios teisės subjektas (38(4)(b)(iii) straipsnis) (toliau – V alternatyva).
- vadovaujančioji institucija įgyvendina finansines priemones tiesiogiai (38(4)(c)) (toliau – VI alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą dviem institucijoms: EIB ir nacionalinei finansų įstaigai kartu (VII alternatyva).

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
Operatyvumas	1	2	1	2	1	3	2
	Taikomos LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme numatytos procedūros. Finansiniai tarpininkai privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimas trukėtų apie 6 mėnesius.	Reikalingas vadovaujančiosios institucijos sprendimas. Taip pat reiktų parengti ir suderinti sutartį su EIB (tikėtina, pagal Liuksemburgo teisės reikalavimus). Kita vertus, dėl turimos patirties finansuojant daugiabučius procedūra gali būti pakankamai sklandi. Finansiniai tarpininkai privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimas ir sutarties suderinimas truks apie 3 mėn. (greitesnis sutarties parengimas ir susiderinimas galimas dėl to, kad EIB tiesiogiai dalyvauja JESSICA fondo veikloje	Reikalingas vadovaujančiosios institucijos sprendimas. Taip pat reiktų parengti ir suderinti sutartį su tarptautine finansų institucija. Įvertinant tai, jog šiuo metu derybos nevyksta nei su viena tarptautine finansų institucija, fondo valdytojo paskyrimas ir sutarties suderinimas preliminariai trukėtų apie 6 mėn., o finansinių tarpininkų atrankos (sutarčių keitimo procedūros) – apie 4 mėn. (galėtų būti pasinaudojama galimybe netaikyti LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų ir pirkimas vykdomas pagal tarptautinių organizacijų specialiasis pirkimo procedūras).	Reikalingas vadovaujančiosios institucijos sprendimas. Galimybė taikyti LR Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 5 d. vidaus sandorio išimtį, kuri ženkliai sutrumpintų atrankos procedūrą. Valdytojas privalo atitikti taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Taip pat pagal nacionalinius teisės aktus reiktų parengti ir suderinti sutartį. Finansinių tarpininkų atranka neprivaloma, tačiau galima atsižvelgiant į pridėtinę vertę. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti apie 2 mėn. Esant poreikiui finansinių	Subjektas, įgyvendinantis finansinę priemonę, privalo būti atrinktas konkurso būdu, laikantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatų, pagal taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Preliminariai fondo valdytojo konkurso organizavimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti apie 6 mėn.	Nėra būtina organizuoti atrankos procedūrą, nes nėra steigiamas fondas. Taip pat nereikia derinti bei pasirašyti sutarties.	Reikalingas vadovaujančiosios institucijos sprendimas. Nacionalinė finansų įstaiga privalo atitikti taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Taip pat pagal nacionalinius teisės aktus reiktų parengti ir suderinti sutartį su visomis sutarties šalimis. Finansinių tarpininkų atranka nebūtina, tačiau, jeigu apsisprendžiama atrinkti finansinius tarpininkus, atranka privalo būti atlikta per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti – apie 3 mėn. (greitesnis sutarties parengimas ir susiderinimas galimas dėl to, kad EIB ir VIPA tiesiogiai dalyvauja JESSICA fondo

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
		Lietuvoje), o finansinių tarpininkų atrankos (sutarčių keitimo procedūros) – apie 3 mėn. (galėtų būti pasinaudojama galimybe netaikyti LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų ir pirkimas vykdomas pagal tarptautinių organizacijų specialiąsias pirkimo procedūras).		tarpininkų atrankos (sutarčių keitimo) procedūros apie 3 mėn.			veikloje Lietuvoje) Esant poreikiui finansinių tarpininkų atrankos procedūros – apie 3 mėn. (galėtų būti pasinaudojama galimybe netaikyti LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų).
Įgyvendinimo kaštai	1 arba 2	1	1	2	2	2	1
	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Kai pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. Jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai pasirengimo įgyvendinti kaštai vertinami taip pat, kaip ir IV alternatyvos. Jei būtų pasirinktas naujas juridinis	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Taip pat konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. EIB įgyvendinimo kaštus neigiamai įtakoja, tai, jog EIB pagrindinė būstinė yra Liuksemburge, kur taikomi aukštesni įkainiai, taip pat tai lemia papildomas išlaidas susijusias su logistika. EIB turi įgyvendinimui	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Tikėtina, kad būtų pasitelkiami finansiniai tarpininkai. Tarptautinių finansinių institucijų įgyvendinimo kaštus neigiamai įtakoja, tai, jog jų pagrindinės būstinės yra ne Lietuvoje, o valstybėse kur paprastai taikomi aukštesni įkainiai, taip pat tai lemia papildomas	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Jei pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. Nacionalinės institucijos įkainiai tikėtina būtų mažesni nei komercinių institucijų ar tarptautinių finansų įstaigų. Įgyvendinimui reikalingos	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Jei pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. Konkurso būdu gali būti gautas finansiškai naudingiausias pasiūlymas.	Valdymo mokestis nėra tinkamas finansuoti, tačiau valdymo išlaidos padengiamos techninės paramos lėšomis. Funkcijos vykdymui turėtų būti įdarbinami papildomi reikalingi žmogiškieji ištekliai vadovaujančioje institucijoje.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Jei pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. EIB turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, kurias reiktų pritaikyti 2014-2020 m. ES finansinio laikotarpio reikalavimams ir naujai struktūrai. Bendri kaštai gali

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
	asmuo, tai vertinama 1.	reikalingas sistemos ir procedūras, kurias reiktų pritaikyti 2014-2020 m. ES finansinio laikotarpio reikalavimams.	išlaidas susijusias su logistika.	sistemos ir procedūros turi būti adaptuojamos 2014-2020 m. periodui ir naujoms funkcijoms.			būti pakankamai aukšti dėl didesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo poreikio.
Patirtis	1 arba 2	3	2	2	2	3	3
	Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai šiai alternatyvai suteiktas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas (žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo patirtis vertinama 1.	EIB turi didžiausią ES fondo valdytojo patirtį įgyvendinant finansines priemones Lietuvoje (JESSICA KF) ir kitose ES valstybėse.	Visos nagrinėjamos institucijos turi patirties įgyvendinant finansų priemones. Kita vertus, šios institucijos neturi finansinių priemonių valdytojo patirties įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamas finansines priemones Lietuvoje.	VIPA turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant daugiabučių namų ir bendrabučių modernizavimo projektus finansuojamus ES fondų lėšomis per finansines priemones. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešajai infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą, kadangi VIPA buvo tam tikslui įsteigta finansų įstaiga ir šios veiklos yra apibrėžtos VIPA įstatuose.	Kai kurie komerciniai bankai turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant ES fondų lėšomis finansines priemones skirtas daugiabučių renovacijai. Taip pat komerciniai bankai, investicijų valdymo bendrovės ir t.t. turi įvairių fondų valdymo patirties. CPVA turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant daugiabučių namų ir bendrabučių modernizavimo projektus finansuojamus ES fondų lėšomis, taip pat turi Pasaulio banko lėšomis finansuotos	Vadovaujančioji institucija rengia finansinių priemonių įgyvendinimo taisykles, kitus ES fondų lėšų panaudojimą reglamentuojančius teisės aktus. Nors vadovaujanti institucija didžiosios dalies ESI fondų lėšų investavimą organizuoja per tarpines institucijas, tačiau Finansų ministerija taip pat turi didelę patirtį tiesiogiai teikiant paskolas (pvz., trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos savivaldybėms, valstybės ir savivaldybių įstaigoms, EIB paskolas projektų bendrajam finansavimui transporto, energetikos,	EIB turi didelę fondo valdytojo patirtį įgyvendinant JESSICA finansines priemones Lietuvoje (JESSICA KF) ir kitose ES valstybėse. VIPA turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant daugiabučių namų ir bendrabučių modernizavimo projektus finansuojamus ES fondų lėšomis. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešajai infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą, kadangi VIPA buvo tam tikslui įsteigta finansų įstaiga. Konsorciūmo metu EIB patirtis būtų perduodama nacionaliniam partneriui, taip pat apjungiami fondo

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
					daugiabučių namų renovacijos įgyvendinimo patirties bei didelę įvairių subsidinių viešojo sektoriaus programų įgyvendinimo patirtį. Minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai būtų nustatyti konkurso sąlygose, tačiau pagal VPI patirtis negali būti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus.	aplinkosaugos, inovacijų ir kitose srityse pagal 2007-2013 m. laikotarpio Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programas).	valdymo ir finansinio tarpininko praktinio darbo patirtis.
Ištekliai	1 arba 2	3	2	2	2	1	3
	Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tuomet šiai alternatyvai suteikiamas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas (žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo ištekliai vertinami 1.	EIB turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau EIB pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge. Kartais tai sudaro nepatogumus dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, reti investicinių komitetų posėdžiai, ilgos derybos su finansiniais	Tarptautinės finansų institucijos turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau jų pagrindinės būstinės ir pagrindinis personalas yra ne Lietuvoje. Tai gali sudaryti nepatogumų dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, reti investicinių komitetų posėdžiai, ilgos	VIPA turi žmogiškuosius išteklius turinčius kompetencijų tiek finansinių priemonių įgyvendinime, ESI fondų administravime, tiek ir tiksliniuose sektoriuose. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešąjį infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą. VIPA ištekliai sąlyginai nesunkiai gali būti	Nėra aišku, kurios institucijos / organizacijos dalyvautų fondo valdytojo atrankos konkurse pagal LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas. Siūlomos komandos kompetencijos įvertinimas turėtų būti įtrauktas kaip vienas iš kvalifikacinių, bet ne ekonominio naudingumo kriterijų.	Papildomi apribojimai dėl valstybės tarnybų taikomų reikalavimų ir bendros pozicijos dėl viešojo sektoriaus darbuotojų skaičiaus didinimo.	EIB turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau EIB pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge. VIPA turi žmogiškuosius išteklius turinčius kompetencijų tiek finansinių priemonių įgyvendinime, tiek ir tiksliniuose sektoriuose.

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
		<p>tarpininkais). Taip pat tai lemia aukštus žmoniškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų valdymo mokestį) ir papildomas išlaidas (vertimai, logistika).</p>	<p>derybos su finansiniais tarpininkais). Taip pat tai lemia aukštus žmoniškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų valdymo mokestį) ir papildomas išlaidas (vertimai, logistika).</p>	<p>planuojamai pagal programų įgyvendinimui reikalingą poreikį ir administravimo mokesčio dydį, tačiau išteklių apimtis riboja kompetentingų specialistų pasiūla darbo rinkoje.</p>			
Lankstumas	1	2	2	2	2	1	3
	<p>ESI fondų lėšas investuojant į veikiančių ar naujų juridinių asmenų kapitalą, fondo veiklos rezultatai tampa neatsiejami nuo juridinio asmens veiklos rezultatų ir atvirkščiai. Atitinkamai visos vykdomos veiklos yra vertinamos pirmiausia pelningumo ir rizikos prarasti lėšas mažinimo požiūriu, antroje vietoje paliekant multiplikatoriaus ir kitus fondo kūrimo uždavinius.</p>	<p>Vadovaujančiajai institucijai ir sektorinėms ministerijoms nėra žinomos vidinės EIB procedūros, neįžinomi (neaiškūs) teisiniai apribojimai ir galimybės dėl EIB taikytinos teisės. Lankstumas taip pat mažinamas dėl išteklių dalyje aprašytų apribojimų, EIB siekio standartizuoti sutartis, suvienodinti ataskaitas ir procedūras dirbant skirtingose šalyse (dėl to mažėja galimybės</p>	<p>Vadovaujančiajai institucijai ir sektorinėms ministerijoms nėra žinomos vidinės tarptautinių finansinių institucijų procedūros, neįžinomi (neaiškūs) teisiniai apribojimai ir galimybės dėl taikytinos teisės. Lankstumas taip pat mažinamas dėl išteklių dalyje aprašytų apribojimų. Tam tikrais atvejais tarptautinės finansinės institucijos gali turėti palankesnes galimybes organizuoti</p>	<p>Potencialiai greitas reagavimas į rinkos poreikius ir problemas įgyvendinant finansines priemones. Atsižvelgiant į aplinkos poreikius vykdomos funkcijos gali būti keičiamos visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu. Įmonės žmoniškieji ištekliai, administracinė struktūra valdoma ir gali būti operatyviai keičiama atsižvelgiant į rinkos poreikius ir vykdomas veiklas.</p>	<p>Teikiamų fondo valdymo paslaugų apimtis ir siektini rezultatai nustatomi viešojo pirkimo būdu parinkto tiekėjo sutartyje. Fondo veiklos organizavimo pakeitimai ir galimybės perorientuoti veiklą gali būti apriboti viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų.</p>	<p>Alternatyva gali būti taikoma tik įgyvendinant paskolų ir garantijų finansines priemones. Šios alternatyvos atveju, negali būti deleguojamos funkcijos, nėra galimybių pasitelkti finansinius tarpininkus, dėl ko galutinių naudos gavėjų pasiekiamumas gali būti ribotas. Reagavimas į pasikeitusias sąlygas gali būti ribotas dėl sudėtingų derinimo procedūrų.</p>	<p>Būtų pasiektas sinergijos efektas, nes nacionalinės institucijos dalyvavimas iš dalies kompensuotų identifikuotus EIB apribojimus.</p>

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
		prisitaikyti prie nacionalinių poreikių). Tačiau tam tikrais atvejais EIB turi palankesnes galimybes organizuoti finansinių tarpininkų atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad EIB nėra taikomas LR Viešųjų pirkimų įstatymas.	finansinių tarpininkų atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad joms gali būti netaikomas LR Viešųjų pirkimų įstatymas.				
Pasitraukimo rizika	2 Pasitraukimo rizika neidentifikuota.	2 Neplanuoto pasitraukimo rizika gali pasireikšti, tačiau išreikštas suinteresuotumas ir toliau prisidėti įgyvendinant daugiabučių namų atnaujinimo programą Lietuvoje. Rizika valdoma sutartimi.	1 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti.	2 Pasitraukimo rizika neidentifikuota.	1 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti.	3 Pasitraukimo rizikos neidentifikuota.	3 Pasireiškus vieno iš partnerių pasitraukimo rizikai kitas partneris galėtų kompensuoti galimas neigiamas pasekmes.
Kompetencijų nacionalinių lygiu kūrimas	2 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu tačiau tiesiogiai neišnaudojama tarptautinių institucijų patirtis..	1 Kompetencijos, patirtis ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	1 Kompetencijos, patirtis ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	2 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu, tačiau tiesiogiai neišnaudojama tarptautinių institucijų patirtis.	2 Nėra galimybių įvertinti, kadangi konkurse gali dalyvauti tiek užsienio, tiek nacionalinė organizacija.	3 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu.	3 Įgyvendinamas siekis ugdyti kompetencijas ir žinias ir nacionalinio lygio institucijose. EIB kompetencijos ir žinios, padeda ugdyti kompetencijas Lietuvoje.

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
Funkcionalumas	1 arba 3	3	2	3	3	1	3
Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai šiai alternatyvai suteiktas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas (žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo funkcionalumas vertinamas 1.	Pagrindiniai žmogiškieji ištekliai įsikūrę Liuksemburge. Mažesnės galimybės tiesiogiai bendrauti su rinkos dalyviais. Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros. Tačiau šie apribojimai gali būti kompensuojami turimais resursais ir turima patirtimi valdant JESSICA fondą Lietuvoje.	Pagrindiniai žmogiškieji ištekliai įsikūrę ne Lietuvoje. Mažesnės galimybės tiesiogiai bendrauti su rinkos dalyviais. Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros.	Pagrindiniai žmogiškieji ištekliai įsikūrę ne Lietuvoje. Mažesnės galimybės tiesiogiai bendrauti su rinkos dalyviais. Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros.	Valdžios institucijų kontroliuojamai finansų įstaigai yra tiesioginės galimybės betarpiškam darbui su valdžios institucijomis ir kitomis suinteresuotomis šalimis.	Nėra aišku, kurios institucijos / organizacijos dalyvautų fondo valdytojo atrankos konkurse. Siūlomo modelio funkcionalumo įvertinimas turėtų būti įtrauktas kaip vienas iš atrankos kriterijų.	Ši alternatyva rekomenduojama tais atvejais, kuomet finansinės priemonės apimtis nėra didelė, taip pat nedidelis ir projektų skaičius. Daugiabučių renovacijos atveju tiek planuojama apimtis, tiek projektų skaičius neigiamai įtakotų šios alternatyvos įgyvendinimo efektyvumą.	Ši alternatyva įgalintų sinergijos tarp EIB ir nacionalinės finansų įstaigos atsiradimą. Būtų užtikrinamas fondo valdytojų ir rinkos dalyvių bendravimas ir komunikacija, aukštas bendradarbiavimo su nacionalinėmis institucijomis lygis. Efektyvumą gali apriboti tai, jog visi veiksmai turės būti suderinti tarp dviejų fondo valdytojų.
Rezultatai:	11 arba 15	17	12	17	15	17	21

Priedas Nr. 10. Centrinės valdžios pasatų ir gatvių apšvietimo modernizavimo fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė

Analizuojamos septynios finansinės priemonės įgyvendinimo (administravimo ir valdymo) alternatyvos:

- vadovaujančioji institucija investuoja į esamų ar naujai sukurtų juridinių vienetų, skirtų įgyvendinti finansines priemones, kapitalą (38(4)(a) straipsnis) (toliau – I alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą kitai institucijai. Ši alternatyva skiriama į tris galimybes (38(4)(b) straipsnis):
  - EIB grupė (38(4)(b)(i) straipsnis) (toliau – II alternatyva);
  - tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė yra akcininkė (III alternatyva) (vertinami NIB, EBRD, CEB), valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai (38(4)(b)(ii) straipsnis) (toliau – IV alternatyva) (vertinama VIPA, kaip LRV įsteigta finansų įstaiga finansinių priemonių plėtrai analizuojamose srityse);
  - viešosios ar privačiosios teisės subjektas (38(4)(b)(iii) straipsnis) (toliau – V alternatyva).
- vadovaujančioji institucija įgyvendina finansines priemones tiesiogiai (38(4)(c)) (toliau – VI alternatyva);
- vadovaujančioji institucija paveda finansinių priemonių įgyvendinimą dviem institucijoms: EIB ir nacionalinei finansų įstaigai kartu (VII alternatyva).

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
Operatyvumas	1	1	1	2	1	3	1
	Taikomos LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme numatytos procedūros. Finansiniai tarpininkai privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimas trukėtų apie 6 mėnesius.	Reikalingas vadovujančiosios institucijos sprendimas. Taip pat reiktų parengti ir suderinti sutartį su EIB (tikėtina, pagal Liuksemburgo teisės reikalavimus). Finansiniai tarpininkai privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimas ir sutarties suderinimas truks apie 6 mėn., o finansinių tarpininkų atrankos – apie 4 mėn. (galėtų būti pasinaudojama LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų ir vykdomas pagal tarptautinių organizacijų specialiąsias pirkimo procedūras).	Reikalingas vadovujančiosios institucijos sprendimas. Taip pat reiktų parengti ir suderinti sutartį su tarptautine finansų institucija. Įvertinant tai, jog šiuo metu derybos nevyksta nei su viena tarptautine finansų institucija, fondo valdytojo paskyrimas ir sutarties suderinimas preliminariai trukėtų apie 6 mėn., o finansinių tarpininkų atrankos – apie 4 mėn. (galėtų būti pasinaudojama LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų ir pirkimas vykdomas pagal tarptautinių organizacijų specialiąsias pirkimo procedūras).	Reikalingas vadovujančiosios institucijos sprendimas. Galimybė taikyti LR Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 5 d. vidaus sandorio išimtį, kuri ženkliai sutrumpintų atrankos procedūrą. Valdytojas privalo atitikti taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Taip pat pagal nacionalinius teisės aktus reiktų parengti ir suderinti sutartį. Finansinių tarpininkų atranka neprivaloma, tačiau galima atsižvelgiant į pridėtinę vertę. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti apie 2 mėn. Esant poreikiui finansinių	Subjektas, įgyvendinantis finansinę priemonę, privalo būti atrinktas konkurso būdu, laikantis Bendrųjų nuostatų reglamento nuostatų, pagal taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Preliminariai fondo valdytojo konkurso organizavimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti apie 6 mėn.	Nėra būtina organizuoti atrankos procedūrą, nes nėra steigiamas fondas. Taip pat nereikia derinti bei pasirašyti sutarties.	Reikalingas vadovujančiosios institucijos sprendimas. Nacionalinė finansų įstaiga privalo atitikti taikytinus reikalavimus ir nustatytus atrankos kriterijus. Taip pat pagal nacionalinius teisės aktus reiktų parengti ir suderinti sutartį su visomis sutarties šalimis. Finansinių tarpininkų atranka nebūtina, tačiau, jeigu apsisprendžiama atrinkti finansinius tarpininkus, atranka privalo būti atlikta per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą. Preliminariai fondo valdytojo paskyrimo procedūros ir sutarties suderinimas gali trukti – apie 6 mėn. Esant poreikiui finansinių tarpininkų atrankos procedūros – apie 4 mėn. (galėtų būti pasinaudojama galimybe netaikyti

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
				tarpininkų			LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų).
Įgyvendinimo kaštai	1 arba 3	1	1	3	2	2	2
	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Kai pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. Jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai pasirengimo įgyvendinti kaštai vertinami taip pat, kaip ir IV alternatyvos. Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai vertinama 1.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Taip pat konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. EIB įgyvendinimo kaštus neigiamai įtakoja, tai, jog EIB pagrindinė būstinė yra Liuksemburge, kur taikomi aukštesni įkainiai, taip pat tai lemia papildomas išlaidas susijusias su logistika. EIB turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, tačiau jas reiktų inventorizuoti atsižvelgiant į kitokį sektorių pobūdį ir pritaikyti 2014-2020 m. ES finansinio laikotarpio reikalavimams.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Tikėtina, kad būtų pasitelkiami finansiniai tarpininkai. Tarptautinių finansinių institucijų įgyvendinimo kaštus neigiamai įtakoja, tai, jog jų pagrindinės būstinės yra ne Lietuvoje, o valstybėse kur paprastai taikomi aukštesni įkainiai, taip pat tai lemia papildomas išlaidas susijusias su logistika.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Įgyvendinimui reikalingos sistemos ir procedūros turi būti adaptuojamos 2014-2020 m. periodui ir naujoms funkcijoms. Pagal priemonių tipą ir apimtį priemonės gali būti įgyvendinamos be finansinių tarpininkų.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Jei pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams. Konkurso būdu gali būti gautas finansiškai naudingiausias pasiūlymas.	Valdymo mokestis nėra tinkamas finansuoti, tačiau valdymo išlaidos padengiamos techninės paramos lėšomis. Funkcijos vykdymui turėtų būti įdarbinami papildomi žmogiškieji ištekliai vadovaujančioje institucijoje.	Iki teisės aktuose nustatytos didžiausios administravimo mokesčio ribos. Jei pasitelkiami finansiniai tarpininkai, konkurso būdu nustatomi mokesčiai finansiniams tarpininkams (dalis funkcijų gali būti vykdoma be FT). EIB turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, tačiau jas reiktų inventorizuoti atsižvelgiant į kitokį sektorių pobūdį ir pritaikyti 2014-2020 m. ES finansinio laikotarpio reikalavimams. Bendri kaštai gali būti pakankamai aukšti dėl didesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo poreikio.
Patirtis	1	3	2	2	2	3	3
	Tuo atveju, jei būtų pasirinktas	EIB turi didžiausią ES fondo valdytojo	Visos nagrinėjamos	VIPA turi finansinio	Kai kurie komerciniai	Vadovaujančioji institucija rengia	EIB turi didelę fondo valdytojo

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
	jau veikiantis juridinis asmuo, tai šiai alternatyvai suteiktas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas (žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo patirtis vertinama 1.	patirtį įgyvendinant finansines priemones Lietuvoje (JESSICA KF) ir kitose ES valstybėse.	institucijos turi patirties įgyvendinant finansų priemones. Kita vertus, šios institucijos neturi finansinių priemonių valdytojo patirties įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamas finansines priemones Lietuvoje.	tarpininko patirties įgyvendinant projektus finansuojamus ES fondų lėšomis per finansines priemones. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešajai infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą, kadangi VIPA buvo tam tikslui įsteigta finansų įstaiga ir šios veiklos yra apibrėžtos VIPA įstatuose.	bankai turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamas finansines priemones skirtas daugiabučių renovacijai. Taip pat komerciniai bankai, investicijų valdymo bendrovės ir t.t. turi įvairių fondų valdymo patirties. CPVA turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant daugiabučių namų ir bendrabučių modernizavimo projektus finansuojamus ES fondų lėšomis, taip pat turi Pasaulio banko lėšomis finansuotos daugiabučių namų renovacijos įgyvendinimo patirties bei didelę įvairių subsidinių viešojo sektoriaus programų įgyvendinimo patirtį. Minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai būtų	finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklės, kitus ES fondų lėšų panaudojimą reglamentuojančius teisės aktus. Nors vadovaujanti institucija didžiosios dalies ESI fondų lėšų investavimą organizuoja per tarpines institucijas, tačiau Finansų ministerija taip pat turi didelę patirtį tiesiogiai teikiant paskolas (pvz., trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos savivaldybėms, valstybės ir savivaldybių įstaigoms, EIB paskolas projektų bendrajam finansavimui transporto, energetikos, aplinkosaugos, inovacijų ir kitose srityse pagal 2007-2013 m. laikotarpio Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programas).	patirtį įgyvendinant JESSICA finansines priemones Lietuvoje (JESSICA KF) ir kitose ES valstybėse. VIPA turi finansinio tarpininko patirties įgyvendinant projektus finansuojamus ES fondų lėšomis per finansines priemones. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešajai infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą, kadangi VIPA buvo tam tikslui įsteigta finansų įstaiga ir šios veiklos yra apibrėžtos VIPA įstatuose.

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
					nustatyti konkurso sąlygose, tačiau pagal VPI patirtis negali būti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus.		
Ištekliai	1 arba 2	3	2	2	2	1	3
	Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tuomet šiai alternatyvai suteikiamas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas (žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo ištekliai vertinami 1.	EIB turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau EIB pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge. Kartais tai sudaro nepatogumus dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, reti investicinių komitetų posėdžiai, ilgos derybos su finansiniais tarpininkais). Taip pat tai lemia aukštus žmogiškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų valdymo mokesčių ir papildomas	Tarptautinės finansų institucijos turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau jų pagrindinės būstinės ir pagrindinis personalas yra ne Lietuvoje. Tai gali sudaryti nepatogumų dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, reti investicinių komitetų posėdžiai, ilgos derybos su finansiniais tarpininkais). Taip pat tai lemia aukštus žmogiškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų	VIPA turi žmogiškuosius išteklius turinčius kompetencijų tiek finansinių priemonių įgyvendinime, ESI fondų administravime, tiek ir tiksliniuose sektoriuose. Nuo VIPA įsteigimo, kompetencijos ir patirtis kaupiama specializuojantis tik į viešajai infrastruktūrai skirtų finansinių priemonių įgyvendinimą. VIPA ištekliai sąlyginai nesunkiai gali būti planuojamai pagal programų įgyvendinimui reikalingą poreikį ir administravimo mokesčio dydį, tačiau išteklių apimtis riboja specialistų pasiūla darbo rinkoje.	Nėra aišku, kurios institucijos / organizacijos dalyvautų fondo valdytojo atrankos konkurse organizuojamame pagal LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas. Siūlomos komandos kompetencijos įvertinimas turėtų būti įtrauktas kaip vienas iš kvalifikacinių, bet ne ekonominio naudingumo kriterijų	Papildomi apribojimai dėl valstybės tarnybai taikomų reikalavimų ir bendros pozicijos dėl viešojo sektoriaus darbuotojų skaičiaus didinimo.	EIB turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau EIB pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge. VIPA turi žmogiškuosius išteklius turinčius kompetencijų tiek finansinių priemonių įgyvendinime, tiek ir tiksliniuose sektoriuose. Bendradarbiaujant dviem institucijoms naudotinus išteklius ribotų valdymo mokesčio ribos, kurios yra ypač aktualios administruojant mažesnes priemones.

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
		išlaidas (vertimai, logistika). Išteklių naudojimą gali riboti valdymo mokesčio ribos.	valdymo mokesčių ir papildomas išlaidas (vertimai, logistika).				
Lankstumas	1	2	2	3	2	1	3
	ESI fondų lėšas investuojant į veikiančių ar naujų juridinių asmenų kapitalą, fondo veiklos rezultatai tampa neatsiejami nuo juridinio asmens veiklos rezultatų ir atvirkščiai. Atitinkamai visos vykdomos veiklos yra vertinamos pirmiausia pelningumo ir rizikos prarasti lėšas mažinimo požiūriu, antroje vietoje paliekant multiplikatoriaus ir kitus fondo kūrimo uždavinius.	Vadovaujančiajai institucijai ir sektorinėms ministerijoms nėra žinomos vidinės EIB procedūros, nežinomi (neaiškūs) teisiniai apribojimai ir galimybės dėl EIB taikytinos teisės. Lankstumas taip pat mažinamas dėl išteklių dalyje aprašytų apribojimų, EIB siekio suvienodinti ataskaitas ir procedūras dirbant skirtingose šalyse (dėl to mažėja galimybės prisitaikyti prie nacionalinių poreikių). Tam tikrais atvejais EIB turi palankesnes galimybes organizuoti finansinių tarpininkų atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad EIB nėra taikomas	Vadovaujančiajai institucijai ir sektorinėms ministerijoms nėra žinomos vidinės tarptautinių finansinių institucijų procedūros, nežinomi (neaiškūs) teisiniai apribojimai ir galimybės dėl taikytinos teisės. Lankstumas taip pat mažinamas dėl išteklių dalyje aprašytų apribojimų. Tam tikrais atvejais tarptautinės finansinės institucijos gali turėti palankesnes galimybes organizuoti finansinių tarpininkų atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad joms gali būti netaikomas LR Viešųjų pirkimų įstatymas.	Potencialiai greitas reagavimas į rinkos poreikius ir problemas įgyvendinant finansines priemones. Atsižvelgiant į aplinkos poreikius vykdomos funkcijos gali būti keičiamos visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu. Įmonės žmogiškieji ištekliai, administracinė struktūra valdoma ir gali būti operatyviai keičiama atsižvelgiant į rinkos poreikius ir vykdomas veiklas. Veikla gali būti organizuojama per papildomus finansinius tarpininkus, arba be jų, tiesiogiai teikiant paskolas ir garantijas.	Teikiamų fondo valdymo paslaugų apimtis ir siektini rezultatai nustatomi viešojo pirkimo būdu parinkto tiekėjo sutartyje. Fondo veiklos organizavimo pakeitimai ir galimybės perorientuoti veiklą gali būti apriboti viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų.	Alternatyva gali būti taikoma tik įgyvendinant paskolų ir garantijų finansines priemones. Šios alternatyvos atveju, negali būti deleguojamos funkcijos, nėra galimybių pasitelkti finansinius tarpininkus, dėl ko galutinių naudos gavėjų pasiekiamumas gali būti ribotas. Reagavimas į pasikeitusias sąlygas gali būti ribotas dėl sudėtingų derinimo procedūrų.	Būtų pasiektas sinergijos efektas, nes nacionalinės institucijos dalyvavimas iš dalies kompensuotų identifikuotus EIB apribojimus.

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
		LR Viešųjų pirkimų įstatymas.					
Pasitraukimo rizika	2 Pasitraukimo rizika neidentifikuota.	2 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti.	1 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti.	3 Pasitraukimo rizika neidentifikuota. Finansinių priemonių viešajam sektoriui vystymas pagrindinis valdžios institucijų kontroliuojamos finansų įstaigos (VIPA) tikslas.	1 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti.	3 Pasitraukimo rizikos neidentifikuota.	2 Pasitraukimo rizika gali pasireikšti, tačiau nacionalinė institucija turėtų kompensuoti galimas neigiamas pasekmes.
Kompetencijų nacionalinių lygiu kūrimas	2 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu.	1 Kompetencijos, patirtis ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	1 Kompetencijos, patirtis ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	3 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu. Tarptautinių institucijų patirtis plėtojant ESCO modelį, valdant fondus gali būti pasiekama naudojant ELENA, JASPERS ir kitas EK programas.	2 Nėra galimybių įvertinti, kadangi konkurse gali dalyvauti tiek užsienio, tiek nacionalinė organizacija.	3 Kompetencijos ir žinios kuriamos nacionaliniu lygiu.	3 Įgyvendinamas siekis ugdyti kompetencijas ir žinias ir nacionalinio lygio institucijose. EIB kompetencijos ir žinios, padeda ugdyti kompetencijas Lietuvoje, tačiau kompetencijas plėtojant ESCO modelį turi kitos tarptautinės institucijos.
Funkcionalumas	1 arba 3 Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai šiai alternatyvai suteiktas tam juridiniam asmeniui skirtas vertinimo balas	2 Pagrindiniai žmogiškieji išteklių įsikūrę Liuksemburge. Mažesnės galimybės tiesiogiai bendrauti su rinkos dalyviais.	2 Pagrindiniai žmogiškieji išteklių įsikūrę ne Lietuvoje. Mažesnės galimybės tiesiogiai bendrauti su rinkos dalyviais.	3 Valdžios institucijų kontroliuojamai finansų įstaigai yra tiesioginės galimybės betarpiškam darbui su valdžios institucijomis ir	3 Nėra aišku, kurios institucijos / organizacijos dalyvautų fondo valdytojo atrankos konkurse. Siūlomo modelio funkcionalumo įvertinimas turėtų	1 Ši alternatyva rekomenduojama tais atvejais, kuomet finansinės priemonės apimtis nėra didelė, taip pat nedidelis ir projektų skaičius. Centrinės valdžios	3 Ši alternatyva įgalintų sinergijos tarp EIB ir nacionalinės finansų įstaigos atsiradimą. Būtų užtikrinamas fondo valdytojų ir rinkos dalyvių bendravimas ir

Vertinimo kriterijus	I alternatyva	II alternatyva	III alternatyva	IV alternatyva	V alternatyva	VI alternatyva	VII alternatyva
(žr. IV alternatyvos įvertinimą). Jei būtų pasirinktas naujas juridinis asmuo, tai jo funkcionalumas vertinamas 1.	Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros.	Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros.	Ilgai trunkančios ir sudėtingos vidinės procedūros.	kitomis suinteresuotomis šalimis.	būti įtrauktas kaip vienas iš atrankos kriterijų.	viešųjų pastatų renovacijos ir gatvių apšvietimo infrastruktūros modernizavimo atveju tiek planuojama apimtis, tiek projektų skaičius neigiamai įtakotų šios alternatyvos įgyvendinimo efektyvumą.	komunikacija, aukštas bendradarbiavimo su nacionalinėmis institucijomis lygis. Efektyvumą gali apriboti tai, jog visi veiksmai turės būti suderinti tarp dviejų fondo valdytojų.
Rezultatai:	10 - 15	15	12	21	15	17	20
